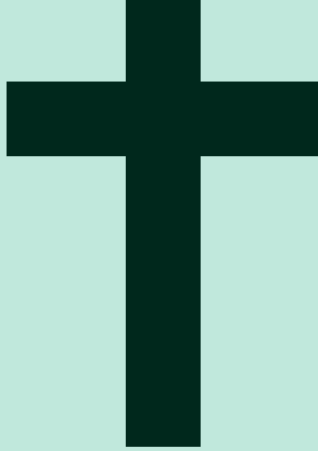

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadeb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

FRT	1
Matew	2
Maah-Ko	50
Rukas	78
Jowāw	126
Atos	160
Roma	203
1 Korīn	225
2 Korīn	243
Garata	256
Epeso	264
Pirip	271
Korosa	276
1 Tesaronika	281
2 Tesaronika	285
1 Tsimoot	288
2 Tsimoot	294
Tiit	298
Piremon	301
Eberew	302
Tsijaag	318
1 Peed	323
2 Peed	329
1 Jowāw	333
2 Jowāw	338
3 Jowāw	339
Judas	340
Apokarip	342

P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh

O Novo Testamento na Língua Nadëb

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL
2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978 David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society. O Novo Testamento na língua nadëb Brasil 2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do Brasil
© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil

P'op Hagä Do Panyyg Ky N'aa Hahÿÿh

Hahÿÿ hä takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

Hahÿ takerih do pooj jé, hajông ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hä ta ky n'aa jaw'yik doo. Tan'oo däk sa hä na-ääj hē hajông baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo. Potugees kyy me ji maneëen tii “Antigo Testamento”.

P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äat ta wë. Ta tii hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëëb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿÿ hēnh tamejō hyng do né hē ta ti ji h'yyb tym dëëb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii.

Tah'yib däng do tii. Gereg kyy me ramaneëenh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä P'op Hagä Do wë ji nu dëë kân. Ta hyb n'aa na-ääj hē tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëenh Jesus ky n'aa.

Potugees kyy me ji maneëenh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooh wäd ta ti ma kahé bãh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hē, p'ooj ub tabahup nã bã hajông paa rerii bong ta hä kerih doo. Tii d' rabadoo

had'yyt hē tanahëj jëng hyb n'aa. Gereg kyy me na-ääj hē raberih ta tii. Da hē ti anäng nã hajông ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nã ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ääj hē Nadëb kyy me hahÿ ta heen n'aa kadakëë: []. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿ mo n'aa me takerii däk tii: [21 –Jããm hē P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh –näng mäh.]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hä. Dooh P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëed is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ääj hē ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hä. Hahÿ mo n'aa me ta yt hä takerii däk: **b** 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew eriü wät do hahÿÿh

Jesus wahë makü sa häd ketsén do hahÿÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraäm panaa. Hahÿ ta wahë makü sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah daheeh. Tamar mä sa ÿÿn makü häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasôm.

Nasôm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ér wahë makü sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromäw. Saromäw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromäw t'aah, Reoboäm.

Reboäm t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Joräw.

Joräw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotäw.

Jotäw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirön buuj, Judah buuj maji, sa häj n'aa hënh Judah buuj ramahüüm noo gö Jekonija rababok.

¹² Babirön häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makü sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakim.

Erijakim t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akih.

Akih t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matän.

Matän t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makü sa häd ketsén do Abaraäm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirön häj n'aa hënh ramahüüm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makü sa häd ketsén do Babirön häj n'aa hënh rabeeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyng n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatëë do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wë. Marija wën eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karën doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarën bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gö. Dooh takarën bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.* Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk, ta h'yyb gö, Marija tamejō hōm taganat'ëë wät hyb n'aa. Dooh m' takarën bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëë gö. Ti m' ta s'ëë gö ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hë Marija. Ajän ta wog gö hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,† P'op Hagä Do karapee tabed'ëep hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahönh hë ti d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do eriü wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ "Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëenh da ta häd Imanuéw",§ näng mäh. "ÉR mahang P'op Hagä Do bawät", tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëëj däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëë däg kän. ²⁵ Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

* **1:17** Ji h'yyb tym deëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneëenh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëenh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hë, dooh takarën bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa. ‡ **1:21** Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus. § **1:23** Isajas 7.14

2

Sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëëk doo, sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë henäng doo? —näk mäh. —Ää hapäh sagōōh tabeny y däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ää wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëëh hyb n'aa —näk mä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raheer'oot doo. Sähönh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëënh hyb n'aa ta wë sahönh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo,

öm ky n'aa netsëëh do nado panang ky n'aa etsëëh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëëh da öm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraëw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagōōh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahöm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yyim doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahöm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nyyw hë ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëëh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kán mäh. P'aa hënh mä sagōōh rabahapäh ënh ramahöm me. Sa pooj jé m' sagōōh bahöm. Ti m' sagōōh bayyw ká kán tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagōōh rabahapäh bä kä. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëë p'ëë bä kä rabawyyd kán mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ëëh tüü sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëë kán ta hä. Ti m' raban'oo däk ta hä ta matym n'aa tak'ëp hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tég gabarëëh do s'ëëb, b'aa tág buu benyym do s'ëëb in-sijëën häd näng doo, b'aa tág buu benyym do s'ëëb miir häd näng do raban'oo kán ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëë gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hóm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hóm kán sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagōōh ma kamahet'ëëk do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó taky hadoo ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh. —Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ü hënh bë kejën hóm hyb n'aa. Eróts mejüü da resoos karapee t'aah tadar'ëëp hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë ayyw dó, öm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

¹⁴ Ti m' nyyw hë Joséh ty gawëëj däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kán Esit hënh hah'üüm doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bá rabajëë kán Eróts bedëp ná bä. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëëj wät tah ÿÿ, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”,‡ näng kerih do hä.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajään. Ti m' tamejüü mä radej'ëëp hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bá na-ääj hë, sahönh hë karepé ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedo padëëk doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ääj hë. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä

* **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bá ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † **2:6** Mika 5.2 ‡ **2:15** Osejas 11.1 § **2:16** Tii d' sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raheer'oot paa ta hä.

ta baab sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagōōh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo.¹⁷ Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiih häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

18 “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ää 'oot doo.

Dooch wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bā ta wób rah'yyb enāw bā sa hā”,†† näng kerih doo.

Joséh rababaaj nā do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bā, ta s'ëé gó m' ääs kas'ee wät Joséh hā. ²⁰ Hahÿÿ da ääs kyyh ta hā:

—As'ëég g'ëed! —näng mäh. —Mamabaj hōm karapee t'aah ta ÿyn daheeh Isaraéw häj n'aa hēnh kä. Dejëp karapee majÿi —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëég gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿyn daheeh ratsyym kasog kån Isaraéw häj n'aa hēnh hah'üüm doo. ²² Ti m' Joséh ky n'aa napäh bā Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa‡‡ bā ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ÿi hēnh tahōm bā kä. Ti m' ta s'ëé see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ÿi hēnh tanahōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hēnh mä tabahōm kån. ²³ Ta tii bā, panang Nasaréh häd näng do bā rabajej kån. Tii b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hā: “Ramaneëēnh da Nasaréh buuj”, nāk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahōm kån Judah häj n'aa bā tabanawäng hēnh. Tÿi hēnh mä tamaher'oot maa new'ëé do sa hā P'op Hagä Do kyyh. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bē eréd hōm nesaa doo, P'op Hagä Do wē bē h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³ Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bā her'oot do kyyh:

Bē tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hā.

⁴ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tā, mabaa béeh paa m' ta waa. ⁵ Ti m' hajök Jerusarēnh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradān nabyy me habong do na-āāj né hē m' rabahōm Jowāw wē. ⁶ Nesaa do rakawoom bā, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradān häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajök Pariséw ramaneëēnh doo, hajök Saduséw ramaneëēnh do na-āāj hē ta wē, tanu gemuun doo bā rabana Jowāw bahapäh bā, taky hadoo mä sa hā:

—Aw'yy p'ymm näng do taah hadoo béeh! —näng mäh. —Nyy da bē ed'oo bē kejēn nesaa do bē hā P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madāk doo me bē ed'oo bē nu kemuun nesaa do mahānh? ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bē metäh te hub tado bā nesaa do bē eréd hōm bā. Bē metäh hanām do bē moo bok do hä. ⁹ Bē daab yb manā Abaraām panaa bē hanäk do hä. Bē edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bā tahajaa hahÿ pā tawareem bā, Abaraām panaa rado padäg bā —näng mäh. ¹⁰ —Eadaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahēé däk do tabagēem hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēeg neaak do tagēew jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—ÿÿ ti hÿÿh, bē ÿ nu gemuun naēng me, baad hadoo do wē bē h'yy kawareem do metēē n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hā ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bā ta tsyym suun ÿ patsā bā —näng mäh. —Tii ká P'op Hagä Do Sahee tabajëé suun bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tēeg hōō hadoo doo me bē d' tametyb baad tabanawäng däk hyb n'aa bē h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagä Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahēē me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hā. Ta bóg taju toonh tēeg hōō me, nadēek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hā.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

** 2:18 Berēnh nedaa bā ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bā na-āāj hē sa taah rap'ää oot, Jeremiih ky däng doo da né hē. †† 2:18 Jeremiih 31.15 ‡‡ 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hē. * 3:3 Isajas 40.3

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bā naa Jesus bawēēnh tamii Joradān häd nāng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawā, ti m' taky hadoo:

—Hēd n'aa wē ŷ mabana ōm ŷ nu gemuun hyb n'aa? ŷ paawā ti manu gemuun —nāng mā Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'āāts hē ta tii da dó. ŷ manu gemuun né hē. Taw'āāts hē ēr bad'oo sahōnh hē ēr hā P'op Hagā Do karēn doo —nāng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kån Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wāt do jawén paa bā, nanyw hē tabanyyh tame naa. Tabanā sii hē m' wē kabasēēts hōm. Ti m' tahapāh mā P'op Hagā Do Sahee ahyng mā ta wē. Gurii-bahyng doo da P'op Hagā Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadāng. ¹⁷ Ti m' hŷ pong jé naa tamaa ena kån P'op Hagā Do kyyh. Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—Hahŷ tah ŷŷ, tak'ēp ŷ kamahān up doo. Baad ŷ h'yy gadajang tan'oo bā —nāng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahŷŷh*

¹ Ti m' P'op Hagā Do Sahee mahūūm kån Jesus tabanawāng hēnh, rabanabok hēnh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ā noo gó dooh m' Jesus awa bā, dooh m' tawēē bā. Ti jawén mā Jesus basa dāk. ³ Tii hä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —mamejō hahŷ pä rakawereem padēēk pāw —nāng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedēp. Sahōnh hē P'op Hagā Do kyyh hyb n'aa ji bedēb heh'āāt”† —nāng mā Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahūūm kån Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagā Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēēk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —keréd hyy tüū. Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih doo —nāng mā Dijab kyyh: “P'op Hagā Do mejüü da ta āās, baad ōm rabahag'āās hyb n'aa. Ōm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ nāng P'op Hagā Do kyyh —nāng mā Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahŷŷ da na-āāj hē P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Mamety manā P'op Hagā Doo, a hagā n'aa”§ —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masāk waēē p'op nu dāk do jó. Tii b' mas m' tametēēh ta hä sahōnh hē badāk hahŷŷ hä hanāng do häj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanān doo, hetsooh do badāk hahŷŷ hä hanāng do na-āāj hē. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahōnh hē ta ti ŷ anoo da a hä, wē ŷŷ, tüū a taron nuu me ŷ mawehēē bā —nāng mā Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahōm mahānh ŷŷ, Nesaa Do Yb! —nāng mäh. —Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Jāām hē P'op Hagā Doo, bē hagā n'aa, bē wehēē. Jāām hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”,** nāng kerih doo —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahōm kån Jesus mahānh. Ti m' āās rabana, rahag'āās mā Jesus, ranoo mā ta hä ta waa kā.

Jesus du doo tama metēēk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts gēet doo Jesus ky n'aa napāh bā m', tababaaj hōm kån mā Garirej häj n'aa hēnh. ¹³ Ti m' panang Nasaréh bā tabaym dó jawén paa bā m', takahŷŷd gā panang Kapar-Naūm häd nāng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd nāng do nabyy me Kapar-Naūm badāk, Seburūn, Napatawi sa häj n'aa bā.†† ¹⁴ Tii da tawén d'oo, P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas häd nāng do her'oot do paa takaja dāk hyb n'aa. Hahŷŷ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵ “Seburūn, Napatawi häj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradān tamyyj dāk hä badāk do buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bā.

¹⁶ Ta tii bā, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagā Do nahap'ēēh doo, rahapēē dāg kån ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡ Dajēb bawāt bā habok do sa hä ganā wāt ta bag”,§§ nāng kerih doo.

¹⁷ Ti m' ti noo gó Jesus du do dāk tama-her'oot sahōnh hē sa hä. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

—Edaa dāk hŷ pong jé hawāt do ji tabag'āās doo. Ti hyb n'aa bē eréd nesaa

* 4: Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananāng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13 †† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburūn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawād wāt do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ēēg wāt do hyb n'aa, rahapēē dāk nyy da rabad'oo P'op Hagā Do wē ranu kajāk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hä takerii dāk tii. P'op Hagā Do nahap'ēēh doo, ji edēb heh'āāt do nahap'ēēh do tii, dajēb bawāt bā habok doo. Kristo sa wē kajaa doo, papŷŷj bag ganyyh do hadoo.

doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hë ajyy. Simaw, Peed ramaneënh doo, ta hÿÿj An-Derëh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' ti. ¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

²⁰ Ti m' nayyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kân mä ta sii.

²¹ Ti bahänh mä Jesus bahapäh ajyy Tsi-jaag, Jowäw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oohn, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. ²² Ti m' nayyw hë m' ragatsëg n'yyh pong hënh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kân mäh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, Jesus ma metëék mäh, tamaher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hë m' tabaheso hõm sahõnh hë sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ääj hë h'yyb nahejooj padëék do nahëe haj'aa.

²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-ääj hë raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hä. Ti hyb n'aa ramena kân ta wë nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datës do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëék do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, habong do ta wób. Ta ti sahõnh hë sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. ²⁵ Hajók mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hënh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hënh naa ta wób, Jerusarënh bä naa m' ta wób, Judah häj n'aa bä naa m' ta wób, hëej Joradän häd näng do tamyyj däk hënh naa m' ta wób kä.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajók do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bä m', tabasëék waëë hä m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëék do rabana ta wë, ² ti m' tadu doo tama metëék do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³—P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä hë daab na'yyp doo, sa h'yyb gó jääm hë P'op Hagä Do hä daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴—Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yym do hyb n'aa da sa hä.

⁵—P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hë sa h'yyb mahüüm doo, sa hejój há h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuu^{*} P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶—P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hä tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëék do kan'oo däk da sa hä.

⁷—P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehün doo. P'op Hagä Do t'yyd mehün da sa hä kä.

⁸—P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hë h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da ti, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

⁹—P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneënh da P'op Hagä Do taah.

¹⁰—P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejää do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa doo.

¹¹—Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejä bä, bë rarahejä bä, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. ¹² Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, ti d' bë hä radoo bä né paawä! Ti d' né paa sa wahë makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarahejää né paa sa hä —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëék do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang.[†] Jukiir nadah'ëed wäd bä, dooh ji haja bä ji an'oo bä p'aa hënh tadah'ëed däg bä. Tanadah'ëed wäd bä, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm ti. Jé tabës pé tsab'eep da[‡] —näng mäh.

¹⁴—Badäk hahÿÿ hä habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bä ji jejën bä

* **5:5** Taw'ääts hë ji ner'oot Apokarip 21.1. † **5:13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejää hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bä. ‡ **5:13** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hä h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bä, baad nadoo do ji metëeh ti bä ta wób sa hä. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bä.

panang waëe jó badäk doo. ¹⁵ Dooch ta bag ji gataa so bä ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooch. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hê tob yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. ¹⁶ Ti hadoo ênh bë hä. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hä raj'aa etsé hyb n'aa kä bë hä rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yryk do ky n'aa hä Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hê. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ääj hê, takaja däk hyb n'aa, hä ÿ kametëeh hyb n'aa na-ääj hê. ¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿ hëej bawät nä bä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk do dooh tagawatsig bä. Dooch ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hê ta hä kerih do kametëeh bä kä. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹ —Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëeg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jáam hê ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'ääs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk do ky daheeh doo, ta wób hä tama met'ëeg bä na-ääj hê, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'ääs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahÿyh

²⁰ —Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hä. Ti hadoo ênh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yryk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bä sa bahãnh, dooh tabad'op hê bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hä ji hyb n'aa newëe do hä ky n'aa hahÿyh

²¹ —Bë maa napäh né hê p'ooj ub ér wahé maküü hä kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hä ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”,^S näng kerih doo. ²² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ bë hä: Jé ta da hadoo do wë kawajään do sii hê ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejää péh, taw'ääts hê ér wahé n'aa hedoo do raky n'aa ety tii. Jé “h'yy gatamaa its

öm!”, hanäng pé ta da hadoo do hä, p'eets hê tabanesaa hënh, tëeg hõö gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hä mama ejuu bä mahy n'aa es'ee bä a hä a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hä mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ääts hê meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë òm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyiw padëek hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hê nayyw hê mah'yryb enäw a wë kawajään doo, hyb n'aa jawyk do wë òm tamahüüm bä òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõö bä, mah'yryb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hä ky n'aa ety do hä, òm taky n'aa tapa mahãnh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do òm tabahaëenh da warahén hä, òm tadawäts gëet hyb n'aa kä. ²⁶ Dooch d' manä bä kä tii bä, sahõnh hê manepaag bä. Né hup ÿ né hê ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji bawät ÿÿj sa wë ky n'aa hahÿyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë maa napäh hahÿ kamejüü doo: “Aä manä ta seeh ÿÿm sii”,^{**} näng kerih do paah. ²⁸ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ d' bë hä: ÿÿnh wë ty gadäk doo, ta sii hahÿyh do hyb n'aa newë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kán, dooh né ta sii taä bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hê paawä a matym mado nyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hê sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh òm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hê paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hê sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh òm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh^{††} —näng mäh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahãnh, ji bawät ji ÿÿm wë ky n'aa hahÿyh

³¹ —Hahÿyh da kamejüü do paah: “Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, taw'ääts hê taban'oo däk né hê ta heen n'aa kerih do ta hä”,^{**} näng kerih do hä. ³² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ d' bë hä: Jé daap hê ta ÿÿm heréd hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n'aa tanado bä, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do hado däk tan'oo bä ta ÿÿm paah. Aj'yy see gat'ëe däg bä ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo

§ 5:21 Esodo 20.13 ** 5:27 Esodo 20.14 †† 5:30 Dooch Jesus mejö bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hê ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ääs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëé hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooch masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. †† 5:31 Dew-Teronom 24.1

wät. Ta see ȳym sii he'ȳyh do hado dāk tii — näng mäh.

4. Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'üüm pé do ky n'aa hahÿyh

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë maküü hä kamejüü doo: “Maky kahÿyd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky Do hä maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hä maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ Ȳy kã, ȳ her'oot hahÿy d' bë hä: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hÿ pong jé hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëej. ^{SS} Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahÿ hëej hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ääs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bë ky dëë manä bë nuu hä. Dooh ji haj'as pé ji hä hë ji ahÿyd bä. Ji sëen na-ääj hë dooh ji haja bä ji ahÿyd bä. ³⁷ Ti hyb n'aa kã, “ȳy” bë noo bä, taw'ääts hë “ȳy” né hë bë h'yyb gó. “DooH” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jääm ti bë kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bë ky n'aa h'üüm pé bë metëeh hyb n'aa ta ti bë ehub né hë. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hë ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'üüm doo —näng mäh.

5. Baad ji awäd bä, dooh ji abaaj bä nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahÿyh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:
—Bë maa napäh né hë hahÿ kamejüü doo: “Ta da hadoo do matym rejää doo, ta ti mo haj'aa näng do matym na-ääj ji rejää. Ta da hadoo do tég see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa näng do tég see na-ääj hë ji rejää”, *** näng kerih doo. ³⁹ Ȳy kã, ȳ her'oot hahÿy d' bë hä: Bë mahüüm manä hyb n'aa jewyk do sa wë nesaa do bë hä moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawä. Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wë a da hadoo do õm taky n'aa tapa bä a saroor hyb n'aa, man'oo ta hä a hatsë a hä hadäk do na-ääj hë. ⁴¹ Õm ramejõ bä sa ma mas'ëed bä raky n'aa jaw'ykyk do anoo do pénh, tii bä mamahãj manä ta ti ramejüü doo. Taw'ääts hë raky däng do bahãnh mas'ëed. ^{†††} ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ëë bä a hä. A h'ëed see a da hadoo do

ets'ëë bä tab'aanh doo, man'oo né hë —näng mäh.

6. Baad ji awäd bä, ji majüü sii hë ji kamahãn do ky n'aa hahÿyh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hë hahÿ ramejüü do paah: “Makamahãn a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majüü.” ^{***} ⁴⁴ Ȳy kã, ȳ her'oot hahÿy d' bë hä: Bë kamahãn bë majüü. Bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo, ⁴⁵ bë Yb hÿ pong jé hawät do taah né bëeh, bë metëeh hyb n'aa ta tii hä. Bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo papÿy jé bag tapahuunh doo, baad habok do sa hä, baad nabok do sa hä na-ääj hë. Baad habok do rababong bä tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bä na-ääj hë. ⁴⁶ Bë gadoo bë ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagä Do hanaa, jääm né hë bë kamahãn bä bë hä kamahãn doo? Dajëer Roma buuj hä ji hepak do taa n'aa, bë ty n'aa ges'ykyk doo, ti na-ääj rakamahãn sa hä kamahãn doo. ⁴⁷ Jääm hë bë wakãan hedoo do bë edëë bä, ta wób bad'oo do bahãnh nado bë bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ääj né hë redëng sa wakãan, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok, bë Yb hÿ pong jé hawät do baad had'yyt hë tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

6

Tamawoob hë hedoo do Jesus ma metëek P'op Hagä Do ji weh'ëeh do ky n'aa hä

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karën do bë moo bok bä, taw'ääts hë bë moo boo bë raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bë moo boo bä bë hä raj'aa etsë hyb n'aa, ti bä dooh bë gado wäd bä hanãm do ta sãm bë Yb hÿ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uit do matym n'aa ji an'oo bä do ky n'aa hahÿyh

² —Ti hyb n'aa kas'uit do matym n'aa mabanoo bä, magamehã manä torõm-bet, õm ramanatakëë hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, sa hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bë ȳ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hä raj'aa etsë doo me né hë ragado däk ta sãm. Dooh ragado wäd bä hanãm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ȳ né hë ta ti ȳ her'oot doo. ³ Kas'uit do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manä ta wób sa hä, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo.

SS 5:35 Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahÿyh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraëw buuj sa hä. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii. ******* 5:38 Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21 **†††** 5:41 Roma buuj warahén n'aa Isaraëw häj n'aa bä mejüü do rahajaa, rakarën bä, ramejüü Isaraëw buuj rasëët sa ma dawëë péj. Tii d' radoo bä, ramejüü do bahãnh ji asëët, näng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bä. **†††** 5:43 Rewitikos 19.18

Tii bā kā, a Yb h̄y pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bā manoo doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

2. *Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ēē bā ky n'aa hah̄ȳh*

⁵ —Bē ky n'aa ets'ēē bā, j'ooj madäk doo me ky ken'yyim doo do rabahed'oo doo da bē adoo manā da. Panang tyw n'aa kajatsék bā, hajōk do rababok bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā na-āāj ti ragen'aak raky n'aa etsēē rabē bā, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bē ȳ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me ragado dāk ta sām. Dooḥ ragado wāt pé hanām do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ēē bā, ajēē suun a tób gawakō gó, manoo gatsēē däg ta gawakō, ti bā maky n'aa ets'ēē a Yb, h̄y pong jé hawät doo ji nahapäh do hā. Tii bā kā, a Yb h̄y pong jé hawät doo, kejēn doo gó maky n'aa etsēē do hapäh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo. ⁷ Bē ky n'aa ets'ēē bā, bē ky n'aa jebaaj manā bē etsēē doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsēē doo, hajōng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bē ky n'aa ets'ēē pooj jé bē Yb hapäh bē wē badoh doo. Ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē manā nanäng raky n'aa etsēē doo da.

⁹ —Taw'āats hē hah̄ȳ da d' bē kyyh bē ky n'aa ets'ēē bā:

“Ee, h̄y pong jé hawät doo,
 āā karēn sahōnh hē òm rahyb n'aa jew'yyk.
¹⁰ Āā etsēē a hā,
 sahōnh hē mabag'āās do nayyw hē takajaa
 hyb n'aa āā wē.
 Āā karēn sahōnh hē badäk hah̄ȳ hā habong
 do ramoo bok makarēn doo,
 h̄y pong jé ramoo bok doo da makarēn doo.
¹¹ Man'oo had'yyt hē āā waa.
¹² Mamabaan hōm nesaa do āā moo bok do
 paah,
 āā mabaan hōm doo da āā wē moo bong do
 nesaa doo.
¹³ Man'oo manā nesaa do āā tah'yyb tatuk.
 Āā mamō n'aa jesu Nesaa Do Yb mahānh.*
 [Ōm né ti sahōnh hē bagāā had'yyt doo.
 Ōm né ti hejooj had'yyt doo.
 Ōm né ti ji j'aa etsēē had'yyt doo. Ti né hē.
 Taw'āats hē]”, nāk da bēeh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do bē wē ramoo boo bā, tii bā bē Yb h̄y pong jé hawät doo hyb n'aa mabaan da na-āāj hē bē hā.

¹⁵ Bē hyb n'aa manabaan bā nesaa do bē wē ramoo bok doo, tii bā dooh na-āāj hē bē Yb hyb n'aa mabaan bā bē hā nesaa do bē moo bok doo.

3. *Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä Do ji weh'ēēh bā ky n'aa hah̄ȳh*

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do bē weh'ēēh hyb n'aa bē kas'aah bā, bē metä manā bē h'yy gajēng doo, j'ooj madäk doo me habok doo, ky ken'yyim doo gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah̄ȳt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bē ȳ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hā raj'aa etsē doo me, ragado dāk ta sām sahōnh hē. Dooḥ ragado wāt pé hanām do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ēēh bā, taw'āats hē mahetsyyd a mamets, mahawug ta syyj buu benyyim do a nuu gó ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ēēh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jāām hē a Yb, h̄y pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bā kā, a Yb h̄y pong jé hawät doo, kejēn doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hah̄ȳh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē ata manā bē ma takah'ūūm hyb n'aa badäk hah̄ȳ bā, kamera hedoo doo ji ma rejāā doo bā, ji ma hetöt bā, hets'ēēk do bē tób ranoo eē hōm doo bā bē ma rabets'ēēk hyb n'aa. ²⁰ Taw'āats hē bē moo boo had'yyt hē ti P'op Hagä Do bē hā takarēn doo. Tii bā da bē gadoo da h̄y pong jé ta sām P'op Hagä Do hanaa. H̄y pong jé dooh kamera hedoo doo rejā bā ta sām P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bā dooh tahetōd bā ta sām, ta tii bā dooh retsēēg bā P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ȳ wén her'oot, tak'ēp bē kamahān do banäng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mäh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bā ji matym,[†] ta bag hado dāk sahōnh hē ji hā. ²³ Baad tanado bā ji matym,[‡] badagyp hadoo sahōnh hē ji hā. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bē hā hanäng do paawā, badagyp do tado bā, tak'ēp tabadagyp tii bā bē hā.

²⁴ —Dooḥ hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wāt pé sēd noo gó. Tii d' tahado bā, ta kariw n'aa see dooh takamahān bā, ta see ti takamahān. Ta see wē da baad tamoo wāt da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bē hā. Dooḥ bē haja bā bē h'yy kesēj bā. Dooḥ bē haja bā P'op Hagä Do hā bē h'yyb däg bā, dajēēr hā na-āāj bē h'yyb däng bā —näng mā Jesus.

* **6:13** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: “Āā mamō n'aa jesu nesaa do mahānh.” † **6:22** Ji etsēēh, P'op Hagä Do hā ji h'yyb dāk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo doo ji matym. ‡ **6:23** Ji netsēh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo doo ji matym.

²⁵—Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hä, bë waa hä, bë eëëk do hä, bë saroor hä. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁶Bë hegãã taw'ëëd. DooH rejom bë joom tym. DooH rata bë joom ag sa waa tób n'aa yt hä. Ti hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëëd P'op Hagä Do kamahãnh do bahãnh bë takamahãnh. ²⁷Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bë bë aboo dawëd bë ta tii da —nãng mãh.

²⁸—Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë padedëëk do pan'aa hä? Bë hegãã tabawä n'aa ts'ooH joom banãng bë hawãng doo —nãng mãh. —DooH né paawä ramoo boo bë, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bë, ²⁹Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëëng né paawä, ti bahãnh tabanãm ti tabawä n'aa ts'ooH. ³⁰Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bë tabawä n'aa hä, nayyw hë tsawyy jëng do hä, ji gatang do hä, dooh g'eeh ti bahãnh baad ub tabahag'ããs bëëh? Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëëd hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kane'eeh? ³¹Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh. “H'ëëd g'ee d' äã awa? H'ëëd g'ee d' äã eëëk? H'ëëd g'ee d' äã dadäk?”, bë an'oo manäh. ³²P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb padëëk doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bë. Bë Yb hÿ pong jé hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³Taw'ãäts hë pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ãäs do hä, baad hedoo do ji hä takarën do hä na-ãäj hë. Tii bë kä, tanoo da bë hä sahõnh hë bë wë bedoh doo. ³⁴Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä bë pooj jé hawät do hä. Jat'üip hadoo na-ãäj hë ti anãng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë jati pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' Jesus ky hadoo:
—Baad hadoo do hä bë ky n'aa ety manä had'yyt hë ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëëh. ²Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëëh.

³—Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyjy its a da hadoo do matym me hapoh doo, b'aa haeh do a matym gó anãng? ⁴Hëd n'aa, “Na b'aa hyjy a matym gó hatu do ÿ ado hõm”,

* **7:6** Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé apäh: Bë ky kahüüm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do bë maher'ood bë kanar'ëëh do maa nanewëë do sa hä. Sa hä ji ky kahüüm bë, ji rarahëjãã da tii bë. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hä ji ky kahüüm bë panyyg hanãm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabar'ëëh do tsab'eeP do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanãng pé m' tii bë esóts bë bë aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanãng pé m' ti tób noo bë naa ji naëëh doo.

mabanãng, dooh b'aa haeh do mamatakä bë a matym gó hanãng doo? ⁵J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bë da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyjy —nãng mãh.

⁶—Bë an'oo manä awaar hä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hä majoor gabar'ëëh do perora häd nãng do s'ëëb. Ratsab'eeP da bë majoor* —nãng mã Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëë, tii bë P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bë bë aw'yyt da.† Bë naëëj tób noo bë naa, tii bë da ta danäh noo gas'ëës.‡ ⁸Jé hetsëë doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bë naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa —nãng mãh.

⁹—Pãw bë t'aaH ets'ëë bë ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hä? ¹⁰Tah'ÿÿb bë hä tets'ëë bë ta tä, aw'yyt g'eeh bë anoo ta hä? DooH. ¹¹Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hä hetsëë do hä.

¹²—Ti hyb n'aa kä, sahõnh hë bë bad'oo do hä, bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo. Tii d' tahanãng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hä kerih doo —nãng mã Jesus.

Ta tyw n'aa kyn'aa gó Jesus ma metëëk hÿ pong jé ji bahõm do ky n'aa hahÿÿh

¹³Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hënh, ji karejãã doo hënh hahõm doo. Hajök maeh doo me hah'üüm. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë majëë suun noo nad'ëëd is do hadoo doo me P'op Hagä Do wë, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamahüüm doo. ¹⁴Noo manad'ëëd its, manad'ëëd its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahõm doo. DooH tahajõö bë ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —nãng mãh.

Rababok do hä ji h'yy ganãng sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹⁵Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'ëë anyyw is do hadoo kawanajããn do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii.

T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hä, rahe'oot do hä na-ääj hē bē da h'yy genäh sa hä, joom ag hä ji bahapäh do hadoo joom ŷyn hä. Dooj hi awyyd bā uwa ag sasēng tēēg hedoo do hä. Dooj na-ääj hē ji awyyd bā wiigo ag hetēk do hä. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yyim nāng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agēem, ji tēēg hado dāk tii bā. ²⁰ Joom ag hä bē hapäh doo da ta ŷyn, ti hadoo da, ramoo bok do hä, rababok do hä bē da h'yy genäh P'op Hagā Do ky n'aa rod oow sa hä —nāng mäh.

²¹ —Dooj sahōnh hē “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ŷ ramaneēēnh doo, h'ŷ pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo da. Jāām hē Yp ŷ h'ŷ pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'āās bā tagadoo. ²² Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó, hah'ŷ da hajōk do sa kyyh hā ŷy: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa āā bahe'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padēēk do āā habēē hōm? A kyy gó nado g'eeh hajōng āā pehuunh doo?”, nāk da. ²³ Tii bā kā, hah'ŷ da da kēh ŷ sa hä: “Dooj noo gó bē ŷ hapēē bā. Bē anā matym ŷy gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, nāng da kēh ŷ sa hä.

²⁴ —Ti hyb n'aa kā, hah'ŷ kēh ŷ maa newēē doo, ky daheeh doo, a'jyy h'yy ganāng do hadoo, tababang bā, pa banāng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawā naēng, tamii agyyb né paawā ta tób hä, bah'ood ahēm né paawā ta hä, dooh tatē hyy bā, tababang bā ta tób tu n'aa baad tabejēh do hyb n'aa. ²⁶ Kēh ŷ maa newēē doo, ky nadaheeh doo, a'jyy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naēng, ag'yyyp tamii ta tób hä, bah'ood ahēm ta hä. Tii bā tabatē hyng. Sahōnh hē takarejāā ta tób —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti tahe'oot doo, maa newēē do rahyb n'aa meunh mā tama metēēk do hä. ²⁹ Rawén meuyj bong mā tama metēēk mā hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matēg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do rama metēēk doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hah'ŷh

¹ Ti m' waēē bā naa Jesus bahyng bā kā hajōk mā had'aa. ² Ti m' a'j'yy rog manahuuh do ana mā ta wē. Ti m' tabahyy hāng mā ta

taron nu paa me, ti m' taky hadoo mā Jesus hä:

—Wahēh ŷ n'aa, —nāng mäh —makarēn bā tii, mahajaa né hē nahāh ŷ mado hōm —nāng mā ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo dāg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —nāng mäh. —Has'oo dāg! —nāng mā ta kyyh.

Ti m' nayyw hē kā m' ta nahēē badoo wāt. Has'oo dāg kām mäh.

⁴ Ti m' Jesus bahe'oot ta hä:

—Maher'ood manā ta wób sa hä —nāng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo wāt do wē. Mametā ta hā ōm has'oo dāk doo. Mamoo wād Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahēē badoo wāt do heen n'aa, ōm has'oo dāk do baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa —nāng mā Jesus ta hä.

Warahén sa wahē n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hah'ŷh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naūm hād nāng doo bā Jesus kajaa bā kā, Roma buuj warahén n'aa sa wahē n'aa see ana kām ta wē, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —tak'ēp karom ŷ nahēē nāng. Ti asooh tób hēnh. Dooj tahaja bā tawād wād bā. Tak'ēp tabahoop —nāng mā warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'āāts hē. T'īī hēnh ŷ bahōm ŷ bahaso dāk hyb n'aa —nāng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahē n'aa ky hadoo:

—Wahēh ŷ n'aa, hā ŷy, ŷ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ŷy gó mabajēē suun hyb n'aa. Taw'āāts hē babā naa mamejūū ta nahēē hä, tii bā karom ŷ bahas'oo dāk da. ⁹ Tii d' ŷ wén edoo, ŷ na-ääj né hē ŷ ky daheeh wahēh ŷ n'aa ramejūū do ŷy. ŷ na-ääj hē warahén ŷ n'aa ŷ mejūū, ŷ raky daheeh. Ta see ŷ mejō bā, “Ahōm”, ŷ noo bā, ahōm né hē. Ta see ŷ mejō bā “Ana”, ŷ noo bā, ana né hē. Karom ŷy ŷ mejō bā, “Hah'ŷ mamoo wād”, ŷ noo bā, ŷ taky daheeh né hē* —nāng mā warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meunh mā warahén her'oot do tamaa napäh bā. Ti m' taky hadoo hajōk do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ŷ né hē hah'ŷ ŷ her'oot doo: P'op Hagā Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawā, dooh ŷ hapäh nā pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ēp hā ŷ h'yy ka'eeh do hah'ŷ a'j'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bē ŷ maher'oot hah'ŷh: Badāk hah'ŷ hā jé pad'yyt hē naa rabena da h'ŷ pong jé hawät do bag'āās doo bā ratsebē

* 8:9 Hah'ŷ da warahén hanāng pé tahe'oot do hä: “ŷ mejūū do ŷ raky daheeh doo da, ōm karom ŷ nahēē ky daheeh da, dawēē naa né paawā mamejō bā.”

do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraám, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawá, kaw'oong bong da ta w'oo há, gadagyp doo bá. A'oot da tii bá. Sa tég kamegëej dák da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén há Jesus ky hado kán:
—Abaaj hóm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëe do ý moo wät —näng mäh.
Ti m' ti noo gó né hē ta karom bahas'oo dák.

Jesus nahëe sog hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bá Jesus bajëe suun bá, tahapáh má Peed mayyn hasooh doo. Oom ta há. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo há tamoo däng, ti m' nayyw hē oom keréd hóm. Ti m' tabas'ëeg géet, ti m' tamoo wäd dák Jesus waa.

¹⁶ Tug bá kä m', ramena ta wē hajök karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek má Jesus an'oo bá. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagá Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja dák hyb n'aa:

“Ää tedëeb wät ää h'yyb nahejooonh do mahänh.

Tado hóm ää nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo há kat'aa do Jesus bahapáh bá kä, taky hadoo má tama metëek do sa há:

—Hamäh, èr atsëg hóm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta há:

—Ma matëg, —näng mäh —öm ý hadaa had'yyt hē mahahóm hēnh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta há:
—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. Ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ýÿ pé ý yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta há:

—Öm da ý hada. Pooj jé dó ý abaaj hóm Ee wē ý bahag'ääs hyb n'aa. Tadjëp jawén paa bá kä, ý dakä jëng jawén paa bá kä öm ý bahadaa kán —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta há:
—Na há ý h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii, ý mahadaa —näng má Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kán marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hóm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kán. ²⁴ Ti m' nayyw hē m' bah'ood bana kán tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyÿ jëe paawá. Jesus mä ää sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyÿh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Ää medëeb! Èr da ag'yy! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa há:

—Héd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahén d'os hē ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg géet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih dák mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bá m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa háj n'aa bá rakajaa bá kä, pawóp hē ajyy mera doo, karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ii hēnh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën ää wē, P'op Hagá Do T'aah? P'op Hagá Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën ää marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajöng mä too yb dawë péj habëeh. Sa waa rabahe'aa tii bá. ³¹ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rabatsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb há. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ää mahabëe ná bá, man'oo ää bajëe pëe too yb há —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng má Jesus sa há.

Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kán ajyy sa há hanäng do paah, too yb há m' rabajëe pä kán. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hēnh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagá n'aa rawaj'aa jëk panang hēnh. T'ii hēnh ramaher'oot mä sahönh hē rahapäh doo, ajyy karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek do paa sa ky n'aa na-ääj hē. ³⁴ Ti m' sahönh hē panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapáh bá m', rabetsëe ta há tabahóm hyb n'aa sa háj n'aa bá naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dák do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatség sooh marakate gó, ti m' ta panang hēnh, karaj'aa tamyyj jé tabatség hōm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mā nahēē nang doo, nawāt doo, ratóg nā ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bā m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hā, taky hadoo nawāt do hā:

—Mahyb n'aa tón manāh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanāng do kado hōm —nāng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mā sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mā sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hā:

—Héd n'aa nesaa do bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —nāng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bē hā? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanāng do paah”, ji noo bā? “As'ēēg g'ēēd, awād däg”, ji noo bā? ⁶ Hÿÿ ká da, —nāng mäh —bē bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanāng do nesaa do ÿ ado hōm bā, ÿ haso dák da nahēē nang doo —nāng mā Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dák do hā taky hadoo:

—As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, ahōm ká a tób hēnh —nāng mā Jesus ta hā.

⁷ Ti m' tabas'ēēg gēēt, ahōm kán mā ta tób hēnh. ⁸ Sahōnh hē hap'ēēh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hā raj'aa etsé, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hā tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd nāng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahōm bā ká, tabahapäh Matew häd nāng doo, sa wahē n'aa Roma buuj ky gabuuj dajēer tagahed'aak bā hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—B'ēēp ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

Ti m' Matew bas'ēēg gēēt, ahōm kán mā ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bā Jesus bawēh bā m', hajök dajēer gahed'aak doo, Matew hep'ēēh doo, * ta wób sa hā pé nesaa do moo heb'ooh do na-āāj hē rabana rabawēh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matég sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw rabahapäh bā ta tii, rabeaanh Jesus ma matég sa hā:

—Héd n'aa bē ma matég bawēh dajēer gahed'aak do sa sii, ta wób na-āāj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mā sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bā, panyyg gó taky gadoo:

—Nahēē temah doo, dooh rahōm bā mediko wē. Nahēē enāh do ti hah'ūūm ta wē. ¹³ Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa newē nyy da P'op Hagä Do hanāng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'ooh do hā: “Dooh rama ejuu do had'yyt hē tado bā ti ÿ karēn doo. ÿ gahēen sa hā, rat'yyd mehīn sa da hadoo doo”, † nāng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kán:

—Dooh ÿ ahyg bā hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ÿ naēēnh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naēēnh hyb n'aa.‡

Jesus hā reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matég rabana Jesus wē, ti m' reaanh ta hā:

—Ta see pé noo gó āāh, Pariséw na-āāj hē, noo kanawa doo me āā weh'ēēh P'op Hagä Doo. Héd n'aa a ma matég tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabēēj bā rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēēd bā. Ti awāt da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kán§ —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reaanh doo. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Dooh ji gas'yyb bā pāān papuuj bāh me saroor ság noo eh doo. Tii d' ji adoo bā, papuuj bāh tsawyy däg bā, ta ság tanes'ēēm, kawwah'oob hōm tii bā. Ti bahānh tanoo ee dák tii. ¹⁷ Ti hadoo né hē uwa bēē hā. Dooh ji gedu bā uwa bēēh papuuj hegān sooh do pan'aa ta hood b'ée byy ság gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēēh egān so bā, ta hood ság ganabāh hōm. Tii bā ká, uwa bēē waho bēēh da, ta hood ká karejā kán —nāng mäh. —Uwa bēēh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bēēh egān so bā, ta hood papuuj keh'ūūs nā. Tii bā uwa bēēh, ta hood na-āāj hē dooh takarejā bā** —nāng mā Jesus.

ÿÿnh has'oo dák do ky n'aa, karapee h'yy ganā dák do ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'ooh nā bā, aj'yy hyb n'aa sēa jawyk doo, Judah buuj sa wahē n'aa see ana Jesus wē. Ti m' ta taron nuu me

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajēer gahed'aak doo. Roma buuj hā kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajēer n'aa gahed'aak do rawedii sa wakāān. Ta bahānh ragahēen dajēer, sa wē ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bā dajēer gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naēēnh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa ká. § **9:15** Hahÿÿ d' Jesus hanāng pé ta tii: Ta ma matég sii tabawāt nā bā, dooh ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kán. ** **9:17** Dooh ji mekuuj bā papuuj tama metēēk do ji h'yyb paa me, tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūūm doo.

m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ŷ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëep si ŷŷ, ta hä moo dëe, tii bä da tok ŷ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kân ta sii. ²⁰ Tamahõm me m' ŷŷnh nahëe näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëe badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hä m' tamoo däng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ŷ moo dëe bä, ŷ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õod däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿm manäh, tok ŷŷ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nawayw hë tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëe suun bä m', tabahapäh bä m' manarapëw hadoo do ragamehÿŷh doo, séd dó m' raräb bä rabëe bä, ²⁴ taky hadoo mä sa hä:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿŷh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëe suun tób gawakó gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nawayw mä karapee bas'ëeg geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kân mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿŷh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿŷ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehÿn ääh, Jesus, Dawi panaa!^{††} —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëe suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beaanh sa hä:

—Bë ky daheeh g'eeh ŷ haja bä bë ty enä padëek doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ŷŷ. Ää ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hä, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nawayw hë m' p'aa hënh mä rabahapëe padëek. Ti m' Jesus ge'ÿm sa hä

ranaher'oot hyb n'aa sa hä tamoo wät doo. Hahÿŷ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hä —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geäm né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus habëe hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kân p'aa hënh. Hajök do t'ii hënh kat'aa do rahyy n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Doooh noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraëw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Parisëw kä m' raky hadoo:

—Doooh. Karap'ar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'ar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hë sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëek P'op Hagä Do bag'äas do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyt mehÿn mä sa hä. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Hajõng baad nadoo do rahoop. Doooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hä. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hä. Hahÿŷ d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëe däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^{**} —näng mäh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëe tamejõ ná ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿŷh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'ar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahëbë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëe rahehëen hõm hyb n'aa na-ääj hë. ² Hahÿŷ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëenh doo. Ta jawén mä Än-Deréh, Simaw hÿŷj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowäw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hä Judah buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majÿi hä.

^{††} 9:27 Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hë ti sa hä P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa. ^{**} 9:37 Hahÿŷ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa. *

^{10:4} Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajÿi Roma buuj sa wë. Doooh rakarën bä Roma buuj mejõ há sa hä. Roma buuj wë kamajÿi do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëenh “Simaw Serot”.

⁵ Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hēnh rabahōm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mā tamejüü sa hã:

—Bē ahōm manã Judah buuj nadoo do wē. Bē ajēē pä manã Samarija buuj sa panang bã. ⁶ Taw'ääts hē Isaraēw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagã Do mahānh habong do wē bē ahōm, b'ée kanapēē bong do hadoo do sa wē. ⁷ Bē mahōm me hahÿ panyyg bē maher'ood sa hã: “Edaa dāk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo”, nãk da bē kyyh. ⁸ Taw'ääts hē sa nahēē bē hahēēn hōm, dejēp do ragenã bong bē an'oo bã, rog manahuuh do sa nahēē bē ado hōm, karap'ar h'yyb nesaa do sa hã padēēk do bē hebēē hōm. Bag hēnh ÿ ban'oo dāk bē hã ta ti bē bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bē masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bē mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bē mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bē tsyym suun see hadoo péh, bē saroor see hadoo péh. Dooh bē mahüüm pé ÿ wén nãng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bē masa do bē hã ranoo da bē wē badoh doo.

¹¹ —Panang bã bē kajaa bã, bē esóts jé ky en'yyom doo, bē gad'oo doo. Tii bã ta ti hedoo do tób bã bē ayyw panang bē beréd hōm bã kã. ¹² Ta tób bã bē ajēē pä bã, bē ky n'aa edēē ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bã haj'eenh do ky en'yyom do rado bã, hanãm gó bē ragado bã, bē ky n'aa edēng do aym da sa wē. Hanãm gó bē raganado bã, bē ado hōm sa hã bē ky n'aa edēng do paah. ¹⁴ Bē raganado bã, bē ramaa nanewē bã bē her'oot doo, bē tsyym suun bē tepyng padãg k'ääts, ta ti tób bã naa, ta ti panang bã naa bē tsyym kasok bã.† ¹⁵ Baad bē ÿ maher'oot. Sahōnh hē badãk hahÿÿ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahānh P'op Hagã Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —nãng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bē ÿ mejüü b'ée tabanas'aa mahang habēēh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē matakã sa hã, aw'yy matakēē do hadoo. Taw'ääts hē na-ääj hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahüüm sa mahang bē aboo bã. Hanãm gó bē aboo sa wē, gurii-i bawät do hadoo.§ ¹⁷ Baad bē kanã sa mahānh. Bē da rahaēēnh panang enäh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo gó bē da rahewyyh. ¹⁸ Hēp ÿ n'aa bē da ramahüüm sa wahē n'aa wē,

hēēj bagã n'aa sa wē na-ääj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ÿ n'aa bē her'ood kãn da tii bã sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē, raky n'aa napãh hyb n'aa kēh ÿ n'aa. ¹⁹ Bē ramoo maso däg bã, bē hyb n'aa tón manã bē her'oot do pan'aa hã, nyy da bē her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo dāk da bē hã bē her'oot do pan'aa. ²⁰ Bē nado ti noo gó her'oot doo. Bē Yb hÿ pong jé hawät do Sahee er'oot da bē her'oot do hã —nãng mã Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hÿÿj nãng doo, ta hÿÿj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó radaj'ēēp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nãng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wē, sa ÿÿn wē. Rahaēēnh da sa yb sa ÿÿn ta wób sa moo gó radej'ēēp hyb n'aa. ²² Tak'ēp da sahōnh hē rakawajãan da bē wē hēp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ÿÿ, tadajēb bã kã, edēb had'yyt hē da hÿ pong jé P'op Hagã Do pa. ²³ Panang s'ee hēnh bē rarejã bã, bē kejēn hōm panang s'ee hēnh. Baad bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'ääts hē Isaraēw hãj n'aa bã bē moo bok bē ÿ mejüü doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matēēh da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

²⁴ —Dooh ma kameteēk do ta ma matēg bahānh tado bã. Dooh na-ääj hē sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bã. ²⁵ Sa ma matēg hajaa do pénh ma kameteēk do rahaaja däg bã kã, taw'ääts hē ratsebē. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bã kã, taw'ääts hē ratsebē. Hahÿÿ d' ÿ hanãng pé ti ta tii: ÿÿh, bē wahē n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'ar h'yyb nesaa do wahē n'aa” ÿ ramaneēēj bã, ti bahānh tii bã bē da raky n'aa rejãã karapé haa bē bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawã bē hã, bē jeÿÿm manã sa hã. Sahōnh hē ta wób nahapãh nã doo, sahōnh hē sa hã kejēn doo, ta jawén rabahapãh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapãh bã bē hã ÿ her'oot doo, sahōnh hē maa napãh bã bē her'ood. Kaja hē bē ÿ hesēēnh doo, tak'ēp bē her'ood da sahōnh hē ramaa napãh hyb n'aa. ²⁸ Bē jeÿÿm manã ji maji jé daij'ēēp do hã. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ēēp. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. Taw'ääts hē bē jeÿÿm P'op Hagã Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ääj hē tabanesua hēnh. ²⁹ Pawóp hē taw'ēēd taah, kanahēn d'os hē rabesēēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawã, dooh sa see dajēp pé bē Yb hÿ pong jé hawät do

† **10:14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bã P'op Hagã Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapãh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newē bã baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matēg hyb n'aa jewyk Róh bahānh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ēē do ta bahānh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahānh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hã

aw'yy kamatakēē. Gurii-i kaja hē ta h'yyb tamahüüm sa hã.

** **10:25** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

nan'oo bä. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajöng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahönh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ÿ hanäng péh —näng män.

³² —Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿ na-ääj hë dooh ÿ ky n'aa jejen bä ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ÿ n'aa jejen péh, ÿ na-ääj hë da ÿ ky n'aa jejen tii d' ênh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'ï da ta wób sa wë. ³⁵ ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bä da sa wakään sa tób yt hä haj'eenh do sa maji däg da.†† ³⁷ ÿ bë kamahän do bahänh bë yb, bë ÿÿn bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ÿ bë kamahän do bahänh bë taah, bë toog bë kamahän bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëë hä P'op Hagä Do wë. Hëp ÿ n'aa, hä ÿ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Jé bë gadoo doo, ÿ na-ääj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hä ÿ mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taher'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hä tanoo do pénh ta säm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hä tanoo do pénh ta säm. ⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿ hyb n'aa sakog is do see hä tabeëek hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hë da baad hadoo do ta säm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowäw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä 12 hedoo do ta ma matëg hä tahajer'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ääts hë

Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëet bä Jowäw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejüü mä ta ma matëg Jesus wë rabahöm.

³ Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä —näng mäh: “Öm né hë tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowäw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowäw mejüü do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä, bë maher'ood Jowäw hä hahÿ bë maa newëë doo, hahÿ bë bahapäh do na-ääj hë: ⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëek. Dejëp do wób genä bong ÿ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowäw hä —näng mä Jesus kyyh Jowäw nu gahem'uun do mejüü do sa hä.

⁷ Ti m' Jowäw mejüü do rababaaj höm bä kä, hajök do hä Jesus her'ood kân Jowäw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ääs paa tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ääs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ï hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ääs t'ï hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ï hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ääs? ÿÿ. Ti né hë ti bë heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahänh tii.* ¹⁰ Ta ti né hë ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang, dooh Jowäw bahänh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jääm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowäw bahänh tanu gadäk hÿÿ kä. ¹² Jowäw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hë kä na-ääj hë, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'üüm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowäw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo,

†† **10:36** P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Mika 7.6 hä takerii däk sa hä hë né hë sa wakään kamaj'ï do ky n'aa. Rawén kamaj'ï, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hä h'yy ka'eeh do wë. * **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahänh Jowäw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1

P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ääj hē raheer'oot mā P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bē gado bā, bē gadoo né hē hahý bē ý maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky dāng do paa[‡] ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ý her'oot do tamaa newē bā, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶—Nyy gó da ý baher'oot da, da hē badāk hahý hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahý hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēēh do ramas'uunh do hadoo. Hahý da karepé wób sa kyyh ta wób sa hā: ¹⁷ “Raketēē do pud n'aa āā gamehýh bē tsebé hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'āaw bā. Tii bā dajēp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawā. Ti na-ääj dooh bē karēn bā. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —nāng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bā. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahýh do teēg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'nyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahūüm mā tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hā. Dooh Jowāw ragado bā. ¹⁹ Ýý kā, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Doo, ý eēēk, ý awa. Ti hyb n'aa ý ramaneēēh, tahawaa, heēēk do men, dajēer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. Äā raganado né paawā, P'op Hagä Do né hē tii, ýh, Jowāw na-ääj hē h'yy gan'yyh doo. Äā ma met'ēēg wāt do ky dah'eeh do baad rababok do hā takametä dāk tii —nāng mā Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bā tapehuuj wāt do bahānh Korasīn, Betsaj-Da hād enāh doo bā Jesus pehuuj wāt. Ti hado né paawā dooh rah'yy kawereem bā ta ti panang hād enāh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mā sa hā. Hahý d' mā ta kyyh:

²¹—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hā Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ý pehuunh do paa bē mahang. Dooh ý bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn hād enāh doo bā ý pehuuj wād bā paawā rababong noo gó bē mahang ý pehuuj wāt doo, p'ooj ub paawā ti buuj nesaa do hā rat'yyd kamehīn paawā, P'op Hagä Do hā rah'yy kawereem paawā. P'ooj ub paawā saroor hebaan doo, hejooch doo, rapadadäg däg paawā, rehaa paawā sa nuu hā tēēg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa. ²² Bē ý maher'oot hahýh: Sahōnh hē badāk hahý hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām

bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³—Bēēh, Kapar-Naūm panang buuj, hý pong jé has'ēēk do bē ed'oo g'eeh bēēh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā. Panang Sodoma hād nāng doo bā ý pehuuj wād bā paawā rababong noo gó bē mahang ý pehuuj wāt doo, da hē ti badāk nā paawā panang Sodoma. [‡] ²⁴ Bē ý maher'oot hahýh: Sahōnh hē badāk hahý hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti noo gó kā m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hā ý j'aa etsē. Sahōnh hē hý pong jé, badāk hahý hā hanāng do na-ääj hē mabag'ääs. Majejēn hahý mamoo wāt do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēēk do sa mahānh. Mametä wāt sa h'yyb gó karapee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eeh pé hā. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —nāng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hā ýh. Dooh baad hapāh pé ýh, P'op Hagä Do T'aah. Jāām né Ee hapāh ýh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapāh péh. Jāām né ýh, ta T'aah hapāh. Jāām né hē sa hā ý metēēh do hapāh Ee —nāng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kām:

—B'ēēp wē ý sahōnh hē bēēh, hakaaj padēēk do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bā da ý anoo bē kameh'āāk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hē hēp ý mahūüm. Hanām gó ý bawāt sahōnh hē sa wē. Dooh ý h'yy kasabé bā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē ky dahé ýh. Taw'ääts hē bē ma kamet'ēēg hā ý bē hapāh doo. Tii bā da bē baw'yyt da bē h'yyb kameh'āāk doo, bē h'yyb nāw. ³⁰ Nahejooj bē hā ý ma metēēk doo. Tahajaa bē ky dahé bā. Nahejooj bē ý mejūū doo —nāng mā Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahýh

¹ Ti noo gó m', Saab hā m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. As'aah mā ta ma matēg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mā rateh'yyb rabawa hyb n'aa.

‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas hād nāng do erii wāt do hā P'op Hagä Do ky dāng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawāt do ti Eriij makūūh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bā. Dooh tii d' tahanāng péh. Eriij makū bawāt do paa hadoo Jowāw bawād wāt. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

§ **11:23** Da hē ti badāk nā paawā panang Sodoma Jesus wén nāng, rat'yyd kamehīn do hyb n'aa paawā. Tii bā, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bā paawā sa panang.

² Ti m' rateh'yyp do Pariséw wób rabahapäh bä, raky hadoo Jesus hä:

—Mahegää! Dooh a ma matëg raky dahë bä ër ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hä. Saab hä ramoo bok —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun mä P'op Hagä Do sa hä kahesë do tób n'aa yt hä, ti m' ta hataa daheeh rabawa päw P'op Hagä Do sa hä kahesë do tób n'aa yt hä hatoonh doo, jããm hë né paawä ta ti tób yt hä moo heb'oooh do haw'aa ta ti päw Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bä paawä rawa bä ta ti päw. ⁵ Dooh bë ner'ood bä g'eeh ër ky n'aa jaw'yyp do hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa ky n'aa? Saab hä ramoo bok në paawä ta tób n'aa yt hä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bä sa hä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, rahajaa Saab hä ramoo boo bä. ⁶ Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyng né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.* ⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hä rat'yyd mehïin sa da hadoo doo”,† nãng kerih doo. Bë hapëë bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hä moo nahadoo doo. Dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jë Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hä mejüü doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hä.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsym kadó kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëë suun. ¹⁰ Ti yt hä m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hä:

—Ër ky n'aa jaw'yyp do anoo Saab hä ji haso däg bä nahëë nãng doo? —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mas'ãã b'ëé tadëë hyy bä t'öp gadarong doo gö Saab hä, dooh g'eeh nyyw hë bë ej'ooj ná bá, Saab hä né paawä? ¹² Ji masããh ji kamahãn do bahãnh tak'ëp ji kamahãn ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ër ky n'aa jaw'yyp do anoo në hë baad hadoo do ji moo wäd bá Saab hä —nãng mäh.

¹³ Ti m' aj'yy hä kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴ Ti m' nyyw hë m' Pariséw raban'yyp. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵ Jesus h'yyp hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahöm kãn. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahõnh hë sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog hõm mäh. ¹⁶ Jesus ky ge'ÿÿm mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hä. ¹⁷ Tii d' tawén mejüü, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd nãng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hä. Hahÿÿ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸ “Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asëew däk doo, ÿ kamahãn doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wë.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyp gö tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do hä

nyy da ÿ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ÿÿ gö.

¹⁹ Dooh da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Dooh da tak'ëp ter'ood bä hajök do sa mahang.

²⁰ Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyp gö nahejoonh doo.

Dooh da tahajëew bä h'yyp nahed'oo doo. Tii da tabad'oo da sa hä baad had'op do j'aa ketsë bä kä nesaa do hä tan'oo bä.

²¹ Ta hä badäk hahÿÿ hä habong do radaab yyp,

rabedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.”‡

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanãng do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyp nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm karap'aar h'yyp nesaa do aj'yy hä hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëë däk. ²³ Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Dãng Doo? —näk mäh.

²⁴ Ti m' reanng do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyp nesaa do wahë n'aa kyy gö ti hÿÿ tabahebé karap'aar h'yyp nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mä sa h'yyp, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

* **12:6** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyng né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyyb bä Saab hä. † **12:7** Osejas 6.6 ‡ **12:21** Isajas 42.1-4

—Sa da hadoo do wê sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hê —näng mäh. —Panang buuj sa hä hê rah'yy kawereem bä, sa wakään na-ääj hê sa hä hê rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hê kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶—Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hä kä. Ta daaj hê takahabëë bä, ta hä hê paawä ti tah'yy kawareem däk. ^S Te hub tado bä paawä ta tii, nayyw hê tabahëëj jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. ²⁷ Bê her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó y hebëë bä paawä karap'ar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bê karapee hebë do karap'ar h'yyb? Bê karapee né da bê raky n'aa etyy daap bê menyih do hyb n'aa bê her'oot do hä. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hê ti y hebë do karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bê wê, ta ti metëeh bê hä —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bê y metëeh: Dooch aj'yy hejooch do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. ^{**}

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp y hata nadoo doo, majë y tii. Y manasa do P'op Hagä Do wê y ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bê y maher'oot hahy'ih: Sahõnh hê nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hä ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ääj hê ji hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahy'ih bä rababok nä bä, ta jawén na-ääj hê, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ääj hê ta ag. Ta ti y wén her'oot, joom ag hä ji bahapäh joom y'yn. ³⁴ Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bê haja bä baad hadoo do bê her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. ³⁶ Baad bê y maher'oot hahy'ih: Sahõnh hê ta sãm baj P'op Hagä Do banoo

noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hê ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Parisëw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahy'ih

³⁸ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ää karën ää bahapäh mapahuunh doo, ää matym haj'aa^{††} —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hê badäk hahy'ih hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, y ramejüü y pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooch da y metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob hê adëb bä, tamawoob hê ta äh, tah'y'ih yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hê adëb bä, tamawoob hê ta äh, y'ih, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ääts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hê badäk hahy'ih hä habong doo, sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehün nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahänh y ti hÿh. Ti hado né paawä, dooh bê t'yyd kamehün bä nesaa do bê moo bok do hä, dooh bê eréd bä, ti hyb n'aa né hê Niniwéh buuj bê da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa y'ynh, da hê badäk hahy'ih hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromäw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromäw bahänh y ti hahy'ih bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bê karën bä bê maa newëë bä hahy'ih —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'ar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahänh, tabanawäng hënh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd hä. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “Y abaa j hõm p'aa hënh y hadäk do paa hä, tóp

^S 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'ar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahëë karap'ar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ^{**} 12:29 Hahy'ih d' tahaanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo:

Aj'yy hejooch doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooch do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooch do ma hadoo, karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'ar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooch do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahänh. ^{††} 12:38 Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

ÿÿ hēnh", nāng. Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, dooh ta yt hagā péh, yd kabak'ood dāk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. ⁴⁵ Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bā rabajēē péē ta tób paa gō. Tii bā rabanyy kán ta hā kā. Ta hā hanāng do paa bahānh tii kā. Tak'ēp tii kā ta hā kā nesaa doo kā. Tii da né da bē hā kā, bēēh, nesaa do moo heb'oooh doo^{††} —nāng mā Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakān heh'āāt do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajök do hā Jesus maher'oot nā bā ta ÿÿn kajaa, ta wakān sii hē m'. Ta w'oo hä m' rababē dāk. Rakarēn paawā ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakān ta w'oo hä rabab'ēēh. Rakarēn mā òm rasii er'oot —nāng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hā Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ēēn, jaa ti wakān haa? —nāng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mā ta ma matēg sa wē, ti m' taky hadoo:

—B'ēēh hahÿÿh, ān ÿ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —nāng mäh. ⁵⁰ —Sahōnh hē Ee hÿ pong jé hawāt do karēn do moo heb'oooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ÿ hadoo, ti né hē ēēn hadoo —nāng mā Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēēk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bā naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawēēnh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ēēh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsēg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ēēh ta takēēn hā. ³ Ti m' hajōō m' tama metēēk mā sa hā panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ēēd rabajöh jēng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bā. Ti nayyh hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āāts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bā nayyh hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasēng kóm banāng bā. Sasēng gajewāng bā kā, dooh tawēē wäd bā. ⁸ Ta tym wób kajäg kán baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawāng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób

kā —nāng mā Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ÿ her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg rabana Jesus wē ti m' rabeaanh ta hä:

—Hēd n'aa mamaher'oot sa hā panyyg ky n'aa me? —nāk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hā P'op Hagā Do an'oo dāk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawāt do bag'āās do ky n'aa hā, ta wób sa hā dooh. ¹² Jé h'yy ganyy dāk doo, ti bahānh P'op Hagā Do banoo nā ta hā ta h'yy ganāng doo. Baad tabahapēē kán tii bā. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagā Do ado hōm da ta hā kanahēn had'os doo.*

¹³ Rahegāā né paawā m', dooh m' rah'yy genā bā. Ramaa newē né paawā m', dooh m' ramaa napēē bā, dooh m' tagah'ood bā sa hā. Ti hyb n'aa né hē ÿ wén her'oot sa hā panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hā kametā dāk hahÿ P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do erii wāt do paa P'op Hagā Do kyyh Judah buuj sa hā:

“Bē maa newē had'yyt hē né paawā, dooh da tagah'ood bā bē hā.

Bē hegāā had'yyt hē né paawā, dooh bē h'yy ganyy bā.”

¹⁵ “Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hā”, nāng mā P'op Hagā Do Isajas hā,

“Doooh rah'yy kadawuung wäd bā baad hadoo do hā, hajōō nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsēē hōm do hadoo.

Raty gatseē dāk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bā paawā rahapäh né paawā,

ramaa napäh né paawā,

h'yy kadewuung né paawā,

wē ÿ rah'yy kawereem né paawā hā ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bā paawā ÿ h'yy wareem paawā baad rababok hyb n'aa kā.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedēng bēēh, bē matym kā rahapäh do hyb n'aa, bē nabuuj kā ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ÿ né hē hahÿ bē hā ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagā Do ky n'aa rod makūūh, hajök baad habok do makūūh, rakarēn paawā rahēg'āās bē hapäh doo, dooh paa rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaa newēē bē maa newēē doo, dooh paa ramaa napēē booh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

^{††} **12:45** Hahÿÿ d' Jesus hanāng péh: Tak'ēp ta bahānh nesaa doo kā sa hā, Jesus raganadoo do hyb n'aa. * **13:12** Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Doooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagā Do panyyg hā. † **13:15** Isajas 6.9-10

—Bë maa newë nyy d' tahaäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagä Do bag'ääs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii hä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gada-jaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejooñh do kametä bä sa hä, sa hä rarahëjä bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëëk doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hë rah'yy gejë hõm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajëër hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëëk tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hä h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahånñh tabeaa do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh maji joom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta geëw gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahõñh hë raba'yÿh bä, ta maji bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kän. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kän jawii mahang tabahëë däk.‡

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hëñh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë y see tii, ti tsawyh häng doo —näng. Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooñ —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëëg wób bë asog hõm ta mahang —näng. ³⁰ —Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó y mejüü da tiriig ag hat'aa

do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä y mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëëh hahÿÿ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³² Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahånñh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kän ta hä kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Päw makuj n'aa yÿñh ado däk doo, hajõng tiriig s'ëëb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad yÿñh bajõts däk, baad takamekuuj wät bä kä sahõñh hë tiriig s'ëëb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahõñh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahõñh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hë m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“Y maher'oot da panyyg ky n'aa me.

Y maher'oot da sa hä badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejen wät do paah.”‡‡

Jesus maher'oot nyy d' tahaäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' hajök do hä Jesus kedëë hõm. Ti m' tób gó tabajëë suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hä? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo.

³⁸ Joom banäng bä, badäk hahÿÿ hä habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh maji, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii.

⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëëg hõh gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hä ji bawät

‡ 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

§ 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo. ** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëëh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. †† 13:33 Päw makuj jé pad'yyt hë tiriig s'ëëb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do

bawäd däg da. ‡‡ 13:35 Saaw-Mo 78.2

do gawatsig hõm noo gó. ⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta aãs rasog hõm hyb n'aa tabag'aãs doo bã naa sahõnh hẽ nesaa do wẽ ji tah'y'yb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahõnh hẽ nesaa do moo heb'ook doo na-ääj hẽ. ⁴² Tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bã. Sa tẽg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop doo doo hyb n'aa. ⁴³ Tii bã da baad habok do tak'ëp rakawehëe däk da sa Yb bag'aãs doo bã. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ý her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hẽ tahyb n'aa matakëe —näng mã Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'aãs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bã kejën këe do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bã. Ti p'aa hënh tajeh'aa këe. Tii bã, sahõnh hẽ tabesëem hõm ta wẽ hanäng doo, tak'ëp tah'y'gadajang doo hyb n'aa. Tii kã, ta ma paa sãm me tametsëe joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëe bã —näng mãh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesãm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hẽ hÿ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bã kã ta ti hedoo do hes'ëem do sa wẽ, tabahõm, tabesëem hõm sahõnh hẽ ta ma ta wẽ hanäng doo. Tii kã ta sãm me tametsëe perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'y'yb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ääj hẽ, hÿ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bã kã, rej'ooj nã kãn ta takëen hä. Ahyy t'oonh mãh. Tii bã arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëehn tii bã. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿÿ hä ji bawät do gawatsig hõm noo gó aãs rabad'oo da. Aãs rabana, tii bã rasëew hõm da badäk hahÿÿ hä habong doo. Tsyt hẽ rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. ⁵⁰ Tii kã tẽeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëehn da

§§ **13:46** Hahÿÿ d' tahananäng pé pawõp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'aãs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bã, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bã pooj jé ji wẽ hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bã badäk hahÿÿ bã ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën doo. **13:52** Hahÿÿ d' apäh tahananäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuji Jesus met'ëeg wät do na-ääj hẽ baad tamaa napëe bã, taky dahé bã, tahajaa tama met'ëeg bã ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuji hä na-ääj hẽ hanäng doo.

nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bã. Sa tẽg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop doo doo hyb n'aa —näng mãh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mãh:

—Bëe maa napäh sahõnh hẽ ta ti ý her'oot wät doo? —näng mãh.

—Äã maa napäh —näk mãh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'aãs do ky n'aa hä na-ääj hẽ ma kamet'ëeg wät doo, tób danãh ta tób bã naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuji hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nã ta mahang*** —näng mãh.

Ta panang bã Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bã kã panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kãn ta tii bã naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bã takajaa bã, ta du doo mã tama metëek tób panang bã hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hẽ. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mã taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa hahÿ aj'yy tah'y ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejõj tamapehuunh doo? —näk mãh. ⁵⁵ —B'aa bãh gaheh'õok do t'aaah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ýÿn? Tsijaag, Josëh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶ Sahõnh hẽ ta änh, bã ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejõj? —näk mã tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wẽ. Raty n'aa gesygg däk mãh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hẽ sa panang bã raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hẽ tabawäng do panang bã, ta tób bã, dooh rawehëe bã —näng mãh.

⁵⁸ Ti m', ta hä rah'y'kana'eeh doo hyb n'aa, dooh denaa hẽ m' Jesus pehuuj bã ta tii bã.

14

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hẽ Garirej hãj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mã Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganā wāt dejēp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —nāng mā Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso dāk, ramoo maw'yyd dāk, radawāts geēt Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mā Erodija, ta hÿÿj Pirip hād nāng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hā:

—DooH P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā magat'ēē bā a hÿÿj ÿÿm —nāng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hā.

⁵ Eróts karēn né paawā m' tadaj'ēēp Jowāw, tajeÿÿm mā hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagā Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hā.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enāng do heen n'aa noo gó, jām ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajām sa matym gó. Ti m' tak'ēp mā Eróts tsebee kán ta wē. ⁷ Ti hyb n'aa taky dāng tabanoo maruus hā, maruus karēn do né hē. P'op Hagā Do hād gó m' ta ky dāng, dooh taky kahÿÿd bā maruus bahapāh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hā taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karēn ta hood gó mabanoo hā ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —nāng mäh.

⁹ Ti m' tak'ēp mā sa wahē n'aa hyb n'aa tón wāt. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky dāng do ramaa napāh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ēē wāt doo. ¹⁰ Ti m' tamejüü tadawāts geēt doo gó ranu gahōg hōm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wē. Ti m' maruus an'oo dāg kán mā ta ÿÿn hā kā. ¹² Ti m' Jowāw ma matēg rabana rabeheēn hyb n'aa ta hub. Ti m' radakā jēng. Ti m' Jesus rapanāk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ēēp Jesus ky n'aa napāh bā m', ta m'aa hēnh mā ta ma matēg daheeh rabahōm kán marakate gó ta wób rabadoh hēnh paawā. Ta wób, hajök do raky n'aa napāh bā m' n'yy hēnh Jesu rabah'üüm, sa jawén mā rabah'üüm sa panang bā naa ta takēēn hā. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bā, hajök do tabahapāh bā m', tat'yyd mehüin mā sa hā. Nahēē enāh do sa mahang habong do taheso hōm mäh.

¹⁵ Tüüh dāg kā m', ta ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Tüüh dāg —nāk mäh. —Dawēē hÿÿh. Mamejō hajök do panang banāng hēnh rabahōm sa waa retsēē hyb n'aa —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—DooH. Na mayw babā. Bē né hē hanoo sa waa —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jāam hē ti hanyy is āā wē ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —nāk mäh.

¹⁸ —Na b'ēēp. Bē mana wē ÿÿ —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ēēh hyb n'aa jawü jó. Ti m' tabasog dāk mā pāw, tah'ÿÿb na-āāj mäh. Hÿ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā tā, man'oo dāk āā waa —nāng mäh.

Ti m' pāw taganebāh bong, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajök do hā kā. ²⁰ Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' mad'aak do ta ma matēg rata hōm kawaju gó. ¹² m' kawaju gedē hōm mäh. ²¹ Hawēē bong doo, 5 miw mā ajyy. ÿÿj, karepé na-āāj hē, dooh m' taketsén bā.

Tamii pong jé Jesus bawāt do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nanyw hē ta ma matēg Jesus mejüü ragatsēg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj dāk hēnh rabatsēg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedēē hōm hajök do sa hā. ²³ Takedēē hōm do jawén paa bā m', tabasēēk ta mab hē waēē jó, P'op Hagā Do sūi taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu dāk bā m', ta mab hē m' Jesus bayyw geēt. ²⁴ Dawēē péj mā ta ma matēg rababoo dāg kán mā ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ēp maadaka betaam marakate hā. DooH m' tahōm rahēē doo. Bah'ood ty gahēm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ēē pooj jé Jesus bahōm kán sa wē tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapāh tamii pong jó hana doo, tak'ēp mā rabeÿÿm bong.

—Wāt ta ti dajēp do saw'ēēng paah! —nāk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ēp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nanyw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eÿÿm manāh! ÿ ti hÿÿh —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ōm tado bā, ÿ mamejō tamii pong jó a wē ÿ bahōm hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹ —Ej. B'ēēp ana —nāng mā Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsēg nyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kán mā Jesus wē. ³⁰ Ti m' tak'ēp bah'ood bahēm do tabahapāh bā m', tabeÿÿm wāt mäh. Ti m' ta du doo bā m' tadasug jēng bā, tak'ēp mā tageēēn Jesus hā:

—ÿ medēēb Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāng.

³¹ Ti m' nanyw hē m' Jesus moo maso dāk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do ōm! —nāng mäh. —Hēd n'aa mah'yy ganahoot? —nāng mā ta kyyh Peed hā.

³² Ti m' marakate gó ragatsēg t'oonh bā m', bah'ood badoo wāt. ³³ Ti m' marakate gó

hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë ðm —näk mäh.

³⁴ Rabatsëg hóm bã m', Genesaréh häj n'aa bã m' marakate badëë jad kån. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bã Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jé pad'yyt hë hëj ta ti w'oo hä hanäng doo bã rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramena nahëë enäh do sa mahang habong do Jesus wë. ³⁶ Ti m' rabetsëë ta hä tabanoo nahëë enäh do ramoo kejak hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do ta hä moo kajäk doo, heso padäg kån mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mäh, Jerusarënh bã naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hä:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makü metëëk doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bã ër wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanhh bë hä —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh:

“Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”†

⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bã, 'Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ÿ an'oo wäd bã', taky hado bã, ⁶ tii bã, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bã ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makü ma metëëk do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hóm P'op Hagä Do mejüü doo.

⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'ÿym do bëeh! Baad né paa hahÿÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁹ Dooh këh ÿ tado bã ti rama metëëk doo. Raky n'aa jaw'yyb ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”* —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajõk do ta tii bã hab'ëeh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb

n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Pariséw sa hä? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hóm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejom hóm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejån. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bã, gadarong doo hënh rakajak séd hä —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —

Ji hä hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hä. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji ets'ëek doo, daap hë ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kã. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg. Ji moo kanets'ÿyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg

P'op Hagä Do hä^S —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿÿnh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahóm hëëj panang Tiir häd näng doo, Sidõn häd näng do nedaa bã badäk doo hënh. ²² Ti m' ÿÿnh, Kanaãh buuj, Isaraëw buuj nado, ta tii bã hawät do ana kån Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëë bã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makü panaa, —näng mäh —ÿ mat'ÿyd mehüün! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'ar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bã. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëë ÿÿnh tamejõ hóm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

* **15:4** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † **15:4** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ **15:9** Isajas 29.13 § **15:20** Pariséw, sahõnh hë Judah buuj wób sii hë, dooh rawëë bã, dooh rawa bã ramoo kanetsyyd bã pooj jé, sa wahë makü mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bã ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahãnh Pariséw ran'oo bã. Dooh ragenaäg bã, hajõõ nuu me, sa wahë makü mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bã.

—Mamejō hōm. Ēr jawén tabana. Tageëj had'yyt hē —nāk mäh.

²⁴ Ti m' ŷyñh hā Jesus ky hadoo:

—Jāām hē Isaraéw buuj dawëë P'op Hagā Do mahānh habong do sa wē ŷ P'op Hagā Do mejiū —nāng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wē ta taron nu paa me ŷyñh bahyy hāng. Ti m' taky hadoo:

—ŷ mamasaa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo: —Taw'āats hē nado karepé sa waa ji ado hōm bā ji banoo hyb n'aa sa masāāh awaar taah hā —nāng mā Jesus kyyh ŷyñh hā.

²⁷ Ti m' ŷyñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hē m' taky hōm:

—Ehub né hē ōm Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Ti hado né paawā, awaar sii hē rabawa sa danāh waa hyj tūū kajāk doo —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kán ta hā:

—Tak'ēp né hē mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ŷ an'oo dāk hā ŷ metsēē doo —nāng mā Jesus ta hā.

Ti m' ti noo gó né hē tabahub dāk ŷyñh toog.

Hajōng sa nahëë Jesus asog hōm do panyyg n'aa hahyñh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kán. Karaj'aa Garirej hād nāng do nabyy me tatabēs. Ti m' tabasoo. Waëë hā m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh. ³⁰ Hajōk rabana ta wē. Ramenaa ta wē nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajōk nahëë enāh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hōm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enā padëëk, ner'oot do paa er'ood padëëk, ta tii bā hab'ëeh do rabahapāh bā, rahyb n'aa meuj kán mäh. Ti m' raj'aa etsëë kán P'op Hagā Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahyñh

³² Ti m' Jesus naëej ná ta ma matëg, tamar'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ŷ t'yyd mehññ hahyñh ěr wē kata pad'ëëk doo. Tamawoob dāg ta āh si ŷ rababok. Doo sa waa péh. Doo ŷ karēn bā sah me rabaaj hōm bā. Naheba padāg da, degōñ jēng da sah mahyñh ta hōō bā —nāng mā Jesus ta ma matëg sa hā.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajōk né hahyñh. Nyy bā āā baw'yyt babā sa waa? Dawëë bā. Doo ta nawaa babā —nāk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hē pāw bē wē? —nāng mäh.

—Ti anāng setsi pāw, pawóp its tah'yñb ned'ëed is doo —nāk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejūū hajōk do rabehty b'ëeh tūū. ³⁶ Ti m' tabasog dāk pāw, tah'yñb na-āāj mäh. Ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebāh boo kán, tets'ëë hōm mā ta ma matëg sa hā, rabets'ëë hōm hyb n'aa hajōk do sa hā ká. ³⁷ Tii bā ká m', sahōnh hē m' rabawëë bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' rabawëh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matëg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedë hōm doo. ³⁸ 4 miw mā ajyy ti hawëë bong doo. ŷyñh, karepé na-āāj hē m', dooh m' taketsén bā. ³⁹ Ti m' hajōk do hā Jesus kedëë hōm jawén paa bā, tagatsëg sooh mā marakate gó. Ti m' tabahōm kán hëej panang Magadān hād nāng do nedaa bā badāk doo hēnh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wē. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejūū mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pap'yñ badëë hyng bā, “Jati d' banām”, bē ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wē puh. ³ Bāp paah, “Ti awāt da bah'ood. Adoos da”, nāk bē kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bē h'yy genā né paawā naëng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā wē hā kametëeh doo, dooh bē h'yy genā bā da hē ta heen n'aa bē hā kametëeh do hā.† ⁴ Da hē badāk hahyñh hā habong doo, nes'aa sa h'yñb. P'op Hagā Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'yñ kawerem hyb n'aa. Tii d' né paawā sa h'yñb, ŷ ramejūū ŷ pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Doo da ŷ metā bā sa hā. Jāām né da P'op Hagā Do ky n'aa rod Jonas hād nāng do ta metëë n'aa hadoo sa hā kametëeh da —nāng mā Jesus.

Ti m' Jesus bahōm kán sa mahānh. Panang s'ee hēnh mā tabahōm.

Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahānh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahyñh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hōm bā, ramabaan sa waa pāw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa mahānh —nāng mäh.

* **16:1** Jesus wē Pariséw, Saduséw daheeh rakamajññ. Doo raky dahé bā P'op Hagā Do mejūū do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooh Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejūū sa matym haj'aa Jesus pahuunh wē hā. J'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hā rakarēn do paawā. † **16:3** Hajōng Jesus pehuuj né paawā, dooh rah'yñ genā ná bā P'op Hagā Do T'aaah tado bā.

7 Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—DooH ër mana pãw. Tii d' tawén edoo — nãk mä sa kyyh.

8 Ti m' Jesus hapãh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—KanaHën d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón pãw bë mabaan doo? 9 DooH tagah'ood nã bã bë hã? Bë mabaan hõm 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hã? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? 10 Bë mabaan hõm setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo? 11 Hëd n'aa bë h'yy ganenã nã pãw ky n'aa nado bë ÿ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakã da Parisëw, Sadusëw sa pãw makuj n'aa”, nãng këh ÿÿ —nãng mãh.

12 Ti m' rah'yy kadawuung kãn nyy d' tahanãng péh. DooH pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bã. DooH. Parisëw, Sadusëw rama metëek do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' hëej panang Sesareja Pirip hãd nãng do nedaa badãk doo hënh Jesus kajaa bã, tabeaaj kãn mã ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

14 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mã Eriij makũh. Ta wób noo m' òm mã Jeremiij makũh. Ta wób noo m' òm mã P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —nãk mã sa kyyh ta hã.

15 —Bë hã ënh? Jaa ÿ bë hã ënh? —nãng mã Jesus sa hã.

16 Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo. P'op Hagã Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —nãng mãh.

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagã Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bã a hã metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hÿ pong jé hawãt do né tii, ta ti a hã metã wãt doo. 18 Ti hyb n'aa ÿ ti her'oot hahÿÿh: Òm Peed, pã tahanãng doo. Pã tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hã ÿ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. DooH da Ades hãd nãng doo, dajëb hejój, haja bã hã

ÿ h'yy ka'eeh doo, kahũm had'yyt da. 19 ÿ anoo da a hã hÿ pong jé hawãt do bag'ããs doo gó mabag'ããs hyb n'aa.‡ Badãk hahÿÿ bã mananoo doo, hÿ pong jé P'op Hagã Do nanoo do né tii. Badãk hahÿÿ bã manoo doo, hÿ pong jé P'op Hagã Do anoo do né tii —nãng mã Jesus kyyh Peed hã.

20 Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã Kristo tado bã.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

21 Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hã nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagã Do karën Jerusarënh hënh ÿ bahõm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagã Do tób n'aa yt moo heb'ooH do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ãaj hë hajõng ÿ bahoop hyb n'aa, ÿ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hë ta ãh tabado dãk bã ÿ ganã wãt p'aa hënh hyb n'aa —nãng mã ta ma matëg sa hã.

22 Ti m' Peed naëënh dawë hã. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—DooH. Tii d' edo manah, Hyb N'aa Jawyk Doo! DooH ÿ karën tii d' a hã —nãng mãh.

23 Ti m' Jesus ty kaw'ööd dãk ta wë. Ti m' Peed taky geãm wãt:

—J'ee! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb!\$ —nãng mãh. —ÿ mah'yyb panas'ëeh. DooH mah'yyb dëë bã P'op Hagã Do karën do hã. Ajyy rakarën do hã ti mah'yyb dãk —nãng mãh.

24 Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ããts hë terëd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ããts hë terëd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ããts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ããts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëëb bã na-ãaj hë. Taw'ããts hë ÿ taky daheeh, taw'ããts hë ÿ bawãt doo da da ti bawãt. 25 Tii d' ÿ wén edoo, badãk hahÿÿ hã ji hawãt do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jëÿÿm doo, dooh da P'op Hagã Do wë tanu dëë bã. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagã Do wë da tanu dãng. 26 Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badãk hahÿÿ ji ta danãh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? DooH ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. 27 Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo

‡ 16:19 Hahÿÿ da Gereg kyy me pooj jé hahÿÿ kerih do kyyh: “ÿ anoo da a hã hÿ pong jé hawãt do bag'ããs doo bã ta noo tég. Badãk hahÿÿ bã mamaw'yyd dãk doo, hÿ pong jé kamaw'yyd dãk né d' tii. Badãk hahÿÿ hã masood hõm doo, hÿ pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bã ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ããs hyb n'aa ti nuuj jé. DooH P'op Hagã Do bag'ããs do noo nyy bã, dooh ta noo tég nyy bã. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

\$ 16:23 Jesus h'yyb hapãh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geãm wãt.

Do Hÿ Pong J  Hana Doo,   bahyng da Ee bag tak  p gabar  h doo g , ta  as sa daheeh. Tii b  da ramoo bok do p nh da   banoo sah nh h  sa h  ta s m. ²⁸ Baad b    maher'oot. Ta w b bab   r mahang habong doo, rahap h n  da  y h, Aj'y  Hadoo Do Hÿ Pong J  Hana Do   du doo noo g    bag' as do h    bag' as doo. Radej p do pooj j  rahap h n  da tii. N  hup   n  h  ta ti   her'oot doo  n ng m  Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyng n'aa hah y h

¹ Ti m' ji moo oow see p  sa   jaw n paa b  m', Jesus mah um ta sii Peed, Tsijaag, Jow w daheeh. Tsijaag h y j m  ti Jow w. Ti m' rabas' eg k n wa   p'op nu d k do h . Sa mab h  m' rabas  k. ² Ti m' Jesus kawareem d k sa matym g . Ta see hado d k m h. Pap y j bag hadoo m  Jesus mamets gabar' eng d k. Tak' p m  ta saroor bahawag d k, ta bag hadoo m h. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees h d en h do rakas'ee b'  h sa matym g . Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus h :

 Tak' p Hyb N'aa Jawyk Doo,  n ng m h  taw' as h  bab   r h !  n ng m h.  Makar n b  tamawoob h  ta t b n'aa   temaa toonh. S t h  a t b, s t h  Mosees t b, s t h  Eriij t b  n ng m h.

⁵ Ti m' Peed ber'oot n  b  nayyw m  w  puh gabar  h do tabad ng sah nh h  sa h . W  puh g  m' P'op Hag  Do ber'oot. Hah y  d' m  ta kyyh:

 Hah  tah  y , tak' p   kamah n doo. Baad   h'y  gadajang ta w . B  maa new , b  ky dah  ta kyyh  n ng m h.

⁶ P'op Hag  Do kyyh Jesus ma mat g ramaa nap h b  m', t u m' rabehyy b'  h tak' p rabe' ym do hyb n'aa. T u m' sa maboo me rabehyy b'  h. ⁷ Ti m' Jesus bana sa w , ti m' sa h  tamoo d ng b  m' taky hadoo:

 B  as' eg b h! B  e ym man h!  n ng m h.

⁸ Ti m' rabaheg' as b  m', j am h  Jesus rahap h. Doooh boo m' Jesus pa hab'  h do paah.

⁹ Ti m' rabahyk b  m' Jesus mej u ranaher'oot hyb n'aa rahap h doo. Hah y  d' m  ta kyyh:

 B  her'ood man  ta w b h  b  hap h doo, Aj'y  Hadoo Do Hÿ Pong J  Hana Do gan  w t b  k  dej p do mahang  n ng m h.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta h :

 H d n'aa, Kristo kajaa do pooj j  Eriij m' mat  h Mosees ky n'aa jaw'y k do ma mehet k do raheer'ood b ?  n k m  sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

 Se hub n  h . Eriij mat  h n  da sah nh h  taben m hyb n'aa  n ng m h. ¹²  Ti hadoo n  h , b    maher'oot hah y h: Eriij ew d hyng n  h . Ew d hyy n  paaw , dooh rah'y  gen  b  ta h , dooh ramepëë b . Rah'y  kaj k doo da n  h  rabad'oo paa ta h . Ta h  rabad'oo doo da, sa moo g   y h, Aj'y  Hadoo Do Hÿ Pong J  Hana Doo,   ahoop da na-  j h   n ng m  Jesus kyyh.

¹³ Tii b  m' ta ma mat g rah'y  kadawuwang k n: Jow w nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot w t.*

Pah  w Jesus haso d k do panyyng n'aa hah y h

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa b  k  m' haj k do rabab'  h b , sa see ana ta w . Ta taron nu paa me m' tabahyy h ng ta w . ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

 Hyb N'aa Jawyk Doo  n ng m h.  Mat'y d meh n tah  y   n ng m h.  Mera. T u takep  d had'y t h , tsanam ts d k. Tak' p nesaa do tabahoop. Ta h  ta nah   ad   b , haj o nuu me t eg h o g  takadew  s. Ta me tabahop na-  j h   n ng m h. ¹⁶  Y  mana w t a ma mat g sa w . Doooh rahaja b  rado h m b  ta nah  h  n ng m  aj'y  kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

 Baad P'op Hag  Do h  h'y  kana'eeh do b  h, da h  bad k hah y  b  habok doo! Baad nado b  h'y b tym  n ng m h.  Haj o nuu me   baw t n  g'eeh b  mahang b  ky dah  d k hyb n'aa k ?   h d h'y b napan d g b  h , h    b  h'y  kanasad  n  do hyb n'aa  n ng m h.  B  mana b'  p pah  w  n ng m h.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'y b nesaa doo, pah  w h  had k doo, Jesus ge m w t tabanyyng hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'y b ban  k n pah  w h  had k do paah. Ti noo g  n  h  karapee bahas'oo d k.

¹⁹ Ti m' sa m'aa h nh m  ta ma mat g rabeaanh ta h :

 H'  d hyb n'aa   w n nahajaa   hab   h m b  karap'aar h'y b nesaa doo?  n k m h.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa h :

 Doooh baad P'op Hag  Do h  b  h'y  kae n  do hyb n'aa b  w n nahajaa  n ng m h.  N  hup   n  h  hahy   her'oot doo: Mottaad h d n ng do tym nu nad'  t do ta tym. Ti tahanyy b  paaw  b  h'y  ka'eeh doo, tii b' b  haja paaw  hah  wa   b  mej u

* **17:13** Rukas 1.17 h  na-  j h  takerii d k hah  ky n'aa. Eriij mak  baw d w t doo da Jow w baw t paah. Ti hyb n'aa ti n  h  ti Eriij Jesus w n n ng, Eriij tanado n  paaw . Doooh Jow w h  Eriij mak  kesog b , j am h  tabaw d w t doo da tabaw d w t.

takahÿyd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawä baad bë h'yy kae bä, dooh paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [21 —Jääm hë P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'ar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bä m' rakataa bä m', Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ²³ ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taheer'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿyh

²⁴ Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ër hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëe suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eaanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. — Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahÿy d' mabad'oo dajëer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bä. Tah'ÿyb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿyb, manoo gegäa, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tëg hawak do s'ëeb. Tii me mepaag sa hä, hä ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

18

Sa bahänh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeanh:

† **17:26** Panyyg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matëg na-ääj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejö bä tepaag hóm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. * **18:3** Taw'ääts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nanyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

—Ny hadoo do sa bahänh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahönh hë sa bahänh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahöm nä ta kyyh:

—Hät ÿy gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kän:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahänh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahÿy hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'ÿy tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hóm a mooh. Madawäts hóm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sët a mooh, sët hë a tsyym, tëëg hōō gó, nadëek doo gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hóm mahänh, pawóp hë tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hóm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sët hë a matym, tabanesaa hënh tëëg hōō gó, òm P'op Hagä Do aw'oong hóm mahänh, pawóp hë tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿyh: Ee hÿ pong jé hawät do wë had'yyt hë rahajaa rakajaa ääs, hahÿy hyb n'aa sakog is do sa hagä n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyyg manä hahÿy hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿyh, Aj'yy Hadoo

Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahänh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masääh see takanapëé wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masääh waëé hënh, kanapëé wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ää kanapëé wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahänh tatsebé kanapëé wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masääh danäh bad'oo doo da, dooh bē Yb hÿ pong jé hawät do karën bä dawëé ta mahänh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahöm ta wë a mab hë. Tsyt hë, bē m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Öm taky dahé bä, bē h'yy hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶ Öm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hä maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sët hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahöm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahönh hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.† ¹⁷ A sii mamahüüm do sa kyyh na-ääj hë takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahönh hë hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bē hä bē hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Èr uuh dajëër gedaag n'aa Roma buuj hä ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado däk tii bä bē hä bē hÿÿj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hä:

—Baad bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ bä bē nanoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hë tii. Badäk hahÿÿ bä bē anoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta see bē ÿ maher'oot nä: Badäk hahÿÿ bä, pawóp hë bē wób séd hä bē h'yyb hedo bä bē ky n'aa etsëé do hä, Ee hÿ pong jé hawät do anoo né da bē hä. ²⁰ Bē hä tawén noo, pawóp hë, tamawoob hë hëp ÿ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ÿ bawät do hyb n'aa —näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehün do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Peed bana kän Jesus wë, ti m' teaanh mäh:

—Ma matëg, nyy hë nuu me makarën ÿ hyb n'aa mabaan häj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bä hä ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ääts hë hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan höm had'yyt hë‡ —näng mäh.

²³ —Ta tii da ÿ wén mejüü, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hëéj bagä n'aa. Küt enäh ta karom ta wë. Tii bä tanaëënh ta wë ta karom sa küt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bä, tadu doo bä sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp küt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta küt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bä, tak'ëp ta bahänh haeh do hyb n'aa ta küt, ta kariw n'aa mejüü rabesëem höm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahönh hë ta wë hanäng do na-ääj hë, ta küt sãm hata.

²⁶ —Tii bä, ta taron nu paa me ta karom bahy häng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëé ta hä. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahönh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hä”, näng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehün kän. Ti tabawug höm sahönh hë ta küt, ti m' tabanoo baad tabahöm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bä naa. Tamahöm me takataa ta da hadoo do see ta wë küt näng doo. 100 moweed its ta küt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hë mepaag a küt!”, näng.

²⁹ —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëé ta hä: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahönh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hä”, näng.

³⁰ —Tii bä, tak'ëp tabets'ëé né paawä, dooh takarën bä tamaa newë bä ta da hadoo do etsëé doo. Ti tamejüü ta da hadoo do radawäts gëet hyb n'aa ta küt tabep'aak bä kä. ³¹ Ti tak'ëp häj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bä. Tii bä rabahöm kän sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² —Tii bä sa kariw n'aa mejüü ranaëënh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hä: “Karom

† **18:16** Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da. ‡ **18:22** Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hë tahanäng pé m' tii.

ky nesaa do òm!", näng. "Sahõnh hê a kũüt ÿ bawug hõm tak'ëp hã ÿ mabetsêe do hyb n'aa. ³³ Taw'ãäts hê mat'y'yd mehĩn wãd paawã a da hadoo doo, òm ÿ t'y'yd mehĩn wãt doo da", näng. ³⁴ Tii bã kawaj'ãän gó ta kariw n'aa bahaëej dák ta karom ragada-hew'ëes doo bã hagã n'aa sa hã, karom rarejãã hyb n'aa sahõnh hê ta kũüt tabepaag hõm bã kã —näng mã Jesus. Panyyg gó tabeh'ũm.

³⁵ Ti m' taky hado kãn:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hÿ pong jé hawãt do bad'oo da sahõnh hê bê hã, bê h'y'yb gó naa bê hyb n'aa manabaan bã bê hÿÿ ky n'aa hedoo doo —näng mã Jesus kyyh.

19

Dooh ji ÿÿm ji eréd hõm bã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kã ta ti ta her'oot doo, teréd hõm Garirej hãj n'aa. Ti m' Judah hãj n'aa hênh tabahõm, tamii Joradãn tamyyj dák hã hadák do hêej. ² Hajók mã ta jawén hah'ũm. Nahêe enãh do sa mahang habok do taheso hõm.

³ Ti m' Parisew wób rabana ta wê rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'y'yk do anoo g'eeh daap hê né hê aj'y'y eréd hõm bã ta ÿÿm, dooh hyb n'aa pé né paawã? —nák mãh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bê ner'ood bã g'eeh P'op Hagã Do kyy kerih do hã, nyy da sahõnh hê tadu dahäng noo gó P'op Hagã Do aj'y'y ÿÿnh da-heeh tapehuunh? ⁵ Hahÿÿ da takerih P'op Hagã Do kyyh: "Ti hyb n'aa kã aj'y'y kã ta yb, ta ÿÿn mahãnh kã sa m'aa hênh kã, tagatêe hyb n'aa ta ÿÿm kã. Takatêe jawén paa bã sét rabahado padêek ta ÿÿm daheeh",* näng mãh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hê ranado bong. Sét hado dág kãn. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagã Do ata dák doo, dooh tahaja bã ji etyn bã —näng mã Jesus kyyh Parisew sa hã.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bã, h'êed hyb n'aa Mosees mejũũ ji erii dák ji ÿÿm ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejó hõm tabahõm hyb n'aa? —nák mã Parisew sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo dák bê hã, bê nabuj keh'ũm do hyb n'aa. Tadú dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bã. ⁹ Ti hyb n'aa bê ÿ maher'oot hahÿÿ da: Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, dooh né paawã ta patug tawad'ii bã, tii bã ÿÿnh see hã takat'êe dág bã, nesaa do tamoo wãt, ta ÿÿm h'y'yb tarejãã tii kã —näng mã Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Tii d' tahado bã ji ÿÿm ji patug ky n'aa hã, taw'ãäts hê dooh ji kat'êe bã —nák mãh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh sahõnh hê rahaja bã ragado bã tii. Jããm né hê P'op Hagã Do anoo do gadoo rakanetêe doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bã rakat'êe bã pooj jé rabenäng bã ta nyy né hê tii. Ajyy wób dooh rahaja bã rakat'êe bã ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hã.† Ta wób rakanetêe hÿ pong jé hawãt do bag'ãas do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatêe do tagado bã, taw'ãäts hê tagadoo —näng mã Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'êed is do Jesus wê, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagã Do hã taky n'aa etsêe hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mã karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wê ÿÿ. Bê geãm manãh. Hahÿÿ karepé h'y'y ka'eeh do hadoo, ti né hê hÿ pong jé hawãt do bag'ãas do karapee hedo padêek doo —näng mãh.

¹⁵ Tii bã m' sa nu gad'oo bã m' tamoo däng, ta ky n'aa edêe bong mãh. Ti m' tatsyyim kadoo, tabahõm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' aj'y'y see bana Jesus wê, teaanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mãh. —H'êed baad hadoo do ÿ moo wãt da edëb had'y'yt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagã Do pa ÿ bawãt hyb n'aa kã? —näng mã aj'y'y kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hêd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã ÿ meaanh? —näng mãh. —Jããm hê sét hê baad hadoo doo, P'op Hagã Doo. Taw'ãäts hê maky dahé ta ky n'aa jaw'y'yk doo, makarên bã magadoo edëb had'y'yt doo —näng mãh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'y'y eanh mãh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—"Manaboh manã a da hadoo doo. Aã manã a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsêeg manãh. Daap hê maky n'aa tapa manã ta wób. ¹⁹ Mawehêe a yb, mawehêe a ÿÿn.‡ Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da"§ —näng mã Jesus.

²⁰ Ti m' aj'y'y ky hadoo:

—ÿÿ panyyg kadeheeh né hê tii hã —näng mãh. —H'êed ti hawãt ÿ moo wãt? —näng mãh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarên bã baad had'op doo da mawãd bã P'op Hagã Do matym gó, abaaj hõm, mesëem hõm a wê hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'ut do sa hã. Tii d' madoo bã hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do

* **19:5** Genesis 2.24 † **19:12** Ta wób rah'êed ehók do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hã. ‡ **19:19** Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § **19:19** Rewitikos 19.18

P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wê yÿ, hêp y hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahöm kän Jesus mahänh. H'yy katón wät mä, tak'êp tawekâp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matêg sa hä:

—Hejooñ né hê wekâp do sa hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup y né hê ta ti y her'oot doo —näng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawä kameer hä tatabêej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñ wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matêg ramaa napäh bä m', tak'êp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo: —Jaa ênh ti P'op Hagä Do wê hasêek ênh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wê, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hê dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wê ji as'êeg bä. Ti hadoo né hê, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wê ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hê ää beréd hõm a hataa ää bahadoo hyb n'aa. H'êed da ää gadoo ta sãm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hê papuuj tabahadoo bä kä, sa wahê n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'êp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bêeh, 12 hedoo doo, hêp y hata hadoo doo, bê na-ääj da bê at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bê bag'ääs hyb n'aa, bê ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup y né hê ta ti y her'oot doo. ²⁹ Hêp y n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta ánh, ta yb, ta yÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edêb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰ Hajõk babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajõk babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyk kân da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metêek hahÿy hä hÿ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti y wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hä, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahõm kän ajyy tabats'yyt

hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hê moweed denaari häd näng do taky däng sa hä ta sãm, sét adêb bä ramoo bok do sãm. Baad ub mä ti sa hä. Tii bä ta joom banäng hênh tamejüü ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papÿÿj, p'aa hênh tabahõm kän rabaheesãm hênh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hä: “Bê na-ääj hê bê ahõm jóm y uwa mahang bê moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do y bep'aak bê hä”, näng. ⁵ Ti rabahõm kän. Ti p'aa hênh tabahõm wasyk, tug bä na-ääj hê, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wê ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papÿÿj badêe hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hä: “Hêd n'aa adêb yd jé dooh bê moo boo bä?”, näng. ⁷ “Dooh ää hats'yyt pé sa sii ää moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bê na-ääj hê bê ahõm jóm y uwa mahang bê moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papÿÿj badêe hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahê n'aa hä: “Manaêej sahõnh hê moo bok doo. Man'oo sa hä ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadêeg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadêeg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ —Ti tanaêenh tagadêeg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hê moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahänh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hê, séd pénh né hê ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajêm. Baad nado sa hä ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahÿÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadêeg ub matsyyd hõm doo, jääm hê sét hê oor its ti ramoo bok”, näk. “Ää tak'êp ää moo boo paawä, tabajuu bä, ää gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³ —Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatêe hä: “Najis yÿ”, näng, “dooh õm y wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴ “Magado däg, ahõm kä. Tagadêeg ub y ats'yyt doo, magadoo do pénh né hê y karên y anoo ta hä”, näng. ¹⁵ “Dooh g'eeh y haja bä y karên doo da y adoo bä dajêr yÿ me? Mahy n'aa jewês apäh y betséeh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

¹⁶ —Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyk kân da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hênh Jesus her'oot tadajêp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

* **20:1** Hahÿ panyyg hä Jesus metêeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyk padêek na-ääj hê.

¹⁷ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus rabahōm bā, sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

¹⁸ —Ēr ah'ūūm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Ÿyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Ÿ da rahaēēj dāk da P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk do sa moo gó na-āāj da. Dajēb hā raky n'aa etyy da Ÿyh. ¹⁹ Ÿ rahaēēj dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, Ÿ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, Ÿ rabahewy'yh hyb n'aa da, b'aa kajatsēk do hā Ÿ rabepēēm dāk hyb n'aa kā Ÿ dajēp hyb n'aa. Tii bā, tamawoob hē āh Ÿ tabahadoo bā da, Ÿ d' ganā wād kån —nāng mā Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa Ÿyn etsēē do panyyg n'aa hahÿyh

²⁰ Ti m' aj'yy Sebedew hād nāng do taah Ÿyn ana Jesus wē. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa Ÿyn bahyy hāng ta wē, ti m' tetsēē Jesus banoo hyb n'aa tetsēē doo.

²¹ Ti m' Jesus eanah ta hā:
—H'ēēd ti makarēn? —nāng mäh.

Ti m' Ÿynh ky hadoo:
—Ÿ karēn paawā, a hub hadāk hēnh tah Ÿ see basoooh man'oo bā, s'Ÿy me ta seeh, mabag'āās doo bā kā† —nāng mā Tsijaag Jowāw sa Ÿyn kyyh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo Ÿynh taah hā:
—Doooh bē hapēē bā ti bē etsēē doo —nāng mäh. —Bē hajaa da bē ahob bā Ÿ ahoop doo? —nāng mā Jesus sa hā.

—Āā hajaa! —nāk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:
—Bē ahoop né da Ÿ d' ahoop do hadoo doo —nāng mäh. —Hÿy kā, ta ti bē etsēē do hā Ÿy, Ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup Ÿy hēnh, sã Ÿy hēnh rabat'oonh, ta pooj jé tabenām do tah'y'yb dāng do sa hyb n'aa —nāng mäh.

²⁴ Ti m' ta ma matēg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napāh bā retsēē doo, rah'y'yy kawaj'āān bong ta hÿy'j daheeh sa wē.

²⁵ Ti m' Jesus naēēj nā ta wē sahōnh hē ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hapāh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahē n'aa, tak'ēp ramejūū sa hā. Bē hapāh né hē ti hyb n'aa jew'y'yk doo, tak'ēp ramejūū sa karapee n'aa —nāng mäh. ²⁶ —Bē mahang taw'āāts hē dooh tii d' tado bā. Bē mahang karēn pé kaweh'ēēh péh, taw'āāts hē da ta wób sa karom hadoo tabahado dāk, ta wób tamasa. ²⁷ Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh nu gadāk péh, taw'āāts hē bē wē takadad'uuh. Taw'āāts hē da bē masa n'aa, bē karom kanep'aak do hado dāk tii.

²⁸ Taw'āāts hē Ÿyh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. Ÿ ahyng babā Ÿ rahyb n'aa jew'y'yk do jawén nado. Ÿ ahyng babā Ÿ masa hyb n'aa ta wób, Ÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hā, Ÿ dajēp hyb n'aa hajōk do nesaa do sa mo haj'aa sām hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿyh

²⁹ Ti m' panang Jerikó hād nāng doo bā naa Jesus ratsyym kasok bā, hajōk ta jawén hah'ūūm. ³⁰ Ti m' ti ab'ēēh mā ta tyw n'aa nabyy me pawóp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bā Jesus tabēs do raky n'aa napāh bā m', tak'ēp mā rageēēj bong:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawy'k Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'y'yd mehūūn āāh! —nāk mäh.

³¹ Ti m' hajōk do Jesus sii hah'ūūm do raky ge'Ÿym mäh, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Raky geām né paawā m', tak'ēp rageēēj magyys hē:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawy'k Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'y'yd mehūūn āāh! —nāk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaēēnh ta wē. Ti m' tabeaaanh sa hā:

—H'ēēd ti bē karēn Ÿ moo wāt bē hā? —nāng mäh.

³³ —Tak'ēp Hyb N'aa Jawy'k Doo —nāk mäh. —Āā karēn p'aa hēnh āā begāā padēēk —nāk mäh.

³⁴ Jesus t'y'yd mehūūn mā sa hā. Ti m' sa matym hā tamepaa. Ti m' nayyw hē rabahapēē padēēk p'aa hēnh. Ti m' Jesus rabahadaa kån.

21

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' Jerusarēnh bedaa dāk bā m', panang Betapagéh hād nāng doo hēnh raka-jaa bā, waēē joom oriib hād nāng do banāng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejūū sa pooj jé m' rabahōm hyb n'aa. ² Hahÿy'j d' mā ta kyyh sa hā:

—Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badāk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā da, nayyw hē da bē baw'y'yt jumeto Ÿynh. Ta pa d' ta t'aaah bahāng. Ta tyd hā d' rabab'ēēh. Bē asood hōm da, séd hā bē manaa wawēē hē —nāng mäh. ³ —“Héd n'aa ti bē as'oot jumeto?”, raky hado bā, tii bā hahÿy'j da bē kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawy'k Do karēn. Badah takata-joooh p'aa hēnh da”, nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴ Tii d' ta her'oot, Tak'ēp Hyb N'aa Jawy'k Do kyyh ta ky n'aa rod hā ta her'ood wāt do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahÿy'j da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

† **20:21** Sa wahē n'aa hub hēnh, s'Ÿy me na-āāj hē rabat'oonh tak'ēp hyb n'aa jew'y'yk doo, ta sii bag'āās doo. Jesus sii rabag'āās Jesus an'oo bā sa Ÿyn karēn paawā. * **21:5** Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraéw buuj na-āāj hē kā ramaneēēj kån Sijōn.

⁵ “Hahÿy da d' mamaher'ood Sijōn* buuj: Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awāt da. Kaja hē da ta h'yb tamahūūm sahōnh hā. Jumeto t'aah jó d' tabana, nāng da a kyyh.”†

Ti né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod hā, Jerusārēnh buuj hā tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matēg rabahōm kån. Jesus mejūū doo da né hē m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mā jumeto ŷÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēēk do paa radatōonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ēēg so kån jumeto t'aah jó hatsē jó. ⁸ Hajōk ta tii bā. Ti m' hajōk do sa hatsē sa hā padēēk do paa rat'ēēg hōm ta tyw n'aa me tamahōm doo me, raweh'ēēh hyb n'aa. Ta wób mā ragekyyt mā bag'aad, rat'ēēg hōm mā ta tyw n'aa me.‡ ⁹ Ti m' sahōnh hē pooj jē hah'ūūm doo, duu hēnh han'aa do na-āāj mā tak'ēp mā sa kyyh:

—Ōm āā j'aa etsē, Dawi panaa!
Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jē hawāt do hā āā j'aa etsē! —nāk mā sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusārēnh bā Jesus bajēē suun bā kā, tak'ēp mā sahōnh hē panang buuj ratsebee kån, sa wób reanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —nāk mäh.

¹¹ Ti m' hajōk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagā Do ky n'aa rod Nasarēh panang bā naa, Garirej hāj n'aa bā naa —nāk mäh.

P'op Hagā Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabēē bong hes'ēēm doo, hets'ēē do na-āāj mäh. Ti m' tabaūūj bēēh dajēēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ēēm do tyng n'aa na-āāj mā taūūj bēēh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿy da takerii dāk P'op Hagā Do kyyh: “Tóp ŷÿ ji maneēēnh da P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē do tób n'aa”** —nāng mäh. —Hÿÿ kā baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bāl —nāng mā Jesus sa hā.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-āāj hē ramanaa ta wē, P'op Hagā Do tób n'aa hēnh. Ti m' sa nahēē Jesus basog hōm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oo do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē rakawajāān mäh,

baad hadoo do Jesus moo wāt do rabahapäh bā. Rawēn kawajāān na-āāj hē karepē sa kyyh P'op Hagā Do tób n'aa kahadē doo gó hab'ēēh do ramaa napäh bā. Hahÿÿ d' mā karepē sa kyyh:

—Ōm āā j'aa etsē, Dawi panaa! —nāk mäh, hajōo nuu me rageēēnh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hē moo heb'oo do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē rahajēm mā Jesus, karepē sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Dooch mamaa napēē bā karepē a hā raj'aa etsē doo? —nāk mäh.

—ŷÿ. ŷÿ maa napäh —nāng mā Jesus. —Dooch g'eeh bē ner'ood nā bā hahÿ P'op Hagā Do kyyh hahÿ ky n'aa hā? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepē, karepē taah its na-āāj hē ōm raj'aa etsē man'oo bā”†† —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do hā Dawi her'oot do paa.

¹⁷ Ti m' Jesus bahōm sa mahānh. Taberéd dāk mā Jerusārēnh. Panang Betanija hād nāng doo hēnh tabahōm. T'ī hēnh mā tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee hāng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bāp paa Jerusārēnh hēnh tamatēēh bā, asa dāk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mā joom wiigo hād nāng doo. Taheg'āas mā teag bā. Dooch m' ta hā ta ag. Ta g'aad had'yÿt hē m'. Ti m' joom hā taky hadoo:

—Dooch da meag wād bā! —nāng mäh.

Ti m' nayyh hē joom tsawyy hāng. ²⁰ Ti m' nayyh hē tatsawyy hāng do ta ma matēg rabahapäh bā, raky hadoo:

—Nyy da nayyw hē joom wén tsawyy hāng? —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bē h'yy kae bā, P'op Hagā Do ky dāng do bē ky nasēēw bā, bē na-āāj hē bē hajaa bē moo boo bā hahÿ joom hā ŷÿ moo wād wāt doo. Ti bahānh bē hajaa bē moo boo bā. Hahÿÿ da bē hajaa tii bā bē mejō bā hahÿ waēē hā: “Ahōm, ahob tame”, bē d' taky daheeh tii bā. Né hup ŷÿ né hē ta ti ŷÿ her'oot doo. ²² Baad bē ky dahē bā, bē ky nasēēw bā, bē gadoo né da P'op Hagā Do hā bē ky n'aa etsēē doo —nāng mā Jesus kyyh.

Jesus hā reanh doo, jaa ky gabuij ranāng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajēē suun kahadē doo gó, P'op Hagā Do tób n'aa basooch bā. Ti m' tama metēēk bā kā, rakajaa mā ta wē P'op Hagā Do tób n'aa yt moo heb'oo do sa wahē n'aa,

† 21:5 Sakarija 9.9 ‡ 21:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē ragado bā. § 21:9 Saaw-Mo 118.26 ** 21:13 Isajas 56.7 †† 21:16 Saaw-Mo 8.2 ‡‡ 21:23 Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajōk do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē rawēn eanh. Jesus hā he'aanh do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehe'sēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bā Jesus bad'oo doo.

Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?²² —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa ha-jëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do kawaj'ään da tii bä ër wë, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ää hapëë bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Aj'yy pawóp hë taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hë taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hä tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nyyw hë ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahöm. Tamejüü sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejüü doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿÿh do na-ääj hë, bë pooj jé da rabajëë p'ëe da P'op Hagä Do bag'ääs doo hënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ³² Ta tii d' ÿ wën edoo ta tii hä, Jowāw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahë bä ta hä. Roma buuj

SS **21:33** Ta wë kamajÿÿ do sa hä ti tabaher'oot. ***

21:42 Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do na-ääj, dooh rakarën bä Jesus, tób tahem'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyng né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyk däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23

hä kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿÿh do na-ääj hë, ti ti ky dah'ëeh. Bë hapëë né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowāw metëëk doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa hä, Judah buuj sa wahë n'aa sa hä na-ääj hë.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:SS

—Bë maa newë hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hóm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hóm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahöm dawëe. ³⁴ P'eets hë joom ag wah'ëe däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejüü do see rahewyih wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahänh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hä. Rarahejää né tii d' ënh. ³⁷ Tii bä, tagadëeg ub tamejüü ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Èr ado hóm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kä, ramejō hóm joom bahänh, ti ranaboh jad kän —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hä takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehün bä sa hä. Tii bä, ta kaser n'aa wób hä tabahaëënh da ta joom, joom wah'ëe däk bä kä ta ag wób ta hä hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg, *** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do moo haj'aa né tii. Taw'ääts hë ër hä tii”,††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ÿ maher'oot

hahÿh: P'op Hagä Do bag'aäs do kado hõm da bë mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hä, ta ag hadoo hanoo do sa hä.*** 44 Sahõnh hë hahÿ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, ra hoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bã, sahõnh hë ji gawatsik —näng mã Jesus.

45 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Parisëw na-ääj hë ramaa napäh bã panyyg gó Jesus metëëk doo, rah'yy genäh mã Jesus pes'aap mã panyyg ky n'aa gó sa hä. 46 Ratyw n'aa esoos mã ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hë, e'ÿÿm mã hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä. Rawén e'ÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hä.

22

Hÿ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿh

1 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mã sa hä. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

2 —Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'aäs do ky n'aa —näng mãh. — Ti awät hëej bagä n'aa ta t'aah katëë do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. 3 Sahõnh hë ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejüü ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarën bã rana bã.

4 —Tii bã ta karom pooj jé tamejüü do hawób bahãnh tamejõ kãn. Hahÿÿ d' ta kyyh sa hä: “Bë maher'ood ÿ atsyd bong do sa hä, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bë maher'ood, masäh ÿ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ääj hë ÿ naboh jat jãm tä n'aa. Sahõnh hë takaja däk. Bë maher'ood ÿ ats'yyt do sa hä, tah ÿ katëë do jãm n'aa hënh rabana hyb n'aa”, näng häj n'aa bagä n'aa.

5 —Tii bã, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bã. Kats'yyt do paa ah'üüm ta s'ee hënh. Ta joom banäng hënh ta see bahõm, tamoo wät doo hënh ta see bahõm. 6 Kats'yyt do wób rameso padëëk häj n'aa bagä n'aa karom, rarahejää, ti radejëëb kãn. 7 Tii bã, tak'ëp hëej bagä n'aa kawaj'ään kãn ta ti taky n'aa napäh bã. Tii b' tamejüü ta warahén sa wë. Ti ragawats'iik ta ti ji da wadod do dahej'ëep doo. Ti ratang sa panang paah.

8 —Ti taky hado kãn ta karom wób sa hä: “Kaja däg né paawä tah ÿ katëë do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ÿ atsyd wät doo, dooh ÿ gado wäd bã jãm hënh. Ta ti hedoo do dooh né hë ji atsyd bã. 9 Hÿÿ kã, bë ahõm panang tyw n'aa kajatsëk doo hënh hajök do

rabab'ëeh hënh. Bë atsyd nä sahõnh hë bë aw'yyt doo”, näng hëej bagä n'aa. 10 Tii bã ta karom rabahõm kãn panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahõnh hë ta tii bã raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ääj hë. Tii bã kã, gabad'ëë däk jãm tób n'aa.

11 —Tii bã kã, hëej bagä n'aa, jãm noo gana do bajëë suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bã tabahapäh aj'yy jãm katëë do saroor n'aa nadadäk doo. 12 Ti taky hadoo ta hä: “Najis ÿÿ”, näng, “dooh paawä ta tii da majëë suun bã manadadäk do hyb n'aa jãm saroor n'aa”, näng. Bag hënh aj'yy maa new'ëp. Dooch ta kyy péh. 13 Tii bã ta karom hä hëej bagä n'aa ky hadoo: “Bë moo maw'yyd däg, bë tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bë dawats nä gadagyp doo hënh. A'oot da tii bã. Sa tég kamegëej däk da tii bã tak'ëp nesaa do ra hoop do hyb n'aa”, näng hëej bagä n'aa kyyh.

14 Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Hajõõ né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hõm doo* —näng mã Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

15 Ti m' Parisëw rakata padëëk raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo tahir'oot do hyb n'aa. 16 Ti m' ramejüü mã Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Erõts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mãh. —Äã hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bã. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëëk doo —näk mãh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bã ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëëk bã. Dooch maky n'aa ehÿÿd bã sa hyb n'aa ma metëëk doo. 17 Ti hyb n'aa, —näk mãh —ää mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ääts hë a hä ji epaag bã Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mã sa kyyh.

18 Jesus hapäh mã sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa ti da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mãh. 19 —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mãh.

*** 21:43 P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hë tahananäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo. * 22:14 Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'aäs doo bã. Judah buuj né hë ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarën bã ragado bã Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo. † 22:17 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooch ji epaag bã Sesa hä” taky hado bã paawä, Erõts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bã paawä, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bã ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hä reeah doo.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. ²⁰ Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kån sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahöm kån mä ta mahänh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj ää mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahönh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahönh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ääj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kån —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahönh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ³⁰ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹ —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo? ³² “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooh, “Abaraäm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä,”[§] tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti taher'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bä, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëëk nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teaanh doo me. Hahÿÿ d' mä teaanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”^{**} ³⁸ Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. ³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”^{††} —näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paa na-ääj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneënh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh,
si ÿ mabag'ääs hyb n'aa
a majü ÿ nes'ëem bä kä.’^{**††}

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëj bë ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaaj boo bä kä ti bahänh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

‡ **22:31** Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë taher'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. **§ 22:32** Esodo 3.6 **** 22:37** Dew-Teronom 6.5

†† **22:39** Rewitikos 19.18 **** 22:44** Saaw-Mo 110.1

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuj gedoo do ky n'aa hahÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk doo, Parisëw na-ääj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahõnh hë bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo. ⁴ Tak'ëp ramejõ né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb n'eyym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahõnh hë rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboor hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetönh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetönh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabaheesäm bä. Rakarën ji maneëehh “ää ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëehh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jääm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿ had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëëj manä ta wób.‡ Jääm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëëj bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh, taw'ääts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadaduu doo, kawehëë däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk do hä, Parisëw hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä

Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ääs do karapee bë do bä. Jé karën do hä bë gatsë sa mahãnh. [14 Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bäp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëeh.]

¹⁵ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yuk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'yyt hë bë ahõm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëek do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahãnh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahõm bë an'oo bä.‡

¹⁶ —Baad nado bë hä, sa h'yyb mahõm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ääts tég gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä hanäng do hä ji ky dëë bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. ¹⁷ H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yuk k'ääts tég gabarëeh do ta gó hanäng do bahãnh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëeh doo. ¹⁸ Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hä ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hä ji ky dëë bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. ¹⁹ H'yy ganehot do né hë bëeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yuk ta jó kanoo do bahãnh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jó kan'oo däk doo. ²⁰ P'op Hagä Do hä

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboor hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ääj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëë bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Parisëw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa.

† **23:5** Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yuk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëehh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëehh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jääm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

§ **23:15** Banesaa hënh sa karapee rabahõm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hä rama metëek doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yuk do ti rama metëek do sa hä.

ji ma ejuu do tyng hã ky däng doo, sahõnh hê ta jó kan'oo däk do hã na-ääj hê taky däng. ²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hã ky däng doo, ta gó hanäng do hã, P'op Hagä Do hã na-ääj hê taky däng né hê tii. ²² Hÿ pong jé hã ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hã taky däng tii. P'op Hagä Do hã, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hã na-ääj hê taky däng né hê tii.

²³ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë waa ty gam-abuu men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hê né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bë tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bë da hadoo do hã. Dooh bë t'yyd mehün bë bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hê bë h'yy kae bë P'op Hagä Do hã, ý hanäng pé tii. Taw'ääts hê né paawä P'op Hagä Do hã bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hê dooh bë mabaan bë tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejüü doo. ²⁴ Sa h'yyb mahõm n'aa ty temah do hadoo bëeh! Bë asõo né paawä bë eëek doo, ta babo n'aats bë karëeb jëë mahãnh, nepäh bë hã bë karëeb jëng kameer** —näng mäh.

²⁵ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawën bë babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'ëek. ²⁶ H'yy ganehot do bë Parisëw. Taw'ääts hê paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bë kã, sahõnh hê baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëeh. J'ooj hê tabanäm. T'õp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bëeh. J'ooj hê, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bëeh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hê bëeh. Heh'äät nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bëeh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makü sa kamag n'aa paa bakëë bë. ³⁰ Hahÿy da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Äã wahë makü rababong noo gó äã aboo bë paawä, dooh paawä äã masaa bë äã wahë makü sa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, näk bë kyyh. ³¹ Ta ti bë her'oot do hã bë hã hê bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bëeh, bë nooh. Bë daaj hê bë kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³² Ti b' hãä éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makü du doo do paah!‡‡ —näng mäh.

³³ —Aw'yy hadoo bëeh! Aw'yy taah né hê bëeh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa ety do mahãnh? ³⁴ Taw'ääts hê bë maa newë hahÿy: Ý mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ý mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. Ý mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk do hã. Ý mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyng bë yd naherot do yt hã. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hê. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hã kã P'op Hagä Do anoo da sahõnh hê baad habok do badäk hahÿ hã radej'ëep do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hê tii. Tii kã tagadëeg ub Sakarija, Berekija t' aah, radaj'ëep doo kã. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ý né hê hahÿ ý her'oot doo: Bë hã kã, da hê habong do sa hã, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hê radej'ëep do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuu ranahebooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uit bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radej'ëp hyb n'aa. Hajõo nuu me ý karën paawä ý bataa a babuu nesaa do mahãnh ý mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ýyn ta këg yt hã tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ý badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bë.

³⁸ —Bë hegää da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä

**

23:24 Parisëw rasõng paa sa waa reëek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bë rakarëeb jëë bë ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hê ramatakã né paawä, dooh tagah'ood bë sa hã ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëeb jëng kameer Jesus wén näng. Kanaheh d'os do hã rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hã dooh rahyb n'aa matakã bë. †† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëk sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hê pooj jé ji benäm t'õp ji h'yyb, tii bë sahõnh hê ji hã, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ääj hê. Ti né hê tahaanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo. ‡‡ **23:32** Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' rawén her'oot sa hã. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëë do hã.

Do mak'yyts dāk bë panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëë wäd bä kä. Jääm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bë her'ood bä: "Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!"^{SS}

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tûü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kån. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanah:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëëd hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëëj jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. "ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo", näk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'oooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëëj jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawareem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëëj jëng do du däk do metëë n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bë da rahaëënh bë majii moo gó bë rarejäã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajääñ da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëënh da sa da hadoo do sa majii moo gó. Tak'ëp da rakawajääñ sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, "P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh", hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp döng do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd

bä sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerët do hä ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëëj jëng do kaja kån da —näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ —Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëë däg bä bë hapëë bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniëw häd näng do erii wät do paa bë hapëë bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniëw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëë bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁹ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebiu do sa hä kä ti noo gó kái* —näng mäh. ²⁰ —Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë kejëñ hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb n'aa na-ääj hë.† ²¹ Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ÿ wén näng. ²² P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanadoo bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²³ —Ti noo gó, "Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo", "Jajé tahawät", ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök "ÿ Kristo" ken'oooh do hyb n'aa. Ti abok né da "P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh" ken'oooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do sii hë rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä.

²⁶ —Ta wób daap bë rapanäg bä, "Tabanawäng bä tabawät", ranoo bä, bë ahõm manä t'ii hënh. "Geët nanäng, tób gawakó gó", ranoo bä, bë ky dahé manäh. ²⁷ Hawyp do wë hä naa jé pad'yyt hë ji hapäh do hadoo da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hë da rabahapäh ÿ

^{SS} 23:39 Saaw-Mo 118.26 * 24:19 Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa. † 24:20

Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëë Judah buuj rabooo bä. Ti hyb n'aa Saab tadoo bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëë rakejën hõm bä.

kajaa doo. ²⁸Wyt ta maab hē da ŷ kajaa doo, dajēp do bajat bā wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bā rakataa do hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ti noo gó tak'ēp rabahoop do jawén paa bā né hē, nawayw hē, papŷŷj da badagyb dāk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bā. Sagōōh wē hā naa kejāk da. Wē hā habong do ta bag keh'ŷŷt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hōm da P'op Hagā Do an'oo bā.† ³⁰Ti noo gó kā da sahōnh hē rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metēē n'aa wē puh mahang. Tii bā rah'yy ketón bong da sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong doo. Rahapäh da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ bahyng bā wē puh mahang, P'op Hagā Do hejój me, ta bag tak'ēp gabarēeh do hadoo doo gó. ³¹Ti noo gó ŷ mejūū da ās ŷŷ, torōm-bet häd nāng do tak'ēp ragamehŷŷh hyb n'aa, ta naēj n'aa. Tii bā da rabataa jé pad'yyt hē badāk hahŷŷ hā habong do ŷ asēēw hōm doo —nāng mā Jesus.

³²Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē hyb n'aa matakā joom wiigo häd nāng do ky n'aa hā —nāng mäh. —Wiigo tēēg tadu doo bā tagajewäng doo, bē hapäh tabanyyw edaa dāk.‡ ³³Ti hadoo né da, sahōnh hē ta ti bē ŷ maher'ood wät do kaja dāk bā bē bahapäh bā, edaa dāk ŷ kajaa do bē bahapäh da. ³⁴Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nā da sahōnh hē** ŷ her'ood wät do bawäd kän. ³⁵Badāk hahŷŷh, wē na-āāj da, ahēēj jēē né paawā, kēh ŷŷ da dooh tahēēj bā.

³⁶Ti m' ahōm nā Jesus her'oot doo:

—Dooch d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Āās, hŷ pong jé habok do dooh rahapēē bā. ŷŷh, P'op Hagā Do T'aah, na-āāj hē dooh ŷ hapēē bā. Jāām né hē Ee hapäh. ³⁷P'ooj ub, Nowéh häd nāng do hawät noo gó habong doo da né hē da rababok da, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³⁸Sahōnh hē tabag'yy do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsēbē do waa n'aa rawa, ratsēbē do waa n'aa reēēk. Rakehet'ēē doo da raketēē. Dooch rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajēē p'ēē bā kā. ³⁹Dooch rahapēē bā sa pooj jé hawät doo, hag'yy do kaja kän. Ti m' hag'yy do kaja kän, dejēb kän sahōnh hē. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ⁴⁰Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy gēēw gó moo bok doo, sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da

keréd hōm. ⁴¹Pawóp hē hedoo pé ŷŷj tiriig ramoo bok doo, sa see da ŷ mahūūm si ŷŷ, ta see da ŷ eréd gēēt.††

⁴²—Ti hyb n'aa baad bē hyb n'aa matakā da, baad bē gadaa. Dooch bē hapēē bā ny noo gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³Bē hyb n'aa newē hahŷ panyyg gó bē ŷ maher'oot doo: Tób danāh hapēē bā paawā nyy b' akēē atsēm hets'ēēk do kajaa, baad paawā tamatakēē, baad paawā tagada. Dooch paawā tan'oo bā hets'ēēk do ta tób tanoo eē nā bā. ⁴⁴Ti hadoo bē hā. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ŷ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —nāng mäh.

⁴⁵—Ti hyb n'aa, jaa bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejūū do moo wät do hadoo? Jaa bē mahang ta kaser n'aa h'yy ganāng do hadoo doo, ta hā ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'āās hyb n'aa, ta āh had'yyt hē baad ta wób sa waa tabetsēēh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶Taw'āāts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā tamejūū do hā moo wät doo, ta kariw n'aa matēēh bā. ⁴⁷Ta kariw n'aa weh'ēēh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hē tahaēēnh ta hā ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado dāk hyb n'aa kā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ⁴⁸Hŷŷ kā, baad ta kaser n'aa moo nawäd bā paawā, ta h'yyg gó taky hado bā: “Dooch nawayw hē kariw ŷ n'aa kaja bā”, tanoo bā, ⁴⁹karom wób tahewyh had'yyt bā kā, tadu do bā jarakē he'ēēk do sii tawa bā, teēg bā, ⁵⁰ti taganada bā né kā ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bā kā takajaa. ⁵¹Tii bā tak'ēp da ta kariw n'aa rejāj kän da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madāk doo me, ky ken'yyim doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da ti bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa —nāng mā Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hā.

25

Marius sa bag yt hā gad'aa do panyyg n'aa hahŷŷh

¹Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo hŷ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do matēēh noo gó: Atsēm ji moo sahōnh hē maruus rabahōm sa najiis patug pan'aa hā rakataa hyb n'aa ta ŷŷm pan'aa tabehēēh hēnh. Sa moo gó sa bag rapatsēē. ²Sa wób, ji ma poo oow

† **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'ūūm ta ti ta her'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā takerii dāk ta ti ky n'aa. †† **24:32** Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. *** **24:34** Sahōnh hē Jerusarēnh ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wät do né hē tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooch badāk hahŷ bahēēj jēng do tado bā rahapäh doo. ††† **24:41** Ta wób ta sii tamahūūm, ta wób ti ha'yyim tahanāng pé tii. Dooch jāām hē pawóp hē tado bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahūūm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti ha'yyim.

péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³H'yy gatamah doo, sa bag ramahüüm né paawä, dooh m' ramahüüm ta syyj sa bag waa. ⁴H'yy genäh do ti ramahüüm sa bag waa. ⁵Tii bā, nayyy hē sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahōnh hē hadoo do raty jewyk, tii b' rabaā jēk.

⁶—Tii bā atsēm ub rē tanyy naēēnh: “Wāt ta ti ta patug pan'aa!”, nāng. “B'ēep, bē gado!”, nāng ta kyyh.

⁷—Tii bā maruus raty gewēej padēek. Ti raty enām sa bag hō n'aa. ⁸Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hā: “Na bē bag waa uuh. P'eets hē tabahānh āā bag waa”, nāk.

⁹—“Dooh”, nāk ta wób, “āā bag waa uuh āā an'oo bā bē hā, dooh da tahaja bā tii bā”, nāk. “Bē ahōm nā ji bag waa rabahešām hēnh ta waa bē betsēē hyb n'aa”—nāk.

¹⁰—Ti rabahōm nuuj jē sa bag waa hets'ēē doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bā maruus baad gad'aa do rabahōm kån ta sii. Ket'ēē do jām hēnh rabahōm ta sii. Tii bā noo gatsēē dāk jām tób n'aa.

¹¹—Ta jawén rakaja kån hets'ēē doo. “Āā wahē n'aa, manoo gasēets tób āā bajēē p'ēē hyb n'aa”, nāk.

¹²—Tii bā jām noo gana do ky gadoo: “Né hup ŷ né hē ti, dooh bē ŷ hapēē bā”, nāng jām noo gana doo —nāng mā Jesus panyyg gó teh üüm doo.

¹³Ti m' Jesus ky hado kån:

—Ti hyb n'aa, baad bē gadaa ta pooj jē, bē nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ŷ matēēh. Dooh bē hapēē bā nyy b' akēē ŷ kajaa —nāng mā Jesus kyyh.

Dajēer karom sa hā aj'yy ets'ēē hōm do rabahag'āas hyb n'aa panyyg n'aa hahyŷh

¹⁴Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hahy panyyg ky n'aa hadoo na-āāj hē hy pong jē hawāt do bag'āas do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jē Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawēē tabahōm do pooj jē ta dajēer ta karom hā tets'ēē hōm do rabahag'āas hyb n'aa ta s'ee hēnh tawād nuuj jē hadoo tii. Tabahōm do pooj jē, aj'yy naēēnh ta karom ta wē. ¹⁵Ta see hā tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'āats tēg gabarēēh do s'ēēb. Ta see hā tabanoo pawóp hē ta hood, ta see hā sēt hē. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ēē dāk sa hā. Ti tabahōm kån dawēē. ¹⁶Tii bā nayyy hē ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wāt doo, dajēer kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jō tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷Tii d' né hē pawóp hē dajēer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hē hadoo do jō tagadoo pawóp hē ta wób. ¹⁸Tii d' nado sēt gadoo doo. Ta kariw n'aa dajēer tagadoo do jawén paa bā tabahōm, ti tadakā jēng ta dajēer. Séd

debaa hē tabado nyyh ta kariw n'aa matēēh bā ká.

¹⁹—Tii bā hajōō ta baab jawén paa bā sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaēēnh ta wē ta karom dajēer tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajēer ká. ²⁰Ji ma poo oow pé dajēer hood gadoo do ky hadoo ta hā: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jō ŷ gado dāk ji ma poo oow pé ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²¹—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āats hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ ká mabag'āas hyb n'aa ká. B'ēep, tsebee si ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²²—Tii bā pawóp hē dajēer hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “pawóp hē ta hood man'oo dāk hā ŷŷ, ta tii me ŷ moo wāt hyb n'aa”, nāng. “Mahegāā. Ta jō ŷ gado dāk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, nāng.

²³—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'āats hē mamoo wāt doo. Karom baad hadoo do ōm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hā ji anoo doo”, nāng. “Kanhēn d'os hē né paawā, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahānh ŷ anoo a hā hŷŷ ká mabag'āas hyb n'aa ká. B'ēep, tsebee si ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴—Ti ta karom seeh, sēt dajēer hood gad'ēē dāk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ŷ n'aa”, nāng, “tak'ēp mamejūū ji hā, hēp ŷŷ. Manu gekāā joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵Ti hyb n'aa ōm ŷ jeŷŷm”, nāng. “Tii bā k'āats gó ŷ jeh'aa kēē a dajēer”, nāng. “Hŷŷh, a dajēer hā ŷ manoo do paah”, nāng.

²⁶—Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do ōm! Moo nahūūj ōm!”, nāng. “Mahapäh mā a nooh, joom ag ŷ nejoom do ŷ nu gekāā, nāng a kyyh. Joom ag ŷ nejoom do ŷ bataa, nāng a kyyh”, nāng. ²⁷“Hēd n'aa dajēer manan'oo dāk dajēer me moo heb'oooh do sa hā? Tii bā ká, ŷ kajaa bā ká, ta bahānh ŷ gadoo paawā dajēr ŷŷ”, nāng ta kariw n'aa ta hā.

²⁸—Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bē ado hōm sēt hadoo do ta wē hanāng doo. Bē an'oo ji moo sahōnh hē wē nāng do hā”, nāng. ²⁹“Jē wē nāng do hā, ti bahānh takan'oo dāk ta hā. Hajōng da anāng ta wē.* Kanhēn d'os hē wē nāng doo, kanhēn d'os do ta wē hanāng do kado hōm da ta mahānh”, nāng. ³⁰“Bē dawāts nā ta w'oo hā gadagyp doo hēnh karom nahūūnh doo. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēej dāk da tak'ēp nesaa do rahoop

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

do hyb n'aa", näng sa kariw n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

Sahõnh hē badāk hahÿy hā habong do ky n'aa kety dāk do ky n'aa hahÿy

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó sahõnh hē āās sa daheeh tabahyng bā kā, sa wahē wahē tyng n'aa jó, tsyt hē kasēew dāk do tyng n'aa jó tabasoooh da. ³² Tii bā sahõnh hē badāk hahÿy hā habong do rakata padēek da ta wē tan'oo bā. Tii bā tsyt hē tabasēew hõm da sa mahang, b'éé hagā n'aa tsyt hē tabasēm doo da b'éé kabara mahānh. ³³ Hub hēnh tabasēew hõm da b'éé, s'ÿÿ hēnh da kabara. ³⁴ Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da ta hub hadāk hēnh hab'ēēh do sa hā: “B'ēēp bēēh, Ee ky n'aa edēng doo. Bē gado badāk hahÿy tadu dahāng noo gó naa bē hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'āās doo. ³⁵ Bē ÿ wén ts'yyt, ÿ paa asaah, wa ÿ paa bē anoo hā ÿÿ. ÿ paa hoo kaanh, bē anoo paa naēng ÿÿ. Ta s'ee hēnh naa paa ÿÿh, bē gadoo paa ÿ bē tób bā. ³⁶ ÿ paa saroor tamaah, bē anoo paa saror ÿÿ. ÿ paa nahēē näng, bē heg'āās paa ÿÿh. Ragadahew'ēēs doo gó paa ÿ bagēēt, ÿ paa bē hehēēn”, näng da ta kyyh sa hā.

³⁷ —Tii bā baad habok do reaanh da ta hā: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó āā bahapāh mabasaah doo, ny noo gó a waa āā banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naēng āā banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hēnh naa òm āā bahapāh, òm āā gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm āā saroor noo? ³⁹ Ny noo gó òm āā bahapāh manahēē näng doo, radawāts gēēt do òm? Ny noo gó òm āā bahehēēn?”, nāk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bā ta bagā n'aa ky hadoo da hahÿy da: “Baad bē ÿ maher'oot hahÿy: Sahõnh hē hāÿÿ hedoo do hā, hā ÿ h'yy ka'eeh do hā bē bad'oo do paah, rahyng n'aa sekog its né paawā, hā ÿ né hē ti tii d' bē bad'oo doo. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagā n'aa baad habok do sa hā.

⁴¹ —Tii bā ta s'ÿÿ hēnh hab'ēēh do sa hā taky hadoo da: “Bēēh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahõm mahānh ÿÿ tēēg hõõ nadēek doo hēnh, Dijab, āās nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. ⁴² T'ÿÿ hēnh bē wén hõm, ÿ né asaah paah, dooh paa wa ÿ bē an'oo bā. ÿ paa hoo kaanh, dooh paa naēng ÿ bē an'oo bā. ⁴³ Ta s'ee hēnh naa paa ÿÿh, dooh paa ÿ bē gado bā bē tób bā. ÿ paa saroor tamaah, dooh paa saror ÿ bē an'oo bā. ÿ paa nahēē näng, ragadahew'ēēs doo gó paa ÿ bagēēt, dooh paa ÿ bē hegāā bā”, näng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bā kā, ti na-āāÿ da reaanh da. Hahÿy da da sa kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm āā bahapāh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do òm, saroor tamah do òm, manahēē näng doo, ragadahew'ēēs doo gó mabagēēt doo? Ny noo gó òm āā manasa?”, nāk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bē ÿ maher'oot hahÿy: Hahÿy hyb n'aa sakog its do see hā bē manasa doo, ÿ né hē ti bē manasa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagā n'aa baad nabok do sa hā.

⁴⁶ —Tii bā, ah'üüm da rahaop do had'yyt doo hēnh. Baad habok doo, dooh t'ÿÿ hēnh rahõm bā. Hÿ pong jé ji edēb had'yyt do ragadoo tii hā —näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ēēp Jesu panyyg n'aa hahÿy

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā sahõnh hē ta ti taher'oot doo, taky hadoo mā ta ma matēg sa hā:

² —Bē hapāh, edaa dāk Pas-kowa. Pawóp nā ta āh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo dāk da ta majÿi sa moo gó b'aa kajatsēk do hā takepēem dāk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-āāÿ mā séd hā m' rakata padēek P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āät do tób bā. Kajapas mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'āät do hād. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mā Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapāh bā m', radaj'ēēp hyb n'aa kā m'. ⁵ Rakaner'oot bā m' raky hadoo:

—Doooh da ēr dajēēb bā Pas-kowa noo gó, hajõk do ēr wē rah'yy kawereem mahānh —nāk mäh.

Buu benyyw do ÿÿnh ahoog wāt do Jesu nuu gó panyyg n'aa hahÿy

⁶ Ti m' panang Betanija hād näng doo bā m', Simaw saraa hā dāk do paa tób bā, ⁷ sa waa tyng hā m' Jesus basoooh bā m', ana mā ta wē ÿÿnh. Buu benyyw do hood mā ta moo gó m' tabadāk. Pā s'ēēb mā ta hood. Tak'ēp mā taky n'aa gebah ta ti gó hanāng do buu benyyw doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doooh m' Jesus ma matēg ragenaag bā ta ti tabad'oo doo.

—Hēd n'aa tarejāā tii? —nāk mäh. ⁹ —Taw'āāts hē paawā takes'ēm. Tak'ēp paawā ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji an'oo paawā kas'oot do sa hā —nāk mäh.

¹⁰ Jesus maa napāh bā sa kyyh, taky hadoo:

—Bē hajēw manā hahŷ ŷŷnh! Tak'ēp baad hadoo do tamoo wād wāt hā ŷŷ. ¹¹ Kas'ut do aboo had'yyt hē bē mahang. ŷ ti hŷŷh, dooh bē mahang had'yyt hē ŷ awād wād bā. ¹² ŷ radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' nuh ŷŷ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badāk hahŷŷ hā P'op Hagā Do T'aah panyyg hanām do rabaher'ood hōm bā, raher'oot da na-āāj hē hā ŷ tamoo wād wāt do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hā —nāng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaēēnh do ky n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matēg seeh, Judas Ikarijot hād nāng do bahōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Nyy hē ta sām bē anoo da hā ŷŷ, Jesus ŷ haēēj bā bē hā? —nāng mäh.

Ti m' ranoo ta hā 30 moweed k'āāts tēg hawak do s'ēēb ta sām. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esōts kån tabahaēēnh hyb n'aa kå sa hā.

Jesus ta ma matēg daheeh Pas-kowa tā n'aa rabawēh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁷ Ti m' pāw majuj n'aa tamah do rata-heb'ēēs do du dāk noo gó m', Jesus ma matēg rabana ta wē, ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy bā makarēn āā benām Pas-kowa tā n'aa, matab'ēēs hyb n'aa? —nāk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bē ahōm nā panang hēnh, aj'yy tób hēnh. Hahŷŷ da da bē maher'ood ta hā: "Hahŷŷ da āā ma matēg kyyh a hā, 'Kaja dāk ŷ hajaa do noo gó ŷ jawén hyng doo. A tób hēnh da ŷ tab'ēēs Pas-kowa tā n'aa ma matēk ŷ sa daheeh' ", nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

¹⁹ Jesus mejūū doo da né hē m' ta ma matēg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kån tii bā kå Pas-kowa tā n'aa kå.

²⁰ Papŷŷj badēē hyng bā kå, Jesus bahyy sooh mā 12 hedoo do sii hē sa waa tyng pa.

²¹ Sa tā rabawēh bā kå m' taky hadoo sa hā:

—Bē see ŷ tahaēēnh da majūū moo gó. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng Jesus sa hā.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mā raky hadoo:

—Hā ŷŷ, dooh ŷ tado bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē see né da. Nemon ŷ hehoots wāt do pāw, ti né da ŷ haēēnh doo —nāng mäh. ²⁴ —ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajēp P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do majūū moo gó han'oo

dāk do hā! Taw'āāts hē paawā ta ti aj'yy hā tanenyts bā paawā! —nāng mā Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haēēj dāk do pan'aa, ky hadoo ta hā:

—Hā ŷŷ, dooh ŷ tado bā ma matēg! —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood dāk —nāng mäh.

²⁶ Ti m' rabawēh bā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Taw'āāts hē ōm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hā —nāng mäh.

Ti m' taganabāh dāk pāw, tan'oo dāk mā ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Bē gado dāg, bē awa. Hup ŷ heen n'aa hahŷŷh —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado dāk uwa bēēh hood, ti m' P'op Hagā Do hā ta ky hadoo:

—Taw'āāts hē ōm, Ee. Man'oo dāk uwa bēēh āā hā —nāng mäh.

Ti m' tan'oo dāk mā sa hā, ti m' taky hadoo:

—Bē sahōnh hē, bē eēg ta uuh —nāng mäh.

²⁸ —Majyw ŷŷ ŷ anoo do ŷ dajēp noo gó heen n'aa hahŷŷh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kå. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng. Hajōk do sa hyb n'aa takan'oo dāk majyw ŷŷ, ŷ dajēp noo gó, nesaa do sa h'yyh gó hanāng do kawug hōm hyb n'aa —nāng mäh. ²⁹ —Hahŷŷ d' bē ŷ maher'oot: Hŷ jawén dooh ŷ eēg wād bā hahŷ uwa s'ēēb. Jāām hē p'aa hēnh papuuj dāg ŷ eēēk da bē sii Ee bag'āas doo bā —nāng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hā hanāng do see me P'op Hagā Do rama ejām do jawén paa bā m', rabahōm kån waēē joom oriib hād nāng do banāng hēnh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Badah, atsēm, hā ŷ rabad'oo do bē bahapāh bā, bē sahōnh hē da ŷ bē beréd hōm —nāng mäh. —Hahŷŷ da takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih do hā ti ky n'aa: "B'éé hagā ŷ daj'ēēp da. Tii bā da jé pad'yyt hē b'éé rabehūūm bong" —nāng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta tii d' né paawā da hā ŷŷ, ŷ ganā wāt jawén paa bā da, bē pooj jé da ŷ bahōm Garirej hēnh —nāng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahōnh hē ōm reréd hōm bā, a wē ramoo bok do rabahapāh bā, ŷ ti dooh noo gó ōm ŷ eréd bā —nāng mā Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Badah né hē, atsēm, karaak bahŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejēng da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'ūūm mā ta hā:

—Doo! —näng mäh. —ÿ radajëeb bä na-
ääj hë a sii, dooh noo gó da òm ÿ hyb n'aa
eréd bã! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

*Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahôm
joom banäng hënh Getsemani häd näng doo
hënh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëe
nuuj jë —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo
do daheeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m'
Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät.
Doo! baad tado wäd bã ta h'yyb. ³⁸ Ti m'
tamawoob hë hadoo do sa hä taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do
hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë
matakä si ÿÿ. Bë aä manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahôm dawë hä. Ti m' ta taron
nu paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboob
hyy jat, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä.
Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä,
mado hóm mahänh ÿÿ wät hahÿÿ ahoop do
pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëe paawä, makarën
doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado
—näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob
hë hadoo do rahab'ëeh hënh, taheg'ääs mäh,
aä b'ëeh mäh. Ti m' Peed hä tabeaanh:

—Doo! bë haja bä kanahën d'os hë bë
ty gapadäg bã si ÿÿ? —näng mäh. ⁴¹ —Bë
matakä, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe,
nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëeh, ÿ bë
eréd hóm mahänh —näng mäh. —Ji h'yyb
karën né paawä baad hadoo do ji moo wät,
nahejooy ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëe ÿ
wén näng —näng mäh.

⁴² Ahôm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa
etsëe ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ÿ ahoop
do pan'aa kado hóm mahänh ÿÿ, ÿ mamo
n'aa najesu bã ta mahänh, tii bã, makarën
doo da né hë ÿ karën hä ÿ kametëeh —näng
mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aä b'ëeh
ënh mäh, tak'ëp mä raty jowyk sa h'yyb.

⁴⁴ Ahôm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëe do
paa taky n'aa etsëe ënh p'aa hënh.

⁴⁵ Ti m' tamatëeh ta ma matëg tamawoob
hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë kameh'ääk nä? Bë aä magyys hë?
—näng mäh. —Bë hegää. Edaa däk Aj'yy
Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo
heb'ooh do sa moo gó rabahaëej däk doo.
⁴⁶ Bë as'ëeg bëh! Hamäh, ër ah'üüm! Wät ta ti
ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hä —näng mä Jesus
kyyh.

Jesus ramoso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas,
12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta
sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana.
P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh
do sa wahë n'aa kyy gó m', Judah buuj sa
wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ääj hë
ti rabana. ⁴⁸ Haëënh doo, baad ub mä taky
n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii.
Tii d' bë maso däk, bë maso hóm —tii da m'
ta kyyh dó sa hä.

⁴⁹ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti
m' tedëng:

—Taw'ääts hë òm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hä:

—Ti bã, mamoo wäd ti majawén na doo,
najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hä rakajakä, ramoso däg kän mä
Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado däk ta
sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt
hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do
karom. Ta nabuuj gakyd hóm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Menyww däg a sën-jeer —näng mäh. —

Sën-jeer me ta wób hekytt doo, sën-jeer me
tadajëp. ⁵³ ÿ nahaja med'oo, ÿ karën bã
paawä, Ee hä ÿ ky n'aa etsëe 12 ken'yyh
kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nayyw
hë tamejüü hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb
n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bã paawä, ÿ ramo n'aa
jesu bã paawä, dooh paawä takaja bã tii bã
P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿÿ né hë
kametëeh doo kä hä ÿ taher'oot doo —näng
mä Jesus ta ma matëg hä, sën-jeer hado däk
do hä.

⁵⁵ Ti m' hajök do hä kä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa
h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë
wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë
masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä
Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë ÿ
ma metëek bã. Doo! ënh ÿ bë maso bã tii bã
ënh? —näng mäh. ⁵⁶ —Hÿÿ kä, taw'ääts hë —
näng mäh. —ÿ hapäh, sahönh hë tii da tawén
hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong
do paah, hä ÿ kametä däk hyb n'aa —näng
mä Jesus.

Ti m' sahönh hë kä ta ma matëg rawaj'aa
bong. Reréd hóm mä Jesus.

*Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus
ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh*

⁵⁷ Ti m' Jesus ramoso däk do ramahüüm
kän Kajapas häd näng do tób hënh. P'op
Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do
sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata
b'ëeh mä ta tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do
ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa
hedoo do sii hë m'. ⁵⁸ Peed bahôm mä Jesus
sa jawén. Dawëe m' tagadäk. Ajëe suun mä
P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do

sa wahê n'aa heh'äät do tób w'oo hä. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahég'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hä.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa hedoo doo, sahõnh hê Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hê m' resoos mä Jesus hä rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hê Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kä pawóp hê han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ hajaa ÿ gawatsig hõm bã P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hê ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hênh”, näng ta kyyh —näkö mä sa hä.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hä: —Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bã. Bag hênh mä tabagëët.[†]

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'äät do ky hadoo ênh mä ta hä:

—P'op Hagä Do hedêb had'yyt do matym gó kä õm ÿ mejüü, ää mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bã! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hê, hahÿÿ da bê sahõnh hä ÿ maher'oot: Hÿ jawén bê hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hênh tabasooh bã, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bã. Bê hapäh né da ênh tabahyng bã wê puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hê ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jääm hê. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bê maa napäh né hê ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo. ⁶⁶ Nyy da bê hä? —näng mäh.

—Taw'ääts hê tadajëp! —näkö mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hä:

—Maher'ood mahapëë bã, Kristo, jaa mo haj'aa? —näkö mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

[†] **26:63** Dooh Jesus kawaj'ään bã. Daap hê P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa heh'äät do ke'aaanh, Jesus wén ky ganadoo.

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hä Peed bahäng bã, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wê, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ääj hê Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hê sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bã ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadê noo bã. T'ÿ hênh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bã m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ênh mä p'aa hênh. P'op Hagä Do hä m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ÿ hapëë bã ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hê badawëë däk mäh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hê õm —näkö mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hê ti maber'oot —näkö mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hê taky n'aa kawas'ee kán. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bã ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nayyw hê m' karaak bah'ÿÿ kán.

⁷⁵ Tii bã m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bah'ÿÿh do pooj jê, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaóð g'ëed kán mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wê Jesus ramahüüm kán do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa, Judah buuj wahê n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wê, Roma buuj Judah hÿ n'aa bã bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëëj däk do ky n'aa napäh bã m', t'yyd kamehün wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahê n'aa, sa wahê n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ÿ haëëj däk doo —näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahê n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa ää hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hê ti ta tii —näkö mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tũ moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahöm kån, nu kasagĩw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũ kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Doooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëër. Majyyw dajëër n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸ Ti hyb n'aa, da hë na-ääj nã ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kã m' kametã däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kã. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tæg hawak do s'ëeb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraëw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ hã ÿÿ”, näng paa Jeremiij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bã bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hã ta bagã n'aa eanh mäh:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mã Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bã kã Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bã. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepãh a hä õm raky n'aa tapaa doo? —näng mã Pirato.

¹⁴ Doooh né paawã Jesus kawaj'ään bã, dooh m' taky gedag bã raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuw wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bã kã ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapãh mäh, ta hã rahaëej däk Jesus, rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bã kã m', Pirato ÿÿm mejũũ mã Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

—Marejã manã ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät sãh ÿÿ gó naga hë atsëm —näng mã ta ÿÿm kyyh Pirato panäk do hä.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë m' ramejũũ mã hajök doo, Barabas rabetsëe hyb n'aa Pirato hä. Ramaher'oot na-ääj hë Pirato ramejũũ Jesus tada'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mã hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bã, nyy da ÿ bad'oo Jesus hä, Kristo ramaneëenh do hä? —näng mäh.

—Mepëem dæg b'aa kajatsëk do hä! —näk mã sahõnh hë sa kyyh.

²³ —Héd n'aa? —näng mã Pirato. —Doooh mo haj'aa kad'oo do tado bã —näng mäh.

Taher'ood né paawã m' tak'ëp rageëej bong tii bã:

—Mepëem dæg! Mepëem dæg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapãh bã m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapãh mã rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajök do matym gó.[†]

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ääts hë —näk mã sahõnh hë. —Äãh, äã panaa na-ääj hë, äã gadoo ta majyyw hyb n'aa äã raky n'aa tapa bã —näk mã Pirato hä.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejũũ rabaheyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hã rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bã m' ranaëej nã sahõnh hë sa hataa, séd hã rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hä. ²⁸ Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo.

²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'õod däk, ta

* **27:10** Jeremiij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ääj hë Sakarija 11.12-13. † **27:24** Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hä. ‡ **27:29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõs doo. Tæg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasoooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tæg hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëe n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

nuu gó m' radasooH. Ti m' ranoo ta tatu hub hēnh tamasoo hyb n'aa.³ Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bēēh ta wē. Raweh'ēēh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ēēh Judah buuj sa wahē n'aa! —nāk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajōō nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bá m' rado nyh má ta hatsē hahiin doo, radasuun jēng má ta saroor hē. Ti m' ramahūūm rabepēēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepēēm dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Panang bá naa raban'yyh bá m' rakataa aj'yy panang Sirenē hād nāng doo bá naa, Simaw hād nāng do há. Ti m' warahén ramejūū má tabes'ooH hyb n'aa b'aa Jesus rahepēēm dāk do b'aa n'aa. ³³ Ti m' rakajaa Gogota hād nāng doo há. (Gogota hād nāng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanāng pé m' tii.) ³⁴ Ti m' ramenoo ta há joom uwa hād nāng do s'ēēb hejooH doo. Kamekuunh má ti datsāng doo me.[§] Ti m' tameēēk kanahēn d'os hē, dooh teēg bá. ³⁵ Ti m' rabepēēm dāk do jawén paa bá m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapāh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.^{**} ³⁶ Ti m' rabehyy b'ēēh Jesus rabahag'āas hyb n'aa.

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepēēm dāk kerih do Jesus moo p'āā tadajēp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do há: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahē n'aa”, nāng má kerih do há. ³⁸ B'aa kajatsēk do wób há rabepēēm padēēk na-āāj hē pawóp hē ajyy baretsēk doo. Hub hēnh ta see hahāng, s'ÿÿ hēnh ta see hahāng. Hōō gó Jesus kahepēēm dāk do bahāng. ³⁹ Ta tii me teb'ēēs do raky n'aa rejāā má Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wē. ⁴⁰ Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob má ta āh mamoo wād sooh p'aa hēnh, a nooh. A daaj kedēēb! Ahyy b'aa há hadāk do om, P'op Hagä Do T'aah mado bá! —nāk má sa kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooH do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa na-āāj hē raky n'aa ej'ees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ēēp —nāk mäh. —DooH tahaja bá ta daaj hē takedēēb bá! Isaraéw buuj sa wahē n'aa m', tanooh. Taw'āāts hē tabahyng b'aa kajatsēk do há tahadāk do há naa, tii bá āā ky daheeh dá! ⁴³ P'op Hagä Do há m' tah'yy kasadā, tanooh. Na P'op Hagä Do edēēb hāā, P'op Hagä Do genaag bá ta há.

P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —nāk má sa wahē n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsēk do ta pa pad'ēēk do ti na-āāj raky n'aa rejāā mäh.

Jesus dajēp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Wasyk má ta bag badoo wāt, badagyb dāk má badāk hahÿÿ há. Jāām hē tug bá tabawag dāk p'aa hēnh. ⁴⁶ Tug bá m', tak'ēp má Jesus geēēj wāt:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —nāng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadā doo, hēd n'aa ÿ mamakyy's?“,†† tahanāng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bá p'eets hē hab'ēēh do wób ramaa napāh bá m' ta kyyh, raky hadoo:

—Erij†† ti tanaēēh —nāk mäh.

⁴⁸ Ti m' nawayw hē sa see waj'aa dāk, sapum do tehoos dāk uwa s'ēēb oow me, b'aa há m' tagadahāng, tamenoo má Jesus há tabeēēk hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madēēg! —nāk mäh. —Ti b' ēr heg'āās Erij ana bá tabed'ēēp hyb n'aa —nāk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ēp má Jesus geēēj wāt, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

⁵¹ Tii bá m', P'op Hagä Do tób n'aa t'ōp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēēd hyng mäh. Hēēj katajus wāt mäh, pá ganēbāh bong P'op Hagä Do an'oo bá. ⁵² Noo kesēēts hōm má kamag hood. Hajōk má baad habok do paa genā bok mäh. Edēb bē kán mäh. ⁵³ Genā bok do raban'yyh sa kamag hood paa bá naa. Ti m' Jesus ganā wāt do jawén paa bá, rabajēē p'ēē panang Jerusarēnh hēnh. Kas'ee bok má hajōk do há.

⁵⁴ Ti m' hēēj katajuus doo, sahōnh hē hawād wāt do warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'āās do rabahapāh bá m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —nāk má sa kyy ká.

⁵⁵ Hajōk ÿÿj tii b' hab'ēēh. Dawēē naa m' rabaheg'āās. Garirej hāj n'aa bá naa rahada má Jesus. Jesus karēn do há, ta waa hedoo do há m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang má rabab'ēēh Marija Madarēn hād nāng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hē ÿÿj.

Jesus radakā jēng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tūūh dāg bá m' papÿÿj, aj'yy tak'ēp ma nāng do bahōm Pirato wē. Joséh má ta hād. Arimatsija hēnh naa m' tii. Jesus ma matēg see hado dāk mäh. Ti m' tabahōm Pirato wē. Tetsēē má Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejūū rahaēēj dāk ta há tadakā jēng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kán Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn dāk má pāān hanām doo me,

§ 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hē rabahed'oo radej'ēēp do há. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18 †† 27:46 Saaw-Mo 22.1 há takერი dāk doo há tabeh'ūūm. †† 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawāt do paa ti Erijj.

rino häd näng do s'ëëb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. Ti m' tabahöm kân. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa, Parisëw sa daheeh rabahöm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yj noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa ää karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagää bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahänh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yjk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hóm mahänh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', báp paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këe bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahöm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këe. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hóm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajëÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos. ⁶ Dooch wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegää nyy bä takada-suun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Nyyw hë bë ahöm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahöm da bë pooj jé Garirej

hënh. Bë hapäh da t'ii hënh”, näk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hä —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hä.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajëÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hë m' Jesus kas'ee wät sa hä, ti m' takedëng sa hä. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabeÿÿy b'ëeh tüü, ta tsyym hä ramoo kajäk ta hä raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahöm, bë maher'ood häj haa sa hä Garirej hënh rabahöm hyb n'aa. Tii bä da ÿ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahöm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hä sahönh hë rahapëe wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa rakataa Judah buuj sa wahé n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëe nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajöng dajëer rabanoo warahén sa hä, ¹³ ti m' raky hadoo sa hä:

—Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hä: “Atsëm, ää ää nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëeg hóm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahé n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagä n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hóm doo, ää h'ÿyb en'yym da, dajëb hä bë taky n'aa ety mahänh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëer, ti m' sa hä ramejüü doo da né hë m' ramaher'ood hóm daap men'yjh do panyyg. Ti m' jé pad'ÿyt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ääj nä kaher'oot.

Jé pad'ÿyt hë ta ky n'aa ji maher'ood hóm Jesus mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahöm kân Garirej hënh, waëë hënh, Jesus mejüü do paa hënh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëe kân mä ta hä. Ti hadoo né hë dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hä. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kân p'ëets hë sa wë. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Sahönh hä, hÿ pong jé hawät do hä, badäk hahÿÿ bä hawät do hä na-ääj hë P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejüü hyb n'aa. Sahönh hë sa bahänh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bë ahöm. Ma matëk ÿÿ rabahado padëek bë an'oo bä sahönh hë

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raä bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ää h'ÿyb en'yym da bë wahé n'aa” rawén näng.

hāj n'aa babuuj. Bē nu gemuun hōm da ta
 ti Ee hād gó, ta T'aah hād gó, P'op Hagā Do
 Sahee hād gó. ²⁰Bē ma met'ēēg sa hã sahōnh
 hē bē y mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa.
 Hahy y ky dang bē hã: Y awād had'yyt hē da
 bē sii badāk hahy gawatsik bā kã.† Jããm hē
 kã.

† **28:20** Sahōnh hē badāk hahy bahēej jēng do jawén paa bā, hỹ pong jé Jesus pa ēr aboo had'yyt hē.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿyh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Hahÿy tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿy da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿy da tabanawäng bä her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,[†] näng mä takerii däk do hä.[‡]

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hõm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarënh häd näng do babuj n'aa na-ääj né hë m' rabahõm Jowāw wë. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿy d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿy tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿy. Hä ÿy, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä[§] —näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿyh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿyh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradän häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä

m' tabahëg'ääs wë hä, wë kabasëets däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kån P'op Hagä Do kyyh. Hahÿy d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿy, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

¹² Ti m' nanyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh. Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kån. ¹³ T'ii hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿyh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do jawén paa bä kä m', Jesus bahõm kån Garirej häj n'aa hënh kä. T'ii hënh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëeg kån. ¹⁵ Hahÿy da m' ta kyyh:

—Kaja däg kån ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd hõm nesaa doo. P'op Hagä Do hä bë h'yy kawareem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawöp hë ta hÿy daheeh habok doo. Simaw, Än-Deréh mä sa häd. Tah'ÿyb mä res'aak karahi me. Tah'ÿyb sag né hë m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿ bë abooh. Tah'ÿyb sag nado boo da bë hÿy kä. Ajyy, ÿy sag hadoo da bë hÿy kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nanyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kån mä ta sii.

¹⁹ Ti bahänh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm. ²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ënh. Ti m' nanyw hë m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hë m'. Ti m' Jesus sii rabahõm kån mäh.

Jesus habëe hõm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿyh

²¹ Ti m' Jesus bahõm panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehëhäk do hä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabahõm. Tii bä m' tama metëek P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'.

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿy bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. [†] **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahaänng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. [‡] **1:3** Isajas 40.3 [§] **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hë Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä, ta hä hë tahegää bä, tahaänng pé tii.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do ky n'aa nahado m' tii. ²³ Tii bā m' tabasooḥ sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo, mera doo. Ti m' tak'ēp mā ta kyyh:

²⁴ —H'ēed makarēn āā wē Jesus, Nasaréh buuj? Āā marejāā mawén na! —nāng māh. —Ÿ hapäh ōm baad ub. Ōm P'op Hagä Do hanaa, tak'ēp hanām doo, baad hadoo do moo wēed ōm —nāng mā ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky geām wāt mā karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahānh! —tah'eed hōm māh.

²⁶ Tii bā m' aj'yy tak'ēp karap'aar h'yyb nesaa do behats wāt. Tii bā m' awaaw wāt māh, ti m' tabahōm kån ta mahānh. ²⁷ Ti m' ta wób rameuuj bong māh, raky n'aa jōg bong māh. Ti m' raky hadoo:

—H'ēed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametēek mā hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē tamejū. Raky daheeh né hē —nāk mā sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m' dawē Jesus ky n'aa däg dāk Garirej hāj n'aa bā.

Jesus nahēē sog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Tii kā m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahōm kån Simaw, Ān-Deréh sa tób hēnh. ³⁰ Asooh mā Simaw mayyn. Oom ta hā. Ti m' Jesus hā rabaher'oot taoom. ³¹ Ti m' Jesus bajēē suun tahasooḥ hēnh, tamoo ej'ooj sēek māh. Ti m' oom keréd hōm. Nayyw hē m' Peed mayyn moo wād dāk sa waa.

³² Tug bā kā, papÿÿj badēē hyng jawén paa bā, Kapar-Naūm buuj ramena sa hōnh hē nahēē enāh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadēek do sii hē. ³³ Hajök Kapar-Naūm buuj kata padēek Simaw tób w'oo hā, Jesus yt gā do w'oo hā. ³⁴ Hajök mā sa nahēē Jesus hahēen hōm. Hajōō m' nahēēh. Hajōng mā karap'aar h'yyb nesaa do tahebēē bong mera do sa hā hanāng doo. Dooḥ m' Jesus an'oo bā karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bā, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē.

P'op Hagä Do hā Jesus ky n'aa etsēē do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, bāp paah, badajung nā, tabas'ēēg gēēt, ti m' tabahōm dawē hā, ranabok hēnh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawēēj padēek bā m' rabahōm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷ Ramamuun bā m' raky hadoo ta hā:

—Hajök ōm hes'oo! —nāk mā ta hā.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hamäh! Ta s'ee hēnh ēr bahōm, ta wób panang hēnh Ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanām do sa hā na-āāj né hē. Ti hyb n'aa né hē Ÿ wén na —nāng mā Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawāt jé pad'yyt hē Garirej hāj n'aa bā. Sahōnh hē m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hā tabaher'oot, tametēek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebē mā karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanāng do ana mā Jesus wē. Ti m' tabahyy hāng mā ta taron nu paa me, tetsēē mā Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēēh. Hahÿÿ d' mā ta kyyh:

—Makarēn bā mahajaa né hē nahäh Ÿ mado hōm —nāng mā ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehÿÿn māh. Ti m' tamoo dāng ta hā, ti m' taky hadoo:

—Ej. Ÿ karēn —nāng māh. —Has'oo däg! —nāng mā ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hē kā m' ta nahēē badoo wāt. Has'oo däg kån māh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hā:

⁴⁴ —Maher'ood manā ta wób sa hā —nāng māh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo wāt do wē. Mametā ta hā ōm has'oo dāk doo. Mamoo wād Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wāt do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gō, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa ōm has'oo dāk doo —nāng mā Jesus ta hā.

Ti m' tamejō hōm.

⁴⁵ Tii d' né paawā Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bā. Taher'oot mā tamahōm me. Jé pad'yyt hē rapanyyg enā hōm māh. Ti hyb n'aa kā m' dooh Jesus haja wād bā sa panang hēnh tahōm bā rabahapäh bā kā. Dawē hā kā m' takan'oo kån. Ti hadoo né hē m' jé pad'yyt hē naa rabena ta wē.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp hē ta ā jawén paa bā, Jesus matēēh p'aa hēnh panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh. Tii bā m' rapanyyg enā dāk, p'aa hēnh mā Jesus bagēē dāk tób ta yd nu hed'ēēh bā. ² Hajök mā t'ÿÿ hēnh hah'ūūm. Hajök mā rakata padēek tób bā. Du daa m' ta tyw n'aa wāt pé tób w'oo hā na-āāj hē. Ti m' Jesus met'ēēg kån P'op Hagä Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mā nahēē nāng doo, nawāt doo, ratóg nā ta tyng jō. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajē suun paawā m' Jesus wē, gatag'uu dāk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasāk. Ratyw n'aa gas'ēēs mā Jesus bagēēt nemuun. Ti m' ramahy kån Jesus wē kā ta tyng jō. ⁵ Ti m'

Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yv ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah yÿ,* nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hóm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yvk do ma meheték doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Héd n'aa m' ti hÿÿ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hóm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nayyv hē m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Héd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bē hä? “Kado hóm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ēnh sa hä:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y hajaa sa hä hanäng do nesaa do y ado hóm bä, y haso däk da nahēē näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo: ¹¹ —As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, ahóm kä a tób hēnh —näng mä Jesus ta hä.

¹² Ti m' tabas'ēēg gēēt, tabado däk mä ta tyng, ahóm kán mä hajök do matym gó. Tii bä kä m', rameuuj kán sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hä raj'aa etsē. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch ää hapäh pé hÿ hedoo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahóm ēnh karaj'aa Garirej häd näng doo hēnh. Hajök mä han'aa ta wē. Ti m' Jesus ma metēēk sa hä. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahē n'aa Roma buuj ky gabuuj dajēēr tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ēep ana wē yÿ, hēp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ēēg gēēt, ahóm kán mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawēh bä m', hajök dajēēr gahed'aak doo, Matew hep'ēēh doo,[†] ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hē rabana rabawēh hyb

n'aa Jesus sii, Jesus ma matēg sa sii. Hajök né hē m' Jesus sii heb'oooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yvk do ma meheték do rabahapäh bä m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matēg hä rabeaanh:

—Héd n'aa dajēēr gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hē nesaa do moo heb'oooh do sa sii tabawēh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahēē temah doo, dooh rahóm bä mediko wē. Nahēē enäh do ti hah'üüm ta wē. Dooch y ahyb bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do y naēēnh hyb n'aa. Y ahyng, nesaa do moo heb'oooh do y naēēnh hyb n'aa[‡] —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matēg, Pariséw na-ääj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ēēh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mä Jesus hä:

—Jowāw ma matēg, Pariséw ma matēg na-ääj hē ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Héd n'aa a ma matēg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabēēj bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēēd bä. Jām bawät nā bä rawēē had'yyt hē. Dooch ratay bä. ²⁰ Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hóm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kán[§] —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooch ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pāan papuuj bäh me. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawwy däg bä, ta säg tanes'ēēm, kawah'ooob hóm tii bä. Ti bahānh tanoo ee däk tii.

²² Ti hadoo né hē uwa bēēh hä. Dooch ji gedu bä uwa bēēh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byyh säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bēēh egän so bä, ta hood säg ganabäh hóm. Tii bä kä, uwa bēē waho bēēh da, ta hood kä karejā kán —näng mäh. —Uwa bēēh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hä.^{**}

* 2:5 Dooch Jesus 'aah tado bä. “Tah yÿ, najis yÿ” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hē sa kyyh. † 2:15 Judah buuj sa wób né ti dajēēr gahed'aak doo. Roma buuj hä kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajēēr gahed'aak do rawedii sa wakāän. Ta bahānh ragahēēn dajēēr, sa wē ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajēēr gedaag n'aa. ‡ 2:17 Jesus wén naēēnh, nesaa do raberér hóm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yv ka'eeh hyb n'aa kä. § 2:20 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii hä: Ta ma matēg sii tabawät nā bä, dooh ratay bä. Sa mahānh Jesus badoh bä, tii bä da ratay kán. ** 2:22 Dooch ji mekuuj bä papuuj tama metēēk do ji h'yyb säg paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo.

Saab ky n'aa hahÿÿh

²³ Saab hã m', Judah buuj rakamehehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabës. Ramahôm me m', ta ma matëg tiriig ag mã rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Parisëw sa sii habong do raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hã? Saab hã ramoo bok^{††} —nãk mã sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë ner'ood bã g'eeh nyy da ër wahë makü Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã, sa waa tamah bã? ²⁶ Abijatah P'op Hagã Do sa hã kahesë do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa heh'ãät do tabahadoo noo gó, Dawi ajëë suun P'op Hagã Do sa hã kahesë do tób n'aa yt hã, ti m' tabawa ti pãw P'op Hagã Do sa hã kahesë do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né paawã ta ti tób yt hã moo heb'ooch do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyp do an'oo bã^{‡‡} —nãng mã Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ji kameh'ãäk do hyb n'aa P'op Hagã Do wën pahuuj wät paa ji kameh'ãäk do heen n'aa. Dooch ji tapahuuj bã ji kameh'ãäk do heen n'aa hyb n'aa —nãng mãh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ÿÿh, Aj'yyp Hadoo Do Hy Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hã sii hë ÿ mejüü —nãng mã Jesus Parisëw sa hã.

3*Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahôm ënh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti yt hã m' tabasooch aj'yyp moo gadóm doo. ² Tii bã m' ta wób ramatakëë mã Jesus aj'yyp moo tahaso däg bã Saab hã. Ta moo tahaso däg bã, Jesus moo wät né hë Saab hã kã sa hã. Rakarën paawã m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. ³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'yyp hã: —Ag'ëed däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hã:

—Nyy da ër ky n'aa jaw'yyp do metëëk Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hë ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

Rahapëë né paawã m', dooh m' raky gado bã. ⁵ Ti m' kawaj'ãän gó Jesus ty kawööt sa wë. Tahyb n'aa tón mã sa h'yyp tym

ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yyp hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mãh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mãh, baad däg mã ta moo kã. ⁶ Ti m' nyyw hë m' Parisëw raban'yyp. Eróts karapee sii hë m' rakaner'oot mã nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

Hajök mã Jesus gen'aak do hah'üüm do ta sii panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' karaj'aa hënh Jesus ta ma matëg sii hë m' rabawëëj kãn. Hajök mã Garirej hãj n'aa hënh naa Jesus jawén hah'üüm.

⁸ Raky n'aa napãh bã m' sahõnh hë Jesus moo wät doo, rabana Judah hãj n'aa hënh naa, panang Jerusarënh hãd nãng doo hënh naa, Idumeej hãj n'aa hënh naa, tamii Joradãn tamyyj däk hënh naa. Ta wób mã Tiir, Sidõn panang hãd enãh do hãj n'aa hënh naa.

⁹ Hajök do hyb n'aa m', Jesus mejüü ta ma matëg rabenãm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragataturg däk do hyb n'aa ta hã. ¹⁰ Hajök sa nahëë heso hõm do hyb n'aa m', nahëë enãh do rawén gataturg kãn ta wë. Rakarën mã ramoo kajäk ta hã. ¹¹ Jesus karap'aar h'yyp nesaa do hã hadãk do rabahapãh bã m', tüü m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mã rageënh:

—Öm P'op Hagã Do T'aah! —nãk mãh.

¹² Jesus ky ge'ÿÿm mã karap'aar h'yyp nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus basëëk waëë jó. Tanaëënh mã ta wë tah'yyp dãng doo. Ti m' rabahôm ta wë. ¹⁴ Sa mahang tasëm mã 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejüü hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mã sa hã karap'aar h'yyp nesaa do rabahajaa rabahehë hyb n'aa. ¹⁶ Hahÿÿ m' 12 hedoo do tamejüü doo: Simaw mãh, "Peed" ta hãd n'oo däk doo. ¹⁷ Ta jawén mã Sebedew taah, Tsijaag, Jowãw hãd enãh doo, "Darung Do Taah" tamaneënh doo. ¹⁸ Ta jawén mã Æn-Deréh, Pirip, Batoromëw, Matëw, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadëw, Simaw Serot, ¹⁹ Judas Ikarijot kã m', Jesus haëëj däk do maji hã.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanãng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hënh mã rakata padëëk hajök doo. Du daa m' rabawa pé hajök do

^{††} **2:24** Dooch ji moo wäd bã Saab hã, Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejüü. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyp Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyp do hyb n'aa. ^{‡‡} **2:26** Jããm né paawã P'op Hagã Do sa hã kahesë do tób n'aa yt moo heb'ooch do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagã Do sa hã kahesë do tób n'aa yt moo heb'ooch do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyp mehün do hyb n'aa.

^{*} **3:18** Judah buuj sa hãj n'aa bã Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'iï Roma buuj sa wë. Dooch rakarën bã Roma buuj mejö bã sa hã. Roma buuj wë kamaj'iï do ramaneënh Serot. Ta ti sa see paa apãh ta ti Simaw rawén maneënh "Simaw Serot".

hyb n'aa. ²¹ Ta ȳyn, ta wakāān rapanyyg enā dāg bā m', rabahōm t̄ī hēnh rahahēēn paawā m'. Sa hā m' baad nado wād Jesus h'y'yb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk do Jerusarēnh hēnh naa han'aa doo, hajōk do mahang hab'ēēh doo, raky hadoo ta wób sa hā:

—Beresebu,[‡] karap'aar h'y'yb nesaa do wahē n'aa ti adāk ta hā. Ti kyy gó ti tabahebe karap'aar h'y'yb nesaa doo —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naēēnh ta wē. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaher'oot sa hā. Hahȳy' d' mā ta kyyh:

—Ta daaj hē g'eeh Nesaa Do Yb takahabē? —nāng mäh. ²⁴ —Sa da hadoo do wē sa hāj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bā, gawat-sik tii bā sahōnh hē —nāng mäh. ²⁵ —Sa wakāān sa hā hē rahyb n'aa wareem bā, kahāj jēng tii bā. ²⁶ Ti hadoo ēnh Nesaa Do Yb hā kā. Ta hā hē takawareem bā, ta karapee hā tahyb n'aa wareem bā, ahēēj jēng né hē tii bā ta hejój. Gawatsik da tii bā —nāng mā Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Dooah aj'y'yy hejooonh do tób gó hajēē suun pé ta ma tado hōm hyb n'aa, pooj jé tób danāh moo tamanaw'y'yd bā. Ta moo kamaw'y'yd bā, tahajaa ta ma tado hōm bā —nāng mā Jesus sa hā.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, sahōnh hē P'op Hagā Do ji ky n'aa rejāā do na-āāj hē P'op Hagā Do mabaan hōm da ji hā. ²⁹ P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā doo kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahēēj bā nesaa do ta hā. Tadajēp jawén paa bā na-āāj hē nesaa do adāg had'y'yt hē ta hā —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁰ Tii d' tawén edoo mā sa hā, P'op Hagā Do Sahee kyy gó tawén hebē. Sa hā m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Raher'oot do hā P'op Hagā Do Sahee raky n'aa rejāā.

Jesus wakāān heh'āāt do panyyg n'aa hahȳy' h

³¹ Ti m' Jesus ȳyn, ta wakāān sii hē m' rakajaa. Ta w'oo hā m' rababē dāk. Ti m' ramejuū ranaēēnh Jesus. ³² Hajōk mā ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hā:

—A ȳyn, a wakāān, ta w'oo hā rabab'ēēh. Ōm mā resoos —nāk mäh.

³³ —Jaa ti ēēn, jaa ti wakān haa? —teaanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawōōt ta w'oo gadāk hēnh rahat'oonh hēnh. Ti m' taky hadoo:

—T'oonh hahȳ ān ȳy, wakān haa —nāng mäh. ³⁵ —Sahōnh hē P'op Hagā Do karēn do moo heb'oooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ȳ hadoo, ti né hē ēēn hadoo —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metēēk do panyyg n'aa hahȳy' h

¹ Ti m' Jesus ma metēēk ēnh karaj'aa Garirej hād nāng do nabyy me. Hajōk do nu sabuk mā ta hā. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagsatsēg sooh. Hajōk do ayyw b'ēēh mā ta takēēn nabyy me. ² Ti m' hajōō m' tama metēēk mā sa hā panyyg ky n'aa me m'. Hahȳy' d' mā ta kyyh:

³ —Bē hyb n'aa matakā hahȳ panyyg! Hȳ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hōm joom tym. Joom tym tatsawyh hōm do wób ta tyw n'aa me takajāk, ti taw'ēēd rabajóh jēng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahēn its k'āāts tii bā. Ti nayyw hē taganyyh, kanahēn d'os do k'āāts ta h'y'yb. ⁶ Tabajuu bā, nayyw hē tatsawyy jēng, dooh ta kóm ta h'y'yb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasēng kóm banāng bā. Sasēng gajewāng bā kā, dooh tawēē wād bā. Ti hyb n'aa dooh teag bā.

⁸ Ta tym wób kajäk kán baad tabadoo bā. Taganyyh, baad tabawāng, baad tabeaak. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán ta tym wób. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kán baad tabadoo bā kajäk do ta tym wób kā —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūum.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ȳ her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng mäh.

¹⁰ Ta jawén kā m', ta mab hē 12 hedoo do ta ma matēg hē kā, ta wób hē kā, rabeaanh ta hā nyy d' tahanāng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hā P'op Hagā Do an'oo dāk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa hā. Ta wób sa hā, sa h'y'yb gó naa maa new'ēē kanarēn doo, sahōnh hē takaher'oot da panyyg ky n'aa me —nāng mäh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —nāng

† 3:21 Baad nado wād Jesus h'y'yb rawén ed'oo, ta bahānh dāg sa hā Jesus moo wāt doo. Hajōk do ta wē hehūum do tagado had'y'yt hē, nahēē enāh do tabaheho, ta see pé noo gó dooh tawa wād bā tak'ēp taty kanewaata do hyb n'aa. Dooah rah'y'yy genā nā bā P'op Hagā Do T'aaah tado bā. ‡ 3:22 Nesaa Do Yb né hē ti Beresebu. § 3:27 Hahȳy' d' tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūum doo: Aj'y'yy hejooonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'y'yy hejooonh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'y'yy hejooonh do ma hadoo, karap'aar h'y'yb nesaa doo. P'op Hagā Do Sahee hejój gó Jesus bahebe karap'aar h'y'yb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ēp tabahejooonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh.

mäh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë had'yyt hë né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hä. Dooch né rakarën bä P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”^{*} —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Taganah'ood bä bë hä hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bë hä? —näng mäh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, a'jyy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Ramaa newë sii hë, nayyw hë, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hä. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hë, nayyw hë, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kameta bä sa hä, sa hä rarahejä bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëék doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hë rah'yy gejë hõm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa hä. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿ hä ji bawät do hä.[†] Dajëër hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hä. Ti ramaa newëë P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahánh tabeak do hadoo tii —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë gataa sooh bë bag, ji waa hood yt hä, ji jó ÿyh do yt hä bë bejën hyb n'aa apäh? Dooch. Ta bag bë dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²² Ta ti hadoo da ÿ ma metëék do hä: Sahõnh hë sa hä da hë kejën nä doo, sahõnh hë rah'yy ganenäh nä doo, kameta däk né da sa hä. ²³ Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bë, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hë baad bë matakä ti bë maa newëë doo. Bë matakëë do pénh, bë maa

newëë do pénh, bë da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahánh baad bë da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahánh P'op Hagä Do hanoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hä kanahën had'os doo[‡] —näng mä Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

—A'jyy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷ Ta äh tatebëj nuuj jé, adëb bä, atsem, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooch joom hejóm do hapëë bä nyy da tabawäng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hë joom k'ääts baw'ëeh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaeë däk, tii b' tabeag kán. ²⁹ Ta ag wah'ëë däk bä kä, ta heen n'aa hä, tii bä kä joom näng do bak'ääd kán ta joom, joom ji nu gekää do nahëë me —näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ³¹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. ³² Jáäm nad'ëed its né paawä ta tym, ji waa ty gam-abuu see bahánh tabawäng. Tak'ëp ta moo bawäng. Tii hä kä taw'ëed batooj kán ta hä kä, tabadahëëm bä[§] —näng mä Jesus kyyh.

³³ Hajõng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hä P'op Hagä Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mä sa hä rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴ Sahõnh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hë, rabedoh bä m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hä nyy d' tahananäng pé panyyg gó teh'üüm doo.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿh

³⁵ Ti noo gó m', tug bä kä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶ Ti m' raberëd b'ëeh hajök doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsëg kán. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä. ³⁸ Marakate duu hënh mä Jesus bayÿh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

^{*} **4:12** Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hä takerii däk tii. [†] **4:19** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. [‡] **4:25** Ta ti tawén kado hõm sa hä, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooch rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä. [§] **4:32** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'ëeh do kah'üüm.

—Ma matëg! Õm h'yy kanap'eed! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

³⁹ Ti m' tabas'ëëg geët, ti m' bah'ood tame-duuk. Ti m' maadaka hä taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? DooH P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'ar h'yyb nesaa do aj'yy hä hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyi jé. ² Ti m' Jesus gatsëg nyjh jawén paa bä m', aj'yy karap'ar h'yyb nesaa doo, mera doo, nanyw hë m' tabana ta wë. Pá gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo hä naa tabana. ³ Tii b' né hë m' tabahe'ÿÿh. DooH m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴ Hajõõ nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ënh. DooH ta hä hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bä, atsëm na-ääj mä tabahew'ëët kamag habong hënh, waëë jó na-ääj hë. Tak'ëp mä tageëënh, ta daaj hë m' takahej'ooH pá bäh me.

⁶ Dawëë naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky deë P'op Hagä Do häd gó, dooh da ÿ marejä bä! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mä karap'ar h'yyb nesaa do hä.

⁹ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” ää häd, —näng mäh —hajõk do hyb n'aa ääh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' tets'ëë had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hõm hyb n'aa dawëë karap'ar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

¹¹ Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. ¹² Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus hä:

—Man'oo ää ajëë pëë too yb hä —näk mäh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hä. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pá kãn. Hajõng mä ti too yb. ² miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

¹⁴ Ti m' too yb hagä n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ääj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegää kãn aj'yy hajõng do karap'ar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ¹⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do paa rabahe'ood kãn han'aa do sa hä kä ta ti aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ääj mäh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëë Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hanäng do paa betseë Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹ DooH m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahõm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hä:

—Ahõm nä a yb, a ÿÿn, a wakään wë. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hä Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hä nyy da õm tat'yyd mehÿn doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁰ Ti m' aj'yy bahõm kãn. Hëëj bód, Dekaporis häd näng doo bä taher'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hä. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëeh do rahyb n'aa meu-unh mäh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëed däk bä ta takëen hä, hajõk nu sabug däk. ²² Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. ²³ Ti m' tak'ëp mä rabetsëë ta hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawä. Moo deë ta hä tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bä hajõk mä hah'üüm ta sii, gatat'uuk mä ta hä. ²⁵ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëë badäk. ²⁶ Hajõk mä mediko hegää bong do ta nahëeh. Mediko moo m' ta hoop. DooH m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahä jëë né paawä m', dooh m' tahas'oo däg bä. Teg'yyys mä tii bä ta nahëeh. ²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë

hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng. ²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: "Ta saroor hä y' moo deë bá, y' d' ahub däk tii bá", näng mã ta h'yyb gó. ²⁹ Tii bá kã m', nayyw hẽ m' dooh wäd mã ta hä ta nahëh. Ta hä m' tahegãã bá, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰ Tii bá m' nayyw hẽ m' Jesus hegãã bá m' ta hä naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hẽnh tabegãã wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror yÿ hä moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatat'uuk do a hä? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hẽ hajök do sa wë, tabaheg'ããs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo. ³³ Ti m' yÿnh hegãã bá kã m' ta hä has'oo däk mäh, ana mã Jesus wë, ti m' tabahyy häng mã ta taron nuu me ta wë. Kajajän mã ta am n'aa. Ti m' sahõnh hẽ m' tabaher'ood jëng ta hä. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok yÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'yyb nãm doo me. Dooh wäd a nahëë kã —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bá m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bá naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bá panäk do sa kyy hä. Hahÿy d' mã ta kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä y' h'yy kasadëë!

³⁷ Ti ta bahãnh mã dooh m' tan'oo bá hajök do rahõm ta sii. Jããm mã takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿy Jowãw häd näng doo. ³⁸ Jesus rakajaa bá m' Jaj-Ro tób bá kã tahapäh mã séd dó m' rarãb bá rabë bá. A'oot mã ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëë suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëëd ti bë harãp? H'ëëd ti bë ha'oot? Karapee dooh tadjëb bá. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁴⁰ Tii bá m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa bá m', tats'yyt mã karapee yb, karapee yÿn, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëë p'ëë karapee hasooh hẽnh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kũm —näng mã ta kyyh. ("Marius, as'ëëg g'ëëd!", tahanäng pé m' tii.)

⁴² Tii bá m', nayyw mã tabas'ëëg gëët, awäd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bá m', tak'ëp mã rameuuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bã Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta tii bá naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm panang tabawäng do paa hẽnh. ² Saab hä kã m' tama metëëk tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hẽ. Hajök maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mã taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hẽnh naa taher'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hẽnh naa tah'yy ganäng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mã sa kyyh. ³ —B'aa bãh gaheh'õök do nado ti hahÿÿh? Marija t'aah nado ti hÿÿh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakããn? Ta ãnh, bã ab'ëeh ër pa —näk mã do sa kyyh.

Ti m' rakawajããn ta wë. Raty n'aa ges'yyk däk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hẽ sa panang bã raweh'ëëh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jããm hẽ tabawäng do panang bã, ta wakããn mahang, ta tób bá, dooh rawehëë bá —näng mã Jesus kyyh.

⁵ Dooh denaa hẽ m' Jesus pehuuj bá ta tii bá. Jããm né hẽ m' pawóp its nahëë enäh do hä ta moo tadasooh rabaheo padëëk hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj rah'yy kae bá tahegãã bá.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' sét panang ken'yyh bã m' Jesus ma metëëk. ⁷ Ti m' tanaëënh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mã sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahehë hyb n'aa. Pawóp hẽ ken'yyh mã tamejüü rabahõm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh. Jããm hẽ da bë mahüüm tatu —näng mäh. ⁹ —Jããm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë gahõm. Bë tsyym suun hẽ kã bë padedëëk —näng mã ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bá ta wób tób bá, tii bá da bë ayyw dó sa panang bë beréd hõm bá kã. ¹¹ Jé bë raganado bá, bë ramaa nanewë bá bë her'oot doo, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bã naa bë ahõm bá bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ããts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bá P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mã ta kyyh sa hä.

¹² Ti m' rabahõm kãn. Raketyñ hõm. Jé pad'yyt hẽ m' rabaher'oot reréd hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebeë hõm mäh. Hajök nahëë enäh do ta syjy me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mäh.

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëë m' Jesus raky n'aa napëë däk. Hahÿÿ d' mä ta wób sa kyyh:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii, dejép do mahang ganā wāt doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hë raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napëë däk bā kā ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ÿ mejüü do paa ranu gahög hóm. Ganā wāt dejép do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëet Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëë däk mä Erodija, ta hÿÿj ÿÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hä:

—DooH P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā magat'ëë bā a hÿÿj ÿÿm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kán, tawén kawaj'āan kán ta wë. Takarën paawā m' tamejüü radaj'ëep Jowāw. Du daa m'. ²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hä. Tahapäh mäh, baad ub né hë ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hë P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëë bā m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hë, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newë bā.

²¹ Tii bā kā m', ti bahānh kā m', Erodija bawyyd kán nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wāt jām. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahōnh hë m' ky n'aa etsëéh do Garirej häj n'aa bā naa. ²² Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajām hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-āaj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hä:

—Mets'ëë hä ÿ makarën péh. ÿ anoo né da a hä —näng mä ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Metsëë pé hä ÿÿ, ÿ anoo né da a hä. Wë ÿ hanäng do uuh ÿ anoo da a hä, makarën bā. Né hup ÿ né hë tii —näng mä Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ÿÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëë pé Eróts hä. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Mets'ëë Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵ Ti m' nyyw hë m' maruus matëéh p'aa hënh. Ti m' tabets'ëë kán:

—Na, ÿ karën nyyw hë mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do gabóg ta hood gó —näng mä maruus kyyh Eróts hä.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wāt mäh. Ti hadoo né hë, ta ky bawāw do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nyyw hë m' tamejüü warahén see Jowāw tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahōm Jowāw ragadahew'ëes doo hënh, tadaj'ëep mä Jowāw, tanu gahög hóm mäh. ²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus hä. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kán mä ta ÿÿn hä kā. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëë däk bā m', rabana rabeheén ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaj ná Jesus wë. Ti m' rabaher'oot ta hä sahōnh hë rametëek doo, ramoo bok doo.

³¹ Ta tii bā m' séd dó m' ta wë heg'āas doo. Séd bā m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hä:

—Hamäh, ër ah'üüm ta wób rabadoh hënh, bë kameh'āak hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hë m' rabahōm marakate gó ta wób rabadoh bā paawā. ³³ Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahōnh hë panang bā naa rabahōm ta takëen hä sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basoop bā, hajök do tabahapäh bā m', tat'yyd mehüin mä sa hä. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Ti m' hajōng ky n'aa tama met'ëëg kán sa hä.

³⁵ Tüüh däg bā kā m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh.

³⁶ Mamejō hóm hajök doo, panang tabanäng bā, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-āaj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wāt ta sām —näk mäh. —Āā né hë g'eeh ti hets'ëë ta ti sa waa pāw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë ti hanäng bë wë pāw? Bë hegāā —näng mä ta kyyh.

Ti m' rabaheg'āas, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé pāw. Pawóp its tah'ÿÿb —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejüü ramejüü hajök do rabeheyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰ Ti m'

rabehyy b'ëeh, 50 ken'yyyh mä ta wób, 100 ken'yyyh mä ta wób ketyn hóm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog dák päw, tah'y'yb na-ääj mäh. H'y pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo dák ää tä, ää waa —näng mäh.

Ti m' päw taganebäh bong, tets'ëë hóm hyb n'aa ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hóm hyb n'aa hajök do sa hä kä. Tah'y'yb na-ääj né hë m' pawóp had'os do tetyn hóm né hë m' tii d' ënh. ⁴² Tii bä kä m', sahönh hë m' rabawëë bong. Wog enä hóm mä sahönh hë. ⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hóm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hóm mäh. ⁴⁴ Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hah'y'yh

⁴⁵ Ti m' nyyw hë ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahóm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëë hóm hajök do sa hä. ⁴⁶ Takedëë hóm do jawén paa bä m' tabasëëk mä waëë jó P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu dák bä m', karaj'aa hoo gad'oo bä kä m' ta ma matëg rababoo dák. Ta mab hë m' Jesus bayyw géët. ⁴⁸ Ti m' tabahëg'ääs, dooh m' tahóm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahóm kán sa wë tamii pong jó. Jesus tabëëj paawä m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mä rabe'y'ym bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëeng paa red'oo mäh.

Ti m' nyyw hë m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë e'y'ym manäh! Ý ti h'y'yh —näng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'y'y gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh. ⁵² Dooh rah'y'y gah'ood ná bá Jesus hä, päw tapehuuj né paawä. Dooh rah'y'y genä bä.

⁵³ Rabatsëg hóm bä m', Genesaréh häj n'aa bá m' marakate badëë jad kán. Tii bá m' rabahüü jad kán. ⁵⁴ Ragatsëg bë sii hë m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëë kán Jesus. ⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong rame-naa hyb n'aa nahëë enäh do Jesus wë. Jé pad'y'yt hë hëëj Genesaréh w'oo hä hanäng doo bá naa ramena nahëë enäh doo. ⁵⁶ Jé pad'y'yt hë Jesus nu kejäk bä m', panang rakahet'aa bá m' ramena bëëh nahëë enäh doo. Ti m' rabetsëë nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahönh hë nahëë enäh do moo kejäk doo, heso padäg kán mäh.

* **6:44** Dooh m' taketsén bá ýyj, karepé.

* **7:4** Mosees ma metëëk do paa bahân rakarën rabawëëd dák. Sa hä, tii da

ji adoo bá, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13 ‡ **7:10** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 § **7:10** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

7

Ji h'y'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hah'y'yh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do wób na-ääj mä rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata dák Jesus wë. ² Ti m' rabahapäh, Jesus ma matëg wób rawëh mä ta si n'aa hë. Dooh m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hä m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä. ³ (Parisëw, sahönh hë Judah buuj wób na-ääj hë, dooh rawëë bä, dooh rawa bä, sa wahë makü mahetëk doo da ramoo kanetsyyd pooj jé. ⁴ Rabana bá jé sa waa hets'ëë do paah, dooh rawa bá, dooh rawëë bä, ramoo kanetsyyd bä, rabahed'oo doo da. Hajöö tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejös, sa waa hood ragets'y'yt sa wahë makü mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do na-ääj mä rabeanh Jesus hä:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ää wahëh metëëk doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makü rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'y'ym do bëëh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hah'y' d' paa m' takerii dák P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: "J'ooj madäk doo me ý raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'y'yyb bawät mahân y'y. ⁷ Dooh këh ý tado bá ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ý rahyb n'aa jew'y'yk doo"† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hóm P'op Hagä Do mejüü doo. Bë wareem däg bë wahë makü metëëk do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü do bë eréd hóm doo, bë wahë makü mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰ Hah'y' da Mosees metëëk do paa P'op Hagä Do mejüü doo: "Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ý'n."‡

"Ji daj'ëep ta yb, ta ý'n ky n'aa wasee doo."§

¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado dák bë metëëk doo —näng mä Jesus. —Hah'y' da bë kyyh: "Jé ta yb, ta ý'n hä taky hado bá, 'Hä ý naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hä ý an'oo wäd bá', taky hado bá, ¹²⁻¹³ tii bá, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bá ta ý'n, ta yb tamasa", näk bë kyyh. Hajöng ná

tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makü ma metëëk do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajök do ta tii bä hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genä da y her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'öp ji h'yyb gó naa hany'yyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëë hõm hajök do sa hä. Ti m' tób gó tabajëë suun jawén paa bä ta ma matëg rabeaanh ta hä ta ti taher'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajëë bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén any'yyh p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hë baad ub ji waa. Dooh m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa hennyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' y wén her'oot, t'öp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji bagä do ji bagä do ji y'ym nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëëk doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëëp doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahõnh hë ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

Y'ynh ta s'ee hënh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyng n'aa hah'y'yh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëë suun mä tób gó. Dooh m' takarën raky n'aa napëë bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hë, dooh m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' y'ynh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. Y'ynh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa

me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ääts hë nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh y'ynh hä. **

²⁸ Ti m' y'ynh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hë m' taky hõm:

—Ehub né hë õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hë rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejak doo —näng mä y'ynh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me y maky gadoo do hyb n'aa, dooh wäd karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä —näng mä Jesus ta hä.

³⁰ Y'ynh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehääg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyng hah'y'yh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëëj, Dekapolis häd näng do häj n'aa na-ääj hë ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hënh rabaw'ëënh.

³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahüüm mä dawë hä, hajök do sa mahänh. T'it hënh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsó's wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ H'y pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nayyw hë m' aj'yy nabuuj genä padëëk, ta nag'aad na-ääj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

³⁶ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Nabuj keh'üüm mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejö paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahõnh hë m' rameuunh Jesus mo haj'aa hä. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hë tamo haj'aa —nä mäh. —Nabuuj gatamah do sii hë nabuuj genä padëëk, ner'oot do sii hë er'ood padëëk

** 7:27 Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa y'ynh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyng gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëë hyb n'aa baad tado bä tamasaa bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'ood Judah buuj nadoo doo.

tan'oo bā —nāk mā sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hā.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajōk do rakata padēek p'aa hēnh ēnh. Dooch m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naēēnh ta ma matēg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —Ŷ t'yyd mehūin hahȳ ēr wē kata pad'ēek doo. Tamawoob dāg ta āh si ŷ rababok. Dooch sa waa péh —nāng mäh. ³ —Dawēē naa ta wób rabana. Ŷ mejō bā rababaaj hōm sa gó, naheba padāg da, degōn jēng da sah mahȳȳj ta hōō bā —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

⁴ Ti m' ta ma matēg raky hadoo:

—Nyy bā ji baw'yyt babā sa waa? Dawēē bā. Dooch ta nawaa babā —nāk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hē pāw bē wē? —nāng mäh.

—Ti anāng setsi —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejūū hajōk do rabehyy b'ēēh tūū. Ti m' tabasog dāk pāw, ti m' taky n'aa etsēē sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebāh boo kān, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajōk do sa hā kā. ⁷ Tah'ȳyb na-āaj mā ti anāng mā sa wē. Ned'ēēd its mā ti tah'ȳyb. Tii da ne hē m' taky n'aa d'oo ēnh tii. Ti m' tamejūū ta ma matēg rabets'ēē hōm hajōk do sa hā. ⁸ Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' rabawēh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matēg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedē hōm doo. ⁹ 4 miw mā ajyy tahyb n'aa pé ti hawēē bong doo.

Hajōk do hā Jesus kedēē hōm jawén paa bā m', ¹⁰ tagatsēg sooh mā marakate gó ta ma matēg sa sii hē m'. Ti m' rabahōm Daramut hād nāng do hāj n'aa hēnh.

¹¹ Rakajaa bā m', Parisēw rabana ta wē. Hajōng mā reaanh ta hā. Jesus rametyy hyb n'aa ramejūū mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā.* ¹² Ti m' tak'ēp mā tah'ȳy kawabaag wāt, j'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hē da hē habong do rabetsēē hā ŷȳ ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —nāng mäh. —Dooch ŷ metēēh pé ta heen n'aa hahȳ sa hā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā ta kyyh.

* **8:11** Jesus wē Parisēw rakamaj'ī. Dooch raky dahē bā P'op Hagā Do mejūū do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooh Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejūū sa matym haj'aa Jesus pahuuj bā wē hā. J'ooj madāk doo me ramejūū do hyb n'aa Jesus wén manetēēh sa hā rakarēn do paawā. † **8:16** Dooch rah'ȳy kadawuung bā panyyg gó Jesus her'oot do hā. Jesus hā Parisēw Erōts daheeh ranu mer'oot. Dooch m' raky dahē bā Jesus P'op Hagā Do t'aa hā tado bā. Nyyw hē jē pad'yyt hē takah'ūim ranu mer'oot do ky n'aa. Pāw makuj nyyw hē takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

¹³ Tii bā m' Parisēw taberéd b'ēēh, ti m' p'aa hēnh tagatsēg sooh marakate gó, ti m' rabatsēg hōm karaj'aa ta myyj jé.

Parisēw, Erōts daheeh raheer'oot do mahānh ji hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahȳȳh

¹⁴ Ta ma matēg ramabaan mā ramahūūm sa waa pāw. Jāām hē sét its mā pāw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Parisēw, Erōts sa pāw makuj n'aa mahānh —paa tamaher'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matēg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahȳȳ d' mā sa kyyh:

—Dooch ēr wē pāw. Tii d' tawén edoo† —nāk mā sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapāh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—H'ēēd hyb n'aa pāw bē mabaan hōm bē banāng? —nāng mäh. —Dooch tagah'ood nā bā bē hā? Dooch bē h'ȳy kadawuung nā bā? —nāng mā ta kyyh sa hā. ¹⁸ —Bē matym enā né paawā, dooh bē hapēē bā. Bē nabuu genā né paawā, dooh bē maa napēē bā. Bē mabaan ¹⁹ 5 pāw ŷ etyn bong do 5 miw sa hā? Nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —nāk mā sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eaanh ēnh:

—Setsi pāw ŷ etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —nāk mäh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hā:

—Dooch bē h'ȳy genā nā bā? —nāng mā ta kyyh ta ma matēg sa hā.

Aj'yy ty gadajuu dāk do Jesus ty nā dāk do panyyg n'aa hahȳȳh

²² Ti m' Jesus rakaja kān Betsaj-Da hād nāng doo bā panang bā. Ti m' ramanaa mā ta wē aj'yy ty gadajuu dāk doo. Retsēē mā Jesus moo dāng ta hā tabahub dāk hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus maso dāk ta moo hā, tamahūūm mā dawē hā panang bahānh. Ti m' Jesus ty hetsós wāt, ti m' tamoo dāng ta hā. Ti m' tabeaanh ta hā:

—Ākā, mahapēē dāk? —nāng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'āās, ti m' taky hadoo:

—Dooch baad ŷ hapēē nā bā. ŷ hapāh habong doo. B'aa hadoo hā ŷȳ.

²⁵ Ti m' p'aa hēnh Jesus moo dāng ta matym hā ēnh. Ti m' ta matym baad dāg kā. Baad mā tabahapāh tii kā. Dooch m' taty gadajuu wād bā kā. ²⁶ Ti m' Jesus mejūū tababaaj hōm ta tyw n'aa see me ta tób hēnh. Dooch m' takarēn myyj hēnh tajēē wād.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahôm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hēnh. Ti m' ramahôm me tanaanh ta ma matēg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', ôm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', ôm mä Eriij makūūh. Ta wób noo m', ôm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejēp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁹ —Bē hä ēnh? Jaa ÿ bē hä ēnh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ôm ti Kristo,[‡] P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajēp do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metēk do ta hataa. Tama metēk bā m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ÿ ahoop. Ēr wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetēk do na-āāj hē, ÿ da rahyb n'aa wareem. Ę da dajēp ran'oo bā. Tamawoob hē ta ā jawén paa bā, ÿ ganā wät da p'aa hēnh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naēēnh dawē hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'ōōd dāk ta ma matēg wób sa wē. Ti m' Peed taky geām wät.

—J'eepl! Ahôm mahānh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh.[§] —Doooh mah'yyb dēē bā P'op Hagä Do karēn do hä. Ajyy rakarēn do hä ti mah'yyb dāk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajōk do ta wē kata dāk doo, ta ma matēg na-āāj hē Jesus naēēj wät ta wē. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karēn pé hēp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hä hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hä hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē ta hoop do hēp ÿ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ÿ n'aa radajēēb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ÿ taky daheeh, taw'āāts hē ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ēp kamahān doo, jé ta hoop do hēp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dēē bā. Jé hēp ÿ n'aa, panyyg hanām do hyb n'aa na-āāj hē, ta hoop do gadoo péh, hēp ÿ

n'aa tadajēb bā, panyyg hanām do hyb n'aa tadajēb bā, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wē da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hēd n'aa ji karēn sahōnh hē badäk hahÿÿ ji ta danāh, ji h'yyb tym banesaa hēnh tahōm bā? —näng mäh. ³⁷ —Doooh ta sām ji ad'oo pé ta s'ee hēnh ji h'yyb tym nahōm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hēp ÿ n'aa, ÿ ma metēk do hyb n'aa na-āāj hē nu mebyng pé P'op Hagä Do hä hyb n'aa eréd hōm do sa matym gó, nesaa do moo heb'oooh do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ēnh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó ÿ bahyng noo gó āas tak'ēp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ta wób babā ēr mahang habong do rahapāh nā da ÿ du doo noo gó sahōnh hē ÿ bag'āās P'op Hagä Do hejój me. Radejēp do pooj jé rahapāh nā da tii. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bā m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ēēg kån waēē p'op nu dāk do hä. Sa mah hē m' t'ÿÿ hēnh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. ³ Tak'ēp mä ta saroor gabar'ēēng dāk, tak'ēp mä tabahawag dāk. Doooh m' badäk hahÿÿ bā hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'ēp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enāh do rakas'ee b'ēēh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Ma matēg! —näng mäh. —Taw'āāts hē babā ēr hä! —näng mäh. —Taw'āāts hē tamawoob hē ta tób n'aa āā temaa toonh. Sét hē a tób, sét hē Mosees tób, sét hē Eriij tób —näng mäh.

⁶ (Doooh m' tadoo wät pé tak'ēp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nayyw mä wē puh ganyyh, sahōnh hē sa hä m' tabadāng. Wē puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿÿ tah ÿÿ, tak'ēp ÿ kamahān doo. Bē maa newē, bē ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nayyw hē m', raty kaw'ōōd bong bā m', rabaheg'āās bā m', jāām hē Jesus rahapāh. Doooh boo m' Jesus pa hab'ēēh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bā m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa rahapāh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganā wät bā ká dejēp

[‡] 8:29 Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas. Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti. [§] 8:33 Tah'yyb hapāh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geām wät.

do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hê m' rakaner'ood bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajêp do ganä wät do taher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hêd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetêk do rahe'oot? —näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hê. Eriij matëeh né da sahõnh hê tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hê, bê ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hê. Tii bâ rah'y'yk kajäk doo da né hê rabad'oo paa ta hä. Tii d' né hê takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hä* —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ênh:

—ÿÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa ênh? Nyy da kÿh ÿ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ÿ na-ääj da hajõng ÿ ahoop da. ÿ rahyb n'aa wareem da na-ääj hê —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bä, hajök mä ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetêk do ky ked'aak mä sa daheeh. ¹⁵ Tii bâ m', nanäng nu sabuk do rabahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wê rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hä:

—H'ëed p'ää ti bê ky ked'aak sa wê? —näng mäh.

¹⁷ Tii bâ m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —ÿ manaa a wê paawä tah ÿÿ. Karap'ar h'yyb nesaa do ta hä adäk —näng mäh. —Doooh ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸ Ta hä tabadäng bä, tûü tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tÿg kamatsëë däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Doooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hê badäk hahÿÿ bä habok doo! —näng mäh. —Hajõo nuu me ÿ bawät nä g'eeh bê mahang bê ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bê hä, hä ÿ bê h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bê mana b'ëep pahëew —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ramanaa ta wê. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts

jat tûü. Tûü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beaanh ta yb hä:

—H'ëed pénh tabadäk ta hä? —näng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hê ta hä —näng mä ta yb kyyh. ²² Hajõo nuu me karap'ar h'yyb nesaa do dahew'ëes tûü tÿeg hõo me, tame na-ääj hê. Takarën tadaj'ëep. Mahaja bä, mado hõm. Mat'y'yyd mehÿn ääh —näng mäh.

²³ —ÿÿ haja bä? —näng mä Jesus kyyh. —Doooh hejooonh pé P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh pé hä —näng mäh.

²⁴ Ti m' naywh hê pahëew yb ky hadoo:

—ÿÿ h'yy ka'eeh né hê —näng mäh. —Man'oo tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ÿ ky nasëm hyb n'aa! —näng mäh.

²⁵ Ti m' hajök waj'aa padëek sa wê rabaheg'ääs hyb n'aa Jesus hapäh bä m', naywh hê m', hajök do kaj'aa do rabaheg'ääs do pooj jé, karap'ar h'yyb nesaa do tageäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Karap'ar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anä pahëew hä hadäk doo! Doooh da ta hä madëë wäd bä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ëp mä karap'ar h'yyb nesaa do geëëj wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kân pahëew hä hadäk do paah. Ta wób sa hä m' pahëew dajêp. Bag hÿnh mä tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajêp rawén ed'oo. ²⁷ Ti m' Jesus moo takyge sëek. P'op mä tabag'ëed däg kân.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajëë suun jawén paa bä, sa m'aa hÿnh mä ta ma matëg rabeaanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa ää wén nahajaa ää habëë hõm bä karap'ar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hê P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëë doo me, [ji noo kanawa doo me na-ääj hê] ta ti hadoo pé karap'ar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabë. Doooh m' Jesus karën bä ta wób raky n'aa napëë bä rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hê ta ä jawén paa bä ÿ ganä wät da p'aa hÿnh —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

³² Doooh m' rah'y'yy genä bä ti taher'oot do sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

* 9:12-13 Eriij tahanäng doo, Jowäw nu gahem'uun do né hê tii.

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naüm häd näng panang bä. Tób bä tabajëë suun bä m' teanh mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴ Dooh m' raky gado bä. Raky n'aa meb'y'yh mäh. Tyyw me rababoo däk bä raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahánh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'y'yh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëên ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé ta wób sa bahánh hadoo doo, taw'ääts hë da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ääts hë sahönh hë sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁶ Ti m' karapee t'aah ta moo taky'g gëet sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hëp ý n'aa hahý karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ý né ti tagadoo —näng mäh. —Ý gadoo péh, ý had'yyt nado tagadoo, hä ý mejüü do ti na-ääj né hë tagadoo —näng mä Jesus sa hä.

³⁸ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ää hapäh aj'y'y a häd tabesok bä tahebé karap'ar h'y'yb nesaa doo. Èr h'y'yb hata nado tii, ti hyb n'aa ää ge'ýym tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geām manäh! —näng mäh. —Dooh hät ýý gó pahuunh pé ta jawén ý tanu mer'oot tii bá —näng mäh. ⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ër wë h'y'yy kawanereem doo, ër h'y'yb hata tii —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hät ýý gó bë hä, hata ýý bë bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sām baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hë ti ý her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahánh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahý karapee hedoo doo, hä ý h'y'yy ka'eeh do ji h'y'yb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hóm a mooh. Taw'ääts hë mabasëëk hý pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahóm mahánh ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, pawóp hë tado bä a mooh. T'ii hënh mahóm bä, tëëg hõö nadëëk do mahoop da had'yyt

hë. [⁴⁴ T'ii hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ii hënh tëëg hõö dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁵ —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hóm. Taw'ääts hë matsyym gahet mabasëëk hý pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, òm P'op Hagä Do aw'oong hóm mahánh, pawóp hë tado bä a tsyym. [⁴⁶ T'ii hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ii hënh tëëg hõö dooh tadäg bä —näng mäh.] ⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado ny'yh. Taw'ääts hë mabasëëk hý pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hënh, sét a matym, jé ta s'ee hënh, tabanesaa hënh, òm P'op Hagä Do aw'oong hóm mahánh pawóp hë tado bä a matym. ⁴⁸ “T'ii hënh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bä. T'ii hënh tëëg hõö dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

Sahönh hë ma matëk ýý P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hä, sa h'y'yb tym banyyw däk hyb n'aa ta hä, ta dab P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do jukiir me ji eny'yw däk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëed wäd bä, taw'ääts hë nado wäd. Ti hadoo né da bë hä. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok bë da hadoo do wë. Baad bë babok do bë da hadoo do wë gawat-siig bä, taw'ääts hë nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hë h'y'yb ny'yg gó bë baboo had'yyt hë bë da hadoo do wë —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

10

Dooh ji ýým ji eréd hóm bä do pany'yg n'aa hahý'yh

¹ Ti m' Jesus raberéd däk Kapar-Naüm, atsëg hóm mä tamii Joradän häd näng doo. Tamyyj däk hä m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah häj n'aa hënh. Ti m' p'aa hënh hajök mä ta wë han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hë m' tama metëëk mä sa hä.

² Ti m' Parisëw wób rabana ta wë rametty hyb n'aa m'. Hahýý da m' rake'aanh:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'y'yy eréd hóm bä ta ýým? —näk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä ënh? —näng mä Jesus sa hä.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii däk ji ýým ji eréd hóm do heen n'aa, tii b' ji mejö hóm tabahóm hyb n'aa —näk mä Parisëw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

† 9:48 T'ii hënh ji ahob had'yyt hë, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hä takerih do hä tabeh'üüm.

—Bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. ⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahõnh hê tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy yÿnh daheeh. ⁷ “Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta yÿn mahãnh kä, sa m'aa hênh kä, tagatëë hyb n'aa ta yÿm kä. ⁸ Takatëë jawén paa bä sèt rabahado padëëk ta yÿm daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hê ranado bong. Sét hado däg kän. ⁹ Ti hyb n'aa séd hä P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

¹⁰ Tób bä kä m' ta ma matëg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jé ta yÿm heréd hõm doo, tii bä yÿnh see hä takat'ëë däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see yÿm sii he'yÿh do hado däk tii. Ta yÿm paa tah'yib rejää —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hõm do ta see tagat'ëë däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'yÿh do hado däk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿyh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëëd is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'yÿm mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bä ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na ramena karepé wë yÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hê P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëëk doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bä da. Né hup y né hê ta ti y her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hä, tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, taky n'aa edëë boo kän mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyng hadoo bä m', ana mä aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da y bad'oo edëh had'yyt do y gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa y bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Héd n'aa baad ub hä y mabanäng? —näng mäh. —Jääm hê P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a yÿm nadoo do sii, a patug

nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hê maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëë a yb, mawehëë a yÿn”† —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁰ —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, y karapee noo gó y panyyg kadeheeh né hê ta tii hä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahãn wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sét hê ti hawät a hä —näng mäh. —Abaaj hõm, mesëëm hõm sahõnh hê a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uyt do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy h'yy katón geët. Ti m' ahõm mä Jesus mahãnh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooonh né hê wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hênh Jesus ky hadoo sa hä:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooonh né hê ji hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëëj bä gats'uus doo gó, ta bahãnh tabajejoonh wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Ti m' ti bahãnh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hê m' rakaner'oot. Hahÿy da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ênh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hê dooh né hê ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hê, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hê äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup y né hê hahÿ y her'oot doo: Hëp y n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanãm do hyb n'aa na-ääj hê heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakãan, ta ãnh, ta yb, ta yÿn, ta taah, ta joom banäng doo, ³⁰ ta bahãnh hajõng tagadoo da badäk hahÿy bä ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakãan, ta ãnh, ta yÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do

* 10:8 Genesis 2.24 † 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

pa tabawäd had'yyt da. ³¹ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kã hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kã ti noo gó kã hyb n'aa jewyk kãn da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahôm Jerusarënh hënh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ÿ hënh Jesus bahôm doo.† Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ênh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hä ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hä raky n'aa etyy da ÿÿh. ÿ da rahaëëj däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. ³⁴ —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëëb kãn —näng mäh. —Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kãn —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Tsijaag, Jowäw daheeh retsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowäw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Äã karën paawä manoo äã etsëë do a hä —näk mäh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—H'ëëd ti bë karën hä ÿÿ? —näng mäh.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—Äã karën paawä tak'ëp makabaj'aa doo me mabag'ääs doo bä, a hub hadäk hënh äã see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me äã see§ —näk mä sa kyyh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bä? Bë hajaa da bë dajëb bä ÿ dajëp doo da? —näng mä Jesus sa hä.

³⁹ —Äã hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do hadoo doo. ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh.

⁴⁰ —Hÿÿ kã, ta ti bë etsëë do hä ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

⁴¹ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong Tsijaag Jowäw sa wë.

⁴² Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa hä. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh. ⁴³ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ⁴⁴ Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë takadad'uuh sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë sahõnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh. ⁴⁵ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-ääj né hë. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hä, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa säm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bä. Ti m', ta jawén, panang bä naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bä, ta tyw n'aa nabby me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëër tetsëë hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hä. ⁴⁷ Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëënh do né hë ti ta tii bä tabës taky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä tageëëj wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehün ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! ** —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëëj wät tii bä:

—Mat'yyd mehün ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus baym.

—Bë naëëj! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hä:

—Tseebe wäd! P'op as'ëëg g'ëëd! Öm tanaëënh! —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg geët, ahõm mä Jesus wë.

⁵¹ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—H'ëëd ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

† **10:32** Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarënh hënh Jesus bahôm doo, t'ÿ hënh Jesus majÿi rababok sa h'yyb.

§ **10:37** Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'oonh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii. ** **10:47** Sa h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, "Dawi panaa" ramaneëënh na-ääj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëënh, ta hä pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

—Ma matëg! Ý karën ý begää däk —näng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm nä. Hä ý mah'yy ka'eeh do hyb n'aa öm has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nayyw hë m' tabahapëë däk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawën.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh, Betanija häd enäh do w'oo hä rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawöp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bë asood höm da, bë manaa wawëë hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bä, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën, bada m' tamejüü rababaj nä”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawöp hadoo do sa hä.

⁴ Ti m' rabahöm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kän tób w'oo hä. Tób noo hä m' takahö. ⁵ Ti m' rabas'oot bä m', p'eets hë hab'ëeh do rabeaanh:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hë m'. Ti m' rabanoo ramahüüm. ⁷ Ti m' Jesus ma matëg ramana kän Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëëk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ëëg sooh ta jó. ⁸ Hajök mä sa hatsë sa hä padëëk do paa rat'ëëg höm ta tyw n'aa me, tamahöm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä rakekyyt mä bag'aad, rat'ëëg höm mä ta tyw n'aa me. ⁹ Ti m' sahönh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh han'aa do na-ääj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana dool† —näk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da ër wahë makü Dawi bag'ääs do paa hadoo bag'ääs doo‡ —näk mäh. —Hÿ pong jé hawät do hä ää j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëë suun kän. Ti m' tabahöm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tabegää däk mäh. Tug bä däg do hyb n'aa m', 12 hedoo do sa sii hë m' tabahöm

ta s'ee hënh, Betanija häd näng doo hënh, rabaÿÿh hyb n'aa m' tii bä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bä naa ratsyym kasok bä, Jesus asa däk. ¹³ Dawëë naa m' tabahapäh joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooh m' ta hä, ta ag noo gó nado m' ta h'yyb. [§] ¹⁴ Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bä! Dooh d' a ag repoo wäd bä! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mä ta kyyh joom hä.

¹⁵ Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hënh Jerusarënh bä, Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bë hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ääj mäh. Ti m' tabaüüj bëëh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ääj mä taüüj bëëh. ¹⁶ Dooh m' tan'oo bä ramatabëj bä wak'ääb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. ¹⁷ Sa hä tama metëëk mä m' taky hadoo:

—Nepäh bë hä kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ýÿ ji maneëënh da sahönh hë badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsë do tób n'aa”** —näng mä Jesus. —Hÿÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁸ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mä raky n'aa napëë kän mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ëëp hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeyÿm do hyb n'aa m'. Rawën jeÿÿm mäh, hajök mä gen'aak Jesus metëëk do hä.

¹⁹ Ti m' tug bä kä m' Jerusarënh Jesus raberëd däg kän, ah'üüm kän mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Jati pé bäp paa m', Jerusarënh hënh rabahöm bä m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mä sahönh hë m' rabahapäh. ²¹ Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mä Jesus ky hadoo do paa joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegää! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bä. Ratsebë, raweh'ëeh do heen n'aa tii. † **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hä takerii däk do hä rabeh'üüm. ‡ **11:10** Tii d' rawën her'oot, sa hä pé edaa däk Jesus du doo do Isaraëw buuj tabag'ääs doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hä ji aw'yyt né hë pawöp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas'ut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepöh hyb n'aa paawä. ** **11:17** Isajas 56.7

—Taw'ääts hē P'op Hagä Do hä bë h'yy kae'eēh —näng mäh. ²³ —Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hahŷ wa'eē hā ky hadoo péh: “Ahôm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hä, ta hä baad tah'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëew bä ta h'yyb gó. ²⁴ Ti hyb n'aa bë ŷ maher'oot hahŷŷ da: Bë gadoo né da sahôn hē P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëē doo, baad bë ky dahē bä, bë ky nasëew hä bë hä tanoo do hä —näng mäh. ²⁵ —Bë ky n'aa ets'ëē bä, tanyy bä bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ääts hē pooj jé bë hyb n'aa mabaan hóm tii, bë Yb hŷ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hä na-ääj hē. [²⁶ Bë hyb n'aa manabaan hóm bä, dooh na-ääj hē bë Yb hŷ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj ranäng do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁷ Ti m' rakajaa Jerusarēnh hēnh. Jesus bawät bä m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadé doo gó, kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē. ²⁸ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahŷ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahŷ mamoo wät doo?†† —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ŷ eanh bë hä ēnh. Bë her'ood bä, tii bä ŷ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahŷ ŷ moo wät doo, hahŷ ŷ bad'oo doo —näng mäh. ³⁰ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hŷ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? Bë her'ood hä ŷŷ —näng mäh.

³¹ Tii bä m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajëew bong. Hahŷŷ d' mä sa kyyh:

—Hŷ pong jé hawät do kyy gó ér noo bä, teanh da ér hä tii bä: “Héd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ēnh?”, näng da. ³² Ajyy kyy gó ér noo bä, hajök do kawaj'ään da ér wë —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajëm bä.

(Rawén jeŷŷm mäh, hajök do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch ää hapëë bä —ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ŷ na-ääj né hē, dooh ŷ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ŷŷ, tii da ŷ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

†† **11:28** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ääj hē rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. * **12:1** Ta hä kamajŷ doo, ta hä he'aanh do sa hä ti tabaher'oot. † **12:11** Saaw-Mo 118.22-23 ‡ **12:11** Ti pä tahaänäng péh, ta daaj hē né m' ti takaher'oot.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hä.* Hahŷŷ da m' tabaher'oot:

—Hŷ hadoo aj'yy bejoom hóm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë hóm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Ti tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahóm dawëë.

² Joom ag wah'ëë däg bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'oooh do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä joom ag wób.

³ Ti takajaa bä kä, ramaso däk, rahewyyh, ramejō hóm p'aa hēnh bag hēnh. ⁴ Tii bä ta danäh mejüü ēnh ta seeh. Tii kä ranu ganabooh, rarahejää tii. ⁵ Ti tamejüü ēnh ta seeh. Radajëeb kán tii. Ti ta danäh mejüü nä hajök. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bëeh. ⁶ Séť hē mad'aak ta pa.

Ta t'aah takamahän do tii. Ti tamejüü. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ŷ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapäh bä raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahŷŷh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ér dajëë! Ér ma däg da tii bä kä hahŷ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ⁸ Tii d' né kä, ranaboh jad kán. Dawëë radawäts hóm joom bahänh —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁹ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hŷŷ kä? —näng mäh. —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëēnh tii bä —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hä:

—Dooch bë ner'ood bä g'eeh hahŷ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hŷŷ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg. ¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hē ér hä tii”,† näng kerih doo —näng mäh.‡

¹² Tii bä kä m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hē, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hä. Ti hadoo né hē, e'ŷŷm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hä, ti hyb n'aa m' Jesus mahänh rabahóm.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ta jawén kä m' ramejüü Pariséw wób, Judah buuj sa wahē n'aa Eróts häd näng do

karapee wób na-ääj mä Jesus wë. Rakarën paawä rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ää hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bä. Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooch maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehuh né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. Taw'ääts hë a hä, ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä?§ —näk mäh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bä? Nyy da a hä? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Héd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na moweed denaari ramaneëenh doo. ÿ megää —näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hä. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ¹⁹ Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁰ —Panyyg gó õm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mäh. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ²¹ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. ²² Sahõnh hë m' rager'tëë bok ta ti

ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëëg ub kä ÿÿnh dajëb kån.

²³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejõj bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ²⁵ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh: “Abaraäm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”,†† näng mäh. ²⁷ —Dooch, “Abaraäm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'ëp bë h'yy gatemah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hä m', baad mä Jesus ky gadoo sa hä rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teaanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahãnh? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahÿ tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bë maa newë da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ër hagä n'aa, sét né hë. ³⁰ Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahãn ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me”,‡‡ näng mäh. ³¹ —Hahÿ ta seeh: “Makamahãn a da hadoo doo, a hä makamahãn doo da”§§ —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooch tak'ëp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —näng mä Jesus ta hä.

§ 12:14 Tii da rawén eanah, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooch ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajõk do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejooñh né hë ta hä reaanh doo. ** 12:17 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo. †† 12:26 Esodo 3.6 ‡‡ 12:30 Dew-Teronom 6.4-5 §§ 12:31 Rewitikos 19.18

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matég —näng mäh. —Sét né hē ti P'op Hagä Doo. DooH ta see péh —näng mäh. ³³ —P'op Hagä Doo tak'ëp ji kamahän, tak'ëp ji h'yyb däk ta hä. Ji h'yyb tym gó naa né hē, sahõnh hē ji hajaa doo me né hē ji kamahän ta hä. Ji kamahän né hē ji da hadoo, ji hä ji kamahän doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hä bahänh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hē paawä P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh takarēn doo da. P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa maba-hadoo —näng mäh.

Ti bahänh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eaanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do sa nooh. Nyy da tii?

³⁶ Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahē ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hēnh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majÿÿ ÿ nes'eēm bä kä'”, *** näng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kä, “Wahē ÿ n'aa” Dawi maneëj bä ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah taba-hadoo?††† —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do sa mahänh —näng mäh. Baad ub raken'yyim, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarēn ji bedēng hajök do sa mahang —näng mäh. ³⁹ —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bä rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bä h'yy kamep'ëeh, bap péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bä —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer rada-het'oonh do dawëe bä. Ti m' tabaheg'ääs

hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajõng mä radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahēn its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëēnh ta ma matég ta wē, ti m' taky hadoo sa hä:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahänh tabanoo. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴⁴ —Sahõnh hē ta wób ranoo sa wē mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hē taban'oo däg is ta wē hanäng do paats —näng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matég see ky hadoo ta hä:

—Mahegää, ma matég! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anäm hahÿ tatama n'aa! —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahÿ tób yb —näng mäh. —DooH da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hē da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

³ Ti m' waëe joom oriib banäng doo hēnh Jesus rabahöm kän. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hēnh Peed, Tsijaag, Jowäw, Än-Deréh rabana ta wē, ti m' raky n'aa eaanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿÿ Kristo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii —näng mäh. ⁷ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooH do bë ky n'aa napäh bä. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hē, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jēng doo —näng mäh. ⁸ —Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooH da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahē n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahē n'aa wē. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da, sah na-ääj da anäng. Badäk hahÿ bahëej jēng do du däk do metëe n'aa d' tii. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Baad bë kanä sa mahänh —näng mäh. —Bë da rahaëēnh panang enäh do sa wahē n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyhy tób P'op Hagä Do panyyg

*** 12:36 Saaw-Mo 110.1 ††† 12:37 Dawi panaa né hē ti Jesus a'ÿÿ gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahē ÿ n'aa tamaneēnh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ääj hē ti Jesus.

rayd naherot doo gó. Hëp y n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagä n'aa sa wë na-ããj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh y n'aa bë her'ood kån da tii bã sa hã —näng mäh. ¹⁰ —Badäk hahy gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm sahõnh hë hãj n'aa babuuj sa hã —näng mäh. ¹¹ —Bë ramoo maso hõm bã, bë raheaaj bã bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bã, bë her'ood bë hã P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —näng mã Jesus sa hã.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿy nãng do ta hÿy tan'oo däk da ta wób sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nãng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa yÿn wë. Rahaëënh da ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãän da bë wë hëp y n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerët do hã yÿ, tadajëb bã kã, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa —näng mã Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejãä doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bã tahëë däg bã bë hapëë bã, taw'ãäts hë Judah buuj hãj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banãng hënh. (Sahõnh hë hahy ner'oot doo, taw'ãäts hë ramatakëë tagahoot hyb n'aa sa hã nyy d' Jesus hanãng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bã, taw'ãäts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëënh péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ãäts hë dooh da tajëë bã ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp tanesaa hef'aah doo, sa taah nebii do sa hã kã ti noo gó kã!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahy P'op Hagä Do pahuuw wät noo gó naa, dooh nã paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kã dooh ti tahado wäd bã kã. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hã, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanãng ji ahoop doo. Tii d'

tanado bã paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gó, “Wät hahy Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bã, bë ky dahë manä da raher'oot doo. ²² Ta ti y wén her'oot, ti abok da hajök “Y Kristo” ken'oooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod yÿh” ken'oooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapëhuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakã! Ta pooj jé y baher'ood däk bë hã —näng mã Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bã, papÿy da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bã. ²⁵ Sagõoh wë hã naa kejäk da. Wë hã habong do ta bag keh'yÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bã.† ²⁶ Ti noo gó kã da sahõnh hë da rabahapäh yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y bahyng bã kã wë puh mahang. Yÿhyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gubarëeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó y mejuüü da ãs yÿ rabata hõm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahyÿ hã habong do y asëew hõm doo —näng mã Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa matakã joom wiigo häd nãng do ky n'aa hã —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bã tagajewãng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.‡ ²⁹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë y maher'ood wät do kaja däk bã bë bahapäh bã, edaa däk y kaja do bë bahapäh da —näng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup y né hë hahy y her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nã da sahõnh hë y her'ood wät do bawäd kãn.** ³¹ Badäk hahyÿh, wë na-ããj da, ahëëj jëë né paawä, këh yÿ da dooh tahëëj bã —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo kãn:

—Doooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. ããs, hÿ pong jé habong doo, dooh rahapëë bã. Yÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ããj hë dooh y hapëë bã. Jããm né hë Ee hapäh. ³³ Doooh da bë hapëë bã ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bë gadaa ta pooj jé, baad ub da bë matakã. ³⁴ Aj'yy karom nãng do ta s'ee hënh hahõm do hadoo tii. Tabahõm pooj jé tamejuüü ta karom sahõnh

* **13:14** Maah-Ko erii wät ta tii, Daniëw erii wät do hã Jesus beh'üüm do hyb n'aa. † **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hã, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taher'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hã kerii däk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahëem noo gó, hajõng do hãj n'aa bã ti anãng joom ti noo gó barak doo. P'aa hënh tagajewãng

tabanyyw bedaa däk bã. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm ta panyyg. *** **13:30** Jesus hã reaaaj wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejãä. ³⁷ ta baah jawén paa bã, hahy Jesus her'oot do jawén paa bã, Roma buuj sa warahén n'aa rarejãä P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bã hasooh do paah. Sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyÿ hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bã.

hē rabahag'āās hyb n'aa. Tamaher'ood hōm sa hā ramoo bong do hā. Tamejūū na-āāj hē tób noo hag'āās doo, baad tabahag'āās hyb n'aa. Dooch raheen n'aa enā bā ny noo gó sa kariw n'aa matēēh. ³⁵ Ti hadoo bē hā kā. Taw'āāts hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakā da. Dooch da bē hapēē bā ŷ matēēh bā, tób danāh matēēh do ta karom nahapāh do hadoo da. Dooch ji hapēē bā tób danāh kajaa bā, tug bā, atsēm, atsēm ub, tapaj'ēē bā. ³⁶ Dooch taw'āāts hē tado bā bē h'yy gatemah bā tób danāh nayyw hē takaja bā —nāng mäh. ³⁷ —Ti hyb n'aa ŷ bedoo bē hā, sahōnh hē sa hā: Baad bē gadaa, baad bē matakā! —nāng mā Jesus.

14

Buu benyym do ŷyñh ahoog wāt do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahŷyñh

¹ Ti m' pawóp nā m' ta āh Pas-kowa* hād nāng do bawāt, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj mā ratyw n'aa esoos mā Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapāh bā m', radaj'ēēp hyb n'aa kā m'. ² Rakaner'oot bā m' raky hadoo:

—Dooch da ēr dajēēb bā Pas-kowa noo gó, hajōk do ēr wē rah'yy kawereem mahānh —nāk mäh.

³ Ti m' panang Betanija hād nāng doo bā m', Simaw saraa hā dāk do paa tób bā, sa waa tyng hā m' Jesus basooh bā m', ana mā ta wē ŷyñh. Buu benyym do hood mā ta moo gó m' tabadāk. Pā s'ēēb mā ta hood. Tak'ēp mā taky n'aa gebah, joom nah-do hād nāng do s'ēēb heh'āat ta ti gó hanāng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatēh hōm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'āan bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Hēd n'aa tarejāā tii? ⁵ Taw'āāts hē paawā takes'ēm. Tak'ēp paawā ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawā kas'uut do sa hā —nāk mäh.

Ti m' rabahajēēw wāt ti ŷyñh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hajēēw manāh! Na magēd ti ŷyñh —nāng mäh. —Tak'ēp baad hadoo do tamoo wād wāt hā ŷy. ⁷ Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. Bē h'yy kajāk bā bē banoo sa hā. ŷ ti hŷyñh, dooh bē mahang had'yyt hē ŷ awād wād bā —nāng mäh. ⁸ —Tahajaa do né hē ti tamoo wāt hā ŷy. ŷ radakā jēē pooj jé buu benāw n'aa tii d' nuh ŷy gó tah'ook doo —nāng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badāk hahŷyñh hā P'op Hagā Do T'aah panyyg hanām do rabaher'ood hōm bā, raher'oot da na-āāj hē hā ŷyñh hahŷ ŷyñh moo wād wāt do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hā —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot hād nāng doo, 12 hedoo do ta ma matēg sa seeh, bahōm P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē, Jesus tahaēēnh hyb n'aa sa hā. ¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hā. Ti m' ta sām raky kajāk mā ta hā. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kán tabahaēēnh hyb n'aa kā sa hā.

Jesus ta ma matēg daheeh Pas-kowa tā n'aa rabawēh do panyyg n'aa hahŷyñh

¹² Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ēēs do du dāk bā m', b'ée t'aah aj'yy P'op Hagā Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matēg rabeaanh ta hā:

—Nyy bā makarēn āā benām Pas-kowa tā n'aa, matab'ēēs hyb n'aa? —nāk mäh.

¹³ Ti m' tamejūū pawóp hē ta ma matēg, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nā panang hēnh. Bē kajaa bā, bē kataa da aj'yy hā naēng hes'oooh do hā. Ta jawén bē ahōm da. ¹⁴ Ti bajēē suun bā tób gó, bē eaaj da tób danāh hā hahŷyñh da: “Āā ma matēg mejūū āā beaanh nyy bā tagadāk ta gawakō, tatab'ēēs hyb n'aa Pas-kowa ta ma matēg sa daheeh”, denoo da. ¹⁵ Tii bā da ta gawakō gaeh doo, p'op gadāk doo, tametēēh da bē hā. Ta tii bā tyng n'aa nāng da. Kabenyww dāk da —nāng mäh. —Ta tii bā bē moo boo ta tā n'aa, ta waa n'aa ēr tab'ēēs hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

¹⁶ Ti m' pawóp hē ta ma matēg rabahōm panang hēnh. Rakajaa bā m' panang bā, Jesus her'oot do hadoo né kā m'. Ti m' ramoo boo kán tii bā kā Pas-kowa tā n'aa kā.

¹⁷ Papŷyñh badēē hyng bā kā Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bā kā m', rabawēh bā kā m', taky hadoo sa hā:

—Bē see ŷ tahaēēnh da majīī moo gó. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mā raky hadoo:

—Hā ŷy, dooh ŷ tado bā! —nāk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bēēh, 12 hedoo do see né da, nemon ŷ heh'ooos do pāw né da —nāng mäh. ²¹ —ŷyñh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da dajēp P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong

* **14:1** Pas-kowa ramaneēēnh do noo gó Israéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagā Do t'yyd mehīin doo, Esit bā nāa rabah'ūim noo gó. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó ranaheb'oooh b'ée t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē pāw makuj tamah doo. Séd hā rataheb'ēēs.

Jé Hana Do majií moo gó han'oo dák do há! Taw'áats hē paawā ta ti a'jyy hā tanenyts bā paawā! —nāng mā Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawēh bā, Jesus bado dák pāw, ti m' P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Taw'áats hē ōm, Ee. Man'oo dák pāw āā hā —nāng mäh.

Ti m' taganabāh dák, tan'oo dák mā ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Bē gado dák. Hup ŷ heen n'aa hahŷŷh —nāng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado dák uwa bēēh hood, ti m' P'op Hagā Do hā ta ky hadoo:

—Taw'áats hē ōm, Ee. Man'oo dák uwa bēēh āā hā —nāng mäh.

Ti m' taban'oo dák sa hā. Ti m' rabeēg pēē uwa bēēh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajēp noo gó hajōk do sa hyb n'aa heen n'aa hahŷŷh. Papuuŷ sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng† —nāng mā ta kyyh sa hā.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh sa hā:

—Dooŷ ŷ eēg wād bā hahŷ uwa s'ēēb. Jāām hē p'aa hēnh papuuŷ dāg ŷ eēk da P'op Hagā Do bag'āās doo bā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagā Do rama eĵm do jawén paa bā m', rabahōm kán waēē joom oriib hād nāng do banāng hēnh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē sahōnh hē ŷ bē beréd hōm da —nāng mäh. —Hahŷŷ da takerii dák P'op Hagā Do kyy kerih do hā ti ky n'aa: “B'éé hagā ŷ daj'ēēp da. Tii bā da jé pad'yyt hē b'éé rabehūūm bong”‡ —nāng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta tii d' né paawā da hā ŷŷ, ŷ ganā wāt jawén paa bā da, bē pooj jé da ŷ bahōm Garirej hēnh —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Sahōnh hē ōm reréd hōm bā, ŷ dooh ōm ŷ eréd bā —nāng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Badah né hē, atsēm, pawóp nuu me karaak bahŷŷh do pooj jé ŷ maky n'aa jejēn da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Peed hā.

³¹ Ti m' Peed ky kah'ūūm mā ta hā:

—Dooŷ! —nāng mäh. —ŷ radajēēb bā na-āāŷ hē a sii, dooh noo gó da ōm ŷ hyb n'aa eréd bā! —nāng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' ta ma matēg wób.

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsēē do panyyŷ n'aa hahŷŷh

³² Ti m' Jesus rabahōm joom banāng hēnh Getsemani hād nāng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Babā bē ayyw dó ŷ ky n'aa ets'ēē nuuj jé —nāng mäh.

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh tamahūūm ta sii dawē hā. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ēp mā tah'yy katón wāt. Dooŷ baad tado wād bā ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hā:

³⁴ —Tak'ēp ŷ h'yy katón. ŷ h'yyb dajēp do hadoo —nāng mäh. —Babā bē ayyw, bē matakā. Bē āā manā da! —nāng mäh.

³⁵ Ti m' tabahōm dawē hā. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hāng, ti m' taky n'aa ets'ēē P'op Hagā Do hā tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bā. ³⁶ Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—Ee —nāng mäh. —Dooŷ hejooŷh pé a hā. Ti hyb n'aa ŷ karēn paawā mado hōm mahānh ŷŷ wāt hahŷ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bet's'ēē paawā, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ŷ karēn doo da nado —nāng mäh.

³⁷ Tabana bā m' ta ma matēg tamawoob hē hadoo do rahab'ēēh hēnh, taheg'āās mäh, āā b'ēēh mäh. Ti m' tanaēēj nyh Peed ta hād heh'āāt doo me:

—Simaw! —nāng mäh. —Ōm āā jēng? —nāng mäh. —Dooŷ mahaja bā kanahēn d'os hē maty gadāg bā si ŷŷ? —nāng mäh. ³⁸ —Bē matakā, P'op Hagā Do hā bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb tatug mahānh bēēh, ŷ bē eréd hōm mahānh —nāng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawā baad hadoo do ji moo wāt, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ŷ wén nāng —nāng mäh.

³⁹ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa ets'ēē do paa taky n'aa ets'ēē ēnh p'aa hēnh. ⁴⁰ Ti m' p'aa hēnh tabana bā ēnh, āā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mā raty jewyk sa h'yyb. Dooŷ m' sa kyyh pé ta hā.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' tabahado dák bā m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nā? Bē āā magyys hē? Jāām hē dó! —nāng mäh. —Kaja dák ŷ ran'oo dák doo. Bē hegāā. Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooŷ do sa moo gó rabahaēēj dák hŷŷ kā —nāng mäh. ⁴² —Bē as'ēēg bēh! Hamāh, ēr ah'ūūm. Wāt ta ti ŷ han'oo dák do majē ŷŷ hā —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

Jesus ramaso dák do panyyŷ n'aa hahŷŷh

⁴³ Jesus ber'oot nā bā m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajōk mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooŷ do sa wahē n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk

† **14:24** P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagā Do kaner'oot do nahado hahŷŷh. P'ooj ub b'éé t'aaŷ majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuŷ dák hŷŷ kā. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahōnh hē sa hyb n'aa dajēp doo, P'op Hagā Do gadoo hŷŷ kā ta wē sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'ēeh doo. ‡ **14:27** Sakarija 13.7

do ma mehetëk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ääj hë ti rabana.

⁴⁴ Haëënh do baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hóm baad ub —tii da m' ta kyy dó sa hä.

⁴⁵ Ti m' nyyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kán mä Jesus. ⁴⁷ Ti m' Jesus pa hagëët do seeh, bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hóm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. ⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë bë sii ÿ ma metëëk bä. Dooh ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? —näng mäh. —Hÿÿ ká, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ÿ kaja däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahõnh hë kä ta hata rawaj'aa bong. Reréd hóm mä Jesus.

⁵¹ Jääm hë sét hë wanajaah, pahëëw. Sét mä tadadäk ta hatsë pään rino s'ëëb. Jesus jawén paawä tabahóm, ti m' ramaso däg bä paawä m', ⁵² teréd däk mä ta hatsë. Hahót mä tawaj'aa hóm.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus ramahüüm kán P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do wë kä. Ti m' rakata padëëk t'ÿ hënh sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahóm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katëng mä sa nemuun tëëg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo^S häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoo mä Jesus hä rap'ää daij'ëëp péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa

doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daij'ëëp péh. ⁵⁶ Hajöó né paawä m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' séd gó rer'ood bä. Raky n'aa eh'ÿÿt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bä.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëëg b'ëëh, ti m' daap ramenyh Jesus ky n'aa hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Ää maa napäh ta her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hóm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bä, tamawoob hë ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁵⁹ Ti d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bä.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëëg gëët sa mahang. Teaanh Jesus hä: —Dooh maher'oot pé òm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

⁶¹ Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëët. **

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do beaj kán ta hä:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Òm P'op Hagä Do T'aah? —näng mä ta kyyh.

⁶² —ÿÿ. ÿ né hë —näng mä Jesus. — Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasoo hä, ta hä P'op Hagä Do weh'ëëh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bá wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëëd hóm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh. ⁶⁴ —Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bë hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kán, ti m' rahewyyh mä Jesus.

§ 14:55 Sinedirijo ramaneëënh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëëk do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. *** 14:61 Dooh Jesus kawaj'ään bá. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom ÿÿnh. ⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tëëg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm na-ääj hë Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa öm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.
—Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahöm ta hadë noo bä. ⁶⁹ T'ï hënh ÿÿnh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëëh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hë —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa hab'ëëh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hë öm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hë öm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hë taky n'aa kawas'ee kän. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti a'ÿÿy bë ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nawayw hë m' karaak bah'ÿÿy kån pawóp nuu me däg kä. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Pawóp nuu me karaak bah'ÿÿy do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kån taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Båp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'ÿÿk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa, sahõnh hë Sinedirijo ajyy n'aa sii hë m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'ÿÿyd däk, ramahüüm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajõng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. ⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëës do seeh. Teréd hõm hajök do retsëë doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadaj'ëëp paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'ÿÿ kawereem noo gó. ⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëë ragadahew'ëës doo gó hab'ëëh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beaanh sa hä:

—Bë karën ÿ ado nyyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëënh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëëj däk Jesus, Jesus hä rah'ÿÿ kajew'ëës do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajök do rabetsëë hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng doo doo Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëënh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bä m' tak'ëp rageëëj bong:

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mäh.

¹⁴ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëëj bong tii bä:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'ÿÿy en'ÿÿm hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëëj däk warahén sa hä rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëëj nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëëk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radasooh. ¹⁸ Tii bä m' radu doo raky n'aa e'ÿees do ta hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëëh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹ Hajöo nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëëh ta wë, raweh'ëëh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰ Ti m' raky n'aa e'ÿees jawén paa bä m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng

* **15:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † **15:5** Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

mä ta saroor hē. Ti m' ramanyyh rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿyh

²¹ Ti m' ramanyyh bä m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hēnh hajēng doo, tabëej paawä m' sa hä. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarēnh panang hēnh tabajëej paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ²² Ti m' Jesus ramahüüm Gogota häd näng doo hēnh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooch doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Dooh Jesus eëg bä. ²⁴ Tii bä kä m', repëem däg kän mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëem däk. ²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hä: "Judah buuj sa wahé n'aa hahÿÿh", näng mä kerih do hä.†

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek na-ääj hē pawóh hē ajyy baretsëk doo. Hub hēnh ta see hahäng, s'ÿÿ hēnh ta see hahäng. Hōó gó Jesus kahepëem däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hä kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: "P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo."§] ²⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewōnh Jesus wē. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hēnh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hä hadäk do òm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahé n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hē raky n'aa e'jes mäh. Sa daaj hē m' rakaner'oot:

—Ta wóob ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hē takedëeb bä! ³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahé n'aa hanäng doo, taw'ääts hē tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, ää bahëg'ääs hyb n'aa, ää ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hä pad'ëek doo, ti na-ääj hē raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hē tug bä

tabawag däk p'aa hēnh. ³⁴ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

"P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hēd n'aa ÿ mamakyyys?,"** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bä p'eets hē hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bē maa newē! —näk mäh. —Eriij ti tanaëēnh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hä tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b' èr heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kän.

³⁸ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsé hebaan do kas'ëed hyng mäh.

³⁹ Ti m' warahén sa wahé n'aa Jesus ty gadäk hēnh hab'ëeh doo, tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëe naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahäng mä ab'ëeh Marija Madarēnh häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëēnh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hē m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa ta moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarēnh hēnh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ēnh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahennyw hōm Saab hä rakamehëäk hyb n'aa. Tug bä kä m', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahōm Pirato wē. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hē m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahōm Pirato wē. Dooh m' tah'yyb eÿÿm bä. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nyyw hē dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejüü ranaëēnh warahén sa wahé n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hä te hub tado bä.

⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bä warahén sa wahé n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej däg kän Joséh hä. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëe mä pään hawak doo, rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tabado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn däk mä hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëem däk kerih doo.

§ 15:28 Isajas 53.12

**

15:34 Saaw-Mo 22.1 hä

takerii däk do hä tabeh'üüm.

hood n'aa ragagots dāk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëéd nã, taty gatsëë dāk mã ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés yÿn raheg'ãas. Rahapäh mã ragadasuun jëng doo Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganã wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëë hyng jawén paa bã, Saab bahëëj jëng bã, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag yÿn ah'üüm mã buu benyym doo m' retsëë. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bãp paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganã këë bã, rabahôm kãn pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. ³ Ramahôm me, tyww me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëës? —nãk mãh.

⁴ Ti m' raty kajãk, pä kepëéd hõm taty gatsë. Aeh mã ti pä. ⁵ Ti m' rabajëë p'ëë gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mã pahëëw hadoo. Hawak mã ta saroor tagasoo. Hub tabanãng hënh mã tabasoo. Ti m' rah'yib e'yÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë e'yÿm manãh! —nãng mãh. —Bë esoos Jesus Nasaréh buuj, repëëm dāk do paah. Doo wäd bã. Ganã wät! B'ëëp, bë hegãã radasuun jëng do paa bã —nãng mãh. ⁷ —Bë ahõm nã, bë maher'ood ta ma matëg sa hã, Peed hã sii hë. Hahÿÿ da da bë kyyh: “Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ÿ hënh, bë tamaher'oot do paa da” —nãng mãh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hõm, kaj'uun mãh, h'yib manepëë boo m'. Doo m' rahe'ood bã sa hã rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

⁹ Ti m' met'uuh hã bãp paah, Jesus ganã wät. Pooj jé Marija Madarën hã m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yib nesaa do hanãng do tahebëë bong do paa m'.

¹⁰ Ti m' tabahõm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mã tii. H'yy ketón bong mã Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarën baher'oot bã m' sa hã Jesus ganã wät doo, Jesus tahapäh doo, dooh m' raky dahé bã.

¹² Ta jawén kã Jesus kas'ee wäd kãn ta see hado dāk mã pawóp hë ajyy panang s'ee hënh hah'üüm do sa hã, ta tyw n'aa me rababok bã. ¹³ Ti m' ajyy mat'ëëh p'aa hënh, rahe'oot mã ta wób sa hã. Ti sa hã na-ããj mã dooh raky dahé bã.

¹⁴ Tii bã kã m', Jesus kas'ee wäd kãn 11 he-doo do ta ma matëg sa hã kã sa tã rabawéh bã m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa ti bë nabuj keh'üüm bë ky nadaheeh y hap'ëëh do y ganã wät jawén paa bã? —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ahõm jé pad'yyt hë badãk hahÿÿ hã. Bë maher'ood hõm sahõnh sa hã hanãm

do panyyg këh y n'aa —nãng mãh. ¹⁶ —Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagã Do ed'ëëp da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagã Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —nãng mãh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg këh y n'aa ky dah'eeh do hã P'op Hagã Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yib nesaa do rahebë da hãt yÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bã da, p'yym reëg bã da, dooh da ramahÿÿj hob bã. Sa moo radatoonh da nahëë enãh do nu gad'oo bã, heso padëëk da nahëë enãh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh y n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bã sa sii, P'op Hagã Do masãg kãn hÿ pong jé. P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bã tabaso dãg kãn. ²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahõm kãn, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood hõm kãn mã Jesus ky n'aa kã. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hã tapehuunh doo me, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jããm né hë hahÿ Jesus P'op Hagã Do T'aah panyyg kã.

Rukas Jesus ky n'aa hanām do Rukas erii wāt do hahȳȳh

*Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg
n'aa hahȳȳh*

¹ Ōm ȳ ma erih hahȳȳh, Teopiro.

Hajōk herii bong āā hāj n'aa bā hawād wāt do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahōnh hē tadu dāk bā hap'ēeh doo, P'op Hagā Do panyyg hanām do her'ood hōm do raher'oot sa hā raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hȳȳ kā, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahōnh hē baad ȳ ma kamet'ēeg wāt jawén paa bā ta ti ky n'aa, ȳ na-āāj hē hȳȳ kā ȳ erih ta ky n'aa. Sét ken'ȳȳh ȳ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ȳ wén erih, ōm rama met'ēeg wāt do Jesus ky n'aa hā, se hub né hē baad mabahapāh hyb n'aa ȳ erii wāt do hā maner'ood bā.

*Āās ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun
do benāng do ky n'aa hahȳȳh*

⁵ Ti m' sa wahē n'aa Erōts hād nāng do Judah hāj n'aa bā tabag'āās noo gó, ti awāt mā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do seeh. Sakarija m' ta hād. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do wahē n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ȳym hād mā Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē wahē n'aa makū Arāw hād nāng do panaa né m' tii ēnh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagā Do karēn doo da rababok. Baad ub né hē raky daheeh sahōnh hē P'op Hagā Do mejūū doo, ta ky n'aa jaw'ȳyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bā. Dooch m' Isabew eta bā. Wehēh padāg mā ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā ramoo bok noo gó, Sakarija moo wāt mā tii bā. ⁹ Sakarija hā m' rah'ȳy genāh t'ōp gadāk doo gó tabajēē suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijēēn hād nāng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bā m', hajōk mā ta noo bā hab'ēeh. P'op Hagā Do hā m' raky n'aa etsēē. ¹¹ Ti m' P'op Hagā Do āās kasee Sakarija hā m'. Buu benyym do rabahe'ȳu do tyng hēnh, hub hēnh mäh, āās bag'ēēd dāk. ¹² Tak'ēp mā Sakarija be'ȳym wāt. H'ȳy gabadoo wāt mäh. ¹³ Ti m' āās ky hadoo ta hā:

—E'ȳym manāh, Sakarija —nāng mäh. —P'op Hagā Do maā napāh metsēē do ta hā —nāng mäh. —Etaah da a ȳym. Aj'ȳy da bē t'aah. Man'oo da ta hād Jowāw —nāng mäh. ¹⁴ —Tak'ēp da bē h'ȳyb tsebē ta hyb n'aa. Hajōk ratsebē tabenāng bā, ¹⁵ hyb n'aa

jawyk P'op Hagā Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —nāng mäh. —Taw'āāts hē dooh d' teēg da uwa bēeh hejooonh doo, ta wób na-āāj hē mahȳȳnh doo. P'op Hagā Do Sahee h'ȳyb mahūūm da a t'aah ta ȳyn wog gó tabasuun nā bā na-āāj hē —nāng mäh. ¹⁶ —Hajōk da Isaraéw buuj tah'ȳyb wapēēn hōm p'aa hēnh P'op Hagā Do wē, sa hagā n'aa wē, ta hā rah'ȳy ka'eeh hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁷ —Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawād dāk da, Isaraéw buuj sa h'ȳyb tym tabenām hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. P'op Hagā Do Sahee hejój gó tabawāt da, P'op Hagā Do ky n'aa rod Eriij makū hawād wāt do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'ȳyb en'yym hyb n'aa sa wē, nabuj keh'ūūm do rah'ȳy kawapēēn hyb n'aa, rah'ȳy genāh hyb n'aa kā baad P'op Hagā Do karēn doo da habok do rah'ȳy genāh doo da —nāng mā āās kyyh Sakarija hā.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ȳ bahapāh ta ti te hub tado bā? —nāng mäh. —Wah'ēē dāg ȳ ti hȳȳh. Wah'ēē dāg ām ȳ né tii ēnh —nāng mäh.

¹⁹ Ti m' āās ky hadoo Sakarija hā:

—Gabirijéw hād nāng do ȳ ti hȳȳh —nāng mäh. —P'op Hagā Do pa hegēt do ȳ hȳȳh. Ta ti né hē ti ȳ tamejūū hahȳ hanām do ky n'aa ōm ȳ maher'oot hyb n'aa —nāng mäh. ²⁰ —Hȳȳ kā, —nāng mā —dooh d' mer'ood wād bā a t'aah benāng bā kā, ȳ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagā Do h'ȳyb dāng noo gó da ti awāt né da a hā ȳ her'oot do a t'aah ky n'aa —nāng mā āās kyyh Sakarija hā.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagā Do tób n'aa noo bā kata b'ēeh doo, ky n'aa ets'ēē doo, ragada mā Sakarija banyyh. “H'ēēd hyb n'aa ti tabadoh?”, nāk mā sa h'ȳyb gó. ²² Ti m' tabanyyh bā kā m', dooh m' tahaja wād ter'ood bā. Ta moo me m' tameh'eed dāg up. Ti hyb n'aa rah'ȳy genāh. P'op Hagā Do metēēh do tahapāh sa hā.

²³ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa gó tamoo wāt do bahānh bā kā, tababaaj hōm kām mā ta tób hēnh. ²⁴ Ti m' nyyw hē denaa hē kā m', ta ȳym Isabew hād nāng do beta dāg kām mäh. Ji ma poo oow pé kā m' ta kamarab n'aa ta ȳym gada ta tób bā, dooh m' tawād bā ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahȳ P'op Hagā Do anoo hā ȳy —nāng mäh. —Ȳ tat'ȳyd mehūūn. Tado hōm hā ȳy ȳ nu mebyng doo, ȳ netaah doo —nāng mā Isabew kyyh.

*Āās ky n'aa her'oot do Jesus benāng do ky
n'aa hahȳȳh*

²⁶ 6 kamarab tabahado dāk bā m', P'op Hagā Do mejūū āās, Gabirijéw hād nāng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh hād nāng

* 1:9 Jāām né sét né hē sa ky n'aa rod hajēē suun t'ōp gadāk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagā Do wē, P'op Hagā Do tah'ȳyb en'yym hyb n'aa.

doo hēnh, Garirej hāj n'aa bā. ²⁷ Tamejūū mā tabeg'āās hyb n'aa maruus wē, Joséh hād nāng do ŷym pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooch m' aj'y y tamepēē nā bā ti maruus. Ta hād mā Marija. ²⁸ Ti m' āās bahōm ta wē, ti m' taky hadoo:

—Ŷ ana a wē ōm ŷ panāk hyb n'aa. P'op Hagā Do ky enyym a wē. A hā hē tabawāt —nāng mā āās Gabirijew hād nāng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón geēt mā āās her'oot do hā. Ti m' tahyb n'aa newēē. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ēed ky n'aa ti hŷy éh? —nāng mā Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' āās ky hadoo ta hā:

—Eŷym manā Marija! —nāng mäh. —A hā P'op Hagā Do h'yyb dāng. ³¹ Ōm da eta dāk, eny dāg da a t'aah. Mahād n'oo dāk da Jesus. ³² Ky n'aa etsēēh da. P'op Hagā Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do T'aah da ramaneēēnh —nāng mäh. —P'op Hagā Do anoo da ta wahē makū Dawi hād nāng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahē pan'aa da had'yyt da. Tabagāā had'yyt da —nāng mā āās kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo āās hā. Teaanh mäh:

—Nyy d' mā tii? Dooch aj'y y mepēē bā —nāng mäh.

³⁵ Ti m' āās ky hadoo:

—P'op Hagā Do Sahee da ahyng a wē —nāng mäh. —P'op Hagā Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do hejój a hā da tabadāng. Ti hyb n'aa da hahŷ karapee hā P'op Hagā Do h'yyb dāng. Ramaneēēnh da P'op Hagā Do T'aah —nāng mā āās kyyh Marija hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—A wakāān, Isabew hād nāng doo, ti na-āāj hē etaah ta wah'ēē gó. Rahe'oot né paa ti netah. Hŷy kā eta dāk —nāng mäh. —Ji ma poo oow see pé dāg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooch hejooñh pé P'op Hagā Do hā —nāng mā āās kyyh Marija hā.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagā Do karom né ŷy. Tamejūū do ŷ moo wāt da —nāng mäh. —Taw'āās hē ta ti tahado bā, maher'oot do hā ŷy —nāng mäh.

Ti m' āās ahōm kán mā p'aa hēnh ta mahānh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nayyw hē denaa hē Marija bahōm kán mā panang hēnh, Isabew hagā hēnh, waēē habēē hēnh, Judah hāj n'aa bā. Ta tsym n'aa kaw'aat mā tabahōm. Ti m' tób gó m' tabajēē suun. Isabew mā tedēng. ⁴¹ Ti m' takedēē sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wāt mā ta wog gó. Baad mā P'op Hagā Do Sahee badāg dāk Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hā, tak'ēp mā ta kyyh:

—Baad ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng ŷy wób sa mahānh. Ajān hā na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —nāng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ēnh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hā ŷ h'yy kaha'eēh do ŷyn pan'aa mabahado né paawā mabana ŷ mabaheg'āās. Ŷ maweh'ēēh ta ky n'aa hā. ⁴⁴ Ŷ medēē sii hē, wok ŷy gó ajān kahasyyg wād is, tsebee wāt —nāng mäh. ⁴⁵ —Baad ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng maky daheeh do hyb n'aa a hā tahe'oot doo —nāng mā Isabew kyyh Marija hā.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hēp ŷ tym P'op Hagā Do taj'aa etsē.

⁴⁷ Hēp ŷ tym tsebee kán P'op Hagā Doo, hēp ŷ tym dēēb wē.

⁴⁸ Ta wē hēp ŷ tym wén tsebee, ŷ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hŷ jawén sahōnh hē ŷ ramaneēēnh da ŷyñh ky n'aa kedēng doo,

⁴⁹ tak'ēp baad hadoo do P'op Hagā Doo, sahōnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hā ŷy.

Tsyt hē, sahōnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahōnh hē badāk hahŷy hā habong doo,

sa panaa na-āāj né hē,

ta hā hyb n'aa jew'yyk doo,

P'op Hagā Do t'yyd mehīn had'yyt hē.

⁵¹ Tak'ēp hejooñh do P'op Hagā Do mo haj'aa.

Hahŷy da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawē hā tabetyn hōm h'yy kasab'ee doo gó sa hā hē h'yy kasadā doo,

P'op Hagā Do karēn do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hōm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kán hyb n'aa sakog is do sa hā.

⁵³ Baad taban'oo kán sa tā, sa waa, has'aah do sa hā.

Tan'oo kán ta si n'aa hē rababaaj hōm tak'ēp ma enāh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wāt Israéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehīn had'yyt sa hā.

⁵⁵ Dooch tamabaan bā Abaraām hā, Abaraām panaa[†] hā taky n'aa enooh doo.

Nahēēj sa hā taky n'aa enooh do paah —nāng mā Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw kán mā Isabew tób bā. Ti m' tababaaj hōm kán ta tób hēnh.

Jowāw nu gahem'uun do henāng do panyyg n'aa hahŷy

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy dāk bā kā, enāng mā kā aj'y. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakāān na-āāj mā rapanyyg enā

† 1:55 Israéw buuj né hē ti Abaraām panaa.

höm bā kā, ratsebee kån mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehīn, rahegää bā.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta āh tabahado dāk bā, sa wakāān, sa pa haj'eenh do na-āāj hē rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahōg hōm do raheg'āās. Rakarēn mā ta hād ramaneēēnh Sakarija, ta yb hād. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Doo —näng mäh. —Ta hād da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hā:

⁶¹ —Hēd n'aa ta tii d' ta hād? —nāk mäh. —Doo ta tii da Jowāw hād näng pé bē wakāān —nāk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hā nyy da ta t'aah hād. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsēē ta hā rabanoo rahe'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hā. “Jowāw” mā terii dāk. ⁶⁴ Tii bā kā m', taber'ood däg kån p'aa hēnh kā. Ti m' Sakarija j'aa etsēē kån mā P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mā tak'ēp. Jé pad'yyt hē waēē habēēh hēnh mā Judah hāj n'aa bā ta ky n'aa rahe'ood hōm kån mäh. ⁶⁶ Sahōnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —nāk mā sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hā tabawät do hyb n'aa.

Hahy Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mā Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabahe'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā,

Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ēr j'aa etsē. Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do hā taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hyy kā.

Tamejój kån hyy kā ēr mahang tak'ēp ta hejój me ēr hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Ēr da ted'ēēp ēr majī mahānh,

ēr wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehīn paa ēr wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky däng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Ēr ted'ēēp da ēr majī mahānh, h'yyb neyyīm doo me ēr moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh, takarēn doo da ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Ōm da ramaneēēnh P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da ōm.

Ōm da henām sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bā.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hā mamaher'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hyy pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hōm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, ēr h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky ennyym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehīn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo ēr hā,

papyyj bag hadoo doo, p'op tabana ēr hā.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hā,

dajēb gó habok do sa hā.

Ēr hā tanoo da h'yyb nyyw gó ēr babok hyb n'aa —näng mā Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawēē gēēt. H'yyb hejooj g'ēēd kån. Tabanawäng bā kā tabawäd had'yyt hē. Tii bā kā, tadu do kån tama metēēk do Isaraéw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahyyh

¹ Ti noo gó m', hajōng hāj n'aa sa wahē n'aa Aw-Kus hād näng do tamejūū rabetsén hyb n'aa sahōnh hē ta karapee jé pad'yyt hē habok doo, sa hāj n'aa had'yyt bā habok doo, Roma buuj ramejūū doo bā. ² Jāām né hē ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo hād näng doo, hēēj Sirija hād näng do babuuj sa wahē n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bā m' sahōnh hē rabebanh sa wahē makū panang p'aa hēnh, ta heen n'aa hā sa hād raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej hāj n'aa bā badāk doo bā naa Joséh ratsyym kasog kån, Judah hāj n'aa hēnh, panang Berēnh hād näng doo hēnh rabahōm hyb n'aa. Dawi hād näng do panang paa né hē m' ti Berēnh. Dawi panaa see m' Joséh.

⁵ Tīī hēnh tawén hōm mā Marija, ta yīm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hā sa hād raberih hyb n'aa m'. Etaah mā ti Marija.

⁶ Ta tii bā rabajeej bong noo gó kā m' karapee benyy däg kån. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabēn dāk. Ta wób sa masāāh tób n'aa yt hā m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawēē hena do tób ranu kahej'ēēk doo bā m', gabad'ēē dāk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kä m', atsëm, b'éé hagä n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'ääs. ⁹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee sa hä. Ti m' P'op Hagä Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagä n'aa tak'ëp mä rabeÿym bong. ¹⁰ Ti m' ääs ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! Ý manaa tak'ëp ji tsebë do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enyy däk bë mang, Dawi panang paa bä, bë h'yyb tym dëeb. Kristo, * P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ääs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahÿÿ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasoo —näng mä ääs kyyh b'éé hagä n'aa sa hä.

¹³ Ti bä m' nanyw hë m' ragenä b'ëeh hajök do ääs ta see pa. Tii bä m' P'op Hagä Do hä rama ejäm. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ääts hë hÿ pong jé tak'ëp raweh'ëeh, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo.

Badäk hahÿÿ bä, ta hä habong do hä, takamahän do hä,

P'op Hagä Do anoo da h'yyb näw n'aa —näkä mä ääs sa kyyh.

¹⁵ Ääs rabedo bong bä m', p'aa hënh hÿ pong jé rabasëek bä m', b'éé hagä n'aa rakaner'ood kán, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berënh hënh ër hegää ti P'op Hagä Do her'oot do ääs hä. Hamäh, hamäh —näkä mäh.

¹⁶ Ti m' nanyw hë m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kán Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basoo mä b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä raba-her'ood hóm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo. ¹⁸ Sahõnh hë maa nap'ëeh do rameuunh mä ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hóm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hóm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hóm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hë m', ääs her'oot doo d' né hë kä m'.

²¹ 8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahög hóm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hë ta häd karapee hä.

²² Ti m' takaja kán mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarënh hënh, P'op Hagä Do wë rametëeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahÿÿ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejüü do hyb n'aa: “Taw'ääts hë pooj jé ji t'aah wah'ëeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hä tsyt hë.”* ²⁴ Tii hënh rabahóm na-ääj hë, P'op Hagä Do hä rama ejuu hyb n'aa pawóp hë taw'ëed, h'oooh its hadoo doo, guri-i hadoo doo. Tii d' né hë ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijaw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ti awät mä Jerusarënh bä aj'yy wah'ëe däk doo, P'op Hagä Do karén doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijaw mä ta hä. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo. ²⁶ P'op Hagä Do Sahee metëeh mä ta hä, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hë m' tadajëb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hë m' P'op Hagä Do Sahee mahüüm mä Simijaw P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hënh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agëët mä Simijaw tób w'oo hä. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

²⁹ —Hÿÿ kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hë mabag'ääs doo, man'oo ÿÿh, a karom, h'yyb näm doo me ÿ dajëp.

Man'oo däk maky däng do ÿ bahapäh.

³⁰ Hÿÿ kä matym ÿÿ me baad ÿ bahapäh ji h'yyb tym dëeb,

³¹ sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hä. Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —näng mä Simijaw kyyh karapee t'aah ky n'aa hä.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijaw her'oot do sa t'aah ky n'aa hä. ³⁴ Ti m' Simijaw taky n'aa edëe bong

* **2:11** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. † **2:22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän ÿÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh tahóm bä. Dooch na-ääj hë tahaja bä tamep'aa bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

sa hã. Ti m' Marija hã, Jesus yÿn hã, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'y'yk da hahÿ karapee tawah'ëë däk bã. Ti hyb n'aa banesaa hënh rabahôm da P'op Hagä Do an'oo bã. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëep ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahÿ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. ³⁵Tii bã da kametä däk da rahyb n'aa newëë doo —näng mäh. —Ôm da Marija, tak'ëp da mah'y' katón da ta hã ramoo bok do hyb n'aa da —näng mã Simijãw kyyh.

³⁶Ti noo gó né hë m' ti agëët mã t'ÿ hënh yÿnh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ân mã ta häd. Wah'ëë däg né m' tii. Panuëw mã ta yb makü häd, Aseer makü panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëë däk do jawén paa bã, 7 ta baab tabahado däk bã m' Ân patug maa badoo wät mäh. ³⁷Wah'ëë däk mäh. ⁸⁴däg mã ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hënh had'y'yt mã tabeh'ÿüm. Adëb bã, atsëm na-ãäj mã P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'y'yk. Ta hã taky n'aa etsëë mäh. Kas'aah mã taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³⁸Ti m' Marija, Josëh wë tabana bã m', taky n'aa tsebee wäd kân P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa tahe'ood kân t'ÿ hënh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹Ti m' Josëh Marija rabahajaa bã kã m' sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo, rababaaj hõm kân sa panang hënh Nasaréh häd näng doo, Garirej hãj n'aa hënh. ⁴⁰Awëë däg kân mã karapee. Hejooj däg kân mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'y'yh. Baad P'op Hagä Do hag'ãas ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹Ta heen n'aa hë had'y'yt hë Jesus yÿn ta patug daheeh rabahôm Jerusarënh hënh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëës hyb n'aa. ⁴²12 m' Jesus ta baab däg rabahôm Pas-kowa ratab'ëës hyb n'aa rabahëg'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³Pas-kowa ratab'ëës do tabahëej jëng bã m', rababaaj nã sa panang hënh. Jesus mã aym Jerusarënh bã. Doo m' rahapëë bã ta yÿn hã tabaym. ⁴⁴Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ãas, dooh m' Jesus. Re-soos mã sa wakãän mahang. ⁴⁵Doo m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ãas p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶Tamawoob däg kân mã sa ãh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kân P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do mahang mã tabasooh. Tamaa newëë mäh, teanh

mã sa hã. ⁴⁷Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mã tahapäh do hã m', tah'y' ganäng do hã m'. ⁴⁸Ti m' ta yÿn ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'y' gabelo bong mäh. Ti m' ta yÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa ti d' mabahadoo ãã hã, tah yÿ? —näng mäh. —Ôm ãã esoos, òm ãã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa y' bë esoos? Nepäh bë hã Ee tób bã né paawä ti y' bë baw'y'yt? —näng mã Jesus.

⁵⁰Doo m' ta yÿn rah'y' genä bã tii d' tahanäng do hã. ⁵¹Ti m' tababaaj hõm kân sa sii. Baad mã taky daheeh sa hã. Baad mã Marija benãm ta ti ta h'yyb gó. ⁵²Awëë gëët mã Jesus. Anäng mã ta hã kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahãn ta hã, ta wób na-ãäj rakamahãn.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁻²Ti m' 15 ta baab tabahado däk bã m' Tiberijo häd näng do Roma bã tabag'ãas noo gó, tabanawäng hënh P'op Hagä Do ban'oo kân mã ta panyyg Jowãw hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowãw yb. Ti noo gó, Judah hãj n'aa bã Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej hãj n'aa bã, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hÿÿj mã Pirip häd näng doo, Itureej, Tarakonit häd enäh do hãj n'aa bã m' sa wahë n'aa. Risãän häd näng doo, Abirën hãj n'aa bã sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa heh'ãät do ti noo gó. ³Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowãw gado däk jawén paa bã kã m', tamaher'ood hõm mã sahõnh hë tamii Joradãn nabyy me habong doo. Taher'oot sa hã raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowãw ky n'aa:

“Hahÿÿ da tabanawäng bã her'oot do kyyh: Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah.

⁵Bë geh'aa hõm gaderoh doo.

Bë epug hõm wajau doo, waëë na-ãäj hë.

Bë deja hõm ta tyw n'aa gajeroch doo.

Bë benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶Tii bã da sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rahapäh da

* **3:1-2** Roma buuj had'y'yt nado Tiberijo bag'ãas. Hajõng ta wób sa hãj n'aa na-ãäj hë tabag'ãas. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risãän na-ãäj hë Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hãj n'aa bã rabag'ãas doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do mahänh."[†]

⁷ Ti m' hajök rakata däk Jowäw wë ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh. ⁸ Taw'ääts hë pooj jé bë metäh te hub tadoh bä nesaa do bë eréd hõm bä. Bë metäh hanäm do hä bë moo bok do hä. Bë daab yb manä Abaraäm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraäm panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä, tahajaa hahÿ pä tawareem bä Abaraäm panaa rado padäg bä —näng mäh. ⁹ Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowäw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy d' ää bad'oo hÿÿ kä?

¹¹ Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hä. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowäw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëer n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowäw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Ää ênh, nyy d' ää bad'oo?

¹³ Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooth ta bahänh bë ets'ëe sa hä dajëer. Jääm hë bë ets'ëe Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Ää ênh? Nyy d' ää bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowäw ky hadoo:

—Bë eäm manä ta wób dajëer rabanoo hyb n'aa bë hä. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëer bë wahë n'aa bë hä rep'aak do hä, bë hyb n'aa hüüm manä ti bahänh —näng mä Jowäw sa hä.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ii hënh kat'aa do rah'yy kahas'äap Jowäw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowäw ky hadoo sa hä:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ.

Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä[‡] —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hä, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëëg hõö hadoo me baad tabanäh däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banäm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahänh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tëëg hõö me, nadëëk doo me —näng mä Jowäw kyyh Kristo ky n'aa hä.

¹⁸ Hajõng mä Jowäw her'oot sa hä. Panyyg wób gó tabeh'üüm. Baad tametëek sa hä. Panyyg hanäm do taher'oot mä sa hä.

¹⁹ Ti m' Jowäw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ääj hë Jowäw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahänh tabegyyts wät. Tamejüü mä Jowäw radawäts geët ragada-hew'ëes doo gó.

Jesus Jowäw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragada-hew'ëes doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajök do Jowäw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ääj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëëts wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kán P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Om tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

²³ 30 ta wät Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makü sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makü häd Eri.

²⁴ Eri yb makü häd Matat.

Matat yb makü häd Rewi.

Rewi yb makü häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makü häd Janaj.

Janaj yb makü häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makü häd Matatijas.

Matatijas yb makü häd Amos.

Amos yb makü häd Naüm.

Naüm yb makü häd Eseri.

Eseri yb makü häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makü häd Maat.

Maat yb makü häd Matatijas.

[‡] 3:16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowäw Jesus matym gó, ta hä hë Jowäw hegää bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hä hë tahegää bä, tahananëg pé tii.

Matatijas yb makū häd Semej.
 Semej yb makū häd Josek.
 Josek yb makū häd Jodah.
 27 Jodah yb makū häd Jowanān.
 Jowanān yb makū häd Resa.
 Resa yb makū häd Serubab.
 Serubab yb makū häd Saratijew.
 Saratijew yb makū häd Neri.
 28 Neri yb makū häd Mew-Ki.
 Mew-Ki yb makū häd Adih.
 Adih yb makū häd Kosān.
 Kosān yb makū häd Ew-Madān.
 Ew-Madān yb makū häd Eer.
 29 Eer yb makū häd Josuwéh.
 Josuwéh yb makū häd Erijés.
 Erijés yb makū häd Jorīm.
 Jorīm yb makū häd Matat.
 Matat yb makū häd Rewi.
 30 Rewi yb makū häd Simijāw.
 Simijāw yb makū häd Judah.
 Judah yb makū häd Joséh.
 Joséh yb makū häd Jonam.
 Jonam yb makū häd Erijakīm.
 31 Erijakīm yb makū häd Mereja.
 Mereja yb makū häd Mena.
 Mena yb makū häd Matatah.
 Matatah yb makū häd Natān.
 Natān yb makū häd Dawi.
 32 Dawi yb makū häd Jesé.
 Jesé yb makū häd Obed.
 Obed yb makū häd Buwas.
 Buwas yb makū häd Saramon.
 Saramon yb makū häd Nasōm.
 33 Nasōm yb makū häd Abaraām.
 Abaraām yb makū häd Adimih.
 Adimih yb makū häd Rām.
 Rām yb makū häd Eserōm.
 Eserōm yb makū häd Peres.
 Peres yb makū häd Judah.
 34 Judah yb makū häd Jakóh.
 Jakóh yb makū häd Isak.
 Isak yb makū häd Abaraām.
 Abaraām yb makū häd Terah.
 Terah yb makū häd Nahóh.
 35 Nahóh yb makū häd Serug.
 Serug yb makū häd Rakaw.
 Rakaw yb makū häd Pereg.
 Pereg yb makū häd Eber.
 Eber yb makū häd Serah.
 36 Serah yb makū häd Kaj-Nan.
 Kaj-Nan yb makū häd Apasad.
 Apasad yb makū häd Sēm.
 Sēm yb makū häd Nowéh.
 Nowéh yb makū häd Ramék.
 37 Ramék yb makū häd Metusarēm.
 Metusarēm yb makū häd Enók.
 Enók yb makū häd Jaréd.
 Jaréd yb makū häd Marareew.
 Marareew yb makū häd Kenan.

38 Kenan yb makū häd Enós.
 Enós yb makū häd Seet.
 Seet yb makū häd Adāw.
 P'op Hagā Do t'aah hadoo Adāw makūūh,
 P'op Hagā Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān häd doo me naa. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagā Do Sahee mahūūm kån Jesus tabanawāng hēnh, rabanabok hēnh. 2 40 m' ta āh Dijab* metyy mā Jesus. Tabanawāng hēnh tabaym bā, dooh Jesus awa bā. 40 ta āh tabahado dāk bā m' Jesus mā asa dāk tak'ēp.

3 Ti m' Dijab ky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do T'aah mado bā, mamejō hahÿÿ pākawareem dāk pāw —nāng mäh.

4 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doooh. Hahÿÿ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedēp”† —nāng mā Jesus.

5 Ti m' Jesus Dijab masāk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hē tametēēh ta hā sahōnh hē badāk hahÿÿ hā hanāng do hāj n'aa rabag'āās doo. 6 Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mahegāā! —nāng mäh. —Sahōnh hē ta ti ŷ anoo da a hā. Sa wahē wahēh mabahadoo ŷ an'oo bā. Sahōnh hē hanām doo, hetsooh do ta hā hanāng do ŷ anoo da a hā —nāng mäh. —Ÿ ti ta ti gadoo. Ÿ ta danāh. Ti hyb n'aa ŷ anoo ŷ karēn pé hā —nāng mäh. 7 —Sahōnh hē ŷ banoo a hā, wē ŷÿ, tūū, a taron nuu me ŷ mawehēē bā —nāng mā Dijab kyyh.

8 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Jāām hē P'op Hagā Doo, bē hagā n'aa, bē wehēē. Jāām hē ta ti bē hyb n'aa jew'yyk, bē ky daheeh”‡ —nāng mā Jesus.

9 Ti m' Jesus Dijab mahūūm kån Jerusarēnh hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagā Do tób n'aa jó p'op nu dāk doo hēnh tabasēēk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagā Do T'aah mado bā, —nāng mäh —keréd hyy tūū babā naa. 10 Hahÿÿ da P'op Hagā Do kyy kerih doo —nāng mā Dijab kyyh: “P'op Hagā Do mejūū da ta āās baad ōm rabahag'āās hyb n'aa. 11 Ōm da ragadoo p'op pā hā a tsyym taganadas hyb n'aa”,§ nāng P'op Hagā Do kyyh —nāng mā Dijab.

12 Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-āāj hē P'op Hagā Do kyy kerih doo: “Mamety manā P'op Hagā Doo, a hagā n'aa”** —nāng mā Jesus.

* 4:2 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16

¹³Ti m' Dijab bahajaa bā kā Jesus tametyy doo, tabahōm dó Jesus mahānh.

Ta panang bā Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahȳh

¹⁴Ti m' Garirej hāj n'aa hēnh Jesus babaaj hōm kån. Baad mā P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahūūm mā Jesus. Jé pad'yyt hē Garirej hāj n'aa bā rapanyyg enā hōm kån mā ta ky n'aa. ¹⁵Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēek mäh. Sahōnh hē m' raj'aa etsē ta hā.

¹⁶Ti m' panang Nasaréh hēnh tabahōm, tabawäng do paa hēnh. Saab hā kā m' tabahōm tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ēeg gēet P'op Hagā Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷Ran'oo dāk mā ta hā P'op Hagā Do ky n'aa rod, Isajas makū erii wāt do paah, ta heen n'aa. Kapōōs mā ta ti ma kahē bäh. Tii b' mā tabapyn, taw'yyt mā ta hā kerih doo. Hahȳ da m' takerih:

18 “Hā ȳ P'op Hagā Do Sahee banäng.

Ȳ tasēew hōm tsyt hē, P'op Hagā Do Panyyg Hanäm Do

kasuud is do sa hā ȳ maher'oot hyb n'aa.

Ȳ tamejūū ȳ bed'ēep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

Ȳ tamejūū ty temah do ȳ matym nā padēek hyb n'aa.

Ȳ tamejūū tak'ēp rarejāā do ȳ bed'ēep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahōm hyb n'aa.

19 Ȳ tamejūū hahȳ da ȳ maher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā:

Kaja kån P'op Hagā Do ji tat'yyd mehīn doo.”††

²⁰Ti m' tabahēēj jēng bā taner'oot doo, tap'ōōj dāk mā p'aa hēnh kerih doo. Tan'oo dāk mā p'aa hēnh tób kaser n'aa hā. Sahōnh hē m' tii b' hat'oonh do baad mā rabahag'āās Jesus wē. Ragada mā taber'oot. ²¹Ti m' taky hadoo:

—Naga hē, bē hapēē kån tadu dahēē kån kerih do ȳ ner'ood wāt doo kā —näng mäh.

²²Ti m' sahōnh hē tii b' hat'oonh do baad mā raj'aa etsē ta hā. Rahyb n'aa meunh mā baad taker'oot doo hā. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahȳ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aaah nado ti hȳh? —näk mäh.

²³Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ȳ hapäh né tii, hahȳ da bē kyyh bē ky hetēg hā: “A daaj hē makebiin mediko mado bā”, näk da bēeh —näng mäh. —Hahȳ da d' bē kyyh: “Taw'āāts hē mamoo wäd meuj

n'aa näng doo, babā, a panang bā, Kapar-Naūm bā mapahuunh doo da, āā ky n'aa napäh doo da raher'oot doo”, näk da bēeh —näng mā Jesus sa hā.

²⁴Ti m' taky hadoo ēnh sa hā:

—Ta panang bā, tabawäng doo bā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa rod ragado bā. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ²⁵Eriij hawāt noo gó m', hajök mā Isaraéw hāj n'aa bā patug tema bong do kas'oot doo, tak'ēp sahōnh hē rabas'aah noo gó m', tamawoob hē ta baab bahānh tanadots wāt do hyb n'aa. ²⁶Ti hadoo né hē m', dooh m' P'op Hagā Do mejō bā Eriij sa wē tamasa hyb n'aa. Tamejūū ta s'ee hēnh ȳnh patug tamah do bawāt bā. Panang Sarep-Ta häd näng doo bā tabawāt. Hāj n'aa Sidōn häd näng doo bā tii. Baad mā tamasa tii. ²⁷Ta jawén mäh, P'op Hagā Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawāt noo gó m', hajök mā nahēē enāh doo, rog manahuuh do Isaraéw hāj n'aa bā. Ti hadoo né hē m', dooh m' sa nahēē Erisew ado hōm bā. Jāām né m' sét hē tanahēē do hōm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mā tii —näng mā Jesus sa hā.

²⁸Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bā m', tak'ēp mā rakawaj'āān kån ta wē.††

²⁹P'op mā rabes'ēeg b'ēeh. Kawaj'āān gó m' Jesus ramahūūm panang bā naa, p'op tabadoo hēnh. Gadarong doo gó m' rakarēn radawāts hyy paawā tadajēp hyb n'aa. ³⁰Ti m' Jesus bahōm sa mahānh, sa mahang mā tatabēs.

Jesus habēē hōm mera do hadäk do panyyg n'aa hahȳh

³¹Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naūm häd näng doo hēnh, hāj n'aa Garirej häd näng doo bā. Ti m' Saab hā kā tadu doo tama metēek sa hā P'op Hagā Do panyyg. ³²Ti m' maa new'ēē do rahyb n'aa meunh mäh. Rawén meuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metēek do hyb n'aa m'. ³³Ti m' tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasoooh aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ēp mā ta kyyh:

³⁴—Ej! H'ēed makarēn āā wē Jesus Nasaréh buuj? Āā marejāā mawén na! —näng mäh. —Ȳ hapäh ōm baad ub. Ōm P'op Hagā Do hanaa, tak'ēp hanäm doo, baad hadoo do moo wēēd ōm —näng mā ta kyyh.

³⁵Ti m' Jesus geām wāt karap'aar h'yyb nesaa do ta hā hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manāh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahānh —tah'eed hōm mäh.

Tii bā m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawāts jat tūū sahōnh hē sa matym gó. Ti m'

†† 4:19 Isajas 61.1-2 †† 4:28 Rawén kawaj'āān bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hā tamaher'oot doo. Ta ti sa hā Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa hāj n'aa babuuj rado bā. Dooh m' Jesus pahuuj bā sa matym haj'aa rakarēn doo da, tahanäng péh.

karap'aar h'yyb nesaa do bahōm kån, ta hã hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejã bä aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jōg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahÿÿ hä? Hyb n'aa jawyk doo me, hejooñ doo me tamejüü karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hëñh.

Jesus nahëë sog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hëñh mä tabahōm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hã. Ti m' Jesus hä rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hë tabana gëet Simaw mayyn hasooh hëñh. Tameduuk mä oom keréd hōm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hōm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëë hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaah sahōñh hë nahëë enäh doo. Hajōk mä sa nahëë. Ti m' sét ken'yyh hä tamoo däng. Sa nahëë tahehëñ hōm mäh. Ahub padëek mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hã hanäng do enã kån mä sa hã hanäng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagã Do T'aah né hë òm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooñ m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahōm dawë hã, rabanabok hëñh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëe ta hã sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagã Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karën ÿ her'oot panang wób hëñh na-ääj né hë. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagã Do mejō hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã m', sahōñh hë Judah häj n'aa panang bä tama met'ëeg kån mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Gene-saréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëek. Hajōk doo, P'op Hagã Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatat'uuk mä ta hã. ² Ti m' pawóp hë marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt

mä marakate danäh hã. ³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëe taüuj hōm hyb n'aa dawë hã marakate. Tii b' naa m' tama met'ëeg kån.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä tama metëek doo, tamejüü Simaw tabadajong hëñh marakate t'ÿ hëñh radatu hyb n'aa tah'ÿÿb nahëëh.

—T'ÿ hëñh bë mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hä.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ÿÿ, —näng mäh —atsëm had'yyt hë äã baboo paawä, dooh äã mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejüü do hyb n'aa ÿ datu p'aa hëñh karahi —näng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajōng mä tah'ÿÿb karahi gó. Tak'ëp hajōng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëëñh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ÿÿb rabata tooj kån marakate gó. Pawóp hë marakate gad'ëë däk mäh. P'eets hë paawä m' tabagyb paawä marakate tah'ÿÿb jawyk hä.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahōm mahänh ÿÿ, wahë ÿÿ. Dooñ ÿ haja bä a matym gó ÿ ag'ëed bä, nesaa do moo hew'ëet do hyb n'aa ÿÿh —näng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajōng do hyb n'aa tah'ÿÿb. ¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, Simaw kanatëe, ti na-ääj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hä:

—Eÿÿm manäh —näng mäh. —Ajyy, ÿÿj sag hadoo da òm hÿÿ kä, P'op Hagã Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jō kä ratakgy jat marakate kä. Sahōñh hë raberéd hōm. Ah'üüm kån mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' panang s'ee hëñh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hã däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyh häng mä tüü, tetsëe mä Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahëëh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hōm —näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kån mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hã:

—Maher'ood manä ta wób sa hã —näng mäh. —Ahōm jajé naga hë P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo wät do wë. Mametä ta hã òm

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

has'oo dāk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëe badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa om has'oo dāk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejö né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nyyw hē rapanyyg enä hōm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wē ramaa newëe hyb n'aa tama metëek doo. Ta wób nahëe enäh do na-ääj hē an'aa ta wē tabaheso hōm hyb n'aa sa nahëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehüüm takabanawät hēnh taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëek bā kā, Parisëw ramaneëēnh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mäh, ti at'oonh mä maa newëe do sa mahang. Jé pad'yyt hē naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bā naa rabana. Jerusarēnh hēnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëe enäh do sa nahëe tawén do hōm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarēn paawä m' ramajëe suun tób gó Jesus wē. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu dāk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kán kata dāk do mahang Jesus bagëet bā. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bā m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis ÿÿ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hōm —näng mäh.

²¹ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hē raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hÿ ta hä! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä. Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bā —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hä:

—Héd n'aa tii da bē hyb n'aa newëe bē h'yyb gó? —näng mäh. —Bē ÿ h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bē hä? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bā? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bā? —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hÿÿ ká da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hōm bā, ÿ haso dāk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hä taky hadoo: —As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahōm ká a tób hēnh —näng mä Jesus ta hä.

²⁵ Ti m' nyyw hē ká tabas'ëeg g'ëed kán, tabado dāk ta tyng ká, ahōm kán sahōnh hē m' rabahapëe kán. P'op Hagä Do hä taj'aa etsëe mä tababaaj hōm bā ká. ²⁶ Sahōnh hē hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsëe. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do äã hapäh naga hē —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahōm bā ká panang bā naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer raga-hed'aak bā m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahōnh mä taberéd hōm, ti m' ahōm kán mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bā sa tä, sa waa Jesus tatebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ääj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Parisëw wób hedoo doo, häd kawaj'ään gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Héd n'aa bē bawēh, bē beëek dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hē nesaa do moo heb'oooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Nahëe temah doo, dooh rahōm bā mediko wē. Nahëe enäh do ti hah'üüm ta wē. ³² Doooh ÿ ahyb bā hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ÿ naëēnh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ÿ naëēnh hyb n'aa, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa ká —näng mä Jesus kyyh, Parisëw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëej gó raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëe. Tii da na-ääj hē Parisëw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hē. Reëg had'yyt hē —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëe do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bā ji mejö bā ratabëej bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bā. Jām bawät nä bā ji ats'yyt do rawëe had'yyt hē. Doooh ratay bā.

³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãñ† —näng mãh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo: —DooH ji as'ëed bã ji saroor papuuj bãh ta sãg hã ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bãh dooh baad tado bã saroor sãg hã —näng mã ta kyyh. ³⁷—Ti hadoo né hë uwa bëeh hã. DooH ji gedu bã uwa bëeh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'ée byy sãg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëeh egãn so bã, ta hood sãg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bëeh waho bëeh da, ta hood kã karejã kãñ‡ —näng mãh. ³⁸—Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũũs doo gó —näng mãh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ênh ta see ky n'aa gó: —Jé uwa bëeh mahÿÿnh do hajõõ ta baab haso dãk do heëek doo, papuuj dooh tage-naag bã. “Taw'ãäts hë pooj nãh”, nãk sa kyyh^S —näng mã Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mã Saab, Judah buuj rakame-hehãk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banãng doo me m' ratabëš. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mã raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Parisëw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —nãk mã sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—DooH bë ner'ood bã g'eeh nyy da ër wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aaH bã? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mã ta hataa rabawa. Jããm né hë paawã ta ti tób yt hã moo heb'ooH do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã† —näng mã Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejũũ doo —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

† **5:35** Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawãt nã bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãñ. ‡ **5:37** Hahÿÿ da Jesus hanãng péH: DooH ji mekuuj bã papuuj tama metëek doo, pooj jë rabahed'oo do paa da. § **5:39** DooH papuuj Jesus ma metëek do rakarën bã, tahaanãng pé m' tii. Ragaanaag dãk pooj jë rabahed'oo doo.

DooH rakarën bã reréd bã tii. * **6:2** DooH ji moo wãd bã Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Tak'ëp Parisëw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yyk do hyb n'aa. † **6:4** Jããm né hë paawã P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooH do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagã Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooH do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehũũ do hyb n'aa. ‡ **6:15** Judah buuj sa hãj n'aa bã Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ĩĩ Roma buuj sa wë. DooH rakarën bã Roma buuj mejõ bã sa hã. Roma buuj wë kamaj'ĩĩ do ramaneëënh Serot. Ta ti sa see paa apãh ta ti Simaw rawën maneëënh “Simaw Serot”.

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahõm ênh tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' tama met'ëëg kãñ P'op Hagã Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasooH aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mã ti gadóm.

⁷ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë m' ramatakëë mã Jesus aj'yy moo tahaso dãg bã Saab hã. Ta moo tahaso dãg bã Jesus moo wãt né hë Saab hã kã sa hã. Rakarën paawã m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapãh mã sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëed dãg sa mahang —näng mãh.

Ti m' aj'yy as'ëëg g'ëed kãñ. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿÿ eaanh bë hã —näng mãh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hë ji moo wãt Saab hã? Baad hadoo do ji moo wãt, nesaa do ji moo wãt? Ji da hadoo do ji ed'ëëp Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëëp Saab hã? —näng mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'õõd dãg kãñ sa wë. Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooH —näng mãh.

Ti m' ta moo tadojoow dãk. Ahub dãg kãñ mãh, baad dãg mã ta moo kã. ¹¹ Ti m' tak'ëp mã Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë m' rakawaj'ããn kãñ Jesus wë. Kaner'oot mã nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëek waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë had'yyt hë m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bã kã tanaëënh mã ta wë sahõnh hë ta ma metëek doo. Tasëëw hõm mã 12 sa mahang habong doo, tamejũũ do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿÿ d' mã tasëëw hõm do sa hãd: Simaw mãh, Peed ta hãd n'oo dãk doo. Ta jawén mã ãn-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mã Tsijaag, Jowãw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aaH, Simaw “Serot” ramaneëënh doo,† ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aaH), Judas Ikarijot kã m', Jesus haëëj dãk do maj'ĩĩ hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hä panyyg n'aa hahÿyh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõõ bã m' rabaym dó tabasatë bã. Hajök ta hataa wób tii bã hab'ëéh. Hajök né hë m' ta wób tii bã m' rakata padëék. Judah häj n'aa bã naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bã naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bã naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bã m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëë hyb n'aa. Nahëë enäh do na-ääj mã rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëéh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hä hadäk doo. Jesus hebëë hõm mã karap'aar h'yyb nesaa do sa hä hanäng do paah. Heso padëék mãh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëë tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mã ta hä ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bë ba-hadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä has'aah doo,

ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebé do hyb n'aa.

²² —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëëj bã, bë raty n'aa gesyyg bã, bë raky n'aa rejä bã, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. ²³ Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë hä radoo bã. Bë getség da tak'ëp bë tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarejäã na-ääj hë sa hä —näng mã Jesus.

²⁴ —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bã.

Baad nado da bë hä da hë tak'ëp ma näng doo,

ta jawén kä dooh bë gado wäd bã do hyb n'aa hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

²⁵ —Baad nado bë hä da, da hë tak'ëp waa enäh doo,

ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hä da, da hë bë kawew'aam doo,

ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

²⁶ —Baad nado bë hä da sahõnh hë bë hä raj'aa etsëë bã.

Tii d' né paa sa wahë makü raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo.Š

Ji majÿ ji kamahän do panyyg n'aa hahÿyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bëéh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë kamahän da bë majÿ. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëënh do hä. ²⁸ Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë bë hä rejää doo —näng mãh.

²⁹ —Öm rapa ewyh bã manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bã, na ramahüüm a saroor na-ääj hë. ³⁰ Man'oo a hä retsëë doo. A ma rado hõm bã, mamejõ manä ragabaanh. ³¹ Taw'ääts hë bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mã Jesus kyyh.

³² —Jääm né hë bë kamahän bã bë hä kamahän doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ääj hë rakamahän sa hä kamahän doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahän do bë kamahän bã, dooh sa bahänh bë ado bã. ³³ Baad hadoo do bë moo boo bã bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, tii d' né hë rabad'oo ënh. ³⁴ Jääm né hë bë an'oo bã bë dajëer uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh hab'aanh do hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bã tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ääj né hë tii da né hë rabad'oo ënh sa da hadoo do hä. Ragahëen p'aa hënh rabaj hõm doo. ³⁵ Dooh tii d' bë adoo bã —näng mãh. —Bë kamahän bë majÿ. Baad hadoo do bë moo boo sa hä. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bã. Tii bã da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hä ta sãm. Sahõnh Hë Sa Bahänh Hadoo Do taah bë tii bã. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hä, ky nes'aa do sa hä na-ääj hë. ³⁶ Taw'ääts hë ta wób kamahän gó bë t'yyd mehÿn bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehÿn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿyh

³⁷ —Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bã bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bã kä. Baad nadoo do hä bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ää, dooh bë tii bã P'op Hagä Do ky n'aa ety bã bë mo haj'aa

Š 6:26 Baad nado sa hä Jesus wën her'oot, P'op Hagä Do rejää do hyb n'aa da sa hä, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejäã do paa hadoo.

p'ää. Bë hyb n'aa mabaan sa hä taw'ääts hë hadoo do sa mo haj'aa hä, tii bä da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hä. ³⁸Bë an'oo ta wób sa hä, tii bä da P'op Hagä Do banoo bë hä. Baad P'op Hagä Do banoo da bë hä. Panyyg gó bë ý maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bë hä: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bë hä tabanoo, dooh tabaa es'īi bë. Ta wób hä bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bë hä.

³⁹Ti m' Jesus ky hadoo ënh. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

—Ty tamah do dooh tahaja bä ta da ty hadoo do tamahüüm bä ta tyw n'aa hënh. Ta s'ee hënh, gadarong doo hënh rakajäk séd hä —näng mäh. ⁴⁰—Doo hä ma kametëek do ta ma matëg bahãnh tado bä. Ma kametëek do tahaja däk bä tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —näng mäh.

⁴¹—Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyjy its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴²Hëd n'aa, “Na b'aa hyjy a matym gó hatu do ý ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyjy —näng mä Jesus.

Ji bawät do hä ji h'yyb gó hanäng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³Ti m' taky hadoo ënh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad hadoo doo. Ta hënh hënh ta ag hahõm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴Joom ag hä ji bahapähjoom ýÿn. Doo ji awyyd bä wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hä. Doo na-ääj hë ji awyyd bä uwa ag hetëk do hä. ⁴⁵Ti hadoo ji hä. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Baad nawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mä Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶Hëd n'aa ý bë maneënh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ý bë ky dahé bä ënh?

⁴⁷Ý metëeh da ny hadoo ý ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸Tób tama do hadoo da tii. T'öp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bä, pä banäng bä. Tamii bag'yyp bä ta tób hä, wän n'aa hejooonh do badäng bä ta hä, dooh ta tób tatë hyy bä, baad ta tób ta tu n'aa babang bä tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹Ti nado këh ý maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta

tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bä ta tób hä, wän n'aa hejooonh do adäng ta hä, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hë takarejää ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti sa hä taher'oot doo, tababaaj hõm kån panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. ²Tii bä panang bä ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëe näng mä ta karom. Peets mä tadajëp ta nahëe mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahãn tii. ³Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejüü mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴Ti m' rakajaa bä kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ääts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. ⁵—Takamahãn né hë ëer, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg ää yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁶Ti m' Jesus bahõm kån sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bä m' warahén mejüü ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hä warahén kyyh:

—Wahëh ý n'aa, hä ýÿ ý hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ýÿ gó mabajëe suun do hä. Jääm né hë mabana. ⁷Ý hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa a wë ý nahõm. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëe hä, tii bä karom ý bahas'oo däk da. ⁸Tii d' ý wén edoo ý na-ääj né hë ý ky daheeh wahëh ý n'aa ramejüü do ýÿh. Ý na-ääj hë, warahén ý n'aa ý mejüü, ý raky daheeh. Ta see ý mejõ bä, “Ahõm”, ý noo bä, ahõm né hë. Ta see ý mejõ bä, “Ana”, ý noo bä, ana né hë. Karom ýÿ ý mejõ bä, “Hahÿÿ mamoo wäd”, ý noo bä, ý taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hä.

⁹Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejüü do raher'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajök ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ý maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ý hapäh ná pé Isaraëw buuj sa mahang tak'ëp hä ý h'yy ka'eeh doo, hahÿÿ aj'yy, Isaraëw buuj hadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaaj ná bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kån mä ta karom kä ta hä rahegää bä kä.

Jesús h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿh

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesús bahôm kân mä panang Naïn häd nang doo hênh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ääj hë Jesús rahada mäh. ¹² Panang noo bä m' Jesús kajaa bä kä m' tamamunon mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jääm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesús baheg'ääs bä m' ta ÿÿn, tat'yud mehÿn mä ta ti ÿÿn.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

¹⁴ Ti m' Jesús bahôm rabatook hênh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesús ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ÿ mejüü: Nu gas'ëëg gahë! —näng mä Jesús kamag hä.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëëg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kân. Ti m' Jesús bahaëëj däg kân ta ÿÿn hä.

¹⁶ Ti m' sahõnh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kân ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesús mo haj'aa hä kä sahõnh hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ääj mäh.

Jowäw nu gahem'uun do mejüü do Jesús reaanh do panyyg n'aa hahÿh

¹⁸ Ti m' Jowäw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë Jesús moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowäw naëënh ta wë pawóp hë ta ma matëg. ¹⁹ Ti m' tamejüü mä Jesús wë rabahõm.

—Hahÿy da bë eaaj Jesús hä: “Öm né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowäw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesús wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowäw nu gahem'uun do ää tamejüü, öm ää eanh hyb n'aa öm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ää gada doo? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hë hajök sa nahëë Jesús asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesús asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti

nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hä hanäng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hë taty enä hõm, baad rabahapëë padëëk Jesús mo haj'aa. ²² Ti m' Jowäw mejüü do hä Jesús ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowäw babä bë hapäh doo, bë ma newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hênh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hênh. Nabuuj gamemah doo, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong ÿ n'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hë kaher'ood däk kas'uit do sa hä. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowäw hä —näng mä Jesús kyyh Jowäw nu gahem'uun do mejüü do sa hä.*

²⁴ Ti m' Jowäw nu gahem'uun do mejüü do rababaa jom jawén paa bä kä, hajök do hä Jesús her'ood kân Jowäw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿy da m' ta kyyh:

—H'ëëd ti bë heg'ääs tabanawäng hênh? Jawii bah'ood ahëm do geeh bë heg'ääs?

²⁵ Ti tanado bä, h'ëëd ti bë heg'ääs t'ii hênh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ääs t'ii hênh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahõnh hë rah'yy karën do sa wë hanäng doo, dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bä, h'ëëd ti bë heg'ääs t'ii hênh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ääs? ÿÿ. Ti né ti bë heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahänh tii.† ²⁷ Ta ti né hë ta ti aj'yy ky n'aa nang do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahÿy da ta ky n'aa: “ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ÿ maher'oot —näng mä Jesús. —Badäk hahÿy bä habong do sa mahang, dooh Jowäw bahänh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jääm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowäw bahänh tanu gadäk hÿy kä —näng mä Jesús.§

²⁹ Ti m' hajök doo, dajëër gahed'aak do sii hë né hë m', ramaa napäh bä m' Jesús her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesús her'oot do rawén gen'aak, Jowäw nu

* **7:23** Jesús moo wät do hä wyt ta maab hë P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejüü Jowäw ramaher'oot tamoo wät do hä. Isajas 61.1 hä takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahänh Jowäw

Jesús wën edoo, Jesús kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowäw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesús kajaa do pooj jé Isaraëw buuj P'op Hagä Do bag'ääs. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraëw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneënh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hë Jowäw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowäw bahänh pé hyb n'aa jawyng ub doo. Jesús du doo tabag'ääs do sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh doo, Isaraëw buuj, Isaraëw buuj nadoo do na-ääj hë. Ta ti tamaneënh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahõnh hë ta ti Jowäw bahänh kä. Ky n'aa netsëëh do sa mahang habong doo, ti na-ääj hë Jowäw nu gahem'uun do bahänh ranu gapad'ëëk hÿy kä.

gemeun hõm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä.
³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-ääj hē, dooh m' ragado bā sa hä P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu hadoo.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ŷ baher'oot da, da hē badāk hahŷŷ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahŷ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahŷŷ da karepé wób sa kyyh ta wób hä: “Raketëe do pud n'aa äā gamehŷŷh bē tsebē hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'āaw bā. Tii bā dajēp do heen n'aa äā wareem, masuuj gó bē ba'oot hyb n'aa paawā. Ti na-ääj dooh bē karēn bā. Dooh h'yy ketón gó bē masuuj bā”, näk karepé ta wób sa hä. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahē bā, dooh na-ääj hē ragenaag bā ji moo wāt doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahŷŷnh do teēg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagā Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahūūm mā tii”, bē nooh. ³⁴ ŷŷ ká, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ eēek, ŷ awa. Ti hyb n'aa ŷ bē maneëēnh, tahawaa, heēek do men, dajēēr gahed'aak doo, nesaa do moo heb'oooh do sa najiis. ³⁵ Äā raganado né paawā, P'op Hagā Do né hē ti ŷŷh, Jowāw na-ääj hē h'yy gan'yyh doo. Äā ma met'ëeg wāt do ky dah'eeh do baad rababok do hä takametā dāk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hä ŷŷnh ahoog wāt do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahõm kán ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hā rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mā ta tsyym bēeh. Ti m' rabawēē kán. ³⁷ Ti m' ta ti panang bā ti awát mā ŷŷnh nesaa do moo hew'ëet do paah. Ti m' taky n'aa napäh bā m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bā m', t'ii hēnh mā tabahõm. Buu benyym do ta moo gó. Pā s'ëeb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hä m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabēeh Jesus tsyym hä takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēen me. Jesus mā tatsyym tsanetsup, ta hä taweh'ëeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mā Jesus tsyym hä.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bā m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagā Do ky n'aa rod tado bā paawā hahŷ aj'yy, tahapäh paawā jaa ti ta ti ŷŷnh. Tahapäh paawā ti nesaa do moo hew'ëet doo. Tabahapäh bā paawā, dooh tagado bā ŷŷnh ta hä moo wāt doo”, näng mā Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä. —ŷ karēn paawā õm ŷ maher'oot —näng mäh.

—Ēj. ŷ mamaher'ood ma matēg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wāt:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kūūt enäh sa kariw n'aa wē. Ta see kūūt 50, ta see kūūt 500. ⁴² Dooh rahaja bā repaag bā sa kūūt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hõm sa kūūt. Hŷŷ ká, ŷ eanoh a hä —näng mā Simaw hä. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hä pēh? —näng mā Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hä ŷŷ, kūūt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hē —näng mā Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ŷŷnh wē taty kaw'õöd dāk. Ti m' Simaw hä ta ky hadoo:

—Mahegāā hahŷ ŷŷnh —näng mäh. —A tób gó ŷ bajēē suun bā, dooh naēng ŷ man'oo bā ji bahed'oo doo da, tsym ŷ hetsyd. Hahŷ ŷŷnh ká, tsym ŷ ta ty nabēē me tatsahē dāk, ti tabawug hõm ta sēen me —näng mäh. ⁴⁵ —ŷ kajaa bā, dooh ŷ matsanetsub bā makedēng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahŷ ŷŷnh ká, dooh teréd bā tatsanetsup do tsym ŷŷ hä, ŷ kajaa bā tadu dahäng do né hē. ⁴⁶ Dooh mahawug bā ta syyj buu benyym do nuh ŷŷ gó ji bahed'oo doo da. Hahŷ ŷŷnh, buu benyym do tahah'ook tsym ŷŷ hä. ⁴⁷ Tak'ëp ŷ tawén kamahän, hajõng nesaa do ta wē hanäng do paa P'op Hagā Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahēn hadoo do nesaa do hä näng do P'op Hagā Do awug hõm doo, kanahēn doo hē P'op Hagā Do takamahän —näng mā Jesus Simaw hä.

⁴⁸ Ti m' ŷŷnh hä ká Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hä hanäng do paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyd bong do wób sa h'yyb gó m' rabedoo:

—Jaa ti hŷŷh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bā? Jāām né hē P'op Hagā Do hajaa tii —näk mā sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh ŷŷnh hä:

—Õm P'op Hagā Do wén ed'ëep nesaa do mahänh, hä ŷ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm ká h'yyb näm doo me —näng mā Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yyh bā m' Jesus her'ood hõm mā P'op Hagā Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. 12 hedoo do ta ma matēg rahada mā Jesus. ² Ah'üūm mā na-ääj hē ta sii ŷŷj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëek do paa Jesus habēē hõm do sa

hã, sa nahëë tado hõm do sa hã. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, 7 karap'aar h'yyb ta hã henyhy do paa Jesus habëë hõm doo. 3 Ta see häd mä Jowân, Kusa häd näng do yÿm. Hãj n'aa wahë n'aa Erôts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä Susãan. Hajök mä yÿj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hã.

4 Ti m' hajök ta wób kata padëek mä Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hã tamaher'oot hahÿ panyyg:

5 —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajöh jëng. 6 Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti taganyyh bä nayyw hë tatsawyh jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. 7 Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Ta neuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëë wäd bä kä sasëng hyb n'aa. 8 Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kån.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé yÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyh n'aa matakëë —näng mäh.

9 Ti m' ta ma matëg beanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. 10 Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hã. Ta wób sa hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, yÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã” —näng mä Jesus kyyh sa hã.

11 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. 12 Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. 13 Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejooonh doo me

P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. 14 Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyh n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿ hã ji bawät do hã.† Dajëer hã, sa ma hã, rakarën do hã rahyh n'aa hüüm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawën nahõm. Joom neak do hado däk tii. 15 Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyh n'aa matakä had'yyt hë ta hã. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

16 Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën hyb n'aa manajuu yt hã, ji bejën hyb n'aa ji jó yÿh do yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë péë do rabahapäh hyb n'aa. 17 Ta ti hadoo da yÿ ma metëëk do hã: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawën kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hã. 18 Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hã. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakãan heh'äät do panyyg n'aa hahÿyh

19 Ti m' ta see pé noo gó Jesus yÿn, ta wakãan sii hë m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hã hab'ëeh doo. 20 Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A yÿn, a wakãan ta w'oo hã rabab'ëeh. Ôm mä raheg'ääs —näng mäh.

21 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'ëeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakãan haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿyh

22 Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã:

—Ti bä, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó. 23 Ti m' rabatsëk bä kä m' Jesus aã sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëëp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm

* 8:10 Isajas 6.9 † 8:14 Ta ti hedoo do hã raty kanewad had'yyt hë. Rahyh n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 8:18 Ta ti tawën kado hõm sa hã, rahyh n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyh n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã.

n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ää Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —DooH hä ÿ bë h'yy kasadëë bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jë, Garirej häj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatsëg nyyh bä kä m', nyyw hë m' tabana ta wë aj'yy mera doo, karap'ar h'yyb hä näng doo, ta tii bä babuuj. Bãp peej mä tabawät ta si n'aa hë. Bãp peej däg mä tanaã wät tób yt hä. Pã gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bã tabahe'ÿÿh.

²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bã m' tak'ëp mä tageëej wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? ÿ d' marejã manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawën edoo mäh, karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'ar h'yyb bejëng ta häamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me në hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawëng hënh daap mä tawajaah karap'ar h'yyb an'oo bã.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” ää häd —näng mäh.

Hajõk karap'ar h'yyb ta hä hanäng, tii d' ta häd tawën hadoo. ³¹ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rets'ëë had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takeën hä, wajapëm doo bã. Tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. Ti m' karap'ar h'yyb rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hä. Ti m' Jesus banoo t'ÿ hënh sa hä kä. ³³ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'õp mä rapehä.

³⁴ Ti m' too yb hagä n'aa rabahapäh bã m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bã,

panang nedaa bã na-ãäj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ÿ hënh buuj rabana t'ÿ hënh rabaheg'ãäs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bã kä, rabahegãä kãn aj'yy hajõng do karap'ar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kãn han'aa do sa hä kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawën eaañh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'ar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hä tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hä:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakãän rababong hënh. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hä P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

Ti m' aj'yy bahõm kãn. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hä.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bã p'aa hënh karaj'aa tamyyj jë, hajõk baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh. ⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hä ta tób hënh tabahõm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jããm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajõk do ta sii hah'ũm do gatat'uuk mä ta hä. ⁴³ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. DooH m' hajaa pé masa pé ta hä. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hä m' tamoo däng. Tii bã kä m', nyyw hë m', dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ti m' Jesus beaanh:

⁴⁵ —Jaa hä ÿ moo däng? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahõnh hë ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajõk gatat'uuk a hä. Hajõk a hä moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—DooH. Hä ÿ pé ÿ hapäh hä ÿÿ moo däng doo. Hä ÿ naa anyyh hejój ÿ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ÿÿnh hegãä bã kä du daa m' takejën pëh, ana mä Jesus wë. Kajajãn mä

ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hë ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hä. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nyyw hë. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok yÿ, òm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Doo mah'yyb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä y h'yy kasadëe. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahõm ta sii. Jääm né hë m' tanoo hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowäw, dajëp do yb, dajëp do yÿn. ⁵² Séd dó m' tób yt hä raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aóó manäh. Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hä. ⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hä. Ti m' karapee hä tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed tok yÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nyyw mä tabas'ëeg gëet. Ti m' Jesus maher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

⁵⁶ Tii bä m' ta yb, ta yÿn rameuui bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do raba-hajaa rabahebë hyb n'aa, nahëe näng do rabaheo hyb n'aa na-ääj hë. ² Ti m' tamejüü mä rabahõm, ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëe enäh do rabaheso hõm na-ääj né hë. ³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Doo d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bë baym dó panang bë beréd hõm bä kä. ⁵ Bë raganado bä, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bä naa bë ahõm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op

Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahõm kãn. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hë heso hõm mä nahëe enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëe däk mä tii. H'yyb manepëe wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowäw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowäw nu gahem'uun doo, y mejüü paa ranu gahög hõm. Jaa ti ta tii, hä y ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarën paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaj nä bä m' Jesus wë, ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hënh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hënh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabahõm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama metëek sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Nahëe enäh do heso hõm mäh.

¹² Tüüh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Mamejõ hõm hajök do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ääj hë, sa waa rabetsëe hyb n'aa, t'ii hënh raba'yÿh hyb n'aa. Dawëe hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Doo tahaja bä —näk mäh. —Jääm hë ti hanyys ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'yÿb —näk mäh. —Makarën ää bahõm ää betsëe hajök do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh tüü, 50 ken'yyh ketyn hõm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. Sahõnh hë m' rabehyy b'ëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mä päw, tah'yÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Òm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' pāw, tah'ŷȳb na-āāj né hē taganebāh bong mäh, tets'ëē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ëē hōm hyb n'aa hajōk do hā kā. ¹⁷Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawëē bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matēg rata hōm mā kawaju gó. ¹²m' kawaju gedē hōm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahŷȳh

¹⁸Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsëē mäh. P'eets hē m' ta ma matēg rabab'ëeh. Ti m' tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsëē doo, tabeaanh ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ŷȳh, sa nooh?

¹⁹Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mā Eriij makūūh. Òm mā P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub dejēp do paa see ganā wāt do m', ta wób sa nooh —nāk mā sa kyyh ta hā.

²⁰—Bē hā ēnh? Jaa ŷ bē hā ēnh? —nāng mā Jesus sa hā.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo —nāng mäh.

²¹Ti m' Jesus mejūū tak'ēp sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hā. ²²Ti m' taky hadoo:

—ŷȳh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ŷ ahoop. Ēr wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'yik do ma mehetēk do na-āāj hē ŷ da rahyb n'aa wareem. ŷ da dajēp ran'oo bā. Tamawoob hē ta āh, ŷ ganā wāt da p'aa hēnh —nāng mā ta kyyh.

²³Ti m' taky hadoo sahōnh hē sa hā:

—Jé karēn pé hēp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āats hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āats hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newëē doo. Taw'āats hē da tagado had'yyt hē tahoop do hēp ŷ n'aa. Taw'āats hē tagadoo hēp ŷ n'aa radajëēb bā na-āāj hē. Taw'āats hē ŷ taky daheeh, taw'āats hē ŷ bawāt doo da da ti bawāt. ²⁴Tii d' ŷ wén edoo, badāk hahŷȳ hā ji hawāt do tak'ēp kamahān doo, jé tahoop do hēp ŷ n'aa jeŷȳm doo, dooh da P'op Hagā Do wē tanu dēē bā. Jé hēp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hēp ŷ n'aa tadajëb bā, ta h'yyb tym da P'op Hagā Do wē da tanu dāng. ²⁵Hēd n'aa ji karēn sahōnh hē badāk hahŷȳ ji ta danāh, ji h'yyb tym ta s'ee hēnh tahōm bā? —nāng mā ta kyyh.

²⁶Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hēp ŷ n'aa, ŷ ma metëēk do hyb n'aa na-āāj hē nu mebyng péh, ŷȳh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ēnh ta hyb n'aa hejój ŷȳ hā ŷ bahyng bā ta bag tak'ēp gabarëēh doo gó, Ee hejój gó, āas tak'ēp baad hedoo do sa hejój gó na-āāj hē

ŷ bahyng noo gó —nāng mäh. ²⁷—Baad bē ŷ maher'oot. Ta wób babā ēr mahang habong do rahapāh nā da ŷ du doo noo gó sahōnh hē ŷ bag'āas P'op Hagā Do hejój me. Radejēp do pooj jé rahapāh nā da tii. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷȳh

²⁸Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ā jawén paa bā m', Jesus mahūūm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëēg kån waëē jó taky n'aa etsëē hyb n'aa. ²⁹Ti m' taky n'aa etsëē bā m', Jesus mamets kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Tak'ēp mā ta saroor gabar'ëēng dāk, hawyp do gabarëēh doo da. ³⁰Ti m' pawój hē ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees hād enāh do ³¹rakas'ee b'ëeh sa matym gó, ta bag gabarëēh doo gó. Er'oot mā Jesus sii. Er'oot mā ta sii Jerusarēnh bā Jesus dajēp do ky n'aa hā. ³²Ty jaw'yik mā Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aā b'ëeh mäh. Ti m' raty gawëēj padëēk bā m', Jesus bag tak'ēp gabarëēh do rahapāh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëeh mā rahapāh. ³³Ti m' ajyy rabahōm bā Jesus mahānh, Peed ky hadoo mā Jesus hā:

—Ma Matēg! —nāng mäh. —Taw'āats hē babā ēr hā! —nāng mäh. —Taw'āats hē tamawoob hē ta tób n'aa āā temaa toonh. Sēt hē a tób, sēt hē Mosees tób, sēt hē Eriij tób —nāng mäh.

(Dooch m' tadoo wāt pé tak'ēp rabeŷȳm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.)

³⁴Ti m' Peed ber'oot nā bā m' wē puh ganyyh. Sahōnh hē sa hā wē puh hadoo do badāng bā m' Jesus ma matēg rabeŷȳm bong mäh. ³⁵Wē puh gó m' P'op Hagā Do ber'oot. Hahŷȳ d' mā ta kyyh:

—Hahŷȳ tah ŷȳ, ŷ h'yyb dāng doo. Bē maa newëē, bē ky dahē ta kyyh —nāng mäh.

³⁶Tii bā m', kyyh hadoo do ky dawuh bā m', rabaheg'āas, dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh doo. Ta mah hē m' tabayyw geēt. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenām ta ti rahapāh doo, ramaa napāh doo. Dooch m' rahe'ood bā ta wób sa hā.

Pahëew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷȳh

³⁷Ti m' jati pé Jesus rabahyk bā kā m' waëē jó naa, hajōk kataa sa hā. ³⁸Ti m' hajōk do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —Mahegāā tah ŷȳ. Jāām né hē sēt had'os do tah ŷȳ. ³⁹Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Ta hā tadëē bā tak'ēp tah ŷ geëēh, tak'ēp tameraa wāt, tūū takepëēd had'yyt hē, tsanamāts dāk tan'oo bā. Dooch tahyb n'aa eréd bā, tak'ēp tarejāā —nāng mäh. ⁴⁰—ŷ eaja wāt a ma matēg sa hā rahabahëē hōm

hyb n'aa. Dooch rahaja bā —nāng mā ta kyyh Jesus hā.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badāk hahŷŷ bā habok doo! Baad nado bē h'yyb tym —nāng mäh. —Hajōō nuu me ŷ bawāt nā g'eeh bē mahang bē ky dahé dāk hyb n'aa kā? ŷ hād h'yyb napan dāg bē hā, hā ŷ bē h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Mamana b'ēēp a t'aah —nāng mā aj'yy hā.

⁴² Ti m' ramanaa bā m', karap'aar h'yyb nesaa do pahēew tadawāts jat tūū. Meraa wāt mäh. Tūū m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahēew tabahaso dāk. Ti m' Jesus bahaēēj geēt ta yb hā. ⁴³ Tak'ēp mā sahōnh hē rameuunh P'op Hagā Do mo haj'aa hā.

Jesus mo haj'aa hā sahōnh hē rameuuj bong bā m', Jesus ky hadoo ta ma matēg sa hā:

⁴⁴ —Baad bē hyb n'aa matakā da bē ŷ maher'oot doo: ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ da ran'oo dāk da ta wób sa moo gó —nāng mā Jesus ta ky n'aa hā.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genā bā ta ti Jesus edoo do sa hā. Dooch m' rahapēē bā ta ti tedoo do sa hā. Kejēn do hadoo mā sa hā. H'yyb e'ŷŷm mā rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁶ Ti m' ta ma matēg ky ked'aak mā ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ēēh mā sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geēt ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hēp ŷ n'aa hahŷ karapee t'aah gadoo péh, ŷ né ti tagadoo —nāng mäh. —ŷ gadoo péh, hā ŷ mejūū do tagadoo. Tii d' ŷ wén edoo, tak'ēp hyb n'aa sakog is do bē mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagā Do matym gó —nāng mā Jesus sa hā.

⁴⁹ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matēg! —nāng mäh. —Āā hapäh aj'yy a hād tabesok bā taheeb karap'aar h'yyb nesaa doo. Ēr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa āā ge'ŷŷm tii d' tanad'oo hyb n'aa —nāng mā Jowāw kyyh Jesus hā.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē geām manāh! —nāng mäh. —Bē wē h'yy kawanereem doo, bē h'yyb hata tii —nāng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahŷŷh

⁵¹ Tabedaa dāk bā m' p'aa hēnh Jesus basēek do hŷ pong jé, Jerusarēnh hēnh tabahōm tah'yyb dāng mäh, tahapēē né paawā m' rarejāā t'īī hēnh. ⁵² Ramahōm me m' tamejūū ta panāg n'aa ta pooj jé, takajaa

hyb n'aa ta tii bā. Tamejūū mā Samarija hāj n'aa panang s'ee hēnh rabenām hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bā. ⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bā, Jerusarēnh hēnh Jesus bahōm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bā Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hā:

—Āā wahē n'aa —nāk mäh. —Makarēn p'op naa tēg hōō āā mejō hyng ragawatsik hyb n'aa? —nāk mäh, reanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hēnh Jesus ty kawareem wāt, ti m' taky geām bong tii d' rahyb n'aa newēē do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hēnh kā Jesus bahōm kån.

Jesus sii ji bawāt do ky n'aa hahŷŷh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahōm me aj'yy see ky hadoo ta hā:

—Ōm ŷ hadaa had'yyt hē mahahōm hēnh —nāng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Kanari tób nāng, taw'ēed maag enāh. ŷŷh Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ŷŷ pé ŷ yd kameh'āāk péh —nāng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ēēp ana si ŷŷ, hēp ŷ hata mabahadoo hyb n'aa —nāng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ŷ abaaj hōm Ee wē ŷ bahag'āās hyb n'aa. Tadajep jawén paa bā kā, ŷ dakā jēng jawén paa bā kā ōm ŷ bahadaa kån —nāng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na hā ŷ h'yy kana'eeh doo, dejēp do hadoo doo, dakēē sa da hadoo doo —nāng mäh. —Ōm tii kā, ŷ karēn maher'ood ta wób sa hā P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa —nāng mā Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Ōm da ŷ hada wahē ŷ n'aa. Pooj jé ŷ karēn paawā ŷ babaaj hōm wakān haa, ee, ēēn ŷ kedēē wāt hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—K'āāts wapēn n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wāt doo, ta jawén p'aa hēnh tahegāā bā, nas'aa dāg tamo haj'aa. Ti hadoo né hē jé du doo do ŷ hada doo, tii bā ta see hā tahyb n'aa newēē bā, dooh tahaja bā tamoo wād bā P'op Hagā Do bag'āās do hā —nāng mā Jesus kyyh.

10

Jesus mejūū 72 hadoo do ta ma matēg panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bā 72 ta ma matēg wób Jesus asēew hōm mäh. Pawóp hē ken'yyh mā tamejūū ta pooj jé, ta wób sa panang hēnh tabahōm doo hēnh. ² Rabahōm do pooj jé taky hadoo sa hā, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ý mejüü, b'ëé tabanas'aa mahang habëéh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —Dooh d' bë mahüüm dajëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hä ta hõö bā —näng mä sa hä.

⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë nu kajäg bā ta wób tób bā, hahÿy da bë edëë ta yt hä haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'ymm”, denoo da. ⁶ Tii bā haj'eenh do baad rado bā, hanām gó bë ragado bā, P'op Hagä Do h'yyb n'ymm do aym sa wë bë kedëng doo. Hanām gó bë raganado bā, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enāw bā tii. ⁷ Panang bā bë kajaa bā, bë kahÿyd manä tób wób hēnh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bā. Taw'ääts hē bë eëëk, bë awa, bë awëë bë hä ranoo doo. Taw'ääts hē moo bok do sa hä ramoo bok do sām ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hä —näng mäh.

⁸ —Panang bā bë kajaa bā kã, bë ragado bā, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hē bë awa, bë awëë bë hä ranoo doo. ⁹ Nahëe enäh doo, bë nahëe sog hõm. Hahÿy da bë her'oot sa hä: “Edah bë hä P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰ —Panang bā bë kajaa bā, bë raganado bā, bë ahõm panang tyw n'aa me. Hahÿy da bë maher'ood sa hä: ¹¹ “Ää tsyym suun ää tepyng padëëk bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë ää maher'oot hÿy kã: P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bā.” Tii da bë kyyh sa hä —näng mäh. ¹² —Baad bë ý maher'oot. Sahõnh hē badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma panang buuj sa sām bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hä —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasïn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taher'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hä Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ý pehuunh do paa bë mahang. Dooh ý bë ky dahé bā. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bā ý pehuuj bā paawä bë mahang ý pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hä rat'yyd kamehïin paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejoo do rapadädg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hä tëëg ooj rat'yyd kamehïin do heen n'aa paawä ti ta

tii. ¹⁴ Sahõnh hē badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sām bahãnh P'op Hagä Do anoo da bë hä nesaa doo, bë t'yyd kamehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵ Bëéh, Kapar-Naüm panang buuj, hÿ pong jé has'ëëk bë ed'oo g'eeh bëéh? Dooh. Tabanasaa hēnh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hä taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ý né hē ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ý né hē ti taty n'aa ges'yyk. Ý ty n'aa ges'yyk doo, hä ý mejüü do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷ Tii bā m' 72 hadoo do rababaaj nã bā m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hä rabeboo nä do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē m' ää raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

¹⁸ —Ýy. Ý hapäh —näng mä Jesus. —Matym ýy gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëë hyng ý hegäã bā. ¹⁹ Bë hä ý an'oo däk bë bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëëj bë tseb'eep hyb n'aa. Bë hä ý an'oo däk bë bahajaa bë nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majiï. Dooh tahaja bā nesaa do tan'oo bā bë hä. ²⁰ Taw'ääts hē bë tseebe manä karap'aar h'yyb nesaa do bë raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hē bë tseb'é bë häd kerih däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

²¹ Ti noo gó kã m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tseebe kãn. Tseebe gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ý j'aa etsë. Sahõnh hē hÿ pong jé, badäk hahÿy hä hanäng do na-ääj hē mabag'ääs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëëk do mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahõnh hē Ee banoo ta hejój hä ýy. Dooh baad hapäh pé ýyh, P'op Hagä Do T'aah. Jääm né hē Ee hapäh ýyh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jääm né hē ýyh, ta T'aah hapäh. Jääm né hē sa hä ý metëëh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hēnh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëéh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ý maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky

* **10:2** Hahÿy d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa.

† **10:3** Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bā, tahañang pé tii.

n'aa rod makūūh, hajōk sa wahē n'aa hedoo do makūūh, rakarēn paawā raheg'āās bē hapāh doo, dooh paa rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaa newēē bē maa newēē doo, dooh paa ramaa napēē booh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Samarija buuj ky en'nyym do panyyg n'aa hahȳȳh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hapāh do as'eēg gēēt mā Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matēg —nāng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edēb had'y'yt do ŷ gadoo hyb n'aa, h̄y pong jé P'op Hagā Do pa ŷ bawād had'y'yt hyb n'aa ŷ dajēp bā? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ny hadoo P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk do hā takerih ti ky n'aa? —nāng mäh. —Nyy da ta hā maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'y'yk ky hadoo:

—Hahȳȳ da takerii dāk: “Taw'āāts hē tak'ēp bē kamahān Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Doo, bē h'y'yk kaha'eeh doo. Taw'āāts hē tak'ēp bē h'y'yk padāg ta hā. Taw'āāts hē bē h'y'yk tym gó naa né hē bē kamahān ta hā, sahōnh hē bē hajaa doo me.”²⁸ Hahȳȳ da na-āaj takerii dāk —nāng aj'y'yk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da”²⁹ —nāng mā aj'y'yk kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —nāng mäh. —Taw'āāts hē tii d' né hē madoo, tii bā baad mabawād kān h̄y pong jé kā —nāng mā Jesus.

²⁹ Ti m' aj'y'yk karēn paawā tajejēn ta h'y'yk j'ooj madāk doo me m' ti takeaj wād paawā. Ti hyb n'aa m' Jesus hā tabeanh ta seeh:

—Jaa tii da ŷ hadoo doo? —nāng mā ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awāt aj'y'yk panang Jerikó hēnh hahōm doo. Jerusarēnh bā naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahōm me takataa moo nes'aa do sa hā. Ramaso dāk, rarahejāā mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bā m' radejaad hōm ta tyw n'aa noo dāk bā. P'eets mā tadajēb paawā sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'y'yk P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do see tii me m' tamahōm. Aj'y'yk tabahapāh bā m', dawēē takenaa wāt ta mahānh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabēs. Dooh m' tat'y'yd mehīn bā. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi hād nāng do panaa né tii. Tii me né m' tamahōm tii d' ēnh. Ti na-āaj mā dooh tat'y'yd mehīn bā aj'y'yk tyw me hajad hōm doo. ³³ Ti m' tagadēg ub aj'y'yk, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'y'yd mehīn kān aj'y'yk. ³⁴ Ta wē m' tabahōm, ti m' ta rog

taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ēēb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'y'yd dāk mäh. Ti m' aj'y'yk batóg sooh ta mas'āā jó. Ti m' tamahōm kān dawēē hena do tób n'aa bā. Tii bā m' aj'y'yk tabahagāā kān. ³⁵ Jati pé kā m' tets'ēē dāk mā tób danāh hā pawóp hē moweed k'āāts hawak do s'ēēb. Ti m' taky hadoo ta hā: “Mahagāā hahȳȳy'yk. H̄y ta sām. Ta sām nahaja bā, ŷ matēēh bā sahōnh hē ŷ ep'aak a hā”, nāng Samarija buuj kyyh tób danāh hā —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hā.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky en'nyym a hā, ta ti rarejāā do hā? Ny hadoo do ta da hadoo a hā? —nāng mā Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'y'yk do baad hapāh do ky hadoo:

—T'y'yd mehīn doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nā, tii d' né hē mabadoo kān a da hadoo do hā —nāng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'āās do panyyg n'aa hahȳȳh

³⁸ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus ramahōm me, panang see bā m' ranu kajāg kān. Ta tii bā m' ŷȳnh Maah-Ta hād nāng do gadoo. Tats'y'yt mā ta tób hēnh Jesus ta ma matēg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ānh, Marija hād nāng do asooh mäh. Jesus ma metēēk do tamaa newēē mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaāt. Ta waa n'aa m' tamoo wāt Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wē tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh.

—Nepāh a hā, dooh ānh ŷȳ ŷ tamoo masaa bā? Mamaher'ood ŷ tamoo masa hyb n'aa —nāng mā Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —nāng mäh —hajōng do hā maty kanewaāt. Tii hā mah'y'yb dāk —nāng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manā ta tii hā. Jāām né hē sét hē ti taw'āāts hē. Ta tii hā Marija h'y'yb dāk. Dooh da ŷ mejō bā ta ti teréd hōm —nāng mā Jesus Maah-Ta hā.

11

Jesus ma metēēk ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsēē mā P'op Hagā Do hā. Tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsēē doo, ta ma matēg see ky hadoo ta hā:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh.

—Āā mama met'ēēg nyy da ēr ky n'aa etsēē, Jowāw nu gahem'uun do ta ma matēg tamaa metēēk doo da —nāng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky n'aa ets'ēē bā, taw'āāts hē hahŷy da d' bē kyyh:

“Ee, āā karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa jew'yyk.

Āā etsēē a hā, sahōnh hē mabag'āās do nayyw hē takajaa hyb n'aa āā wē.

³ Man'oo had'yyt hē āā waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do āā moo bok do paah.

Āā na-āāj hē āā mabaan hōm āā wē moo bong do nesaa doo.

Man'oo manā nesaa do āā tah'yyb tatug”, nāk da bēeh, bē ky n'aa ets'ēē bā — nāng mā Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hā ji ky n'aa etsēē do ky n'aa:

—Bē see ahōm bā atsēm ub ta najiis tób hēnh, pāw tets'ēē bā paawā ta wē, ta wē heg'āās do waa n'aa paawā, hahŷy da ta kyyh ta najiis hā: “Na a waa uuh, pāw uuh. Tamawoob hē paawā ŷ karēn. ⁶ Najis ŷ kajaa nag'aap hē wē ŷy atsēm ub. Dooch wē ŷ ta waa péh”, nāng da.

⁷ Tii bā da ta najiis tób gó ta gawakō gó hagā do ky gedak ta hā: “ŷ maty hasyyg manāh. Baad tób noo gatsēē dāk ta tēg me. Āā aj'eenh tah haa daheeh. Dooch ŷ haja bā ŷ an'oo bā a hā metsēē doo”, nāng da ta najiis ta hā.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'oot —nāng māh. —Tii d' edo né paawā as'ēēg gēēt né hē, pāw tabanoo hyb n'aa ta najiis hā. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ēēg gēēt. Tawén s'ēēg g'ēēd kán, tanaēēj had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot: Bē ets'ēē, tii bā P'op Hagā Do anoo bē hā. Bē esóts, tii bā bē aw'yyt da. ^{*} Bē naēēj tób noo bā naa, tii bā da ta danāh noo gas'ēēs. [†] ¹⁰ Jé hetsēē do gadoo da P'op Hagā Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagā Do hanaa. Jé tób noo bā naa naēēnh péh, tób noo kas'ēēs da ta hā P'op Hagā Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hā:

—Bē t'aah ets'ēē bā tah'yyb, bē anoo ta hā aw'yy? ¹² Karaak tyb bē hā tets'ēē bā, sēēj bē anoo ta hā? Dooch. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawā bēeh, baad hadoo do bē heno bē taah hā. Ti bahānh bē Yb hŷ pong jé hawāt do anoo da ta Sahee, ta hā hetsēē do hā —nāng mā Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wāt rahanāng do panyyg n'aa hahŷy

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakēē ji ky n'aa etsēē do hā tahanāng pé m' ti bē esóts, tii bā bē aw'yyt. † **11:9** Ji ky padāg had'yyt hē P'op Hagā Do hā ji etsēē doo, tahanāng pé m' ti tób noo bā naa ji naēēnh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu. § **11:22** Hahŷy d' tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūum doo: Aj'yy hejoonh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejoonh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'yy hejoonh do ma, karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagā Do Sahee hejój gó Jesus bahebē karap'ar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ēp tabahejoonh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahānh.

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'ar h'yyb nesaa do Jesus habēē hōm ner'oot do hā hadāk do paah. Aj'yy karap'ar h'yyb beréd hōm bā, aj'yy er'ood dāg kán p'aa hēnh. Hajōk do t'ii hēnh kat'aa do rahyb n'aa meu-unh māh. ¹⁵ Ta wób raky sēm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu, ‡ karap'ar h'yyb nesaa do wahē n'aa kyy gó ti tabahebē karap'ar h'yyb nesaa doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarēn mā Jesus rametyy, P'op Hagā Do hejój me tado bā tamoo wāt doo. Ti hyb n'aa rabetsēē mā Jesus hā, tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā.

¹⁷ Jesus hapāh mā sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hā:

—Nesaa do Yb kyy gó ŷ hebē karap'ar h'yyb nesaa doo, bē nooh. Nyy d' tii eh? Sa da hadoo do wē sa hāj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bā, gawatsik tii bā sahōnh hē — nāng māh. —Sa wakāan sa hā hē rahyb n'aa wareem bā, sahōnh hē kahāj jēng tii bā — nāng māh. ¹⁸ —Ti hadoo ēnh Nesaa Do Yb hā kā. Ta hā hē takawareem bā, ta karapee hā tahyb n'aa wareem bā, nayyw hē tabahēēj jēē paawā tii bā Nesaa Do Yb bag'āās doo. Ta ti ŷ wén her'oot, Beresebu kyy gó ŷ hebē karap'ar h'yyb nesaa do bē her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bē her'oot doo da tado bā, Beresebu kyy gó ŷ hebēē bā paawā karap'ar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bē karapee hebē do karap'ar h'yyb? Bē karapee né da bē raky n'aa etyy, daap bē menyih do hyb n'aa bē her'oot do hā. ²⁰ P'op Hagā Do ky gabuuj gó né hē ti ŷ hebē do karap'ar h'yyb nesaa doo. P'op Hagā Do ji tabag'āās do kaja doo kā bē wē, ta ti metēēh bē hā —nāng māh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hā:

—Aj'yy hejoonh do hajōng ta kuman yt hā ta tób tahagāā bā, dooh ta ma hado hōm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahānh hejoonh do kajaa bā ta wē, ta sām tam'aah tii, ta hā taj'aa ketsē. Ta kuman paa tasog hōm, ta mejój paah. Tii bā kā, ta ma paa tabasog hōm kán, tets'ēē bong ta wób hā kā § —nāng mā Jesus.

²³ —Hēp ŷ hata nadoo doo, majē ŷ tii. ŷ manasa doo, P'op Hagā Do wē ŷ ataa doo, dawēē rabeūūm tii bā tan'oo bā —nāng māh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Karap'ar h'yyb nesaa do aj'yy hā, ŷyñh hā hadāk do paa ahōm wād bā ta mahānh, tabanawāng hēnh tabahew'ēēt. Ta tób tabesoos takameh'āāk hyb n'aa. Ti dooh

tawyyd bä. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaa j hóm p'aa hénh ÿ hadäk do paa hä, tób ÿ hénh”, näng. ²⁵ Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. ^{**} ²⁶ Tii bä tats'yyt 7 karap'ar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahänh nesaa doo. Tii bä rabajëë péë ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kán ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahänh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä —näng mä Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bä m', hajök do mahang ÿñh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿñ òm haw'ëeh doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahänh ky n'aa kedëng, P'op Hagä Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hä.

Jonas Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' hajök do gatat'uuk bä m' ta hä, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. ^{††} Doo da ÿ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kameteëh da. ³⁰ Jonas hä P'op Hagä Do bad'oo do hä, Niniwéh buuj rah'yy genä hóm, P'op Hagä Do né ti mejüü. Ti hadoo né da hä ÿÿ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hä rah'yy genä hóm da, P'op Hagä Do né hë ti ÿ tamejüü doo. ³¹ Seba häd näng do hä j n'aa sa wahë n'aa ÿñh, da hë, badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa etty noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromāw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromāw bahänh ÿ ti hahÿÿh, bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bë hahÿÿh. ³² Niniwéh buuj na-ääj da raky n'aa tapaa né tii da ënh ti noo gó kä, da hë badäk hahÿÿ hä habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hä ta her'oot noo gó, rat'yyd kamehÿÿn nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hóm. Hahÿÿh, Jonas bahänh ti ÿ hÿÿh. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehÿÿn bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä —näng mä Jesus hajök do sa hä. ^{‡‡}

^{**} **11:25** Ta tób paah, aj'yy, ÿñh hä hadäk do paa tii. rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä.

Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta äh tabakä wät k'ääts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hä. ^{§§} **11:36** Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyy ky n'aa me taba her'oot. Ta wób sa hä dooh m' tagah'ood ná bä. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hénh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aaah tado bä. Sa hä kejën Jesus hejói. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëëk doo. Doo kejën do tado bä ti tameteëk doo. Baad ji karën bä baad hadoo do ji bahapäh bä, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëëk doo. Ji hä ta bag hado däk. Ji kanarën bä baad hadoo do ji bahapëë bä, dooh tagah'ood bä ji hä Jesus metëëk doo. Badagyp do hadoo ji hä.

^{***} **11:41** Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ääts hë bë waa hood gó hanäng do bë anoo kas'ut do sa hä, tii bä kä baad ub tabanäm sahönh hë bë hä, P'op Hagä Do hä.”

Ji bag hadoo do panyy n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo ji bag ji gataa bä ji jejën hyb n'aa. Doo ji daso bä ji waa hood yt hä. Doo. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. —Baad tado bä ji matym, ta bag hado däk sahönh hë ji hä. Baad tanado bä ji matym, badagyp hadoo ji hä. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hä hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bä, badagyp do hadoo do tanado wäd bä, sahönh hë tii bä tabawag däk ji hä, ta bag hadoo do mehänh ji hä ^{§§} —näng mä Jesus kyyh. Panyy gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yyim do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahänh bä kä, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hénh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahóm kán mä ta tób hénh, ti m' tabasoo, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danäh hyb n'aa meuunh mä Jesus basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hë. Doo m' ta moo tahetsyyd bä sa wahë makü rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Bë Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. T'öp bë h'yyb tym gó, hajöng nesaa doo. ⁴⁰ Bë h'yy gatema —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ääj hë tapahuunh. ⁴¹ Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa, t'öp naa, bë masaa kas'ut do sa hä, tii bä kä, P'op Hagä Do hä baad ub tabanäm sahönh hë bë hä ^{***} —näng mäh.

⁴² —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bë moo boo hä bë da hadoo do hä, bë mabaan P'op Hagä Do hä bë kama han doo. Taw'ääts hë paawä dooh bë mabaan bä ta tii. Taw'ääts hë P'op Hagä Do matym n'aa bë banoo na-ääj hë —näng mä Jesus.

^{††} **11:29** Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa,

^{‡‡} **11:32** Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo,

⁴³ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bä bë atooj bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëeh, hajök do mahang rakahet'aa bä, rabahesäm bä —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bä ji nahapäh do hadoo bëëh^{†††} —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ääp doo, ää na-ääj hë mapes'ääp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajöng hejooon do bë mejüü ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahänh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bä bë mejüü do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makü radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeh, bë tema. ⁴⁸ Ta ti tametëeh, bë wahë makü h'yyb hadoo bëëh. Bë wahë makü né hë dej'ëep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kä bë temaa toonh ji hyb n'aa eese do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.^{†††}

⁴⁹ Hahÿÿ d' né hë P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejüü da këh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ääj né hë. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejäa”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hä:

—Ti hyb n'aa da bë hä, da hë habong do hä kä, P'op Hagä Do ban'oo kân sahönh hë ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahÿÿ tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, ⁵¹ Abéw Käih naboooh noo gó du däk do né hë. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bë hä, da hë habong do sa hä kä P'op Hagä Do ban'oo kân sahönh hë radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

⁵² —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Doo h bë karën bä ta wób raky n'aa napëe bä P'op Hagä Doo. Tób noo tég ji jejën do hadoo sa mahänh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bëëh. Bë né hë, dooh bë karën bä bë ajëeh, dooh P'op Hagä Do bë hapëe bä. Ta wób, karën do hajëng doo, bë ge'ÿÿm ranajëng hyb

n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bä kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do na-ääj hë rakawajään ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawaj'ään gó m' rabeaanh ta hä. ⁵⁴ Rakarën paawä m' raw'yyt taher'oot do hä raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'ÿÿm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hä Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa päw makuj n'aa mahänh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'ÿÿm do mahänh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. ² —Doo h ji haja bä ji jejën bä ji h'yyb. Sahönh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahönh hë ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh. ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bä bë her'oot doo, adëb bä kä, sahönh hë maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hë ta gawakó gó kahesëeh do ta see hä, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahönh hë ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bë jeÿÿm manä ji majÿÿ ji daj'ëep do hä. Jääm né hë ji hub rahajaa radajëeb bä. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. ⁵ ÿ maher'oot bëëh, ny hadoo do bë jeÿÿm. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ji jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ëep do jawén paa bä, ji h'yyb tym taw'oong hóm kân tabanesaa hënh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bä. ⁷ Ti hyb n'aa, bë eÿÿm manäh. Hajöng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahönh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsen. Baad ji tabahag'ääs ÿ hanäng péh —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿÿh, A'ÿÿy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo, ÿ na-ääj hë, dooh

^{†††} **11:44** Kamag hood banäng bä tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot bä. Ti hadoo né sa hä ênh, Pariséw sii raboo bä. J'ooj madäk doo me raky ken'ÿÿm do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bä baad tanado bä sa h'yyb tym. ^{†††} **11:48** Doo h sa wahë makü rapanyyg kadehé bä P'op Hagä Do ky n'aa hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do wób, rawehëé né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod maküuh, dooh raky dahé bä sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäw ub tii. ^{*} **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'ÿÿm mahänh Pariséw rabad'oo doo da.

ÿ ky n'aa jejën bā ta tii, āās P'op Hagā Do pa hab'ēēh do sa hā. ⁹ Kēh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-āāj da ÿ ky n'aa jejën tii d' ēnh, āās P'op Hagā Do pa hab'ēēh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagā Do mabaan ti ta hā. P'op Hagā Do Sahee ky n'aa rejāā pé kā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā, dooh tat'y'yd mehīn bā kā tii kā —nāng mäh.

¹¹ —Bē ramoo maso dāg bā, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh bē ramahūūm bā, sa wahē n'aa wób wē bē ramahūūm bā, hyb n'aa jewyk do wē na-āāj né hē, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do hā bē ky n'aa. ¹² P'op Hagā Do Sahee anoo da bē her'oot do pan'aa —nāng mā Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahÿȳh

¹³ Ti m' hajōk do mahang ta see ky ganyyh: —Ma matēg —nāng mäh. —Mamaher'ood hāÿ ȳy, tabetyn hyb n'aa āā yb wē naa —nāng mā aj'y'y kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā: —Najis ȳy, ÿ nado ti hetyn bē hā bē yb ma paah —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' sahōnh hē sa hā Jesus ky hadoo: —Bē hyb n'aa matakā da, bē hyb n'aa nah'ūūm hyb n'aa bē ma, bē dajēēr. Ji ma tak'ēp hajōng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babā ji awāt bā —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ūūm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'y'y tak'ēp wekāp doo. Baad ta geēw bā. Ti hyb n'aa baad né hē ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hÿy kā?”, nāng. “Gedē hōm joom ag tób n'aa”, nāng ta kyyh. “N'yy hēnh hÿy kā ta wób ÿ bataa?”, nāng ta h'yyb gó. ¹⁸ Ti taky hado kån: “ÿ hapāh. Hahÿy da ÿ bad'oo”, nāng ta kyyh. “ÿ apyn hōm dó joom ag tób n'aa”, nāng ta kyyh. “P'aa hēnh da ÿ tamaa sooh. Aeh da hÿy kā joom s'ēēb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa na-āāj né hē”, nāng. ¹⁹ “ÿ bahajaa bā kā”, nāng, “hahÿy da d' kēh ȳy hā ȳy hē”, nāng. “Hajōng wakāp ȳy. DooH d' nayyw tahēēj bā. Hajōng da ta baab teh'ēēnh wakāp ȳy hā”, nāng. “Taw'āāts hē hÿy kā, ÿ kameh'āāk hÿy kā. Baad ÿ hÿy kā. Baad ÿ beēēk hÿy kā, baad ÿ bawa hÿy kā, ÿ tsebē hÿy kā”, nāng ta ti aj'y'y h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagā Do ky hadoo ta hā: “H'yy gatamaa om”, nāng. “Badah atsēm da madajēp! Jaa wē tabayyw kån a ma paah?”, nāng P'op Hagā Do kyyh aj'y'y hā kā —tii d' mā Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajēēr ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kån sa hā:

—Ti hadoo né kā ta ti tak'ēp sa wak'āāb hyb n'aa h'ūūm do hā, P'op Hagā Do dooh rahyb n'aa es'ee bā —nāng mā Jesus.

Ji P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa hahÿȳh

²² Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bē ÿ maher'oot hahÿȳh: Bē hyb n'aa tón had'y'yt manā bē babok do hā, bē waa hā, bē saroor hā. ²³ Tii d' ÿ wēn edoo, ji awa do bahānh ti ji edēp doo. Ji saroor bahānh ji. ²⁴ Bē hegāā taw'ēēd. DooH rejoom bā joom tym. DooH rata bā joom ag. DooH sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawā P'op Hagā Do anoo sa waa. Taw'ēēd P'op Hagā Do kamahān do bahānh bē takamahān! ²⁵ Tak'ēp bē hyb n'aa newē had'y'yt né paawā, dooh bē haja bā bē aboo dawēd bā ta ti da. ²⁶ Ta ti bē nahaja bā, nahejooj né paawā, h'ēēd hyb n'aa bē hyb n'aa newē had'y'yt hē ta wób.

²⁷ —Bē hegāā tabawā n'aa ts'ooH —nāng mäh. —DooH né paawā ramoo boo bā, dooh né paawā sa saroor rages'y'yb bā, Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ēēng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'ooH. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagā Do adoo bā tabawā n'aa hā, nayyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, ti bahānh da P'op Hagā Do bahag'āās bēēh. Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēēd hyb n'aa P'op Hagā Do hā baad bē h'yy kana'eeh? ²⁹ Bē hyb n'aa newē had'y'yt manā bē eēēk doo, bē awa doo, bē awēh doo. Bē hyb n'aa tón had'y'yt manā ta tii. ³⁰ P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do ti tii, ti hā h'yyb pad'ēēk doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagā Doo, bē Yb, hapāh bē wē bedoh doo. ³¹ Taw'āāts hē baad bē h'yyb padāg bē Yb bag'āas do hā. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo —nāng mäh.

³² —Bē eÿym manā b'éeē taah nahejooj is doo. Hanām gó bē Yb, hÿ pong jé hawāt do tabanoo bē hā, ta sii bē bag'āās hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eÿym manāh, ÿ wēn nāng. ³³ Taw'āāts hē bē esēēm hōm bē wē hanāng doo. Kas'ut do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma nāng hÿ pong jé kā. Ta ti dooh tahēēj bā. T'ii hēnh dooh retsēēg bā kā bē ma. T'ii hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ÿ wēn her'oot, tak'ēp bē kamahān do banāng bā, tii bā bē h'yyb bawāt —nāng mā Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahÿȳh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē bē h'yy kahasaāb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'y'yt da, atsēm na-āāj hē bē gada, p'aa hēnh ÿ bahyng bā. ³⁶ Taw'āāts hē tób dānh karom, atsēm sa kariw n'aa raket'ēē hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēēh. Ta bag ahōō had'y'yt hē ran'oo bā. Ty gapad'ēēk ragada sa kariw n'aa, tanaēēnh bā, nayyw hē ra-gas'ēēs hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajēē

suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hã, sa kariw n'aa kajaa bã kã raty gapad'ëek do hyb n'aa —nãng mã Jesus. —Né hup ý né hë hahý ý her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawëh hyb n'aa. Tii bã da ta saroor see tah'yýt, tii bã sa ta, sa waa taban'oo kãn sa hã. ³⁸ Taw'ãäts hë da sa kariw n'aa awyyd bã ty gapad'ëek do sa hã, atsëm ub takaja bã, tapaj'ëë bã takaja bã na-ãäj hë —nãng mãh.

³⁹ Ti m' tabaheer'oot ënh panyyg see ky n'aa me sa hã:

—Bë hyb n'aa newë hahýh: Tób danãh hapëë bã paawã hets'ëek do kajaa bã, dooh paawã tan'oo bã hets'ëek do ta tób tanoo ëë nã bã. Baad paawã tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bë hã. Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa matakã, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ý wën her'oot, bë ganadaa bã Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —nãng mã Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beaanh ta hã:

—Ãã wahë n'aa —nãng mãh. —Ãã hã ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahõnh hã ti mabaher'oot? —nãng mãh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ý maher'oot, sahõnh hë bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät doo, h'yy ganãng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hã ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'ãas hyb n'aa, sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hã, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awãd nuuj jé. ⁴³ Taw'ãäts hë ta kaser n'aa hã, ta kariw n'aa awyyd bã ta mejüü do hã moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bã. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëehh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado dãk hyb n'aa kã. Né hup ý né hë ta ti ý her'oot doo. ⁴⁵ Hýý kã, baad ta kaser n'aa moo nawãd bã paawã, ta h'yyb gó taky hado bã: “Doooh nyyw hë kariw ý n'aa kaja bã”, tanoo bã, karom wób tahewyh had'yyt bã kã, tatsebë do waa n'aa tamoo hewëed bã, taoom bã jarakë hedoo do mahýýj, ⁴⁶ ti taganada bã né kã ta kariw n'aa kajaa da. Tahyh n'aa napeet bã kã takajaa. Tii bã, tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagã Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karën do tamoo nawät doo, tahapëë né paawã baad ub ta kariw n'aa mejüü doo, tak'ëp da rabaheewyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejüü do nahapãh doo, dooh denaa hë rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kã, ji hã P'op

Hagã Do anoo do pénh, ti pénh né takarën ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ãäj takarën tamoo wät ta wë, hajõng takarën ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahýh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hý pong jé naa ý bahyng, tëëg hadoo ý gahõ jat hyb n'aa, badãk hahýý hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. Ý karën paawã nyyw hë tabahõõ jat ti tëëg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ý bahoop da. Tak'ëp ý h'yy katõn ta ti ý bahajaa bã kã. ⁵¹ Ý ahyy wät babã, bë ed'oo apãh, h'yyb nyyw gó badãk hahýý hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ý an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bë hyb n'aa newë manãh. Ý ahyy wät do hyb n'aa, hëp ý n'aa raketyn bong da. ⁵² Hý jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hëp ý n'aa. Sa wakãän tamawoob hë hadoo do ragadoo da këh ý n'aa. Pawóp hë, dooh d' ragado bã. Ky kedak da hëp ý n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hëp ý n'aa. Ti hadoo né da sa ýyn sa toog daheeh, raketyn bong da hëp ý n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ãäj da —nãng mã Jesus ta ma matëg hã.

⁵⁴ Ti m' hajõk do hã taky hadoo:

—Papýýj badëë hyng hënh naa naëng poo wäd bã, “Badah tabadoos”, nãk bë kyyh. Te hub né hë, adoo né hë. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bã, “Badah banãm”, nãk bëeh. Te hub né hë, banãm né kã, baju né hë kã. ⁵⁶ J'ooj madãk doo me ky ken'yym do bëeh! Bë h'yy genã né paawã naëng hadoos do heen n'aa hã, banãm do heen n'aa hã, dooh bë h'yy genã bã, da hë kã, ta heen n'aa bë hã kameteëh do hã† —nãng mãh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hë, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahõm bã, hyb n'aa jawyk do wë õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ãäts hë ta hõõ bã, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahüüm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bã, bë d' tamahüüm hyb n'aa jawyk do wë. Ta tii kã, warahén hã bë tabahaëënh, bë tadewãts bëeh hyb n'aa kã. ⁵⁹ Baad bë ý maher'oot: Doooh d' bë anã bã kã tii bã, sahõnh hë bë nepaag bã —nãng mã Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bã, ji da P'op Hagã Do rejãã do ky n'aa hahýh

† **12:56** Naëng badoos do pooj jé, rahapãh ta heen n'aa. Tabanãm do pooj jé, rahapãh na-ãäj hë ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawã, dooh rah'yy genã bã P'op Hagã Do T'aaah tado bã né hë. ‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahýh. Hahýý d' tahaanãng pé na-ãäj hë: Taw'ãäts hë nyyw hë, ji hajaa nã bã, ji h'yyb tym ji benãm P'op Hagã Do wë, ta jawén ji tanarej'ãã hyb n'aa.

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wé. Jesus má ramaher'oot Pirato hád näng do warahén n'aa radej'ëep do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do há rama ejuu bá. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa há:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bê ed'oo? ³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa há, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bê há na-ãäj hê da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bê moo bok do sãm, nesaa do bê neréd bá. Tabanesaa hênh bê da tah'eed hóm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh hád näng do tób yb sa jó hatéh hyng doo ênh? Radejëp bê ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarênh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bê há na-ãäj hê da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bê moo bok do sãm, nesaa do bê neréd bá. Tabanesaa hênh bê da tah'eed hóm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji há, baad hadoo do ji moo nawäd bá. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo hád näng doo, uwva tyd mahang. Hajöo nuu me tabahóm tabahég'ääs hyb n'aa ta joom teag bá. Dooh tawyyd bá ta ag ta há. ⁷ Tii kã, tagadëeg ub, ta joom mahang moo wät do há taky hadoo: “Tamawoob hê ta baab ÿ gadaa wät teag bá. Dooh teag bá. Tabad'op hê ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karên mabagëew jat”, näng mäh. “Daap tabewaant”, näng mäh. “Joom see êr ejoom paawä tabasoo hã”, näng joom danãh ta sii moo wät do há. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hê sét hê ta baab êr gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ÿ bahag'ääs hÿy kã”, näng mäh. “Baad ÿ w'oo eh'aa këe k'ääts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahÿy há ta baab teag bá, taw'ääts hê. Taneag bá kã, tii bá kã mamejô ÿ bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa há —näng mä Jesus.

ÿynh jadatog is do panyyg n'aa hahÿy hã

¹⁰ Ti m' Saab há kã, Judah buuj rakamehehãk bá kã m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt há m' Jesus ma metëek bá kã m', ¹¹ tahapãh mä tii bá ÿynh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta há hadãk do haj'aa. Dooh m' tahaja tadajoow bá. ¹² Ti m' ÿynh Jesus bahapãh bá, tanaëenh mä ta wé. Ti m' taky hadoo ta há:

—Tok ÿy, ðm has'oo dãk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta há tamoo däng. Ta há tamoo dëe sii hê m', takadajoow géet. Tak'ëp mä ÿynh j'aa etsëe kãn P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahê n'aa genaag bá Saab há ÿynh nahëe Jesus ado hóm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta áh —näng mä tób hagã n'aa tób gó kahet'aa do sa há. —Taw'ääts hê tii há bê bana, bê nahëe kado hóm hyb n'aa. Saab há ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta há:

—J'ooj madãk do ta ti bê h'yyb! —näng mäh. —Bê na-ãäj hê bê moo bok Saab há. Dooh g'eeh bê asood hóm bá bê masãäh booy yb, jumeto, sa tób n'aa yt há habëeh do Saab há, bê mahüüm hyb n'aa rabeheëk doo hênh? ¹⁶ Dooh g'eeh taw'ääts hê tado bá, Saab noo gó ÿ asood hóm bá hahÿ Abaraãm panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bá kã m', ta majiï m' nu mebyy bong. Hajök do tii bá hab'ëeh do ratsebé mä sahõnh hê hanãm doo, Jesus moo wät do há.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿy hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ÿ her'oot bê há P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad hád näng do tym nad'ëed is do hadoo né hê P'op Hagä Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bá. Ti tabawëe kãn, ti tabae hëe kãn. Tii há kã taw'ëed batooj kãn ta há kã* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bê há P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²¹ —Pãw makuj ÿynh ado dãk doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj dãk do hadoo né tii. Baad tabajõots dãk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hê tiriig s'ëeb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bá, ji bajëe suun do panyyg n'aa hahÿy hã

²² Ti m' Jesus bahóm Jerusarênh hênh. Ti m' tamahóm me, tama metëek panang ta hõb bá habong do sa há. ²³ Ti m' aj'yy see eaanh ta há:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jããm hê pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wê? —näng mä aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa há. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hÿ pong jé ji bajëe suun doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hê tak'ëp bê hyb n'aa eréd manãh, bê bahajaa hyb n'aa bê bajëng do t'ii hênh. Ta jawén, hajök né paawä da karên hajëe p'ëe, dooh da

* **13:19** Joom motaad hád näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta há h'yy ka'eeh do kah'üüm. † **13:21** Pãw makuj, jé pad'yyt hê tiriig s'ëeb mahang kamekuuj dãk doo da, jé pad'yyt hê badãk hahÿy bá P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd dãk da.

rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëe däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëe suun ta gó. Tób w'oo hä bë wób rababë hõm tii bä. Tak'ëp bë wób ranaëënh da tagas'ëes hyb n'aa: "Ää wahë n'aa, manoo gasëets a tób, ää bajëe p'ëe hyb n'aa", näk da bë wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: "Jaa bëeh? Dooh bë ý hapëe bä", näng da bë wób hä. ²⁶ Ti d' bë wób raky gedak: "A sii paa ää beëek, a sii paa ää bawa. Ää panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa ääh." ²⁷ Ti d' bë wób hä taky hadoo: "Dooh bë ý hapëe bä. Bë ahõm mahãnh ýy, nesaa do moo heb'oooh doo", näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hä h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:
—Tak'ëp bë wób ba'oot da. Sa tég kamegëej däk da. Tak'ëp bë wén oot da, bë hapäh do hyb n'aa da hý pong jé P'op Hagä Do bag'äas bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëe kä, dooh ran'oo bä t'ii hënh kä. ²⁹ Badäk hahýy hä jé pad'yyt hë naa rabena da, P'op Hagä Do bag'äas doo bä ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyng kãn da. Babä hyb n'aa jewyng do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarënh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyng n'aa hahýy

³¹ Ti noo gó né hë m' Pariséw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hënh. Òm da Eróts daj'ëep —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä. Bë maher'ood ta ti aj'yy ji rahejáã do yb. Bë her'ood ta hä, pawóp ná ta äh karap'aar h'yyb sa hä hanäng do ý bahebë ná. Pawóp ná ta äh nahëe enäh do ý asog hõm ná sa nahëeh. Tii bá kä, ý haja kãn da ý moo wät doo kä badäk hahýy bá. Tii da bë kyyh ta hä. ³³ Jerusarënh bá né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheh'oooh. Ti hyb n'aa, t'ii hënh né hë ý bahõm, ý dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheh'oooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek' uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ý karën paawä ý bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ý mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ýyn ta kég yt hä tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ý badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bá. ³⁵ Bë hegäã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. Dooh da ý bë hapëe bá kä. Jáãm

né da p'aa hënh ý bë bahapäh da, bë h'yy kawareem bá, hahýy da bë her'ood bá: "Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyng Do kyy gó hana doo!"*

14

Saab hä Jesus nahëe do hõm do panyyng n'aa hahýy

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hä, Pariséw hyb n'aa jawyng do see tób bá Jesus bawëh bá m', baad mä Jesus ramatakëe. ² Tii bá m' ti anäng mä aj'yy nahëe näng doo. Dehepung bëeh mä ta tsyym, ta moooh. Rakarën mä raheg'äas Jesus ado hõm bá ta nahëe Saab hä, ratayy do hä. ³ Ti m' Pariséw hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh do hä na-ääj mä Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yyk do anoo, nahëe näng do sa nahëe ji ado hõm Saab hä? Dooh g'eeh tan'oo bá? —näng mä Jesus.

⁴ Dooh m' raky gedag bá. Bag hënh mä rabab'ëeh. Ti m' Jesus moo däng nahëe näng do hä. Ta nahëe do hõm. Ti m' tamejüü tababaaj hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hä:

—Bë t'aah, bë mas'ää booyb t'aah, tadëe hyy bá t'öp naëng gajät doo gó Saab hä, dooh g'eeh nayyw hë bë ej'ooj ná bá, Saab hä né paawä? —näng mä Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metëek ji kanasab'ee do panyyng n'aa hahýy

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyid wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bá, ji weh'ëeh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bá m' taky hadoo, panyyng gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëe do jãm n'aa hënh ji ratsyyd bá, bë esóts manä baad hadoo doo, hyb n'aa jawyng do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyng do tyng n'aa bë esóts bá, hyb n'aa jawyng do bë mahãnh tatsyyd wät do kajaa bá, ⁹ kat'ëe do noo gana do ky hadoo da bë hä: "Man'oo hahýy hä ta tyng majasooh doo", näng da. Tii bá kä da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bá kä, bë kahýyd kãn ky n'aa nets'ás do tyng jó kä. ¹⁰ Bë ratsyyd bá, taw'ääts hë bë atooj dawë hä, hyb n'aa najewyng do tyng jó. Ti m' jãm no gana do kajaa bá, hahýy da ta kyyh bë hä: "B'ëep dana, p'eets hë, baad hadoo doo bá bë atooj." Tii bá kä, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëe däk da. ¹¹ Jé ta daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da, P'op Hagä Do an'oo bá —näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tã mamoo wäd bá a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a na-jiis hedoo doo, a hýy hedoo doo, a wakään

hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ep ma enäh doo. Ti matsyyd bä, öm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'ääts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedöm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehēt do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da öm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooh né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gö —näng mäh.

Hÿ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do jām n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gö Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëes hyb n'aa ta ti jām. ¹⁷ Sahönh hē ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejüü ta karom tabahöm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahönh hē tats'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bets'ëe hōm hēj. ÿ karēn ÿ heg'ääs”, näng. “Dooh ÿ haja bä ÿ ahöm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahöm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ bets'ëe wät 10 booj yb. Hÿÿ kä ÿ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä ÿ ahöm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahöm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ÿ gat'ëe däk äm ÿÿ. Dooh tahaja bä ÿ ahöm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hōm kän, tamarher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jām no gana do kawaj'ään wäd kän sa wē, ti taky hado kän ta karom hä kä: “Nayyw hē, ahöm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hōm kas'uut doo, k'yy gedöm doo, ty tsehēt doo, nabong do sii hē”, näng ta hä.

²² Ti tabahajaa bä sahönh hē tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hä: “Sahönh hē ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hē, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hä.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Ahöm panang bahänh. Sahönh maw'yyt do matsyyd. ÿ karēn töp ÿ gabad'ëe däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hä. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ÿ an'oo bä sa tä, dooh ÿ an'oo bä sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mä Jesus sa hä.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karēn bä ji hado bä do ky n'aa hahÿÿh

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ääs do jām n'aa hēnh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh. † **14:34** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hä h'yy ka'eeh do h'yy gejë hōm doo.

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarēnh hēnh tabahöm bä. Ti m' ta jawén p'aa hēnh taty kaw'ööd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bē karēn bä hēp ÿ hata bē hado bä, taw'ääts hē bē yb, bē ÿÿn, bē ÿÿm, bē taah, bē hÿÿj, bē änh bē kamahän do bahänh ÿ bē kamahän. Taw'ääts hē bē kamahän do bē hä bahänh ÿ bē kamahän. Sahönh hē sa bahänh ÿ bē kamanahän bä, dooh bē haja bä hēp ÿ hata bē do bä. ²⁷ Jé hēp ÿ n'aa tamo n'aa ta hoop do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hēp ÿ hata tado bä —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gö m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëe, ji haja bä ta h'yyb hata ji ado bä. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëeb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ääts hē tahyb n'aa newëe tahaja bä ta wē hanäng do ta sām, sahönh hē tahaja so bä ta tób. ²⁹ Daap tadu do bä, tanetsén nä bä ta sām, dooh ji hapëe bä ta baa bä tabawäd däk bä, ta sām bahëej jëng. Tii bä ta wób rawajehëet ta hä: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëej jëng ta wē ta sām, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bē maa newëe: Kaneb'oooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahē n'aa hyb n'aa newëe, rahaja bä sa majiï hä raj'aa ketsē, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? 20 miw ta majiï warahén n'aa, 10 miw ta warahén tanyy bä? ³² Tahyb n'aa newëe bä tanahajaa doo, nayyw hē tamejüü rapanäk ta majiï wē, dawëe nä rababok nä ta majiï, raky n'aa her'oot rakananeb'oooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahönh hē ta wē hanäng doo, hēp ÿ n'aa taner'et doo, dooh tahaja bä hēp ÿ hata tado bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kän:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ëed wäd bä, taw'ääts hē nado wäd.† ³⁵ Dooh hyb n'aa ji karēn wät péh. Ji aw'oong hōm tii. Jé karēn pé ÿ ma metëek do tamaa newëe bä, taw'ääts hē tamatakëe —näng mä Jesus kyyh.

15

B'ëe kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bä m', sa wahē n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'oooh do na-ääj hē rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yok do ma meheték do na-ääj hē, raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy nesaa do moo heb'oooh do tagadoo. Awéh na-ääj hē sa sii —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hä:

4 –Bë see tanyy bä 100 b'éé, ta masããh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masããh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? 5 Ti tabaw'yyt bä kä, tатsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hä, tamajëëh hyb n'aa kä. 6 Tób bä takajaa bä kä, tanaëënh da ta najiis, tanaëënh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebë hyb n'aa ta sii, ta mas'ãã see taw'yyt do hyb n'aa kä, kanapëë wät do paah. 7 Bë ý maher'oot hahýÿh –näng mã Jesus: Ti hadoo né da hý pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebë baad nadoo do paa see h'yy kawareem bä P'op Hagä Do hä. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawareem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebë, sét hë baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'yy kawareem do hyb n'aa –näng mã Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahýÿh

8 Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

–Ýÿnh see wë tanyy bä 10 moweed k'ãäts tég hawak do s'ëëb, tii bá, ta see badoo wäd bá, tagataa dák ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. 9 Tabaw'yyt bá kä, tanaëënh ta najiis, tanaëënh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebë hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. 10 Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëëh do ratsebë nesaa do moo hew'ëët do paa see P'op Hagä Do hä tah'yy kawareem bá.

Aj'yy ta yb wë matëëh do panyyg n'aa hahýÿh

11 Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

–Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hë ta taah. 12 Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hä: “Na ý karën no n'aa ýÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hë ý karën ý gadoo”, näng ta t'aah. Tii bá sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hä.

13 Dooh tahajõõ nä bá ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kãn sahõnh hë ta ma, ta yb mo haj'aa kä. Ti tabahõm kãn dawëë, hëjé s'ee hënh. T'ii hënh kä tabahäj kãn sahõnh hë ta wë hanäng do paah. Tah'yyb däng do hä tabeh'ëënh. 14 Ti bahãnh kä ta dajëër bahëj jëë kãn. Dooh wäd ta dajëër kä. Tii bá awäd kãn sah. Asa kãn. Dooh tadoo wät péh. 15 Ti ta tyw n'aa esóts kãn tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masããh näng doo. Ti hä tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kãn, too yb tahagãã kãn. Too yb tanejé kãn. 16 Tak'ëp ta ti aj'yy basa kãn. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hä ta waa.

17 Tii bá tat'yyd kamehïin kãn. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bá. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ý bas'as babä”, näng. 18 “Taw'ãäts hë ý babaaj hõm ee wë”, näng

ta kyyh. “Ý maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee', näng da këh ýÿ”, näng, “‘nesaa do ý moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ããj hë', näng da këh ýÿ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. 19 Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: “Ý etsëë da ý moo wät doo. ‘A karom däg da ýÿh. Dooh a t'aah ý doo wäd bá”, näng da ýÿh”, näng ta h'yyb gó. 20 Ti tababaaj nä kãn p'aa hënh kä ta yb wë kä.

Takajaa bä kä ta yb wë, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bá, tat'yyd mehiin. Ti tawaj'aa dák ta wë, takedëng hyb n'aa. Tawaké dák, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. 21 Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do ý moo wät wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ããj hë”, näng. “Dooh a t'aah ý mamaneëëj wäd bá”, näng ta kyyh.

22 Ti ta yb ky hadoo ta karom hä: “Nayyw hë, bë mana saroor tak'ëp hanãm doo, ta hä bë dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyyim suun sii hë bë mana. 23 Bë naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebë do tä n'aa”, näng. “Ër tsebë da, p'aa hënh tah ý kajaa do hyb n'aa”, näng. 24 “Dajëp do hadoo hahý tah ýÿ. Edëb wät p'aa hënh hýÿ kä. Nepä wäd paah. Hýÿ kä kaw'yyt p'aa hënh”, näng ta yb kyyh ta karom hä. Tii kä ratsebee kãn, rabajãm kãn ta hyb n'aa kä.

25 Ta t'aah seeh, wah'ëëh hadoo do moo wät sa joom banäng bá. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëëh hadoo do bajëng bá kä, tamaa newëë dák ketën doo, kejãm doo. 26 Ti tanaëënh sa karom seeh. Tabeaanh hëd n'aa ta tii. 27 “A hýÿj kaja nä p'aa hënh”, näng. “A yb mejüü äã naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebë do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa”, näng sa karom kyyh ta hä.

28 Ti wah'ëëh hadoo do kawaj'ããn kãn. Dooh takarën bá tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. 29 Dooh ta t'aah karën bá tamaa newëë bá ta ti taher'oot doo. “Hajõõ ta baab tak'ëp ý moo wäd wät a sii”, näng ta yb hä. “Dooh noo gó òm ý ky nadaheeh péh”, näng. “Dooh noo gó tabad'op hë man'ooos pé b'éé t'aah, najis ý daheeh äã tsebë do tä n'aa”, näng ta kyyh. 30 “Hýÿ kä a t'aah mahanäng doo, ýÿj hajök sii he'ýÿh do hä tabahäj jëng do a dajëër tababaaj nä bá kä, mamejüü ranabooh booj yb hepuh doo!”, näng wah'ëëh hadoo do ta yb hä.

31 Ti ta yb ky hadoo: “Tah ýÿ”, näng, “pa ý had'yyt ti òm bagä”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hë wë ý haym doo, a ma had'yyt né hë tii”, näng. 32 “A hýÿj ti hý dajëp do paa hadoo. Hýÿ kä edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë né hë tii d'ër tsebë, taw'ãäts hë né hë jam ji moo wät”, näng ta yb

kyyh wah'ëeh hadoo do hä —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tahaer'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëe do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahÿ panyyg:

—Ti awät aj'yy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooh m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëeh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëej kân ta wë. Teanh ta hä: “Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ääts hë maheen n'aa eta hóm dajëer n'aa hä, ma ÿÿ hä na-ääj hë. Dooh da kaser ÿ n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?”, näng. “Kariw ÿ n'aa dooh da takarën wäd bä ÿ moo wäd wät ta sii. Dooh ÿ haja bä tak'ëp hadoo do ÿ moo wäd bä. ÿ nu mebyng na-ääj ÿ ets'ëe ub hä dajëer”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ënh ta h'yyb gó: “ÿ hapëe däk hÿÿ kä nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hënh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do bahëej jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëenh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë küüt ënh doo. Pooj jé kajaa do hä tabeaanh: “Nyy hë a küüt kariw ÿ n'aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a küüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a küüt 50”, näng ta kyyh ta hä. ⁷ Ta see hä tabeaanh ënh: “A küüt ënh kariw ÿ n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëeb”, näng küüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a küüt heen n'aa. Papuu merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hóm ta wób sa hä.

⁸ Tii bä ta kariw n'aa hyb n'aa meuunn ta hä, kamatakëe do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kä, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mä Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hë —näng Jesus. —P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëe ta wób sa hä rabahed'oo do hä. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa mahänh rakamatakëe ta tii hä —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kân ta ma matëg sa hä panyyg ky n'aa kä:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Taw'ääts hë badäk hahÿÿ bä hanäng do hä bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Tii bä da, ta jawén, bë wë hanäng do badoo wät bä kä, tí anyy kân bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ii hënh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanaheh d'os hë ji ma hedoo doo, ji dajëer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajông do na-ääj hë baad taban'yyh. Kanaheh d'os hë hadoo do baad nan'yyh doo, hajông do na-ääj hë dooh baad tanä bä. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahÿÿ bä bë wë hanäng do baad bë nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bë hä bë ma heh'äat do hÿ pong jé. ¹² Badäk hahÿÿ bä bë hä P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bä, dooh bë ma hanoo pé bë hä hÿ pong jé —näng mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kân:

—Dooh sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahän bä, ta see ti takamahän. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hä. Dooh bë haja bä bë h'yy kesëj bä. Dooh bë haja bä P'op Hagä Do hä bë h'yyb däg bä, dajëer hä na-ääj hë bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

¹⁴ Parisëw dajëer mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejää mä Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jooj madäk doo me bë ky ken'yyh ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahÿÿ bä hanäng do tak'ëp rakamahän doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowäw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do kamet'ëeg däg kân. Hajök tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bä. Wë, badäk hahÿ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿym heréd hóm doo, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëe däg bä ÿÿnh ta patug heréd hóm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekáp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hä hadäk doo. Tak'ëp hanäm doo gó tabawäd had'yyt hë. ²⁰ Ta tób noo bä tabahäng aj'yy

kasuud is doo, ta waa hets'ēs doo. Nahēē nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta hād. ²¹ Tak'ēp takarēn paawā tabawēh, tak'ēp wekāp do tā hyjy kajāk do tüü. Awaar rahedēp ta rog, ta tii bā tabahēēs bā.

²² Ti ajyy hets'ēs do dajēb bā kā, āās ramašg kån ta h'yyb tym h̄y pōng jé kā, Abaraām pa. Ti tak'ēp wekāp do dajēb kån na-āāj hē. Ti radakā jēng, tabanesaa hēnh kā tabahōm. ²³ Tabanesaa hēnh tak'ēp tabahoop bā kā nesaa doo, dawēē naa tabahapāh Abaraām, Rasaro hād nāng doo kā, ta pa. ²⁴ Ti wekāp do ky hadoo Abaraām hā, tak'ēp ta kyyh: “Wahēh ȳy, Abaraām”, nāng, “ȳ mat'yyd mehūn”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu nāng taheh'oos, nagat ȳ tadah'ēēm hyb n'aa”, nāng. “Tak'ēp ȳ bahoop baju doo, hah̄y tēēg hōōh”, nāng wekāp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ȳy”, nāng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawāt do paah. Sahōnh paa tabanāng makarēn doo”, nāng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. H̄y k̄ bā baad ta hā kā. H̄y k̄ h'yy gadajaa kån. Ōm h̄y k̄ hahoop nesaa doo”, nāng Abaraām kyyh. ²⁶ “Ti anāng gaeh gadarong doo, t'ōp gajēng do ta baa besuu. Babā naa karēn pé t'īi hēnh tahōm bā, dooh tahaja bā. T'īi hēnh naa na-āāj hē, dooh tahaja bā ēnh”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp ma nāng do paa hā.

²⁷ Ti ajyy betsēē Abaraām hā tak'ēp, ti m' taky hadoo: “Wahēh ȳy”, nāng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, nāng. ²⁸ “Ti abong nā ji ma poo oow pé wakān haa tii bā”, nāng ta kyyh. “Mamejō baad tamaher'oot, babā tak'ēp ji ahoop doo bā ranana hyb n'aa nemon ȳy”, nāng tak'ēp ma nāng do paa kyyh.

²⁹ Tii bā Abaraām ky hadoo: “Dooh. Ti anāng Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āāts hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā rapanyyng enā kån”, nāng Abaraām.

³⁰ “Dooh, wahē ȳ n'aa”, nāng ajyy. “Sēt hē dejēp do mahang ganā wād bā, sa wē tahōm bā, tii bā kā da rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē”, nāng ajyy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewē bā, tii bā na-āāj da dooh ramaa newē bā ganā wāt doo”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa hā.

17

Nesaa do hā ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg hā:
–Tanny had'yyt né hē nesaa do hā ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawā da, P'op Hagā Do rejāā da nesaa do hā h'yyb

tatuk do du n'aa doo –nāng mäh. ² –Baad nado né paawā pä ta jawyyng n'aa ji hā ranu hūū dāg bā, ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēēh do seeh, hah̄y karapee hedoo doo, hā ȳ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bā, nesaa do tamoo wāt hyb n'aa –nāng mäh. ³ –Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh –nāng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hah̄ȳh

–A da hadoo doo, hā ȳ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wād bā, mageām, tamoo nawāt hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hā tat'yyd kamehūn bā, taw'āāts hē mahyb n'aa mabaan hōm ta hā tii bā. ⁴ Séd noo gó né hē 7 nuu me nesaa do a wē tamoo wād bā, 7 nuu me tets'ēē bā mamabaan hyb n'aa, taw'āāts hē baad mahyb n'aa mabaan hōm né hē –nāng mā Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hah̄ȳh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do raky hadoo ta hā:

–Tak'ēp man'oo magyys hē P'op Hagā Do hā āā h'yy ka'eeh hyb n'aa –nāk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Motaad hād nāng do tym, nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanny bā paawā bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hah̄y b'aa bē mejūū takadawāts nyyh, takadawāts tu ta me akajar me. Bē paawā taky daheeh –nāng mäh.

⁷ Ti m' panyyng gó m' tabeh'ūūm. Ti m' taky hadoo:

–Ji karom kanep'aak do gēew gó tamoo wāt do jawén paa bā tabajēng bā kā, b'ée tahagāā wāt do jawén paa bā tabajēng bā kā, dooh ta kariw n'aa an'oo nā bā nyyw hē ta waa tabawa. ⁸ Tabawēh pooj jé ta kariw n'aa mejūū da tamoo wāt ta tā n'aa, tii bā tamana kån ta kariw n'aa tā kā. Tii bā kā, ta kariw n'aa bahajaa bā kā tawēh doo, tii bā kā ta karom bawēē kån. ⁹ Ta karom moo hew'ēēt ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'āāts hē” ta kariw n'aa naher'oot ta hā. ¹⁰ Ti hado kån bē hā kā. Sahōnh hē bē bahaja dāk bā bē P'op Hagā Do mejūū doo, taw'āāts hē hah̄ȳ da da bē kyyh: “Āā moo heb'ooh do né hē tii. Dooh āā gahēēn bā āā hā P'op Hagā Do j'aa etsē doo, tamejūū do āā bahajaa do hyb n'aa”, bē noo da –nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hōm do panyyng n'aa hah̄ȳh

¹¹ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus bahōm bā, Samarija hād nāng do hāj n'aa, Garirej hāj n'aa baa besuu n'aa me tamahōm. ¹² Panang see bā takajaa bā kā, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahēēh. Dawē mā rabab'ēēh. ¹³ Ti m' tak'ēp mā ranaēēnh:

—Jesus, äã Wahë N'aa —näk mäh. —
Mat'yud mehîin ääh! —näk mäh.

¹⁴Ti m' Jesus bahapäh bā m' taky hadoo sa
hā:

—Bë ahôm nā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā
moo heb'oooh do sa wë, bë hā raheg'ääs hyb
n'aa bë heso padäg bā —näng mäh.

Ti m' rabahôm. Ramahôm me m' rame-
heso padëëk.

¹⁵ Ti m' sét hë m' matëh nā Jesus wë,
tahapäh do hyb n'aa has'oo dāk doo. Tak'ëp
mä ta kyyh. P'op Hagā Do taj'aa etsëë kån.
¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëët bā,
taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. Ý mahaso dāk! —näng
mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —Ý heso
hôm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana?
—näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bā.
Jääm hë hahý Judah buuj nadoo do matëeh
p'aa hënh, P'op Hagā Do hā taj'aa etsë hyb
n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hā taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed! Õm has'oo dāk ý maky
daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

*P'op Hagā Do bag'ääs do panyyg n'aa
hahýyh*

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Parisëw reaanh
Jesus hā:

—Ny noo gó sahõnh hë P'op Hagā Do
bag'ääs do du dāk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagā Do bag'ääs do du
dāk doo, dooh da ji hapëë bā ji matym me
ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Doooh da raky
hado bā: “Wät nanäng, wät hahýyh”, ranoo
bā takajaa bā. Ji hapäh do nado ta ti ji
matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji
h'yyb tym gó da P'op Hagā Do bag'ääs do
banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hā:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji
wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karën ýh,
Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do bë
bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën
bë baheg'ääs. Doooh da bë haja nā bë bë
hegää bā. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk
ý kajaa doo. “Wät hahýyh”, nāk da ta wób.
“Wät nanäng”, nāk da ta wób. Bë ky dahé
manā ta ti hedoo doo. ²⁴ Ýh, Aj'yy Hadoo
Do Hý Pong Jé Hana Do kajaa bā, sahõnh
hë da ý rabahapäh. Hawyp doo, wë hā naa
jé pad'yyt hë sahõnh hë tabawag hõm do ji
hapäh do hadoo da ý kajaa do rabahapäh.

²⁵ Ti pooj jé da ýh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong

Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ý ahoop nāh.
Badāk hahýyh bā da hë habong do ý raty n'aa
ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh hād näng do hawät noo
gó habong doo da né da rababok da ýh,
Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do kajaa
do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hë tabag'yypp do pooj
jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebë do
waa n'aa reëëk, ratsebë do waa n'aa rawa.
Rakehet'ëë doo da raketëë. Doooh rahyb n'aa
peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó
Nowéh rabajëë p'ëë bā kā. Ti m' rabagyyp
kån, ti m' sahõnh hë radejëb kån.

²⁸ Ti hadoo né hë m' Róh hād näng do
hawät noo gó ënh. H'yy kanap'eed né hë m'
ti noo gó ënh. Ramoo heb'oooh paa m' rat-
sebë do wa n'aa, reëëk ratsebë do waa n'aa.
Rahesäm paa m', rahetsë paa m', rahejóm
paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang,
Sodoma hād näng do Róh beréd hõm bā kā
m', tëëg hõo, saw'aak do mahýnh doo, kajäk
sa jó. Ti mahýyh mä sahõnh hë ragawatsig
hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed
bā, ýh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana
Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kā, p'op
tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hë da
doooh tajëë suun bā tób gó, ta h'ëed tabehëen
hyb n'aa paawā. Taw'ääts hë nayyw hë
takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né
da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts
hë nayyw hë da takejën hõm. Taw'ääts hë
doooh tajëë bā, tehëen bā ta h'ëed hedoo doo.

³² Bë hyb n'aa newë Róh ýym ti noo gó.*

³³ Jé badāk hahýyh hā ji hawät do hā tak'ëp
kamahån doo, ta ma hyb n'aa hawät péh,
doooh da P'op Hagā Do wë tanu dëë bā. Jé
ta wë hanäng do heréd hõm péh, dooh ta hā
tabaa es'ti bā, edëp da, P'op Hagā Do wë da
tanu däng. ³⁴ Ý kajaa bā kā, pawóp hë ha'ýyh
do sa see da ý mahüüm si ýy, ta see da keréd
hõm. ³⁵ Pawóp hë hedoo pé ýyj tiriig ramoo
bok do sa see da ý mahüüm si ýy, ta see da ý
eréd gëët. [³⁶ Pawóp hë hedoo pé ajyy gëew
gó moo bok do sa see ý mahüüm, ta see dooh
ý mahüüm bā —näng mä Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bā ti bawät maher'oot doo? —näk
mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bā, tii bā da kuruj-du
rakata padëëk —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahýyh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëëk ta
ma matëg hā, raky n'aa ets'ëë had'yyt hyb

* **17:32** Róh ýyj wén dajëp, ta wak'ääb takamahån do hyb n'aa! † **17:36** Ta hā h'yy ka'eeh do tamahüüm, ta wób ta hā
h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hë, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus
her'oot doo.

n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsëé doo.
 2 Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bã ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. DooH P'op Hagä Do hä tah'yy kae bã ti aj'yy. DooH tawehëë bã ta wób.
 3 Ti y̆nh patug tamah do tets'ëë had'yyt hë, tamasa hyb n'aa ta majī ky n'aa.

4 Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bã, dooh taky dahé bã y̆nh her'oot doo. Ti ta jawén kã, taky hadoo ta h'yyb gó: “DooH né paawä P'op Hagä Do hä y̆ h'yy kae bã, dooh né paawä ta wób y̆ wehëë bã,⁵ y̆ masa dó h̄y kã, y̆ mo n'aa jesuu h̄y kã. Y̆ mo n'aa najesu bã, y̆ ky nap'eed bã, y̆ d' h'yyb napan däg, y̆ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó — näng mã Jesus.

6 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaheer'oot do hä. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëëk doo —näng mãh.⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kã tamasa kã. Ti bahãnh P'op Hagä Do ky ennyim. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hóm doo, ta hä had'yyt hë ky n'aa etsëé doo. DooH bãp peej ji gadaa bã P'op Hagä Do an'oo bã. Nayyw hë tagadoo ji ky n'aa etsëé doo.⁸ Nayyw hë baad hadoo do tabanoo ji hä —näng mãh.

Ti m' tabeaanh:

—Y̆h, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do kajaa bã, y̆ aw'yyt g'ee da badäk hah̄y bã h̄a y̆ h'yy ka'eeh doo? —näng mã Jesus.

Parisëw, dajëër gahedak do daheeh panyyg n'aa hah̄y̆h

9 Ti m' Jesus ma metëëk do maa new'ëë do mahang ti abong mã ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da rababok red'oo doo, sa hä hë rahegãã bã. Kasab'ee do me ta wób ramakyyys. Sa hä m' Jesus baher'oot hah̄y panyyg:

10 —Ti abong pawóp hë ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hënh hah̄ũm doo, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëé hyb n'aa. Sët hë Parisëw, ta see sa wahë n'aa dajëër n'aa gahedak doo.*

11 Ti Parisëw, ta m'aa hënh mã tabag'ëëd däk, ti m' taky n'aa etsëë. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hä y̆ h'yyb tsebë, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooH do y̆ hado bã do hyb n'aa. DooH wahed'ii do y̆ do bã. DooH nesaa do moo hed'oo do y̆ do bã. DooH ta wób sa y̆ym sii he'y̆h do y̆ do bã. DooH hah̄y dajëër gahedak do hadoo y̆ hado bã”, näng.¹² “Pawóp nuu me sët seamaan ken'y̆h òm y̆ hyb n'aa esee y̆ noo kanawa doo me. Sahõnh hë y̆ gadoo do uuh y̆ an'oo had'yyt a hä”, näng Parisëw kyyh P'op Hagä Do hä.

13 Dajëër gahedak doo, dawëë tabagëët. DooH h̄y pong jé taty däg bã, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëë bã. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kameh̄in do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagä Doo, y̆ mat'yyd meh̄in”, näng. “Nesaa do moo hew'ëët do y̆h”, näng ta kyyh —näng mã Jesus panyyg gó taher'oot doo.

14 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë y̆ maher'oot baad ub —näng mãh. —Sa tób hënh rababaaj hóm bã kã, dajëër gahedak do ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tii, baad hado däk ta h'yyb tym P'op Hagä Do an'oo bã. Parisëw, ti dooh P'op Hagä Do gado bã. Sahõnh hë sa daaj hë kaweh'ëëh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hóm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëëh doo, raweh'ëëh da P'op Hagä Do an'oo bã —näng mã Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hah̄y̆h

15 Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ëëd is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'y̆m mãh.¹⁶ Ti m' karepé Jesus naëënh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Na ramena karepé wë y̆y. Bë geãm manãh! Hah̄y karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagä Do bag'ãas do karapee hedo padëëk doo —näng mãh.

17 Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ãas do karapee tado bã da. Né hup y̆ né hë ta ti y̆ her'oot doo —näng mã Jesus.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hah̄y̆h

18 Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eanh mã Jesus hä. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm ma matëg! —näng mãh. —Nyy da y̆ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa y̆ bawät hyb n'aa kã? —näng mã aj'yy kyyh.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad ub hä y̆ mabanäng? —näng mãh. —Jãam hë P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. DooH ta see pé baad hadoo péh —näng mãh.²⁰ —Mahapãh hah̄y P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manã a y̆ym nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manã a da hadoo doo. Etsëëg manãh. Daap hë maky n'aa tapa manã ta wób. Mawehëë a yb, mawehëë a y̆yn”[†] —näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

21 —P'ooj ub, y̆ karapee noo gó y̆ panyyg kadeheeh né hë tii hä —näng mã aj'yy Jesus hä.

22 Ti m' taher'oot do Jesus maa napãh bã kã, taky hadoo ta hä:

* 18:10 DooH m' ragenaag bã dajëër Roma buuj hä kan'oo däk do gahedaag n'aa. † 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

—Sét hē ti hawät a hä —näng mäh. —
Mesëem hōm sahōnh hē a wē hanäng doo.
Man'oo ta sām paa kas'ut do sa hä. Tii d'
madoo bä, hÿ pong jé magadoo da tak'ëp
baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti
jawén, ana wē yÿ, hēp yÿ hata mabahadoo
hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²³ Ti m' ta hä Jesus her'oot do aj'yy maa
napäh bä m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp
tawekäp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wē, ti m' taky
hadoo:

—Hejooñh né hē wekâp do sa hä P'op
Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo
hyb n'aa —näng mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä
kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta
bahähñh tabahejooñh wekâp do sa hä, P'op
Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo
hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Tii bä m', ta ti maa nap'ëeh do raky
hadoo:

—Jaa êñh ti P'op Hagä Do wē hasëek êñh?
—näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hē ji nahaja bä paawä P'op Hagä
Do wē ji as'ëeg bä, P'op Hagä Do hajaa ta wē
ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahōnh hē ää wē hanäng do paa ää beréd
hōm, a hataa ää bahadoo hyb n'aa —näng
mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup yÿ né hē hahÿ yÿ her'oot doo: P'op
Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hōm pé
ta tób, heréd hōm do ta yÿm, ta wakään, ta
yb, ta yÿn, ta taah, ³⁰ ta bahähñh hajōng da
tagadoo badäk hahÿyÿ bä ta mabaj. Ta jawén
kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt
doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —
näng mä Jesus kyyh.

*P'aa hēñh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa
panyyg n'aa hahÿyÿh*

³¹ Ti m' sa m'aa hēñh Jesus naëñh 12
hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa
hä:

—Ër ah'üüm Jerusarēñh hēñh —näng mäh.
—Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii
bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé
Hana Do ky n'aa hä, kametä däg kån hÿy
kä hä yÿ —näng mäh. ³² —ÿ da rahaëej
däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng
mäh. —ÿ da raky n'aa ej'ees. ÿ da raky n'aa
rejää. ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewywh. ÿ da
radajëeb kån —näng mäh. ³³ —Tamawoob hē
äh yÿ jawén paa bä, yÿ d' ganä wäd kån —näng
mä Jesus.

³⁴ Dooñh m' Jesus ma matëg rah'yy genä bä
Jesus her'oot do hä. Kejën Jesus hanäng pé
ta ti sa hä. Dooñh m' rah'yyb mepëe bä Jesus
her'oot do hä.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿyÿh

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä
Jesus kajaa bä kä m', ti ahäng mä ta tyw n'aa
nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mä dajëer
ta tii me tebës do sa hä. ³⁶ Ti m' hajök do ta tii
me m' tab'ëes do tamaa napäh bä m', teaanh
sa hä h'ëed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jesus, Nasaréh hēñh naa, ti ti tabës —näk
mä ta hä.

³⁸ Ti m' tageëej wät. Hahÿyÿ da m' ta kyyh:
—Mat'yyd mehüñ yÿh, Jesus, Dawi panaa!
—näng mäh.

³⁹ Ti m' poo hēñh hah'üüm do raky ge'yÿm,
bag hēñh tabahäng hyb n'aa. Raky geäm né
paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehüñ yÿh, Dawi panaa! —
näng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejüü ra-
manaa ta wē. P'eets hē Jesus wē tabag'ëed
däk bä m', Jesus beaanh ta hä:

⁴¹ —H'ëed ti makarēñ yÿ moo wät a hä? —
näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.
—ÿ karēñ yÿ begää däk —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:
—Mabegää däg —näng mäh. —Hä yÿ mah'yy
ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk[‡] —näng
mäh.

⁴³ Ti m' nawayw hē m' tabahapëe däk. Ti m'
tabahōm kån Jesus sa jawén. P'op Hagä Do
hä m' taj'aa etsëe kån. Hajök do na-ääj mäh,
rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hē m' tii d'
êñh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿyÿh

¹ Ti m' Jesus bajëe suun panang Jerikó häd
näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës.
² Tii bä m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng
doo. Dajëer gahed'aak do wahë n'aa see m'
ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³ Takarēñ
paawä m' Jesus tahëg'ääs. Dooñh m' tahaja
bä, tüü tanu däg is do hyb n'aa, hajök do
raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj
jé tawaj'aa hōm, b'aa hä m' tabas'ëeg sooh,
tabahëg'ääs hyb n'aa baad ub Jesus hana
doo.

⁵ B'aa basooh bä m' Jesus kajaa bä m',
tabahëg'ääs p'op b'aa hä, ti m' taky hadoo
Sakéw hä:

—Nawayw hē ahyyh —näng mäh. —Badah a
tób bä yÿ nu däng —näng mäh.

⁶ Ti m' tabahy geët, h'yyb tsebë doo me
tagadoo Jesus ta tób hä.

[‡] 18:42 Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hä. Jesus né hē tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tshët do ky daheeh. Ti hyb n'aa "òm has'oo däk hä yÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa", Jesus wén näng.

⁷ Sahõnh hê m' rabahapäh bä m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëët do tób hênh tabajjê suun. Tawêh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ëëg gëët, ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿÿ kä wakâp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hä —näng mäh. —ÿ wad'ii bá ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Naga hê hahÿÿ bá tób bá haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëëp, Abaraâm panaa heh'äat, Abaraâm karapee hahÿ a'j'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿÿh, A'j'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babä ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta s'ee hênh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahõnh hê hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', ta ti taher'oot do maa napäh do hä Jesus baher'oot panyyg. Eadaa däk Jerusarênh panang. Nayyw hê P'op Hagä Do bag'ääs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hä hahÿ panyyg:

¹² —Ti awät a'j'yy sa wahê n'aa t'aah. Dawëë, häj n'aa s'ee hênh takarên tabahôm, t'ii hênh hajõng häj n'aa bagä n'aa ta hä tamejüü hyb n'aa, ta häj n'aa wahê n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hênh ta häj n'aa hênh. ¹³ Ti m', tabahôm pooj jé, tatsyyd bong ta wê 10 ta karom wób. Sét moweed k'ääts tég gabarêeh do tabanoo sét ken'y'yy sa hä. Ti tamejüü ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëer kah'üüm hyb n'aa ta s'ee hênh tawäd nuuj jé. Ti tabahôm kân.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bä ta ti a'j'yy. Ti hyb n'aa ramejüü ta rod n'aa, ta jawên rabahôm hyb n'aa, hajõng häj n'aa bagä n'aa hä ramaher'oot hyb n'aa, rakanarên do ta ti a'j'yy sa wahê n'aa tado bá.

¹⁵ Tii kä m', ta wób dooh né paawä ragenaaag bä, ti né sa wahê n'aa däg. Ti ta häj n'aa hênh tababaaj hõm kân. Takajaa bä kä tamejüü ranaêenh ta wê ta karom, dajëer tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëer kä.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahê ÿ n'aa”, näng, “a dajëer jó ana 10”, näng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do õm”, näng. “Baad maban'y'yy, kanahên d'os hê né paawä, ti hyb n'aa da ÿ

anoo hÿÿ kä a hä 10 panang mabag'ääs hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wê, ti taky hadoo: “Wahêh ÿ n'aa”, näng, “a dajëer jó ana 5”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hä kä ÿ anoo 5 panang bagä n'aa õm kä”, näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wê, ti taky hadoo: “Wahê ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajëer hä ÿ manoo do paah”, näng. “Saroo me ÿ bahabên däk, ti ÿ benyyw däk mamatêeh bä kä”, näng. ²¹ “Tak'ëp mamejüü a karom sa hä. Ti hyb n'aa õm ÿ jeÿÿm”, näng. “Mado hõm a ma nadoo doo. Mataa joom mane-joom doo”, näng ta karom kyyh.

²² Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hä: “Karom ky nesaa do õm”, näng. “A kyy hyb n'aa õm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'ëp baad ÿ ban'y'yy karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hõm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. ²³ “Mahapäh mäh, a nooh. Hêd n'aa dajëer manan'oo däk dajëer me moo heb'oooh do sa hä? Tii bá kä, ÿ kajaa bá kä, ta bahãnh paawä ÿ gadoo dajêr ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hä.

²⁴ Ti ta pa hab'ëeh do hä taky hadoo: “Bê ado hõm sét hê moweed ta wê hanäng doo. Bê an'oo 10 moweed wê näng do hä”, näng ta kyyh.

²⁵ Ti raky hadoo: “Ää wahê n'aa”, näk. “Ti anyy däk ênh 10 ta wê.”

²⁶ Ti taky hadoo: “Bê ÿ maher'oot”, näng. “Jé wê näng do sa hä, ti bahãnh takan'oo däk sa hä.* Kanahên d'os hê wê näng doo, kanahên had'os do sii hê ta wê hanäng do kado hõm da”, näng. ²⁷ “Hÿÿ kä majê ÿÿ hä kä, ÿ rakanarên do sa wahê n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bê manaa babä. Bê dajëeb matym ÿÿ gó”, näng hêej wahê n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Baad Jerusarênh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg taher'oot doo, tabahôm kân mä Jerusarênh hênh. ²⁹ Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hê ta ma matég Jesus mejüü mä sa pooj jé. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

³⁰ —Bê ahõm panang hênh bê pooj jé badäk doo hênh ti nuuj jé. Bê kajaa bá, bê hapäh da jumeto t'aah ji najasoooh ná doo. Ta tyd hä da tabahäng —näng mäh. —Bê asood hõm da, bê mana wawëë hê —näng mäh. ³¹ — “Hêd n'aa ti bê as'oot?”, ranoo bá, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karên”, näk da bê kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

* 19:26 Tii d' tawên hadoo, baad raban'y'yy do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † 19:26 Tii d' tawên hadoo, baad tanan'y'yy do hyb n'aa ta hä kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

³² Ti m' rabahōm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hē m' rabawyyd kån. ³³ Ti m' rabas'oot bā kā m', ta danāh rabeaaj kån:

—H'ēēd ti bē hab'ēēh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —nāk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Āā wahē n'aa karēn —nāk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kån Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēēk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ēēg so kån ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahōm me m', hajōk do sa hatsē sa hā padēēk do paa rat'ēēg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēēh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waēē Oriib hād nāng doo hēnh naa ta poo hyng bā kā rakajaa bā kā m', hajōk do ta ma matēg h'yyb tsebē doo me P'op Hagā Do hā m' raj'aa etsēē kån. Tak'ēp mā sa kyyh. Raj'aa etsēē kån, sahōnh hē Jesus pahuunh do paa rahapāh do hyb n'aa. Hahȳy da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedēng hahȳy ēr wahē n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nāk mäh. —Āā karēn sahōnh hē h̄y pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagā Doo. —H̄y pong jé hawāt do hā āā j'aa etsē —nāk mäh.

³⁹ Ti m' Parisēw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matēg! —nāk mäh. —Maky geām a ma matēg —nāk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabē bā paawā, hā ȳ raj'aa netsēē bā paawā, hahȳy pā paawā ȳ raj'aa etsēē kån sa jawén buuj —nāng mäh.

Jerusarēnh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahȳy

⁴¹ Ti m' tabedaa dāk bā Jerusarēnh hēnh, panang tabahapāh bā m', Jesus p'āā oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp ȳ karēn paawā hahȳy hā, a babuj n'aa, rabahapāh hyb n'aa paawā nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb nāw. Dooh rah'yy genā bā ta hā. Kejēn sa hā —nāng mäh. ⁴³ —Ti awāt da a majīi ramoo bok do a hadē rabehaa doo, tii me ramajēē p'ēē hyb n'aa. Ōm da ranu get'ēē dāk. Ōm da ranoo gatsēē hōm. ⁴⁴ Ōm da ranes'ēēm, a babuj n'aa radej'ēēp da. Dooh paa a babuj n'aa rakarēn ragado P'op Hagā Do mejūū do sa mahang. Ti hyb n'aa a majīi da dooh da a babuj tób n'aa pā hadoo pé rerēt pé ta see jó. Sahōnh hē takepyy hyng —nāng mā Jesus Jerusarēnh hā.

P'op Hagā Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahȳy

⁴⁵ Ti m' Jesus bajēē suun mā P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabēē bong tii bā hes'ēēm doo.

⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahȳy da takeriī dāk P'op Hagā Do kyyh: “Tóp ȳy da, P'op Hagā Do hā ji ky n'aa etsēē do tób n'aa da”[§] —nāng mäh. —Hȳy kā baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā!^{**} —nāng mā Jesus sa hā.

⁴⁷ Ti m' tama met'ēēg had'yyt hē m' P'op Hagā Do tób n'aa bā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, ta wób sa wahē n'aa na-āāj mā rakarēn mā Jesus radaj'ēēp. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajōk do Jesus manew'ēē do hyb n'aa m'.

20

Jesus hā reeah doo, jaa ky gabuuj ranāng do panyyg n'aa hahȳy

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, kahadē doo gó, panyyg hanām do Jesus ma metēēk bā kā m', kajaa mā ta wē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, na-āāj mā Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahȳy mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?† —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ȳ eanah bē hā ēnh —nāng mäh. —Bē her'ood hā ȳy —nāng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? H̄y pong jé hawāt do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? —nāng mäh.

⁵ Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēēw bong. Hahȳy d' mā sa kyyh:

—H̄y pong jé hawāt do kyy gó ēr noo bā, teeah do ēr hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da. ⁶ Ajyy kyy gó ēr noo bā, hajōk do ēr da rakut pā me ēr dejēp hyb n'aa, sa hā m' P'op Hagā Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —nāk mā sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooh āā hapēē bā jaa kyy gó —ken'oooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ȳ na-āāj né hē dooh ȳ her'ood bā ky gabuuj nāng do hā ȳy, tii da ȳ bad'oo doo —nāng mā ta kyyh sa hā.

Joom nāng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ūūm do panyyg n'aa hahȳy

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kån panyyg ky n'aa me sa hā.† Hahȳy da m' tabaher'oot:

‡ 19:38 Saaw-Mo 118.26 § 19:46 Isajas 56.7 ** 19:46 Baretsēg tób n'aa hado dāk bē an'oo bā Jesus wén nāng, tak'ēp

taky n'aa gebah rabes'ēēm do hyb n'aa. Tak'ēp rabetsēēg hāng tii. * 20:2 Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajōk do tama metēēk do hyb n'aa na-āāj hē rawén eanah. Jesus hā he'aanh do sa kyy gó ta tii bā hes'ēēm do rabehes'ēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bā Jesus bad'oo doo. † 20:9 Ta hā he'aanh do sa hā ti tabaher'oot.

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajõõ ta baab n'aa. ¹⁰Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹Ti ta danäh mejüü ënh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ënh, rarahejää, ramejõ hõm né tii d' ënh bag hënh. ¹²Ti tamejõ kán ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kä, ti radawäts nyh joom bahãnh.

¹³Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahãn do ÿ mejüü hÿÿ kä. Tah ÿ apäh da raweh'ëëh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴Ti tamejõ kán. Ta kaser n'aa rabahegää däk bä kä, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aa hahÿÿh. Ti d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëëb! Èr ma däg da tii bä kä hahÿ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ¹⁵Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kán —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

Ti m' teaanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kä sa hä? —näng mäh. ¹⁶—Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hä da tabahaëënh tii bä —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëë do raky hadoo:

—Doo paawä tii d' ää karën P'op Hagä Do an'oo bã[‡] —näk mäh.

¹⁷Ti m' Jesus ty däng sa hä, ti m' tabeaanh: —Nyy da bë hä ënh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa tehem'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”[§] —näng mäh.

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bä, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus. ^{**}

¹⁹Tii bä kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ääj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nanyw hë ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ääp mä panyyg ky n'aa me sa hä. E'ÿÿm mä hajõk do Jesus maa new'ëë do sa hä.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hë Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób

ky ken'yyim doo gó rake'aanh Jesus hä. Rakarën paawä rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa, rahaëënh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagä n'aa hä. ²¹Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ää hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëëk, baad hadoo do né hë ti maher'oot —näk mäh. —Doo maky n'aa ehÿÿd bä ta wób sa hä, séd gó mabaher'oot sahõnh hë sa hä. Ehuh né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëëk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. ²²Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? —näk mäh. —Ji ep'aak a hä? —näk mä sa kyyh.

²³Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

²⁴—Bë metäh hä ÿÿ moweed denaari ramanëënh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²⁵Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë^{††} —näng mäh.

²⁶Doo m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hënh ta her'oot pé hajõk do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hënh rababë hõm.

Sadusëw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷Ti m' rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿÿ mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿÿ makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹—Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿÿ. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Doo m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰Tii bä ta hÿÿÿ seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿÿ makü ÿÿm paah. ³¹Ta jawén mä ta hÿÿÿ seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' rager'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. ³²Tii kä m' ÿÿnh dajëb kán —näk mä Sadusëw panyyg gó m' rabeh'üüm Jesus hä.

[‡] 20:16 Tii da maa new'ëë do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ääp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. [§] 20:17 Saaw-Mo 118.22 ^{**} 20:18 Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do na-ääj, dooh rakarën bä Jesus, tób tehem'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. ^{††} 20:25 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

³³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hã:

—Ji genyyh bã kã ênh, dejêp do paa ji? —nãk mãh. —Ny hadoo do ýým kã ta ti ýýnh ti noo gó kã? Sahõnh hẽ paa ta ti ta pat'uuk —nãk mã sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ji ketêe badãk hahýy bã tii. ³⁵ Tii d' nado hý pong jé hasêek do hã. P'op Hagã Do anoo do ragenã bong doo, dooh raket'êe boo bã. ³⁶ Aãs kanetêe do hadoo da tii kã. P'op Hagã Do anoo ragenã bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagã Do taah kã —nãng mãh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganã wãt Mosees metêek. Hahýy da Tak'êp Hyb N'aa Jawky Do kyyh Mosees erii wãt do hã: “P'op Hagã Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ý ti hýyh.”** ³⁸ Dooh, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã” tanoo bã. P'op Hagã Do hã ti edêp. Dejêp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedêp do sa hagã n'aa tii —nãng mã Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetêk do wób raky hadoo:

—Baad mabاهر'oot, baad a kyyh, ma matêg! —nãk mãh.

⁴⁰ Ti bahãnh kã m' dooh m' reajaã boõ bã kã. H'yyb e'ýým mã reajaã bã kã.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahýy

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dawi panaa mã ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Dång Doo, sa nooh. Nyy da tii? ⁴² Hahýy da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã: “Wahé ý n'aa hã Tak'êp Hyb N'aa Jawky Do ky hadoo, ‘Aso hup ýý hẽnh, ⁴³ si ý mabag'ããs hyb n'aa a maji ý nes'êem bã kã’,”^{SS} nãng paa Dawi. ⁴⁴ Hýy kã, “Wahé ý n'aa” Dawi maneêj bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** —nãng mã Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hẽ maa new'êe bã m', Jesus ky hadoo ta ma matêg sa hã:

⁴⁶ —Baad da bẽ kanã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetêk doo da bẽ nad'oo hyb n'aa —nãng mãh. —Baad ub da raken'yyim, baad rakametêeh saroor henyyim doo me, ky n'aa gebah doo me —nãng mãh. —Rakarên ji bedêng hajök do sa mahang —nãng mãh. —Tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewy do do rabahetoh bã. Ratsebé do tã n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsêeh do rabahetoh bã ratooj bã —nãng mãh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wẽ hanãng do bẽ esok. Ti bãp peej hadoo doo me bẽ ky n'aa etsêe, bẽ hã ta wób raj'aa etsé hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'êp P'op Hagã

Do rajãã da —nãng mã Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetêk do ky n'aa.

21

P'op Hagã Do matym n'aa patug tamah do an'ooos do panyyg n'aa hahýy

¹ Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa bã Jesus bagêet bã, tahapãh tak'êp dajêer enãh do radatoonh do dajêer, tób P'op Hagã Do rahyb n'aa esee do dajêer n'aa. ² Ti m' tabana ýýnh, patug tamaa wãd is doo. Tadatooj is mã pawóp its moweed. Kanahên its mã tii. ³ Ti m' Jesus bahapãh bã ta tii, taky hadoo:

—Hahý ýýnh, patug tamaa wãd is doo, sahõnh hẽ sa bahãnh tabanoo. Né hup ý né hẽ ta ti ý her'oot doo —nãng mãh. ⁴ —Sahõnh hẽ ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wẽ mad'aak do uuh —nãng mãh. —Hahý ýýnh, kasuud its né paawã, sahõnh hẽ taban'oo dãg is ta wẽ hanãng do paats —nãng mã Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahýy

⁵ Ti m' Jesus ma matêg wób raheer'oot mã pã s'êeb P'op Hagã Do tób n'aa. Hetsooh mã sa hã. Raheer'oot na-ããj mã ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagã Do matym n'aa retsêeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kã, ta ti pã jé pad'yyt hẽ takajãg jêng. Doooh da ta see jó haso wãt pé hahý bẽ hapãh do pã. Sahõnh hẽ da rabakud bẽeh tüü —nãng mãh.

⁷ Ti m' ta ma matêg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu dãk? H'êed hado da tabedaa dãk do heen n'aa? —nãk mãh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bẽ matakã da, bẽ rawanadii hyb n'aa. Hãt ýý gó rabana, sa nooh. “Ý Kristo”, nãk da sa kyyh. “Edaa dãk sahõnh hẽ tagawatsik doo”, nãk da. Bẽ ky dahé manã tii —nãng mãh. ⁹ —Bẽ e'ýým manã da kaneb'oooh do bẽ ky n'aa napãh bã, ta wób sa wahé n'aa wẽ rah'yy kawereem do bẽ ky n'aa napãh bã na-ããj hẽ. Badãk hahý gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hẽ paawã, dooh nyyw hẽ takaja bã badãk hahý bahêej jêng doo —nãng mãh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ênh sa hã:

—Hãj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da hãj n'aa see babuuj sa daheeh. Hãj n'aa sa wahé n'aa, rah'yy kawereem da hãj n'aa see sa wahé n'aa wẽ. ¹¹ Hajõng hãj n'aa hẽnh da tak'êp né da hêej katajuus. Sah na-ããj da anãng. Hajök da tak'êp ranahêe enãh da. ãm n'aa nãng do ti awät da. ãm n'aa nãng do heen n'aa ganyyh da wẽ hã. ¹² Ti pooj jé da

** 20:37 Esodo 3.6 SS 20:43 Saaw-Mo 110.1 ***

20:44 Dawi panaa né hẽ ti Jesus, a'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahé ý n'aa tamaneêeh do paah, P'op Hagã Do T'aah do hyb n'aa na-ããj ti Jesus.

bê da rano n'aa masoo. Bê da rarejää. Bê da rahaëênh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bê raky n'aa etyy hyb n'aa. Bê da radewäts b'ëeh. Bê da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ääj hë, bê raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp y n'aa tii da rabad'oo da bê hã —näng mäh. ¹³—Kêh y n'aa bê her'ood kãn da tii bã sa hã —näng mäh. ¹⁴—Bê hyb n'aa tón manäh, bê ky n'aa sa hã bê her'oot do hã. ¹⁵Y anoo da bê hã bê er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bê y h'yy gan'yhyh. Ti hyb n'aa bê majiï dooh da bê rahaja bã, dooh d' sa kyy pëh —näng mäh. ¹⁶—Bê yb, bê yÿn, bê wakään, bê najiis na-ääj né hë bê né rahaëej padëek bê majiï sa hã. Radej'ëep da bê wób. ¹⁷Tak'ëp da sahõnh hë rakawajään da bê wë, hëp y n'aa. ¹⁸Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hë bê hã tahapäh. ¹⁹Bê h'yy kaneréd bã hã y bê h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagä Do wë da bê baboo had'yyt hë kã —näng mäh Jesus.

²⁰Ti m' taky hadoo ênh:

—Jerusarënh nu kat'ëe däk ta majiï warahén n'aa ran'oo bã bê bahapäh bã, edaa däk da bê bahapëe kãn tagawatsik doo. ²¹Tii bã da taw'ääts hë Judah häj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. Jerusarënh bã haj'eenh do taw'ääts hë rakejën hõm sa panang bã naa. Panang bahãnh habong do taw'ääts hë da dooh rana bã p'aa hënh panang hënh. ²²Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kãn sa hã kã —näng mäh. ²³—Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebiï do sa hã kã ti noo gó kã!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bã. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hã nesaa doo —näng mäh. ²⁴—Ta wób da dejëp sa majiï kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang kã, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hã. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kã —näng mäh Jesus.

²⁵Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta jawén, pap'yÿj hã, kamarab hã, sagõoh sa hã ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, äm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'yÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'yÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä

Do an'oo bã. ²⁷Ti noo gó kã da sahõnh hë rabahapäh da yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kã, y bahyng bã kã wë puh mahang. Y ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸—Bê h'yy kahasääb kã ta ti ta heen n'aa bê bahapäh bã kã, edaa däk do hyb n'aa kã bê P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mäh Jesus.

²⁹Ti m' panyyg gó m' tabahe'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa y her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ääj hë tii —näng mäh. ³⁰—Joom tadu doo bã tagajewäng doo, baad bê bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bê y maher'ood wät do kaja däk bê bahapäh bã, edaa däk P'op Hagä Do bag'ääs doo —näng mäh.

³²Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nã da sahõnh hë y her'ood wät do bawäd kãn.† ³³Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëej jëë né paawã, kéh yÿ da dooh tahëej bã —näng mäh.

³⁴Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Bê hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bê h'yyb nawät hyb n'aa. Bê h'yyb padäg manã jarakë hedoo do hã. Bê an'oo manã badäk hahÿÿ hã ji hyb n'aa tón do bê hyb n'aa hüüm bã, ta s'ee hënh bê h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hë bê hyb n'aa matakä bê h'yy ganatemah hyb n'aa y kajaa bã. ³⁵Y kaja do heen n'aa, nayyw hë da, raganada bã, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa wë —näng mäh. ³⁶—Taw'ääts hë bê hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bê ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hã, bê ked'ëep hyb n'aa ta ti y her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bê ky n'aa ets'ëe na-ääj hë, bê bahajaa hyb n'aa matym yÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bê bab'ëeh hyb n'aa, baad bê y gadoo hyb n'aa —näng mäh Jesus kyyh.

³⁷Jesus ma met'ëeg had'yyt mã P'op Hagä Do tób n'aa bã. Tug bã hadoo tabaheh'üüm panang bahãnh, waëë Oriib häd näng doo hënh, t'ÿ hënh mã tabahe'yÿh hyb n'aa. ³⁸Bãp paa m' hajök do rabaheh'üüm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hã.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëênh do ky n'aa hahÿÿh

¹Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, päw makuj tamah do rabawa noo gó. ²Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky

* **21:23** Du daa m' rakejën pëh. † **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooch badäk hahÿÿ bahëej jëng do tado bã rahapäh doo.

n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mã ratyw n'aa esoos mã Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajök do rakawaj'ään bã sa wë rajey'ym do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ããj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëenh. ⁵ Ti m' rah'y gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sám raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kán, tabahaëenh hyb n'aa ká sa hä rabanahajök bã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hah'yh

⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rata-heb'ëes do du dák. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahôm ná Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëes hyb n'aa —näng mãh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bã makarënh äã benãm Pas-kowa tä n'aa? —näk mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahôm ná panang hënh. Panang bã bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahôm da. Ta ti bajëë suun bã tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hah'yh da: “Äã ma matëg mejüü äã beaanh, nyy bã tagadäk ta gawakö, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bã da ta gawakö gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bã tyng n'aa näng da. Kabenyww dák da —näng mãh. —Tii bã bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mã Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahôm kán. Rakajaa bã m' panang bã, Jesus her'oot do hadoo né ká m'. Ti m' ramoo boo kán tii bã ká Pas-kowa tä n'aa ká.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bã ká m', Jesus bahyy sooh mã 12 hedoo do tamejüü do sii hë sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad y h'yyb däng né hë hah'y awëh bë daheeh, y rarejãã do y ahoop do pooj jé —näng mãh. ¹⁶ —Doooh y awëë wäd bã ká hah'y ta jawén. Séd debaa hë y bawëë kán Pas-kowa heh'äät doo ká h'y pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs bã ká —näng mãh.

¹⁷ Ti m' tabado dák uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo dák uwa bëeh äã hä —näng mãh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hä —näng mãh. ¹⁸ —Hah'y d' bë y maher'oot: H'y jawén dooh y eëg wäd bã uwa s'ëëb. Jããm hë p'aa hënh y eëëk da P'op Hagä Do bag'ääs do kajaa bã ká —näng mãh.

¹⁹ Ti m' tabado dák pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo dák pãw äã hä —näng mãh.

Ti m' taganabäh dák, tan'oo dák mã ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup y'y, bë hyb n'aa y an'oo dák do heen n'aa hah'yh —näng mãh. —H'y jawén hah'y d' bë bad'oo, y bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mãh.

²⁰ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bã, Jesus badoo dák ënh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw y'y, y anoo do y dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hah'yh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii ká. H'y jawén majyw y hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mã Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë maa newë! —näng mãh. —Ër mahang ti asooh majë y moo gó y tahaëenh doo —näng mãh. ²² —Y'yh, Aj'yy Hadoo Do H'y Pong Jé Hana Doo, y da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mãh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do H'y Pong Jé Hana Do majüü moo gó han'oo dák do hä! —näng mãh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mãh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ää m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jeywk hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hë rakamaneëenh —näng mãh. ²⁶ —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tahado bã —näng mãh. —Bë mahang karënh pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawykw péh, taw'ääts hë da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ääts hë ta wób sa karom hado dák —näng mãh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawykw? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo doo doo waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawykw? Ta tyng jó hasooh do né hë —näng mãh. —Y' tii, dooh tii da y' adoo bã. Sa karom sa tä manaa do hadoo y bë mahang, y hyb n'aa jawykw né paawã bë bahãnh —näng mãh.

²⁸ —Hëp y hata had'yyt hë bëeh, nesaa do y ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hä y Ee banoo do hadoo y' bag'ääs doo, tii da ënh bë y' banoo bë bag'ääs si y'y. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëëk da si y'y, y bag'ääs do noo gó, bë y weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa

* **22:20** P'ooj ub Mooes sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hah'y ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'áas hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa — näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametty hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hóm hä ý bë h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hä ý ky n'aa ets'ëë wät òm, manerét hyb n'aa hä ý mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hënh tak'ëp hä ý mah'yy kae bä, mah'yyb enäw ta wób hä ý h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hä.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooh ý h'yy keréd bä a hä —näng mäh. —Ý radawäts g'ëéd bä, na radawäts g'ëéd ý a sii. Ý radajëeb bä, na ý radajëeb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Baad òm ý maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsëm, karaak bah'yh do pooj jé, tamawoob nuu me da ý maky n'aa jejën da —näng mä Jesus Peed hä.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hä:

—Bë ý mejüü noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hóm hyb n'aa, dooh ý an'oo bë bë mahüüm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé ää wë —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hý ý kä bë mahüüm bë wë tanyy bä dajëer, bë h'ëed hood na-ääj hë. Bë wë tananyy bä bë kuman mariij, taw'ääts hë bë esëem hóm bë hatsë bë hä hadäk doo, bë kuman bë betseë hyb n'aa ta säm† —näng mäh. ³⁷ —Hahý ý da P'op Hagä Do kyy kerih do käh ý n'aa hä: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bë P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,‡ näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. —Sahönh hë käh ý n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë ää wë kuman mariij —näk mäh.

—Jääm tüi —näng mäh. §

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do panyyng n'aa hahýh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus bahóm kán. Ta

ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahánh bëeh, ý bë eréd hóm mahánh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahóm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahý ý da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bä mado hóm mahánh ý ý wät hahý ý ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ý betseë paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ý karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hý pong jé naa ääs see kasee ta hä, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatööm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg gëet jawén paa bä m', taky n'aa etsëe do jawén paa bä, tabahóm ta ma matëg rahab'ëeh hënh. Ää b'ëeh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë ba'yh? —näng mäh. —Bë as'ëëg bëh! P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, bë nesaa do h'yyb tatug mahánh, ý bë eréd hóm mahánh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyng n'aa hahýh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', rakaja kán hajök do ta wë. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj ý tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ýyh, Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hä. **

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rabahapäh bä m' hajök do rakarën ramasoo, raky hadoo ta hä:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hóm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa hä, Judah

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kanëb'ooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majiï kajaa bä. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ääj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëë hyb n'aa baad nadoo do hä, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hä rarejäa doo. ‡ 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jääm tüi” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hä tamaher'oot doo. **

22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hä Jesus, ti né hë ramaso däk hyb n'aa.

buuj sa wahë n'aa hä na-ääj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh yÿh, bë wén n'aa wë yÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä? —näng mäh. ⁵³—P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó y awäd had'yyt hë bë sii. Dooh ênh y bë maso bä tii bä ênh? —näng mäh. —Hÿy kã, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, da hë né kã y bë bahajaa. Da hë né hë Nessaa Do Yb mejüü —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁴Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahüüm kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób hënh kã. Peed bahôm sa jawén. Dawëë m' tagadäk. ⁵⁵Ti m' warahén ragahô jat tëëg tób w'oo hä, ti m' rabehyy b'ëeh tëëg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶Ti m' yÿnh, sa karom, bahapäh Peed tëëg bag hä m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh y hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸Badah peej däg kã m', ta see bahëg'ääs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hë òm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see y do bä —näng mä Peed.

⁵⁹Badah peej däg kã m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh —näng mäh.

⁶⁰Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh y hapëë bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nanyw hë, taher'oot nä bä m', karaak ky ganã kãn, tabah'yÿ kãn. ⁶¹Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kãn Jesus her'oot do paa ta hä kã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé da y maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kã m', Jesus her'oot do paa kã ta hä. ⁶²Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kãn mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kãn mäh, rarejää mä tak'ëp. ⁶⁴Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' rabahewyyh bä m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bã! Jaa mo haj'aa? —näng mäh.

⁶⁵Hajöng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejää doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶Ti m', báp paa m', rakata padëëk Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma metëtek doo. Ti m' ramahüüm kãn Jesus sa wë, ⁶⁷ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ää hä, òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë y maher'ood bä paawä, dooh paawä y bë ky dahé bä. ⁶⁸Bë y eaaj bä, dooh bë ky gedag bä —näng mäh. ⁶⁹—Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Òm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näng mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahüüm kãn Jesus Pirato häd näng do wë. ²Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'yÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hä ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa yÿh”, näng mä ta kyyh —näng mä ta ti ajyy Pirato hä.

³Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Òm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo da né hë —näng mä Jesus.

⁴Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hä, hajök do t'ÿi hënh kat'aa do hä na-ääj mä Pirato ky hadoo:

—Dooh y aw'yyt pé ta hä ta säm y anoo péh —näng mä Pirato.

⁵Ti m' raky kah'üüm Pirato hä:

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'ooo bä tama metëëk

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

do hä. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëeg kän —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaj wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ÿi hënh n'aa, tamejüü ramahüüm Eróts Än-Tipas häd näng do wë, Garirej häj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ääs dó ti noo gó.

⁸Ti m' Eróts tseebe wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëë däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabaheg'ääs Jesus pahuunh doo. ⁹Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajöng mä teanh ta hä. Dooch m' Jesus ky gedag bä. ¹⁰Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma metëek do na-ääj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä. ¹¹Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejää mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ëp hanäm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejö hóm p'aa hënh Pirato wë. ¹²Ti poojé m' Eróts Pirato daheeh ta majÿí dó m'. Ti noo gó kä m' ta najiis hado däg kän mäh.

¹³Ti m' Pirato mejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajök do na-ääj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahë wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooch ÿ aw'yyt pé ta hä nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵Ti hadoo né hë Eróts. Dooch taw'yyt pé nesaa do ta hä, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hënh ää wë —näng mäh. —Dooch tamo haj'aa pé ta p'ää dajëp péh. ¹⁶Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hóm tabahóm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajök do retsëë doo.] ¹⁸Ti m' hajök doo, séd hä m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. Ää karën maberéd hóm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hä tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ääj mäh. ²⁰Pirato karën paawä taberéd hóm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üüm sa hä. ²¹Ti m' rageëej bong:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mä hajök do sa kyyh.

²²Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky hadoo sa hä:

—Héd n'aa? —näng mäh. —Dooch mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooch ÿ aw'yyt pé ta hä ta p'ää dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hóm tabahóm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³Ti m' raky kah'üüm Pirato hä. Tak'ëp rageëej bong. Jesus tabepëëm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kän Pirato. ²⁴Ti hyb n'aa kä m' Pirato ban'oo kän rakarën doo da. ²⁵Tado nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts géët do paah, ta see tadaj'ëep do paah. Ti né m' ti retsëë Pirato hä. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëëm däk b'aa hä, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶Jesus warahén ramahüüm bä rabepëëm hyb n'aa, ramasa däk mä aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüü Jesus jawén tabahóm. ²⁷Hajök mä hah'üüm sa jawén. ÿÿj na-ääj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—ÿÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —ÿ had'yyt nado bë p'ää ód. Bë daaj hë bë p'ää kaód, bë taah na-ääj hë bë p'ää ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë ÿÿj taah nanäng do hä, ÿÿj netaah do hä, ÿÿj nanebii do hä”, tak'ëp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hä: “Keréd hyy ää jó, nayyw hë èr dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hä raky hadoo da: “Ää jó wamii hyyh”,[‡] näk da. ³¹Hahÿÿ da hä ÿ ran'oo bä, b'aa tsahë do hadoo do ÿÿh, nesaa do nahanäng doo,

[†] 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanah do hyb n'aa. [‡] 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod poojé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hä Jesus ky däng. Osejas 10.8 hä takerii däk tii.

ta bahānh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hä, b'aa hawoonh do hadoo, hajōng nesaa sa hä hanāng doo. Sahōnh hē haooj jēng do hadoo sa hä —nāng mā Jesus ȳȳj sa hä.

³² Pawóp hē ajyy moo nesaa do ramahūūm, Jesus sii rabepēēm padēēk hyb n'aa sa moo p'āā. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'y y ramanēēnh doo bā. Ti m' rabepēēm dāk Jesus b'aa kajatsēk do hä kā. B'aa kajatsēk do wób hā rabepēēm padēēk moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hēnh ta see hahāng, s'ȳȳ hēnh ta see hahāng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —nāng mäh —mamabaan sa hä hahȳ nesaa doo, hä ȳ ramoo bok doo. Doo rah'y y genā bā ramoo bok do hä§ —nāng mā Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapāh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.

³⁵ Hajōk do rabaheg'āās bā m', Judah buuj sa wahē n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mā Jesus. Hahȳy da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ēep —nāk mäh. —Taw'āāts hē ta daaj hē taked'ēep Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Dāng Doo, P'op Hagä Do asēew hōm do tado bā? —nāk mā sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hē m' warahén ēnh. Ramenoo ta hä uwa s'ēēb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hē kedēēb, Judah buuj sa wahē n'aa mado bā! —nāk mā sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepēēm dāk kerih doo. Hahȳy da m' kerih do hä: “Judah buuj sa wahē n'aa hahȳȳh”, nāng mā kerih do hä.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahāng do ky n'aa rejāā mā Jesus. Hahȳy da m' taky n'aa ej'ees:

—Ōm Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Dāng Doo ōm? Ti bā, a daaj hē kedēēb, āā na-āāj né hē! —nāng mā ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geām wāt:

—Doo P'op Hagä Do majeȳm bā? Ōm na-āāj né da dajēp ta nemuun —nāng mā ta hä.

⁴¹ —Taw'āāts hē ti āā radej'ēep, nesaa do āā moo bok do hyb n'aa —nāng mäh. —Hahȳ aj'y y doo nesaa pé tamo haj'aa —nāng mā ta hä.

⁴² Ti m' Jesus hä kā taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ȳȳh, mabag'āās doo hēnh, h'ȳ pong jé makajaa bā —nāng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Né hup ȳ né hē hahȳ a hä ȳ her'oot doo: Badah mabasēēk da si ȳȳ h'ȳ pong jé, P'op Hagä Do wē —nāng mā Jesus.

Jesus dajēp do panyyng n'aa hahȳȳh

⁴⁴ Wasy dāk mā ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wāt, badagyb dāk mā badāk hahȳȳ hä. Jāām hē tug bā tabawag dāk p'aa hēnh. ⁴⁵ Doo h' m' pap'ȳȳj bag wāt péh. Tii bā m', P'op Hagä Do tób n'aa t'ōp ta gó noo gatsē hebaan do kas'ēēd hyng mäh. ⁴⁶ Tii bā m' tak'ēp mā Jesus geēēj wāt:

—Ee, —nāng mäh —a moo gó ȳ banoo hēp ȳ tym —nāng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bā m', tadajēb kán mäh.

⁴⁷ Ti m' sahōnh hē ta ti warahén sa wahē n'aa hapāh bā m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsēē kán. Hahȳȳ d' mā ta kyyh:

—Te hub né hē, —nāng mäh —baad hadoo do né paa ti h'ȳ aj'y y —nāng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajōk doo, kepēēm do heg'āās doo, sahōnh hē ta ti rabahapāh bā m', sa h'y yb ragedyyk rabajēk, rah'y y ketón do heen n'aa. ⁴⁹ Dawēē naa m' Jesus najiis rabaheg'āās. Sa mahang mā ab'ēēh mā ȳȳj Garirej hāj n'aa bā naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jēng do pä gó panyyng n'aa hahȳȳh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awāt mā aj'y y ky enyym doo, P'op Hagä Do karēn doo da hawāt doo, Judah hāj n'aa, panang Arimatsija häd nāng doo bā naa. Joséh mā ta häd. Tagada né hē m' P'op Hagä Do bag'āās do du dāk. Judah buuj sa wahē n'aa see né paawā m' tii, dooh m' ta h'y yb hedo bā sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. ⁵² Ti m' ti Joséh bahōm Pirato wē, Jesus kamag n'aa tabetsēē hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kán Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn dāk mā pāān hawak doo me rino häd nāng do s'ēēb. Ti m' tadasuun jēng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots dāk doo gó. Papuuj mā ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyw hōm, Saab hä rakamehehāk hyb n'aa. Tūūh dāg mā pap'ȳȳj. Edaa dāk Saab du dāk doo.**

⁵⁵ Ȳȳj Garirej hāj n'aa bā naa, Jesus had'aa do paah, rabahōm Joséh jawén. Rahapāh mā gabaho doo. Rahapāh mā na-āāj hē ragadakä jēng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajēk myy j hēnh. Ti m' rabenyw dāk bag'aad, buu benyym do bēēh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyw dāk do rabahajaa bā m', Saab dāg mäh. Ti hyb n'aa ragada mā Saab tabēēj hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'y yk mejūū doo da.

24

Jesus ganā wāt do panyyng n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hä, ȳȳj rabahōm kán pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Buu benyym do

§ 23:34 Doo rah'y y genā P'op Hagä Do T'aaah tado bā ti radaj'ēep doo. **

23:54 Judah buuj sa hä, pap'ȳȳj badēē

hyng do jawén paa bā Saab du dāg dāk.

renyyw dāk do paa ramahūm. ² Kepëéd hōm mā pä gabaho do ty gatsé paah, rakajaa bā. ³ Ti m' rabajëé p'ëé ta gó. DooH m' tii bā Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newè b'ëéh bā m', nayyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarëéh mā sa saroor; hawyp do gabarëéh doo da. ⁵ Tak'ëp mā ȳy rah'yhb e'ȳm bong. Ti hyb n'aa, tūū rabehyy b'ëéh. Ti m' aās raky hadoo sa hā:

—Hëd n'aa hawāt do bē esoos dejëp do mahang? —nāk mäh. ⁶—DooH wād bā. Ganā wāt! DooH bē hyb n'aa es'ee wād bē hā taHer'oot do Garirej hāj n'aa bā? ⁷ Hahȳy d' paa ta kyyh bē hā: “Ran'oo dāk da Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëém dāk hyb n'aa. Tamawoob däg bā kā ta āh, ganā wāt da p'aa hēnh”, nāng bē hā —nāk mā aās kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kán Jesus her'oot do paa kā. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejūū do hā, ta wób na-āāj hā, rapanāk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarēn, Jowān, Marija Tsi-jaag ȳyn, ȳy wób mā na-āāj hē m', ti panāk do sa hā. ¹¹ DooH m' Jesus ma matëg raky dahé bā. Daap hē red'oo mā ti ȳy raHer'oot doo. ¹² Ti hadoo né hē m', Peed as'ëeg gëet, ti m' waj'aa hōm Jesus kamag n'aa hood gadāk hēnh. Gabaho do tageg'āas bā m', jāām né hē m' pāān hawak do rino hād nāng do s'ëéb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëé mā ta tii.

Pawóp hē ajyy hā Jesus kasee do panyyy n'aa hahȳh

¹³ Ti noo gó né hē, pawóp hē Jesus ma matëg wób rabahōm panang Emaus hād nāng doo hēnh. Dawëé péj tii, Jerusarēnh bā naa. ¹⁴ Ramahōm me raHer'oot mā Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahānh mā Jesus kataa sa hā. Sa sii m' tabahōm. ¹⁶ DooH m' rah'yhb genā bā Jesus tado bā, P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ëéd ti bē her'oot? —nāng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëéh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas hād nāng do ky hadoo:

—Jāām né hē òm Jerusarēnh bā heg'āas do ky n'aa nanapäh do t'ī hēnh hawād wāt doo? —nāng mā ta kyyh.

¹⁹ —H'ëéd ky n'aa? —nāng mā Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus hād nāng do ky n'aa —nāk mäh. —P'op Hagā Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëék, tapehuunh na-āāj hē. Baad ub ti P'op Hagā Do matym gó. Baad ub na-āāj hē ta wób sa matym gó —nāk mäh. ²⁰ —Tii bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooH do sa wahé n'aa, èr wahé n'aa wób na-āāj hē, raban'oo kán Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bā rabepëém dāk b'aa hā —nāk mäh. ²¹ —Kristo, èr majī moo gó naa èer, Isaraéw buuj

ted'ëep do paawā, āā ed'oo. Tamawoob däg mā ta āh tadajëp —nāk mäh. ²² —Ti anāng nā ta ky n'aa —nāk mäh. —Bāp paa ȳy wób, āā h'yhb hataa, rabeeoo nā Jesus kamag n'aa hood hēnh. Āā h'yhb gabedo bong ran'oo bā. ²³ DooH wād mā ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Āās kas'ee bong mā sa hā, sa nooh. Jesus mā ganā wāt aās her'ood bā, ȳy sa nooh. ²⁴ Tii bā āā wób rawaj' aah rabaheg'āas hyb n'aa. Se hub né hē m' ȳy sa kyyh. DooH wād mā Jesus kamag n'aa tii bā. DooH né hē m' rahapëé bā Jesus —nāk mā ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'y gatemah bëeh! —nāng mäh. —Nayyw hē nado bē ky daheeh sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod raHer'oot do paah —nāng mäh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagā Do H'yhb Dāng Do ahoop do pan'aa né hē sahōnh hē ta tii, h̄y pong jé, raweh'ëéh hēnh, tabasëék do pooj jé. Baad né hē P'op Hagā Do ky n'aa rod reri bong paa ta tii —nāng mā Jesus sa hā.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wāt mā sa hā sahōnh hē ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih do hā hanāng doo. Mosees erii wāt do hā tadu doo ta ky n'aa tama metëék doo. Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa rod reri bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kā.

²⁸ Ti m' edaa dāk mā panang Emaus hād nāng doo. Panang bahānh mā Jesus kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëé sa pa tabaym hyb n'aa, tūūh däg do hyb n'aa pap'ȳy. Badajuu dāk mäh. Ti m' Jesus bahōm kán sa sii. Sa pa m' tabayyw kán. ³⁰ Rabehyy t'oonh bā kā rabawa hyb n'aa kā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagā Do hā taky n'aa etsëé ta hyb n'aa, ti m' taganabāh hōm, ti m' tabanoo sa hā kā. ³¹ Tii bā kā m', rah'yhb kadaw'uuh Jesus hā. Rah'yhb kadawuung sii hē m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hē rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad èr h'yhb tym tsebé do hadoo èr sii taber'oot bā, P'op Hagā Do kyy kerih do hā èr tamaher'oot bā èr mana me —nāk mā sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hē kā rabajëé kán Jerusarēnh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-āāj hē rakata padëék bā. Rakajaa bā kā m', kata b'ëéh do raky hadoo sa hā:

³⁴ —Se hub né hē. Ganā wāt né hē èr Wahé N'aa! —nāk sa kyyh. —Simaw hā takas'ee wāt! —nāk mā kata b'ëéh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus hād nāng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hā nyy da Jesus kasee sa hā ta tyw n'aa ramahōm me, nyy da rah'yhb kadaw'uuh ta hā pāw taganebëéh bā.

³⁶ Tii bā kā m', rabaher'oot nā bā m', Jesus ganā g'ëéd kán mā sa mahang. Ti m' takedëng sa hā:

—Taw'ääts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yyim —nāng mäh.

³⁷Ti m' tak'ēp rabeŷŷm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh. ³⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Héd n'aa bē beŷŷm? —nāng mäh. —Héd n'aa bē panyyg ky nadaheeh hahŷ bē hapäh do hä? —nāng mäh. ³⁹—Bē hegāā moh ŷŷ, tsym ŷŷ, atapuwa tyw n'aa paah. ŷ né ti hŷŷh. Maës ŷ nado ti hŷŷh. Bē mep'aa hā ŷŷ, maëts nado ŷŷh, bē bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bā, dooh ta k'yy nyy bā, baad bē hapäh do ŷŷh —nāng mā Jesus sa hä.

⁴⁰Ti m' tametä däg kän mā sa hä ta mooh, ta tsyym. ⁴¹Dooch m' raky dahé nā bā, tak'ēp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ēp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —nāng mäh.

⁴²Ti m' rabanoo tah'ŷŷb dab. ⁴³Ti m' tabawëe kän sa matym gó.

⁴⁴Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē mahang ŷ bawät nā bā, ŷ dajēp do pooj jé, “Kametä dāk da hä ŷ sahōnh hē kēh ŷ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hā kerih do na-āāj hē”, bē ŷ maher'ood bong paah —nāng mäh.

⁴⁵Ti m' rah'yy genā padëek P'op Hagā Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bā. ⁴⁶Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do kēh ŷ n'aa: Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajēb. Ta jawén ká da, tamawoob hē ta āh tabado dāk bā, taganā wät da p'aa hēnh. ⁴⁷Kristo ky gabuuj sahōnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hōm da hahŷ ky n'aa: P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bā. Jerusarēnh bā naa da radu doo raher'ood hōm doo —nāng mā Jesus.

⁴⁸Ti m' taky hadoo ënh:

—Bē hapäh sahōnh hē ta ti nesaa do ŷ ahoop doo, ŷ dajēp doo, ŷ ganā wät doo, ti hyb n'aa ŷ karēn bē baher'oot ta ti kēh ŷ n'aa ta wób sa hä —nāng mäh. ⁴⁹—ŷ mejüü da bē wē P'op Hagā Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —nāng mäh. —Ti hyb n'aa bē ayyw dó Jerusarēnh bā, bē gado dāk bā ká p'op naa P'op Hagā Do Sahee hejój —nāng mā Jesus.

Hŷ pong hēnh Jesus basëek do ky n'aa hahŷŷh

⁵⁰Ti m' ta ma matëg Jesus mahüüm kän panang bahānh, panang Betanija häd nāng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëek, ti m' taky n'aa edëe bong sa hä. P'op Hagā Do hä taky n'aa etsëe sa hyb n'aa. ⁵¹Ta ky n'aa edëng bā m', P'op Hagā Do masäg kän hŷ pong jé. ⁵²Ti m', sa taron nu paa

me m' ta ma matëg ramehyy b'ëeh, Jesus raweh'ëeh do ky n'aa, Jesus hä raj'aa etsëe hyb n'aa. Ti m' tak'ēp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajék. ⁵³P'op Hagā Do tób n'aa bā m' P'op Hagā Do hä raj'aa etsëe had'yyt hē m'. Jāam hē ká hahŷ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹh

P'op Hagä Do kyyh Jesus hä takesok do ky n'aa hahỹh

¹ P'ooj ub, sahõnh hē tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hē P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hē tii. ² Sahõnh hē tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hē tamo haj'aa hanäng doo. Dooch tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hä né hē tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hē ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹh hä hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooch badagyp do haja bä ta hä.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.[†] ⁷ P'op Hagä Do mejüü ta hä, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooch Jowāw tado bä ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kån badäk hahỹh bä, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo, sahõnh hē badäk hahỹh hä habong do sa h'yyb tym bag.[‡]

¹⁰ Badäk hahỹh bä paa tabawäd wät. Badäk hahỹh hä habong do tapehuuy né paawä, dooch ragado bä tii, dooch rah'yy genä bä ta hä. ¹¹ Ta karapee, Isaraëw buuj wë tabahyng, ti hadoo né hē, dooch ragado bä. ¹² Sahõnh hē gad'oo doo, ta hä h'yy ka'eeh do sa hä P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëëk, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëëk, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hä. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. Äã mahang paa tabawäd wät. Äã hapäh né hē tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hē taky ennyim. Heh'äät ub had'yyt né hē ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti y ky n'aa her'oot doo, hahỹh da y baher'oot bä: “Jawén y hana doo, hyb n'aa

jawyk ti bahänh ȳy, tawäd däg né hē pój ȳy jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hē P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky ennyim. Ti hyb n'aa èr hä taky ennyw had'yyt hē. Baad hadoo do èr hä tametä had'yyt hē. ¹⁷ Mosees makü anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kã metä kån P'op Hagä Do ji takamahän doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hē. ¹⁸ Dooch noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jãam né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, èr tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hä hē takametëeh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahỹh

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bä habong do ramejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób, t'ü hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ääj hē, Jowāw hä rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bä. ²⁰ Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hä, dooch taky n'aa jejën bä. Hahỹh da m' Jowāw kyyh sa hä:

—Dooch Kristo, \$ P'op Hagä Do H'yyb Däng Do y do bä —näng mä sa hä.

²¹ Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooch —näng mä Jowāw.

P'aa hënh mä rabeaaj wät ënh:

—Öm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooch y ti tado bä —näng mäh.

²² Ti m' tagadëëg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Äã mamaher'ood, äã panäk hyb n'aa äã hä mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“Ȳ né hē hahỹh da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

²⁴ Ti m' sa wób, Pariséw ramaneëënh doo, ²⁵ rabeaaj wät ta hä:

—Hëd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Hëd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-ääj hē öm? —näk mä sa kyyh.

²⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ȳ ti hỹh, bë y nu gemuun naëng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanäm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yyh baad hadoo do hä, P'op Hagä Do karën do hä, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag. § **1:20** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. ** **1:23** Isajas 40.3

doo. ²⁷ Ti né ti jawén ȳ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ȳ. Hā ȳ, ȳ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ȳ haja bā ta tsyym suun kabo n'aa ȳ do bā —nāng mäh.

²⁸ Ta ti reaanh doo, panang Betanija hād nāng doo bā tii, tamii Joradān hād nāng do ta myyjé. Tii bā m' Jowāw nu gemuun bong mā ta wē han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahȳh

²⁹ Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapāh ta wē hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē hegāā, —nāng mäh —P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo, badāk hahȳh hā habong do nesaa do sa hā hanāng do hado hōm doo^{††} —nāng mā Jowāw Jesus ky n'aa hā. ³⁰ —Hahȳ né hē ta ti ȳ her'oot do paa kā, hahȳ da ȳ baher'oot noo gō: “Jawén ȳ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahānh ȳ, tawād dāg né hē pój ȳ jé do hyb n'aa”, ȳ hanāng do paah. ³¹ —Doo paa ȳ hapēē nā bā nanāng hyb n'aa jawyk do hahȳ tado bā. Ȳ wén nu gemuun bong tame, takametēēh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hā —nāng mā Jowāw.

³² Ti m' Jowāw ky hado kån:

—P'op Hagā Do Sahee ȳ hapāh h̄y pong jé naa tabahyng ta wē guri-i hadoo. Ta hā tabaym. ³³ Pooj jé, dooh ȳ hapēē nā bā ti tado bā. Hahȳ da paa ȳ P'op Hagā Do maher'oot, ȳ paa tamejūū tame ȳ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yy wē Sahé ȳ ahyb bā, ta wē tabaym mabahapāh bā”, nāng P'op Hagā Doo, “ti né hē tii kā tabanoo sa hā Sahé ȳ kā sa h'yyb tym gō tabajēē suun hyb n'aa, Sahé ȳ h'yyb mahūūm hyb n'aa kā sa hā”, nāng P'op Hagā Do hā ȳ. ³⁴ Ȳ hapāh ta ti Jesus wē kā. Ti hyb n'aa baad ȳ baher'oot ta ky n'aa kā: P'op Hagā Do T'aah né hē ti h̄ȳh —nāng mā Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahȳh

³⁵ Ti m' jati péh, p'aa hēnh mā Jowāw nu gahem'uun do tii bā tabawāt. Pawóp hē m' ta ma matēg rahada. ³⁶ Jesus tabēs bā Jowāw bahapāh bā m', taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Bē hegāā! P'op Hagā Do mas'āā b'éé t'aah hadoo —nāng mā Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matēg ramaa napāh bā m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kån. ³⁸ Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'āās bā m', ta jawén han'aa do tabahapāh bā m', tabeaanh sa hā:

—H'ēēd bē karēn? —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi^{‡‡} —nāk mäh, —nyy bā mabagā? —nāk mā sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ēēp, bē hegāā —nāng mäh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m' rabaheg'āās tabahe'ȳh doo. Ti m' rabaym ta pa, tūūh dāg do hyb n'aa pap̄ȳj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yy Ān-Deréh hād nāng doo, Simaw Peed hād nāng do h̄ȳj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napāh do seeh, Jesus sii hawād dāk do seeh. ⁴¹ Ti m' nayyw hē Ān-Deréh bahōm ta h̄ȳj tesoo, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bā kā, taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yyt Mesijas rahanāng doo —nāng mäh. (Kristo, P'op Hagā Do h'yyb dāng doo, tahanāng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahūūm kån Simaw Jesus wē kā. Ti m' Jesus begāā dāk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw hād nāng do t'aah ōmSS —nāng mäh. —H̄y jawén Sepas a hād kā —nāng mäh. (Peed rahanāng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pā” rahanāng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naēēh do panyyg n'aa hahȳh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb dāng Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm. Tabahōm pooj jé tahapāh mā aj'yy Pirip hād nāng doo.

—Hata ȳ ōm h̄ȳ kā —nāng mā Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang hād nāng doo bā naa ti Pirip. Ti né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yy seeh, Natanajéw hād nāng do hā Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Āā awyyd kån Mosees erii wāt do paa gō kaher'oot doo kā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa gō kaher'oot do na-āāj hē —nāng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh hād nāng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —nāng mā Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —nāng mā Natanajéw. —Nasaréh bā naa dooh baad hadoo do ana bā —nāng mā Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ēr hegāā —nāng mā Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m' Jesus bahapāh bā Natanajéw kaja nā bā, taky hadoo:

—Wāt ta ti Isaraéw buuj heh'āāt ub doo. Doo hawād'ii bā, dooh tajejēn bā —nāng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

^{††} 1:29 P'ooj ub, Jesus hewād hyng do pooj jé, P'op Hagā Do mejūū b'éé t'aah radaj'ēēp nesaa do sa mo haj'aa sām. B'éé t'aah majjyyw hyb n'aa P'op Hagā Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj dāg Jesus. Jesus dajēp nesaa do ēr moo bok do hyb n'aa. Ta majjyyw hyb n'aa kā P'op Hagā Do bawug hōm sahōnh hē nesaa do ēr moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gō Jowāw wén eh'ūūm Jesus ky n'aa. ^{‡‡} 1:38 “Āā ma matēg” rahanāng pé m' ti Rabi.

Raweh'ēēh do ky n'aa tii. ^{SS} 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Doo Jowāw nu gahem'uun do paa tado bā. Doo na-āāj hē ti Jesus ma metēēk do seeh, Jowāw hād nāng do tado bā. Hajōk Jowāw hād enāh doo.

—Nyy d' ŷ mabahapäh? —näng mä Jesus hä.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ŷ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hä —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuij wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëgl! —näng mäh —Ōm né P'op Hagä Do T'aah. Ōm né hë Isaraéw buuj sa wahë n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hä ŷ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hä ōm ŷ bahapäh ŷ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahänh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Né hup ŷ né hë hahŷ ŷ her'oot doo: Wë gasëets hōm do bē bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesëék Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do wë, bē hapäh da —näng mä Jesus sa hä.

2

Naëng kawapëën däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hä, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëë do jam waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ŷŷn awät tii bä, raket'ëë do jam noo gó. ² Jesus, ta ma matëg sii hë, rabats'yyt jam hënh. ³ Ti bahänh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooñ doo. Ti m' Jesus ŷŷn ky hadoo Jesus hä:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooñ doo —näng mä Jesus ŷŷn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa tii hä ŷ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooñ takaja nä bä hejój ŷŷ ŷ metëeh doo —näng mäh.

⁵ Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hä m' Jesus ŷŷn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahōnh hë bē tamejūū doo —näng mä ta ŷŷn kyyh sa hä.

⁶ Tób yt hä ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëëb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hë raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'oooh do sa hä Jesus ky hadoo:

—Bë gedu bēh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahōnh hë. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë agób ta uuh. Bë mahūūm jam kaser n'aa wë —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahūūm kän ta wë ta uuh. ⁹ Ti m' jam kaser n'aa tameëëk naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooñ tahapëë bä n'yy hënh naa tii. Tii bä moo heb'oooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hä aj'yy katëë do tanaëënh, ¹⁰ ti taky hadoo ta hä:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejooñ do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bä kä, rahäd kanahapëë bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooh tii d' madoo bä. Menyww hōm baad had'op do tagadëëg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëë do hä.

¹¹ Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hä kä tametä kän tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hä rah'yy kae padäg kän. Panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti jawén mäh, panang Kapar-Naūm häd näng doo hënh Jesus rabahōm ta ŷŷn, ta hŷŷj, ta ma matëg sa daheeh. T'ī hënh mä tabaym pawóp hë ta äh.

¹³ Tabledaa däk bä Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kän mä Jerusarēnh hënh. ¹⁴ P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëëm doo. Dajëër meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapäh. ¹⁵ Ti m' tabarig däk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëë bong booj yb, b'éé sii hë. Ti m' tabaūūj bëeh mä dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hë taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶ Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëëm do hä:

—Bë manä ti j'eepl! —näng mäh. —Ji es'ëëm do tób n'aa bë adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kän P'op Hagä Do kyy kerih do hä kerih doo: “ŷ gawats'iik da tak'ëp ŷ kamahän do hyb n'aa a tób n'aa.”†

¹⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó hahŷŷ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä ää hä meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

¹⁹ —Ej —näng mä Jesus. —Bë karēn bä, bë apyn hōm hahŷ P'op Hagä Do tób n'aa.

* **2:13** Pas-kowa ramaneëënh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehŷn doo, rabah'ūūm do Esit bä naa. Pas-kowa ratab'ëës noo gó m' ranaheb'oooh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëës né hë m' päw makuj tamah doo. Séd hä m' rataheb'ëës. † **2:17** Saaw-Mo 69.9 hä takerii däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'ūūm. Tak'ëp Jesus kamahän P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarēn P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hä. Dooñ tagenaag bä ta see hyb n'aa tii bä ramoo bong doo.

Tamawoob hē tabado dāk bā ta āh, ŷ tamaa sooh p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —nāk mā Judah buuj wahē n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mā ta āh matamaa sooh p'aa hēnh? —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

²¹ Dooh P'op Hagā Do tób n'aa Jerusarēnh bā hasooh do paa tado bā, Jesus hanāng péh. Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti taher'oot.

²² Ta jawén, Jesus ganā wāt jawén paa bā kā m', ta ma matēg rahyb n'aa newē kán ta ti taher'oot doo. Tii bā kā m' raky dahé kán Jesus her'oot do paa kā. Raky daheeh na-āāj hē P'op Hagā Do kyy kerih doo kā.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarēnh bā Jesus baym bā, hajök h'yy kae kán ta hā, hajōng tapehuunh do rahapāh do hyb n'aa. ²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bā sa hā, baad tabahapāh do hyb n'aa sa h'yyb. ²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hā badāk hahŷŷ hā habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapāh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodēm hād nāng do sii Jesus ber'oot do panyyng n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', ti awāt mā aj'yy Nikodēm hād nāng doo, Pariséw sa seeh, Judah buuj sa wahē n'aa see m'. ² Atsēm tabana Jesus wē, ti taky hadoo ta hā:

—Ma matēg, —nāng mäh —āā hapāh, ōm P'op Hagā Do mejūū, āā mama metēēk hyb n'aa. Ta ti āā wén hapāh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagā Do nawād bā ta sii —nāng mā Nikodēm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh hajaa pé P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, p'aa hēnh ji nenyw bā. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

⁴ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —nāng mäh. —Nyy da p'aa hēnh ji benāng, wah'ēē dāk do ji? Ny daa p'aa hēnh ji bajēē suun ji ŷŷn wog gó, p'aa hēnh ji benāng hyb n'aa? —nāng mā Nikodēm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bā P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, ji h'yyb ji nenyw bā nesaa do mahānh, P'op Hagā Do Sahee ji h'yyb gó tanajēē suun bā na-āāj hē.* Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mäh. ⁶ —Aj'yy hā hana doo, ta da hadoo né hē tii. P'op Hagā Do Sahee hā hana doo, P'op Hagā Do taah hedo padēēk tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manāh, “Taw'āāts hē p'aa hēnh

bē benāng do hadoo”, ŷ hanāng do hā —nāng mā Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahēm do ky n'aa gó ōm ŷ maher'oot p'aa hēnh ji benāng do ky n'aa. Tabahēm do tabahēm takarēn hēnh. Ji maa napēē né paawā ta kyyh, dooh ji hapēē bā n'yy hēnh tahana, dooh ji hapēē bā nyy bā tabaym. Ti hadoo P'op Hagā Do Sahee gó p'aa hēnh henāk do sa hā† —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Isaraēw buuj sa ma matēg né paawā ōm, dooh tagah'ood bā a hā? —nāng mäh. ¹¹ —Né hup ŷ né hē hahŷ ōm ŷ maher'oot doo: Āā her'oot āā hapāh do ky n'aa, āā hapāh do āā matym me na-āāj hē. Ti hadoo né hē, dooh bē gado bā āā her'oot doo —nāng mäh.

¹² —Ōm ŷ maher'ood wāt badāk hahŷŷ bā ky n'aa, dooh ŷ maky dahé bā. Nyy da da ŷ bē ky daheeh hŷ pong jé ky n'aa ŷ her'ood bā? —nāng mäh. ¹³ —Dooh hewād sēēk pé hŷ pong jé. Dooh ta ky n'aa her'oot péh. Jāām né hē hawāt t'ii hēnh Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawāng bā, aw'yy heen n'aa Mosees gadahāng p'op, b'aa hā, ta wē rahegāā bā ranadejēp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hā, p'op, rabepēm dāk da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do redēb had'yyt hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. ¹⁶ Tak'ēp badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do kamahān. Ti hyb n'aa taban'oo dāg kán sēt hadoo do ta T'aah, sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do tabanesaa hēnh ranahōm hyb n'aa, rabadēb had'yyt hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do pa kā. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hā P'op Hagā Do wén mejō hyng ta T'aah badāk hahŷŷ bā. Tawén mejō hyng, ta hā rabadēp hyb n'aa nesaa do mahānh —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety bā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do h'yyb gó tabanyy dāk taky n'aa etyy do sa hā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy kana'eeh do sa hā. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hēnh sa hā, sēt had'os do ta T'aah hā rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁹ —Hahŷ hyb n'aa P'op Hagā Do rejāā da sa hā: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagā Do gen'aak do ji hā tametēēh doo, kajaa badāk hahŷŷ hā habong do sa mahang. Ti hado né paawā,

* 3:5 Hahŷŷ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooh ji haja bā P'op Hagā Do bag'āās doo gó ji ajēē suun bā, naēng me ji nenyw bā, P'op Hagā Do Sahee me ji nenyw bā na-āāj hē.” Hahŷŷ da ta ti naēng ky n'aa: ji kahetsyyd wāt do hadoo naēng me hasus do mahānh, ji h'yyb ji benām nesaa do mahānh. † 3:8 Hahŷŷ d' tihanāng pé tii: Dooh né paawā ji hapēē bā nyy d' ti p'aa hēnh rabenāng do hadoo, wyt ta maab hē sa h'yyb tym kawareem kán P'op Hagā Do Sahee an'oo bā.

dooh rakamahān bā ta ti bag. Rakamahān badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahān bā ta bag. Dooh rakarēn bā ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetēēh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēēk doo da habok doo, tabawak bā hadoo doo gó rababok, P'op Hagā Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametā dāk hyb n'aa —nāng mā Jesus Nikodēm hā.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahȳh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matēg da-heeh raberéd hōm mā Jerusarēnh panang. Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wē han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt panang Anon hād nāng doo bā, panang Sarīm hād nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowāw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawāts gēēt do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejuū nyy da ji behop ji h'yyb enyww dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

²⁶ —Āā ma matēg —nāk mā Jowāw hā. — Aj'yy tamyyj dāk hā makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun h̄ȳ k̄ā. Sahōnh hē rabahōm k̄ān ta wē. Doo h̄ā wē rana boo bā —nāk mā Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ta hā.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wāt do pan'aa. P'op Hagā Do ky gabuuj né hē ti tamoo wāt doo. ²⁸ Bē hapāh né hē, bē maa napāh né hē bē hā ŷ her'oot do paah. P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado ŷ h̄ȳh, nāng paa ŷȳh. P'op Hagā Do mejuū ŷ ta pooj jé, nāng paa ŷȳh. ²⁹ —Raketēē do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta ŷȳm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahūūm n'aa, tsebee k̄ān katēē do pan'aa kyyh hā. Katēē do najiis tsebé do hadoo ŷ h̄ȳh —nāng mā Jowāw. —Baad ŷ tsebee k̄ān sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē. ³⁰ Taw'āāts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'āāts hē ŷ rahyb n'aa sakog magyys hē —nāng mā Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—H̄ȳ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badāk hahȳ bā naa ŷ ti h̄ȳh. Badāk hahȳ bā naa ti ŷ hajaa ŷ her'ood

bā. H̄ȳ pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo, ³² ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'īī hēnh tahapāh doo, tamaa napāh do ky n'aa. Ti hado né paawā, dooh ragado bā taher'oot doo. ³³ ŷ gadoo ti h̄ȳ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagā Doo, baad ŷ ky dāng. ³⁴ ŷ P'op Hagā Do mejuū ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā ŷ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapāh Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagā Do kamahān ta T'aah. Sahōnh hē bagā n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā. ³⁶ P'op Hagā Do T'aah hā h'yy ka'eēh doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa h̄ȳ pong jé. Nabuj keh'ūūm doo, ta hā h'yy kana'eēh doo, dooh da t'īī hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jowāw kyyh.

4

Samarija hāj n'aa buuj ŷȳnh panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m', hajōō dāk Jesus ma matēg, Jowāw nu gahem'uun do ma matēg bahānh dāg, Jowāw bahānh dāg na-āāj hē Jesus ranu gemuun doo, Parisēw raky n'aa napēē k̄ān. ² (Doo h̄ m' Jesus nu gemuun bā. Ta ma matēg ti nu gemuun Jesus wē han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nyy dāk bā m', Parisēw raky n'aa napāh bā k̄ā, teréd hōm Judah hāj n'aa. Garirej hāj n'aa hēnh tabahōm k̄ān p'aa hēnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija hāj n'aa tabēs doo me m' tabahōm.

⁵ Ramahōm me m', rakajaa panang Sikar hād nāng doo bā, Samarija hāj n'aa bā. Hēēj Jakóh ta t'aah Joséh hā tanoo do paa nedaa hēnh ti panang. ⁶ Tii bā ti majat mā naēng Jakóh gagots dāk do paah. Jesus akaaj dāk mäh, dawēē rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso dāk naēng majat do pa. Wasyg kēē mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matēg rabahōm panang hēnh, sa waa rabetsēē hyb n'aa. Ti m' naēng majat bā ŷȳnh, Samarija buuj, kajaa mā naēng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na ŷ eēg naēng uuh —nāng mäh.

⁹ Ti m' ŷȳnh hyb n'aa newēē teaanh do hyb n'aa. Doo h̄ Judah buuj raherod bā Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa mabetsēē hā ŷ naēng? — nāng mäh. —Ōm Judah buuj, ŷ ti Samarija buuj —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapēē bā paawā ji matym n'aa P'op Hagā Do anoo do ji hā, mahapēē bā paawā hahȳ naēng hetsēē do a hā, metsēē paawā

* ^{4:9} Doo h̄ Judah panaa heh'āāt do Samarija buuj rado boo bā. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bā sa mahang, dooh raherod bā sa sii. Doo h̄ Judah buuj ragenaag bā Samarija buuj. Doo h̄ na-āāj hē Samarija buuj ragenaag bā Judah buuj.

ta hā naēng. Ji h'yyb ed'ēēp do naēng n'aa paawā tanoo a hā —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' ȳynh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'ōp hahy naēng majat. N'yy hēnh naa mabagóp ti naēng menooh doo? —nāng mäh. ¹² —Ēr wahē makū Jakóh gagots jat hahy naēng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa āā hā. Ti ti heēek paah, ta taah reēek paah, ta masāāh reēek paa hahy naēng. Ēr wahē makū bahānh g'eeh ōm? —nāng mā ȳynh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Majat hahy naēng heēek doo, p'aa hēnh da tahoo kaaj dāk —nāng mäh. ¹⁴ —Naēng ȳ anoo do heēek doo, dooh da tahoo kaaj wād bā. Naēng ȳ anoo do tawād had'yyt hē da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hā h̄y pong jé, P'op Hagā Do pa sa h'yyb tym edēb had'yyt hē —nāng mā Jesus.

¹⁵ Ti m' ȳynh ky hadoo:

—Na ta ti naēng ȳ karēn, ȳ hoo nakaaj wāt hyb n'aa, ȳ nana wāt hyb n'aa, ȳ nagób wāt hyb n'aa hahy naēng —nāng mā ȳynh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahēen nā a patug —nāng mā Jesus.

¹⁷ —Dooh ȳ patug nyy bā —nāng mā ȳynh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm, “Dooh ȳ patug nyy bā”, hanāng do ōm —nāng mäh. ¹⁸ —Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. H̄y ká mapa gá doo, dooh né hē a patug tado bā. Ehub né hē ōm ti hedoo doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' ȳynh ky hadoo ēnh ta hā:

—P'op Hagā Do ky n'aa rod ti ōm —nāng mäh. ²⁰ —Sooh nanāng waēē jó āā wahē makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo. Bēēh, Judah buuj, Jerusarēnh bā m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bē nooh. Nyy da a hā? —nāng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ȳ baher'oot a hā, ȳ maky dahé. Ti awāt da ti noo gó, dooh da P'op Hagā Do ji Yb ji hyb n'aa jewyyg wād bā nanāng waēē jó, Jerusarēnh bā na-āāj né da —nāng mäh. ²² —Bēēh, Samarija buuj, dooh bē hapēē bā ta ti bē hyb n'aa jew'yyk doo. Āā hahy Judah buuj, āā hapāh ta ti āā hyb n'aa jew'yyk doo. Āāh, Judah buuj, āā mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dēēb —nāng mäh. ²³ —Ti awāt da ti noo gó ká, da hē né hē ta du dāk, baad P'op Hagā Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagā Do Sahee hejój gó, tak'ēp baad hadoo doo gó na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagā Do ji Yb karēn. ²⁴ Sahee né hē ti P'op Hagā Doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ta hā hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ēp

baad hadoo doo gó na-āāj hē P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk —nāng mā Jesus ȳynh hā.

²⁵ Ti m' ȳynh ky hadoo:

—Ȳ ky n'aa napāh ti awāt da Mesijas (Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ramaneēēnh doo) —nāng mäh. —Takajaa bā, sahōnh hē da ēr tamaher'oot —nāng mā ȳynh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ȳ né ti h̄y Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁷ Tii bā ká m', Jesus ma matēg raka-jaa. Rahyb n'aa meuunh mā ȳynh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawā, dooh m' reaaaj bā ta hā ȳynh hā taher'oot doo.

²⁸ Ti m' ȳynh beréd hāng ta naēng hood, myyj hēnh tabajēng. Takajaa bā m' tabaher'ood kán myyj bā haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamāh, ēr hegāā aj'yy sahōnh hē ȳ moo wāt do paa ȳ tamaher'oot doo —nāng mäh. —Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kán rabaheg'āās hyb n'aa ká.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matēg ramejō bong tabawa wāt hyb n'aa ta waa:

—Mawa wād a waa, ma matēg! —nāk mā sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anāng wa ȳ bē nahapāh doo —nāng mā ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matēg rabeaanh:

—Ramana wāt g'eeh ta waa? —nāk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā ȳ mejō hyng do karēn do ȳ moo wāt. Ȳ karēn ȳ bahajaa hā ȳ tamejūū doo. Ti né hē wa ȳ hadoo doo, ȳ hanāng doo. Ti né hē hēp ȳ hejój —nāng mäh. ³⁵ —Hahy da bē ky hetēg: “4 nā ta kamarab n'aa takata dāk hyb n'aa joom tym”, bē nooh. —Bē hegāā, bok ta ti hajōk wē ȳ han'aa doo. Joom ag hahōō dāk do hadoo tii. Kaja kán ji ataa P'op Hagā Do wē, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wē ȳ hataa do gadoo da tamoo wāt do sām. H̄y pong jé, P'op Hagā Do pa ragadoo da edēb had'yyt doo, wē ȳ hata dāk doo. Jé P'op Hagā Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hā ȳ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-āāj né hē, séd hā da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahy sa ky hetēg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bē hā ká. Bē ȳ mejūū bē bataa hyb n'aa bē nejom doo. Ta wób ti moo bong tii.‡ Ta wób ramoo bok do sām bē gado kán —nāng mā Jesus ta ma matēg hā.

† 4:14 P'op Hagā Do Sahee tii, naēng hadoo do Jesus anoo doo. ‡ 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hā P'op Hagā Do kyyh, tahananēng pé tii.

Hajōk Samarija buuj Jesus hā h'yy kae padēk do ky n'aa hah'yyh

³⁹ Ti m', hajōk Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padāg kån mā Jesus hā, ŷ'ynh maher'oot do hyb n'aa sa hā. Hah'yy d' mā ŷ'ynh kyyh sa hā: "Sahōnh hē ŷ' tamarher'oot ŷ' moo wāt do paah", nāng paa m' ŷ'ynh sa hā. ⁴⁰ Ti m', Jesus wē panang buuj rakajaa bā, rabetsēē ta hā sa panang bā tabaym hyb n'aa. Tii bā kā, pawóp hē ta āh tabayyw wāt. ⁴¹ Ti bahānh kā, hajōk panang buuj rah'yy kae kån, sa hā Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ŷ'ynh hā raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wād āā wén ky daheeh. Āā wén ky daheeh h'yy kā, ta kyyh āā maa napāh do hyb n'aa. Sahōnh hē badāk hah'yy hā habong do sa h'yyb tym dēēb né hē ti hah'yy kā, āā hapāh h'yy kā — nāk mā sa kyyh ŷ'ynh hā.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahēē nāng do panyyg n'aa hah'yyh

⁴³ Pawóp dāg kā m' ta ā kā sa panang bā tatab'ēēs doo, Jesus bahōm kån Garirej hāj n'aa hēnh. ⁴⁴ Hah'yy d' mā Jesus her'oot do paah: "Ta hāj n'aa bā dooh ragado bā P'op Hagā Do ky n'aa rod." ⁴⁵ Ti m', Garirej hāj n'aa bā takajaa bā, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Paskowa Jerusarēnh bā ratab'ēēs noo gó, raba-hapāh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mā Jesus bahōm ēnh panang Kanah hād nāng doo hēnh, naēng, uwa bēēh matsing do tawareem paa bā. Ti awāt aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa hāj n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahēē nāng ta t'aah. Kapan-Naūm panang bā m' tabagā ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napāh bā Jesus kajaa do Garirej hāj n'aa bā, Judah hāj n'aa bā naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wē. Ti m' Jesus hā tabetsēē ta sii tabahōm, ta t'aah nahēē tabahahēen hōm hyb n'aa. P'eets mā ta t'aah dajēb paawā.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē nahapēē bā tak'ēp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bē ky dahē bā ēnh — nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mā aj'yy —hamā si ŷ'yy, tah ŷ' nadajēp hyb n'aa —nāng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm. Has'oo dāk da a t'aah. Nadajēb da a t'aah —nāng mā Jesus.

Aj'yy ky dahē kån Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaa j hōm kån. ⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hōō bā, takata dāk mā ta karom sa hā, ta tób hēnh han'a'a doo.

—Has'oo dāk a t'aah —nāk mā ta hā.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hā:

—Nyy b' akēē pap'yyj, ta nahēē badoo wāt? —nāng māh.

—Tsém né hē, atēh kēē —nāk mā sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newēē, tii b' akā dāk né hē m' Jesus baher'oot ta hā: "Has'oo dāk da a t'aah", tabanāng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hā haj'eenh do na-āāj mā rah'yy kae padāg kån Jesus hā.

⁵⁴ Pawóp dāg kā m' Jesus pahuunh do Garirej hāj n'aa bā takajaa bā, Judah hāj n'aa hēnh naa.

5

Aj'yy nawāt do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hah'yyh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahōm kån Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ēēs hyb n'aa. ² Kahadē panang Jerusarēnh hād nāng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa hād nāng do pa ti majat karaj'aa bā mahan'yyts its. Betés-Da mā karaj'aa hād. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hā 4 tób hatoonh kawōōt doo, sét hē ta hoo gad'oo bā hasooh. ³ Ta ti yt hā hajōk nahēē enāh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagā Do āās bahyng māh, tabetaam hyb n'aa naēng. Tabetaam jawén paa bā, pooj jé tame hahop do has'oo dāk mā nahēē nāng do paah.] ⁵ Nahēē enāh do sa mahang ti asooh mā aj'yy, 38 dāg ta baab ta nahēēh. Nawād tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapāh bā aj'yy hasooh doo, taky n'aa napāh bā p'ooj dāg ta nahēēh taky hadoo ta hā:

—Makarēn mabahas'oo dāk? —nāng māh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ŷ' haja bā —nāng māh. —Dooh ŷ' masa pé naēng ketaam jawén paa bā, ŷ' bahop hyb n'aa. ŷ' kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ŷ' jé. Ti hedo had'yyt hē —nāng mā aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—As'éēg g'ēēd! —nāng māh. —Mado dāg a tyng. Awād dāg —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hā.

⁹ Nayyw hē m' tabas'éēg g'ēēd kån, tado dāk ta tyng ká, awād dāg kån māh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakame-hehāk do hā. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo aj'yy hā:

—Saab naga hē. Dooh ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji tyng ji atón bā Saab hā —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hā:

—Aj'yy ŷ' haso dāk do ky hadoo hā ŷ'yy: "Mado dāg a tyng. Awād dāg", nāng hā ŷ'yy — nāng mā aj'yy.

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneēēnh Eberew. Badāk hah'yy hā Jesus bawāt noo gó, tamawoob hē kyyh raher'ood Judah hāj n'aa bā: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'āat doo.

¹² Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa ti ta ti a hā hedoo doo? —nāk mäh.

¹³ DooH m' aj'yy hapëë bā. DooH wäd mä tii bā Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hē m', badawëd däk, Jesus hapëë kân aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bā. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahegää. Õm has'oo däk —näng mäh.

—Mamoo wäd wäd manā nesaa doo, ti bahānh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hā —näng mä Jesus kyyh aj'yy hā.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahôm kân. Tamaher'oot mä Judah buuj sa wahë n'aa sa hā, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bā kâ m' Jesus raky n'aa hajëew kân, ranu mer'ood kân, Saab hā tahaso däk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ee moo wäd had'yyt hē. Ý na-ääj né hē ý moo wäd had'yyt hē —näng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ëp kâ Judah buuj sa wahë n'aa rakarën radajëëb kân. Pooj jé, dooh Saab tatay bā sa hā, ta jawén kâ P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hā, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahë n'aa hā:

—Né hup ý né hē hahÿ ý her'oot doo: Ýÿh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ýÿ hē ý hajaa péh. Jáãm né hē ý moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ý hapäh doo. Ee moo wät do né hē ti ý moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ý takamahān. Sahõnh hē tamoo wät doo, hā ý tametëéh. Hahÿ aj'yy ý haso däk do bahānh da, hā ý P'op Hagä Do banoo ý moo wät hyb n'aa. Bë hyb n'aa meunh da ta tii. ²¹ Dejëp do genā bong, Ee an'oo bā. Rabadëb had'yyt doo kâ, tanooh. Ti hadoo né ýÿh, P'op Hagä Do T'aah, ý anoo rabadëp, ý h'yyb däng do sa hā. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā ýÿ, T'aah hā, Ee banoo sahõnh hē ý ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ý raweh'ëéh, ý rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hā raweh'ëéh doo da, ta hā rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ëéh doo, dooh né hē tawehëë bā ënh Ee P'op Hagä Doo, hā ý mejö hyng doo —näng mä Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ý né hē hahÿ ý her'oot doo: Ý her'oot do gad'oo doo, hā ý mejüü do hā h'yy ka'ëeh doo, edëb had'yyt do ta hā däg, tawäd had'yyt hē da hÿ pongjé P'op Hagä Do pa. DooH nesaa do hā taky n'aa kety däk da. DooH banesaa doo hënh tahôm wäd bā. Edëb had'yyt hē kâ ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa da tabawäd had'yyt hē kâ —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Né hup ý né hē hahÿ ý her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hē né hē tadu däk, P'op Hagä Do hā h'yy gatamah doo, dejëp do hadoo doo, ramaa napäh da kèh ýÿ, P'op Hagä Do T'aah kyyh. Kèh ý ky dah'ëeh doo, edëb had'yyt hē da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagä Do hanaa né hē ji edëp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hā hana doo, P'op Hagä Do an'oo bā. ²⁷ Hā ýÿ, T'aah hā P'op Hagä Do banoo ý hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahõnh hē sa hā ý ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ý bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bë hyb n'aa meuuji manā ta ti ý her'oot do hā. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagä Do T'aah kyyh sahõnh hē dejëp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bā da ragenā bong. Baad hadoo do moo heb'ooh do paah, hÿ pongjé da, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'ooh do paah, tabanesaa hënh da raky n'aa kety däk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—DooH ý hajaa pé ti daj ýÿ hē. P'op Hagä Do ý tamaher'oot doo da né hē ý bad'oo sa hā. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hā ý ky n'aa etyy doo. Hā ý mejüü do karën doo da ý bad'oo. Ý karën do jawén nado —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh Judah buuj wahë n'aa sa hā:

—Daj ýÿ hē kèh ý n'aa ý her'ood bā paawä, dooh paawä baad tado bā tii. ³² Ti awät nā ta seeh baad ub kèh ý n'aa her'oot doo. P'op Hagä Do né tii. Te hub né hē kèh ý n'aa taher'oot doo, ý hapäh. ³³ Bë mejüü paa raky n'aa eanng Jowāw wë. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kèh ý n'aa. ³⁴ DooH hyb n'aa ý karën pé badäk hahÿÿ bā naa kèh ý n'aa rod, tii d' ý wén her'oot. Ý wén ky däng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hā kèh ý n'aa, taher'ood wät do bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yyb tym bedëp hyb n'aa nesaa do mahānh. ³⁵ Ji bag bawag däk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metëëk doo. Pooj jé dó, bë tsebee bong tama metëëk do hā —näng mä Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawä Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wät kèh ý n'aa, ti anäng ta bahānh hadoo do kèh ý n'aa metëëh doo. Hā ý Ee P'op Hagä Do anoo do ý pehuunh do pan'aa né tii. Ý pehuunh do hā ji bahapäh ý P'op Hagä Do her'oot hyng do ý ti hÿÿh. ³⁷ Ee, P'op Hagä Doo, hā ý mejö hyng doo, baad ub na-ääj hē taher'oot kèh ý n'aa. DooH noo gó bë maa napäh pé ta kyyh. DooH noo gó ta mamets bë ty gahapäh péh. ³⁸ DooH bë h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejüü do hā bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawä bë ma kametëëk P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Tii d' hē wén ma

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hënh Jesus bahyng bā.

kametëek, tii hā bë aw'yyt bë ed'oo bë edëb had'yyt do P'op Hagä Do wë. Hajöo nuu me né hë bë ner'ood paawä, dooh bë h'yy ganyy bā këh y' n'aa hā ta hā taher'oot do hā! ⁴⁰ Këh y' n'aa ti taher'ood né paawä, dooh bë ana bā wë y'y, edëb had'yyt do y' banoo hyb n'aa bë hā.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—Y' raj'aa etsë do jawén nado y' bawät. ⁴² Y' h'yyb hapäh bëeh! Dooh bë kamahän bā P'op Hagä Do bë h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawä y' bahyng, dooh y' bë gado bā. Ta seeh, ta daaj hë ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawä bë gadoo. ⁴⁴ Bë gen'aak bë da hadoo do bë hā raj'aa etsëë bā. Dooh bë hyb n'aa p'eed bā bë ky n'aa, P'op Hagä Doo, sët had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bë nahajaa hā y' bë h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bë y' ky n'aa tapaa bë edoo manä Ee, P'op Hagä Do wë. Y' nado tii, bë hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bë h'yy kejäg ub. Ti né hë da bë taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bë ky dahé bā paawä, y' né paawä bë ky daheeh. Mosees né hë këh y' n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bë ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bë wén ky nadaheeh y' her'oot doo —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahy'yh

¹ Ta jawén ká m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsëg hóm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajök Jesus jawén habok, hajöng tapehuunh doo, nahëë enäh do taheso padëëk do na-ääj hë rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matëg daheeh rabasëëk waëë hā. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ëëh. ⁴ Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ëës doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'ääs, hajök ti han'aa doo. Ti m' Pirip hā taky hadoo:

—N'yy hënh da ër betsëë hajök do sa waa? ⁶ —näng mä Jesus, Pirip tametyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sām dooh tahaja nä bā sa waa sām —näng mä Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matëg seeh, Än-Deréh, Simaw Peed hy'y, ky hadoo mäh:

⁹ —Gëët h'y karapee. Ti anäng ta wë its ji ma poo oow pé paw ned'ëed is doo, se-wada häd näng do s'ëëb. Tah'y'yb pawóp hë. Tahaj'as mä ti hajök do hā? —näng mä ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë mejö rabehyy b'ëëh jawii jö —näng mäh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabehyy b'ëëh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bā hab'ëëh doo.

¹¹ Ti m' Jesus basog däk päw, P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kån hab'ëëh do sa hā. Ti hadoo né tah'y'yb ënh. Wog enä hóm mä sahönh hë. ¹² Rabahajaa bā ká rawëh doo, Jesus ky hadoo:

—Bë ata däg mad'aak doo, takanerejää hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hóm kån kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hóm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kån hajöng päw bód.

¹⁴ Ti m' hajök do rabahapäh bā Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hah'y' né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod badäk hah'y' hënh hana doo, kerih do hā taher'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bā, tak'ëp rah'yyb tatug paawä sa hāj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hë ká p'op tabasëëk waëë jö sa mahänh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahy'yh

¹⁶ Tüüh däg ká m', Jesus ma matëg rabawëëj kån karaj'aa hënh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsëg t'oonh, Kapar-Naüm häd näng do panang nemuun rabatsëg paawä. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awëëj nä bā sa wë. ¹⁸ Ti m', tak'ëp bah'ood ty gahëm. Tewëëp maadaka. ¹⁹ Dawëë péj rababoo däk bā ká, Jesus rahapäh. Tamii pong jö tabana sa wë. Ti m' tak'ëp rabe'y'm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bë e'y'm manäh! Y' ti h'y'yh —näng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kån tagatsëg sooh bā sa sii. Ti m', nayyw hë rakaja kån jajé raty gapad'ëëk hënh.

Ji h'yyb h'ym dëëb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahy'yh

²² Ti m' jati péh, hajök do tamyyj däk hā ha'yym do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sët né h'oo tii bā hajät. Ti gó né hë Jesus ma matëg rabatsëg hóm. Dooh m' Jesus gatsëg so bā sa sii, sa hā. Ti hyb n'aa m' tii bā aym, red'oo. ²³ Ti noo gó né hë panang Tiberijas häd näng doo bā naa marakate wób ranu kajäk, päw rabawa p'aa hënh tabanäng hënh. Tsém hadoo päw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hā taky n'aa etsëë do jawén paa bā. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hë m' Jesus tii bā, dooh ta ma matëg tii bā. Ti m' ragatsëg tooj kån marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hënh rabatsëg hóm kån mäh, t'ii hënh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bā ká m' raky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akä makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Ŷ pehuunh do hā bē h'yy genā dāk do hyb n'aa nado ŷ bē wén esoos. Ŷ bē wén esoos, pāw hā bē wog enā padēēk do hyb n'aa. ²⁷ Taw'āats hē dooh bē waa hā had'yyt hē bē h'yyb padāg. Nayyw hē takarejāā tii. Taw'āats hē bē h'yyb padāg had'yyt hē ji h'yyb tym edēb had'yyt do hanoo do hā. Kanarejā tii. Ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ né hē bē hā hanoo tii. Ee, P'op Hagā Do ky gabuuj gó ŷ moo wāt —nāng mā Jesus sa hā.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hā:

—H'ēēd ti P'op Hagā Do karēn āā moo bok? —nāk mā sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahŷŷ da P'op Hagā Do karēn bē hā: Takarēn bē h'yy ka'eeh tamejō hyng do hā —nāng mā Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Āā karēn mametā ta heen n'aa. Maphuunh do āā bahapāh bā kā, ōm āā ky daheeh. H'ēēd mametēēh āā hā? ³¹ Ēr wahē makū na-āāj hē rawa paa pāw hadoo do Manah hād nāng doo, tabanawāng hēnh rahabok noo gó. Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ky n'aa hā: “Tanoo sa hā hŷ pong jé hana do pāw.”* Ti bahānh ti āā karēn mametēēh —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pāw hŷ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pāw. Ee né hē ti hŷŷh, bē hā han'oo kán pāw heh'āat do hŷ pong jé hana doo. ³³ Badāk hahŷŷ bā hahyng doo, badāk hahŷŷ hā habong do sa h'yyb hed'ēēp doo, ti né kā ta ti Pāw heh'āat kā P'op Hagā Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hā:

—Man'oo had'yyt hē ta ti āā hā, maky dāng doo —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ŷ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. Wē ŷ hana doo, dooh tasa wād bā. Hā ŷ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wād bā —nāng māh. ³⁶ —Ŷ her'ood wāt né paa bē hā, dooh hā ŷ bē h'yy kae bā, ŷ bē hapēē né paawā. ³⁷ Ti hadoo né hē, wē ŷ rabana da sahōnh hē Ee anoo do hā ŷŷ. Dooh da ŷ mak'yyts bā wē ŷ han'aa doo.

³⁸ Baad ŷ wén gadoo sa hā, P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng do karēn do ŷ moo wāt hyb n'aa. Dooh daj ŷŷ hē ŷ karēn do jawén nado.

³⁹ Hahŷŷ da P'op Hagā Do karēn hā ŷŷ: Dooh takarēn bā hā ŷ tanoo do see tabanesaa hēnh tahōm bā, ŷ an'oo bā. Takarēn ŷ genyy bong sahōnh hē hā ŷ tanoo doo, hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahōnh hā ta sām tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagā Do karēn sahōnh hē ta T'aaah hā

h'yyb padēēk doo, ta T'aaah hā ky dah'eeh doo, redēb had'yyt hē kā hŷ pong jé ta pa. Sahōnh hē ta sām ragadoo bā kā, ŷ genyy boo kán P'op Hagā Do wē, hā ŷ h'yy ka'eeh doo —nāng mā Jesus.

⁴¹ Ti m' hajōk do raky n'aa hajēm, “Ŷ pāw hadoo doo, hŷ pong jé naa hahyng doo”, tahanāng do hyb n'aa. ⁴² Hahŷŷ d' mā sa kyyh rabaher'oot bā:

—Hahŷ ta see nado ti hŷŷh. Joséh t'aaah né hē ti hŷŷh —nāk māh. —Āā hep'ēēh ti ta yb, āā hep'ēēh ti ta ŷŷn. H'ēēd hyb n'aa, “Hŷ pong jé naa ŷŷh”, tabanāng? —nāk mā sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Jāām ti bē kyyh, bē ky kak'ēē doo —nāng māh. ⁴⁴ —Dooh hajaa pé wē ŷ hana péh, hā ŷ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejō hyng do ŷŷh, wē ŷ tanatsyyd bā sa h'yyb tym. Jāām hē hajaa wē ŷ rana bā, Ee h'yyb tatug bā wē ŷŷ. Hā ŷ h'yy ka'eeh do ŷ genyy bong da, P'op Hagā Do wē ranu kajāk hyb n'aa, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahōnh hē sa hā P'op Hagā Do ma metēēk da.”† Ti hyb n'aa, sahōnh hē Ee ma metēēk do maa new'ēē doo, sa h'yyb gó renām doo, wē ŷŷ da rabana, hā ŷŷ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooh hapāh pé Ee, P'op Hagā Doo. Jāām né hē ŷŷh, P'op Hagā Do wē naa hahyng do hapēē wāt —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ ky dah'eeh do redēb had'yyt da hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa. ⁴⁸ Ŷ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. ⁴⁹ Tabanawāng hēnh pāw hadoo Manah hād nāng do bē wahē makū rawa né paawā, dejēp né hē.

⁵⁰ Hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajēb bā ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh tahōm bā.

⁵¹ Ŷ né hē ta ti pāw hadoo do ji hed'ēēp doo, hŷ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahŷ pāw hawa doo, raboo had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. Hup ŷ ta ti pāw ŷ anoo do ŷ dajēp bā, badāk hahŷŷ hā habong do hŷ pong jé rabadēb had'yyt hyb n'aa P'op Hagā Do pa —nāng mā Jesus.

⁵² Ti m' tak'ēp Judah buuj raky kakā bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Nyy da hahŷ aj'yy banoo ēr bawēh hyb n'aa ta dab? —nāk mā sa kyyh.

⁵³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do dab bē nawēē bā, ta majyyw bē neēg bā, dooh bē haja bā hŷ pong jé bē nu kajāg bā P'op Hagā Do pa. ⁵⁴ Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēēk doo,

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25 † 6:45 Isajas 54.13

h̄y pong jé edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. Ȳ ganyw wāt da P'op Hagā Do wē, sahōnh hā ta sām ȳ banoo noo gó ká. ⁵⁵ Tanawē heh'āāt hadoo dap ȳȳ. Ji heēk do heh'āāt hadoo majyw ȳȳ. ⁵⁶ Jé dap ȳ hawēh doo, majyw ȳ heēk doo, séd hā dāg ta h'yy kata dāk hā ȳȳ. Ȳ na-āāj da ta h'yyb gó ȳ bawād kán. ⁵⁷ Ee hā tabana hedēp doo. Ti né hē ȳ tamejūū. Ta hyb n'aa ȳ bedēp. Ti hadoo né hē, hā ȳ h'yy kamasoo doo, edēp da hēp ȳ n'aa. ⁵⁸ Gēēt hah̄y pāw hadoo do h̄y pong jé hana doo. P'ooj ub bē wahē makū rawa do paa nahado ti h̄yȳh. Rawa né paawā ti dejēp. Hah̄y pāw hawa doo, tawād had'yyt hē da P'op Hagā Do pa ⁵⁹—nāng mā Jesus, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēek noo gó, Kapar-Naūm panang bā.

Hajōk Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hah̄yȳh

⁶⁰ Ta ti Jesus her'oot do ramaa newē dāk bā, hajōk Jesus ma matēg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahānh hēeh ta ti taker'oot doo. Dooch ky daheeh pé ta ti hedoo doo —nāk mā sa kyyh.

⁶¹ Ta ma matēg wób kawaj'āān gó raba-her'oot ta kyyh p'āā Jesus bahapāh bā m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hā:

—Ȳ her'oot do hā bē h'yy kejāg bong? ⁶² Bē h'yy kejāg bong tan'oo bā, nyy da da bē baher'oot ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do bē bahapāh bā, p'aa hēnh h̄y pong jé tabasēek bā? ⁶³ P'op Hagā Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēep doo. Ji daah hē ji hejōj me dooh ji hajaa péh. P'op Hagā Do Sahee hā naa né hē ti ta ti kēh ȳȳ, bē hā ȳ her'oot doo, h̄y pong jé, P'op Hagā Do pa ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ȳȳ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bē mahang dooh raky dahé bā —nāng mā Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapēē dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapēē dāk né hē ēnh ta majī moo gó haēēnh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kán:

—Ti hyb n'aa bē hā ȳ bedoo, dooh hajaa pé wē ȳ hana pé Ee natatug bā —nāng mā Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né ká m' hajōk heréd hōm Jesus. Dooch ta sii raboo boo bā. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matēg hā Jesus beaaj wāt:

—Bē na-āāj bē karēn bē bahōm mahānh ȳȳ? —nāng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed hād nāng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāng mäh —jaa sii āā bahōm kán? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'yyt do ky n'aa hā. ⁶⁹ Ōm né hē

baad had'op doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —nāng mā Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē, bēeh, 12 hedoo doo, wē ȳȳ ȳ asēew hōm doo. Sét hē bē mahang Dijab[‡] karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot hād nāng do t'aah ky n'aa ti taker'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa ká majī hā.)

7

Judah buuj rahy n'aa esee do rata-heb'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hah̄yȳh

¹ Ta jawén ká Jesus bawād kán mā Garirej hāj n'aa hēnh. Dooch m' takarēn tahōm bā Judah hāj n'aa hēnh, ta tii bā wahē n'aa rakarēn radaj'ēep do hyb n'aa. ² Tabledaa dāk bā m', bag'aad me tób Judah buuj raba-hemak do rataheb'ēēs doo,* ³ Jesus h̄yȳj raky hadoo mā ta hā:

—Ayyw manā babā. Taw'āāts hē Judah hāj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapāh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bā ji raky n'aa ets'ēeh, dooh ji jejēn bā ji moo wāt doo. Taw'āāts hē sahōnh hē rabaheg'āās ti mapahuunh doo —nāk mā sa kyyh.

⁵ Ta h̄yȳj na-āāj hē dooh m' rah'yy kae bā ta hā, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch takaja ná bā ti noo gó ȳ bahōm doo. Bēeh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm. ⁷ Badāk hah̄yȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bā. Wē ȳ rawén kamajī, nesaa do ramoo heb'ooch do ky n'aa, nesaa do rahy n'aa nahew'ēē do ky n'aa ȳ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ēēs hēnh. Dooch ȳ ahōm ná bā ta t'ī hēnh. Dooch takaja ná bā ti noo gó ȳ bahōm doo —nāng mā Jesus kyyh ta h̄yȳj sa hā.

⁹ Ta ti taker'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej hāj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta h̄yȳj rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kán. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapāh bā. ¹¹ Ti m' rahy n'aa esee do rataheb'ēēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mā Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajōk do wób raheer'oot mā Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —nāk mā ta wób.

—Dooch —nāk mā ta wób. —Ji tawadii tii —nāk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeȳȳm do hyb n'aa.

[‡] 6:70 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. * 7:2 Sét ta baab ken'yȳh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahē makū rababok do paa rahy n'aa esee hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ëes do hõõ bā, 4 ta ä däg, Jesus bahõm kån mä P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tii bā tama met'ëeg kån. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajõng tabahajaa, ma kamanet'ëeg né paawä hahÿ aj'yy? —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hã ÿ naa nado ti ÿ ma met'ëek doo. Hã ÿ mejüü do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagä Do gen'aak do karën moo wät doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagä Do hanaa tado bā, hana ÿ tado bā ÿ ma met'ëek doo. ¹⁸ Jé ta daaj hë, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hã raweh'ëeh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hã mejüü do raweh'ëeh karën doo. Dooh ji tawad'ii bā ta tii hã. Dooh j'ooj madäk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Mosees né hë bē hã hanoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawä, dooh bē ky dahé bā. H'ëed hyb n'aa ti bē karën ÿ bē daj'ëep? Ta ky n'aa bē ky dahé bā paawä, dooh paawä bē karën bā ÿ bē daj'ëeb bā —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hã.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hã anäng! Dooh õm daj'ëep péh —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hë ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hã, bē h'yy kejãg bong. ²² Bē na-ãäj né hë Saab hã né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa Saab noo gó tado bā, tii hã né hë bē moo bok, Mosees mejüü do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa ër wahë maküüh, ti ti du n'aa.) ²³ Hÿÿ kã bē hã ÿ beaanh: Saab hã bē an'oo bā ji t'aaah masuuj noo byyh ji gahõg bā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bē kawajãan wë ÿÿ, Saab hã aj'yy baad ÿ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hë ÿ bē ky n'aa ety manãh. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã bē baheg'ãas ta ky n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Rahyb n'aa newëë P'op Hagä Do H'yyb Däng do Jesus tado bā ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' Jerusarënh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶ Ti babä tabagëët ënh. Hajõõ mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hã. Èr wahë n'aa rahyb n'aa newëë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bā tii? ²⁷ Nyy d' ti hÿÿ éh? Äã hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kaja bā, dooh ji hapëë bā n'yy hënh tahana —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bā Jesus ma met'ëek bā taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Bë hapäh mä ÿÿ, bē nooh. Bë hapäh mä n'yy hënh naa ÿÿ, bē nooh. Dooh këh ÿ gabuuj tado bā hÿ ÿ bahyng. Ti awät né hë ta ti hã ÿ mejõ hyng doo. Te hub né hë ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëë bā taky däng do hã. Ti dooh bē hapëë bā. ²⁹ ÿ ti hapäh. ÿ wén hapäh, ta wë naa ÿ bahyng. ÿ tamejõ hyng —näng mä Jesus sa hã.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooh hajaa pé ta hã, dooh nã tadajëp do noo gó tado nã bā do hyb n'aa. ³¹ Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajõk mä ta hã h'yy kae padëëk. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kaja bā, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahãnh† —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Parisëw ramaa napäh bā ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ aym nã bē pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hã ÿ mejõ hyng do wë. ³⁴ ÿ da bē esoos tii bā. Dooh da ÿ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahõm bā ÿ hawät hënh —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nã bā sa hã taher'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm äã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, ër wakãan wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëeg kån? ³⁶ Nyy d' tahanäng pé ti: “ÿ da bē esoos tii bā. Dooh da ÿ bē awyyd bā, bē nahajaa do hyb n'aa bē ahõm bā ÿ hawät hënh”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Tagadëëg ub rataheb'ëes do ä n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bā kã m', ti noo gó kã m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Taw'ãäts hë hoo kaanh do hadoo do ta hã, wë ÿ tabana tabeëëk do hadoo hyb n'aa. ³⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hã ÿ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëep do naëng n'aa” —näng mä Jesus.

³⁹ P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kã. Dooh Jesus an'oo nã bā ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadajëb nã bā, dooh taganã wäd nã bā, dooh P'op Hagä Do wë takawehëë däk doo hënh tas'ëëg nã bā do hyb n'aa.

† 7:31 Sa hã m', Jesus né hë ti Kristo.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bä m', raky hadoo:

—Hahÿ né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ta wób mä raky hadoo:

—Hahÿ né hē Kristo häd näng doo —näk mä sa kyyh.

—Doo. Garirej häj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —näk mä ta wób. ⁴² —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh häd näng doo bä naa, Dawi panang paa bä naa Kristo bana da, näng P'op Hagä Do kyy kerih do hä[‡] —näk mä sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hōm kän mä Jesus ky n'aa hä. ⁴⁴ Ta wób rakarēn paawä Jesus ramaso däk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hä moo däng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'üüm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa wē, Pariséw sa wē na-ääj hē. Ti m' rabeaanh sa hä:

—Hēd n'aa bē manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hä.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Doo. noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hä:

—Bē na-ääj hē tawadii? —näk mäh. ⁴⁸ —Doo. ēr wahē n'aa raky dahé bä ta hä. Ää Pariséw, ää na-ääj hē dooh ää ky dahé bä ta hä. ⁴⁹ H'yy gatemah ti hajōk do ta hä ky dah'eeh doo. Doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapēē bä, ti rawén süüt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajōk doo —näk mä Pariséw sa kyyh warahén sa hä.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodēm häd näng doo, Jesus wē hegäa wät doo, ky hadoo ta wób sa hä:

⁵¹ —Doo. ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä daap hē ēr ky n'aa ety bä ēr da hadoo doo. Taw'ääts hē pooj jé ēr beaanh ta hä tamoo wät doo, tama metēēk doo, ēr ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodēm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejä kän, ti m' raky hadoo ta hä:

—Öm na-ääj né hē apäh Garirej hēnh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hä mahegäa bä, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hēnh naa tana bä —näk mä sa kyyh Nikodēm hä.

[⁵³ Ti m' sahōnh hē rabahōm sa tób hēnh.

8

ÿnh ta patug nadoo do sii haÿyh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahÿyh

[‡] 7:42 Se hub né hē rah'er'oot doo. Berēnh panang bä né hē Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapēē bä do hyb n'aa Berēnh panang bä né hē Jesus benäng. Sa hä m' Garirej häj n'aa bä naa Jesus, ti bä tabawēē gēēt do hyb n'aa.

¹ Ti m' Jesus baym panang bahānh péj, waēē Oriib häd näng doo bä. ² Jati péh, bap paah, Jesus bahōm ēnh p'aa hēnh P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Hajōk kata dāk ta wē, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ēēg kän. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ÿnh ta patug nadoo do sii haÿyh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿnh ramejüü hajōg gó tabag'ēēd däk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hä raky hadoo:

—Ma matég, —näk mäh —hahÿ ÿnh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaÿyh bä —näk mäh. ⁵ —Ēr ky n'aa jaw'yyk do hä ēr Mosees mejüü, pä me ji daj'ēep ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hä pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarēn Jesus kyyh hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tüü taberih. ⁷ Raky n'aa h'üüm do hyb n'aa, as'ēēg gēēt, ti m' taky hadoo sa hä:

—Taw'ääts hē bē mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hä.

⁸ Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ēnh. Tüü m' taberih p'aa hēnh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bä sa hä, rabahōm kän sét kenäh hōm. Wahēh hedoo do ti pooj jé hah'üüm. Jāam né hē haym Jesus. ÿnh hayyw gēēt ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ēēg gēēt, ti m' ÿnh hä taky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? Doo. òm ky n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta hä.

¹¹ —Doo. Tabad'op hē —näng mä ÿnh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ÿ na-ääj hē, dooh òm ÿ ky n'aa ety bä. Ahōm kä. Meréd hōm hÿÿ kä nesaa do sahōnh hē —näng mä Jesus ta hä.]

Jesus badäk hahÿÿ bä habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ēēh do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb bag hadoo ÿh. Hä ÿ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bä tii. Ti anäng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagä Do wē ji ted'ēep doo, ta pa ji bawäd had'yyt hē hanoo doo —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hä:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —näk mäh. —Doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē nado ta ti mah'er'oot doo —näk mä sa kyyh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ŷy hē, daj ŷy hē, kēh ŷ n'aa ŷ her'ood né paawā, né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ŷ hapāh ti n'yy hēnh ŷ bana, ŷ hapāh ti n'yy hēnh ŷ bahōm, né hup ŷ né hē ŷ wén nāng. Bē tii, dooh bē hapēē bā n'yy hēnh ŷ hana, n'yy hēnh ŷ bahōm. 15 ŷ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanāng do hā bē hapāh do hā. ŷ dooh ŷ ky n'aa tapaa péh. 16 Sa hā ŷ ky n'aa ety bā paawā, baad paawā ŷ ky dāng sa hā, map ŷy hē nadoo do hyb n'aa ŷ ky n'aa etyy. Ti anāng hā ŷ ky masa doo. Ee, hā ŷ mejō hyng doo, ti né hē ŷ taky masa —nāng mäh. 17 —Pawóp hē ajyy sád demuun raheer'ood bā, baad uł tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'yyk do mejū doo. 18 Tii d' né hē āā bad'oo. ŷ her'oot kēh ŷ n'aa. Ee, hā ŷ mejō hyng doo, ŷ taky masa kēh ŷ n'aa hā —nāng mā Jesus kyyh Parisēw sa hā.

19 Ti m' rabeaaj kån:

—N'yy hēnh a yb? —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ŷ bē hapēē bā. Dooh né hē Ee bē hapēē bā ēnh —nāng mäh. —ŷ bē hapēē bā paawā, Ee na-āaj hē paawā bē hapāh —nāng mā Jesus kyyh.

20 P'op Hagā Do matym n'aa rabeheno do hood basooħ do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ēēk bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Rakarēn né paawā ramasoo, dooh ta hā moo dāng péh. Rawén moo nadāng, dooh takaja nā bā tadajēp do heen n'aa kā.

21 Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wāt sa hā:

—ŷ da ahōm bē mahānh. ŷ d' bē esoos. Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp. ŷ hahōm hēnh, dooh bē haja bā bē ahōm bā —nāng mā Jesus.

22 Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kån mā sa hā hē né hē. Hahŷy d' mā sa kyyh:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh: “ŷ hahōm hēnh dooh bē haja bā bē ahōm bā”, tahanāng doo? Ta daaj hē g'eeh takadaj'ēēp? —nāk mā sa kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Babā naa bē ti hŷy. P'op naa ŷ ti hŷy. Badāk hahŷy bā naa bē ti hŷy. ŷ ti dooh. Dooh badāk hahŷy bā naa tado bā ŷy. 24 Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp, nāng ŷy. ŷ né hē ti hawād had'yyt do bē ky nadahē bā, bē da dejēp né hē nesaa do bē h'yyb tym gó anāng nā —nāng mā Jesus.

25 Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ēnh ōm? —nāk mā sa kyyh.

—Pooj jē bē ŷ maher'oot do né hē —nāng mā Jesus.

26 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti anāng nā wē ŷy hajōng nā bē ŷ ky n'aa tapaa do pan'aa —nāng mäh. —Te hub né hē hā ŷ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji

h'yy kasadēē bā taky dāng do hā. ŷ tama-her'oot do né hē ti ŷ her'oot do badāk hahŷy hā habong do sa hā —nāng mā Jesus.

27 Dooh m' rah'yy genā bā ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bā. 28 Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē basāg hāng do jawén paa bā, ŷ né hē ti hawād had'yyt do tii bā bē h'yy genā kån. Dooh daj ŷy hē ŷ moo wāt péh, ŷ her'oot péh, ti noo gó kā bē bahapāh. Ti noo gó kā bē bahapēē kån hahŷy: Jāām hē ŷ her'oot bē hā, Ee ŷ tama met'ēēk doo. 29 Hā ŷ mejō hyng do awād had'yyt hē si ŷy. Dooh ŷ teréd bā, tagen'aak do ŷ moo wād had'yyt do hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

30 Ta ti tabaheer'oot bā m', hajōk h'yy kae padāg kån ta hā.

Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom, ky n'aa hahŷy

31 Ti m' Judah buuj ta hā h'yy kae padēēk do hā Jesus ky hadoo:

—ŷ ma met'ēēk do bē ky dahé had'yyt bā, hēp ŷ hata heh'āat padāg bē tii bā. 32 Bē hapāh da tii bā baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bē da ted'ēēp, baad bē babok hyb n'aa kā —nāng mā Jesus sa hā.

33 Ti m' raky hadoo:

—H'ēēd hyb n'aa tii da mabaheer'oot? Abaraām panaa né hē ti āāh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do āā ado bā. Nyy d' mahanāng pé ta ti maher'oot doo? —nāk mā sa kyyh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Nesaa do moo wāt doo, nesaa do karom né kā tii. 35 Dooh da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awād had'yyt hē. Jāām né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bā. 36 Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah bē tedēēb bā, baad né tii bā bē baboo kån, nesaa do karom nado boo bēēh —nāng mäh. 37 ŷ hapāh, Abaraām panaa né ti bēēh. Ti hado né ta paawā, ŷ bē karēn ŷ bē daj'ēēp, baad takanejāk do hyb n'aa bē h'yyb gó ŷ ma met'ēēk doo. 38 Bē ŷ ma met'ēēk Ee met'ēēk do hā ŷy. Bē tii, bē yb wē bē ma kamet'ēēk doo, ti bē moo bok —nāng mā Jesus sa hā.

39 Ti m' raky hadoo:

—Abaraām ti āā wahē makūūh —nāk mā sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bē do bā paawā, Abaraām bad'oo doo da paawā bē bad'oo —nāng mā Jesus. 40 —Baad hadoo do ky n'aa, hā ŷ P'op Hagā Do an'oo dāk do bē ŷ maher'oot. Tii d' né paawā ŷ met'ēēk bē hā, bē karēn ŷ bē daj'ēēp. Dooh paa ta tii da Abaraām adoo bā. 41 Bē yb moo wāt do ti ta ti bē moo bok doo —nāng mā Jesus sa hā.

Ti m' raky hadoo:

—Āã yb daap nado. Jããm né hē P'op Hagā Do āã Yb. Ta taah heh'āät āã —nāk mā sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op Hagā Do tado bā paawā bē Yb, bē kamahān paawā ȳyh, P'op Hagā Do wē ȳ bana do hyb n'aa. Dooh kēh ȳy gó tado bā ȳ bahyng. Ti né hē ti hā ȳ mejō hyng doo. ⁴³ Hēd n'aa ti taganahoot bē hā, ȳ her'oot doo? Bē h'yyb gó tawén ganahoot, kēh ȳ bē ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bēeh. Takarēn do bē karēn bē moo bok. P'ooj ub, tadu dāk noo gó, dahej'ēep do né paa tii. Dooh baad hadoo doo, heh'āät ub do ky n'aa tagenaag bā. Dooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawād bā. Daap tamenyyh bā, ta kyyh né hē ti taher'oot doo. Daap menyhy do tii. Daap menyhy do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'āät ub do ky n'aa ȳ her'oot do hyb n'aa ȳ bē ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bē mahang hajaa pé nesaa do hā ȳ taky n'aa tapa bā? Baad hadoo do ky n'aa ȳ her'oot. H'ēed hyb n'aa ȳ bē ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagā Do taah hedoo do ramaa newēē P'op Hagā Do her'oot doo. Bē tii, dooh P'op Hagā Do taah bē do bā, ti hyb n'aa bē wén maa nanewēē ta kyyh —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo Jesus hā:

—Baad né āã ky kajäk. Samarija buuj né òm! * Karap'aar h'yyb nesaa do a hā adäk! —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Dooh karap'aar h'yyb nesaa do adäg bā hā ȳy —nāng mäh. Ȳ ti h̄ȳh, ȳ weh'ēeh Ee. Bē tii, ȳ bē ky n'aa rejāã. ⁵⁰ Dooh ȳ as'ũud bā ȳ raweh'ēeh doo. Sēt hē ti hawāt ȳ raweh'ēeh karēn doo. Ti né hē ti taky dāng ji hā baad ji hado bā, baad ji nado bā. Bē nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Ȳ ma metēek do ky daheeh doo, dooh tadajēb wād bā —nāng mā Jesus sa hā.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo:

—Āã hapäh né hē h̄ȳ kã, karap'aar h'yyb nesaa do a hā adäk né hē —nāk mäh. —Abaraām dajēp paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod dejēp né paah, ti hadoo né hē, jé mama metēek do ky daheeh doo, dooh tadajēb bā, nāng òm. ⁵³ Āã wahē makū Abaraām bahānh g'eeh òm? Abaraām dajēp paah, ti hadoo ēnh P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hā péh? —nāk mā sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj ȳy hē ȳ kawehēē bā paawā, dooh taw'āäts hē tado bā ta tii. Ee, bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, ti né ti ȳ taweh'ēeh.

⁵⁵ Dooh bē hapēē bā tii. Ȳ ti hapäh. “Dooh ȳ hapēē bā”, ȳ noo bā paawā, ȳ paawā noo kanesa bē nemuun. Ȳ hapäh né hē ti P'op Hagā Doo. Ȳ ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraām, bē wahē makūūh, tsebee wāt ȳ kajaa noo gó tabahapäh bā. Tahapäh né paah† —nāng mā Jesus.

⁵⁷ —Ōm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hā —nāk mā Judah buuj sa wahē n'aa. —Dooh mawah'ēē nā bā, dooh 50 ta baab mado nā bā, mahapäh mā Abaraām a nooh —nāk mā sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Abaraām benāng do pooj jé ȳ awād däg né hē! —nāng mā Jesus sa hā.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bā, rabasog padēek pä, ta hā radewēēs hyb n'aa paawā, radajēeb paawā. Ti Jesus kejēn hōm. Ahōm P'op Hagā Do tób n'aa bā naa.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Tamahōm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hā d' né hē m' tabenāng bā. ² Ti m' ta ma matēg rabeaanh:

—Ma matēg —nāk mäh. —H'ēed hyb n'aa hahȳ aj'yy tawén ty tamah tabenāng? Ta yb, ta ȳyn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apäh nesaa do tamoo wāt do hyb n'aa? —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh, ti hyb n'aa nado ti hahȳ tabahadoo —nāng mäh. —Ty tamaa gó tawén enāng, ta hā P'op Hagā Do hejōj kametēeh hyb n'aa —nāng mäh. ⁴ —Taw'āäts hē tabawak nā bā ēr moo bok, hā ȳ mejō hyng do karēn doo. Ti awāt tabadajuuh, du daa d' ji moo wāt péh. * ⁵ Badäk hahȳȳ hā habong do sa h'yyb tym bag hadoo ȳȳh, badäk hahȳȳ hā ȳ bawāt nā bā —nāng mā Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bā, tũũ tabetsós wāt. K'āäts me tamekuuj wāt, ti m' aj'yy matym hā tahawug hōm mā ta uuh.

⁷ —Ahōm kã —nāng mā aj'yy hā. —Mahetsyid a matym naēng majat do Siroéh hād nāng doo me —nāng mā Jesus aj'yy hā.

(“Mejũũ doo”, tahanāng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm kån, tahetsyid wāt mäh, tabahapēē däg kån mäh. Ti m' tababaaj hōm kån ta tób hēnh.

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Dooh ragenaag bā Samarija buuj. Samarija buuj né òm Jesus hā rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa. † **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewād hyng do pooj jé Abaraām bawāt paah. P'op Hagā Do metēek paa Abaraām hā, badäk hahȳȳ bā tabawāt nā bā. * **9:4** Taw'āäts hē ji moo wāt ji bahajaa nā bā, tahanāng pé m' tii.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé da-jëer tabehetsê bâ hep'ëeh do paa m' rahapâh mã aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ nado dajëer hetsê do paah? —nâk mã sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo: —Dooh ti tado bâ —nâk mãh. —Ta da hed'op —nâk mãh.

—ÿ né tii —nâng mã aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kân:

—Nyy da mabahapëe dâk? —nâk mã sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramanëënh doo, mekuuj wât k'ääts, tii bâ matym ÿÿ hä tahawug hõm ta uuh. Siroeh hënh ÿ tamejüü, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahõm, ÿ hetsyyd wât, ti ÿ bahapëe dâg kân —nâng mã aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —nâk mã ta hä.

—Dooh ÿ hapëe bâ —nâng mã aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ramahüüm mã aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë. ¹⁴ Saab né hë paa m' k'ääts Jesus mekuuj wât, aj'yy taty ná dâk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy dâg kân. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ÿ tabahawug wât. ÿ hetsyyd wât. Hÿÿ kâ ÿ bahapëe dâk —nâng mãh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooh P'op Hagä Do mejüü do tado bâ ta ti aj'yy. Dooh Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bâ —nâk mã sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëet do tado bâ paawä, dooh paawä tahaja bâ hahÿ hadoo do meuj n'aa nâng do tapahuuj bâ —nâk mã ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hënh rabeaaj wât aj'yy hä:

—Nyy d' mabaheroot ta ti aj'yy ky n'aa? Õm né ti tamatym ná dâk —nâk mã sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë tii —nâng mãh.

¹⁸ Dooh ná Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé ná bâ aj'yy ty tamah doo, dooh né hë m' raky dahé ná bâ aj'yy ty nyy dâk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëej kân. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

—Bë t'aah né hahÿÿh? —nâk mãh. —Hahÿ né hë ti ty tamah do bë hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapëe dâk hÿÿ kâ? —nâk mã sa kyyh ta yb sa hä.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Ää t'aah né ti ta tii. Ta hä d' né hë tabenäng —nâk mãh. ²¹ —Dooh ää hapëe bâ nyy da taty nyy dâk, jaa ty ná dâk. Ta hä bë eaaj. Wah'ëe tii, karapee nado. Tahajaa

taher'ood bâ ta daaj hë ta ky n'aa —nâk mã sa kyyh.

²² Hahÿÿ d' paa m' Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh: “Ää ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo. Dooh da ää gado wäd bâ tób P'op Hagä Do panyyg ää yd naherot do yt hä”, nâk mã sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahë n'aa rajeÿÿm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ëe dâg. Ta daaj hë tabaheroot”, rawén nâng.

²⁴ Ti m' p'aa hënh ënh ranaëënh sa wë ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do hä maky dëe te hub tado bâ! Baad maheroot! —nâk mãh. —Ää hapâh né hë, nesaa do moo hew'ëet do ti ta ti aj'yy —nâk mã sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ÿ hapëe bâ nesaa do moo hew'ëet do tado bâ, nesaa do moo hew'ëet do tanado bâ. Sét hë ti ÿ hapâh: Ty tamaa né paa ÿÿh, ÿ taty ná dâk —nâng mã aj'yy Pariséw sa hä.

²⁶ Ti m' p'aa hënh rabeaanh ënh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da õm taty ná dâk? —nâk mãh.

²⁷ —Bë ÿ maheroot wât. Dooh ÿ bë ky dahé bâ. Hë n'aa bë karën p'aa hënh ÿ baheroot? Bë na-ääj né hë bë karën ta ma matëg bë bahadoo? —nâng mã aj'yy sa hä.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejää aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Õm ti ta ma matëg! Mosees ma metëek do ää ti hÿÿh! ²⁹ P'op Hagä Do her'oot paa Mosees hä. Ti ti ää hapâh, ää ky n'aa napâh. Ta ti aj'yy, dooh ää hapëe bâ n'yy hënh naa tii —nâk mã sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ës ky kewooj eh. ÿ né matym nyy dâg paawä tamo haj'aa, dooh m' bë hapëe bâ, bë nooh. ³¹ Ji hapâh né ti hahÿÿh: Dooh P'op Hagä Do maa newë bâ nesaa do moo heb'ooch doo. P'op Hagä Do weh'ëeh doo, takarën do moo heb'ooch doo, ti né hë ti tamaa newëe. ³² Pooj jé tadu dahäng noo gó, dooh ji ky n'aa napâh pé ty tamah doo gó henäng do hapëe dâk doo —nâng mãh.

³³ —P'op Hagä Do wë naa tanado bâ paawä, dooh paawä tahajaa péh, tabad'op hë —nâng mã aj'yy kyyh sa wahë n'aa sa hä.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hä anäng mabenäng, ää mama metëek? —nâk mã sa kyyh aj'yy hä.

Ti m' rah'eed nyyh mã P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bâ naa. Dooh m' ran'oo wäd bâ tajëe wäd bâ p'aa hënh t'ii hënh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napâh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bâ, taky hadoo ta hä:

—Ōm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do hā? —teanh mā ta hā.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Ȳ mamaher'ood, ta hā ȳ h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mahapāh paah. Ȳ tii, a sii her'oot doo —nāng māh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hā ȳ h'yy kae dāg kån, hyb n'aa jawyk doo —nāng māh.

Ti m' taaron nuu me m' aj'yy bahyy hāng Jesus wē, Jesus taweh'ēeh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ wén hyng babā, ȳ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hā, ty temah do ȳ ty nā padēek hyb n'aa, matym enāh do ranahapāh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napāh taher'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy d' mahanāng pé tii? Āā sii hē ty temah mahanāng? —nāk mā sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bē hado bā paawā, bē h'yy ganah'ood bā paawā, bē h'yyb haj'aa hē nado tii, hā ȳ bē h'yy kana'eeh doo —nāng māh. “Āā hapāh, āā h'yy ganāng a hā”, bē hanāk do hyb n'aa, bē h'yyb haj'aa hē né hē hā ȳ bē h'yy kana'eeh doo —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

10

B'éé hagā n'aa heh'āāt do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wāt:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: B'éé hood kahadē do noo me najēē suun doo, ta hadē pong jé gatsēk doo, baretsēk do tii, kamaj̄t̄i do tii. ² Ta noo me hajēē suun doo, ti né hē ta masāāh b'éé hagā n'aa. ³ B'éé hagā n'aa kajaa bā kā, ta noo hagā n'aa tagas'ēēs ta nooh tabajēē suun hyb n'aa. Ta masāāh hā ramaa napāh ta kyyh, sét ken'y'yyh tanaēēnh bā sa hād me. Ti tamahūm kån ta masāāh ta w'oo hā. ⁴ Sahōnh hē ta masāāh tamany'yyh do jawén paa bā kā, sa pooj jé tabahōm, tamahūm kån. Ta masāāh ah'ūum sa hagā n'aa jawén, ta kyyh ramepāh do hyb n'aa. ⁵ Tabad'op hē rahōm ramanepāh do jawén. Waj'aa bong ta mahānh, raky manepāh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hā. Dooch m' tagah'ood bā Pariséw sa hā taher'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Ȳ né hē b'éé hood noo hadoo. ⁸ Sahōnh hē pój ȳ jé heboo nā doo, ma matēg oow hedoo doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng do hanāk do nā-āāj, baretsēg paa tii, kamaj̄t̄i paa tii.* Dooch paa raky dahé bā sa kyyh, b'éé ky nadah'ēeh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo. ⁹ Ȳ né hē b'éé hood noo hadoo. Wē ȳ nu dāng doo, edēb had'yyt hē kā nesaa do mahānh. P'op Hagā Do wē da tanu dāng. Baad tabajēng, baad tabany'yyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neȳym doo gó, tabawād kån P'op Hagā Do matym gó kā. ¹⁰ Hets'ēek do rabana rabets'ēek hyb n'aa, radej'ēep hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooch ti ȳ hado bā. Ȳ ahyng babā ȳ bed'ēep hyb n'aa, baad hadoo doo gó raboo had'yyt hyb n'aa —nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ȳ né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo do kan'oo dāk da, tadajēp ta masāāh hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'āās ramejūū doo, ta sām tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagā heh'āāt tado bā. B'éé danāh nado tii. Eȳym wāt tii, waj'aa wāt tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapāh bā. Teréd bēeh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sām hyb n'aa paa ti sa karom bahag'āās b'éé. Dooch b'éé tahyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ Ȳ ti hȳh, b'éé hagā n'aa heh'āāt hadoo. Ee, P'op Hagā Doo, ȳ tamepāh, ȳ na-āāj hē ȳ mepāh Ee, P'op Hagā Doo. Ti hadoo né hē baad ȳ mepāh masāh haa. Masāh haa na-āāj né hē, baad né hē ȳ ramepāh. Daj ȳ hē ȳ kan'oo dāk, ȳ dajēp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nā masāh haa hedoo do wób, bong hahȳ wób nado tii.† Ti na-āāj né da ȳ manaa wē ȳȳ. Raky daheeh né da ȳȳ. Séd hā dāg da rakata padēek, hā ȳ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ȳȳ, sa hagā n'aa. ¹⁷ Ȳ Ee kamahān. Ȳ tawén kamahān, daj ȳ hē ȳ kan'oo dāk ȳ dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh ȳ bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸ Dooch hajaa pé ȳ daj'ēep péh. Daj ȳ hē ti ȳ kan'oo dāk dajēb hā. Ȳ hajaa ȳ kan'oo dāg bā dajēb hā. Ȳ hajaa p'aa hēnh ȳ ganā wāt p'aa hēnh ȳ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejūū ȳ bad'oo —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰ Hahȳ da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'ar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Héd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

* **10:8** Jesus ewād hyng do pooj jé, hajōk rawad'ii paawā Judah buuj. “Ȳ ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo”, nāk paa sa kyyh. Daap rameny'yyh tii. Sa ky n'aa né hē Jesus her'oot hahȳ hā. † **10:16** Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hā h'yy ka'eeh do tii.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—DooH. DooH ti taky hadoo bá karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo. DooH karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taher'ood bá. DooH karap'aar h'yyb haja bá ty tsehët do raty ná padäg bá —näk mä ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m', Jerusarēnh bá P'op Hagä Do tób n'aa hyb n'aa ratsebé do rataheb'ëes do kajaa. Tabahahëem bawät noo gó m' tii. ²³ Jesus awät P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, Saromāw häd näng doo bá. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa ranu get'ëë däk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jääm hë, ää mah'yyb manepä wäd manäh! Baad ub ää mamaher'ood hÿÿ kä òm P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bá —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood wät, dooh bë ky dahé bá —näng mäh. —Ee ky gabuuj ta ti ÿ pehuunh doo. Ti ti metëeh këh ÿ n'aa. ²⁶ Baad këh ÿ n'aa rametä né paawä bë hä, dooh bë ky dahé bá. Bë wén ky nadaheeh, dooh masäh haa b'éé wób bë do bá. ²⁷ Masäh haa b'éé raky daheeh ÿÿh. ÿ mepäh masäh haa. ÿ rahadaa had'yyt hë. ²⁸ Sa hä ÿ banoo edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Tabad'op hë rahob bá tabanesaa hënh. DooH hajaa pé masäh haa moh ÿÿ gó naa tado hóm bá. ²⁹ Ee, masäh haa hanoo doo, tak'ëp takabaj'aa sahõnh hë sa bahähnh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masäh haa tado hóm bá Ee moo gó naa. ³⁰ ÿÿh, Ee, sét ää —näng mä Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hënh Judah buuj wób, Jesus maji hedoo doo, rabasog padëek pä, ta hä radewëes hyb n'aa paawä, tadajëp hyb n'aa paawä. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajõng baad hadoo do Ee ky gabuuj ÿ pehuunh do ÿ metä wät bë hä. Ny hadoo do ÿ pahuunh do p'ää bë karēn ÿ bë daj'ëep? —näng mä Jesus sa hä.

³³ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wäd wät do hyb n'aa nado òm ää daj'ëep pä me. Òm a wén kut pä me, P'op Hagä Do maky n'aa rejää do hyb n'aa. Aj'yy né paawä òm, “ÿ P'op Hagä Doo”, mabanäng —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do her'oot paa sa hä, bë ky n'aa jaw'yyk do hä takerih: “P'op Hagä Do hadoo bëeh.”[†] ³⁵ Ti né hë P'op Hagä Do kyyh. Bë hapäh né hë, dooh P'op Hagä Do kyy kerih do ji haja bá ji ahÿÿd bá. Ti hyb n'aa, ajyy tamejüü do hä P'op Hagä Do ky n'aa hadoo ta häd n'oo däg bá, ³⁶ hëd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejää”, bë banäng hä ÿÿ, “ÿ P'op Hagä Do T'aah”, ÿ hanäng

do hyb n'aa? ÿ né hë, Ee P'op Hagä Do asëew hóm doo, tah'yyb däng doo, wawëë hë tamejõ hyng doo. ³⁷ ÿ moo nawäd bá paawä Ee, P'op Hagä Do moo wät doo, bë ky dahé manä ÿÿh. ³⁸ Ee moo wät do ÿ moo wäd bá, ÿ bë ky nadaheh ná bá, taw'ääts hë bë ky daheeh ÿ pehuunh do metëeh do hä, hëp ÿÿ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ÿ bawät, baad bë bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁹ Ti m' p'aa hënh rakarēn ramoo maso däk Jesus ta kyyh p'ää. DooH m' rahaja bá. Jesus ahóm sa mahähnh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hóm p'aa hënh tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Ta myyj däk hä, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bá tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wë. Ti m' raky hadoo:

—DooH né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bá, te hub né hë sahõnh hë hahÿÿ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bá m', hajök rah'yy kae däk Jesus hä.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahëë näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bá tabawät ta änh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hë Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sëen me tahawug hóm doo. ³ Ti m', Rasaro änh ramejüü Jesus rapanäk. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mahegää, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahëë näng a najiis makamahän doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bá kä ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajëp do nado ti ta nahëeh. Rasaro wén nahëë näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kametëeh hyb n'aa na-ääj hë da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta änh, Rasaro, Jesus kamahän né paawä, ⁶ dooh nayyng hë tahyb n'aa jöh bá. Pawóp ná ta äh tatab'ëes, Rasaro nahëë näng do taky n'aa napäh bá. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta matëg sa hä:

—Hamäh, p'aa hënh èr bah'üüm Judah häj n'aa hënh, Rasaro rahabok hënh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —nag'aap hë Judah buuj sa wahë n'aa rakarēn òm rada'j'ëep. Hëd n'aa t'ii hënh makarēn mababaa j hóm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawëët adëb bä tabawag. Adëb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooh ji tsyym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰—Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ënh:

—Ër najiis Rasaro aä jëng. ÿ ahôm dó t'ïi hënh ÿ mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Ää wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

¹³ Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿÿh ta ma matëg red'oo. ¹⁴ Ti m' baad ub Jesus baher'ood kân sa hä:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng doo —näng mäh.

¹⁵ —Baad tanyy ÿ badoh t'ïi hënh tadajëp do hä, hä ÿ bë h'yy kae kân hyb n'aa kä —näng mäh. —Hamäh, ër ah'üüm t'ïi hënh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramaneëenh doo, ky hadoo ta wób sa hä:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

¹⁷ Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

¹⁸ Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa. ¹⁹ Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ääj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija wë rah'yyb en'yyim hyb n'aa, rahy n'aa natön hyb n'aa sa hÿÿj maküüh. ²⁰ Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bä Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bä naa, ahôm ta wë. Marija ahäng mä sa tób yt hä.

²¹ Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wë kä, ti m' taky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, dooh paawä häÿ ÿ dajëb bä —näng mäh. ²² —Ti hadoo né hë paawä, ÿ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hä sahõnh hë ta hä maky n'aa etsëë doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ganä wät da a hÿÿj —näng mäh.

²⁴ Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da sahõnh hë ragenä bong do hä kä P'op Hagä Do betyn bong do hä kä banäm doo hënh, banesaa doo hënh —näng mä Maah-Ta.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ÿ né ti hedëb had'yyt hanoo doo. Hä ÿ h'yy ka'eeh doo, dajëb né paawä, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ²⁶ Hahÿ hedëp nä doo, hä ÿ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hë da tadajëp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da tabawäd kân —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hä tabeaj kân:

—Maky daheeh ta ti ÿ her'oot doo? —näng mäh.

²⁷ —ÿÿ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ÿ ky daheeh òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hä.

²⁸ Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén paa bä kä m' Maah-Ta bahôm, ta änh Marija tanaëenh hyb n'aa. Ta m'aa hënh mä tanaëenh, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg kajaa. Ta kyy gó òm ÿ naëënh —näng mä Maah-Ta ta änh hä.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bä ta tii, nanyyw hë m' tabas'ëëg gëët, ahôm kân mä Jesus wë.

³⁰ Dooh Jesus ajëë suun nä bä panang bä. Ta hä Maah-Ta mamuun doo bä tabagëët nä. ³¹ Ti m' Judah buuj tób bä hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yyim doo, rabahapäh bä nanyyw hë Marija bas'ëëg gëët bä, tabanyyh bä, rabahôm kân ta jawén. Kamag hakëë hënh hahôm red'oo mäh. T'ïi hënh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bä kä Jesus bagëët bä, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babä magëë bä paawä, häÿ ÿ dooh paawä tadajëb bä —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bä Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-ääj hë ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ëp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaj kân:

—Nyy bä bë dakä jëng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ëëp, mahegää, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bë hegää, tak'ëp paa takamahän —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nä däk, tanoo. Hëd n'aa tananoo hahÿ tanadajëp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'aa hënh ënh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ëp tahyb n'aa tón takajaa bä

* **11:10** Dooh Jesus majiï rahaja bä, dooh na-ääj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsëë bä Jesus moo wät do nahänh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ääj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿ hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsëë tii bä ji hä. † **11:16** Dooh tahajöô nä bä ta äh, t'ïi hënh Jesus majiï rakarënh radaj'ëëp Jesus. T'ïi hënh Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëëp Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hä.

kamag basuun bä. Pä gabaho doo gó radakä jëng. Pä gatsabak doo me ranoo gatsëë däk.
³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë noo gatsë do hõm —näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajëp do änh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta äh tadajëp —näng mä Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hä y mah'yy kae bä, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

⁴¹ Ti m' ranoo gasëets hõm kån. Ti m', p'op Jesus ty dëë wät taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Ee. Mamaa napäh, maky daheeh y ky n'aa etsëë doo. ⁴² Y hapäh né hë y mamaa napäh, y maky dahé had'yyt hë. Ta tii d' y wén edoo, babä hab'ëëh do sa hyb n'aa, õm né hë ti y mejõ hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kä, tak'ëp tanaëëj kån mäh:

—Rasaro! —näng mäh. —Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kån. Kahapõõs ta mooh, ta tsyym sii hë pään hawak doo me. Ta matym na-ääj mä kahabën pään me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë apyn hõm pään, baad tabahõm hyb n'aa kä —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajõk Judah buuj Marija heg'ääs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hä rah'yy kae padäg kån. ⁴⁶ Ta wõb ah'üüm mä Pariséw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

Jesus hä Pariséw rakamaj'ü do panyyg n'aa hah'yh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hä rakata padëëk hyb n'aa. Rakata däk bä kä m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' èr bad'oo? Bë hegääl! Hajõng hah'y aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Èr hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hä, sahõnh hë da rah'yy kae padëëk ta hä, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da ää hä tii bä. Rado hõm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hõm da ää haj n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hä:

—Doooh bë hapäh péh —näng mäh. ⁵⁰ —Doooh bë h'yy genä bä? Taw'ääts hë ta

ti sét né hë dajëp, sahõnh hë Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hë tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hä ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hä. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵² Tadajëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hä da na-ääj hë sahõnh hë P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hë habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kån nyy da da Jesus radaj'ëep.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahõnh hë mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kån mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajim häd näng do tabanäng hënh, tabanawäng do nab'yy hënh kä. T'ii hënh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëes doo, hajõk hah'üüm mä Jerusarënh hënh, t'ii hënh ratab'ëes hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahõm, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ëes hyb n'aa. ⁵⁶ Jesus mä resoos P'op Hagä Do tób n'aa yt hä rabab'ëeh bä. Hah'y d' mä sa kyyh:

—Nyy da bë hä? Ana g'eeh da Pas-kowa èr tab'ëes bä? —näk mäh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh ramejüü do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapëë bä. Rakarën paawä ramaher'oot ramaso däk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hä panyyg n'aa hah'yh

¹ Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matëh kån panang Betanija häd näng doo hënh, Rasaro taganyy wät do panang bä. ² Takajaa bä kä m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ëeh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. ³ Ti m' Marija bado däk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'ëp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëeb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hä. Ti m' tatsyym hawug hõm ta sëen me. Jé pad'yyt hë däg tób yt hä buu benyym do buu bewäd däk.

⁴ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëëj däk doo, ky hadoo:

* 11:55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü paah.

* 12:3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadäk.

⁵—Hēd n'aa buu benyym do takanes'ēem? 300 moweed k'āats tēg hawak paawā ta sām. Ta sām ji an'oo paawā kas'uut do sa hā —nāng mā Judas kyyh.

⁶ Kas'uut do tat'yyd mehīn do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsēg tii. Jesus sa dajēer hagā n'aa Judas. Tahes'ook mā ta gó radahep'ēē doo.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Na magēd ti yīnh. Y radakā jēng noo gó buu benāw n'aa tii d' tabad'oo. ⁸ Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. Y ti hīyh, dooh bē mahang y'awād wād bā had'yyt hē —nāng mā Jesus Judas hā.

⁹ Ti nuuj jé m' hajōk Judah buuj raky n'aa napēē dāk Betanija bā Jesus bawād dāk doo. Ti m' rabana kán Jesus rabaheg'āās hyb n'aa. Rasaro, dajēp do paah, Jesus ganny wāt do rabaheg'āās hyb n'aa na-āāj né hē. ¹⁰⁻¹¹ Rasaro hyb n'aa hajōk Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahē n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padāg kán. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa Rasaro sii hē rakarēn radaj'ēep.

Baad Jesus ragadoo Jerusarēnh bā panyyg n'aa hahȳh

¹² Ti m', jati pé hajōk doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarēnh hēnh han'aa doo, Jesus raky n'aa napāh hana do Jerusarēnh hēnh. Ta hōō bā tabawād dāk. ¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt māh, an'yyh mā panang bā naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ēp sa kyyh:

—P'op Hagā Do āā j'aa etsē! —nāk māh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nāk māh. —Ky n'aa kedēng, Isaraēw buuj sa wahē n'aa! —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kán. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagā Do kyy kerih doo. Hahȳh da takerih:

¹⁵ “Bē eŷm manā Sijōn‡ buuj. Bē hegāā! Bē wahē n'aa ti awāt da. Jumeto t'aah jó tabana.”§

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matēg rah'yy genā nā bā ta ti P'op Hagā Do kyy kerih do Jesus hā kamētā wāt ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajēp, Jesus ganā wāt, Jesus basēek do jawén paa bā kā, rahyb n'aa es'ee dāg kán ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kamētēēh doo.

¹⁷ Ti m' hajōk do wób, hap'ēēh do Rasaro Jesus ganny wāt doo, rahe'oot mā ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa kā m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napāh do hyb n'aa, hajōk an'yyh panang bā naa Jesus ragadoo

hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Parisēw raky n'aa jōg bong sa da hadoo do hā. Hahȳh d' mā sa kyyh:

—Bē hegāā! Dooh āā haja bā hahȳh. Sahōnh hē ta wē rabahōm kán —nāk mā sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarēn do raheg'āās Jesus panyyg n'aa hahȳh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mā Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wē rabana. Betsaj-Da panang bā, Garirej hāj n'aa bā naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —nāk māh —āā karēn Jesus āā bahegāā paawā —nāk māh.

²² Ti m' Pirip ahōm Ān-Deréh wē, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Ān-Deréh bahadaa hōm Pirip. Jesus wē rabahōm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Kaja dāk hīy ká ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hīy Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad y' P'op Hagā Do wén weh'ēēh da —nāng māh. ²⁴ —Né hup y' né hē hahȳ y' her'oot doo: Tiriig ag k'āats gó takanajāg bā, k'āats gó ta bóg nadajēb bā, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bā, papuuj ganyyh bā, tii bā hajōng ta ag ganā kán ta hanaa** —nāng māh. ²⁵ —Jé badāk hahȳh hā ji hawāt do hā tak'ēp kamañh doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do wē. Badāk hahȳh hā ji hawāt do hā kamañh doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. ²⁶ Jé karēn pé wē y' moo wāt péh, taw'āats hē hēp y' hata had'yyt hē. Y' bawāt bā tabawād had'yyt hē da wē y' moo wāt doo. Ee weh'ēēh da tii —nāng māh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hīy ká, taw'āats hē nado hēp ȳh. Nyy da da kēh ȳh P'op Hagā Do hā? “Ee, y' medēēb nesaa do y' ahob mahānh, y' dajēt mahānh”, nāng g'ee d' ȳh? Dooh. Y' dajēp hyb n'aa né hē y' bahyng —nāng mā Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagā Do hā:

—Ee, mametā baad had'op do ōm, tak'ēp kabaj'aa do sahōnh hā —nāng mā Jesus kyyh.

Ti m', hīy pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahȳh da m' ta kyyh:

—Y' metā wāt. P'aa hēnh da y' metēēh ēnh —nāng māh.

²⁹ Darung mā hajōk do tii bā hab'ēēh do sa hā.

—Āās ti her'oot ta sii —nāk mā ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

† 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 ‡ 12:15 Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraēw buuj na-āāj hē kā ramaneēēj kán Sijōn .

§ 12:15 Sakarija 9.9 ** 12:24 Ta ky n'aa hā né hē Jesus her'oot ta tii. Jesus né hē tiriig ag hadoo. Jesus nadajēb bā paawā, dooh takahūm boo tii bā ta hā h'yy ka'eeh doo, tahañāng pé tii.

—Hēp ŷ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bē hyb n'aa ti taber'oot, bē ky daheeh hyb n'aa — nāng mā Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷ kā kajaa dāk P'op Hagā Do ky n'aa etyy do badāk hahŷŷ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh doo. Da hē kā Nesaa Do Yb, badāk hahŷŷ hā habong do hā mejūū do kahabēē hōm kån. ³² ŷŷ kā, p'op kajatsēk do hā, b'aa hā, ŷ radahēē dāk bā, ŷ naēēnh da wē ŷŷ sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong doo —nāng mā Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametēēh hyb n'aa nyy da tadajēp.

³⁴ Ti m' hajōk do raky hadoo:

—Āā ky n'aa napāh P'op Hagā Do kyy kerih doo. Kristo hād nāng doo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, awād had'yyt hē m', dooh tadajēb bā takerih doo gó ta her'ood bā. Hēd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do p'op radahāng, mabanāng? —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā:

—Kanhēn doo nā ta bag bawāt nā bē mahang.^{††} Taw'āāts hē bē babok tabawak nā bā, badajung do^{‡‡} adēē pooj jé bē hā. Ta tii d' ŷ wén her'oot bē hā, tabadajuu gó hawāt doo, dooh tabahapēē bā do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm. ³⁶ Bē mahang ta bag bawāt nā bā, taw'āāts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nā bā, ta bag taah^{§§} bē bahadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bā kā m', Jesus bahōm kån hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawād dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁷ Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawā sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padāg bā ta hā. ³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagā Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēēh hyb n'aa. Hahŷŷ da Isajas baher'oot paa P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bā ēr her'oot doo. Dooh rah'yy genā bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hā kametēēh doo.”^{***}

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahŷŷ da Isajas erii wāt do paa hyb n'aa P'op Hagā Do kyyh:

^{††} **12:35** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti ta her'oot. Jesus né hē ti ji bag hadoo. ^{‡‡} **12:35** Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagā Do wē tamatēēh. Jesus hā rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawāt do hadoo tii. ^{§§} **12:36** Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. ^{***} **12:38** Isajas 53.1 ^{†††} **12:40** Isajas 6.10 ^{‡‡‡} **12:43** Ti hyb n'aa rajēēn Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajāān hyb n'aa sa wē.

⁴⁰ “P'op Hagā Do gatsēē dāk sa matym, rana-hapāh hyb n'aa.

P'op Hagā Do gatsēē dāk sa h'yyb tym, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa. Rah'yy kadawuung bā paawā hā ŷŷ, rah'yy kawereem bā paawā, ŷ h'yyb wareem paawā, baad rababok hyb n'aa kā.”^{†††}

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ēp gabarēēh do taba-hapāh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hā.

⁴² Dooh né paawā hajōk do raky dahé bā, hajōk Judah buuj wahé n'aa sii hē rah'yy kae padāg kån Jesus hā. Dooh ra her'ood bā Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajēŷŷm do hyb n'aa. Rahabēē nyyh tii bā sa h'yyb, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hā baad ub sa da hadoo rawehēē bā sa hā. Dooh denaa hē ragenaag bā P'op Hagā Do ji taweh'ēēh do hā.^{‡‡‡}

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ēp ta kyyh:

—Jé hā ŷ h'yy ka'eeh doo, hā ŷ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hā ŷ mejūū do hā né hē tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ŷ hapāh doo, hā ŷ mejūū do na-āaj né hē tahapāh. ⁴⁶ Hŷ pong jé naa ŷ bahyng, badāk hahŷŷ hā habong do sa h'yyb bag ŷ bahadoo hyb n'aa, sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooh ŷ tado bā hā ŷ ky nadah'ēēh do ky n'aa etyy doo. ŷ wén hyng babā, nesaa do ŷ ky n'aa etyy do jawén nado badāk hahŷŷ hā habong do sa hā. ŷ wén hyng ŷ bed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh. ⁴⁸ Ti anāng né hē ŷ ty n'aa ges'yyk doo, ŷ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷŷ, sa hā ŷ her'ood wāt do né hē ti sa ky n'aa etyy n'aa. Kēh ŷŷ, sa hā ŷ her'ood wāt do paa ky n'aa etyy sa hā, P'op Hagā Do banoo noo gó sahōnh hā ta sām. ⁴⁹ Ta ti ŷ ma metēēk doo, kēh ŷ gabuuj nado. Ee, ŷ mejō hyng doo, ti né hē hanoo hā ŷŷ, ŷ tamejūū ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa dāg, ŷ her'ood wāt doo”, ŷ wén nāng. ⁵⁰ ŷ hapāh né hē hahŷŷh: Ee kyyh ji ted'ēēp, ji bawād had'yyt hē hyb n'aa. Ti hyb n'aa ŷ tamejūū do ŷ her'oot do pan'aa, ti né hē ŷ her'ood had'yyt hē.

13

Ta ma matēg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' sēt wäd Pas-kowa ratab'eēs do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wë tabasëek hyb n'aa kä. Jesus kamahän bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿ hä ta sii habok doo. Ta tii d' né kä m' tametëeh sa hä tak'ëp takamahän doo.

² Atsëm mä Pas-kowa tä n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëenh hyb n'aa. ³ Jesus hä ta Yb an'oo däk sahõnh hë ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hä tabana, p'aa hënh tamatëeh ta wë Jesus hapäh na-ääj hë. ⁴ Ti m' Jesus bas'ëëg gëet, tado nyih ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bä pään ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahetsyyd kán. Ti m' tabawug hõm ta hä hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wë takajaa bä kä m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — tsym ÿ sii hë mabahets'yyt? —näng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Doo mah'yy ganyy nä bä hahÿÿ ÿ moo wät doo. Ta jawén da mabahapäh —näng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo. Tabad'op hë tsym ÿ mahetsyyd* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—A tsyym ÿ nahetsyyd bä, dooh hëp ÿ hata madoo wäd da —näng mä Jesus ta hä.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hado kán:

—Tii d' madoo bä, ÿ karën paawä sahõnh hë ÿ mabahets'yyt! —näng mä Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wät doo, baad däg ta hä sahõnh hë. Jääm né hë ta tsyym tahets'yyt nä. Baad däg bë hä. Jääm né hë sët hë bë see baad nadoo —näng mä Jesus.

¹¹ Jesus hapäh mä ta hä haëenh doo. Ti hyb n'aa, “Doo sahõnh hë baad tado bä”, tawén näng.

¹² Jesus bahaja däk bä sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hënh tadadäk ta saroor j'ooj hadäk doo, ahyy sooh p'aa hënh, ti m' taky hadoo:

—Bë hapäh nyy d' tahanäng pé ta ti ÿ moo wät do bë hä? —näng mäh. ¹³ —ÿ bë maneëenh “Ma matëg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, näk bëeh. Baad né ti bë kyyh. Ti né hë ÿÿh. ¹⁴ ÿÿh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë ma matëg né paawä, bë tsyym ÿ

hetsyyd wät. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë na-ääj hë da bë hetsyyd bë h'yy kanatëë tsyym. ¹⁵ Taw'ääts hë ÿ metä wät doo da da bë bad'oo.† ¹⁶ Né hup ÿ né hë hahÿÿ ÿ her'oot doo: Doo sa karom sa kariw n'aa bahänh tanu gadäg bä. Doo sa panäg sa hä mejüü do sa bahänh tado bä.‡ ¹⁷ Bë hapëë däg kán ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng da ta tii da bë moo hedo bä.

*Ta maji moo gó rahaëenh do ky n'aa Je-
sus her'oot do panyyng n'aa hahÿÿh*

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Doo sahõnh hë bë ky n'aa had'yyt tado bä ta ti ÿ her'ood wät doo. ÿ hapäh ta ti sahõnh hë ÿ asëew däk doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ÿ asëew hõm do see ky n'aa: “Si ÿ hawa do ÿ tahyb n'aa wareem däk.”§ Kametä kán ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kä. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bë ÿ maher'oot, kametëeh do pooj jé, takametä däg bä, ÿ né hë Hawäd Had'yyt Do bë ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé ÿ mejüü do gadoo doo, ÿ na-ääj né hë tagadoo. ÿ gadoo doo, hä ÿ mejüü do tagadoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kä m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad taba her'oot sa hä:

—Bë see ÿ tahaëenh da maji moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

²² Ti m' sa daaj hë ta ma matëg raky kakä bong. Doo rahapëe bä jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo. ²³ Sa kanatëë, Jesus tak'ëp kamahän do asooh p'eets hë Jesus pa.** ²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hë hasooh do hä tabeaanh hyb n'aa ta hä jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mameaaj ta hä jaa péh —näng mä Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejüü doo, p'eets hë takatahä däk ta hä, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahÿÿ päw ÿ heh'ooos do ÿ hanoo doo. Ti né kä —näng mä Jesus.††

Ti m' tabehoots kán, tan'oo kán Judas Ikar-ijot hä, Simaw t'aah hä kä.‡‡ ²⁷ Judas gado däg sii hë m', Nesaa Do Yb bajëë suun ta h'yyb tym gó.

* **13:8** Peed wén ganadoo paawä, ji karom moo heb'oooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hä. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Doo ji daaj hë ji kawehëë bä. Doo hahÿÿ da ji kyyh: “Doo ta ti ÿ moo wäd bä. Ta karom nado ÿÿh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahõnh hä. ‡ **13:16** Doo Jesus bahänh rado bä, tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9 ** **13:23** Jowāw tii. †† **13:26** Kaja hë apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hä. Ta wób apäh dooh ramaa napëë bä Jowāw hä Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bä Jesus bedoo do Judas hä. ‡‡ **13:26** Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

Ti m' Judas hā Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wād mamoo wāt doo kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

²⁸ Tii bā hat'oonh doo, dooh m' rah'y'y genā bā tii d' Jesus bedoo do Judas hā. ²⁹ Sa dajēēr wē nāng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsēē, red'oo mäh. Kasuud is do sa hā dajēēr tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kán. Badajuu dāk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahȳȳh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bā kā Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametā dāg kán h̄ȳȳ kā Aj'y'y Hadoo Do H̄ȳ Pong jé Hana Do tak'ēp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ēp raweh'ēeh doo. P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk Aj'y'y Hadoo Do H̄ȳ Pong jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, ta hyb n'aa kametā dāg bā, Aj'y'y Hadoo Do H̄ȳ Pong jé Hana Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēeh doo, kametā dāk da P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē ȳ P'op Hagā Do weh'ēeh.

³³ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tah haa hედoo doo, dooh tabadawéd wād bā bē mahang ȳ bawāt doo. Bē esóts né paawā da ȳȳh, dooh bē haja nā bā bē ahōm bā ȳ hawāt hēnh. Tii d' né hē ti ȳ her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa hā —nāng mäh. ³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bē hā ȳ mejūū: Taw'āāts hē bē ȳ kamahān doo da bē kamahān ta wób. ³⁵ Ta wób bē kamahān do hā, ma maték ȳȳ bēeh, tii hā da sahōnh hē rabahapāh —nāng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'y'y hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch tahaja nā bā ȳ hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén ȳ mabana kán —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —héd n'aa tanahajaa nayyw hē ȳ ahōm bā a sii? —nāng mäh. —Ȳ radajēēb bā a hyb n'aa, na madajēēb its ȳȳh. A hyb n'aa né hē ȳ kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajēp né da hēp ȳ n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahȳȳh do pooj jé, tama-woob nuu me da ȳ maky n'aa jejen da. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'y'yb en'yym do pa-nyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manāh. Taw'āāts hē bē h'y'y kae had'y'yt hē P'op Hagā Do hā. Hā ȳ na-āāj hē taw'āāts hē bē h'y'y kae had'y'yt hē. ² H̄ȳ pong jé, Ee tób bā, tabawāt bā, ti anāng hajōng bē baym doo. T'īī hēnh ȳ basēēk bē pooj jé, ȳ benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawā ȳ her'oot paawā bē hā. ³ Ȳ basēēk bē twy n'aa ȳ benām hyb n'aa. Tii bā ȳ matēh da bē ȳ mahūtūm hyb n'aa wē ȳȳ, ȳ bawāt bā bē babok hyb n'aa na-āāj hē. ⁴ Bē hapāh né hē ta tyw n'aa ȳ mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —dooch āā hapēē bā n'y'y hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da āā bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē ta tyw n'aa, ȳ né hē ta hub her'oot doo, ȳ né hē hanoo hedēb had'y'yt do P'op Hagā Do pa. Jāām né hē hēp ȳ n'aa Ee wē ji nu dāng. ⁷ Baad ub ȳ bē mepēē bā, bē mepāh na-āāj hē Ee. Sét né hē āāh. H̄ȳȳ kā bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-āāj hē Ee —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametā āā hā a Yb. Jāām né ti āā karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawā ȳ bawād dāk bē sii, dooh ȳ mamepēē nā bā, Pirip? —nāng mäh. —Tahapēē dāk do ȳȳh, Ee na-āāj hē tahapēē dāk. H'ēēd hyb n'aa ti mabedoo, “Mametā āā hā a Yb”, mabanāng? ¹⁰ Dooch maky dahé bā? Ee h'y'yb gó ȳ bawāt, hēp ȳȳ gó Ee bawāt. Bē hā ȳ her'ood wāt doo, kēh ȳ gabuu had'y'yt nado tii. Ee kyyh né hē tii. Ȳ moo wāt doo, Ee, hēp ȳȳ gó had'y'yt hawāt doo, ti né hē moo wāt tii. ¹¹ Taw'āāts hē bē ky daheeh, Ee h'y'yb gó ȳ bawāt, hēp ȳȳ gó Ee bawāt, ȳ hanāng doo. Bē ky nadahē nā bā, taw'āāts hē bē ky daheeh ȳ pehuunh do hyb n'aa. ¹² Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Hā ȳ h'y'y ka'eēh do tamoo wāt da ȳ moo wāt do paah. Ȳ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii kā. Ee wē ȳ basēēk do hyb n'aa kā.* ¹³ Sahōnh hē hāt ȳȳ gó bē etsēē do ȳ moo wāt da bē hā, ȳ moo wāt do hā Ee kawehēē dāk hyb n'aa. ¹⁴ Sahōnh hē hāt ȳȳ gó hā ȳ bē ets'ēē bā, ȳ ky daheeh né hē, ȳ anoo né hē.

* **14:12** Ta yb wē Jesus basēēk do jawén paa bā, tamejō hyng P'op Hagā Do Sahee, ta hā h'y'y ka'eēh do h'y'yb tym gó tabawāt hyb n'aa. Jé pad'y'yt hē rabaher'ood hōm kán Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk h'y'y kae padāg kán Jesus hā, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa, ȳ moo wāt do paa bahānh da tamoo wāt tii kā, Jesus wén nāng.

P'op Hagā Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahȳȳh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ÿ bē kamahān bā, bē ky daheeh da Ÿ mejūū doo —nāng mäh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee hā Ÿ etsēē da, tii bā da bē hā taban'oo kån bē masa n'aa seeh, bē sii tabawād had'yit hyb n'aa. P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do né tii. Badāk hahȳȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do dooh rahaja bā ragado bā ta Sahee, ranahapāh do hyb n'aa, ramaa nanapāh do hyb n'aa na-āāj hē. Bē ti bē mepāh, bē sii tabawāt do hyb n'aa, ta jawēn kā bē h'yyb gó tabajēē suun kån. ¹⁸ Doooh bē Ÿ eréd wād. Doooh da kabarii boo bē do bā. P'aa hēnh da Ÿ bana bē wē.[†] ¹⁹ Doooh tabadawēd nā bā, tii bā badāk hahȳȳ hā dawēē P'op Hagā Do mahānh habong do dooh Ÿ rahapēē wād bā. Bē hapāh da Ÿ tii. Ÿ awād had'yit do hyb n'aa, bē na-āāj hē bē aboo had'yit hē da. ²⁰ Ÿ ganā wāt noo gó, Sahē Ÿȳȳ mejūū noo gó, tii bā da bē bahapāh Ee h'yyb gó Ÿ bawāt. Hēp Ÿȳȳ gó bē babok, bē h'yyb gó Ÿ bawāt bē bahapāh na-āāj hē ti noo gó. Séd ēr h'yyb hedoo. ²¹ Kēh Ÿ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta ti hā Ÿ kamahān doo. Hā Ÿ kamahān doo, Ee kamahān da. Ÿ na-āāj hē Ÿ kamahān tii. Ta hā Ÿ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hā Ÿȳ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —h'ēēd hyb n'aa āā hā had'yit hē mabanoo a hā ji h'yy ganāng doo, ta wób sa hā dooh? —nāng mā Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā Ÿ kamahān do ky daheeh né hē Ÿ ma metēēk doo. Ee kamahān ti ta tii. Āā an'aa da ta wē. Ta h'yyb tym gó da āā babok. Jāām hē hā Ÿ kamahān do hā Ÿ banoo tah'yy ganāng hyb n'aa hā Ÿȳ. ²⁴ Hā Ÿ kamanahān doo, dooh taky dahē bā Ÿ ma metēēk doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hā Ÿ an'oo bā hā Ÿ rah'yy genāh hyb n'aa. Kēh Ÿ nado ta ti bē maa newēē doo. Ee, hā Ÿ mejūū do ky né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta ti bē Ÿ maher'ood wāt, babā bē sii Ÿ bawāt nā bā. ²⁶ Bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee, kēh Ÿȳȳ gó Ee P'op Hagā Do mejūū doo, ti né da bē tama metēēk sahōnh hā. Sahōnh hē bē hā Ÿ her'ood wāt do paah, bē hyb n'aa newēē tan'oo bā bē hā.

²⁷ H'yyb n'yyim do Ÿ banoo bē hā. Bē wē da tabaym. Ÿ anoo hēp Ÿ nāw bē hā. Badāk hahȳȳ hā habong do P'op Hagā Do nahapāh do ranoo do nahado tii. Bē h'yy ketón manāh. Bē eŸym manāh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē maa napēē bok hahȳ bē hā Ÿ her'ood wāt doo: “Ÿ da ahōm, tii bā p'aa hēnh Ÿ bana bē wē”, nāng Ÿȳh. Ÿ bē kamahān bā paawā, bē paawā tseb'ee Ee wē Ÿ basēēk do hyb n'aa. Ÿ hyb n'aa jawyk do bahānh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bē Ÿ maher'ood wāt, tametēēh bā kā bē h'yy kana'eeh hyb n'aa hā Ÿȳ. ³⁰ P'eets dāg Nesaa Do Yb, badāk hahȳȳ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā mejūū doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawēd wād bā Ÿ her'oot bē hā. Doooh Nesaa Do Yb haja bā hā Ÿȳ. ³¹ Daj Ÿȳ hē Ÿ kan'oo dāk dajēē hā, sahōnh hē hā Ÿ Ee mejūū do Ÿ ky daheeh do hyb n'aa, Ee Ÿ kamahān do hyb n'aa. Taw'āāts hē sahōnh hē dawēē P'op Hagā Do mahānh habong do rabahapāh Ÿ ky daheeh Ee, Ÿ kamahān Ee.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hamāh, ēr ah'ūūm ta s'ee hēnh.

15

Jesus joom uwa hād nāng do hadoo do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'āat hadoo Ÿȳh. Ee, uwa danāh, ta hā moo wāt doo. Uwa tyd hadoo hā Ÿ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt Ÿ hadoo do neaak do Ee gakyd hōm da. Uwa tyd, tyt Ÿ heaak do baad taban'yih. Ta poo gekyd hōm, baad tabeak hyb n'aa ta bahānh kā. ³ Baad dāg bēēh. Tabenyiw dāk bēēh, bē Ÿ ma metēēk do hyb n'aa. ⁴ Ÿ karēn séd hā bē h'yy kata dāg had'yit hā Ÿȳ, tii bā Ÿ h'yy kata dāg had'yit hē bē hā kā. Doooh uwa tyd haja bā ta m'aa hēnh teag bā. Taw'āāts hē ta patuuh hā tadāg had'yit hē. Ti hadoo bē hā. Doooh bē haja bā joom heaak do bē hado bā, dooh bē haja bā P'op Hagā Do gen'aak do bē moo poo bā, hā Ÿ bē h'yy kanata bā.

⁵ —Ÿ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt Ÿ hadoo bēēh. Hā Ÿ had'yit h'yy kata dāk doo, ta hā Ÿ h'yy kata dāk doo, ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' Ÿ wén her'oot, dooh bē daaj hē bē hajaa péh. Hā Ÿ bē nayyw bā, dooh bē hajaa péh. ⁶ Hā Ÿ h'yy kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawyy bēēh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēēg hōō gó radewāts toonh, tii bā tabahōō jēng. ⁷ Hā Ÿ had'yit hē bē h'yy kata dāg bā, Ÿ ma met'ēēg wāt do bē h'yyb gó tayyw bā, bē ky dahē bā, bē ky n'aa ets'ēē bē karēn do né hē, tii bā bē gadoo né hē. ⁸ Baad bē beaak do hadoo do hā Ee kaweh'ēēh. Bē eaak do hadoo do hā bē kametēēh hēp Ÿ hata hadoo bēēh.*

[†] 14:18 P'op Hagā Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahananēg pé m' tii.

* 15:8 Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa.

⁹—Ee ŷ takamahān doo da bē ŷ kamahān. Taw'āāts hē ŷ kamahān do bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bē eréd manā tii hā. ¹⁰ Bē hā ŷ mejūū do bē ky dahé bā, ŷ kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Dooch bē eréd bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē ŷ kamahān doo. Taw'āāts hē ŷ bad'oo doo da bē bad'oo: Hā ŷ Ee mejūū do ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ŷ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ŷ eréd bā takamahān do hā. ¹¹ Ta ti bē hā ŷ her'ood wāt, ŷ tsebé doo da bē tsebé hyb n'aa, baad bē tseebe had'yyt hē hyb n'aa. ¹² Hahŷ ti ŷ mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo, bē ŷ kamahān doo da. ¹³ Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ŷ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hē bēeh, ŷ mejūū do bē ky dahé bā. ¹⁵ Dooch “karom ŷŷ” ŷ maneēēj wād bēeh. Dooch sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bē ŷ wén maneēēh, sahōnh hē hā ŷ Ee maher'oot do ŷ tabēj dāk do hyb n'aa bē hā. ¹⁶ Bē nado ti ŷ hasēēw wāt doo. ŷ ti hasēēw bong bēeh. Bē ŷ wén sēēw hōm, ŷ mejūū joom heaak do hadoo bē bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti ŷ karēn bē hā.† Tii bā da sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bē hā. ¹⁷ Bē ŷ mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakamajē bā, bē hyb n'aa es'ee, pooj jé hā ŷ rakamajē bong. ¹⁹ Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do wób bē ado bā paawā, bē paawā rakamahān, sa da hadoo do rakamahān doo da. Dooch sa wób bē ado boo bā. Bē ŷ asēēw hōm sa mahānh. Ti hyb n'aa bē hā rakamajī. ²⁰ Bē hyb n'aa es'ee bē hā ŷ her'oot do paah. Dooch sa karom ta kariw n'aa bahānh tanu gadāg bā, nāng paa ŷ bē hā. Ta wób ŷ rano n'aa masoo paah. Bē na-āāj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kēh ŷ raky dahé wāt paah. Bē na-āāj da raky daheeh. ²¹ Hēp ŷ n'aa da bē rano n'aa masoo, hā ŷ mejō hyng do ranahapāh do hyb n'aa. ²² ŷ nahyy bā paawā, sa hā ŷ naher'ood bā paawā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hā nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, ŷ ahyw wāt do hyb n'aa, panyyg hanām do ŷ maher'ood wāt do hyb n'aa sa hā, dooh da sa kyy pé sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hē tii d' rabad'oo. ²³ Hā ŷ kamajī doo, Ee hā na-āāj hē takamajī. ²⁴ Sa mahang tak'ēp ŷ pehuuj wāt. Dooch hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ŷ pehuunh doo. Ta ti ŷ

panehuuŷ bā paawā, dooh paawā P'op Hagā Do ky n'aa ety bā sa hā, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kā, rahapēē wāt né hē ŷ pehuunh doo. Ti hadoo né hē hā ŷŷ, Ee hā na-āāj hē rakamajē bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametā dāk hyb n'aa. Hahŷŷ da takerih: “Daap hē hā ŷŷ rakamajē dāk”,‡ nāng mā kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēēh do kajaa bā kā, tahaer'oot da kēh ŷ n'aa. Ee hanaa ŷ mejūū da bē wē. ²⁷ Bē na-āāj hē ŷ karēn bē her'ood hōm kēh ŷ n'aa, pooj jé, ŷ du doo noo gó bē baboo had'yyt do hyb n'aa si ŷŷ.

16

¹—Sahōnh hē ta ti bē hā ŷ wén her'oot, bē h'yy kanerét hyb n'aa hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo. ² Bē da rahabēē nyh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ta ti bahānh da ti awāt nā. Ti awāt ti noo gó, P'op Hagā Do rah'yyb en'yyim red'oo da bē radejēēb bā. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ŷ ranahapāh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahŷŷ ŷ wén her'ood wāt bē hā, takametā wāt bā kā, bē hyb n'aa esee hyb n'aa bē ŷ maher'ood wāt do paah. ŷ wén naher'oot nā paah, ŷ awāt nā do hyb n'aa bē sii.

P'op Hagā Do Sahee ji hā metēēh do ky n'aa hahŷŷh

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷ kā ŷ basēēk hā ŷ mejō hyng do wē. Ti hado né paawā, dooh ŷ bē eaaj bā n'yy hēnh ŷ bahōm. ⁶ Bē h'yy ketón up ta ti bē hā ŷ her'ood wāt do hyb n'aa. ⁷ Né hup ŷ né hē hahŷ bē ŷ maher'oot doo: Baad tanyy bē hā Ee wē ŷ basēēk. ŷ nas'ēēg bā, dooh paawā bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee ana bā bē wē. ŷ basēēk bā kā ŷ mejō hyng bē wē. ⁸ Takajaa bā kā, badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā baad tametēēh ta s'ee hēnh rahyy n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyy n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēēh da ta s'ee hēnh rahyy n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā. ⁹ Ta s'ee hēnh rahyy n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā ŷ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagā Do Sahee metēēh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyy n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē ŷ basēēk hyb n'aa, ŷ bē nahapāh hēnh kā. ¹¹ P'op Hagā Do Sahee metēēh da ta s'ee hēnh rahyy n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do Yb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagā

† 15:16 Hahŷŷ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hā: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebé doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahēēj bā tii. ‡ 15:25 Saaw-Mo 35.19, 69.4

Do ky n'aa ety däg kån do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hajõng nã paawã y her'oot bê hã, dooh bê haja nã bã bê gado bã. ¹³ P'op Hagã Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëêh do kajaa bã kã, sahõnh hẽ baad hadoo do ky n'aa bê da tametëêk. Dooh ta ky gabuuj tado bã ta her'oot doo. Hana y naa tamaa napãh do bê d' tamaher'oot. Taher'oot na-ããj da ta jawên hana do ky n'aa. ¹⁴ Y da tahyb n'aa jaw'ykyk. Y tawên hyb n'aa jaw'ykyk, hana y y tagadoo, tatab'ëes hyb n'aa bê hã. ¹⁵ Sahõnh hẽ Ee wê hanãng doo, ma y had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee gadoo ma y y, bê hã tatab'ëes hyb n'aa, y wên nãng —nãng mã Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—Nayyw hẽ denaa hẽ, dooh da y bê hapëê wãd bã kã. Nayyw hẽ denaa hẽ da, p'aa hẽnh y bê bahapãh ênh —nãng mã Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matëg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hã:

—Nyy d' tahanãng pé tii éh, “Nayyw hẽ denaa hẽ m', dooh da y bê hapëê wãd bã kã. Nayyw hẽ denaa hẽ da, p'aa hẽnh y bê bahapãh ênh”, tahanãng doo? Nyy d' tahanãng péh, “Ee wê y basëêk hyb n'aa”, tahanãng doo? —nãk mã sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hẽnh rakaner'ood kån:

—Nyy d' tahanãng pé g'eeh, “Nayyw hẽ denaa hẽ”, tahanãng doo? Dooh ãã h'yyb mepëê bã ti ta her'oot do hã —nãk mã sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapãh rakarën reeahn ta hã. Ti m' taky hadoo kån:

—Bê karën paawã bê eeahn ta ti y her'oot do hã? Hahy y da paawã bê kyy bê h'yyb gó: “Nyy d' tahanãng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hẽ dooh da y bê hapëê wãd bã kã. Nayyw hẽ denaa hẽ da p'aa hẽnh y bê bahapãh ênh’, tahanãng doo”, nãk bê kyyh. ²⁰ Né hup y né hẽ hahy y her'oot doo: Bê da a'oot, bê da h'yy ketón. Badãk hahy y hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kã. Bê h'yy ketón né paawã da, bê h'yy katón do kawareem da tsebé do hã. ²¹ Y ynh wog mahy ynh ajãn henãng doo kã, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenãng doo. Ta t'aah henãng do jawên paa bã kã, tamabaan hõm tak'ëp ta mahy y tahoop do paah, tak'ëp tatsebé do hyb n'aa kã. ²² Ti hadoo né da bê hã: Hy y kã bê d' h'yy ketón. Y bê bahapãh bã p'aa hẽnh kã, tii bã bê tsebee kån. Dooh hado hõm pé ta ti bê tsebé doo. ²³ Ti noo gó kã, dooh hã y bê ets'ëê wãt péh. Né hup y né hẽ hahy y her'oot doo: Ee, P'op Hagã Do banoo da bê hã sahõnh hẽ hãt y y gó bê ets'ëê doo. ²⁴ Dooh

bê ets'ëê nã pé hãt y y gó. Bê ets'ëê da. Bê gadoo né hẽ da, tii bã baad da bê tsebee kån.

²⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Panyyg ky n'aa gó bê y maher'ood bong paah. Ti awãt da ti noo gó, dooh da bê y maher'ood wãd bã ta tii da. Baad ub, kejën do hadoo nado da bê y maher'ood kån Ee ky n'aa hã. ²⁶ Ti noo gó bê ets'ëê da hãt y y gó. Dooh hyb n'aa da bê y ky masa pé ta hã. ²⁷ Ta daaj hẽ bê Ee kamahãn. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bê y ky masa péh, y wên nãng. Bê Ee wên kamahãn, y bê kamahãn do hyb n'aa, P'op Hagã Do hanaa y bahyng bê ky daheeh do hyb n'aa na-ããj hẽ. ²⁸ Ee, P'op Hagã Do wê naa y bahyng badãk hahy y bã. Badãk hahy y hã y bawãd wãt. Hy y kã y beréd dãk badãk hahy y h. Ee wê y basëêk p'aa hẽnh —nãng mã Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo:

—Baad hy y kã mabaher'ood wãt. Panyyg gó nado wãd. ³⁰ Sahõnh hẽ mabahapãh, ãã hapãh hy y kã. Ji eeahn do pooj jẽ mabahapëê dãk ji karën do ji eeahn doo. P'op Hagã Do hanaa òm tii hã ãã bahapãh, ãã wên ky daheeh —nãk mã sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bê ky dahé däg né hy y kã. ³² Ti awãt da ti noo gó, kaja kån, bê waj'aa bong doo kã bê tób hẽnh. Map y y hẽ da y bê beréd wãt. Tii d' né paawã, map y y hẽ nawãd y y h. Ee si y awãt. ³³ Ta ti P'op Hagã Do Sahee ky n'aa bê y wên maher'ood wãt, h'yyb nyyw gó bê babok hyb n'aa, si y y séd bê h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badãk hahy y hã bê ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawã, bê h'yy gadeja da, badãk hahy y hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do hã y j'aa ketsë do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa ets'ëê do panyyg n'aa hahy y h

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kã ta ti ta her'oot doo, wê hã taty däg, ti m' P'op Hagã Do hã taky n'aa ets'ëê kån:

—Ee, —nãng mãh —kaja kån y dajëp doo kã sahõnh hẽ sa hyb n'aa. Mametã a T'aah tak'ëp ta makamabaj'aa doo. Y mawehëe, òm a T'aah weh'ëeh hyb n'aa, makabaj'aa do tametëeh hyb n'aa. ² Hã y maban'oo dãk sahõnh hẽ badãk hahy y hã habong do y bag'ãas hyb n'aa, y bedëeb had'yyt hẽ hyb n'aa a wê, hã y manoo doo. ³ Hahy hedëb had'yyt hadoo do rawên gadoo: Òm, jããm hẽ sét had'op doo, P'op Hagã Do heh'ãat do rabahapãh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapãh do hyb n'aa na-ããj né hẽ. ⁴ Y haja dãk sahõnh hẽ hã y mamejüü doo. Tii hã òm y wehëe dãk

* 16:33 Badãk hahy y hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do hã Jesus j'aa ketsëe kån. Nesaa do Yb hã, sa hã mejüü do hã Jesus j'aa ketsëe kån na-ããj hẽ.

badāk hahÿÿ bā. ⁵ Hÿÿ kā Ee, man'oo tak'ëp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badāk hahÿÿ madu dahäng do pooj jé, a pa ÿ bawät noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metä wät badāk hahÿÿ hä habong do wób hä, hä ÿ manoo do sa hä. A karapee paa tii, ti man'oo däk do hä ÿÿ. A ky n'aa raky dahé däk. ⁷ Sahõnh hē hä ÿ man'oo däk doo, a hanaa né ti rabahapēē däk hÿÿ kā. ⁸ Ti rawén hapäh, sa hä ÿ tab'ëes do hyb n'aa a kyyh hä ÿ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wē naa né hē ÿÿh. Òm né hē ÿ mejō hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hä ÿ ky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Dooch ÿ ky n'aa ets'ēē bā badāk hahÿÿ hä dawēē a mahänh habong do sa hyb n'aa. Hä ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsēē, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hē karapē haa, a karapee né tii. A karapee, karapē haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehēē däk. ¹¹ Dooch da badāk hahÿÿ bā ÿ ayyw wäd bā, a wē da ÿ bas'ēēg kán. Ti d' hayyw kán badāk hahÿÿ bā. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hē hawät do òm nesaa do mahänh, mamó n'aa jesu da a hejój me, hä ÿ manoo doo me né hē, séd hä rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hä èr h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hä ÿ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hä. Jääm hē sét hē nesaa do hä h'yy kawareem. Karejää do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. ¹³ Hÿÿ kā da, dooch sa mahang ÿ awäd wät bā kā. A wē da ÿ bas'ēēg kán. Badāk hahÿÿ bā ÿ bawät nā bā ÿ her'oot nā ta tii, ÿ tsebē do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ÿ an'oo däk sa hä a kyyh. Badāk hahÿÿ hä habong do a hä h'yy kana'eeh do kamajē däk sa hä, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ÿ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooch ÿ ets'ēē hä mabasog hõm hyb n'aa badāk hahÿÿ bā habong do sa mahänh. Jääm né hē ÿ etsēē a hä, mamó n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahänh. ¹⁶ Badāk hahÿÿ hä habong do a hä h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ÿ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsyt hē mabetyn däk hanäm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hē ti hanäm do ky n'aa. ¹⁸ Badāk hahÿÿ bā mamejō hyng doo da ÿÿh, tii da ÿ mejūū sa hä badāk hahÿÿ hä habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ÿ kan'oo däk, tsyt hē magen'aak do ÿ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ääj hē baad tsyt hē magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ÿ ky n'aa etsēē. ÿ ky n'aa etsēē na-ääj né hē ta jawén hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahÿÿ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ ÿ ky n'aa etsēē sahõnh hē hä ÿ h'yy ka'eeh doo, séd hä rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hä èr h'yyb hedoo doo da. Hēp ÿÿ

gó mabawät, a h'yyb gó ÿ bawät doo da. ÿ karēn séd hä rah'yy kata däk èr hä, badāk hahÿÿ hä habong do rabahapäh hyb n'aa òm né hē hä ÿ mejō hyng doo. ²² Tak'ëp baad hadoo do hä ÿ man'oo däk do paa ÿ an'oo däk né sa hä, séd hä rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hä èr h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ÿ bawät. Hēp ÿÿ gó mabawät. ÿ karēn baad ub, séd hä rah'yyb hedoo, ÿ mamejō hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hä ÿ h'yy ka'eeh do hä makamahän ÿ makamahän do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus taky n'aa etsēē bā.

²⁴ Ti m' taky hado kán ta yb hä:

—Ee, —näng mäh —ÿ karēn ÿ bawät bā rababok hä ÿ manoo doo. ÿ karēn rabahapäh ÿ kabaj'aa doo, bak ÿ tak'ëp gabarēēh doo, badāk hahÿÿ madu dahäng noo gó pooj jé, ÿ makamahän do hyb n'aa hä ÿ man'oo däk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do òm. Badāk hahÿÿ hä dawēē a mahänh habong doo, dooch né paawä òm rahapēē bā sa h'yyb gó, ÿ ti hapäh òm. B'ēēh hahÿÿ rahapäh ÿ mamejō hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ÿ metä wät sa hä. A ky n'aa ÿ metä had'yyt hē da sa hä, ÿ makamahän do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ÿ na-ääj hē sa h'yyb gó ÿ bawät hyb n'aa.

18

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bā kā taky n'aa etsēē doo, ahõm kán mä ta ma matēg sa daheeh. Kapÿÿj madarong doo, Kidorõn häd näng do rabatsēg hõm. Tii bā tabanäng joom Oriib häd näng doo. Tii bā, joom banäng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haēēj däk do tahapäh mä Jesus bahe'yyim doo. Hajōō nuu me ta tii bā Jesus bahe'w'ēt ta ma matēg sa daheeh.

³ Ti m' Judas bahõm kán joom banäng bā. Warahén, ta wób P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahē n'aa ramejūū doo, Pariséw ramejūū do na-ääj hē tamanaa. Bag enäh rabana. Kuman yt hä m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahõnh hē ta hä rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wē tabahõm, ti m' tabeaa j kán:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mä sa kyyh.

—ÿ né hÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

(Sa mahang Judas, ky ken'yyim doo gó haēēj däk do bagēt.) ⁶ “ÿ né hÿÿh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajäk tüü.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ŷ né hÿh, ŷ hanāng do bē hā —nāng mäh. —No na ŷ tado bā, bē an'oo hata haa rabahōm hyb n'aa —nāng mā Jesus sa hā.

⁹ (Ta tii d' Jesus wēn edoo, “Dooh h'y ky kawareem pé nesaa do hā”, ta yb hā taher'ood wāt do paa kametēeh hyb n'aa.)
¹⁰ Ti m' Simaw, Peed hād nāng do bado dāk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadāk do tagakyd hōm mā a'jyy Maw-Kó hād nāng doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Menyyw dāg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ŷ gado bā ŷ ahoop doo, Ee anoo doo? —nāng mā Jesus ta hā.

Anas wē Jesus ramahūūm do ky n'aa hahÿh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ramaso dāk Jesus. Ramoo maw'yyd dāg kán, ¹³ tii bā pooj jé ramahūūm a'jyy Anas hād nāng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa sa hā, “Taw'āats hē sét hē dajēp sahōnh sa hē hyb n'aa”, hanāng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahÿh

¹⁵ Simaw, Peed hād nāng doo, Jesus ma matēg see sii tabahōm warahén sa jawén. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do hep'ēeh do ta ti ta ma metēek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajēe suun tób wahoo gó, kahadē doo gó, Jesus ramajē sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bā. Jesus ma matēg seeh, tób danāh hep'ēeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagā n'aa wē tabetsēe hyb n'aa Peed bajēe suun hyb n'aa. Ti m' tamajē sun kán Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadē noo hagā n'aa ky hadoo Peed hā:

—Nanāng a'jyy ma matēg see nado ōm? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matēg see ŷ do bā —nāng mäh.

¹⁸ Tak'ēp tabahahēem ti atsēm. Ti hyb n'aa tób danāh karom, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sii hē ragahō sooh tēeg sēh. Tēeg noo pa rabab'ēeh rakatēng hyb n'aa. Peed agēet katēng sa pa.

Sa wahē n'aa Jesus hā teaanh do panyyg n'aa hahÿh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa

heh'āat do eanh mā Jesus ta ma matēg ky n'aa, tametēek do ky n'aa na-āāj hē. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē ramaa napēe had'yyt hē ŷ her'ood wāt doo —nāng mäh. —Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherod do yt hē, P'op Hagā Do tób n'aa yt hē na-āāj hē ŷ ma met'ēeg wāt paah. Dooh kejēn gó ŷ her'ood bā —nāng mäh. ²¹ —Hēd n'aa hā ŷ bē beaanh? Bē eaaj kēh ŷ maa new'ēe do sa hā. Ta ti rahapāh ŷ her'ood wāt doo —nāng mā Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa see Jesus ta tapa ewyh wāt, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do hā? —nāng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mametā nesaa do ky n'aa ŷ her'ood bā. Baad hadoo do ŷ her'oot do p'āā ŷ matapa ewyyh? —nāng mā Jesus ta hā.

²⁴ Ti m' Anas mejūū mā ramahūūm Jesus, Kajapas, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do wē. Moo kamewyyt nā m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn do Jesus panyyg n'aa hahÿh

²⁵ Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bā, rabeaaj kán mā ta hā:

—Ta ma matēg see nado ōm? —nāk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejēn:

—Dooh. Ta ma matēg see nado ŷh —nāng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hōm do wakāan ky hadoo:

—Ōm nado ta ti ŷ hapāh do ta sii, joom mahang? —nāng mā ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn ēnh. Tii bā karaak ky ganā kán, tabah'ÿh kán.

Pirato hād nāng do wē Jesus ramahūūm kán do panyyg n'aa hahÿh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bā naa ramahūūm kán Jesus a'jyy Roma buuj Judah hā n'aa bagā n'aa tób hēnh, Pirato hād nāng do wē. Jati pé bāp paa m' tii. Judah buuj wahē n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajēe pā bā Roma buuj tób gó. Rakarēn mā baad ratayy rabawēh nā do hyb n'aa Pas-kowa tā n'aa.*
²⁹ Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wē, ti m' taky hadoo:

—H'ēed p'āā bē ky n'aa tapaa hahÿ a'jyy? —nāng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bā, dooh paawā āā haēej bā a hā —nāk mā sa kyyh.

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā, Judah buuj nadoo do tób bā rabajēe pā bā. Hasus do hadoo sa hā P'op Hagā Do matym gó red'oo, tii d' radoo bā. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bā Pas-kowa tā n'aa rawēe bā.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē ky n'aa ety ta hā bē ky n'aa jaw'y'yk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooh āñ haja bā āñ dajēeb bā. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bā —nāk mā sa kyyh Pirato hā.

³² Tii d' tawēn hado kån, nyy d' tadajēp Jesus her'ood wät do paa kamētā wät hyb n'aa.†

³³ P'aa hēnh Pirato bajēē suun tób gó, Jesus tanaēēnh mā ta wē, teaaj kån:

—Ōm Judah buuj sa wahē n'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meaanh? Ōm ta wób ramaher'oot do kēh ŷ n'aa hyb n'aa mabeaanh? —nāng mā Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ŷ hÿh —nāng mäh. —A wakān, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa ti ōm haēēnh hā ŷÿ. H'ēēd p'āā? —nāng mā Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badāk hahÿÿ bā nado ŷ bag'āās doo. Badāk hahÿÿ bā tado bā paawā, karapé haa ŷ ramo n'aa jesu paawā Judah buuj sa wahē n'aa sa mahānh. Badāk hahÿÿ bā nado ŷ bag'āās doo —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, ōm né hē hāj n'aa wahē n'aa? —teaanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'āät do ky n'aa ŷ her'oot hyb n'aa ŷ benāng, ti hyb n'aa né hē ŷ bahyng badāk hahÿÿ bā. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus Pirato hā.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ēēd ti baad hadoo do mahanāng? —nāng mäh.

Ti m' nyyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooh ŷ aw'y'yt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —nāng mäh. ³⁹ —Pas-kowa bē teheb'ēēs do hā bē mehejō ŷ bado nyyh ŷ dawāts gēēt do seeh. Bē karēn ŷ ado nyyh bē matym n'aa Judah buuj wahē n'aa ramaneēēnh doo? —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ēp mā rageēēnh:

—Ta ti nado āā karēn! —nāk mäh. —Barabas hād nāng do ti āā karēn! —nāk mäh.

Roma buuj wē h'yy kawereem do see paa ti Barabas.

19

Jesus raky n'aa ety dāk do b'aa hā tadajēp hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pirato mejūū Jesus rabahewyyh. ² Ti m' hetēk do moo m' warahēn ramap'ōōd dāk, ta nuu gó m' radaso kån. Ti m' radasuun jēng ta hā ta hatsē hahiin doo. ³ Ti m' hajōō nuu me m' rabena ta wē raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Kaweh'ēēh Judah buuj sa wahē n'aa! —nāk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajōō nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hēnh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—Ŷ manyyh da hÿÿ kā bē wē ta w'oo hā, dooh ŷ aw'y'yt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā bē bahapāh hyb n'aa —nāng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetēk do mooh, ta hatsē hahiin doo gó tabanyyh bā, Pirato ky hadoo sa hā:

—Bē hegāā! Gēēt hahÿ aj'y' —nāng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa Jesus rabahapāh bā, nyyw hē rageēēj bong:

—Mepēēm dāg, mepēēm dāg! —nāk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē hepēēm dāk. Ŷ ti dooh ŷ aw'y'yt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā —nāng mā Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky kah'ūūm ta hā:

—Āā ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa hyb n'aa taw'āāts hē tadajēp né hē, P'op Hagā Do T'eah tabanāng do hyb n'aa —nāk mā sa kyyh.

⁸ Pirato maa newē dāk bā tii da, tak'ēp mā tabeyym tii bā kā. ⁹ Ti m' p'aa hēnh tabajēē suun tób gó, ti m' Jesus hā tabeaaanh:

—N'yy hēnh naa ōm? —nāng mäh.

Jesus kawanaj'āān né paawā, dooh m' taky gado bā. ¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hā:

—Dooh maky gado bā? Mahapāh né hē, ŷ hajaa ŷ mejō bā ōm raberéd hōm hyb n'aa, ŷ hajaa na-āāj hē ŷ mejō bā ōm rabepēēm dāk —nāng mā Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh paawā mahaja bā hā ŷÿ, P'op Hagā Do nan'oo bā. Ti hyb n'aa, ŷ haēēj dāk do sa hā, a hā hanāng do nesaa do bahānh sa hā —nāng mā Jesus Pirato hā.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newē dāk bā takarēn paawā taberéd hōm Jesus. Tak'ēp mā Judah buuj rageēēj had'y'yt hē tii bā:

—Ta ti aj'y' meréd hōm bā, dooh Sesa, sahōnh hē bā wahē n'aa h'yyb hata mado bā.

† **18:32** Judah buuj radajēeb bā paawā, pā me paawā ramakut. Roma buuj radej'ēep, b'aa kajatsēk do hā rabepēēm dāk. B'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp, ta daaj hē paa tabaher'oot.

* **19:2** Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetēk do moo ramap'ōōd dāk do ta nuu gó radasoooh doo. Sa wahē n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hē ēnh ta hatsē hahiin doo. Sa wahē n'aa hatsē ky n'aa né ti ta tii ēnh.

Hāj n'aa wahē n'aa hanāng doo, Sesa tahy n'aa wareem —nāk mā sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napāh bā m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mā ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pā ta yt ta tii bā. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta ti Gabatah.) ¹⁴ Pas-kowa rataheb'ēēs do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hā:

—Gēēt hahy bē wahē n'aa —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ēp:

—Mado hōm, mado hōm, mepēēm däg! —nāk mäh.

—Bē wahē n'aa y epēēm dāk g'eeh? —nāng mā Pirato.

Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa raky hadoo:

—Jāām né hē sét hē āā wahē n'aa, Sesa! —nāk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadēeg ub kā, Jesus Pirato ba-haēēj däg kān sa hā takepēēm dāk hyb n'aa.

Jesus rabepēēm dāk do panyyng n'aa hahȳh

Ti m' warahén sa hā kā takahaēēj dāk Jesus. ¹⁷ Ta daaj hē Jesus besoo hōm b'aa rahepēēm dāk do pan'aa ta hā. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneēēnh doo hēnh ramahūūm. (Eberew kyy me ramaneēēnh ta tii bā Gogota.) ¹⁸ Tii bā rabepēēm dāk b'aa kajatsék do hā kā. B'aa kajatsék do wób hā rabepēēm dāk na-āāj hē pawóp hē ajyy. Hub hēnh ta see hahāng, s'ȳy hēnh ta see hahāng. Hōō gó Jesus kahepēēm dāk do bahāng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu ga'doo pong jé, rabepēēm dāk. Hahȳh da m' takerih ta hā: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahē n'aa hahȳh.” ²⁰ Edah tii, Jerusarēnh bā naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hē kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Rafin kyy me, Geger kyy me. ²¹ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa rabahōm kān Pirato wē, ti m' raky hadoo:

—Merii manāh: “Judah buuj sa wahē n'aa”, hanāng doo da. Taw'āāts hē merii: “Ta daaj hē Judah buuj sa wahē n'aa tabanāng hahȳ aj'yy” —nāk mā sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'āāts hē y erii wāt doo. Dooh y ah'ȳyd wād bā —nāng mā sa hā.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepēēm dāk do jawén paa bā m', rabasog hōm ta saroor. Retyn hōm ji meheet pé hadoo do sa hā. Sét hē, ta hatsé, mad'aak kanasuuh doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooh ér as'ēēd bā hahȳh. Hamäh, masuuj ér moo bong ér bahapāh hyb n'aa jaa wē tabaym —nāk mā sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa. Hahȳh da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hōm sa hā hē saror ȳy.

Masuuj ramoo bong saror ȳ hyb n'aa.”†

Tii da né hē warahén ramoo boo kān.

²⁵ B'aa kajatsék do Jesus hadāk do dewē hā, ti ab'ēēh ta ȳyn, ta kaat, Keropas hād nāng do ȳym Marija hād nāng doo, Marija Madarēn hād nāng do daheeh. ²⁶ Ti m' Jesus bahapāh bā ta ȳyn, ta ma matēg seeh, tak'ēp takamahān do rabab'ēēh bā, Jesus ky hadoo ta ȳyn hā:

—Gēēt ta ti a t'aah —nāng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matēg hā m' taky hadoo:

—Gēēt ti a ȳyn —nāng mā Jesus ta ȳyn ky n'aa hā.

Tii bā kā, ta ti tagado kān Jesus ȳyn ta tób bā kā, tabahag'āas hyb n'aa kā.

Jesus dajēp do panyyng n'aa hahȳh

²⁸ Ta jawén kā, sahōnh hē tabahaja dāk bā kā tamoo wāt do paah, P'op Hagā Do kyy kerih do kametēēh hyb n'aa kā taky hado kān: “Ȳ hoo kaanh”, nāng mäh. ²⁹ Ti asooh tii bā uwa s'ēēb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hā rabanoo hyb n'aa. B'aa isop hād nāng do hā radadāk, ti rabanoo p'op, Jesus beēek hyb n'aa ta naēng hadoo. ³⁰ Jesus beēek do jawén paa bā, taky hadoo: —Jāām né kā ȳ moo wāt doo —nāng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kān, ti m' h'yy keréd hōm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyww hōm Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tak'ēp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooh Judah buuj rakarēn bā Saab hā rapadäg nā bā kepēēm padēēk doo. Ti hyb n'aa rabetsēē Pirato hā tamejūū hyb n'aa warahén ragetēh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hē radejēp hyb n'aa. Rabetsēē rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³² Ti m' Pirato mejūū warahén sa tsyym k'yy ragetēh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadāk do ragetēh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mā ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy ragetēh paawā, tii bā rabahapāh Jesus dajēp. Dooh Jesus ratsyym k'yy getēh boo bā. ³⁴ Ti warahén bejōh kān ta baa bā. Ti m' majyyw banyyh naēng mahang. Dajēp né kā m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapāh doo, baad tabaher'oot ta ti ky n'aa. Dooh daap tamenā bā. Ta ti aj'yy hapāh né hē, te hub né hē taher'oot doo. Ta ti tawén erii wāt hahȳh hā, bē na-āāj bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetēēh, P'op Hagā Do kyy kerih doo gó kerih do kametēēh hyb n'aa. Hahȳh d'

paa m' takerih ta ky n'aa: "Doooh da ta k'yy gapetèh is péh." 37 Rawén baa ejoooh, hahy kerih do paa kametèeh hyb n'aa: "Raheg'ãas da rabaa ejoooh do wè." 8

Jesus radakã jèng do pã gó panyyng n'aa hahȳh

38 Tii bã kä, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bet's'èè kãn Pirato hä. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Doooh tametã bã ta h'yyb, ta hä tah'yy ka'eeh doo, taje'ȳm do hyb n'aa Judah buuj sa wahè n'aa wób. Ti m' Pirato bahaèej dák ta hä. Ti m' Joséh bana, tado hyy kãn mã Jesus kamag n'aa paah. 39 Nikodém Joséh hata. Nikodém né hē tii, p'ooj ub Jesus heg'ãas do atsēm. Nikodém manaa mã 35 m' ta nu jawyng b'aa s'èeb buu benyym doo. Aroé ramaneèenh do s'èeb, miir ramaneèenh do s'èeb ta ti buu benyym. 40 Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabèn dák pãan me, hawak doo me, rino häd näng do s'èeb. Buu benyym mã ta hä. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hä. 41 Jesus rabepèem dák doo bã ti anäng joom. Ti mahang tagadák papuuj kamag hood, pã gó ragagots dák doo. 42 Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hóm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadák do hyb n'aa na-ãaj hē, tii b' né radasuun jèè kãn Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganã wät do panyyng n'aa hahȳh

1 Ti m' bãp paah, met'uuh hä, badajung nã, Marija Madarèn häd näng do bahóm kãn pã gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa rada-suun jèng hēnh. Taheg'ãas mãh, noo gasèets hóm gabaho do ty gatsè. 2 Ti m' tawaj'aa jèng Peed, Jesus ma matèg baad Jesus kamahån do daheeh rabab'èeh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hä:

—Rado nyih Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Doooh ãã hapèè bã n'yy hēnh ramahüüm —näng mã ta kyyh.

3 Ti m' Peed, Jesus ma matèg see daheeh ah'üüm mã Jesus kamag n'aa hood gadák hēnh. 4 Waj'aa h'üüm. Tak'èp Jesus ma matèg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. 5 Ta noo bã takajaa bã, dooh tajèè suun bã. Nu hyy dák, tabaheg'ãas ta gó. Tahapäh pãan hewak doo, rino häd näng do s'èeb. 6 Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nã. Gabaho doo gó tabajèè suun. Pãan hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabèn dák do paah, tahapäh. 7 Pãan hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ãaj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatèh dák. 8 Tii bã m' Jesus ma matèg seeh, pooj jé kajaa

doo, bajèè suun kãn. Ta ti tabahapäh bã kä, Jesus ganã wät do taky dahé kãn. 9 (Doooh tagah'ood nã bã sa hä P'op Hagã Do kyy kerih doo gó taher'oot doo, Jesus ganã wät da hanäng doo.)

Marija Madarèn hä Jesus kasee do panyyng n'aa hahȳh

10 Ti m' rabajèk sa tób hēnh. 11 Marija Madarèn baym kamag hood paa noo bã. Aoot mãh. Ta ód gó tanu hyy dák gabaho doo gó tageg'ãas hyb n'aa. 12 Tii bã m' pawóp hē ãas tabahapäh. Hewak mã sa saroor. At'oonh mã Jesus kamag n'aa basooh do paa bã m'. Ta nuu hēnh tabanäng hēnh mã ta seeh, ta tsyym tabanäng hēnh ta seeh. 13 Ti m' ãas rabeanh ta hä:

—H'èèd p'ãã mabaoot? —näk mãh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hóm wahè y n'aa. Doooh y hapèè bã n'yy hēnh rahed'oo —näng mã Marija Madarèn.

14 Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegãã wät. Taheg'ãas mã Jesus tii bã hageèt. Doooh m' tah'yy ganyb bã Jesus tado bã. 15 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—H'èèd p'ãã mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mãh.

Ta tii bã joom mahang moo hew'èet do ted'oo mãh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hä:

—Óm tado bã ti hado nyih, maher'ood hä y n'yy hēnh mamahüüm, y behèen hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mã Marija Madarèn.

16 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Marija! —näng mãh.

Ti m' Marija ty kaw'óod dák ta wè, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —näng mãh. ("Ma matèg", tahanäng pé m' tii.)

17 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Moo dèè manã hä ȳy —näng mãh. — Doooh Ee wè y ewäd s'èèg nã bã. Ahóm hãj haa hedo padèèk do sa wè. Hahȳ da maher'ood sa hä kèh y n'aa: "Ȳ asèèk Yp y wè, bē Yb na-ãaj, P'op Hagã Do y h'yy kaha'eeh doo, bē h'yy kaha'eeh do wè", tii da a kyyh —näng mã Jesus ta hä.

18 Ti m' Marija Madarèn bajèng Jesus ma matèg sa wè. Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mã tanooh. Tapanäk sa hä Jesus kyyh.

Ta ma matèg hä Jesus kasee do panyyng n'aa hahȳh

19 Ti noo gó né hē m', met'uuh hä, atsēm, séd hä Jesus ma matèg rakata padèèk. Baad ranoo gatsèè dák ta tæg me tób nooh, sa wahè n'aa raje'ȳm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'èèd kãn sa mahang, ti m' takedèng sa hä:

§ 19:37 Sakarija 12.10 hä takerii dák tii. Doooh warahén raky n'aa napèè bã ta ti kerih doo. P'op Hagã Do né hē hanoo, kerih do kametèeh hyb n'aa. * 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

—Taw'āāts hē bē P'op Hagā Do h'yyb en'yyim —nāng mäh.

²⁰ Takedēng do jawén paa bā tametēeh sa hā ta mooh, ta baa. Tak'ēp ta ma matēg ratsebee bong Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bā käh.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yyim —nāng mäh. —Ee ŷ tamejūū doo da, bē ŷ mejūū hŷŷ käh —nāng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wē, ti m' taky hadoo:

—Bē gado P'op Hagā Do Sahee —nāng mäh.

²³ —Bē hyb n'aa mabaan bā nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagā Do mabaan né sa hā. Bē hyb n'aa manabaan bā sa hā, dooh P'op Hagā Do mabaan bā sa hā —nāng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd nāng doo, “Kawareeh” ramaneēeh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bā. ²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bā Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bā.

—Atapuwa tyw n'aa ŷ nahapēē bā ta moo hā, moh ŷŷ me ŷ manep'aa bā tapuwa tyw n'aa ta moo hā, ta baa rejoooh do tyw n'aa na-āāj hē, dooh ŷ ky dahé bā! —nāng mäh Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hā, p'aa hēnh ta ma matēg rakata p'ēē tób gó. Toméh sa sii käh. Noo gatsēē né paawā tób, Jesus kas'ee g'ēēd käh sa mahang, ti m' takedēng sa hā:

—Bē P'op Hagā Do h'yyb en'yyim —nāng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hā taky hadoo:

—Mamep'aa hahŷŷh —nāng mäh. —Mahegāā moh ŷŷ. Magadahēē a mooh, mamep'aa bah ŷŷ bā —nāng mäh. —Maky sēew manäh! Maky dahé! —nāng mäh Jesus Toméh hā.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahēh ŷ n'aa, P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do ōm! —nāng mäh Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagā Do ky n'aa edēng da jé ŷ ranahapēē né paawā ky dah'eeh doo —nāng mäh Jesus.

³⁰ Hajōng nā Jesus pehuunh ta ma matēg rabahapäh bā. Dooh ta ti takerii ma hahŷŷ hā. ³¹ Hahŷŷ hā kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do T'aah bē ky daheeh hyb n'aa. Ta hā bē h'yy kae bā, bē d' edēb had'yyt hē P'op Hagā Do wē Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hā Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hēnh ta ma matēg sa hā karaj'aa Tiberijas* häd nāng do nabyy me. Hahŷŷ d' paah: ² Simaw

Peed häd nāng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneēeh doo), Natanajéw häd nāng doo (panang Kanah, Garirej hāj n'aa bā hana doo), Sebedew häd nāng do taah, pawóp hē Jesus ma matēg wób, séd hā rababoo dāk.

³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hā:

—Tah'ŷŷb ŷ es'aak —nāng mäh.

—Ej. A sii āā bah'ūūm —nāk mā ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ēeh. H'oo yb gó ragatsēg t'oonh. Ti m' rabesaag käh. Resaag had'yyt hē paawā atsēm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Bāp paa Jesus bag'ēēd käh karaj'aa takēeh hā. Dooh ta ma matēg rah'yy genā bā Jesus tado bā.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naēeh:

—Najis haa —nāng mäh. —Ākā, bē mo haj'aa? —nāng mäh.

—Tabad'op hē āā mo haj'aa —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'āāts hē hub hēnh tabanāng hēnh bē datu karahi, tii bā bē mo haj'aa enäh da —nāng mäh.

Tii d' rabad'oo bā käh, hajōng tah'ŷŷb karahi gó. Dooh rahaja bā rej'ooj nā bā, tak'ēp hajōng do hyb n'aa tah'ŷŷb.

⁷ Ti m' Jesus ma matēg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hā:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —nāng.

Ti m' Simaw Peed häd nāng do maa napäh bā käh Jesus tii, tahanāng doo, nabyy hē tadadäg dāk ta hatsē pooj jé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wē tabatsóm hōm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'ūūm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyy. 100 meet tahy n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejoonh tame naa. ⁹ Rakajaa bā käh ta nabyy me, tēeg sēh hahōng do rahapäh. Tah'ŷŷb kejā ta jó. Pawóp na-āāj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mana tah'ŷŷb bē mo haj'aa wób —nāng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsēk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nā käh karahi. Hajōng tah'ŷŷb hew'āp do ta gó. 153 tah'ŷŷb. Jawyg né paawā, dooh karahi kegek boo bā. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ēep bē ana, bē awēeh —nāng mäh.

H'yyb e'ŷŷm “Jaa ōm?” rawén neaanh. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hā. ¹³ Ti m' Jesus bado dāk pāw, tah'ŷŷb daheeh, ti m' taban'oo dāk sa hā. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hā, taganā wät do jawén paa bā.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Babahaja dāk bā rawēh doo, Jesus ky hadoo mā Simaw Peed hā:

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hē ta häd.

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ȳ rakamahān do bahānh ȳ makamahān? —nāng mäh.

—Ȳȳ —nāng mā Peed. —Mahapäh né hē òm ȳ gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ȳ b'ée taah hedo padēek doo —nāng mäh.

¹⁶ P'aa hēnh Jesus beaanh ta hā:

—Simaw, Jowāw t'aah, ȳ né makamahān? —nāng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ȳȳ —nāng mäh. —Mahapäh né hē òm ȳ gen'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ȳ b'ée hedo padēek doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kā tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ȳ né magen'aak? —nāng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mā tamawoob nuu me, “Ȳ makamahān?” tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —sahōnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē òm ȳ gen'aak doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ȳ b'ée hedo padēek doo —nāng mäh. ¹⁸ —Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Mapapunh nā bā mabeheh'ȳȳh, mabaheh'ūūm mah'ȳyb dāng doo hēnh. Mawah'ēē dāk bā kā, madajoom da a mooh, òm da ramaw'ȳyd dāk, maka-narēn hēnh òm da ramahūūm —nāng mā Jesus ta hā.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da Peed dajēp, tadajēp do hā P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Hamäh, jawén ȳ ahōm —nāng mäh.

Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do panyyg n'aa hahȳȳh

²⁰ Dawē hā Jesus sii Peed bawät bā kā, ta jawén p'aa hēnh tabegāā wät. Tahapäh Jesus ma matēg baad Jesus kamahān do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matēg Pas-kowa tā n'aa rabawēh noo gó p'eets hē takatahā dāk Jesus hā, “Jaa ti òm haēēnh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bā, tabeaanh mā Jesus hā:

—H'ēēd hado da ēr jawén hana do hā? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ karēn bā paawā tanadajēb bā, p'aa hēnh h̄ȳ pong jé naa ȳ bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā? Ȳ karēn ti òm hēp ȳ hata had'ȳyt hē —nāng mā Jesus Peed hā.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, ra-her'ood hōm kán Jesus ma matēg sa ma-hang, dooh m' ta ti Jesus ma matēg dajēb bā.

Dooh tii d' Jesus edo bā. Jāām hē hahȳȳ da Jesus kyyh: “Ȳ karēn bā paawā tanadajēb bā, p'aa hēnh h̄ȳ pong jé naa ȳ bahyng bā kā, hēd n'aa ti a hā”, nāng paa m' Jesus ta hā.

²⁴ Ȳ né hē ti ta ti ta ma matēg. Ȳ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. Ȳ né hē hahȳ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ȳ bahapäh, te hub né hē sahōnh hē ta ky n'aa ȳ erii wät doo.

²⁵ Hajōng Jesus moo wäd wät do ȳ nerii wät doo. Hā ȳȳ, ji erii bā paawā sahōnh hē, dooh paawā badāk hahȳ tahaja wäd bā ta tyw n'aa, ji erii bā sahōnh hē. Jāām hē kā.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagã Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, òm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hē Jesus mo haj'aa paah, tama metēek do paa na-ããj hē, hỹ pong jé Jesus bas'ēeg kãn P'op Hagã Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasēek do pooj jé, P'op Hagã Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasēew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hē ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajep jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametēeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edēb wät né hē rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametēeh sa hã. 40 m' ta ãh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagã Do bag'ãas do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. ⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawēh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarēnh bã bē ayyw dó. T'ĩ hēnh da bē gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bē hã ỹ her'oot do paah. ⁵ Hahỹ né hē ti ỹ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naēng me. Dooch ta ãh hajõõ bã, bē hã P'op Hagã Do banoo ta Sahee bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —nãng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padēek bã séd hã, tamehejũũ do reanah Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraéw buuj hã, ãã wahē n'aa, ãã tabahag'ãas hyb n'aa? —nãk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bē panyyg enãh do jawén tado bã, Ee ky dãng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagã Do Sahee bajēe suun bã bē h'yyb tym gó, tii bã da bē h'yyb tym hejoonh, kēh ỹ n'aa bē baher'oot hyb n'aa. Kēh ỹ n'aa bē her'ood da panang Jerusarēnh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badãk hahỹ haw'ãats hē da bē baher'oot kēh ỹ n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagã Do masãg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hē tabasēek. Wē puh ejēn wät mã rawēn nahapēē wãd kãn. ¹⁰ Rabahag'ãas bã Jesus hasēek doo, nyyw hē m' rakasee pawóp hē ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ãã mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Héd n'aa babã bē bab'ēeh, wē hã bē baheg'ãas, Garirej buuj? —nãk mãh. —Ti né hē Jesus bē mahang hawät doo, hỹ pong jé hasēek doo, ti né hē da paa me hahyng. Bē hapäh do hadoo tabasēek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hēnh —nãk mã ããs sa kyyh sa hã.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m', tii b' naa, waēē joom oriib banãng doo bã naa, rababaaj nã Jerusarēnh panang hēnh. Dawēē nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooch do Saab hã, ti pénh mã tii.

¹³ Ti m' rakajaa bã m', rabajēē p'ēē mã ta gawakõ p'op gadãk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahỹỹ d' paa m' kata j'eenh do sa hãd: Peed, Jowãw, Tsijaag, ãn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoromēw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahõnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakããn, Marija (Jesus ỹyn), ỹỹj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsēē hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mã ti kata pad'ēek doo.) Ti m' Peed bas'ēeg gēēt sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē maa newē kēh ỹỹ, wakãn haa —nãng mãh. —P'ooj ub ér wahē makũ Dawi hãd nãng doo, P'op Hagã Do Sahee kyy gó taher'oot Judas Ikarijot makũ ky n'aa, P'op Hagã Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagã Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso dãk do metēē n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ ãã see paa né tii, ãã kanatēē paah. ¹⁸ (Jesus majĩĩ sa moo gó tan'oo dãk do sãm n'aa me tamets'ēē hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadēē hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mã tagan-abãh hõm. Ta j'aa tyd mã gatsék. ¹⁹ Ti m' sahõnh hē Jerusarēnh buuj raky n'aa napäh bã m', ta hãd ramaneēēnh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneēēnh Akaredãm) —nãng mã Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—P'op Hagã Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii dãk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahỹỹ da takerii dãk:

“Ta tób paah, dooch ta yt hagēē wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii dãk hahỹỹ da:

“Taw'ãats hē ta see ta jawén buuj”,‡ nãng mã Peed kyyh, P'op Hagã Do kyyh taher'oot do Saaw-Mo hã.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

* 1:1-2 Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo. † 1:20 Saaw-Mo 69.25

‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

—Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ēr esoos hapäh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó äā ma-hang, tabasēek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hē da äā ky hata. Äā sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajēp jawén paa bä ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hä.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneēenh doo (ta häd see ramaneēenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. ²⁴⁻²⁵ Ti m' hahÿÿ da Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēe:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh äā sahōnh hē —näk mäh. —Mamētä jaa ta ti masēew däk do Judas jawén buuj, mamejūū do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas makūū mamejūū do see tado wäd bä. Ahōm nesaa do tamoo wät do sām tagadoo hēnh —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²⁶ Ti m' pä taah hä raberii padēek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aaah adēē hyng tüü. Ti m' rabaheg'äas. Matsijas häd mä ta hä. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kän p'aa hēnh Jesus mejūū doo.

2

Jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pēn-Tekos häd näng do noo gó m', séd hä m' sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padēek sét tób yt hä. ² Ti m' nyyw hē, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ēp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ääts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tēeg hōō hadoo mä tabehūūm sa hä. ⁴ Ti m' sahōnh hē kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajēng, tabanny däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahūūm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarēnh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ääts hē häj n'aa bä naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padēek. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahōnh hē häj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ēp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ēed hado hÿÿ éh? —näk mäh. —Sahōnh hē her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ēed hyb n'aa ti rabahajaa sahōnh hē ēr kyyh rer'ood bä? —Er maa napäh rer'oot do ēr kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ —Er mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa

bä naa, Mesopotām babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Pōn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ääj hē panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Er mahang ti abong Judah buuj heh'äat ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dēeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Er sahōnh hē ēr maa napäh ēr kyy me P'op Hagä Do tak'ēp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē rah'yyb manepēē bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ēed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa e'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejūū do wób, sa sii tabas'ēeg géet. Ti m' kata pad'ēek do sa hä tabaher'oot. Tak'ēp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarēnh buuj na-ääj hē, baad bē maa newē bē ÿ maher'oot doo —näng mäh. —ÿ her'oot bē hä hahÿ bē hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ —Ha'oom doo, bē ed'oo hahÿ ajyy. Dooh raoom bä. Bāp paa nä. Dooh ji aoom bä nyyw hē bāp paa. ¹⁶ Hahÿ bē hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowēw häd näng do her'oot do paah. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahōnh hē tagawatsig pooj jé, näng mä P'op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa hä.

Bē taah, bē toog na-ääj hē raher'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ēeh hadoo da pahēew sa hä.

Wahēh s'ēeh enäh da.

¹⁸ Wē ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿj sa hä na-ääj hē.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot da.

¹⁹ Wē hä ÿ pehuunh da tak'ēp had'op doo.

Tüü ta heen n'aa ÿ metēeh da.

Majyyw, tēeg hōōh, atsyng na-ääj hē ÿ metēeh da.

²⁰ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ahying do pooj jé,

ti noo gó né hē, papÿÿj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ēp da tabanäm, hetsooh né hē da,

gabareeh do bag hadoo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

21 Sahõnh hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa etsêê doo,
wê yÿ da sa h'yyb tym edêp y an'oo bã.*

22 Ti m' Peed ky hadoo ênh:

—Isaraew buuj, bê maa newê hahÿÿh — nãng mäh. —Jesus Nasarêh buuj pehuunh tak'êp hadoo doo. Tametêeh P'op Hagã Do hejój. P'op Hagã Do né hê ti hanoo ta ti ta hã, baad P'op Hagã Do h'yyb dãng ta hã ji bahapãh hyb n'aa. Bê hapãh né hê tii. 23 Ti né hê Jesus ran'oo dãk do bê moo gó, p'ooj ub P'op Hagã Do h'yyb dãng do hadoo né hê. Ti né hê Jesus bê daj'êep doo, bê epêem dãk doo. Ajyy P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bê mejüü repêem dãk. 24 Tii da bê hadoo né paawã, Jesus ganã wãt dejêp do mahang P'op Hagã Do an'oo bã. Tadjêp jawén paa bã, edêb wãt P'op Hagã Do an'oo bã. Tii d' tawén d'oo, dooh dajêb haja bã taj'aa ketsêê bã Jesus hã. 25 Hahÿÿ da êr wahê makü Dawi her'ood dãk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym yÿ gó Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do y hapãh had'yyt hê,

pój yÿ jê tabahôm. Hup yÿ hênh tabawãt do hyb n'aa, dooh y h'yyb eyÿm bã.

26-27 Ti hyb n'aa y h'yy gadajang,
ti hyb n'aa y ma ejãm y tsebê do hyb n'aa.
Dooh kamak y n'aa meréd bã y radakã jêng doo hênh.

Dooh man'oo bã a karom tsyt hê a wê moo wãt do ta kamag n'aa karejã bã.

Ti hyb n'aa, dooh y eyÿm bã y dajêb né paawã.

28 Hã y mametêeh ta tyw n'aa hÿ pong jê hahôm doo,

ji awãd had'yyt doo hênh.

Tak'êp y tsebê a matym gó man'oo bã”, † nãng mã Dawi Jesus ky n'aa hã.

29 Ti m' Peed baher'oot ênh sa hã:

—Wakãh haa —nãng mäh. —Wyt ta maab hê ti y her'oot do bê hã. Êr wahê makü Dawi, ta ti her'oot do paah, dajêp. Radakã jêng. Da hê ti anãng nã êr panang bã ta kamag n'aa paa hood. 30 Noo ese ti Dawi maküüh, P'op Hagã Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hê ta ky n'aa taher'ood bã. Tahapãh né hê ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paa ta hã. Ti awãt, P'op Hagã Do ky n'aa enooh ta hã, Dawi panaa see êr wahê pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj.

31 Ta jawén hawãt do tahapãh do hyb n'aa Dawi makü wén her'ood dãk, Kristo, P'op Hagã Do h'yyb Dãng Do ky n'aa, Kristo dajêp do jawén paa bã ganã wãt do ky n'aa. Dooh P'op Hagã Do h'yyb Dãng Do radakã jêng doo hênh tayyw bã, tanooh. Dooh ta kamag n'aa

karejã bã, tanooh. 32 Ta ti Jesus, ta ky n'aa bê hã y her'oot doo, ti né hê P'op Hagã Do an'oo bã edêb wãt p'aa hênh. Taganã wãt jawén paa bã, ãã sahõnh hê ãã bahapãh, ta ky n'aa ãã wén maher'oot. 33 Hÿ pong jê tabasêek P'op Hagã Do an'oo bã. P'op Hagã Do hub hênh tabasoooh P'op Hagã Do an'oo bã, ta sii tabag'ãas hyb n'aa. Tii bã ta Yb an'oo dãk ta Sahee ta hã, êr hã taky n'aa enooh do paah. Ti né hê hÿÿ kã tanoo do ãã hã kã. Ti né hê ti bê maa newêê doo, babã bê hapãh doo. 34 Dooh Dawi makü hÿ pong jê hasêek do tado bã. Ti hadoo né hê hahÿÿ da ta kyyh:

“Wahêh yÿ hã P'op Hagã Do ky hadoo:

‘Aso hup yÿ hênh, si y mabag'ãas hyb n'aa.

35 Tii bã kã da a maji da y nes'êem,

ôm da raky daheeh y an'oo bã.’” ‡

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagã Do kyyh.

36 Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraew buuj, wakãh haa, bê y maher'oot baad ub, bê sahõnh hê baad bê bahapãh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bê epêem dãk doo, P'op Hagã Do an'oo dãk tak'êp hyb n'aa jawyk tabado dãk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagã Do h'yyb Dãng Do tabado dãk hyb n'aa na-ããj hê —nãng mã Peed kyyh.

37 Ti m' kat'aa do ramaa napãh bã m' Peed kyyh, tak'êp mã rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãh haa, —nãk mäh —nyy da êr bad'oo hÿÿ kã?

38 Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ãats hê bê h'yy kawareem P'op Hagã Do wê. Taw'ãats hê Jesus Kristo hãd gó bê ranu gemuun hóm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bê h'yyb tym gó hanãng do P'op Hagã Do awug hóm da. Tii bã da tanoo da ta Sahee bê hã —nãng mäh. 39 —Bê hã, bê panaa hã, ta wób hã na-ããj hê dawêê habong do P'op Hagã Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hê tanaêêh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —nãng mã Peed kyyh kata padêek do sa hã.

40 Ti m' hajõng Peed her'oot nã sa hã. Tak'êp tabetsêe sa hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bê kedêeb, ky nes'aa do sa nemuun bê P'op Hagã Do narejãã hyb n'aa —nãng mäh.

41 Ti m' ranu gemuun hóm mã Peed her'oot do gad'oo doo. Kata dãg kãn mã P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata dãk doo kã ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw.

42 Baad mã rahyb n'aa matakêê 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metêek do hã. Séd hã had'yyt hê rababong. P'op Hagã Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsêê. Raganebãh

* 2:21 Jowêw 2.28-32 † 2:28 Saaw-Mo 16.8-11 ‡ 2:35 Saaw-Mo 110.1

hõm pāw, sahõnh hē rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajēp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mā Jesus mejüü do rametēek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ēp né hē rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hā rababok Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hē sa ma sa hā né hē rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ēem sa ma sa wē hanāng doo. Ta sām retyn hõm mā sahõnh hā, wē bedoh do sa hā. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hē. Sa tób yt hā séd hā sa tā rabawèh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebē do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejām, P'op Hagä Do raj'aa etsē do ky n'aa rahe'oot. Sahõnh hē ta wób ragen'aak Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bá ta hā h'yy ka'eeh do kahüüm magyys hē.

3

K'yy gadóm do Peed haso dāk do panyyg n'aa hahȳyh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bá, Peed Jowāw daheeh rabah'üüm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, P'op Hagä Do hā Judah buuj raky n'aa hetsē do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadē noo bá aj'yy k'yy gadóm do bahāng. Ta hā d' né hē takenāng noo gó. Ta noo "Hanām Doo" ramaneēeh doo bá tabahāng. T'ī hēnh ramana had'yyt hē, dajēer tabetsēē hyb n'aa hejēng do sa hā. ³ Ti m' tabahapāh bá Peed Jowāw daheeh hajēē p'ēē doo, tet-sēē mā sa hā. ⁴ Ti m' rabaheg'āas ta hā, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegāā āā wē —nāng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakā dāk mäh. Ranoo ted'oo dajēer ta hā. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Doo wē ȳ hanāng pé k'āats tēg gabarēeh doo, hewak do na-āāj hē. Wē ȳ hanāng do ȳ anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awād däg! —nāng mäh.

⁷ Tii bá m' Peed moo ej'ooj sēek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sēek. Ti m' nayyw hē ta tsyyim bahub dāk. ⁸ Tabas'ēeg gēēt bá getsēg wāt mäh. Ti m' tadu doo tabawād dāk. Ajēē suun kām mā sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awād dāk mäh, getsēk mā tawād bá. P'op Hagä Do m' taj'aa etsēē wāt. ⁹ Ti m' sahõnh hē rabahapāh bá hawād dāk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsēē dāk bá, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa ēr hep'ēeh doo, tób noo bá "Hanām Do" hād nāng doo bá hahāng doo, dajēer hetsē doo —nāk mā sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mā hawād dāk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kā aj'yy hawād dāk doo, dooh m' teréd bá Peed Jowāw daheeh. Ti

m' sahõnh hē t'ī hēnh rawaj'aa padēek, raheg'āas hyb n'aa. Saromāw hād nāng doo bá rabab'ēeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ēeh bá m' ranu sabug dāk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hā:

—Isaraēw buuj —nāng mäh. —H'ēed hyb n'aa bē meuunh? H'ēed hyb n'aa āā wē bē baheg'āas? Āā ky gabuuj bē ed'oo, baad P'op Hagä Do hā āā h'yy kasadā do hyb n'aa bē ed'oo, ti aj'yy bawād dāk —nāng mäh. ¹³ —P'op Hagä Doo, Abaraām, Isak, Jakõh rah'yy kaha'eeh doo, ēr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ēp Jesus kawehēē dāk hyb n'aa. Ti né hē an'oo dāk paa ta wób sa moo gó tadjēp hyb n'aa. Baad né paawā Pirato beréd hõm tabahõm, bē ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bē h'yy kawareem baad had'op do wē, P'op Hagä Do karēn doo da hawāt do wē. Bē mejüü Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ēep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bē daj'ēep paa ji hed'ēep doo. Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do an'oo bá taganā wāt p'aa hēnh. Āā sahõnh hē, baad ub āā bahapāh ta tii, ta ky n'aa āā wén maher'oot. ¹⁶ Jesus hād gó āā h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahȳ aj'yy bē hep'ēeh do wén k'yy hub dāk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hād gó né hē tawén has'oo dāk, baad ub bē bahapāh doo kā —nāng mā Peed sa hā.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Wakān haa —nāng mäh. —Ȳ hapāh, dooh bē h'yy ganyy bá, bē wahē n'aa na-āāj hē, tii da bē bad'oo do paa Jesus bē rejāā noo gó. ¹⁸ Tii da né hē takaja dāk P'op Hagä Do an'oo bá, ta pooj jē sahõnh hē ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hā. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo, ahoop mā da dajēb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē t'yyd kamehīn bē bad'oo do hā. Bē h'yy kawareem, P'op Hagä Do hā bē h'yy ka'eeh, nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē tah'yyb en'ymm hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bē hyb n'aa tasēm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bē mahang —nāng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ēnh:

—H̄y pong jē Jesus bagā nā, takajaa bá kā sahõnh hē P'op Hagä Do benām doo. Tii da né hē p'ooj ub taky dāng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēw bong do rahe'oot do hā. ²² Hahȳ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hā: "P'op Hagä Do ky n'aa rod ȳ hadoo doo da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bē h'yy kaha'eeh do an'oo bá bē mahang ganyyh da. Bē ky dahē da ta kyyh tahe'oot doo. ²³ Jē ta hā ky nadaheeh doo, dooh né hē P'op Hagä Do gado wād bá ta karapee mahang",* nāng Mosees kyyh —nāng mā Peed.

* 3:23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ênh:

–Sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuëw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ääj hê Samuëw jawén her'oot doo, raheer'oot paah, da hê ér mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bê né hê ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hã. Bê né hê ti gadoo do pan'aa ér wahë makü sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky dang do paa ér wahë makü Abaraãm hã: “Sahõnh hê badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa kedëng da a panaa see[†] hyb n'aa”,[‡] nãng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kãn:

–Ta t'ahä P'op Hagä Do gany wät jawén paa bã, pooj jé tamejüü bê wë, bê taky n'aa edëng hyb n'aa, bê tah'yb wareem hyb n'aa nesaa do bê moo bok do mahãnh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, Sadusëw häd enãh do na-ääj hê, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaheer'oot bã hajök do mahang. ² Tii kã m', han'aa do tak'ëp mã rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.* ³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tüüh däg mã papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaheer'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hê, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed raheer'oot doo. Kahüüm magyys hê Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw däk mã tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hê, Jerusarënh bã rakata padëek rabaheer'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd nãng doo, Kajapas, Jowãw, Aresãn, ajyy wób na-ääj hê P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wakãän. ⁷ Ti m' ramejüü ramena b'ëeh Peed Jowãw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reanh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

–H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bê haso däk? –nãk mã sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mã Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm. Ti m' Peed ky gadoo:

–Bëeh, Judah buuj bag'ääs doo, bëeh, sa wahë n'aa hedoo doo –nãng mãh⁹ –ää bë eanh nahëe nãng do hã baad ää moo bok do ky n'aa. Bê karën mã bë bahapäh nyy da tabahas'oo däk. ¹⁰ ÿ her'oot baad ub

bê hã, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahõnh hê Isaraëw buuj na-ääj hê: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëëm däk do paah, P'op Hagä Do an'oo bã ganã wät do hejój gó né hê tabahas'oo däk hahÿÿ aj'yy bë mahang hag'ëed däk doo –nãng mãh. ¹¹ –Jesus né hê ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa tehem'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado däk doo –nãng mã Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã.[†]

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

–Jããm hê Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh ta wë ji basëek hyb n'aa. Doooh ta see pé badäk hahÿÿ haw'ääts hê ji h'yyb tym hed'ëep doo –nãng mãh.

¹³ Ti m' sa wahë n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowãw daheeh raheer'oot rabahapäh bã, dooh né paawã tak'ëp rama kamet'ëeg bã, ky n'aa netsã né paawã. Peed raheer'oot do hã, Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh. ¹⁴ Sa mahang né hê aj'yy has'oo däk do bagëët. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hê, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejüü Peed Jowãw daheeh raban'yhy dó. Ti m' sa wahë n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

–Nyy d' ér bad'oo sa hã? Sahõnh hê Jerusarënh buuj raheer'oo enã hãhÿÿ baad rapahuunh doo. Doooh tahaja bã ér ky n'aa jejën bã –nãk mãh. ¹⁷ –Taw'ääts hê ér meduuk sa hã, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hã Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'üüm hyb n'aa –nãk mã Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hê rakaner'ood bã.

¹⁸ Ti m' ramejüü Peed Jowãw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hënh. Ti m', tak'ëp ramejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

–Bë daaj hê bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejüü do hã ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejüü do hã ää ky daheeh? ²⁰ Doooh ää haja bã ää ky n'aa eréd bã ää her'oot do ää maa napäh do hã, ää hapäh do hã –nãk mã Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hënh rage'ÿÿm sa hã. Rage'ÿÿm jawén paa bã m', raberéd hõm rabah'üüm hyb n'aa. Doooh rahapëe bã nyy d' rabad'oo Peed Jowãw daheeh rarejãä hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo däk do hyb n'aa. ²² Aj'yy has'oo däk doo, 40 bahãnh däg ta baab n'aa.

[†] 3:25 Jesus né hê ti Abaraãm panaa see , taky dang doo.

[‡] 3:25 Genesis 22.18, 26.4

* 4:2 Sadusëw sa hã ji dajëp

jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã p'aa hënh.

† 4:11 Saaw-Mo 118.22 hã takerii däk tii, Peed ky dang doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿh

²³ Ti m' Peed Jowāw daheeh rabered hōm jawén paa bä kä m', rabahōm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hä sahōnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bä m', séd hä m' raky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä. Hahÿh da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hë mabag'ääs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahōnh hë badäk hahÿh, wë, akajar na-ääj hë, sahōnh hë ta hä habong do na-ääj hë. ²⁵ Hahÿh da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hä, Dawi, ää wahë makü kyy hä, a wë rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahÿ haw'ääts hë habong doo,

Judah buuj nadoo doo, rakawajään?

H'ëed hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëe nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, ta hä raky nadaheeh hë n'aa.

²⁶ Badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hä,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë,

Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ääj hë,

rakamajÿi hyb n'aa.”[†]

²⁷ —Te hub né hë —näk mäh. —Babä panang bä, ää wahë n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraew buuj nadoo do sii, Isaraew buuj sii na-ääj hë rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hë a wë kasëew däk do wë, Jesus wë, mah'yyb däng do wë. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hë rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hë ää rage'ÿÿm doo. A karom né hë ääh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿÿm doo me, a ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ää hä a hejój, nahëe enäh do ää baheso hyb n'aa, ää pehuunh hyb n'aa, ää moo bok hyb n'aa jì hyb n'aa meunh doo, Jesus a karom tsyt hë a wë kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëe bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëe doo, rabab'ëeh bä katajus wät mä k'ääts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahōnh hë sa hä tak'ëp mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb neÿÿm doo me rabaher'ood kån P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëek do panyyg n'aa hahÿh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahōnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yyim ta wób sa hä. Doooh sa mab hë sa ma tado bä, sahōnh hë sa ma hadoo. ³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä

Do hejój me raher'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hä, baad tabahag'ääs sa hä. ³⁴ Doooh kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ääj hë, resëem hōm mä tii. ³⁵ Ta sām ramanaa Jesus mejüü do sa wë, rabets'ëe hōm hyb n'aa wë bedoh do sa hä.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejüü do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yyim doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëem hōm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sām tamanaa Jesus mejüü do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ÿÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hōm mä na-ääj hë tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sām uuh Jesus mejüü do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Sathanas, Nesaa Do Yb, òm tah'yyb mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sām, a hä rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hë paa ti tób hood pan'aa. Ta sām, mesëem hōm do jawén paa bä, a ma né hë paawä. H'ëed hyb n'aa, sahōnh hë a hä rep'aak do mets'ëe däk maken'oooh? Doooh ää tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hä.

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tüü, dajëp mäh. Ti m' sahōnh hë raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajëÿÿm bong mä tak'ëp. ⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hë denaa hë Ananijas makü ÿÿm bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Doooh m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hä:

—Baad maher'ood hä ÿÿ —näng mäh. —Jääm né hë hahÿ tób sām, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—ÿÿ. Ti né hë ta sām —näng mä ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegää, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Òm

da ramahüüm hÿÿ kä —näng mä Peed Sapira hä.

¹⁰ Ti m' Sapira badëë hyng Peed bagëët bā, dajëp mäh. Pahëëw hedoo do rabajëë p'ëë bā, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakā jëng ta patug makū pa. ¹¹ Ti m' sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ääj hē rajeÿÿm bok mäh.

Jesus mejüü do hajōng ranahëë esog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus mejüü doo, 12 hedoo doo, hajōng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajök do sa mahang. Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagā Do rayd hyb n'aa esee do yt hā, Saromāw hād näng doo bā. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawā Jesus hā h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bā, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hē m' ajyy, ÿÿj, Jesus hā h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahëë enäh do ramena tyw n'aa hahād hā. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabëë bā, ta wób sa hā ta maëts badäng hyb n'aa. ¹⁶ Hajök panang Jerusarēnh nedaa bā haj'eenh do han'aa. Ramena nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ëëk do na-ääj hē. Ti m' sahōnh hē rabaheso hōm.

Jesus mejüü do Judah buuj wahë n'aa rarejāa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, Sadusëw hād enäh do ta sii habong do na-ääj hē rah'yy kajewëëts kån Jesus mejüü do sa wë. ¹⁸ Ti m' rameso padëëk, ti m' ragada-hew'ëës doo gó m' radewäts b'ëëh. ¹⁹ Ti m' atsëm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ääs tanoo gasëëts nyh mä Jesus mejüü doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bë ahōm nä P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. T'ÿÿ hēnh bë her'ood hajök do sa hā hahÿ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb näm do Jesus an'oo dāk do ky n'aa. Sahōnh hē bë her'ood sa hā —näng mä ääs kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hōm bā kā rabahōm P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā, ääs mejüü doo da sa hā. Ti m' radu doo rama metëëk doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, ta sii habong doo, ranaëēnh sahōnh hē Isaraëw buuj sa wahë n'aa, séd hā rakata padëëk hyb n'aa. Sahōnh hē sa wahë n'aa ramaneëēnh Sinedirijo. Tii bā m' ramejüü rahahëēnh Jesus mejüü do radewäts b'ëëh do paa bā. ²² Ti m' warahén rakaja hōm bā t'ÿÿ hēnh, dooh m' rawyyd bā. Ti m' rababaaj nā, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Ää kaja hōm bā, baad tanoo katsë. Ta noo bā warahén rabab'ëëh. Ää noo gasëëts hōm bā, dooh ta gó hab'ëëh péh! —näk mä sa kyyh.

²⁴ P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahë n'aa, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób raky n'aa napäh bā m' tii, h'yyb manepëë boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —näk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bë dewäts b'ëëh do paa ti ab'ëëh P'op Hagā Do tób n'aa w'oo hā. Hajök do hā rama metëëk —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahë n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëēnh mä 12 hedoo doo. Jesus mejüü doo. Rakaja hōm bā, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejä bā. Rajeÿÿm hajök doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ëë doo. Pā me ramakut red'oo doo doo hyb n'aa, 12 hedoo doo rarahejä bā paawā. ²⁷ Ti m' rakaja hōm bā, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo beaanh hyb n'aa sa hā. Ti m' ta ti ky hadoo sa hā:

²⁸ —Tak'ëp bë ää mejüü paa ää ky n'aa jaw'yyk doo me, bë ma manetëëk hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hē da bë her'ood”, näk paa ää kyyh bë hā. Ti hadoo né hē bë nabuj keh'üüm. Sahōnh hē Jerusarēnh buuj sa hā bë met'ëëg hōm nanäng Jesus ky n'aa. Ää daj'ëëp ta ti aj'yy bë ky n'aa h'üüm. Ää hā bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hē raky hadoo:

—Taw'ääts hē P'op Hagā Do kyyh ti ää ky daheeh. Dooh tahaja bā ajyy sa kyyh ää ky dahé bā, ää hā ramejüü do baad tanu nadëë bā P'op Hagā Do mejüü do hā —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagā Doo, ër wahë makū rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganā wät dejëp do sa mahang tan'oo bā. Ti d' né hē Jesus bë epëëm dāk do paa b'aa kajatsëk do hā. ³¹ P'op Hagā Do wehëë dāk tii. Hÿ pong jé tabasëëk tan'oo bā. P'op Hagā Do hub hēnh tabasoooh ta sii sahōnh hē tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bā. Ji h'yyb tym deëb tabahadoo P'op Hagā Do an'oo bā, P'op Hagā Do hā Isaraëw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bā, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hōm hyb n'aa. ³² Ää sahōnh hē ää bahapäh ta tii. P'op Hagā Do Sahee, ta hā ky dah'eeh do sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, ti na-ääj hē tahapäh sahōnh hē tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bā m' Peed raher'oot doo, tak'ëp mä rakawajāan. Rakarēnh mä radej'ëep. ³⁴ Ti m' Parisëw see sa mahang hawät do as'ëëg gëët mäh. Ti m' tabaher'oot sa hā. Gamarijëw mä ta hād. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraëw buuj sa mahang. Ti m'

tamejũũ 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã:

—Bẽ maa newẽ kẽh ỹỹ, Isaraéw buuj —nãng mãh. —Baad bẽ hyb n'aa newẽ bẽ baad'oo do sa hã —nãng mãh. ³⁶ —Bẽ hyb n'aa newẽ p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das hãd nãng doo. Ky n'aa etsẽeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kãn. Radaj'ëep jawén paa bã m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadjëp bã, ahëëj jëng sahõnh hẽ. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas hãd nãng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hẽ tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ããj hẽ radajëeb kãn. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mã na-ããj hẽ. ³⁸ Ti hyb n'aa ỹ baher'oot bẽ hã: Na maboh. Bẽ eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bã ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —nãng mãh. ³⁹ —P'op Hagã Do du n'aa do tado bã, dooh bẽ haja bã bẽ medug bã sa hã —nãng mãh. —Baad bẽ matakã, ji hapãh mã ti P'op Hagã Do hã bẽ kamaj'ĩ —nãng mã Gamarijéw kyyh sa hã.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hẽ, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejũũ rabaheyyh. Ti m' ramejũũ mã sa hã ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejũũ do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mã rabaheyyh jawén paa bã, P'op Hagã Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagã Do tób n'aa yt hã, sa tób hẽnh na-ããj hẽ raheer'oot ta ãh hã had'yyt hẽ, rama metëek Jesus, P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mã Judah buuj, ta s'ee hẽnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mã Jesus mejũũ do sa hã ta tii bã babuuj sa ky n'aa. Hahỹy da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetséh doo bã, dooh ran'oo bã ãã sii habok do sa hã —nãk mã sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek séd hã, sa hã rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooh baad tado bã ãã eréd bã P'op Hagã Do kyyh ãã metëek doo, sa waa ãã betseéh hyb n'aa paawã. ³ Ti hyb n'aa, wakãhãa, ãã karên bẽ esoos bẽ mahang ajyy bẽ hep'ëeh do h'yy genãh doo, P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũũm doo. Ti ãã mejũũ sa hã rabetsëeh hyb n'aa sa waa. ⁴ ãã né hẽ, ãã ky

n'aa etsëe, P'op Hagã Do sii ãã ber'oot. ãã né hẽ ãã ma metëek P'op Hagã Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mã sa hã raheer'oot doo. Tii bã m' rasëm mã Es-Tew hãd nãng doo. Tak'ëp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagã Do hã. Baad P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũũm mã tii. Hahỹy d' mã rasëm do wób sa hãd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. ãn-Tijoka panang hãd nãng doo hẽnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé dák Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasëm jawén paa bã, ramehũũm kãn mã Jesus mejũũ do sa wẽ. Tii bã kã m', Jesus mejũũ do sa moo radatooonh sa nuu gó, raky n'aa etsëe sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagã Do ky n'aa kah'ũũm. Nayyw hẽ Jerusarënh bã takah'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wób rah'yy kae kãn Jesus hã.

Es-Tew ramaso dák do panyyg n'aa hahỹyh

⁸ Ti m', baad mã P'op Hagã Do hejój awät Es-Tew hãd nãng do h'yyb gó. Baad mã P'op Hagã Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa nãng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hẽ sa tób P'op Hagã Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresãn-Dirija panang buuj wób, Siris hãj n'aa buuj wób, Asija hãj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mã raky hũũm paawã, dooh m' rahaja bã. Es-Tew P'op Hagã Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahỹy da bẽ her'ood —nãk mãh. —“ãã maa napãh Mosees, P'op Hagã Do na-ããj hẽ Es-Tew ky n'aa rejãã doo”, denoo da —nãk mã sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ rakawajãã Es-Tew wẽ ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso dák, ti m' ramahũũm Sinedirijo ajyy n'aa sa wẽ, sa wahë n'aa wẽ. ¹³ Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Doooh hahỹ aj'yy eréd bã taky n'aa rejãã do P'op Hagã Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hẽ —nãk mãh. ¹⁴ —ãã maa napãh ta kyyh. P'op Hagã Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahãj jëng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëek do Jesus ahỹyd

hõm da, tanooh —näk mä noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hê Sinedirijo ajyy n'aa, t'ii hênh hat'oonh doo, baad mä raty padêék Es-Tew wê. Ta mamets, âãs mamets hado dâk mä sa hâ.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hâ panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hâ moo heb'ooh do sa wahê n'aa heh'âät do eanh Es-Tew hâ:

—Äkä, se hub né hê ta ti rahe'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakân haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newê kêh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hê sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät êr wahê makû Abaraãm hâ, Mesopotãm häd näng do hâj n'aa bâ Abaraãm bawät nä bâ, Arãn panang hênh takahÿyd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hâ: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakään, a yb tób paah. Ahõm da hêëj s'ee hênh, õm ÿ metêeh hênh,”* näng mä P'op Hagä Do ta hâ. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa hâj n'aa, Mesopotãm häd näng doo, ti m' tabahõm Arãn panang häd näng doo hênh. Ta yb dajêp do jawén paa bâ, P'op Hagä Do manaa wawêê hê êr babong do hâj n'aa bâ. ⁵ DooH P'op Hagä Do an'oos pé ta hâ, hêëj uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hê paawä hahÿ hêëj ta panaa pan'aa sa hâj n'aa pan'aa, Abaraãm dajêp jawén paa bâ. Tii d' taky n'aa enooh ta hâ, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bâ ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hâ: “Sa hâj n'aa nadoo hênh da a panaa rababok da. Tak'êp da ramejüü sa hâ 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hê da ramoo bok da t'ii hênh. Karahejää da t'ii hênh a panaa. ⁷ ÿ abaanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hâ. ÿ rahejää da. Ti jawén paa bâ, tii b' naa a panaa rababaaj nä bâ wawêê hê. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hâ —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejüü sa taah ramasuuj noo byyh ehök, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, 8 tabado dâk bâ ta äh, Abaraãm masuuj noo byyh hõg hõm. Tii d' né hê kâ Isak Jakóh yb. Jakóh kâ, ta häd see Isaraéw, 12 hëdo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hê Jakóh taah, êr wahê maküü, rahyb n'aa jewêš do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit hâj n'aa hênh, ta si n'aa hê tamoo wät hyb n'aa t'ii hênh. Ti hadoo né hê, P'op

Hagä Do hagää had'yyt hê Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'êep sahõnh hê nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit hâj n'aa wahê n'aa, Paraóh ramaneënh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bâ. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bâ kâ sahõnh hê Esit hâj n'aa hagä n'aa, ta tób hagä n'aa na-ääj hê tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kân Esit hâj n'aa bâ, Kanaãh hâj n'aa bâ na-ääj hê. Sahõnh hê m' rabahoop sah. DooH m' êr wahê makû sa waa rawyyd bâ. ¹² Tii bâ kâ, Jakóh ky n'aa napãh bâ joom s'êeb Esit bâ hanãng doo, tamejüü êr wahê makû t'ii hênh sa waa rabetsêê hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hênh t'ii hênh rabahõm bâ kâ sa waa hets'êê doo, Joséh baher'ood kân sa hâ sa hÿÿj né hê. Tii bâ Paraóh na-ääj hê heen n'aa nyy dâk Joséh wakään hâ, Joséh yb hâ. ¹⁴ Tii bâ kâ m', Joséh mejüü ramanaa ta yb, ta wakään had'yyt hê Esit hênh. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿyd j'eenh Esit bâ. T'ii hênh tadjêb kân. Tii b' né paa m' êr wahê makû radejêb kân. ¹⁶ Sa kamag paa ramahüüm p'aa hênh Sikëm panang hênh. Gabaho doo gó, Sikëm bâ Amoor taah sa hâ Abaraãm ets'êê hõm do paa radaboo jêng sa kamag n'aa —näng mä Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ênh:

—Tabedaa dâk bâ kâ Abaraãm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'êp êr wahê makû panaa rakaood bong Esit hâj n'aa bâ. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit hâj n'aa wahê n'aa see tadu doo tabag'âas doo. DooH m' ta ti ky n'aa napêê bâ Joséh maküü. ¹⁹ Ta ti sa wahê n'aa tawediü êr wahê maküü, tarejää na-ääj hê. Tamejüü sa taah papuu j henyys do raberéd is, radejêp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenãng Mosees häd näng doo. Anãm ti karapee. Ta yb, ta ÿÿn rawä wät, rejên sa tób bâ tamawoob hê kamarab. ²¹ Ranahaja wäd bâ rejên doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bâ kâ, Paraóh toog rabawyyd kân, taw'êeh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bâ. ²² Sahõnh hê Esit buuj rahajaa do rama metêék ta hâ. Tak'êp tii bâ kâ tahyb n'aa jawyk tahe'oot do hâ, tamoo wät do hâ. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dâk bâ, takarên tabaheg'âas ta wakään, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bâ, tahapãh ta wakään see Esit buuj see rejää. Ti hyb n'aa ta sãm baan. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakään raheen n'aa enãh P'op Hagä Do ti mejüü tabed'êep sa hâ Esit buuj sa moo gó naa. DooH rah'yy genä bâ. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapãh pawóp hê Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karên paawä dooh ti d' radoo bâ. “Wakään haa”, näng, “bê wakään had'yyt hê. H'êed hyb n'aa bë kamaj'ii?”, näng. ²⁷ Ta see rejää do

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

aũj hõm mã Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: "Jaa g'eeh hanoo ãã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?" 28 Ý makarën manaboh jat Esit buuj tsëm hë manaboh jat doo da?"[‡] nãng mãh. 29 Ti m' aj'yy kyyh Mosees ma napäh bã, kejën hõm Midijän häj n'aa hënh. T'ĩ hënh tabag'ëed däg kãn ta wakãän nadoo do sa mahang. T'ĩ hënh takat'ëe däk. Pawóp hë ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—40 ta baab jawén paa bã P'op Hagä Do ääs kasee Mosees hã t'ëg hõõ gó, b'aa tüü nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bã, waëë Sinaih häd nãng do nedaa bã tii. ³¹ B'aa kado né paawä, dooh m' taoj'j jëë bã Mosees bahapäh bã, tahyb n'aa meuunh mãh. T'ĩ hënh tabahõm bã, p'eets hë tabaheg'ãäs hyb n'aa, tamaa napäh mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã: ³² "Ý né hë P'op Hagä Doo, a yb h'yy kaha'eeh doo. Ý né hë P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo",[§] nãng mãh. Mosees kajajän wät mã tak'ëp tabeyým wät do hyb n'aa. Dooh tahegãã bã t'ĩ hënh, eyým wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: "Makabo nã a tsyym suun, majó gëet do k'ãäts mã ý hadoo do hyb n'aa, tsyt hë takasëew däk ti wë ýy. ³⁴ Ý hapäh né hë ny hadoo karapé haa rarejãã do Esit häj n'aa bã. Ý maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hý pong jé naa ý bahyng ý bed'ëep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kã, Esit hënh õm ý mejüü, karapé haa t'ĩ hënh naa mabasog nyyh hyb n'aa",^{**} nãng mã P'op Hagä Do kyyh Mosees hã, nãng mã Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Ti né hë ti Mosees ta wakãän raty n'aa ges'y'yk do paah. "Jaa hanoo ãã wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?", nãk paa sa kyyh ta hã. Ääs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagä Do mejüü sa wahë n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakãän tabed'ëep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hë Mosees ër wahë makü manyyh do Esit häj n'aa bã naa. Tapahu-unh paa m', hyb n'aa meuj n'aa nãng do tametëeh Esit bã, akajar Hahiin Do häd nãng doo bã, tabanawäng bã na-ããj hë 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hë ti Mosees hahýy da Isaraëw buuj hã ky hadoo doo: "P'op Hagä Do ky n'aa rod ý hadoo do P'op Hagä Do an'oo bã hë mahang ganyyh da."^{††} ³⁸ Ti né hë ti Mosees Isaraëw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bã rakata padëek noo gó, waëë Sinaih häd nãng doo bã äãs her'oot

do gadoo doo. Ti né hë ti ër wahë makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hë gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edëb had'y'yt hë hanoo doo, ër wahë makü sa hã tama metëëk hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ër wahë makü raky dahë bã Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mã Mosees. Rakarën mã rababaaj hõm p'aa hënh Esit hënh. ⁴⁰ Ti m' ta hýy hã, Arãw häd nãng do hã ramejüü: "Mamoo wäd ër h'yy kaha'eeh do pan'aa, ër pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bã h'ëed hado ta ti aj'yy Mosees hã, Esit häj n'aa bã naa ër manyyh doo",^{‡‡} nãk mã sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bã m' sa masãäh wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hã P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahãnh. Tanoo mã wë hã habong do rahyb n'aa jew'y'yk. Ti hadoo né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã:

"Isaraëw buuj,

hã ý g'eeh ti bë banoo ta ti bë ejuu doo

40 ta baab banawäng hënh bë babok noo gó?

⁴³ Hã ý nado ti bë banoo.

Bë kabarii Morók häd nãng do tób n'aa its ti bë mahang bë manaa doo.

Kabarii Repä häd nãng do sagõoh n'aa hã bë h'yy kaha'eeh.

Ta ti né hë kabarii bë mo haj'aa, sa hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bë ý ah'eed n'yyh da bë häj n'aa bã naa.

Bë ý mejüü da Babirõn panang bahãnh."^{§§}

Tii da né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã —nãng mã Es-Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Tabanawäng bã ër wahë makü rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramahüüm mã sa sii. P'op Hagä Do mejüü doo da Mosees hã, P'op Hagä Do metëëh do hadoo ta hã waëë hã, tii d' né paa ratama. ⁴⁵ Josuwéh sa wahë n'aa tabahadoo noo gó, ër wahë makü ramanaa sa sii ta ti tób hahý hã n'aa bã. Ti noo gó Josuwéh bado hõm ta wób sa häj n'aa, P'op Hagä Do habëë n'yyh do sa häj n'aa. Tii bã kã, ta ti tób ër häj n'aa bã aso had'y'yt hë. Asooh nã paa m' na-ããj hë Dawi ër wahë makü sa wahë n'aa tabahadoo noo gó. ⁴⁶ Baad P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo mã Dawi. Ti tetsëë mã P'op Hagä Do hã, tanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh do tób n'aa pä s'ëeb tatamaa sooh hyb n'aa. ⁴⁷ Tii d' Dawi karën né paawä, ta t'aah Saromãw häd nãng do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wäd né paawä,

[‡] 7:28 Esodo 2.14 [§] 7:32 Esodo 3.6 ^{**} 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 ^{††} 7:37 Dew-Teronom 18.15 ^{‡‡} 7:40 Esodo

32.1 ^{§§} 7:43 Amos 5.25

dooH P'op Hagä Do Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bã tób ji tamaa sooh do yt hã. Tii d' né hë ta ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁹ “Wë, ý bag'ãäs do tyng.

Badäk hahý hëëj, tsym ý tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,

ny hadoo pé tóp ý pan'aa ti bë karën ti bë tamaa sooh doo?

Ny yt hã bë ed'oo ý kameh'ãäk?

⁵⁰ Ý né hë sahõnh hë mo haj'aa nãng doo”, ***
nãng mã P'op Hagä Do kyyh, nãng mã Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kãn Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'üüm bëëh! Ganah'ood bë hã. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, ta kyyh maa nanapãh do hadoo bëëh. Bë wahë makü hadoo né bëëh. P'op Hagä Do Saheh hã bë kamaj'ii, bë wahë makü rabad'oo do paa hadoo né hë. ⁵² Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makü rarejãä. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makü radej'ëëp paah. Hýý kã, Baad Had'op Do kajaa bã kã, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëëb kãn. ⁵³ Aäs an'oo dæg në paawã bë hã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yk doo, dooh bë ky dahë bã —nãng mã Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napãh bã m', tak'ëp mã rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ãän bong mã ta wë. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Saheh baad tah'yyp mahüüm. Ti m' wë hã tabaheg'ãäs, ti m' tabahapãh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo doo. Tahapãh Jesus hagëët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bã. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegãä! —nãng mãh. —Wë kas'ëës do ý hapãh. Aj'yy Hadoo Do Hý Pong Jé Hana Do ý hapãh na-ãäj hë, P'op Hagä Do hub hënh —nãng mãh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuj ragetsëë padëëk sa moo me. Tak'ëp mã rageëënh. Ta wë m' rawaj'aa padëëk. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bã naa. Ti m' rabakut pã me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyhy do sa hatsë hebaan doo, sa hã padëëk doo, rakebo bëëh rabakut hyb n'aa pã Es-Tew hã. Aj'yy wanehëh nã doo, Saw-Ru hãd nãng doo, enãm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bã, Es-Tew ky n'aa etsëë mãh. Hahýý d' mã ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ý tym —nãng mãh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hãng. Ti m' tak'ëp mã taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, sãm ý mabaaj manã sa hã —nãng mãh.

Ti m' tadajëb kãn.

8

¹ Taw'ãäts mã Saw-Ru hã Es-Tew dajëp doo.

Jesus hã h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejãä do panyyg n'aa hahýýh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejãä do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bã. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyng bong Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ãäj hë. Jããm hë Jerusarënh bã ha'yym 12 hedoo do Jesus mejüü doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëëp jawén paa bã m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëëh do rabahóm, radakã jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mã rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kã, tarahejãä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabaheg'ãäs tób yt hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü mã radewëës Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ajyy ýýj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napãh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahýýh

⁴ Ti m' ketyng bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahóm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip hãd nãng doo, bahóm kãn panang hënh Samarija hãd nãng do hãj n'aa bã. T'ii hënh tabaher'oot sa hã Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapãh bã Pirip pehuunh doo, baad mã ramatakëë ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'ar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanãng doo. Rabenyhyh bã sa hã hanãng doo, tak'ëp mã rageëënh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hóm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebë.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw hãd nãng doo, mehëm do paah. Hajök mã tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hã hë takasab'ee, ta hã hë tahyb n'aa jawyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ãäj hë raky daheeh mã ta kyyh. Hahýý d' mã sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëëh —sa nooh.

¹¹ Bãp peej dæg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky süüt. ¹² Pirip kajaa bã kã, tãher'oot mã sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do ky n'aa hanãm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanãm do na-ãäj hë. Ti m' raky daheeh bã Jesus ky n'aa, ranu gemuun hóm ajyy ýýj na-ãäj hë. ¹³ Mehëm do paa na-ãäj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë

tabawäd däg kân Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowäw daheeh, t'ii hënh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hõm bä t'ii hënh, raky n'aa etsëë Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooh nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowäw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë suun kân mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do makarën toonh bä sa nuu gó, takarën paawä m' tanoo sa hä dajëër, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bë an'oo hä ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehëm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë paawä òm a dajëër daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hënh, ji matym n'aa ji hä P'op Hagä Do anoo do makarën metsëë do hyb n'aa dajëër me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh ää sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä. Tii bä da apäh òm tat'yyd mehüü, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newëë do tado hõm. ²³ ÿ hapäh né hë a h'yyb gó hanäng doo. Òm h'yy gaëenh mah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. Nesaa do òm tah'yyb mahüüm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karën paawä bë ky n'aa ets'ëë hëp ÿ n'aa, bë her'oot do tanadäng hyb n'aa hä ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raheer'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëék jawén paa bä, Peed Jowäw daheeh rababaaj hõm kân Jerusarënh hënh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hõm me, ranu kejäk doo bä, raheer'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop häj n'aa buuj hä Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääis see her'ood kân mä Pirip hä. Ti m' ääis ky hadoo:

—Ahõm banawäng do tyw n'aa me Gasa hënh hahyng do Jerusarënh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahõm kân. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hä, Etsijop häj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahë n'aa ÿÿnh, Kân-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahë n'aa dajëër hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarënh hënh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kä, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasoooh bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahõm nä ta wë —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hä, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hä:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hä:

—Nyy da ti ÿ maa napäh? Dooh metëëk pé hä ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kân Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii rakekää bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejää, rej'ees ta ky n'aa.

Sahõnh hë tak'ëp baad nadoo do ramoo bok ta hä.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hä.

Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beaanh Pirip hä:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hë ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo taheer'oot do taner'oot do hä, P'op Hagä Do kyyh see hä, sahõnh hë Jesus panyyg hanäm do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabës bä naëng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naëng —näng mäh. —Tahajaa ÿ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hë Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejüü ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawëëj bëëj kân tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kân. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyb bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahüüm kân. Dooh aj'yy hapëë wäd bä. Ahõm kân mä tahahõm hënh. Tsebë mä tahõm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahõm kân Sesareja hënh.

* 8:33 Isajas 53.7-8

Tamahöm me m' taher'oot Jesus panyyg hanäm do sahönh hē panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó né hē Saw-Ru h'yy kaneréd tahöhö Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahē n'aa heh'äät do hä ² tetsēerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahöm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hēnh. T'īi hēnh takarēn paawä tametēeh kerih doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh. Takarēn paawä tamanaa ajyy ÿÿj sii hē. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarēeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hä. ⁴ T'ūū m' tabadēē jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejää?

⁵ —Jaa öm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ÿ né hē, Jesus marejää doo —näng mäh. ⁶ —As'ëeg g'ëed! Ahöm nä panang hēnh. T'īi hēnh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napēē né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg gëēt. Tahegää paawä, dooh tahapēē wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahūūm kän Damas-Ko panang hēnh. ⁹ T'īi hēnh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hē m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hä ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëēt ÿÿh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm aj'yy Judas häd näng do tób hēnh. Ta tyw n'aa "Dajang Doo" häd ramaneënh do hahäd hä ta tób basooh. T'īi hēnh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hēnh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsēē. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajeē suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hēnh tabahapēē däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahēh ÿ n'aa, hajöng ta ky n'aa raher'oot hä ÿÿ. Sahönh hē ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarēnh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng mäh. ¹⁴ —Wawēē hē tabana hÿÿ kä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahē n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahöm nä. Ahöm né hē t'īi hēnh. ÿ asëēw däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, kēh ÿ n'aa tabaher'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, sa wahē n'aa sa hä. Isaraew buuj sa hä na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶ —ÿ metēeh da ta hä tak'ëp tabahoop do pan'aa hēp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahöm kän Saw-Ru yt gä doo hēnh. Tabajēē suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Saw-Ru, wakän ÿ hado däk öm hÿÿ kä —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hä kasee doo, ti né hē ÿ tamejüü a wē ÿ bana hyb n'aa, p'aa hēnh mabahapēē däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajēng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nayyw hē m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hēnh tabahapēē däg kän. Ti m' tabas'ëeg gëēt, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawēh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kän p'aa hēnh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hē Saw-Ru du doo taher'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. P'op Hagä Do T'aaah né hē Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hä. ²¹ Sahönh hē maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejää do Jerusarēnh bä. Ti né paa wawēē hē hana doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh tamahūūm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahē n'aa sa moo gó tahaëēnh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hē tii bä sa hä. Jesus né hē ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametēeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepēē bong ta kyyh hä.

²³ Ti m', hajöö ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hē, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adēh bä, atsēm na-ääj hē ta majīī ragada sa panang tyw n'aa noo bä,

* 9:8 Tawén nahapēē wät, Jesus bag gabarēeh do tahapäh do hyb n'aa.

radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hä h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hä naa arook gó. Tii bä kä m' tabahôm kân.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rajej'ým mä ta hä. Dooch raky dahé bä te hub tado bä Jesus hä Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hä. Béh-Nabéh her'oot sa hä Jesus kasee do Saw-Ru hä ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahôm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hä Jesus her'oot do ky n'aa na-ääj hë. Béh-Nabéh her'oot na-ääj hë sa hä, nyy da h'yyb nej'ým doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kân Jerusarënh hënh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kân. Nej'ým doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó taba-her'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' taba-her'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hä. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarën doo, ramahüüm kân Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejä bä. Ti m' baad rah'yy kae kân, dooh rah'yyb eým bä P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahj'yh

³² Ti m' sahõnh hë panang Peed beg'ääs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahehëen hyb n'aa. Tamahôm me tabeg'ääs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng doo bä habong doo. ³³ T'ii hënh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh. —As'eëg g'ëed, menyww a tyng majasooch doo —näng mäh.

Ti m' nyyw hë Enejas bas'eëg gëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ääj hë, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kân Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahj'yh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät j'ynh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëeh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa

had'yyt hë kas'ut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëë näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kân ta gawakó p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejüü pawóp hë aj'yy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' raka-jaa bä raky hadoo Peed hä:

—Nayyw hë ää karën mabahôm Jopéh hënh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahôm kân sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kân kamag hasooch hënh. Ti m' j'jy patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejüü mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëë mäh. Taheg'ääs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'eëg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begäa däk mä ti bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'eëg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kân mä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hë Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kân mä Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kân hajong ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masääh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahj'yh

¹ Panang Sesareja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Is-araéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ii hënh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagä Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh doo hadoo. Sahõnh hë ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ääj hë P'op Hagä Do hä. Kóh-Nerijo heno mä daj'ëer kas'ut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagä Do hä m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bä m', ta s'ëeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ëë gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do ääs ta wë hana doo. Hahj'yh d' ääs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eým doo me Kóh-Nerijo heg'ääs ääs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ääj hë kas'ut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh. ⁵ —Mamejõ a sii moo heb'ooch do wób Jopéh hënh rabahôm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa.

6 Simaw, sa masãh byy s'ëeb tahem'aa do tób bã tabagã. Akajar nabyy me ta tób basooh —nãng mã ãas kyyh ta hã.

7 Ti m' ãas dawuh jawén paa bã kã m', Kóh-Nerijo naënh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. 8 Ti m' taher'oot sa hã sahõnh hë tahapãh doo. Ti m' tamejũ Jopéh panang hënh rabahõm hyb n'aa.

9 Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejũ do rabe-daa dãk bã Jopéh hënh, Peed basëek tób jó, basatë doo bã, taky n'aa etsëe hyb n'aa. Wasyk mãh. 10 Asa dãk mãh. Takarén paawã m' ta tã tabawëh. Ta tã ramoo boo nuuj jé m' s'ëeh hadoo tahapãh. 11 Ti m' ta s'ëeh hadoo doo gó m' tahapãh wë noo kas'ëes doo. Ti m' hý pong jé naa ta hood pãan hadoo do bahyng tabagëet bã. Ta sasu hã ta hood pãan kamewyyt. 12 Ta gó tabanãng mã har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë. Ta mahang ti anãng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. 13 Ti m' tamaa napãh kyyh her'oot do ta hã:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tã —nãng mãh.

Ti m' Peed ky hadoo:

14 —Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ý hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo —nãng mãh.

15 Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëj manã nesaa doo me, baad tabahado dãk P'op Hagã Do anoo doo —nãng mãh.

16 Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hã. Ti m' nayyw hë hý pong jé pãan hadoo do basëek p'aa hënh. 17 Ti m' Peed hyb n'aa newëe nyy d' tahanãng pé ti ta s'ëeh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejũ do rakajaa Simaw hãd nãng do tób noo bã. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób. 18 Ti m' rabeaaj kã Peed tagëe bã.

19 Ti m' Peed hyb n'aa newëe nã bã ta s'ëeh hadoo doo, P'op Hagã Do Sahee ky hadoo ta hã ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy òm resoos —nãng mãh. 20 —As'ëeg g'ëed, ahyy sa wë. Ahõm né hë sa sii, ý né hë mejũ a wë rabana hyb n'aa —nãng mã P'op Hagã Do Sahee.

21 Ti m' Peed bahyy kãn sa wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Ý né hë bë eanhh doo —nãng mãh. —H'ëed hyb n'aa bë wén n'aa? —nãng mãh.

22 Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo hãd nãng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ãã tamejũ —nãk mãh. —P'op Hagã Do hã tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëet do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hã. P'op Hagã Do ãas see kas'ee wãt mã ta hã. Ta hã tamejũ mã òm ranaëenh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ãas hyb n'aa, ta hã mabaheer'oot

hyb n'aa P'op Hagã Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

23 Ti m' Peed batsyyd kãn tób hënh, t'ĩ hënh rabawëh, raba'ýyh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kãn sa sii. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bã habong do rahada mãh.

24 Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bã. T'ĩ hënh Kóh-Nerijo, ta wakãan, ta najiis tats'yyt do ragada mãh. 25 Ti m' Peed kajaa bã Kóh-Nerijo tób bã, Kóh-Nerijo ahyy hãng tũu ta taron nu paa me, Peed taweh'ëeh hyb n'aa. 26 Ti m' Peed mejũ tabas'ëeg gëet hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —nãng mãh. —Aj'yy ýyh. A da hadoo do né hë ýyh. P'op Hagã Do nado ý hýyh —nãng mãh.

27 Ti m' Peed ber'oot bã m' ta sii, ajëe suun mã tób gó. Ti m' hajõk do t'ĩ hënh kat'aa do tabahapãh. 28 Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapãh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bã Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bã. Dooh tan'oo bã sa tób yt hã Judah buuj ajëe suun bã. Ti hadoo né hë, s'ëeh hadoo doo gó ý P'op Hagã Do metëek ý mananeënh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagã Do ganadoo doo, ta wób —nãng mãh. 29 —Ti hyb n'aa ý ranaëej bã, ý gadoo ý rats'yyt doo. Nayyw hë ý bana —nãng mãh. —Maher'ood h'ëed hyb n'aa ý maneeenh —nãng mã Peed kyyh.

30 Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ã dæg, da hë, tug bã ý ky n'aa etsëe bã, tii bã pój ý ý jé takasee aj'yy. Gabarëeh ta saroor. 31 Ti taky hadoo hã ýy: “P'op Hagã Do ma napãh a kyyh ta hã maky n'aa hetsë doo. Tahapãh na-ãaj hë kas'ut do sa matym n'aa sa hã maheno doo”, nãng. 32 “Mamejõ a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, ajyy Simaw Peed hãd nãng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masãh byy s'ëeb tahem'aa do tób bã tabagã. Akajar nabyy me ta tób basooh”, nãng ãas kyyh hã ýy. 33 Ti hyb n'aa nayyw hë ý mejũ òm ranaëenh hyb n'aa. Baad tany né hë ti mabana —nãng mãh. —Sahõnh hë ãã kata dãk P'op Hagã Do matym gó, ãã matakëe hyb n'aa P'op Hagã Do mejũ do maher'oot do ãã hã —nãng mã Kóh-Nerijo kyyh.

34-35 Ti m' Peed du do kãn taher'oot do sa hã:

—Baad ý bahapãh hýy kã, sahõnh hë badãk halý haw'ãats hë hãj n'aa babuuj ta hã h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagã Do gadoo. Séd hã ji P'op Hagã Do gadoo —nãng mã Peed.

36 Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ky n'aa napãh P'op Hagã Do taher'oot do ãã hã, Isaraëw buuj sa hã: Jesus Kristo dajëp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagã Do maji jì do boo bã. Tahajaa ta najiis ji

hado däg bä hÿÿ kä. Sahõnh hê badäk hahÿÿ hä habong do sa wahêh ti Jesus. ³⁷ Bê ky n'aa napäh né hê Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bä, Jowâw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bä Garirej häj n'aa bä ji nu gemuun hõm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój, ta Sahee na-ääj hê Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahüüm, P'op Hagä Do an'oo bä. Jé pad'yyt hê baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hê Dijab* rejää doo. Sahõnh hê ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bê ky n'aa napäh né hê ta ti. ³⁹ Baad ää bahapäh sahõnh hê Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bä, Jerusarênh panang bä na-ääj hê. Ti hyb n'aa ää wén her'oot ää hapäh doo. Ta jawén kä rabepëem däk b'aa hä kajatsék do hä, tadjäp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadjäp jawén paa bä, tamawoob däg ta äh, taganä wät P'op Hagä Do an'oo bä. Ta jawén takas'ee kân ää hä P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴¹ Dooh sahõnh hê Judah buuj sa hä takas'ee bä. Jääm hê ää hä takasee, ääh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa. Ää awëë bong, ää eëg bong Jesus sii taganä wät do jawén paa bä —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ênh:

—Ää tamejüü ta ky n'aa ää baher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Ää tamejüü ää maher'oot hyb n'aa, ti né hê ti sahõnh hê hedëp doo, dejëp do paa na-ääj hê sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴³ Sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa rod rahe'ood wät paa ta ky n'aa. Hahÿÿ da rahe'oot doo: Jé ta hä h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hê ta kyyh maa new'ëë do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj hadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsë doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh hewaap pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, êr hä tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsëë sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habok do na-ääj hê raky n'aa napäh Judah buuj hadoo do na-ääj hê ragadoo do P'op Hagä Do pannyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarênh hênh, Judah buuj wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehök doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hä:

—Hêd n'aa mabajëë suun Judah buuj hadoo do sa tób gó? Hêd n'aa mabawêh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hä sahõnh hê tahapäh do tahewäd nä hênh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagëë wät bä, ÿ ky n'aa etsëë bä, s'ëeh hadoo hä ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagëët bä, ta hood päänh hadoo doo. Ta sasu hä päänh kamewyit. ⁶ Baad ÿ baheg'ääs h'ëëd ta gó hanäng péh. Tii hä har'eëng, tababo n'aa, taw'ëëd sii hê ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng êr ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa êr nawêh doo. ⁷ Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hä ÿÿ: “As'ëëg g'ëëd. Manaboh a tä”, näng mä hä ÿÿ. ⁸ Ti ÿ ky hadoo: “Dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewë bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng kêh ÿÿ. ⁹ Tii hä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hênh hä ÿÿ: “Mamaneëëj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hä ÿÿ. Ti m' nyywh hê hÿ pong jé päänh hadoo do basëëk p'aa hênh. ¹¹ Ti noo gó né hê tamawoob hê ajyy, Sesareja hênh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahëën rawén n'aa. ¹² Tii hä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hê ÿ bahõm hyb n'aa. Ti ää bahõm kân. B'ëeh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy êr hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hä ää bajëë p'ëë ajÿÿ tób yt hä. ¹³ Ti ajÿÿ baher'oot ää hä ta tób yt tahapäh do ää, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hênh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hä nyy da bê P'op Hagä Do bed'ëëp nesaa do mahãnh, ta sii bê baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ääs ta hä —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hä.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hä, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé êr h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowâw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bê hä P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bê h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hä P'op Hagä Do an'oo däk ta Sahee, êr hä tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ää h'yy

* 10:38 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ŷ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hä.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahŷŷ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hä na-ääj hë P'op Hagä Do anoo ta hä rah'yy kawapëen, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do rarejäã doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hënh rabahöm, ta wób tsyt dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahöm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hënh rabahöm. T'ï hënh jäãm hë Judah buuj hä ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'üüm Än-Tijoka hënh. T'ï hënh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä kä. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hä tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahë däk panyyg hanäm doo. Jesus hä rah'yy kae padäg kän.

²² Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejüü Béh-Nabéh, Än-Tijoka hënh tabahëg'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ï hënh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edëë bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatebee wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hä, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hüüm had'yyt hë hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky ennyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yy mahüüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hä. Hajök t'ï hënh rah'yy kae kän Jesus hä.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahöm kän Tas hënh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bä m' tamana kän Än-Tijoka panang hënh. Ti m' sët ta baab rababoo kän ta tii bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hä rama metëek Jesus ky n'aa. Än-Tijoka bä né kä pooj jé radu doo ramaneëenh doo doo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Än-Tijoka hënh, Jerusarënh hënh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab häd näng doo, as'ëeg gëet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taher'oot sa hä, ana ji hasaah do pan'aa sahönh hë hëej Roma buuj rabag'ääs doo bä. Te hub né hë, Roma buuj sa wahë n'aa Karaw-Dijo häd näng do bag'ääs noo gó rabas'aah né hë. ²⁹ Tii kä m', Jesus hä h'yy ka'eeh

do Än-Tijoka bä habok do ramasaa kän Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong doo. Sahönh hë ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejüü Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahüüm ramasa doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habong do sa wahë n'aa wë.

12

Eróts mejüü radaj'ëep paawä Peed panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do du doo tarejäã doo doo Jesus hä h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejüü mä radaj'ëep Tsijaag sën-jeer me. Jowäw hŷŷj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bä kä ti Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ëep doo, tamejüü na-ääj hë ramaso däk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ëes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso däk jawén paa bä tamejüü radawäts gëet. Ti m' tamejüü 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hóm, rabahag'ääs hyb n'aa Peed. Takarén né paawä Pas-kowa ratab'ëes jawén paa bä tamejüü Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hä taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadaheew'ëes doo gó Peed ag'ëed nuuj jé, tak'ëp né hë Jesus hä h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëe ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsëm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aŷŷj mä warahén sa hõö gó. Hub hënh warahén seeh, s'ŷŷ hënh ta seeh. Pawóp hë haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd däk. Warahén sa hä tatyd padëek. Warahén wób ragadaheew'ëes doo noo hä rabab'ëeh rabahag'ääs hyb n'aa. ⁷ Ti m', nanyw hë m' P'op Hagä Do ääs kas'ee wät. Ragadaheew'ëes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ääs mebë Peed karapa hä, taty gawëej däk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hä: —Nanyw hë, h'yy kabawaad wäd! As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nanyw hë haak sapuuw hadoo doo, ta moo hä padëek do paah, keréd bëeh tüü.

⁸ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ääs ky hadoo ënh:

—Madadäg a hatsë a hä, jawén ŷ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kän ragadaheew'ëes doo gó naa. Dooh tah'yy ganyj bä te hub tado bä né hë ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh doo doo ratab'ëes né hë m' tii d' ënh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahöm bä kä, ta daaj hë tanoo kasëets hóm. Ti m' ratabëej nä kän mäh. Dawëë péj

rababoo dāk bā kā m', āās badoo wād kān, ta pooj jé hawāt doo.

¹¹ Ti m' Peed h'y'y kadaw'uuh. Ta h'y'yyb gó m' taky hadoo:

—Hýý kā baad ub ý bahapëé kán. P'op Hagä Do mejüü ta āās ý tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ý rarejää do paawä Judah buuj sa mahānh —nāng mā ta h'y'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'y'y kadaw'uuh bā m', tabahōm Marija hād nāng do tób hēnh. Tīī hēnh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëé hyb n'aa. Marija hād nāng doo, Jowāw Maah-Ko hād nāng do ýñ. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabēs bā nasooh doo me Peed naëēnh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode hād nāng do banyyh tabaheg'āās hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napāh bā Peed noo ged'op, tsebee wāt do hyb n'aa p'aa hēnh tamatēh hōm tapanāk hyb n'aa ta wób sa hā Peed ti agëēt tób noo bā. H'y'yyb manepëé wāt do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëēts wād tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hā:

—Ōm ky kew'oonh —nāk mäh.

—Doo. Né hup ý né hē. Peed né hē —nāng mā maruus.

—Doo Peed tado bā —nāk mäh. —Āās ta hā hag'āās do apāh —nāk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëēnh nā tób noo bā. Ti m' ranoo gasëēts kán, ti m' Peed rahapāh, ti m' h'y'y gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hā ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëēs doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hā h'y'y ka'eeh do sii hē —nāng mäh.

Ti m' sa hā tabaher'oot jawén paa bā, ahōm kán ta s'ee hēnh.

¹⁸ Ti m' tabawag hōm bā kā, tak'ëp warahén rah'y'yyb manepëé bong, h'y'yyb e'yým b'ëeh mā Peed badoo wāt do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Doo m' rawwyk bā. Ti m' hajōng Eróts eanh warahén sa hā, ti m' tamejüü radej'ëep sahōnh hē warahén hag'āās do paah. * Ti m' ti jawén paa bā Eróts beréd dāk dó Judah hā n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'āās dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahýýh

²⁰ Eróts paa kamajē wāt Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa sa hā. Ti m' Tiir panang, Sidōn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajē wāt hyb n'aa sa hā. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts hāj n'aa bā retsëé do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras hād nāng do sii, Eróts hā

tabetsëé hyb n'aa tan'oo bā ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëeh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky dāng sa hā, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadāk sa wahē n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajök do sa hā. ²² Ti m' maa new'ëé do tak'ëp mā sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'y'y tado bā! P'op Hagä Do hadoo né hē tii! —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do ōm”, hanāk doo. Tsebee wāt ti hyb n'aa. Doo hawehëé bā P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hē kā, nayw hē, P'op Hagä Do āās an'oo bā ta nahëé nyy kán. Tii bā m', tadajëb kán as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahōm tii bā. Jé pad'yyt hē tii bā rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh raba-haëej dāk jawén paa bā dajëer Ān-Tijoka buuj Jesus hā h'y'y ka'eeh do mejüü doo, rababaaj nā kā Ān-Tijoka hēnh. Sa sii ramahüüm kán Jowāw Maah-Ko hād nāng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasēm do panyyg n'aa hahýýh

¹ Ti m' Ān-Tijoka bā, Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa mahang ti anāng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahýý da m' sa hād: Béh-Nabéh, Simijāw “byyh hasus doo” ramaneëēnh doo, Rusijo (panang Sirené hād nāng doo hēnh naa), Manaēn (Eróts Garirej hāj n'aa wahē n'aa daheeh hawāng do paah), Saw-Ru kā. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahy n'aa jew'y'yyk bā, ranoo kanawa doo me Jesus rahy n'aa esee bā, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'y'yyb gó:

—Tsy hē, wē ýý bē asëēh Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anāng ý karēn do ramoo bok doo, ý wén naëēnh —nāng mā P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëé jawén paa bā, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bā, sa moo radatooj kán Béh-Nabéh Saw-Ru * sa nuu gó. † Ti m' raky n'aa edëé wāt rabahōm hyb n'aa kā.

Tsy dëeg hā Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahýýh

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahōm kán P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija hād nāng doo hēnh rabaw'ëēnh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg hōm hyb n'aa

* **12:19** Hajōng Eróts wén eanh sa hā, tahapāh hyb n'aa ranoo kanasa bā. Peed ramasa ragadahew'ëēs doo gó tabanyyh ted'oo apāh. Ti noo gó radej'ëep né hē ragadahew'ëēs doo gó hagëēt do hagā n'aa, ta see kején nā bā sa mahānh. * **13:3** Saw-Ru hād see Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejōj sa sii tabawāt hyb n'aa.

tsyt deëg hã Tsi-Peré häd näng doo hënh. ⁵ Rakaja hõm bã panang Saramin häd näng doo bã, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã. Jowãw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hã.

⁶ Ti m' tsyt deëg ratabeëj däk, Pap panang bã rakajaa. T'ii hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneënh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanoo. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsyt deëg hã buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaënh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hã rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bã raheer'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bã Jesus hã. ⁹ Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yy mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneënh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hã:

—Dijab t'aah õm! Baad hadoo do gannen'aak do õm. Ky nesaa õm, noo kanes'ats õm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawky Do metëëk doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hã:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawky Do h'yyb wareem däk. Õm da ty tamaa wät dö. Ti noo gó dooh mahapëë wäd bã papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nanyw hë Erimas ty tamaa wäd kãn. Tesóts wät mä nanyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bã aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hã tah'yy kae däg kãn. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hã.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Pap bã naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hã, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bã. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bã rakajaa bã, Jowãw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarënh hënh tababaaj hõm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bã naa Paw-Ro rabahõm panang Än-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bã. Ti m' Saab hã, Judah buuj rakamehehãk do hã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hã m' rabat'ooh. ¹⁵ Ti m' tób yt hã kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ãäj hë. Taner'ood wät do jawén paa bã, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro raheer'oot hyb n'aa rakarën bã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Äã wakãän —näk mäh. —Tanyy bã bë wë bë her'oot pé babã hat'ooh do ratsebë hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. Ta moo me m' tameduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraëw buuj, Isaraëw buuj nadoo do na-ãäj hë P'op Hagä Do hã hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ — P'op Hagä Do Isaraëw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëew hõm paa ër wahë maküüh. Tak'ëp rakaod bong P'op Hagä Do an'oo bã Esit bã, sa wakãän nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ii hënh häj n'aa bã naa ta hejój me ër wahë makü taman'yyh. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bã, P'op Hagä Do baad taheg'ääs sa hã. ¹⁹ Hëëj Kanaäh häd näng doo bã 7 t'ii hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hë ër wahë makü nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bã. Èr wahë maküüh hã tan'oo däk sa häj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bã kã ër wahë makü tasëew hõm do jawén paa bã tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hã ajyy ky n'aa etsëeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Samuëw bawäd däg bã kã. ²¹ Ti m' ër wahë makü rabetsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kís häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'ääs. ²² Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bã, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hã —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kãn, Isaraëw buuj sa h'yyb tym deëb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot doo, Jowãw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraëw buuj sa hã, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hë ta hã P'op Hagä Do mejüü do tametëëk do pan'aa tabahajaa bã, Jowãw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hä?”, näng mäh. “Doooh bë hyb n'aa newëë do tado bã ÿÿh. Doooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bã ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ kabo nä bã”, näng mä Jowãw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hã.

²⁶ Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakān haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagā Do hā hyb n'aa hesé doo, bē na-āāj hē, bē sahōnh hē bē maa newē. Ēr hā né hē P'op Hagā Do an'oo dāk ēr panyyg nāng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ēep. ²⁷ Jerusarēnh panang buuj, sa wahē n'aa na-āāj hē, dooh rah'yy ganyy bā jaa ti Jesus. Dajēb hā Jesus raky n'aa ety dāk. Tii da takajaa Saab hā had'yyt hē tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā P'op Hagā Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.[‡] ²⁸ Dooh rawyyd bā né paawā dajēb hā Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsēē Pirato hā tamejūū radaj'ēep hyb n'aa. ²⁹ Sahōnh hē ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagā Do kyy kerih do hā ta hā rabad'oo do jawén paa bā, rabado hyy kán Jesus hub b'aa hā naa. Ti m' radasuun jēng pā gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganā wād kán p'aa hēnh, P'op Hagā Do an'oo bā. ³¹ Tada jēb pooj jé, hajōk ta sii hah'ūūm Garirej hā j n'aa bā naa Jerusarēnh hēnh. Sa hā né hē Jesus kas'ee wāt hajōng ta āh, taganā wāt do jawén paa bā. Ti né hē rahapāh doo, h'yy ká rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hā —nāng mā Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hah'yy panyyg hanām do āā her'oot bē hā. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ēr wahē makūū hā, ti né hē h'yy ká tan'oo dāk ēr sa panaa paa hā. Ti d' né hē tabad'oo Jesus ganā wāt tan'oo bā ká. Hah'yy hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hā:

“Thā y ōm. A yb y hado dāk naga hē.”§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagā Do her'ood dāk ta t'aah ganā wāt do ky n'aa, ta kamag karejā mahānh. Hah'yy da takerii dāk ta ti ky n'aa:

“Ōm y ky n'aa edēng, baad had'op doo me, ky kaneh'yyt doo me, Dawi hā y ky n'aa enooh do paa me.”***

³⁵ Hah'yy da na-āāj hē takerii dāk P'op Hagā Do kyyh see hā:

“Dooh man'oo bā a karom, tsyt hē a wē moo wāt do ta kamag n'aa karejā bā.”††

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hē ta ky n'aa tado bā ti tahe'oot doo. P'op Hagā Do karēn doo da né hē sahōnh hē Dawi moo wāt tahawāt noo gó. Ta jawén tada jēb kán. Ta wahē makū rahabong hēnh tabas'ēēg kán. Karejā dāk ta kamag n'aa. ³⁷ Tii d' nado de jēp do mahang ganā wāt P'op Hagā Do anoo do hā. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejā bā.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakān haa, —nāng māh — baad y karēn bē heen n'aa nyy dāk hah'yy her'oot do bē hā: Jesus dajēp do hyb n'aa, taganā wāt do hyb n'aa, P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo. ³⁹ Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bā baad ji hado dāg bā tan'oo bā P'op Hagā Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hā, baad tabahado dāk h'yy ká P'op Hagā Do matym gó —nāng māh. ⁴⁰ —Baad bē hyb n'aa matakā bē hā takanajaa hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa rod rahe'oot do paah. Hah'yy d' paa rahe'oot P'op Hagā Do kyyh:

⁴¹ “Bē maa newē kēh y ty n'aa ges'yyk doo. Bē meuuj da! Bē de jēb ká! Y' moo wāt da bē habong do noo gó sēt hadoo doo, tabad'op hē da bē ky dahé, bē rapanāg né hē paawā ta ky n'aa.”**

—Tii d' né hē P'op Hagā Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —nāng mā Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hā, Jesus ky n'aa raky nasēm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bā tahe'oot doo, anā kán mā Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bā m' tób gó naa, t'ii hēnh hat'oonh do rabat-syyd kán, Saab see hā p'aa hēnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. ⁴³ Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa kat'aa do hā rakedēē hōm jawén paa bā, sahōnh hē raban'yyh do jawén paa bā, hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagā Do hyb n'aa jew'yyk do na-āāj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ūūm do sa hā, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagā Do ky enyym do ky n'aa ramaa napēē wāt doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hā ká, hajōk panang buuj kat'aa, P'op Hagā Do ky n'aa maa new'ēē doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapāh bā m' hajōk do kat'aa doo, h'yy kajewēēt bong Paw-Ro sa hā. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bā Paw-Ro rahe'oot doo —nāk māh. —Noo kanesa tii —nāk mā sa kyyh.

Raky n'aa rejāā mā Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb ne'yyim doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Āā her'ood wāt P'op Hagā Do panyyg pooj jé bē hā. Dooh bē karēn bā bē gado bā. Dooh bē karēn bā bē h'yyb tym hedēb had'yyt doo. Ti hyb n'aa h'yy ká āā bahōm kán, āā baher'ood kán Judah buuj nadoo do sa hā ká —nāk māh. ⁴⁷ —Tii d' né hē āā P'op Hagā Do mejūū kerih do hā:

‡ **13:27** Raneherod né paawā P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym deēb ky n'aa, nyy da rarahejāā, nyy da radaj'ēep, dooh rah'yy genā bā. Jesus radaj'ēep noo gó kaja dāk P'op Hagā Do maher'oot do paah. § **13:32-33** Saaw-Mo 2.7 *** **13:34** Isajas 55.3 †† **13:35** Saaw-Mo 16.10 ** **13:41** Habakuk 1.5

“ÿ an'oo bã òm sahõnh hê Judah buuj nadoo do sa h'yy ganâ n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahûum hyb n'aa kêh ÿ n'aa dawëë habong do sa hâ,

ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hâ nesaa do mahãnh, si ÿ had'yyt hê rababok hyb n'aa kâ.”^{§§}

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bã ta tii, ratseebe bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hê P'op Hagä Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' raheer'ood kãn Jesus ky n'aa panang bã, panang nedaa bã haj'eenh do sa hâ na-ääj hê. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hâ h'yy kana'eeh do rabahõm kãn ÿÿj ky n'aa etsëeh doo, P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wê, panang bã ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wê na-ääj hê. Raheer'ood had'yyt hê sa hâ rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wê, rabah'eed h'üum hyb n'aa ta s'ee hênh. Ti m' tii d' né hê rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bã naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ääts sa tsyym suun hâ padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hâ, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kãn panang Ikonijo häd nang doo hênh. ⁵² Ti m' Jesus hâ h'yy ka'eeh do ratseebe bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahûum kãn.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bã panang Ikonijo häd nang doo bã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hâ, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ii hênh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajõk Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hê, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hâ h'yy ka'eeh do sa wê. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bã hajõng ta äh. H'yyb neÿÿm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hâ rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hê rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hê ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa raheer'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raheer'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hâ h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hâ h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hê rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejëää hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro

raky n'aa napäh bã m' tii, rakejën hõm hëj bód Rikonikas häd nang doo hênh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hênh, ta tii bã haj n'aa hênh. ⁷ T'ii hênh na-ääj mä raheer'oot Jesus ky n'aa hanãm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', Ris bã Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hâ d' né hê takenäng noo gó. Dooh noo gó tabawäd bã. ⁹ Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro bah-heg'ääs ta wê. Tah'yyb hapäh né hê, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hâ tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hâ:

—As'ëëg g'ëéd! —näng mäh.

Ti m' nanyw hê tabas'ëëg geët mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹ Ti m' hajõk do rahapäh bã Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyj b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneënh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneënh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub doo hyb n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus rahy n'aa esee do yt hâ moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'ooh sii hê, sa panang noo bã. Panang babuj n'aa sii hê takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahy n'aa jew'yyk doo hyb n'aa. Panang nedaa bã tób Sewus rahy n'aa esee do basooh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bã m', ras'ëëd hõm sa daaj hê sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bã m' tak'ëp mä rageënh:

¹⁵ —H'ëëd hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hê ääh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bê ää panäk ää wén na, bë beréd hõm hyb n'aa hahÿÿ daap hê bë h'yy kaha'eeh doo. Dooh redëb bã tii. Taw'ääts hê P'op Hagä Do hâ, hedëp do hâ bë h'yy kawareem, sahõnh hê pahuunh do hâ bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh hê badäk hahÿÿh, wê, akajar na-ääj hê, sahõnh hê ta hâ habong do na-ääj hê P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hê badäk hahÿÿ haw'ääts hê haj n'aa babuj. ¹⁷ Ti hadoo né hê, P'op Hagä Do ta daaj hê takametëeh sa hâ. Tametä had'yyt hê baad had'op do sa hâ tanoo doo me. Ti né hê mejüü naëng badoos doo. Ti né hê hanoo bë joom baad tawén eaak. Ti né hê bë waa hanoo. Ti né hê bë h'yyb tsebë tan'oo bã —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä

rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nā bā, Paw-Ro sa majīl, Judah buuj, kaja nā. Ān-Tijoka, Ikonijo panang hād enāh doo bā naa rabana. Ti m' raheer'oot hajōk do sa hā, rah'yy kawapēēn hyb n'aa Paw-Ro sa wē. Ti m' hajōk do rakawaj'āān bong Paw-Ro sa wē. Paw-Ro rakud kān pā me. Dajēp red'oo rawén takyg hōm panang bahānh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do kata b'ēēh mā Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ēēg gēēt. P'aa hēnh tabahōm ēnh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm kān panang Derebé hād nāng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm do Ān-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahȳȳh

²¹ Ti m', ta ti panang bā raheer'oot Jesus ky n'aa hanām doo. Hajōk mā Jesus hā h'yy kae kān raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kān Ris bā, Ikonijo hēnh, Ān-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nā me, panang buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā baad raky n'aa edēē dāk, ranerét hyb n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebē hyb n'aa. Hahȳȳ d' mā na-āāj hē ramaher'oot sa hā: “Hajōng né da ji ahoop P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebēs me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasēēw hōm Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. Ti m' raky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahȳȳ n'aa esee. Hahȳȳ d' mā sa kyyh:

—Baad mahagāā hahȳȳ a hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hā h'yy ka'eeh do sa hā —nāk mäh.

²⁴ Ti m' ratabēs Pisidija hāj n'aa bā. Ti m' rakajaa Pam-Pirija hāj n'aa bā. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke hād nāng doo bā raheer'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ēēnh mā panang Atarija hād nāng doo hēnh. ²⁶ Tii bā ragatsēg tooj kān marakate gó. Ti m' rabatsēg hōm kān Ān-Tijoka hēnh, rahana doo hēnh. Ān-Tijoka bā né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etsēē wāt do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagā Do bahag'āās hyb n'aa sa hā. Tii b' naa né hē ti ramejūū do paah, jé pad'yyt hē rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nā kān. ²⁷ Rakajaa bā kā m' Ān-Tijoka bā, ramejūū Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata padēēk hyb n'aa. Ti m' raheer'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagā Do mo haj'aa sa hā raheboo nā hēnh. Raheer'oot na-āāj hē m', Judah buuj nadoo do sa hā Jesus an'oo dāg kān ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajōng ta āh Ān-Tijoka bā Paw-Ro rabaym Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarēnh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Ān-Tijoka bā, Judah hāj n'aa hēnh naa. Ti m' radu doo rama metēēk Judah buuj nadoo do hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Hahȳȳ da m' sa kyyh:

—Taw'āāts hē bē masuuj noo byyh ehōk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metēēk doo da. Tii da bē moo naboo bā, dooh bē P'op Hagā Do edēēb bā ta wē —nāk mäh.

² Dooch Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rage-naag bā raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habong do rabasēēw hōm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Jerusarēnh hēnh rabahōm hyb n'aa. Tii hēnh ramejūū rabahōm, masuuj noo byyh kahōk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū do sa hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa t'īi hēnh habong do sa hā.

³ Ti m' rabahōm kān. Ramahōm me m', Penisija hād nāng do hāj n'aa bā, Samarija hād nāng do hāj n'aa bā na-āāj hē raheer'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padēēk P'op Hagā Do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do panang bā habok do raky n'aa napāh bā tii, tak'ēp ratseebe bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hōm bā kā Jerusarēnh hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, sa wahē n'aa na-āāj hē, 12 hedoo do Jesus mejūū do na-āāj hē baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro raheer'oot mā sa hā sahōnh hē ramoo bok do hā P'op Hagā Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nā hēnh. ⁵ Ti m' Pariséw wób Jesus hā h'yy ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'āāts hē ji mejūū Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy kae padēēk do sa hā, sa masuuj noo byyh ehōg hōm. Taw'āāts hē na-āāj hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē rakata b'ēēh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' bāp peej dāg raky n'aa her'oot do jawén paa bā, Peed as'ēēg gēēt, ti m' taky hadoo:

—Wakān haa —nāng mäh. —Bē hapāh né hē p'ooj ub ȳ P'op Hagā Do asēm do ȳ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hā. ⁸ P'op Hagā Doo, ji h'yyb tym hapāh doo, tametēēh tagadoo na-āāj hē Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajēng doo, ēr hā tanoo do hadoo. ⁹ Dooch ta see hadoo pé ēr hā, sa hā na-āāj hē. P'op Hagā Do awug hōm sa h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ēr h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do

awug hõm do hadoo,  r h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus h . ¹⁰ Ti hyb n'aa, h' ed hyb n'aa b  gah en Judah buuj nadoo do Jesus h  h'yy kae pad ek do ramoo bok hyb n'aa ta ti  r nahajaa doo,  r wah  mak  na- aj h  ranahajaa doo? H' ed hyb n'aa b  kar n P'op Hag  Do b  metyy? ¹¹ Dooch taw' ats h  tado b  –n ng m h. –Dooch  r moo bok do hyb n'aa tado b   r h'yyb tym P'op Hag  Do bed' ep. Jesus hyb n'aa,  r Jesus kamah n do hyb n'aa tii. Ti hadoo n  h  sa h , Judah buuj nadoo do sa h  –n ng m  Peed kyyh.

¹² Ti m' sah nh h  bag h nh rabab  h m ramaa new b b  B h-Nab h Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot m  rape-huunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hag  Do hej j me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa b  raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo m h:

–B  maa new  k h y , wak n haa –n ng m h. ¹⁴ –Peed her'ood w t nyy da P'op Hag  Do t'yyd meh n w t Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hag  Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taheer'oot do baad tanu d ng P'op Hag  Do ky n'aa rod reri do paa h . Hahy  da takerii d k:

¹⁶ “Ta ti jaw n y mat eh da. Haj o ta baab n  paaw  dooh Dawi panaa rabag a boo b , p'aa h nh Dawi panaa see sa wah  n'aa tabahado d k y an'oo b  da.*
¹⁷⁻¹⁸ Tii da y w n d'oo, Judah buuj w b, sah nh h  Judah buuj nadoo do sii h , karap  haa pan'aa hedoo doo, y rabesoos hyb n'aa', n ng m  Tak' p Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky d ng do moo w t doo.”†

¹⁹ –Ti hyb n'aa, –n ng m  Tsijaag –h  y  p h, taw' ats h  dooh ta bah nh  r mej  b  Judah buuj nadoo do P'op Hag  Do h  h'yy kae pad ek do sa h . ²⁰ Taw' ats h   r erih ranaw h hyb n'aa P'op Hag  Do h  h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh' eh do t  n'aa. Taw' ats h   r erih ranay h hyb n'aa sa y m nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranaw h hyb n'aa sa mas ah dab, har' eng dab, ranaboh b  ta majyyw gats   d k doo. Taw' ats h   r erih na- aj h  ranaw h hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d'  r w n erih, Mosees ky n'aa jaw'y k do raner'ood had'y t h  d g panang haw' ats h  Saab h  had'y t h , t b P'op Hag  Do pannyg rayd naherot do yt h . Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy d k n  h  Mosees ky n'aa jaw'y k do h  –n ng m  Tsijaag kyyh sa h .

* **15:16** T b had   hyng do paah, p'aa h nh ji tama sooh do ky n'aa g  tabeh' um Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hag  Do h  Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, haj o ta baab noo g  dooh Dawi panaa rabag a boo b  paa Judah h j n'aa b . Tii b  k , ta ky n'aa rod raber'oot do h , ti aw t da Dawi panaa seeh, p'aa h nh sa h  tabag' as doo, P'op Hag  Do ky d ng. Jesus n  ti ta ti Dawi panaa P'op Hag  Do ky d ng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

Judah buuj nadoo do rama erih do pannyg n'aa hahy h

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mej u doo, Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa, sah nh h  Jesus h  h'yy ka'eeh doo, rasëew h m sa w b, ramej u hyb n'aa B h-Nab h Paw-Ro sa sii,  n-Tijoka h nh. Ras m do h d hahy h: Judas Bar-Saba h d n ng doo, Siras daheeh. Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa w b tii. ²³ Ti m' sa h  ramej u reri doo k . Hahy ti rama erih doo:

“ h, 12 hedoo do Jesus mej u doo, Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa na- aj h , b  wak an hedoo  h. B eh, Judah buuj nadoo do Jesus h  h'yy ka'eeh do  n-Tijoka panang b  habong doo, Sirija h j n'aa b , Siris h j n'aa b  habok do na- aj h   a ma erih.  a ed ng b eh.

²⁴  a heen n'aa en h bab  naa t'  h nh heboo n  doo.  a heen n'aa en h, ajyy raheer'oot doo me baad nado w d b  h'yyb ran'oo b . B  h'yyb manep  boo ran'oo b . Dooch  a kyy g  tado b  ta ti rama met ek doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub bab   a kaner'oot, b  w   a mej u hyb n'aa  a w b, Paw-Ro B h-Nab h  r najiis b  mej u do sa sii rabah m hyb n'aa. ²⁶ P'ets ub radej eb paaw  Jesus Kristo, Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood h m do hyb n'aa, dooh Paw-Ro B h-Nab h rah'y b ey m b , dooh rah'y  g h h m b . ²⁷  a mej u Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa  a erih do h . ²⁸ Baad ub n  h  P'op Hag  Do Sahee met eh  a h ,  a ganah en hyb n'aa b  h  tak' p hejoonh doo.  a h  na- aj h  baad ub P'op Hag  Do Sahee met eh doo. J am h  b  tayy hahy  a her'oot do b  h : ²⁹ Taw' ats h  b  naw h P'op Hag  Do h  h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh' eh do të n'aa. Taw' ats h  b  naw h b  mas ah dab, har' eng dab b  naboh b  ta majyyw gats   d k doo. B  aw e man  ta majyyw. B   a man  b  y m nadoo do sii, b  patug nadoo do sii. Ta ti b  ky dah  b , taw' ats h . J am h  k   a erih doo.”

³⁰ Ti m' Jesus mej u doo, Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa daheeh ramej u Paw-Ro, B h-Nab h, Judas, Siras daheeh rabah m hyb n'aa. Ti m' rabah m k n. Ti m' rakajaa b   n-Tijoka b , ramej u sah nh h  Jesus h  h'yy ka'eeh do s d h  rakata pad ek hyb n'aa. Ti m' ranoo sa h  12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus h  h'yy ka'eeh

do t'ī hēnh kata dāk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mā ramaher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganjê hōm hyb n'aa. P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē m' tī Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajōng ta āh t'ī hēnh rabaym do jawén paa bā m', Jesus hā h'yy ka'eeh do kedēē bong, rababaaj hōm hyb n'aa Jerusarēnh hēnh. Sa hā rakedēē bong bā m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hē ti bē bana. Baad āā karēn P'op Hagā Do bē taky n'aa edēng. H'yyb nām doo me āā karēn bē babaaj hōm —nāk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hōm kån. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Ān-Tijoka bā. T'ī hēnh rama metēēk ta wób sa sīl Jesus ky n'aa.

Jesus hā h'yy ka'eeh do rabeg'āās panang raheboo nā doo hēnh panyyg n'aa hahȳyh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hā:

—Hamäh, ēr ah'ūūm p'aa hēnh ēr heboo nā do paa hēnh. Jesus hā h'yy ka'eeh do ēr heg'āās, jé pad'yyt hē Jesus ky n'aa ēr her'oot do paa hēnh. Ēr heg'āās baad raboo bā —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karēn paawā Jowāw Maah-Ko bahōm sa sīl. ³⁸ Paw-Ro hā dooh baad tado bā, Pam-Pirija bā Jowāw Maah-Ko, sa sīl hawāt do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb dāng do tado bā, ti hyb n'aa raketyng bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko daheeh rabatsēg hōm tsyt dēēg hā Tsi-Peré hād nāng doo hēnh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kā Siras. Ti m' ratsyym kasok bā m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habong do raky hadoo sa hā:

—Baad ub bē tabahag'āās —nāk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija hād nāng do hāj n'aa bā, Siris hād nāng do hāj n'aa bā rakajetsēg hōm. Rakajetsēk me Paw-Ro maher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do panang bā habong do sa hā, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hē hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé hād nāng doo hēnh Paw-Ro rabeboo nā jawén paa bā, rabahōm panang Ris hād nāng doo hēnh. Tii bā tama-muun Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot hād nāng doo. Ta ȳnh mā Judah buuj. Ta yb mā Gereg buuj. ² Jesus hā h'yy ka'eeh do Ris bā habong doo, Ikonijo bā habong do na-āāj hē, baad mā rabaher'oot Tsimoot ky

n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahōm sa sīl. Pooj jé tamejūū ta masuuy noo byyh kahōg hōm, Judah buuj t'ī hēnh hāj n'aa bā habong do sa hyb n'aa, sahōnh hē rahapāh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooh takarēn bā Judah buuj rakawajāān ta byh n'aa. ⁴ Ti m' sahōnh hē panang ramatebēs me raher'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē Jerusarēnh bā habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh doo, panang haw'āāts hē habong doo, tak'ēp mā rah'yy kae kån Jesus hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do kahūūm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ēeh hadoo do panyyg n'aa hahȳyh

⁶ Ti m', dooh P'op Hagā Do Sahee an'oo bā raher'oot Jesus ky n'aa Asija hāj n'aa bā. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata hād enāh do hāj n'aa. ⁷ Misija hāj n'aa bahēj jēng bā, rakarēn paawā Bitinija hāj n'aa hēnh rabahōm. Ti hadoo né hē dooh m' Jesus Sahee an'oo bā.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija hāj n'aa bā rakajetsēg w'ēēnh. Panang Torowas hād nāng doo hēnh mā rabaw'ēēnh. ⁹ Tii bā, panang bā, atsēm, Paw-Ro s'ēeh hadoo mā ta hā. Ta s'ēē gó tahapāh mā aj'yy hagēēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Mahȳy d' mā aj'yy hagēēt do kyyh: “B'ēep Masedonija hāj n'aa hēnh. Āā mamasaa”, nāng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ēeh hadoo do tahapāh do jawén paa bā, nayyw hē āā benyyw hōm āā h'ēēd, āā tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hah'ūūm doo. Āā hā, P'op Hagā Do ti āā naēēnh doo, Masedonija babuj n'aa hā āā baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

Ȳnh Ridija hād nāng do panyyg n'aa hahȳyh

¹¹ Ti m', tii b' naa āā gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē āā batsēg hōm tsyt dēēg hā Samotaras hād nāng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo āā kajaa panang Newaporis hād nāng doo bā. ¹² Tii b' naa āā bahōm kån panang Pirip hād nāng doo hēnh. Jāām né hē ky n'aa etsēēh ta ti panang Masedonija hāj n'aa bā. Hajōk Roma buuj t'ī hēnh rababong. Tii bā āā baym pawóp hē ta āh. ¹³ Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, panang bahānh āā babok. Tamii me āā baw'ēēnh. Āā hā, tamii takēēn hā Judah buuj rakat'aa P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa.‡ Ta tii bā kata b'ēēh do āā mamuun bā, tūū āā bab'ēēh sa pa. Ti m' āā du doo āā her'oot do Jesus ky n'aa, ȳȳj tii bā kata b'ēēh do sa hā. ¹⁴ Sa mahang ti ahāng ȳȳnh Ridija hād nāng doo, Panang

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapāh tii. † **16:10** Rukas ti hahȳ erii wāt doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata dāk sa hā. Sa sīl tabawād kån. ‡ **16:13** Pawóp its rado bā Judah buuj ta wób sa panang bā haj'ēēnh doo, dooh ratamaa bā P'op Hagā Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tijatira häd näng doo bä naa. Pääñ hebaan do hahiin do hesäm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'y'yk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakään daheeh. Ti m' ää tabats'yyt sa tób hēnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bē hä ŷ h'yy kae bä né hē Jesus hä, ŷ karēn paawä bē ayyw dó tóp ŷ yt hä —näng mäh.

Ky kah'ũm ää hä, ää wēn ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ēeh do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsē hēnh ää bahōm bä, ää mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hä h'ēed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajōng dajēer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hē, ää sii hē, ta ti maruus bawäd had'yyt hē. Ää sii tabawät bä tak'ēp tageēnh:

—P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Bahānh Hadoo Do wē moo heb'ook do hahŷŷh. Raheer'oot bē hä nny da P'op Hagä Do bē tabed'ēep nesaa do mahānh, ta wē bē basēek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajōng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ēeh do hyb n'aa taher'oot do hä, Paw-Ro ty kaw'ōöd däk ta wē, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hä:

—Jesus Kristo häd gó om ŷ mejũũ ma-banyyh hyb n'aa maruus hä hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nayyw hē karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kån.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bä m', dooh ragedag wäd bä dajēer,^S rameso padēek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahũũm panang buuj rakahet'aa bä, hyb n'aa jew'y'yk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'y'yk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hä. Hahŷŷ d' mä sa kyyh:

—Hahŷŷ Judah buuj rametēek ēr panang buuj sa hä rakamaj'ũ hyb n'aa. ²¹ Rametēek na-ääj hē rabahed'oo doo da ēr nahajaa doo. Dooh taw'ääts hē tado bä ēr gado bä. Roma buuj ēer —näk mä sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajōk do sa kyyh. Tii bä kã m', hyb n'aa jew'y'yk do ramejũũ rakebo bēeh Paw-Ro Siras sa saroor raba-hewyyh hyb n'aa. ²³ Ti m' tak'ēp raba-hewyyh do jawén paa bä, ramejũũ radewäts b'ēeh. Ti m' ragadaheew'ēes do hagä n'aa hä ramejũũ, baad tabahag'ääs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadaheew'ēes do hagä n'aa dewäts b'ēeh t'ōp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa

gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padēek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsēm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsēē mäh, P'op Hagä Do hä rama ejām mäh. Ta wób radewäts b'ēeh do ramaa newēē sa kyyh. ²⁶ Tii bä, nayyw hē, tak'ēp tabana k'ääts katajuus doo. Pã ragadaheew'ēes do mesoo n'aa katajus wät na-ääj hē. Ti m' ragadaheew'ēes do nooh, noo kasēets hōm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ēeh do sa moo hä padēek do paah, kajäg bēeh tũũ. ²⁷ Ti m' ragadaheew'ēes do hagä n'aa ty gawēej däk bä, tahapäh bä ragadaheew'ēes do noo gasēets hōm doo, tado däk sēn-jeer ta daaj hē takadaj'ēep hyb n'aa paawä. Sahōnh hē raban'y'yh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ēp Paw-Ro bēēnh:

—Kadajēeb manä a daaj hē! —näng mäh. —Sahōnh hē ääh, babä ää bab'ēeh —näng mäh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsēē ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wē. ³⁰ Ti m' taman'y'yh ragadaheew'ēes doo gó naa. Teanh mä tii bä:

—Nyy d' ŷ bad'oo hēp ŷ tym P'op Hagä Do bed'ēep hyb n'aa nesaa do mahānh, ta wē ŷ basēek hyb n'aa? —näng mäh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hä mah'yy kae. Tii bä a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ēep da, ta wē mabawät hyb n'aa da, om a tób yt hä haj'eenh do na-ääj hē —näk mäh.

³² Ti m' raheer'oot ta hä, ta tób yt habong do sa hä na-ääj hē Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hē, atsēm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadaheew'ēes do hagä n'aa hetsyyd hōm. Ti m' nayyw hē ranu gemuun wät ta wakään daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahũũm mä ta tób hēnh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ēp tatseebe kån ta wakään daheeh, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'y'yk do ramejũũ warahén wób, ragadaheew'ēes do hagä n'aa wē, tabasog nyyh hyb n'aa ragadaheew'ēes doo gó hab'ēeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'y'yh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadaheew'ēes do hagä n'aa her'oot Paw-Ro hä:

—Hyb n'aa jew'y'yk do ŷ ramejũũ, om Siras daheeh ŷ basog nyyh ragadaheew'ēes doo gó naa, baad bē bah'ũm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bē anäh, h'yyb nyyw gó bē ahōm —näng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hä:

^S 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wē, tamaher'oot hyb n'aa sa hä ny hadoo sa pooj jē hawät doo. Maruus kariw n'aa hä rep'aak sa hä tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa anä kån do jawén paa bä, dooh maruus noo ese wäd bä. Ti hyb n'aa né hē ta kariw n'aa rakawajään Paw-Ro sa wē.

—Bē hapāh né hē Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooḥ tahaja bā Roma buuj rahewyh bā ranaher'oot nā bā raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawā āāh, āā rahewyyh sahōnh hē sa matym gó, dooh né paawā āā hā ran'oo bā āā her'oot āā ky n'aa. Āā radewāts b'ëeh tii bā ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā āā hā, hÿÿ ká rakarēn kejēn do hadoo āā bahōm. Dooḥ baad tado bā. Āā karēn rabana wawēē hē, sa daaj hē āā ramanyyh hyb n'aa —nāng mā Paw-Ro kyyh panāk do sa hā.

³⁸ Ti m' warahén rabahōm kán, raher'oot mā sa hā. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napāh bā, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ēp mā rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahōm Paw-Ro sa wē, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Āā karēn bē hyb n'aa mabaan hōm āā mo haj'aa bē hā. Bē kawaj'āān manā āā wē —nāk mā sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsēē rabahōm hyb n'aa sa panang bā naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bā ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hēnh rabahōm. T'īī hēnh rakat'aa Jesus hā h'yy ka'eēh do sa sii. Baad ub mā rabaher'oot sa hā, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hā rah'yy ka'eēh hyb n'aa. Ti m' rabahōm kán.

17

Jesus hā h'yy kana'eēh do radu n'aa kamaj'ī do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahōm me ratabēs Ām-Piporis hād nāng do panang, Aporonija hād nāng do panang na-āāj hē. Kaja hōm kán mā panang Tesaronika hād nāng doo bā. Tii bā ti asooh tób P'op Hagā Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'īī hēnh Paw-Ro rabahōm Judah buuj rakamehehāk do hā, rabahed'oo doo da. Tamawoob hē Saab noo gó P'op Hagā Do kyy kerih do paa hā Paw-Ro metēēh sa hā, Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do ky n'aa. Tamaher'oot māh, tametēēh Kristo dajēp né hē, ganā wāt né hē tadajēp jawén paa bā, ta ky n'aa kerih dāk doo da né hē. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bē hā, ti né hē Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo —nāng māh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo dāg kán Paw-Ro sa hā. Hajōng Gereg buuj P'op Hagā Do hyb n'aa hes'ee do na-āāj hē raky dahé kán Jesus ky n'aa. Ti hadoo ēnh hajōk ÿÿj ky n'aa etsēēh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eēh do rah'yy kajewēēts

kán. Rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bā habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ī do panang bā. Ti m' rawaj'aa hōm Jasōn hād nāng do tób hēnh. Rakarēn paawā Paw-Ro Siras daheeh tii bā haj'eenh do ramesoo, ramahūm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bā. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bā Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso dāk Jasōn, Jesus hā h'yy ka'eēh do wób na-āāj hē. Ramahūm mā panang wahē n'aa sa wē. Tak'ēp mā rageēēnh:

—Hahÿ ayy badāk hahÿ haw'āāts hē kamaj'ī doo, hÿÿ ká babā rakaja ná —nāk māh. ⁷ —Gēēt hahÿ Jasōn ats'yyt, ta tób yt hā rabaj'eenh hyb n'aa. Sahōnh hē hahÿ ayy dooh raky dahé bā Sesa. * Sa noo m' ti anāng ji wahē n'aa seeh, Jesus ramaneēēnh doo —nāk māh.

⁸ Ti m' ramaa napāh bā ta tii, hajōk do t'īī hēnh kat'aa doo, panang wahē n'aa na-āāj hē rah'yy ganapō kán. ⁹ Ti m' ramejūū Jasōn, ta wób na-āāj hē, rep'aak raberéd hōm hyb n'aa. Reréd hōm mā tii bā.

Bereja hād nāng doo hēnh Paw-Ro rabahōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsēm, Jesus hā h'yy ka'eēh do tii bā habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ūm Bereja hēnh. Rakajaa bā, rabahōm tób P'op Hagā Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bā habong do ky en'ymm Tesaronika habong do sa mahānh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagā Do kyy kerih do hā raner'ood had'yyt hē, rabahapāh hyb n'aa te hub tado bā sa hā Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajōk Judah buuj rah'yy kae kán Jesus hā. Hajōk ÿÿj Gereg buuj ky n'aa etsēēh doo, ayy na-āāj hē Gereg buuj, h'yy ka'eēh né hē tii da ēnh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eēh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napāh bā Paw-Ro her'oot do P'op Hagā Do ky n'aa Bereja dāg bā, Bereja hēnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ī hyb n'aa Paw-Ro sa wē. ¹⁴ Ti m' nanyw hē Jesus hā h'yy ka'eēh do ramejūū Paw-Ro bawēēnh akajar nabyy me. Ti hadoo né hē, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bā. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ūm do paah, had'aa doo, panang Atēn hād nāng doo bā rabebē né. Tii b' naa rababaaaj ná. Rakajaa bā raher'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hā, nanyw hē rabah'ūm hyb n'aa, Atēn bā rakataa hyb n'aa Paw-Ro hā.

Atēn bā Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabaheewyyh bā, dooh rahapēē bā Roma buuj rado bā. Daap hē ramejūū rabaheewyyh. Daap hē radewāts b'ëeh. Dooḥ tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bā Roma buuj hā radoo bā. * **17:7** Roma buuj sa wahē n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atên bá, h'yy kátón wát má tahapáh do hyb n'aa hajōng Atên buuj sa kabariih. Sa panang haw'ááts hē anyy had'yyt hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt há Paw-Ro ky wōnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do há hyb n'aa hes'ee do na-āāj hē. Panang buuj rakahet'aa bá, rabaheb'ēeh bá, Paw-Ro ky wōnh ta āh há had'yyt hē t'ī hēnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikurēw hād enāh do ma matēg wób, Es-Toj-Ko hād enāh do ma matēg wób raky ked'aak má Paw-Ro há. Ti m' ta wób raky n'aa rejāā. Hahȳy d' má reanh:

—H'ēēd hahȳ tar'ood ȳyn karēn ta her'oot? —nāk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Hāj n'aa s'ee hēnh rah'y y kaha'eeh do sa ky n'aa ta her'oot. Ta ti sa há ji h'yy ka'eeh takarēn, tahy b n'aa péh —nāk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanām doo, Jesus ganā wát do ky n'aa na-āāj hē Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa há.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hōm Arejopak hād nāng doo hēnh, ma matēg sa wahē n'aa rakahet'aa doo hēnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro há:

—Āā karēn paawā āā bahapáh mama metēēk do ky n'aa. Doo h āā ky n'aa napēē ná bá ta tii —nāk mäh. ²⁰ —Ōm ky kew'oonh maher'oot do há. Āā karēn āā hapáh h'ēēd ky n'aa tii —nāk mäh.

²¹ (Atēn buuj, ta s'ee hēnh naa hena do panang bá habong do na-āāj hē maa kereed had'yyt hē papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newē bá, raher'ood bá na-āāj hē. Ti hado had'yyt hē. Doo h ramoo boo bá. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ēēg gēēt Arejopak bá, ti m' taky hadoo sa há:

—Atēn buuj —nāng mäh. —Ȳ hapáh ti bē maa ker'eeet bē wehēē bá bē h'yy kaha'eeh doo —nāng mäh. ²³ —Ȳ hawát noo gó bē panang bá, ȳ hapáh sahōnh hē bē kabariih. Ȳ hapáh na-āāj hē bē h'yy kaha'eeh do há bē ma heju do tyng n'aa. Ȳ hapáh sa mahang bē ma heju do tyng n'aa seeh, hahȳy da ta há kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapáh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahȳy h.” Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bē hyb n'aa esee doo, dooh né paawā bē hapēē bá, ti ky n'aa né hē ti ȳ her'oot bē há —nāng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahōnh hē badāk hahȳ mo haj'aa nāng doo, badāk hahȳ hā habong do tamo haj'aa. Sahōnh hē badāk hahȳ haw'ááts hē habong do sa wahē n'aa tii. Sahōnh hē tabag'áās. Doo h ta ti tagēē bá tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt há. ²⁵ Doo h hyb n'aa ta há ji masa péh, sahōnh hē ji bahānh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti hanoo ēr há ēr bedēp hyb n'aa. Ti né hē

ti sahōnh hē hanoo do ēr há. ²⁶ Sét hē aj'yy du na do sahōnh hē badāk hahȳ hā n'aa bá habong do P'op Hagä Do an'oo bá, badāk hahȳ hā rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-āāj hē. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bá né hē, apáh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newē bá né hē tii. Doo h né paawā dawēē P'op Hagä Do awād bá ēr mahānh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ēr bedēp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hē ēr babok. Tii d' né hē bē see erih do paah: “P'op Hagä Do panaa ēēr”, nāng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ēēr, ti hyb n'aa dooh taw'ááts hē tado bá kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Doo h kabarii ji daaj hē ji moo wát do tahado bá. Doo h kabarii k'ááts tēg gabarēeh do s'ēēb, k'ááts tēg hawak do s'ēēb, pá s'ēēb hadoo do tahado bá P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hōm tii da ji adoo bá. Hȳy ká ti dooh. Hȳy ká tamejūū sahōnh hē badāk hahȳ haw'ááts hē habong do reréd hōm nesaa doo, ta há rah'yy ka'eeh hyb n'aa ká. ³¹ Tii da tawén mejūū, taky dāng do hyb n'aa ti awát ná. Ti awát ti noo gó taky dāng, sahōnh hē badāk hahȳ hā habong do ta matym gó rakata b'ēeh bá. Ti noo gó ká tamejūū da aj'yy, tah'y yb dāng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahōnh hē badāk hahȳ haw'ááts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Doo h tesōōts bá. Ti né hē ti ta h'y yb dāng doo, sahōnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metēēh sahōnh hē sa há. Hahȳy da P'op Hagä Do metēēh ta tii: Tah'y yb Dāng Do ganā wát dejēp do mahang, tan'oo bá —nāng má Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganā wát do ky n'aa ramaa napáh bá tadajēp jawén paawā, ta wób raky n'aa ej'ees má Paw-Ro. Ta wób ká raky hadoo:

—Taw'ááts hē. Jāām hē dó —nāk mäh. —Āā karēn ta jawén āā mamaher'oot p'aa hēnh ta ti ky n'aa —nāk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahōm panang buuj ma mehetēk do sa wahē n'aa rakahet'aa doo bá naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh ta her'oot doo, ti m' rahadaa hōm má Paw-Ro. Sa mahang ti awát má ma mehetēk do sa wahē n'aa seeh, Dijonis hād nāng doo. Sa mahang ti awát má na-āāj hē ȳynh, Damaris hād nāng doo, ta wób na-āāj hē.

18

Korīn bá Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m', ti jawén paa bá, Paw-Ro bahōm kán Atēn bá naa Korīn hēnh. ² Ti m', t'ī hēnh má takataa Judah buuj seeh há, Akira hād nāng do há. Panang Pōn-Tus hād nāng doo

bä tabenäng paa tii. Akira, ta j̄ym Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hēnh naa. Itarija bä naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahé n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'üüm do hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wē. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hā ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pään s'ēēb, ji kah'ÿyt hä ji mahūüm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'ÿyt hē Paw-Ro ahōm had'ÿyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hēnh. T'ÿi hēnh taky wōnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. Takarēn né paawä Jesus hä rah'ÿy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bä m' Masedonija häj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yw kán tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanām do tama met'ēēg had'ÿyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hä taheer'ood had'ÿyt hē, sa hä tametēēh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'ÿyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarēn bä ramaa newē bä. Radu doo rakamaj'ÿi do ta hä. Raky n'aa rejää mä. Ti hyb n'aa ta tsapoong ta hä hadäk do tatapyng wät sa wē, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hä:

—Bē h'ÿyb haj'aa hē né hē ti dawēē hē baboo hōm P'op Hagä Do mahānh. Kēh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bē hä. Hÿÿ ká ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä ká —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kán tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā naa. Ti m' tabahōm kán aj'ÿy Tisijo-jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahé n'aa, Kiris-Po häd näng do h'ÿy kae kán Jesus hä. Ti hadoo né hē m' sahōnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajök na-ääj hē Korīn babuj n'aa Jesus hä rah'ÿy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bä. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsēg, s'ēēh hadoo Paw-Ro hä. S'ēēh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Paw-Ro hä:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'ÿyt hē kēh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ ÿ awäd had'ÿyt hē a sii. Doooh da a hä moo däng péh. Doooh da om rarejä bä. Babä babuj n'aa sa mahang hajök ÿ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hä.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro

bayyw kán Korīn bä, P'op Hagä Do kyyh tama metēēk hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'ÿy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bä wahé n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hä h'ÿy kana'eeh do rakamaj'ÿi Paw-Ro hä. Ti m' Paw-Ro ramasa däk, ramahūüm mä sa häj n'aa wahé n'aa Garijo häd näng do wē. Rakarēn paawä m' Garijo ky n'aa ety Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hä raky hadoo:

—Hahÿ aj'ÿy ky kah'üüm ēr panang bä habong do sa hä, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'ÿyk hyb n'aa ää ky n'aa jaw'ÿyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä taheer'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Tamo haj'aa kadoo bä paawä, tak'ēp ne-saa do tamoo wäd wäd paawä, ÿ maa newē né paawä bē kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jääm hē kyyh p'ää, sa häd p'ää, bē ky n'aa jaw'ÿyk do ky n'aa p'ää bē ky ked'aak. Ti hyb n'aa bē daaj hē bē hyb n'aa newē nyy d' bē bad'oo. Doooh ÿ ky n'aa ety bä ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'ÿy Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'ÿy Sotenés, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahé n'aa see wē rah'ÿy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ēēt do tób n'aa w'oo hä. Doooh Garijo hyb n'aa p'eed bä rabaheewyh bä.

Än-Tijoka hēnh Paw-Ro babaaj hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajōng ta äh Korīn bä. Ti m' Paw-Ro kedēē wät Jesus hä h'ÿy ka'eeh do Korīn bä habong do sa hä. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsēg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahōm doo. Marakate atsēg pooj jé, Paw-Ro ahooh bēēh ta sēēn, panang Sēn-Kerej häd näng doo bä. Bāp peej däk tanahoh ta sēēn, P'op Hagä Do hä taky däng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsēg hōm kán. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'ÿi hēnh Pisiir Akira daheeh rabayyw kán. Paw-Ro ká ahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti m' taky wōnh Judah buuj t'ÿi hēnh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'ÿyt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarēn bä. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hēnh da ÿ bana P'op Hagä Do karēn bä —näng mäh.

Ti m' tagatsēg sooh marakate hatsēk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahōm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hōm bä, Paw-Ro gatsēg nyyh. Ti m' tabas'ooob kán Jerusarēnh hēnh, Jesus hä h'ÿy ka'eeh do t'ÿi hēnh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hēnh mä

* 18:18 Tabēēj dāk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bēēh ta sēēn.

tabahôm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahôm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hēnh. Tamahôm me, panang banäng bä taheg'ääs sahõnh hē panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yb en'yym mä sa hä. Taher'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'y y ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresân-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hē Jesus ky n'aa. Tak'öp h'y yb hedoo doo me tabaher'oot sa hä, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ääj hē, jääm né hē paawä tahapëe paawä Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kân sa tób hēnh. T'ÿ hēnh rabaher'oot baad ub né hē P'op Hagä Do ky n'aa ta hä, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsëg hõm Akaja häj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hē mabahôm —näk mäh.

Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hä rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ÿ hēnh Aporos masa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jesus hä rah'y y kae padëek tii, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahõnh hē ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hä, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagä Do H'y yb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahôm panang Epeso häd näng doo hēnh. Ta tyw n'aa waëe me tabëe doo me tamahôm. T'ÿ hēnh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Doo ää ky n'aa napëe nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hä:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowäw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowäw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëe do sa hä, ta jawén hana do hä rah'y y ka'eeh hyb n'aa, Jesus hä rah'y y ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hõm kân mä Jesus häd gó kä. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe kân sa h'y yb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' raher'oot na-ääj hē. ⁷ ¹² m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hē ta kamarab Paw-Ro ahôm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. H'y yb neÿÿm doo me baad tabaher'oot sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'üüm doo. Dooh m' rakarēn bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahôm sa mahānh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tób Tirān häd näng do yd ma mehetëk doo hēnh. T'ÿ hēnh tabaher'oot had'yyt hē sa hä Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mä ta baab tabaher'oot t'ÿ hēnh. Ti hyb n'aa m', sahõnh hē Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'öp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëek do sii hē radaso bä nahëe näng do hä, has'oo däk tan'oo bä. Karap'ar h'y yb nesaa do pahadëek do sii hē tabahebë Paw-Ro saroor hä.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hē karap'ar h'y yb nesaa do hebë doo, rakarēn paawä karap'ar h'y yb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'ar h'y yb nesaa do sa hä:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, õm ää mejüü maberéd hõm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahé n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'ar h'y yb nesaa do see ky gadoo mä sa hä:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bë ti dooh. Dooh ÿ mepëe bä bëeh —näng mäh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'ar hä hadäk do her'oot doo, sa hä tawaj'aa däk. Tak'öp tabahejoonh karap'ar h'y yb nesaa do ta hä

adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hä. Tarejää tak'ëp sa hä, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majjyyw ratag nyuh raban'yyh bä. ¹⁷Ti m' sahõnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë raky n'aa napäh bä m' rabeyým bong. Raweh'ëëh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸Ti m' hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bä rakawoom ne-saa do sa mo haj'aa. ¹⁹Hajök mehëm do paa ramena sa h'ëed kerih doo. Ta hä tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä m' rabaju toonh sahõnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tég hawak do s'ëëb raju toonh do sãm paah. ²⁰Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kän mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kä Jesus hä.

²¹Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahöm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hënh ý bewäd nä jawén paa bä, ý beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²²Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hënh rabahöm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ī do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahýh

²³Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'ī Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ī doo. K'ääts tég hawak do moo hëw'ëët do tii. Tób taah its sa kabarii Dijääñ* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajõng ta sãm ragedak. ²⁵Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ääj hë k'ääts tég hawak do s'ëëb moo heb'ooch doo. Hahý d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë hapäh né hë ti baad ub ër gedak ër moo bok do sãm —näng mäh. ²⁶—Bë ky n'aa napäh na-ääj hë Paw-Ro häd näng do her'oot do hä. Taher'oot sa hä, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajök ky dah'eeh ta kyyh hä, Epeso panang buuj had'yyt hë nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hë da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷—Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hä. Hajõo magyys hë ky dah'eeh da ta kyyh hä, dooh da ër moo bok do hä raky dahé wäd bä. Dooch da na-ääj hë Dijääñ tób n'aa, tak'ëp haj'ap doo, rawehëë wäd bä. Dijääñ, Asija häj n'aa bä, sahõnh hë häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ääj hë, dooh da

rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehëë wäd bä. Ta häd ky n'aa etsëëh do paa ahëëj jëng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawajääñ Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageënh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹Ti m' ti hyb n'aa, nanyw hë sahõnh hë Epeso buuj rageënh mäh. Ky kak'ëë mä tak'ëp. Ti m' rameso padëëk aj'yy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahüüm rakahet'aa doo bä. ³⁰Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ī hënh tabahöm, hajök do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahöm bä t'ī hënh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hë, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hä tanahöm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.†

³²Daap hë kat'aa do rageënh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajök sa mahang dooh rahapëë bä h'ëed hyb n'aa t'ī hënh rakata padëëk daap hë. ³³Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëëk do ramejüü aj'yy Aresän häd näng doo, hajök do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresän hä nyy da ta kyyh sa hä. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëëh hyb n'aa, sa hä tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageënh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijääñ, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageënh, pawóp oor. Dooch rakarën bä ramaa newë bä sa hä Aresän maher'oot do paawä.

³⁵Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kän. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë këh ýy, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hë häj n'aa buuj rahapäh ti Dijääñ tób n'aa hagä n'aa ër panang buuj. Èr hag'ääs na-ääj hë ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëëb, wë hä naa hadëë jat doo. ³⁶Sahõnh hë raky n'aa napäh ta tii. Dooch ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bag hënh bë bab'ëëh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jób hä bë moo bok do hä sa hä. ³⁷Hahý aj'yy bë manaa doo, dooh Dijääñ tób n'aa yt hä retsëëg hõm péh. Dooch raky n'aa rejä bä ër h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸—Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hë hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahöm. Ti anäng na-ääj hë

* **19:24** Ta ti Dijääñ häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo. † **19:31** Rajeyým mä Paw-Ro radajëë hä, kata b'ëëh doo hä.

Roma buuj sa wahé n'aa seeh. Taw'ääts hē sa hā rabaher'oot. ³⁹Tanyy nā bā bē her'oot do seeh, taw'ääts hē bē her'oot sahōnh hē Epeso buuj rakahet'aa noo gó ér ky n'aa jaw'yyk do mejuū doo da. ⁴⁰Äm n'aa näng Roma buuj sa wahé n'aa ér raky n'aa tapaa, hajōō gó bē ky ked'aak doo. Èr reaajbā h'èéd hyb n'aa tak'èp bē geëènh, dooh ér her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

⁴¹Ti m' taky hado kán sa hā:

—Jääm hē. Taw'ääts hē bē abaa j h'üüm —näng mäh.

20

Masedonija häj n'aa hēnh, Keres häj n'aa hēnh Paw-Ro bahōm do panyyng n'aa hahȳh

¹Ti m' kawejān do paa rababaaj hōm jawén paa bā sa tób hēnh, Jesus hā h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mā ta wē rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood dāk sa hā, h'yyb neŷȳm doo me Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedēē hōm sa hā. Ahōm kán mā tii bā Masedonija häj n'aa hēnh. ²Tamahōm me panang bā taher'oot Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā, h'yyb neŷȳm doo me Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajōng baad hadoo do taher'ood dāk sa hā. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bā takajaa. ³Tamawoob hē kamarab tabaym dó tii bā. Ti m' takarēn tagatsēg so paawā marakate gó Sirija häj n'aa hēnh hahōm doo gó. Tagatsēg so pooj jé, heen n'aa nyy dāk Judah buuj rano n'aa masoo do hā. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē dāk tababaaj hōm Masedonija häj n'aa bā tabēs doo me ta tyw n'aa. ⁴Ta sii habaa j h'üüm do sa hād hahȳ da: Sopater (panang Bereja hād näng doo bā naa, Pihō hād näng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekūn (panang Tesaronika hād näng doo bā naa), ta see Gajo (panang Derebē hād näng doo bā naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hēnh naa). ⁵Ää pooj jé rabahōm ti nuuj jé. Ää ragadaa kán panang Torowas hād näng doo bā. ⁶Tii bā, pāw makuj n'aa tamah do ää tab'èēs jawén paa bā, ää gatsēg t'oonh Pirip bā naa marakate gó. Ji moo séd hēnh ta ä jawén paa bā, ää kataa sa hā panang Torowas hād näng doo bā. ⁷Ta äh ää baym dó tii bā.

Hadēē hyng do panyyng n'aa hahȳh

⁷Ti m' met'uuh hā ää kata b'èēh Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii, pāw ää ganebäh hōm hyb n'aa, Jesus ää hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kán Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawēēt. ⁸Ää kata dāk tób gó p'op gadāk doo gó, ta bag banäng hēnh. ⁹Ti m' atsēm ub, gawak'aap, pahēew Ew-Tiko hād näng doo, tób noo bā hasooh doo, aä jēng tabasooh bā, Paw-Ro her'oot do

dawēēt do hyb n'aa, ty jawyng dāk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadēē hyng p'op naa. Dajēp. ¹⁰Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy häng, tawaké dāk dajēp do hā. Ti m' taky hadoo:

—Bē eŷȳm manäh. Edēp! —näng mäh.

¹¹Ti m' Paw-Ro rabas'èeg kán p'aa hēnh tób gawakó p'op gadāk doo gó. Tii bā ää hā Paw-Ro ganebäh hōm kán pāw, sahōnh hē ää bawa. Ti m' p'aa hēnh tabaher'oot, tabawag hōm bā ká taky yw dāk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹²Ti m' marahud hadēē hyng do paa ramahüüm kán ta tób hēnh. Edēp tabahōm. Sahōnh hē rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hā Paw-Ro kedēē wāt do panyyng n'aa hahȳh

¹³Ta pooj jé tii bā ää bah'üüm marakate gó. Panang Asós hād näng doo hēnh ää bah'üüm. Tii bā ää gada Paw-Ro, tagatsēg sooh hyb n'aa ää sii. Tii da ta kyyh ää hā. Takarēn mā takanaa hēj hā. ¹⁴Asós bā takajaa bā, ää mahüüm kán marakate gó. Panang Mitirēn hād näng doo hēnh ää bahōm. ¹⁵Jati'ip hadoo ää tsyym kasok ēnh, ää kaja hōm kán tsyt dēeg hā Kiw hād näng do nedaa bā. Jati'ip hadoo ää batsēg hōm kán tsyt dēeg hā, Samos hād näng doo hēnh. Jati pé ää kaja hōm kán panang Mirét hād näng doo bā ká. ¹⁶Doooh Paw-Ro karēn bā Epeso bā ää nu kajäg bā. Nayyw hē takarēn mā takaja hōm Jerusarēnh hēnh. Tahaja bā m' takarēn Pēn-Tekos ratab'èēs do pooj jé takajaa Jerusarēnh hēnh. ¹⁷Ti m', Mirét bā naa Paw-Ro mejuū ranaēènh hyb n'aa Epeso bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahé n'aa. ¹⁸Ti m', Mirét bā rakajaa bā, Paw-Ro ky hadoo sa hā:

—Bē hapäh né hē nyy da ŷ bawād had'yyt hē bē mahang Asija häj n'aa bā ŷ kajaa noo gó naa —näng mäh. ¹⁹—Jesus hā ŷ moo wād had'yyt hē, ta ky n'aa ŷ her'ood had'yyt hē. Doooh né ŷ h'yy kasabē bā. Jesus ky n'aa ŷ her'oot bā, hajōō nuu me ŷ h'yyb heoot Jesus hā rah'yy ka'eeh tak'èp ŷ karēn do hyb n'aa. Tii da né hē ŷ bad'oo, hajōō nuu me né hē paawā ŷ bahoop Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰Doooh ŷ ky n'aa eréd bā ŷ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bē hā. Sahōnh hē baad hadoo do bē ŷ ma met'èeg wāt. Bē tób yt hā bē ŷ metēek, sahōnh hē ramaa napäh. ²¹Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hā na-ääj hē ŷ baher'oot nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagā Do hā rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²²Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm hŷȳ ká ŷ P'op Hagā Do Sahee mejuū. Doooh ŷ hapēē bā h'èéd hado hā ŷ t'ii hēnh. ²³Jääm né hē ŷ hapäh, sahōnh hē panang ŷ bewād nā hēnh, ŷ P'op Hagā Do Sahee maher'oot ŷ da radawäts gēēt, tak'èp da ŷ bahoop, tanooh. ²⁴Ti hadoo né hē paawā, dooh ŷ h'yyb n'aa

p'eed bā ȳ hedēp do hā. Jāām hē ȳ karēn ȳ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ tamejūū doo. Ȳ tamejūū ȳ baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā P'op Hagā Do kamahān do ky n'aa —nāng mā Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ȳ hapāh baad ub, dooh da ȳ bē hapēē wād bā bē mahang her'oot do paa P'op Hagā Do ji tabag'āas do ky n'aa —nāng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ȳ baher'oot bē hā. Kēh ȳ gabuu j nado tii, ta wób sa h'y'y tym P'op Hagā Do wē tanas'ēēg bā. ²⁷ Sahōnh hē bē hā ȳ her'ood wāt sahōnh hē P'op Hagā Do karēn doo. Dooh ȳ ky n'aa jejēn péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'āats hē baad ub bē bahag'āas bē daaj hē, Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa hā na-āāj hē, sa wahē n'aa bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. Taw'āats hē bē hagāā baad ub P'op Hagā Do hā h'y'y ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo dāk, tadajēp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padēēk hyb n'aa. ²⁹ Ȳ hapāh hah'ȳh: Ȳ bahōm jawén paa bā, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehūn bā Jesus hā h'y'y ka'eeh doo. ³⁰ Bē mahang na-āāj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagā Do kyyh, sa hā kā Jesus hā h'y'y ka'eeh do raky sūūt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā da! Bē hyb n'aa es'ee nny da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ȳ ky n'aa jebaanh sahōnh hē bē hā sēt ken'yyh. Ta see pé noo gó ȳ h'y'y heoot doo me ȳ ky n'aa jebaanh, baad ȳ karēn do hyb n'aa paawā bē h'y'y ka'eeh Jesus hā —nāng mā Paw-Ro sa hā.

³² Ti m' taky hado kån:

—Ȳ karēn P'op Hagā Do bē tahag'āas. Ȳ karēn P'op Hagā Do ji wē ky enny do pa-nyyng n'aa bē h'y'y gó tawād had'yyt hē. Ti né hē tan'oo bā baad bē h'y'y kae magyys hē Jesus hā. Tan'oo dāk da bē hā baad hadoo doo, ta karapee tasēēw hōm do sa hā taky dāng doo —nāng mäh. ³³ —Dooh hēp ȳy gó ȳ karēn pé paa ta wób sa dajēēr, ta wób sa saroor —nāng mäh. ³⁴ —Bē hapāh né hē ny hadoo ȳ moo wāt daj ȳy hē, ma ȳ sām hā, hata ȳ ma sām hā. ³⁵ Sahōnh hē ȳ bad'oo do hā ȳ metēēh bē hā, bē bahapāh hyb n'aa, tak'ēp né hē ji moo wāt ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bē hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “ji tsebee né paawā ji hā ran'oo bā ji karēn doo, ta bahānh ji tsebé da ta wób hā ji an'oo bā rakarēn doo”, nāng mā Jesus —nāng mā Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bā m', ahyy hāng ta taron nuu me, ta wób na-āāj hē m'. Ti m' taky n'aa etsēē. ³⁷ Sahōnh hē rabaód bong, rawaké wāt, redēē wāt. ³⁸ Tak'ēp rawén h'y'y ketón bong Paw-Ro her'oot do hā, dooh raty gepēē wād bā

taher'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wēēnh marakate gó tagatsēg sooh bā.

21

¹ Ti m', āā kedēē bong jawén paa bā Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa wahē n'aa Epeso bā naa han'aa do sa hā, āā gatsēg tooj kån marakate gó. Āā gagēd hōm ub tsyt dēēg hā, Kos hād nāng doo hēnh. Jat'iip hadoo āā bahōm tsyt dēēg hā, Rodes hād nāng doo hēnh. Tii b' naa āā bahōm panang Pataar hād nāng doo hēnh. ² Pataar bā āā baw'yyt marakate Penisija hā j n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' āā gatsēg tooj kån ta gó. ³ Āā matsēk me āā hapāh tsyt dēēg hā, Tsi-Peré hād nāng doo, ji s'ȳy hadāk hēnh. Āā ahōm kån Sirija hā j n'aa hēnh. Marakate gabuu j ramesób nuuj jé, āā as'oop panang Tiir hād nāng doo hēnh. ⁴ Tii bā āā mamuun Jesus hā h'y'y ka'eeh do tii bā habong doo. ⁷ Ta āh āā baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagā Do Sahee baher'oot Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa hā nny d' rabad'oo Paw-Ro hā Jerusarēnh hēnh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hā:

—Ahōm manā Jerusarēnh hēnh —nāk mäh.

⁵ Ti m', ⁷ ta āh tabado dāk bā, āā bawēēj kån. Jesus hā h'y'y ka'eeh do ajyy, sa ȳym, sa taah āā rahadaa w'ēēnh hood jó. Hood jó āā behyy bēēh āā taron nu paa me, ti āā ky n'aa etsēē. ⁶ Ti m' āā kedēē bong sa hā. Ti m' āā gatsēg tooj kån marakate gó. Tii bā āā hadaa w'ēēnh do rabas'oob kån sa tób hēnh.

⁷ Tiir bā naa marakate bahōm, Toremajida bā tanu dāng. Ta tii bā āā beg'āas Jesus hā h'y'y ka'eeh do sa wē. Sēt adēb bā āā tab'ēēs sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo āā kaja hōm panang Sesareja hād nāng doo bā. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bā āā ba'yym. ⁷ ajyy Jesus mejūū do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa raher'ood bā ta jawén hawāt doo, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ¹⁰ Hajōō dāk āā āh Pirip tób bā, takaja ná Judah hā j n'aa hēnh hana doo, P'op Hagā Do ky n'aa rod seeh, Agab hād nāng doo. ¹¹ Āā pa tabana gēēt bā, tapyn hōm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hē ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gēēt ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hah'ȳ baa wyd nāng do danāh, hah'ȳ da da Judah buuj ramaw'yyd dāk Jerusarēnh bā. Ran'oo dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagā Do Sahee her'oot —nāng mā Agab kyyh.

¹² Ta ti āā maa napāh bā, ta wób na-āāj hē ta tii bā hab'ēēh doo, āā sahōnh hē āā ky kah'ūūm Paw-Ro hā, tanahōm hyb n'aa Jerusarēnh hēnh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hēd n'aa bē ba'oot? Tak'ēp ȳ h'y'y katón bē an'oo bā —nāng mäh. —Dooh ȳ e'ȳm bā ȳ ramaw'yyd dāk do hā. Rakarēn bā ȳ radajēēb bā Jerusarēnh bā, ȳ dajēp né hē

Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooh y e'ÿm bã —näng mäh.

¹⁴ Dooh ää taky dahé bã. Ti hyb n'aa dooh ää ky kahüüm boo bã ta hä. Ti m' ää ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hä —näk ääh.

¹⁵ Ti m' ää benyyw hõm ää h'ëed, ti m' ää tsyym kasog kân Jerusarënh hënh hah'üüm doo. ¹⁶ Jesus hä h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bã habong doo, ah'üüm ää sii. Ää ramahüüm aj'yy bap peej Jesus hä h'yy kae däk do tób hënh, t'ï hënh ää ba'y'ÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsyit dëeg hä Tsi-Peré häd näng doo bã tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'äas do panyyg n'aa hah'y'ÿh

¹⁷ Ti m' ää kaja hõm bã kâ Jerusarënh bã, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do ää ragadoo. ¹⁸ Jat'iip hadoo ää beg'äas Paw-Ro sii Tsijaag tób hënh. T'ï hënh rakata b'ëeh sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedëng sa hä. Baad ub tabaher'oot sa hä sahõnh hë tamoo wät do hä P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. ²⁰ Ta ti ramaa napäh bã m', raj'aa etsë P'op Hagä Do hä. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Mahapäh né hë, ää wakään, hajök Judah buuj babä rah'y'ÿ kae padëek Jesus hä. Ti hadoo né hë sahõnh hë raky kah'üüm Mosees ky n'aa jaw'y'ÿk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹ Rahe'oot mä sa hä, mametëek mä jé pad'y'ÿt hë habong do Judah buuj sa hä, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hä, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Rahe'oot mä sa hä, dooh m' makarën bã sa taah masuju noo byyh ranoo ehõg hõm. Rahe'oot mä na-ääj hë, maher'oot mä sa hä ti dooh ër bad'oo doo da radoo bã —näk mä Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ääts hë ër hyb n'aa newëe nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³ Ti hyb n'aa taw'ääts hë ää her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hä. —Ti abong ji meheet pé ajyy ää mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do hä raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. ²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'y'ÿk do mejüü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hë sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahõnh hë raba-hapäh da rahe'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapäh da maky daheeh né hë Mosees ky n'aa jaw'y'ÿk doo. ²⁵ Judah buuj nadoo doo kâ, ää ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hah'y'ÿ da ää kyy kerih doo: “Taw'ääts hë bë nawëh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do ta

n'aa. Taw'ääts hë bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab, bë naboh bã ta majyyw gatsëe däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë ää manä bë y'ÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bã kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Paw-Ro rama-so däk do panyyg n'aa hah'y'ÿh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahüüm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'y'ÿk do mejüü doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh, tapanäk hyb n'aa ta tii bã moo b'ook do sa hä, ny noo gó tabahãnh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ääj hë sa hä ny noo gó P'op Hagä Do hä rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bã ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hënh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' hajök do t'ï hënh kata b'ëeh do rah'y'ÿb tatuk Paw-Ro wë rakamaj'ÿ hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wë rawaj'aa padëek. ²⁸ Rageëenh bã m' raky hadoo:

—Ää bë masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hah'y'ÿ né hë aj'ÿy jé pad'y'ÿt hë hawät doo, tametëek do kamaj'ÿ ää hä, Mosees ky n'aa jaw'y'ÿk do hä na-ääj hë, hah'y'ÿ hä na-ääj hë P'op Hagä Do tób n'aa hä. H'y'ÿ kâ na-ääj hë tamanaa Judah buuj nadoo do wawëe hë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ta yd rejää tan'oo bã —näk mä sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé raba-hapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bã rababong bã. Paw-Ro mahüüm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

³⁰ Ti m' sahõnh hë panang buuj rakawajää. Jé pad'y'ÿt hë rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ramaso däg kân mä tii bã Paw-Ro, ramahüüm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nyyw hë ranoo gatsëe däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahë n'aa hä rapanäk mä Jerusarënh buuj kamaj'ÿ do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahë n'aa tanaënh mä warahén wób, warahén sa wahë n'aa wó na-ääj hë. Ti m' rawaj'aa Jerusarënh buuj sa wë. Raba-hapäh bã m' warahén sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yw padëek mä Paw-Ro rejää doo. ³³ Ti m' warahén sa wahë n'aa kaja nä bã tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejüü ramoo maw'y'ÿd däk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh hado:

—Jaa hah'y'ÿ aj'ÿy? H'ëed madoo tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahë n'aa h'yyb mepëe bã ta ky

n'aa hã, tak'ëp rageëenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũũm warahén tób n'aa yt hã. ³⁵ T'ĩ hēnh rakaja hōm bã, tób gó ji basëék do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëék mã Paw-Ro, hajök do ta hã rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajök do rageëëj nã:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —nãk mãh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëë suun pooj jé Paw-Ro beaanh sa wahë n'aa hã Gereg kyy me:

—ÿ karēn paawã ÿ her'oot a hã —nãng mãh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eaanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —nãng mãh. ³⁸ — Õm nado Esit buuj kamaj'ĩ do du n'aa do nag'aap hē denaa hē? Õm nado ti mahũũm do 4 miw heb'ooh do banawãng doo hēnh? —nãng mãh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. ÿ nado tii —nãng mãh. —Judah buuj ÿ ti hÿÿh. Panang Tas hãd nãng doo bã naa, Siris hãj n'aa bã naa ÿÿh. Panang ky n'aa etsëéh do buuj ÿÿh —nãng mãh. —ÿ karēn paawã man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hã —nãng mãh.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kãn tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëéd dãk tsyyim tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hēnh rababë dãk hyb n'aa. Ti m' bag hēnh rababë dãk bã, tadu doo tãher'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakãn haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bë maa newë kēh ÿÿ. Hã ÿ rakamaj'ĩ do ky n'aa ÿ her'oot —nãng mãh.

² Ti m' ramaa napãh bã m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hēnh rababë dãg magyys hē tii bã. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ÿ hÿÿh. Panang Tas hãd nãng doo bã, Siris hãj n'aa bã ÿ benãng. Babã Jerusarēnh bã ÿ bawãng. Gamarijéw* baad ub né hē ÿ tama metëék ër wahë makũ ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hē ÿ karēn paa ÿ h'yyb n'yyim P'op Hagã Doo, da hē bē bad'oo doo da né hē. ⁴ ÿ rejãã né paa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, radejēp hyb n'aa. ÿ mesoo paa ÿÿj, ajyy, ÿ dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'ãat doo, ër wahë n'aa na-ããj hē rahapãh tii. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot do bē hã. Hã ÿ raban'oo dãk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ÿ banoo hyb n'aa ër wakããn, Judah buuj, panang Damas-Ko hãd nãng doo bã

habong do sa hã. Ti t'ĩ hēnh ÿ bahōm paah, ÿ mena paawã Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rarejãã hyb n'aa Jerusarēnh hēnh —nãng mã Paw-Ro sa hã.

⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti, wasyk, ÿ bedaa dãk bã Damas-Ko, tii bã wē hã naa gabarëéh do ta bag gabar'ëeng wãt hahãt ÿÿ. ⁷ Tũũ ÿ badëë jat tii bã. Ti ÿ maa napãh kyyh, hã ÿ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëéd hyb n'aa ÿ marejãã?”, nãng mã kyyh hã ÿÿ. ⁸ “Jaa òm?”, nãng ÿÿh. “ÿ né hē Jesus, Nasaréh buuj marejãã doo”, nãng mãh. ⁹ Si ÿ habok do rahapëë né paawã ta bag, dooh rah'yy ganyb bã kyyh hã, hã ÿ her'oot do hã. ¹⁰ ÿ eaanh tii bã: “Nyy d' ÿ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, nãng ÿÿh. Ti taky hadoo hã ÿÿ: “As'ëëg g'ëéd. Ahōm nã panang hēnh. T'ĩ hēnh rabaher'oot a hã nyy da mamoo wãt do pan'aa hã ÿÿ”, nãng mã Jesus kyyh hã ÿÿ. ¹¹ ÿ hapãh ta bag tak'ëp gabarëéh do hyb n'aa ÿ wén ty tamaa wãt. Ti hyb n'aa hata haa ÿ ramoo maso hōm Damas-Ko hēnh ãã bah'ũũm hyb n'aa.

¹² —Ajyy Ananijas hãd nãng do ÿ taheg'ãã. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bã habong do Judah buuj raweh'ëéh ti Ananijas. ¹³ Pã ÿ tabag'ëéd dãk bã taky hadoo: “Wakãn ÿÿ, Saw-Ru, mabegãã dãk p'aa hēnh!”, nãng mãh. ÿ bahapëë dãg kãn nayyw hē tii bã. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh hã ÿÿ: “P'op Hagã Do ër wahë makũ rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasëew wãt òm, mabahapãh hyb n'aa takarēn doo, mabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do karēn doo da hawãt doo,† mamaa napãh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Õm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahōnh hē sa hã. Maher'ood da mamaa napãh doo, mahapãh do ky n'aa”, nãng mã ta kyyh hã ÿÿ. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wãd manãh. Ahōm nã òm ranu gemuun wãt hyb n'aa. Õm ranu gemuun bã, Jesus hã mabetsëë a hã hanãng do nesaa do tabawug hōm hyb n'aa”, nãng ta kyyh hã ÿÿ.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Jerusarēnh hēnh ÿ babaaj nã bã, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã ÿ bahōm ÿ ky n'aa etsëéh hyb n'aa. Ta tii bã s'ëéh hadoo hã ÿÿ. ¹⁸ S'ëéh hadoo doo gó ÿ hapãh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hã ÿÿ: “Nayyw hē! Ahōm nã Jerusarēnh bã naa. Doo da raky dahé bã kēh ÿ n'aa maher'oot doo”, nãng mã hã ÿÿ. ¹⁹ Ti ÿ ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē ajyy babã habong do rahapãh nyy da ÿ bahōm do paa sahōnh hē tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã, a hã h'yy

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'ãat do ramaneëënh Eberew kyyh. Judah buuj na-ããj hē rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ããj hē rahajaa rer'ood bã Gereg kyyh. * **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do ky n'aa etsëéh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hã takeriĩ dãk ta ky n'aa. † **22:14** Jesus né hē ti P'op Hagã Do karēn doo da hawãt doo.

ka'eeh do ȳ dewëes hyb n'aa, ȳ rejää hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ȳ na-ãñj hē sa da h'yib hadoo. Ȳ né paa pä me hakut do sa saroor henäm", näng kēh ȳ ta hä. ²¹ Ti taky hadoo hä ȳy: "Ahöm nä, òm ȳ mejüü dawëë, Judah buuj nadoo do sa mahang", näng mäh.

²² Ti m', jääm né hē ramaa newëë do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageënh doo:

—Dooch taw'ääts hē tado tawäd bä badäk hahȳy hä! Taw'ääts hē tadajëp! —näk mä Paw-Ro majü sa kyyh.

²³ Ti m' rageënh. Sa hatsē sa hä padëëk do ratepyh, rakawajään do heen n'aa. K'ääts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahē n'aa mejō kån Paw-Ro ramajëë suun warahén tōb n'aa yt hä. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reanh ta hä h'ëed hyb n'aa ta majüü ti da rawén geënh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd däk bä rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahē n'aa see hä:

—Roma buuj raky n'aa jaw'y'yk do anoo g'eeh bē hewy' hē bä Roma buuj seeh, bē nahapëë nä bä tamo haj'aa kadoo bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahē n'aa see maa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, nayyw hē tabahöm kån warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' teanh ta hä:

—Nyy da mabad'oo hahȳy aj'y' hē? Roma buuj né hē ti h'ȳh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahē n'aa heh'äät ub do bahöm Paw-Ro wē. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē òm? —näng mäh.

—Ȳy. Roma buuj né hē ȳy —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ëp ȳ bepaag hōm paah, Roma buuj ȳ bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hä:

—Roma häj n'aa bä ȳ benäng, ti hyb n'aa ȳ benäng noo gó naa Roma buuj né ȳ h'ȳh —näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä nayyw hē m' raberéd geët Paw-Ro. Sa wahē n'aa e'ȳm wät tah'y' gany'y bä Roma buuj né ti tamejüü ramoo maw'yyd däk do haak sapuuw hadoo doo me.‡

Sinedirijo ajyy n'aa hä Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahȳy

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do mejüü ramany' hē Paw-Ro.

Takarēn mä ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ää Judah buuj Paw-Ro hä raky n'aa tapaa. Ti m' tamejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bä.

23

¹ Ti m' baad ub mä Paw-Ro baheg'ääs Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, ti m' taky hadoo sa hä:

—Wakån haa —näng mäh. —P'ooj ub ȳ bawät do hadoo né hē ȳ da hē. Baad ub hëp ȳ tym P'op Hagä Do matym gó —näng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Ananias häd näng doo, mejüü mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa.

³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hä:

—P'op Hagä Do òm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hē rep'ees do hadoo òm!* Òm tii bä hasooh ȳ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do her'oot doo da. Ti hadoo né hē, dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do maky dahē bä. ȳ mamejüü ȳ rabaheewyyh hyb n'aa. Dooch ti da Mosees ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh ta hä.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Òm ky ne'ȳm maky n'aa rejä bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo! —näk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakån haa, dooh ȳ hapëë bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do tado bä. P'op Hagä Do kyy kerih do hä hahȳy da takerih: "Maky n'aa rejä manä bē wahē n'aa"[†] —näng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hä:

—Wakån haa, —näng mäh —Pariséw né ti ȳ h'ȳh. Pariséw t'aah ȳy —näng mäh. —Hä ȳ rawén ky n'aa tapaa, ȳ gada do hyb n'aa dejëp do ragenä bong doo —näng mäh.

⁷ Tii da tahe'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mä sa wahē n'aa ta tii bä kata padëëk doo. ⁸ (Saduséw sa hä ji dajëp jawén paa bä, dooh ji ganä wäd bä. Sa hä, dooh ääs. Sa hä dooh na-ãñj sahee péh. Pariséw sa hä kä, ji dajëp jawén paa bä ji gany' hē n'aa p'aa hēnh. Ti anäng na-ãñj hē sa hä ääs, sahee na-ãñj hē.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mä ta ti p'ää. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ma mehetëk do

‡ 22:29 Dooch Roma buuj raky n'aa jaw'y'yk do an'oo bä Roma buuj see ramaw'yyd bä ranahapäh nä bä tamo haj'aa kadoo bä. Ti hyb n'aa warahén sa wahē n'aa wén e'ȳm wät.

† 23:5 Esodo 22.28

* 23:3 J'ooj madäk do ta h'y'ib tym, Paw-Ro hanäng pé

wób, Pariséw wób as'ëëg b'ëëh mäh. Tak'ëp mä sa kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—DooH hahÿ a'jyy nesaa do tamoo wäd bä. Ji hapäh mä ääs her'ood bä ta hä. Ji hapäh mä tüi, sahee her'ood bä ta hä —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajë däg mä tak'ëp. Ti m' warahén sa wahë n'aa beÿÿm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejüü warahén rabahöm rabej'ooj nyyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hënh ramahüüm hyb n'aa p'aa hënh.

¹¹ Ti m' atsëm kä, Jesus kasee Paw-Ro hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh! —näng mäh. —Maher'oot do hadoo këh ÿ n'aa babä Jerusarënh bä, ti hadoo në hë da maher'ood panang Roma häd näng doo bä —näng mä Jesus ta hä.

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawä panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eesh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ëëp hyb n'aa. P'op Hagä Do hä raky däng radaj'ëëp né hë. Ti m' raky hadoo:

—DooH d' ër awa bä, dooh d' ër eëg bä ër nanaboh nä bä Paw-Ro —näk mä sa kyyh.

¹³ Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. ¹⁴ Ti m' rabahöm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooH do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wë na-äaj hë. Ti m' raky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä ää ky däng, dooh ää awa bä, dooh ää eëg bä Paw-Ro ää nanaboh nä bä —näk mäh. ¹⁵ —Ää karën paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hë bë ky n'aa etsëë warahén sa wahë n'aa hä. Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bë bab'ëëh bä. Taw'ääts hë bë her'oot bë karën baad bë ky n'aa napäh ta ky n'aa, bë keno da —näk mäh. —Ää gadaa däk da ta baä bä, ää daj'ëëp hyb n'aa bë hab'ëëh hënh takajaa do pooj jë —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rarer'oot doo. Ti m' tabahöm kän warahén sa tób hënh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' Paw-Ro naëënh warahén sa wahë n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mamahüüm hahÿ pahëëw bë wahë n'aa wë. Ti näng panyyg taher'oot pé ta hä —näng mä Paw-Ro.

¹⁸ Ti m' warahén wahë n'aa see mahüüm kän pahëëw sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Paw-Ro, ër maso geët doo, ÿ tanaëëj nä, taher'oot hä ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahÿ pahëëw a wë. Ti näng mä panyyg taher'oot pé pan'aa a hä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' pahëëw warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do moo takyng höm ramaa nanapäh hënh. Teaanh mäh:

—H'ëëd ti makarën maher'oot hä ÿÿ? —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëëw ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hä raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahüüm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hënh. Rakarën mä paawä raky n'aa napëë magyys hë Paw-Ro ky n'aa, ken'ooH da.

²¹ Maky dahé manä da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëëp hyb n'aa. Kejën rabë bä. P'op Hagä Do hä raky däng dooh rawa bä, dooh reëg bä rananaboh nä bä Paw-Ro. Da hë ti abë padëëk. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hä —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do hä.

²² Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do edëë wät pahëëw. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

²³⁻²⁴ Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do naëënh pawóp hë warahén sa wahë n'aa. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë etyn höm da 200 warahén tsyym me hah'üüm péh, 70 kawaaro jó hah'üüm do ta wób, 200 jook yt hä hah'üüm doo, kawaaro Paw-Ro jahöm pé sii hë da, atsëm rabahöm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hënh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejüü baad ub ramahüüm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahë n'aa Peris häd näng do wë. ²⁵ Tamejüü sa hä tama erih do Peris. Terih doo, hahÿÿ da m':

²⁶ "ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng öm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'äas do öm. ²⁷ Öm ÿ panäk hahÿÿ da: Judah buuj ramasa däk hahÿ a'jyy. Rakarën paawä radaj'ëëp. Ti ÿ ky n'aa napäh bä Roma buuj tado bä, ÿ bahöm warahén sii hë ÿ bed'ëëp hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ÿ karën paawä ÿ heen n'aa näng h'ëëd hyb n'aa rakamaj'ii ta hä, ti hyb n'aa ÿ wën mahüüm paa Judah buuj wahë n'aa sa wë. ²⁹ Tii bä ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëëm. DooH tamo haj'aa kadoo bä ji daj'ëëp hyb n'aa paawä. DooH tamo haj'aa kadoo bä na-äaj hë ji dawäts geët hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ÿ ky n'aa napäh rakarën radaj'ëëp. Ti hyb n'aa nyyw hë ÿ mejö höm a wë. ÿ maher'oot da ta maj'ii, a wë rabahöm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa", näng mä terih do hä.

³¹ Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü doo da rabadoo kän. Ramahüüm kän mä atsëm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'üüm do rababaaj nä p'aa hënh sa tób hënh. Kawaaro jó hah'üüm do ramahüüm kän tii bä Paw-Ro. ³³ Rakaja höm bä Sesareja bä, ran'oo däg kän sa wahë n'aa ma erih do Peris hä. Ti m' rahaëënh Paw-Ro ta hä. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kän kerih doo, ti m' teaanh mä Paw-Ro hä ny

hado tabanäng hēnh tabana, Roma häj n'aa. Siris hēnh naa tabana Paw-Ro her'oot bā m',³⁵ Peris ky hadoo ta hā:

—Ÿ maa newēē da a ky n'aa a hā kamaj'ī do rakaja nā bā —näng mäh.

Ti m' tamejūū Eróts, Judah buuj sa wahē n'aa tób haeh do yt hā warahén rabahag'āas hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hā Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyng n'aa hahȳh

¹ Ti m' 5 ta ā jawén paa bā, Ananijas, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āat do kajaa nā Sesareja bā. Ta sii tamanaa mā Judah buuj sa wahē n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus hād nāng do na-āāj hē. Ti m' raky n'aa tapa kán Paw-Ro ta ti häj n'aa bagā n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geēt bā, Ter-Turus hād nāng do du doo ta her'oot do Peris hā. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahȳh d' mā ta kyyh:

—Baad tanyy né hē, a hyb n'aa baad ub āā hā āā häj n'aa bā. Dooch kamaj'ī péh. Ōm h'yy ganāng do hyb n'aa, baad tawén hadoo āā hā, āā häj n'aa bā. ³ Jé pad'yyt hē āā häj n'aa bā āā h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ep hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴ —Dooch āā karēn bā ōm āā h'yyb panasā bā. Ti hyb n'aa āā karēn paawā kanahén d'os hē mamaa newē āā her'oot doo. ⁵ Geēt hahȳ aj'yy, kamaj'ī do du na do tui, āā hā. Jé pad'yyt hē badāk hahȳh bā Judah buuj rakamaj'ī sa hā hē tan'oo bā. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'ūūt doo, ta wób sa wē h'yy kawereem hōm do sa wahē n'aa see hahȳh. ⁶ Takarēn paawā tan'oo bā baad tanado wāt P'op Hagā Do matym gó P'op Hagā Do tób n'aa. Ti hyb n'aa āā wén maso dāk. [⁷ Āā karēn paawā āā ky n'aa etyy āā ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahē n'aa, Risijas hād nāng doo, ta warahén sii hē tabana. Āā hā rawaj'aa padēék, Paw-Ro rabej'ooj hōm hyb n'aa āā mahānh. ⁸ Tamejūū ta hä ky n'aa tapaa do a wē rabahōm.] Baad hahȳ aj'yy hā meej bā, maheen n'aa nāng da āā ehub né hē āā ky n'aa tapaa do hā —näng mā Ter-Turus kyyh Peris hā.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarēnh bā han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ēnh Paw-Ro. Te hub né hē m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahē n'aa Peris hād nāng do mejūū Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajōō dāg ta baab āā häj n'aa bā baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neȳm doo me Ÿ her'oot a hā kēh Ÿ n'aa hā Ÿ raky

n'aa tapaa do ky n'aa hā —näng mäh. ¹¹ —¹² ta ā nā Ÿ kaja nā Jerusarēnh bā, P'op Hagā Do Ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarēn bā mameaaj Ÿ kajaa noo gó Ÿ rahapāh doo, te hub né hē ta ti Ÿ her'oot do mabahapāh hyb n'aa. ¹² B'ēeh hahȳh hā Ÿ kamaj'ī doo, dooh noo gó Ÿ rahapēē bā Ÿ ky kedag bā P'op Hagā Do tób n'aa bā. Dooch noo gó Ÿ rahapēē bā Ÿ kamaj'ē bā tób P'op Hagā Do panyyng rayd naherot do yt hā, panang bā na-āāj hē. ¹³ Hahȳ aj'yy dooh rahaja bā rametā bā te hub tado bā hā Ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hȳh kā, dooh Ÿ ky n'aa jejēn bā, Ÿ hyb n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagā Doo, āā wahē makū rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagā Do wē ky n'aa Ÿ ky da-heeh. * Ta wób wē āā h'yy kawareem hōm ramaneēēj né paawā ta tyw n'aa papuuj, sahōnh P'op Hagā Do kyy kerih do Ÿ ky daheeh. P'op Hagā Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Ÿ ky daheeh. ¹⁵ Hā Ÿ kamaj'ī do ragada do hadoo né hē Ÿ gada dejēp do ragenā bong doo, P'op Hagā Do mo haj'aa. P'op Hagā Do karēn doo da habong do paah, baad nabok do paa na-āāj hē da āā gada ragenā bong doo. ¹⁶ Sahōnh hē da ragenā bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hē Ÿ karēn Ÿ bawāt, hēp Ÿȳ gó baad had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa P'op Hagā Do hā, ta wób sa hā na-āāj hē —näng mā Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—Hajōng ta baab häj n'aa s'ee hēnh Ÿ bewād nā. Ta jawén Ÿ babaaj hōm p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa Ÿ tajooch hyb n'aa, P'op Hagā Do hā Ÿ ma ejuu do hyb n'aa na-āāj hē. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hē Ÿ bad'oo P'op Hagā Do tób n'aa yt hā, sahōnh hē Ÿ bahajaa jawén paa bā āā ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji h'yyb banyyw dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Dooch hajōk do tado bā si Ÿ habok doo. Dooch na-āāj hē Ÿ kamaj'ē bā ta wób sa wē. Daap ramenyyh hā Ÿ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā né hē Ÿ bag'ēed dāk Judah buuj wób Asija häj n'aa hēnh naa Ÿ rabahapāh bā. Taw'āats hē né hē paawā ta ti né hē aj'yy wawēē hē rabana, hā Ÿ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bā sa wē hā Ÿ raky kes'ēem péh. Ti né hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā Ÿ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ēeh hahȳ ra her'ood ny hadoo pé rahapāh Ÿ mo haj'aa kadoo bā Sinedirijo aj'yy n'aa raky kes'ēem do hā Ÿȳ. ²¹ Jāām né hē hahȳh da kēh Ÿȳ Sinedirijo aj'yy n'aa sa hā: “Dejēp do ragenā bok do Ÿ gada do hyb n'aa, hā Ÿ raky n'aa etyy bē matym gó”, näng paa kēh Ÿ sa hā. Nepāh ta tui hā rawyyd bā sa hā baad nadoo do mo haja Ÿȳ —näng mā Paw-Ro kyyh.

* 24:14 Jesus ky n'aa né hē ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneēēnh doo.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hë Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneëñh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hë dó —näng mäh. —Warahén sa wahë n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ý baher'oot da nyy da ý bad'oo òm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahë n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahýý da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hë bë eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bë an'oo na-ääj hë ta najiis rabeg'ääs ta wë rabanoo hyb n'aa takarén doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hënh Peris bana Paw-Ro wë. Ta ýým sii hë tabana. Dusir mä Peris ýým häd. Judah buuj mä ti ta ýým. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaeëñh. Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ääj hë, Peris eýým wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë dó. Ahöm nä. Ý karén bä, ý mejüü da òm ranaeëñh p'aa hënh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karén paawä Paw-Ro anoo dajëër ta hä, taberéd hóm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajöo nuu me tanaeëñh ta wë Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hë ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahë n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd geët Paw-Ro, Judah buuj tah'ybh en'nyym hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahë n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahýýh

¹ Ti m' tamawoob hë tabahado däg bä ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarënh hënh tabahóm kån Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarënh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ääj hë, rabahóm ta wë. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mä ta hä, rakarén doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarén né paawä Pes mejö nä Paw-Ro Jerusarënh hënh. Rakarén né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Doo —näng mäh. —Sesareja bä Paw-Ro bagëët. T'íi hënh da ý babaaj hóm p'aa hënh nayyw hë. ⁵ Taw'ääts hë né paawä bë wahë n'aa wób rabah'üüm si ýý, t'íi hënh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hë ta ä jawén paa bä, Pes babaaj hóm kån Sesareja hënh. Ti

m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hä raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejüü ranaeëj nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana geët bä, Judah buuj, Jerusarënh bä naa han'aa do ranu sabug däk tabagëët bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mä nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mä ramenyyh. Dooch m' rahaja bä rametä bä se hub tado bä ti rahe'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hë Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hä:

—Dooch ý mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hä. Dooch ý mo haj'aa kadoo bä P'op Hagä Do tób n'aa hä. Dooch ý mo haj'aa kadoo bä Sesa, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'ybh enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahýý da m' ta kyyh Paw-Ro hä:

—Makarén mabahóm Jerusarënh hënh, t'íi hënh ý maa newëë hyb n'aa òm raky n'aa tapaa doo, òm ý ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ý bagëët hýý kä, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Babä né hë ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hë ý maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh ý mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hä. ¹¹ Ý mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hä ý maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ý gadoo né da ý radaj'ëep doo. Se hub tanado bä hä ý raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä sa moo gó ý rahaëëñh. Ý karén Sesa né hë ý taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hä masa do sa hä nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hä:

—Makarén mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'íi hënh né da mabahóm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hä Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahýýh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wë. ¹⁴ Hajöo ta äh t'íi hënh rabajëep bong. Ti hyb n'aa Agaripa hä Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'yy Peris eréd geët do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarënh hënh ý bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë rahe'oot hä ýý ta hä raky kes'ëem do ky n'aa. Rakarén né paawä dajëb hä ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —Ý her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejö bä rarejä bä nayyw hë ji hä. Poojé ji

ky naa etyy n'aa an'oo bä ta matym gó ji hä ky naa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né kèh ý sa hä. ¹⁷ Ti m' wawëë hé rakaja nä bä, nayyw hë, jati péh, ý mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ëëm do rabab'ëeh bä. ¹⁸ Ta hä raky n'aa tapaa bä, dooh ý h'yyb däng do tado bä raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajëm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hä. Raky n'aa hajëm na-ääj hë dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bä edëp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ý hapëë bä nyy da ý bad'oo ta ti hedoo do hä. Ti hyb n'aa ý beanh ta hä takarën bä Jerusarënh hënh tabahôm, t'ii hënh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hä Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ý mejüü rabahag'ääs nä Sesa wë ý manejö nä bä —näng mä Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Ý karën paawä ý maa newëë ta ti aj'yy her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ääts hë. Jat'iip né da mamaa newëë taker'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bä. Rabajëë p'ëë bä, baad ub t'ii hënh kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ääj hë. Ti m' Pes häd näng do mejüü Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëeh, ää mahang kata b'ëeh doo, bë hegää hahý aj'yy —näng mäh. —Jerusarënh hënh, babä Sesareja bä na-ääj hë sahõnh hë Judah buuj hä ý raky n'aa her'oot ý daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hä ýý —näng mäh. ²⁵ —Hä ýý, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bä. Ti hadoo né hë, Sesa ky n'aa etyy ta hä taky däng do hyb n'aa, ý h'yyb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ý mejüü. ²⁶ Tii da né da ý bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ý ta ky n'aa ý ma erih pé Sesa hä. Ti hyb n'aa ý mana geët bë matym gó. A wë né hë ý mana geët Agaripa, hajõng ta hä ér eeah do jawén paa bä, ý bahapäh hyb n'aa h'ëed ý ma erih pé ta ky n'aa hä. ²⁷ Dooh taw'ääts hë tado bä ta si n'aa hë ý mejõ bá Paw-Ro, ta hä ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hä.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hä:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' ta du doo taker'oot doo:

² —Ý h'yy gadajang né hë Agaripa, naga hë ý her'oot do hyb n'aa Judah buuj hä ý raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bä —näng mäh. ³ —Ý h'yy gadajang na-ääj hë, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da èer, Judah buuj, ér bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëed p'ää èer, Judah buuj, ér ky ked'aak. Ti hyb n'aa ý karën paawä h'yyb jawyk doo me da ý mamaa newëë —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ý bawäd wät ý karapee noo gó naa häj ý n'aa bä ý bawäng doo bä, Jerusarënh bä na-ääj hë. ⁵ Báp peej däg ý rabahapäh né hë. Rakarën bä rahajaa raker'ood bá nyy da ý bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahánh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ér mahang. Pariséw sa see né hë paa ýyh. Rababok doo da ý bawäd wät paah. ⁶ Hýý ká hä ý raky n'aa etyy, ý gada do hyb n'aa ér wahë maküü hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hë. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ý gada do hyb n'aa né hë Judah buuj hä ý rawén ky n'aa tapaa —näng mäh.

⁸ Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hä dooh P'op Hagä Do haja bä dejëp do ragenä boo bá p'aa hënh tan'oo bá? —näng mä ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub ý na-ääj hë sa da hadoo né paa ýyh. Ti noo gó hä ý taw'ääts hë sahõnh hë ý hajaa doo me ý karën ý rejää Jesus Nasarëh buuj häd. ¹⁰ Tii d' né paa ý bad'oo Jerusarënh bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa kyy gó hajõk Jesus hä h'yy ka'eeh do ý dewäts b'ëeh. Radejëëb bä, ý karën né hë paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hënh ý bahõm paah, ý rejää hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. Ý rejää doo me ý karën né paawä Jesus hä raky n'aa rejää. Tak'ëp né hë ý kawajään paa sa wë. Ti hyb n'aa ý bahõm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, ý rejää hyb n'aa t'ii hënh —näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó ý bahõm Damas-Ko hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa kyy gó ý bahõm t'ii hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do ý rejää hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ý bahõm bä, tii bá ý bahapäh wë hä naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät ýý hä, hata haa sa hä na-ääj hë. Papýjy gabarëeh do bahánh ta ti bag. ¹⁴ Tüü ää kajäg b'ëeh tii bá. Ti ý maa napäh kyyh, hä ý her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ý

marejáã? A daaj né hē maker'ook ŷ maky nadahē bã, booj yb gasõõm do hã tedats bã ta jawén p'aa hēnh hadoo.”¹⁵ Ti ŷ eanh ta hã: “Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, nãng ŷŷh. Ti taky hadoo: “ŷ né hē Jesus, marejáã doo. ¹⁶ As'ëëg g'ëed! A hã ŷ wén kas'ee wät õm ŷ asëëw wät do hyb n'aa. Õm ŷ asëëw wät, hëp ŷ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hã mabaheer'oot hyb n'aa mahapäh do ŷ hÿŷ kã. Maher'ood sa hã na-ããj hē ŷ metëëk nã do a hã ky n'aa. ¹⁷ Õm da ŷ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa õm rarejã bã. Judah buuj nadoo do sa mahang õm ŷ mejũũ hÿŷ kã, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hã. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ŷ karën mabaheer'oot sa hã kēh ŷ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejó wät hyb n'aa sa hã, P'op Hagã Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag nãng hēnh hadoo gó rababoo dāk hyb n'aa, hã ŷ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanëng do ŷ bawug hõm hyb n'aa. Tii bã da P'op Hagã Do karapee, hã ŷ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hē ta wē tasëëw hõm do rabahado padëëk hyb n'aa da”, nãng Jesus kyyh hã ŷŷ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hē ŷ ky daheeh Jesus mejũũ do wē hã naa, hã ŷ takasee bã. ²⁰ Nayyw hē kã ŷ baher'ood kãn Jesus ky n'aa Damas-Ko bã habong do sa hã, ta jawén Jerusarēnh bã habong do sa hã, sahõnh hē Judah hãj n'aa bã habong do sa hã kã. ŷ maher'oot na-ããj hē Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ŷ her'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagã Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ŷ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hõm doo, P'op Hagã Do hã rah'yy kae dāk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hē, Jesus mejũũ do ŷ moo wät do hyb n'aa, ŷ Judah buuj ramaso dāk P'op Hagã Do tób n'aa w'oo hã kahadé doo gó, ti ŷ radajëëb paawã.

²² Ti hadoo né hē ŷ P'op Hagã Do masaa had'yyt hē, da hē na-ããj hē. Ti hyb n'aa né hē babã ŷ wén geët, ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëëh do sa hã, ky n'aa netsëëh do sa hã na-ããj hē. Dooh P'op Hagã Do ky n'aa rod makũ rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh ŷ her'ood bã. ²³ Ti raher'oot né hē P'op Hagã Do H'yyb Dãng Do dajëp do ky n'aa. Jããm né hē pooj jé dejëp do mahang taganá wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-ããj hē, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —nãng mã Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad dāk tak'ëp mama kametëëk do haj'aa! —nãng mã Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —nãng mãh. —Dooh ŷ ky bawad bã. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. Baad tabadãng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newé bã —nãng mãh. ²⁶ —Mameaaj paawã Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ŷ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ŷ baher'oot ta hã. Hã ŷŷ, ta heen n'aa nãng né hē ŷ her'oot do ky n'aa hã. Dooh kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. Sahõnh hē raheen n'aa enãh —nãng mã Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagã Do ky n'aa rod n'aa raher'oot do paah? —nãng mãh. —Maky daheeh né hē, hã ŷŷ —nãng mãh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hē med'oo g'eeh mahajaa ŷ mah'yyb tatug bã Kristo hã h'yy ka'eeh do see ŷ bahado dāk hyb n'aa? —nãng mãh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hē tado bã, nayyw hē tanado bã, P'op Hagã Do hã ŷ ky n'aa etsëë õm, ta wób ŷ ramaa newéë do na-ããj hē, da ŷ rabahado padëëk hyb n'aa. Dooh hahÿŷ da, ŷ moo kamewyyt doo da tado bã —nãng mã Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hē sa pa hab'ëeh do as'ëëg b'ëeh. ³¹ Ti m' raba'n'yyh ta gawakõ gó naa. Sa m'aa hēnh rakaner'oot bã raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bã ji dajëëb bã. Dooh hyb n'aa ji dawäts geët péh —nãk mãh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hã:

—Taky nahado bã paawã Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hã raky n'aa tapaa do ky n'aa hã, taw'ãäts hē paawã ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa —nãng mãh.

27

Paw-Ro ramejó hõm do Roma hēnh pa-nyyg n'aa hahÿŷh

¹ Ti m' Itarija hãj n'aa hēnh, Roma panang hēnh ãã ramejúũ raky dãng do jawén paa bã, rahaëjëj dāk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ããj hē warahén sa wahé n'aa see Jurijo hãd nãng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahũũm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneëënh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit hãd nãng doo bã naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó, Asija hãj n'aa hēnh hahõm doo gó. ãã sii hahõm na-ããj hē aj'yy Aris-Tako hãd nãng doo. Masedonija hãj n'aa bã, panang Tesaronika hãd nãng doo bã naa tii. ³ Ti m' jati pé ãã kajaa panang Sidõn hãd nãng doo bã. ãã kajaa bã Sidõn bã, Jurijo ky enyym Paw-Ro hã. Tanoo tabeg'ãas hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē,

ta hã rabanoo hyb n'aa ta wë badoh doo.
 4 Äã tsyym kasok bã, äã habok hënh bah'ood
 ty gahëm. Ti hyb n'aa tsyt dëëg hã, Tsi-Peré
 häd nãng do nu masee me äã kenaa bong.
 5 Ti m' äã batsëk bã äã tabëš Siris, Pam-Pirija
 häd enãh do hãj n'aa. Ti m' äã kaja hõm
 panang Mira häd nãng doo bã, Risiija hãj n'aa
 bã.

6 Ta tii bã warahén sa wahë n'aa baw'yyt
 marakate panang Aresân-Dirija häd nãng
 doo bã naa, Itariija hãj n'aa hënh hahõm
 doo. Ti m' tamejüü äã gatsëg t'oonh, tii gó
 äã bah'üüm hyb n'aa. 7 Ti m', hajõng ta
 äh kaja hë äã bahõm séd bã äã karip do
 hyb n'aa, bah'ood äã habok hënh taty gahëm
 do hyb n'aa. Tak'ëp né hë marakate gó
 moo b'ook do ramoo bok äã kaja hõm hyb
 n'aa panang Kinid häd nãng do nedaa bã.
 Dooch bah'ood an'oo bã äã ty gahõm hënh äã
 ahõm bã. Ti hyb n'aa s'yÿ tabanãng hënh äã
 bah'üüm. Tsyd dëëg hã Keret, Saramone häd
 enãh do hoo gad'oo bã äã tabëš. Tii da äã
 wén d'oo, tsyt dëëg hã Keret häd nãng do nu
 masee me äã kenaa bong hyb n'aa. 8 Kaja
 hë äã bahõm is Keret nabyy me. Tak'ëp né
 hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok
 marakate bahõm hyb n'aa. Ti m' äã kaja
 hõm kãn Datyww Banãm Do häd nãng doo bã.
 Panang Raseja häd nãng do nedaa bã däg tii.

9 Tabëëj hõm ta äh rakahej'aa do paawã
 Itariija hãj n'aa hënh. Tabëëj hõm Jõm Kipur*
 rataheb'ëes doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bã
 akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëëm do
 bawät doo. Tabahahëëm do noo gó tak'ëp
 bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo
 mã sa hã:

10 –Hã yÿ pé da, dooh da baad tado bã èr
 hahÿ hah'üüm doo. Èr da ta see hadoo, èr da
 kamana'uuh marakate hã, ta gabuuj hã, èr
 na-ääj hë da. Taw'ääts hë babã èr ba'yym dó
 –nãng mã Paw-Ro.

11 Paw-Ro maher'ood né paawã sa hã,
 dooh warahén sa wahë n'aa karëh bã tamaa
 newë bã ta kyyh. Taky daheeh marakate
 poo masoo n'aa, marakate danãh daheeh.
 12 Dooch baad tado bã ratabëëj bã taba-
 hahëëm do noo gó "Datyww Banãm Do" häd
 nãng doo bã. Ti hyb n'aa hajõk do rakarën
 rabah'üüm, rakajaa hyb n'aa paawã panang
 Pënis häd nãng doo bã, t'ii hënh ratab'ëes hyb
 n'aa paawã tabahahëëm do noo gó. Pënis bã
 marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëëg hã Keret
 häd nãng doo bã. T'ii hënh dooh tabahëm bã
 tagajarooh hyb n'aa.

13 Tii bã, tadu doo bã tabahëm do raty
 gahõm hënh, ratseebe bong, h'yy kahasë
 bong. Rah'yib dãng doo da né hë red'oo
 mãh. Ti m' resãg toonh marakate mesoo
 n'aa. Ti m' rabahõm kãn tsyt dëëg nabyy

me. 14 Dawë péj rababoo däg bã kã tak'ëp
 bah'ood bana kãn. Tsyd dëëg hadäk hënh
 naa tabana. Rahepëë däk ti bah'ood tak'ëp
 hen'aa doo. 15 Ti m' marakate bah'ood
 bahëm hõm. Dooch äã haja bã äã ahõm
 bã bah'ood gó. Ti hyb n'aa äã beréd hõm
 bah'ood marakate tamahüüm hyb n'aa. 16 Ti
 m', tsyt dëëg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd
 nãng do nu masee me äã kenaa bong bã
 bah'ood an'oo bã, tii bã äã bahaja kãn äã
 ej'ooj nã kãn h'oo yb marakate duu me
 hadäk doo. T'ii hënh dooh denaa hë né
 paawã bah'ood tabahëm bã, ti hadoo né
 hë tak'ëp äã bej'ooj nã kãn. 17 Ti m' ta gó
 rabatóg so kãn h'oo marakate agyyb jëë bã
 hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëëh doo
 me ramew'yyd hõm marakate hã taganan-
 abëëh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hej'oonh do
 hyb n'aa. Rajejÿm na-ääj hë marakate adëë
 kã bã hood jó, hood Sirit häd nãng do jó.
 Ti hyb n'aa rabaw'oong bëënh marakate yb
 mesoo n'aa sekeek doo. Tii bã raberéd hõm
 bah'ood ty gahëm hënh marakate bahõm.
 18 Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka
 marakate hã, jat'iip hadoo rakud bëënh
 marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa.
 19 Tamawoob hë tabado däg bã ta äh, sa daaj
 hë rabaw'oong bëënh marakate gó ramoo
 mabok do nahëë paah. 20 Poo hajëë had'yyt
 hë. Dooch papÿjÿ ty ganã wäd bã, sagõõh
 dooh ji hapëë boo bã, ny nemuun äã bahõm
 äã bahapãh hyb n'aa paawã. Kaneréd
 bah'ood. Ti hyb n'aa sahõnh hë äã dejëp äã
 ed'oo.

21 Hajõõ däg ta äh ranawa bong do jawén
 paa bã, Paw-Ro bas'ëëg geët tabaher'oot hyb
 n'aa. Ti m' taky hadoo:

–Taw'ääts hë né paawã y bë ky dahë y
 baher'ood wät bã èr nahõm hyb n'aa paawã
 Keret bã naa. Y bë ky dahë bã paawã, dooh
 né hë paawã bë kamanau bã bë aw'oong
 bëënh do hã –nãng mãh. 22 –Ti hado né hë
 paawã, bë h'yy ketón manãh. Dooch da dajëp
 pé èr seeh. Jããm hë marakate karejã hõm da
 –nãng mãh. 23 –Naga hë, atsëm, P'op Hagã
 Doo, y hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü äãs, ta
 karom seeh, hã y takasee hyb n'aa. 24 Hahÿ
 da äãs kyyh: "Ejÿm manã Paw-Ro. Sesa hã
 da makametëëh nã. A hyb n'aa da P'op Hagã
 Do bed'ëep sahõnh hë marakate gó habok
 doo", nãng mã äãs kyyh. 25 Ti hyb n'aa bë
 tseebe, bë h'yy kahasë. Y h'yy ka'eeh né hë
 P'op Hagã Do hã. Y hapãh baad ub, hã y äãs
 her'oot do hadoo né hë da èr hã. 26 Hood jó,
 tsyt dëëg hã bah'ood tapooh da marakate –
 nãng mã Paw-Ro.

27 Ti m' 14 däg äã äh, äã bah'ood mahüüm
 akajar Adirijat häd nãng doo bã. Ti atsëm
 ub, edaa däk hëëj badäk marakate gó moo

* 27:9 Jõm Kipur häd nãng do Judah buuj rataheb'ëes, nesaa do kawug hõm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

28

b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. ³⁶ meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahänh rametyy p'aa hēnh. Ta yd jé däg: ²⁷ meet däg mäh. ²⁹ Rajeÿÿm mä pä hä tatapöh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'ong bëēnh marakate mesoo n'aa, ta duu hēnh kanehō doo. Ti m' raky n'aa etsēē nayyw hē tabawag hōm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahō ta mesoo n'aa ken'oooh. Rakarēn paawä rakejēn hōm sa mahänh. ³¹ Tii bä warahén sa wahē n'aa hä, warahén sa hä na-āāj hē Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edēb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ēē bä däg, Paw-Ro etsēē sahōnh hē rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—¹⁴ ää ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padēēk do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ēp ÿ betseē bë hä bë bawa hyb n'aa bë waa. Taw'äats hē bë h'yyb hejooj padäg bë bedēp hyb n'aa —näng mäh. —Edēp da bëēh, baad ub da sahōnh hē —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ēē wät P'op Hagä Do hä sahōnh hē ramaa napäh bä. Taganabäh hōm tii bä, tii b' tabawa kän. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasē bong, rabawa kän tii bä. ³⁷ Sahōnh hē marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahōnh hē rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëēnh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hōm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapēē bä tsyt dēēg. Tii b' rahapäh tagajaroh yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hēnh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' rakekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hōm ta du ewōd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kän pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahōm kän hood hanäng hēnh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hä marakate badēē kēē. Hood jó ta poo baa kēē. Ti hyb n'aa ta duu hēnh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴² Tii bä kä, warahén rakarēn radejēēb paawä radewäts b'ēēh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm hōm hyb n'aa sa mahänh. ⁴³ Ti hadoo né hē dooh sa wahē n'aa an'oo hä radejēēb bä, Paw-Ro tat'yyd mehüün do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahē n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hōm hyb n'aa hood hakēē hēnh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hä rakame-soo hyb n'aa, rabahōm hyb n'aa hood hakēē hēnh. Tii da né hē kä sahōnh hē ää kaja nä kän hēēj hä.

Tsyt dēēg hä Maw-Ta häd näng doo bä rabaym dó panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sahōnh hē ää babē padēēk bä ta nabyy me, ää heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dēēg häd. ² Ti m' tsyt dēēg bä habong do ky en'yyim sahōnh hē ää hä. Ti m' naēng adoos do hyb n'aa, bahahēem do hyb n'aa, ragahō jat tēēg, ää rats'yyt ää katēng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood däk tēēg. Tadawäts toonh bä hahōng doo me, batēē däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hä tabegēēj däk bä adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dēēg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ēē däk doo, raher'oot rabab'ēēh bä:

—Hahÿÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'oooh doo. Kedēēb wäd né hē paawä akajar me naa, hÿÿ käd da tadajēb kän ji sām heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tēēg hōō me ta moo hä kas'ēē däk doo. Dooh tadateej bä ta hä, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dēēg buuj ragada ta moo dap'uung s'ēēg bä, ragada na-āāj hē tadagōn jēē bä. Bāp peej ragada ta hä. Dooh tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newē däk ta hä. Tak'ēp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'ets hē ti anäng hēēj uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyt dēēg buuj sa wahē n'aa tii. Baad ää tagadoo ta tób bä. Tamawoob hē ää äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahēē näng gatēē bä. Oom ta hä, w'oo yatsēg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'äas tahagä hēnh. Ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä ta nahēē hyb n'aa. Taky n'aa ets'ēē wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bä tsyt dēēg hä haj'eenh doo, nahēē en'ÿÿh doo, an'aa Paw-Ro wē. Heso hōm né m' tii d' ēnh. ¹⁰ Baad ub ää tsyt dēēg buuj raweh'ēēh. Ta jawén kä, ää tsyyim kasok bä, ää hä rabanoo sahōnh hē ää mahüüm doo, ää batsēg hōm do waa n'aa na-āāj hē.

¹¹ Tamawoob hē kamarab tsyt dēēg hä ää baj'eenh do jawén paa bä, ää gatsēg t'oonh marakate gó Aresän-Dirija hēnh hana doo gó, tsyt dēēg hä tabahahēem noo gó tab'ēēs doo. Marakate poo hä sa kabarij kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' ää kajaa panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hē ää äh tii bä ää tab'ēēs. ¹³ Tii b' naa ää bahōm ta nabyy me had'yyt hē. Ti m' ää kajaa panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, ää ty gahōm hēnh tabahēm. Ti m' jat'iip hadoo ää kaja hōm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä ää kat'aa Jesus hä h'yy ka'eēh do sa hä. Ää rats'yyt ää baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadēēg ub kä Roma bä ää kaja hōm kän. ¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eēh do

Roma bā habong do heen n'aa enā dāk né hē āā ky n'aa hā. Ti hyb n'aa rawén na, āā ragadoo hyb n'aa panang Apijo hād nāng doo bā, panang buuj rakahet'aa doo bā. Ta wób āā ragadaa dāk Tamawoob hē Tabernas hād nāng doo bā. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bā, tatseebe wät, ti m' P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Taw'āāts hē mamejō nā do hyb n'aa Jesus hā h'yy ka'eeh doo —nāng mā ta kyyh.

¹⁶ Āā kaja hōm bā Roma bā, ranoo ta m'aa hēnh Paw-Ro bagä. Sét hē warahén ta hagä n'aa.

Roma bā Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hē däg mā ta āh, Paw-Ro mejüü ranaëēnh hyb n'aa sahōnh hē Judah buuj sa wahē n'aa, Roma bā habong doo. Ti m' rabana bā, Paw-Ro ky hadoo sa hā:

—Wakān haa —nāng mäh. —Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé ér wakān sa hā, ér wahē makü rabahed'oo do paa hā na-āāj hē. ÿ ramaso dāk Jerusarēnh bā, tii bā ÿ ran'oo dāk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hā ÿ rabeaanh jawén paa bā, rakarēn né hē paawā ÿ raberéd hōm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bā ta hyb n'aa ÿ radaj'ēep hyb n'aa paawā, ti hyb n'aa rakarēn ÿ raberéd hōm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, ér wakān, rakarēn ÿ reréd hōm bā. Ti hyb n'aa ÿ betsēē. Sesa hā ÿ taky n'aa etyy, hā ÿ raky tapaa do ky n'aa hā. ÿ ti dooh ÿ ky kes'ēem pé ér wakān sa hā. ²⁰ Ti hyb n'aa ÿ mejüü bē ranaëēnh ÿ baher'oot hyb n'aa bē hā —nāng mäh. —Isaraēw buuj sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hē babā ÿ wén geēt ÿ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —nāng mā Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa Roma bā habong do raky hadoo Paw-Ro hā:

—Dooch āā gadoo pé kerih do Judah hā j n'aa bā naa a ky n'aa. Dooch na-āāj hē ér wakān t'īi hēnh naa han'aa do rer'ood bā baad nadoo pé a ky n'aa —nāk mäh. ²² —Āā karēn paawā āā maa napäh h'ēēd hado a hā pé papuuw hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hē baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuw ky n'aa hā —nāk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg dāk Paw-Ro her'oot do pan'aa hā. Raky kajäk do noo gó hajōk mā kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bā, bāp paa tadu doo, tug bā taky keréd hōm mäh. Taher'oot mā sa hā ji P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa. Baad ub mā tabaher'oot sa hā. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-āāj hē taner'oot sa hā, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mā Paw-Ro

her'oot do hā. Ta wób mā dooh raky dahē bā. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ēē do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bā Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahÿh d' mā Paw-Ro her'oot sa hā P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hā:

²⁶ “Ahōm da sa wē. Hahÿh da da mama-her'ood sa hā:

‘Bē maa napēē né paawā, dooh bē maa newē bā.

Bē hegāā né paawā, dooh bē hapēē bā', noo da sa hā.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padēēk do hado dāk. Dooch d' rah'yy kadawuung wäd bā.

Sa nabuuj ragetsēē hōm.

Sa matym ty kajaā hōm.

Tii da tanado bā paawā,

rabahapäh né paawā,

ramaa napēē né paawā,

h'yy kadewuung né paawā,

wē ÿÿ rah'yy kawereem né paawā

hā ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Hā ÿÿ rah'yy kasadēē bā paawā ÿ t'yyd mehīn sa hā.*”

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

—ÿ karēn bē heen n'aa enāh hahÿh hā: Hÿÿ ká da, ji P'op Hagä Do ed'ēep do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā da takaher'oot. Ti raky daheeh da —nāng mā Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bā sa hā, ah'üüm mäh. Ky ked'aak mā ramahōm me sa da hadoo do hā.]

³⁰ Ti m' pawóp hē ta baab sa tób bā Paw-Ro bagēē wät. Tapaag had'yyt mā ta sām tób danāh hā. Baad mā tagadoo sahōnh hē ta wē heg'āās doo. ³¹ H'yyb neÿÿm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa. Dooch hewaāt péh ta hā. Jametēēk mā Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jāām hē ká hahÿ panyyg.

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma hãd nãng doo bã habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿÿh. Hã ÿ P'op Hagã Do h'yyb dãng, Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ÿ P'op Hagã Do asẽew dãk, ta panyyg hanãm do panãg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanãm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk paa ta ti ta panyyg hanãm doo. Tak'ẽp hanãm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado dãk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagã Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagã Do Sahee, tak'ẽp hanãm do metã wãt. Dejẽp do mahang Jesus ganã wãt do hã tametã wãt tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagã Do ky enyym wẽ ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo dãk na-ããj hẽ Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. ⁶ Ti sa wób né hẽ bẽeh, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ ÿ edẽng bẽ sahõnh hẽ, panang Roma hãd nãng doo bã habong doo, P'op Hagã Do kamahãn doo, P'op Hagã Do naẽej wãt doo, tsyt hẽ ta wẽ bẽ babok hyb n'aa. ÿ karẽn P'op Hagã Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. ÿ karẽn baad ub Kristo bẽ rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ÿ ky dãng do hahÿÿh: Jesus Kristo hãd gó, P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsẽ, jé pad'yyt hẽ badãk hahÿÿ bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagã Do hã bẽ h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bẽ ÿ ky n'aa ets'ẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagã Do hapãh ÿ ky n'aa etsẽẽ bẽeh. Ta wẽ t'õp hẽp ÿÿ gó naa ÿ moo wãt, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa etsẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bẽ ÿ bahehẽen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ÿ wãn her'oot, tak'ẽp ÿ karẽn do hyb n'aa bẽ ÿ bahapãh, P'op Hagã Do Sahee hã hana doo me bẽ ÿ masa hyb n'aa baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ d' ÿ hanãng pé tii: ÿ karẽn bẽ ÿ h'yyb en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bẽ bahapãh bã. ÿ karẽn na-ããj hẽ ÿ bẽ h'yyb en'yym bẽ h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ẽr h'yyb tsebé hyb n'aa kã. ¹³ Wakãn haa hedoo doo, ÿ karẽn bẽ bahapãh, hajõõ nuu

me paa ÿ h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen, baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ÿ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ÿ had'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ÿ paa h'yyb dãng bẽ ÿ bahehẽen paawã, dooh ÿ haja ná bã bẽ wẽ ÿ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ÿ tahewaãt doo.

¹⁴ Hã ÿ kamejõ dãk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamant'ëeg do rado bã na-ããj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ẽp ÿ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ããj hẽ Kristo ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa, bẽeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ÿ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. ÿ wãn nu manebyng, ta ky n'aa hã kametã dãk do hyb n'aa P'op Hagã Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ããj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagã Do hejój né hẽ ti ta ti ÿ wãn her'oot, Kristo ky n'aa hanãm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado dãk P'op Hagã Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii dãk P'op Hagã Do kyy kerih doo gó: "Jããm hẽ edẽb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dãk do P'op Hagã Do matym gó", * nãng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagã Do metëeh takawajãan sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wẽ, nesaa do moo heb'ook do sa wẽ na-ããj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagã Do rajãã da ta tii, rahapãh do hyb n'aa paawã P'op Hagã Do hã ji hapãh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagã Do metã wãt do hyb n'aa. ²⁰ Badãk hahÿ P'op Hagã Do pahuuj wãt noo gó naa, P'op Hagã Do pehuuj wãt do hã takametã dãk P'op Hagã Do hã ji nahapãh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ããj hẽ kametã dãk ÿ hanãng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganãng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, "DooH P'op Hagã Do ÿ hapëẽ bã", ji noo bã. ²¹ Rahapëẽ né paawã P'op Hagã Doo, dooh rawehëẽ bã ta hã, dooh na-ããj hẽ raj'aa etsëẽ bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newẽ dãk. Dooh rah'yy kadawuung wãd bã baad hadoo do hã. ²² H'yy genãh redoo né paawã sa hã hẽ rahëgãã bã, h'yy gatema padãg. ²³ Dooh rakeren wãd bã rawehëẽ bã P'op Hagã Doo, kabaj'aa doo, hawãd had'yyt doo. P'op Hagã Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bã kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa

* 1:17 Habakuk 2.4

hã na-ãäj hê rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

²⁴Tii hyb n'aa kã P'op Hagã Do anoo nesaa doo, tak'êp nu meby n'aa nãng do sa h'yyb tym tak'êp karên do ramoo bok sa hã hanãng doo me. Sa hub, sa hã hanãng doo, baad nadoo wãd ran'oo bã, tak'êp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hê ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagã Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'ãät ub doo, tii bã daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagã Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagã Doo, sahõnh hê mo haj'aa nãng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wãd bã —ti né hê paawã ji j'aa etsëë had'yyt doo. Ýÿ. Tii d' né hê. Taw'ãäts hê.

²⁶Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagã Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nãng doo, ramoo bok hyb n'aa kã sa h'yyb tym tak'êp karên doo da. Ýÿj sii hê reréd hõm baad hadoo do sa patug wê rababok doo, P'op Hagã Do karên doo da paawã. Ýÿj wób ýÿj wê rababoo dæg kãn. ²⁷Tii d' na-ãäj hê ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ýÿm wê rababok doo, P'op Hagã Do karên doo da paawã. Tak'êp rah'yy karên ajyy wób wê rababok. Tak'êp nu meby n'aa nãng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Tii hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸Tii d' had'yyt nado. Rakanarên do hyb n'aa P'op Hagã Do rabahapãh, ramakyy do hyb n'aa P'op Hagã Do hã ji hapãh doo, P'op Hagã Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëë hyb n'aa, nu meby n'aa nãng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kã. ²⁹Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'êp rakarên nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karên do jawén rababok. Tak'êp raky nes'aa däk. Tak'êp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wê rakarên rakamaj'ii. Sa h'yyb gó had'yyt hê kaj'õök do bawät. Rakarên rawad'ii had'yyt hê ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newëë had'yyt hê ta wób sa wê. Ta wób na-ãäj hê ranu mer'oot. ³⁰Ta wób raky n'aa rejãä. Tak'êp rakamajë däk P'op Hagã Do wê. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëëk red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãä, ta wób rarejãä. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëëk red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëë nyy da nesaa do ramoo bok. DooH raky dahé bã sa yb, sa ýÿn. ³¹H'yy gatamah. Ky keh'ýÿt. DooH rakamahãn bã ta wób. DooH rat'yyd mehüin bã ta wób. ³²Rahapëë né paawã dajëb hã P'op Hagã Do ky n'aa ety ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ãäts

hê na-ãäj hê sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hê badäk hahýÿ bã habong do P'op Hagã Do ky n'aa ety do ky n'aa hahýÿh

¹Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooH do bê ky n'aa ety. Ti hadoo né hê, dooh da bê kyy pé P'op Hagã Do matym gó ji taky n'aa ety noo gó. Ta wób bê ky n'aa ety bã, bê daaj hê né hê bê ky n'aa ketyy, bê na-ãäj hê bê moo bok do hyb n'aa ta wób bê p'ãä ky n'aa ety doo. ²Ër hapãh, daap hê hyb n'aa nado P'op Hagã Do ky n'aa ety nesaa do moo b'ook doo. Tahapãh do hyb n'aa taky n'aa ety sahõnh hê. ³Tii hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooH do ky n'aa ety doo, bê na-ãäj hê bê moo bok ta wób bê p'ãä ky n'aa ety doo. Tii hyb n'aa, dooh né da bê kedëëb bã bê P'op Hagã Do ky n'aa ety do mahãnh. ⁴Bê makyy apãh tak'êp P'op Hagã Do ky ennym do bê wê, ji tahyb n'aa b'aah doo? DooH tagah'ood bã bê hã, bê wê tawén ky ennym, ta wê bê h'yy kawereem hyb n'aa paawã ta hã bê h'yy ka'eeh hyb n'aa kã? ⁵Bê nabuj keh'üüm do hyb n'aa, bê h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ãäj hê, bê an'oo bã tak'êp bê P'op Hagã Do rejãä da takawajãän noo gó, sahõnh hê tanes'õös doo me P'op Hagã Do ky n'aa ety do kajaa bã kã. ⁶Rabad'oo do pénh da P'op Hagã Do anoo da ta sãm sahõnh hê sa hã. ⁷Ti anãng tak'êp baad hadoo do P'op Hagã Do hã hana do gada doo, ta wê rakaweh'ëëh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarên doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerët doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hê. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagã Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸Ti anãng ta wób. Sa hã hê ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagã Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawajãän gó tak'êp P'op Hagã Do rejãä da. ⁹Tak'êp rabahoop da sahõnh hê nesaa do moo heb'ooH doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ãäj hê. Tak'êp baad nadoo do adãng da sahõnh hê sa hã. ¹⁰Sahõnh hê baad hadoo do moo bok do hã, tak'êp baad nadoo do P'op Hagã Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagã Do matym gó. H'yyb nãm do P'op Hagã Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ãäj hê. ¹¹DooH P'op Hagã Do asëëw bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hê ji ta hã.†

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do rahapãh do hyb n'aa né paawã, dooh raky dahé bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hä kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë da rababoo had'y'yt hë P'op Hagä Do mahänh, ta ky n'aa jaw'y'yk do dooh né paawä rahapëë bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa etyy da sa hä. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëëk do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo, dooh paawä rahapëë bä ta ky n'aa jaw'y'yk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'y'yb sa hä mejüü do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do mejüü do ramoo bong bä, rametëéh tii hä, ti anäng né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do sa h'y'yb gó. Sa h'y'yb ky n'aa tapaa sa hä hë, baad nadoo do ramoo boo bä. Sa h'y'yb gó rahyb n'aa newëë do metëéh da sa hä, baad tado bä, baad tanado bä rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahönh hë ji h'y'yb gó ji jejen do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ý maher'ood hóm do hä metëéh.

Mosees ky n'aa jaw'y'yk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hä bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'y' kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bë ma kametëëk do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hë. ¹⁹ Ty temah do sa h'y'yb mahüüm n'aa hadoo bëéh, bë hä péh. ²⁰ Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëéh, bë hä péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hä bë metëéh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bë hapäh do hyb n'aa, sahönh hë bë bahapäh, sahönh hë baad hadoo do bë bahapäh na-ääj hë. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëéh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, héd n'aa bë hä hë bë ma manetëëk, ta wób ma metëëk do bëéh? Héd n'aa bë bets'ëëk, ti bë baher'oot ta wób nets'ëëk? ²² Héd n'aa bë ýym nadoo do sii bë beÿÿh, sa ýým nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bë maher'ood bä? Héd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hä hanäng do bë bets'ëëk, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëéh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hä kan'oo däk do hä bë h'y' kasab'ee, ti

hadoo né hë, dooh bë wehëë bä P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'y'yk doo. ²⁴ Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hä kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: "Bë hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo." ²⁵

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do Mosees hä kan'oo däk do bë ky dahé bä, tii bä taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ji ky nadahé bä, ji masuuj noo byyh kahög hóm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bä. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bä, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hÿÿ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo, tii bä sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëëk tii, P'op Hagä Do hä. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk doo, bë hapëë né paawä ti ta ky n'aa jaw'y'yk doo, anyé né paawä bë hä na-ääj hë ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti ý wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jáám hë j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hä: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bä tii. ²⁹ Jé ta h'y'yb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hë Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hä ji tah'y'yb wareem däk doo, ti né hë P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jáám hë j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'y'yb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Nyy d' ý hanäng pé ta tii hä? ^{*} Daap hë g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëëw hóm ta wób sa mahang? Daap hë g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj

‡ **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneëéh "ty temah doo". P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'y'yb mahüüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'y'yb mahüüm n'aa bëéh, Paw-Ro wén näng.

§ **2:24** Isajas 52.5, Esekijew 36.22 * **3:1** Tëg eh do 2, tég nad'ëéd is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm ná babä.

hã tan'oo däk doo? ² Doooh. Doooh tii d' tado bã ý hanãng péh. Hajõng baad hadoo do ti anãng né hẽ ãã Judah buuj wẽ, ta wób wẽ nanãng doo. Ta ti hajõng baad hadoo do mahang hahỹ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hã takan'oo däk P'op Hagã Do kyyh.

³ Hỹ kã, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagã Do kyyh, dooh wãd g'eeh hỹ kã P'op Hagã Do moo wãd wãd bã sa hã taky dãng doo? P'op Hagã Do ky kah'ỹt g'eeh hỹ kã sa hã taky dãng doo? ⁴ Doooh. Doooh P'op Hagã Do ky kahỹd bã taky dãng doo. Baad hadoo do taheer'ood had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ badãk hahỹ bã habong do ti daap men'yuh doo. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagã Do kyy kerih doo gó, Dawi makũ kyyh P'op Hagã Do hã. Hahỹ da ta kyyh:

“Maher'oot bã, baad ub né a kyyh ji bahapãh da.

Õm da j'aa ketsẽ õm raky n'aa tapaa bã”† – nãng Dawi kyyh.

⁵ Hỹ kã, baad nadoo do ẽr moo bok do hã wyt ta maab dãg, dooh tii da P'op Hagã Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hẽ P'op Hagã Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bã nesaa do hã ji taky n'aa ety bã? “Taw'ããts hẽ nadoo do P'op Hagã Do bad'oo, ãã tare-jãã do hyb n'aa”, nãng g'eeh ji? (Badãk hahỹ bã habok do hyb n'aa newẽẽ doo da, reaanh doo da, ý her'oot ti ý erih do hã.) ⁶ Doooh. Baad had'yyt hẽ P'op Hagã Doo. Tii d' tanado bã paawã, dooh P'op Hagã Do haja bã paawã badãk hahỹ hã habong do taky n'aa ety bã. ⁷ Hỹ kã, hahỹ da apãh da ý her'oot wãt do maa newẽẽ do see ý taky gadoo: “Ji nawãd bã baad hadoo do ky n'aa metẽeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagã Do ji bahapãh tii hã. P'op Hagã Do kawehẽẽ dãg kãn baad nadoo do ji moo wãt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hẽd n'aa ji P'op Hagã Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wãt do hyb n'aa”, nãng mã ta kyyh. ⁸ “Taw'ããts hẽ nesaa do ẽr moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, nãk mã ta wób. “Baad had'op P'op Hagã Doo, kametẽeh tii hã”, nãk mãh. Tii d' mã ý ma mehetẽk doo, sa nooh. Daap ramenyyh kẽh ý n'aa hã, ý raky n'aa rejãã. P'op Hagã Do rejãã né da tii da hyb n'aa newẽẽ doo, tii da her'oot doo!

Doooh baad hadoo pé P'op Hagã Do matym gó ky n'aa hahỹh

† **3:4** Saaw-Mo 51.4 ‡ **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § **3:13** Saaw-Mo 5.9 ** **3:13** Saaw-Mo 140.3 †† **3:14** Saaw-Mo 10.7 ‡‡ **3:17** Isajas 59.8 §§ **3:18** Saaw-Mo 36.1 *** **3:19** Tẽg nad'ẽẽd is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ããj hẽ. Ti na-ããj hẽ baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† **3:20** Saaw-Mo 143, Garata 2.16

⁹ Hỹ kã, ta wób sa bahãnh g'eeh ããh, Judah buuj, P'op Hagã Do matym gó? Doooh, tabad'op hẽ. Nesaa do mejũ sahõnh hẽ ji hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Ý metã dãg kãn ta tii. ¹⁰ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagã Do kyy kerih do hã:

“Doooh baad hawãt pé P'op Hagã Do karẽn doo da!

¹¹ Doooh baad hadoo do hã h'yy kadaw'uuh péh.

Doooh P'op Hagã Do hã hyb n'aa newẽẽ péh.

¹² Sahõnh hẽ dooh rahyb n'aa newẽ wãd P'op Hagã Doo.

Dawẽ hã rababoo hõm ta mahãnh.

Nes'aa padãg sahõnh hẽ.

Doooh baad hadoo do moo wãt péh!

Doooh sèt had'os pé baad hadoo do moo wãt péh.”‡

¹³ “Kamag hood noo gasẽẽts däk do hadoo sa r'ood. Dajẽb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§

“Aw'yy p'yym mahỹj hadoo sa kyyh.”**

¹⁴ “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hẽ, h'yy gaẽẽj gó rabaher'oot.”††

¹⁵ “Nayyw hẽ radej'ẽẽp ta wób.

¹⁶ Rahahõm hẽnh ragawats'ik sahõnh hẽ, nesaa do ta wób rahoop ran'oo bã.

¹⁷ Doooh h'yy nyyw gó ta wób wẽ raboo bã.”‡‡

¹⁸ “Doooh P'op Hagã Do rawehẽẽ bã, dooh P'op Hagã Do rajeỹm bã sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagã Do kyyh.

¹⁹ Hỹ kã, ẽr hapãh hahỹh: Sahõnh hẽ né hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado däk do sa hã né hẽ ti tabaher'oot, Judah buuj hã ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hẽnh sahõnh hẽ rababẽ däk hyb n'aa da P'op Hagã Do matym gó. Doooh da sa kyy péh. Sahõnh hẽ badãk hahỹ hã habong do P'op Hagã Do ky n'aa etyy da. ²⁰ Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo do ji moo wãt do hã, dooh da baad hadoo pé P'op Hagã Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanãng do hã.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagã Do matym gó ky n'aa hahỹh

²¹ Hỹ kã P'op Hagã Do metã däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hẽ, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã

Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ääj hē, raser'oot paa ta ti ky n'aa hā. ²² P'op Hagā Do anoo baad ji bahado dāk ta matym gó, Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kā. Sahōnh hē né hē ta hā ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.^{†††} Dooh P'op Hagā Do asēew bā ji mahang Judah buuj ji do bā, Judah buuj ji nado bā. ²³ Sahōnh hē né hē ramoo boo dāk nesaa doo. Dawēē sahōnh hē rababoo dāk tak'ēp baad hadoo do mahānh, sa hā P'op Hagā Do anoo do paawā.^{§§§} ²⁴ Ti hado né paawā, bag hēnh P'op Hagā Do banoo baad sahōnh hē rabahado padēek h'yy kā ta matym gó, tak'ēp ji wē taky ennym do hyb n'aa, Kristo Jesus ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa ēr tedēeb wāt do hyb n'aa nesaa do mahānh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagā Do an'oo wāt, ēr wē P'op Hagā Do kawajāan do ēr hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ēr hyb n'aa tadajēp hyb n'aa kā. Baad ēr bahado dāk h'yy kā P'op Hagā Do matym gó, ēr hyb n'aa Jesus dajēp ēr ky dahé bā. Tii da P'op Hagā Do wén d'oo, baad had'op sahōnh hē tamoo wāt doo, tametēeh hyb n'aa. P'op Hagā Do sa hā tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jē dooh tabaaj bā nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagā Do wén n'oo dāk, baad had'op sahōnh hē tamoo wāt doo, tametēeh hyb n'aa h'yy kā. Baad ub né hē P'op Hagā Doo. Ti hadoo, baad rabahado padēek na-ääj hē ta matym gó tan'oo bā, Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hā hē tah'yy kasabé bā. Ji hā hē ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado dāk do P'op Hagā Do matym gó. Kristo bad'oo do hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bā ji hā hē ji h'yy kasabé bā. ²⁸ Ȳ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bā. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagā Do bag'āās. Sahōnh hē ta wób na-ääj hē né hē tabag'āās. ³⁰ Sét ub P'op Hagā Doo. Baad rabahado padēek tan'oo bā ta matym gó Judah buuj ta hā h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hā h'yy ka'eeh do na-ääj hē. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apāh ji karēn wāt ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do paa ȳ hanāng pé g'eeh? Dooh. Ti bahānh ēr ky daheeh h'yy kā ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

††† **3:22** Tahajaa na-ääj hē ji erii bā hah'yy da: "P'op Hagā Do anoo baad ji bahado dāk ta matym gó, baad had'yyt hē Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahōnh hē né hē ta hā ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó." §§§ **3:23** Tak'ēp hanām do P'op Hagā Do h'yyb dang Adāw hā tabanoo hyb n'aa, ta panaa hā na-ääj hē. Ta jawēn, Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wād bā. * **3:31** Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa h'yy kā baad ji ky dahé bā ta ky n'aa jaw'yyk doo. * **4:3** Genesis 15.6 † **4:8** Saaw-Mo 32.1-2

4

Abaraām h'yy ka'eeh do ky n'aa hah'yyh

¹ Taw'āats hē ēr hyb n'aa newē nyy da Abaraām, āā Isaraew buuj wahē makūūh, baad hado dāk paa P'op Hagā Do matym gó. ² Baad Abaraām hado dāg bā paawā P'op Hagā Do matym gó, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa paawā, tii d' tado bā paawā, tahajaa paawā ta hā hē tah'yy kasabé bā. Ta hā hē tah'yy kasabé bā paawā, dooh P'op Hagā Do matym gó tado bā paawā tii. ³ Hah'yy da né hē P'op Hagā Do kyy kerih do hā takerii dāk Abaraām ky n'aa: "Abaraām ky dahé kán Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kā m', baad tawēn hado dāk P'op Hagā Do matym gó,"* nāng kerih doo.

⁴ H'yy kā, ji moo wāt do ky n'aa gó bē ȳ maher'oot: Ji moo wād wāt do hyb n'aa ji gado bā ji moo wāt do sām, tii bā ta sām ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bā tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wāt do sām né hē tii. Ti hadoo baad ji hado dāk do hā P'op Hagā Do matym gó. Baad ji bahado dāg bā paawā baad hadoo do ji moo wāt do hyb n'aa, tii bā dooh bag hēnh tado wād bā paawā tii. ⁵ P'op Hagā Do né hē ti hanoo, baad rabahado padēek baad nadoo do paah. Ta hā h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ti P'op Hagā Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejūū do tamoo wāt do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hē Dawi makū baher'oot paah. Ky n'aa kedēng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado dāk do P'op Hagā Do matym gó. Hah'yy da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hā kerih doo:

⁷ "Ky n'aa kedēng tii, sa hā P'op Hagā Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah, baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagā Do awug hōm doo.

⁸ Ky n'aa kedēng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo", nāng Dawi kyyh.†

⁹ Ȳ eanh h'yy kā, jāām hē sa masuuj noo byyh kehōk do ti ky n'aa kedēng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehōk doo, ti na-ääj hē raky n'aa kedēng. Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawēn hado dāk P'op Hagā Do hā, ēr ky hadoo paah. ¹⁰ Bē hyb n'aa newē, ny noo gó baad Abaraām hado dāk P'op

Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahök jawén paa bä, ta masuuj noo byyh tagahök do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bä. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraām hā takan'oo dāk sa masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahök nā bä, P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado dāk do metëē n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahōnh hē sa masuuj noo byyh kanehög né paawā, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëēk do P'op Hagä Do matym gó, sa wahē makū hado dāk Abaraām. ¹² Sahōnh hē sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraām masuuj noo byyh kanahök nā bä h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-āāj hē Abaraām panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bä, Abaraām hā, Abaraām panaa hā na-āāj hē, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahōnh hē badāk hahŷ ta danāh rabahadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hā, ta hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëēk P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii. ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā daab 'yyp do rado bä paawā ti Abaraām hā taky n'aa eno dāk do gadoo doo, tii bä daap hē paawā ji h'yy ka'eeh doo, daap hē na-āāj hē paawā tii bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ŷ wén nāng, nesaa do hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahē bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahē had'yyt hē né hē ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kā, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jāām hē tak'ëp ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē Abaraām panaa ragadoo hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa eno dāk do paah. Tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hā h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraām h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-āāj hē ragadoo. Sahōnh hē P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do sa wahē makū ti Abaraām.

¹⁷ Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā: “Hājōng hāj n'aa buuj sa yb da ōm ŷ an'oo bä”,^S nāng mäh. Ēr yb né hē ti Abaraām, P'op Hagä Do Abaraām h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hē ky n'aa enooh badoh nā doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawā ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraām ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hē ta hā P'op Hagä

Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hājōng hāj n'aa buuj sa yb tabahado dāk, ta hā P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagōōh, mahaja bä. Ti hawób da a panaa”,^{**} nāng paa P'op Hagä Do ta hā. ¹⁹ Abaraām hā péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newē bä. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-āāj hē, Abaraām hā. Ti hadoo né hē, baad ub Abaraām h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hā. ²⁰ Dooh taky sëew bá ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hā tah'yy kae dāk. Ta hā tah'yy ka'eeh doo me tawehëē dāk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hē tamoo wäd bá taky dāng doo, baad Abaraām bahapëē däg kán ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bá, takerii dāk do né hē. ²³ Abaraām hyb n'aa had'yyt nado takerii dāk ta tii. ²⁴ Takerii dāk ěr hyb n'aa na-āāj hē, ěer, baad ta matym gó hado dāk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii dāk ěr hyb n'aa, Jesus ěr wahē n'aa dejëp do mahang taganā wät hanoo do hā h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ěr h'yyb tym gó hanāng do hyb n'aa dajëb hā kan'oo dāk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganā wät do P'op Hagä Do an'oo bá, baad ěr bahado dāk hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis ěr bahado dāk do ky n'aa hahŷh

¹ Ti hyb n'aa kā, baad ěr bahado dāk do hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó ta hā ěr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ěr bahado dāk hŷh kā. Dooh ta majiī ěr hado boo bá. Ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ēr h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo dāk, papuuj gó, h'yyb nyww gó ěr babok hyb n'aa kā, P'op Hagä Do ěr wē ky enyym do matym gó. Tseebe gó baad ěr gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ěr gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ěr tsebē. Baad nadoo do ěr ahob bá, ěr tsebē na-āāj hē. Ēr hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nayyw hē ji h'yy ganajëē hōm tan'oo bá. ⁴ Nayyw hē ji h'yy ganajëē hōm doo, baad P'op Hagä Do hā ji bawäd däg had'yyt hē tan'oo bá. Baad ji bawäd dāk do hyb n'aa, baad ji gadaa kán baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ěr gadoo do baad ěr gada do hyb n'aa, dooh da ěr h'yy ketón bá ěr gadoo do hā, baad ěr h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahān do bawäd dāk do hyb n'aa. Ta Sahee ěr h'yyb tym gó tabawäd dāk P'op Hagä Do an'oo bá do hyb n'aa tii. ⁶ Bē hegāā, P'op Hagä Do h'yyb dāng do noo gó, ěr nahaja bá ěr daaj

hē ēr kedēēb bā, Kristo dajēp nesaa do moo heb'oooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooh nayyw hē ji aw'yyt pé baad hawāt do see hyb n'aa dajēp péh. Ti hado né paawā ji aw'yyt apāh ky ennym do see hyb n'aa dajēp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagā Do hāi Hahȳy da P'op Hagā Do metēēh ēr takamahān doo: Kristo dajēp ēr hyb n'aa, nesaa do ēr bahadoo nā noo gó. ⁹ Hȳy kā, baad ēr bahado dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, Kristo ēr hyb n'aa tadajēp do hyb n'aa, baad né hē ēr da ted'ēēp nesaa do hā ji taky n'aa etyy do mahānh. ¹⁰ P'op Hagā Do majiī ēr bahadoo nā noo gó, ta najiis ēr bahado dāg kān tan'oo bā, ēr hyb n'aa ta T'aah dajēp do hyb n'aa. Ti bahānh hȳy kā ēr da ted'ēēp banesaa hēnh ēr ahōm mahānh, ta najiis ēr bahado dāk do hyb n'aa kā. Tii d' tawén hadoo, taganā wāt do jawén paa bā, p'aa hēnh Kristo bawād dāk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagā Do āā j'aa etsē, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hē P'op Hagā Do najiis ēr bahado dāk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagā Do majiī ēr do boo bā.

Adāw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahȳy

¹² Sēt hē aj'y y nesaa do du n'aa badāk hahȳy bā.* Nesaa do hyb n'aa kā, dajēb du dāk. Tii bā sahōnh hē badāk hahȳy bā haj'eenh do sa wē dajēb banyy dāg kān, nesaa do sahōnh hē ramoo boo dāk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā P'op Hagā Do an'oo dāk do pooj jé tanyy dāg né hē nesaa do badāk hahȳy bā. Nesaa do badāk hahȳy hā habong do ramoo boo dāg né hē. Ti hadoo né hē, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nā bā do hyb n'aa sa hā, dooh P'op Hagā Do etsén nā bā sa hā nesaa doo. ¹⁴ Dooh né paawā taketsén bā nesaa do ti noo gó, radejēp né hē. Adāw bā naa, Mosees bawāt bā kā, sahōnh hē radejēp. Dooh né paawā sa wób P'op Hagā Do mejūū do raky nadahé bā Adāw bad'oo do paa da, radejēp né hē. Kristo, ta jawén kajaa do hād hadoo ti Adāw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wē ratab'ēēs doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawā, baad hadoo doo, bag hēnh ēr gadoo do Kristo do n'aa doo, dooh Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bā. Sēt hē aj'y y ky nadaheeh do hyb n'aa hajōk do hā dajēb banyy dāg kān. Ti bahānh hȳy kā P'op Hagā Do ji wē taky ennym do tabēs hajōk do sa wē. Ji matym n'aa bag hēnh ji hā kanoo do na-āāj hē tabēs hajōk do sa hā, sēt hadoo doo, Jesus Kristo, ky ennym do hyb n'aa ēr wē. ¹⁶ Bag hēnh P'op Hagā Do anoo do ji hā, dooh Adāw du n'aa do hadoo do tahado bā. Sēt hē nesaa do Adāw moo wāt doo, nesaa do hā ji P'op Hagā

Do ky n'aa etyy tan'oo bā. Tii d' nado bag hēnh P'op Hagā Do ji hā tanoo do hā. Hajōō nuu me badāk hahȳy bā habong do P'op Hagā Do raky nadaheeh do jawén paa bā, taky ennym doo gó bag hēnh ji hā P'op Hagā Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sēt hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajēb j'aa ketsē paa ji hā. Hȳy kā sēt hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ēr da j'aa ketsē nesaa do hā kā badāk hahȳy bā ēr babok bā. Ēr tii kā tak'ēp ji wē P'op Hagā Do ky ennym do gadoo doo. Ēr tii kā baad hado dāk do P'op Hagā Do matym gó kā.

¹⁸ Sēt hē aj'y y ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety dāk paa dajēb hā. Ti hadoo na-āāj hē sēt hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wāt do hyb n'aa, † sahōnh hē rahajaa baad rabahado padēēk P'op Hagā Do matym gó, radedēb had'yyt hē hyb n'aa kā P'op Hagā Do pa kā. ¹⁹ Sēt hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padēēk. Ti hadoo na-āāj hē, sēt hē ky daheeh do hyb n'aa, hajōk baad rabahado padēēk da P'op Hagā Do matym gó.

²⁰ Hȳy kā Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Ta ti tawén kan'oo dāk, ji bahapāh hyb n'aa nyy da tak'ēp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wāt doo. Nesaa do kah'ūūm noo gó, ti bahānh P'op Hagā Do ji wē taky ennym do kah'ūūm kān. ²¹ Nesaa do mejō had'yyt hē paa ji hā. Dajēb tamanaa ji wē. Hȳy kā, ti bahānh P'op Hagā Do ji wē taky ennym do wén kah'ūūm kān, taky ennym do j'aa ketsē hyb n'aa kā. P'op Hagā Do ji wē taky ennym do ēr tamejūū hȳy kā, baad ēr bahado dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ēr edēb had'yyt do tamanaa ēr wē, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hā ēr dejēp Kristo sii ky n'aa hahȳy

¹ Nesaa do kah'ūūm bā kā, ti bahānh P'op Hagā Do ji wē taky ennym do kah'ūūm kān, nang ȳy. Taw'āāts hē g'eeh nesaa do ēr moo bok nā, ēr wē P'op Hagā Do ky ennym do kah'ūūm hyb n'aa, ȳ hanāng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'āāts hē tado bā tii. Ēr dajēp paa nesaa do hā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē nado nesaa doo gó ēr aboo nā bā. ³ Dooh g'eeh hē hapēē bā sahōnh hē Jesus hād gó ēr nu kemuun bong doo, sēt ēr h'yyb hedo dāk Kristo Jesus dajēp do hā? Ēr dajēp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ēr ranu gemuun bong doo me ēr kadakā jēng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, pappuū gó ēr babok hyb n'aa hȳy kā, dejēp do mahang ta Yb kabaj'aa

* 5:12 Adāw tii. † 5:18 Ji hyb n'aa tadajēp do tii, baad hadoo do tamoo wāt doo.

doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da säd ér h'yyb hedo bä tadajëb hä, säd hä na-ääj né hë ér h'yyb hedoo da taganä wät do hä. ⁶ B'aa hä takepëem däk Kristo sii ér h'yyb säg Adäw hana doo, ér h'yyb säg hejój gawatsig hóm hyb n'aa, nesaa do ér hä tamanejō wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejüü doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hä tamejō bä. ⁸ Hÿÿ kä, Kristo sii ér dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ér babok na-ääj hë baad ér gada.* ⁹ Kristo ganä wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kä, ér bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ér moo bok do hejój tagawats'iiik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät pëh. Taganä wäd kän. Tawäd had'yyt hÿÿ kä, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kä. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ääts hë hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hä. Kristo Jesus hä ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kä”, näk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manä nesaa do bë moo hew'ëet do paa badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa tamejō bä. Bë ky dahé manä nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manä nesaa do hä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ääj hë. Bë an'oo manä baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genä bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ääj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahüüm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do ti bë tah'yyb mahüüm kän hÿÿ kä. ¹⁵ Hÿÿ kä ënh, tahajaa g'eeh nesaa do ér moo boo nä bä p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ér tah'yyb mahüüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky ennyym do ji tah'yyb mahüüm kän do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hë tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hä bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ää

ma met'ëeg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejō wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hë ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hë bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ääj hë bë anoo paah, nu meby n'aa nang doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëeh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hë, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hë, nesaa do mahähnh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejō bä bë hä. ²¹ H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hënh ji ahóm ta ti an'oo bä! ²² Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kän. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyt hë, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hë. ²³ Banesaa hënh, dawëë P'op Hagä Do mahähnh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hë, baad nadoo do ji moo wät do säm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿ pong jé, ta pa had'yyt hë ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ér wahë n'aa Kristo Jesus hä ér h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ér hä mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hë hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do j'ääm hë ji hä tamejüü, ji edëp nä bä. ² ÿÿnh kat'ëë däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geäm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ëë bä paawä ta patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ëet doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh doo”, ramaneëënh tii bä ta ti ÿÿnh. Tii d' nado ta patug dajëb bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geäm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, dooh nesaa do moo

* 6:8 Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿ bä tadu doo né paawä ta hä ér h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nä ér gadoo do hÿ pong jé ér hub papuuj nadajëp doo. † 6:16 Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bä, tahaäng pé ti bë da dajëp.

hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh do tado wäd bä, ta see hä ÿÿnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakän haa hedoo doo, bë na-ääj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëéh do ér moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ér h'yyb säg karën doo da ér babok noo gó, nesaa do tak'ëp ér h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ér hä. Nesaa do dajëb hanoo do ér moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ér dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ér tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ér hä tamejō wäd bä. Papuuj gó P'op Hagä Do wë ér moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ér tah'yyb mahüüm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ér moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado hä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëéd nadoo do hä ji h'yyb däk doo, "Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä"[†] ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kán, tii bá hajōng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, "Mah'yyb däg manä a h'ëéd nadoo do hä", ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bá nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bá dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kán hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bá ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd kán, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kán wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bá, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kán, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ kety n'aa hóm. Ti hyb n'aa, nesaa

do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahänh tii. Tsyt hë, nesaa do mahänh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op doo. Taw'ääts hë tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kán hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bá nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ér hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejō had'yyt hë hä ÿÿ.[‡] ¹⁵ Dooh ÿ h'yy ganyy bä ÿ bahed'oo do hä. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëéd bä. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. ¹⁶ ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bá, "Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo", näng ÿÿh. ¹⁷ Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ ÿ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hë paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. ¹⁹ Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëët doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hë. ²⁰ Hÿÿ kä, ÿ kanarën do tado bá ti ÿ moo hew'ëët doo, dooh ÿ tado wäd bá ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hëp ÿÿ gó awäd had'yyt hë ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karën bá ÿ moo wäd paawä, nesaa do hëp ÿÿ gó takametëéh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa. ²² Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hë, hä ÿÿ hë awät na-ääj hë, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëë do ÿ gen'aak do majii hadoo doo. Nesaa do hëp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hë tan'oo bä tii. ÿ tamaso had'yyt hë tii hä. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hë ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëëp da dajëb hejój mahänh hup ÿÿ gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ÿ tsebë. Ti né

* **7:3** Jääm hë ji edëp nä bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejüü, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä. † **7:7** Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21 ‡ **7:14** Tëg nad'ëéd is do 14 bä naa, tëg nad'ëéd is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahōnh hë ji hä. Ér daaj hë, dooh ér haja bä ér moo bok bä P'op Hagä Do karën doo. Jääm hë Kristo hä ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

ti ȳ hed'ēep doo, ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kā, hahȳy da ti hā ȳy ȳ hapāh doo: Hēp ȳy gó ȳ karēn ȳ ky daheeh P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk doo. Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ēēt do hejój karēn do hēp ȳ ság moo wāt.

8

Baad ji bawād had'y'yt hē P'op Hagā Do wē ta Sahee an'oo bā ky n'aa hahȳy

¹ Ti hyb n'aa kā, dooh P'op Hagā Do ky n'aa ety wād bā kā banesaa hēnh jé Kristo Jesus hā h'y'y kata dāk doo. ² Banesaa hēnh ēr tawén ky n'aa nety wāt, P'op Hagā Do Sahee hejój, ji edēb heh'āät do hanoo doo, ēr tabedēeb wāt do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ēēt do hejój mahānh, dajēb mahānh* na-āāj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ēr h'y'yb ság, ēr nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ēr ky dahé bā, dooh ta ky n'aa jaw'y'yk do haja bā ēr tedēeb bā nesaa do hejój mahānh. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr tedēeb wāt h'ȳy kā. Hahȳy da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō dāk ēr mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagā Do mejō dāk nesaa do mabaj tadajēp hyb n'aa. Dajēb hā ta T'aah taky n'aa ety dāk nesaa do ji moo wāt do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk do mejūū doo da, ēr bahado dāk hyb n'aa, ēēr, ta Sahee h'y'yb mahūūm doo da habok doo, ji h'y'yb ság karēn doo da nado.

⁵ Jé sa h'y'yb ság karēn doo da habok doo, sa h'y'yb ság karēn do hā had'y'yt hē rah'y'yb padēék. Jé P'op Hagā Do Sahee karēn doo da habok doo, ta Sahee karēn do hā rah'y'yb padēék. ⁶ Ji da dajēp, dawēē P'op Hagā Do mahānh ji bawād dāg had'y'yt hē ji h'y'yb ság an'oo bā. P'op Hagā Do Sahee kā ji tah'y'yb mahūūm bā, ji edēb had'y'yt hē P'op Hagā Do pa ta Sahee an'oo bā. H'y'yb nyw gó ji bawāt tan'oo bā na-āāj hē. ⁷ Ji h'y'yb ság nesaa do gen'aak doo, P'op Hagā Do maji. Dooh taky dahé bā P'op Hagā Do ky n'aa jaw'y'yk doo. Dooh na-āāj hē tahaja bā taky dahé bā. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'y'yb ság karēn doo da habok doo, dooh rahaja bā ran'oo bā P'op Hagā Do tsebé sa wē.

⁹ Tii d' nado bēeh. Dooh ji h'y'yb ság tado wād bā bē tah'y'yb mahūūm doo. P'op Hagā Do Sahee ti bē tah'y'yb mahūūm doo kā, bē h'y'yb gó ta Sahee awād bā tii. Kristo Sahee sa h'y'yb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bā. ¹⁰ Bē h'y'yb gó Kristo awād bā, bē hub dajēb né da paawā nesaa do hyb n'aa,

bē da edēb had'y'yt hē h'ȳ pong jé P'op Hagā Do Sahee an'oo bā, baad bē bahado dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. ¹¹ Dejēp do mahang Kristo ganā wāt hanoo do Sahee bē h'y'yb gó tawād bā, tii bā Kristo ganā wāt hanoo do genā hōm tan'oo bā na-āāj hē badāk hahȳy bā bē hub n'aa paah. Ta Sahee bē h'y'yb gó hawāt doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kā wakān haa hedoo doo, taw'āäts hē dooh ēr ky dahé boo bā ji h'y'yb ság ji hā mejūū doo. Taw'āäts hē dooh ēr aboo boo bā ji h'y'yb ság karēn doo da. ¹³ Ta ti ȳ wén her'oot, ji h'y'yb ság karēn doo da bē aboo bā, hē da dajēp, dawēē da bē baboo had'y'yt hē tii bā P'op Hagā Do mahānh. H'ȳy kā, P'op Hagā Do Sahee hejój me bē medug bā nesaa do ji karēn doo, tii bā bē da aboo had'y'yt hē P'op Hagā Do sii. ¹⁴ Sahōnh hē P'op Hagā Do Sahee h'y'yb mahūūm doo, P'op Hagā Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ēp sa hā mejūū do jejȳm do hadoo bē hado bā, ta Sahee bē gado dāk do an'oo bā. Ta Sahee, bē hā tan'oo dāk doo, P'op Hagā Do taah dāg bē tan'oo bā kā. Ti né hē ta Sahee an'oo bā, "Ee" ēr maneēnh P'op Hagā Doo, ēr Yb. ¹⁶ P'op Hagā Do taah né hē ēēr, baad P'op Hagā Do Sahee metēeh ēr h'y'yb tym hā. ¹⁷ Ta taah ēr bahadoo do hyb n'aa, ēr gadoo da ta taah hā P'op Hagā Do ky dāng doo. Kristo sii ēr gadoo da ta hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo. Kristo sii ēr ahob bā, ta sii da ēr babok ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó, ta sii da ēr kabaj'aa.

Tak'ēp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahȳy

¹⁸ Da hē ēr ahoop doo, dooh its tii hā ȳy péh, tak'ēp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ēr hā kamētā dāk do matym gó. ¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagā Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ēp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagā Do taah ragadoo do noo gó kā. ²⁰ Sahōnh hē P'op Hagā Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagā Do ky n'aa was'ee wāt do hyb n'aa sahōnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wād. P'op Hagā Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awāt ti noo gó sahōnh hē baad tabahado dāk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagā Do an'oo bā. ²¹ Ta ti kaja bā kā, P'op Hagā Do ed'ēep da sahōnh hē tapehuunh do paa takarejā mahānh. Tak'ēp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagā Do taah rababok bā kā, sahōnh hē kapahuuj wāt do na-āāj kā ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Ǝr hapāh, sahōnh hē badāk hahȳy bā P'op Hagā Do pahuunh do paa ahoop ȳynh ajān mahȳy j ta hoop do hadoo. ²³ Ti had'y'yt

* 8:2 Dawēē P'op Hagā Do mahānh ji bawāt do mahānh ji tedēeb wāt, tahanāng pé ti dajēb mahānh ēr tedēeb wāt doo.

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagā Do wén ky n'aa was'ee wāt, Adāw, P'op Hagā Do pahuunh do hagā n'aa, tamejūū do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

nado ha hoop. Ër na-ãaj hê er ahoop. Ëër, ti nuuj jê P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jê er gadoo do metëë n'aa, er ahoop baad er gadaa nuuj jê ta wê P'op Hagä Do er tagadoo bä kä. Ta taah ëër, er gada. Er gada papuu er hã däg. ²⁴ Ër tedëeb wät do hyb n'aa er gada né hê ta tii. Er gado däg bä paawä er hã taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nä do hyb n'aa, baad er gada sahõnh hê er hã taky n'aa enooh do takajaa bä kä. Dooh er h'yy geje hõm bä.

²⁶ Ër gadaa nuuj jê P'op Hagä Do Sahee er tamasa, nahejoonh do hyb n'aa er h'yyb. Dooh er hapëë bä nyy da taw'ääts hê ji ky n'aa etsëë. Ti hadoo né hê, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëë er hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, er h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh er h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karên doo da né hê ta Sahee ky n'aa etsëë, P'op Hagä Do karapee tsyt hê ta wê kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hê né hê ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hê, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hã kamahän do sa hã, tanaëënh do sa hã. Er tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hê tadu däng do pooj jê, P'op Hagä Do hapëë däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa. ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jê, ti na-ãaj hê tanaëej kân. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bä. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo däk da tan'oo bä.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hê hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëër, dooh hajaa pé er hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bä sét hadoo do ta T'aah. Dajëh hã tahäëënh paa er sahõnh hê hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ãaj hê sahõnh hê ta seeh, takarên doo da er bahajaa er babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bä? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus er hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hënh hasooh doo, er hyb n'aa taky n'aa etsëë. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh er taky n'aa ety bä. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wê kajaa doo, ji rarejäa doo,

ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ãaj hê, dooh tabad'op hê tahaja bä Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hê P'op Hagä Do hã Dawi her'oot do kametëeh er hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hê ää babok, b'éé radahej'ëep doo hënh ramahüüm doo da ran'oo bä ää hã.”^S

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä er hã, baad er j'aa ketsëë had'yyt hê, P'op Hagä Doo, er hã kamahän doo, an'oo bä. ³⁸ Baad ÿ bahapäh hahÿ hÿ gó: Dooh hajaa pé er hã P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hõm bä. Dooh dajëb haja bä, dooh ji awät do haja bä, dooh ääs rahaja bä, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bä, dooh da hê ji wê hawät do haja bä, dooh ji pooj jê hawät do haja bä, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bä, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh tüü habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh na-ãaj hê P'op Hagä Do pahuunh do see haja bä tii. Kristo Jesus, er wahé n'aa hã takametëeh er hã P'op Hagä Do kamahän doo. Dooh hajaa pé er hã takamahän do mahänh er tetyn hõm bä.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Séd hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup ÿ né hê hahÿ ÿ her'oot do hã. Dooh daap ÿ menä bä. Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hê hahÿ ÿ her'oot doo, baad hëp ÿ metëeh hã ÿÿ: ² Tak'ëp né hê ÿ hyb n'aa tón, ÿ ahoop hëp ÿÿ gó ³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bä paawä, ÿ gadoo paawä ÿ ky n'aa kawas'ee däk doo, ÿ gado paawä dawëë Kristo mahänh ÿ bawäd hõm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hõm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hã né hê P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahé n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hã. Sa hã paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hã P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarên ji hyb n'aa jaw'yyk ta hã. Sa hã né hê hajõng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraäm, Isak, Jakóh né ti sa wahé maküüh. Isaraéw buuj sa see né hê ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hê sa bahänh hadoo doo, ji j'aa etsëë had'yyt do

‡ 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëë däk né hê.

§ 8:36 Saaw-Mo

ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ỖỖ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

⁶ Hÿy kä, Isaraéw buuj mahang hajök raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' né edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hē sa hä taky däng doo. Bē hyb n'aa newē hahÿyh: Dooh sahōnh hē Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahōnh hē P'op Hagä Do karapee rado bä. ⁷ Abaraām panaa rabadado né paawä, dooh sahōnh hē Abaraām panaa heh'äät do rado bä. Jääm hē ta wób tii, Abaraām panaa heh'äät do P'op Hagä Do hä. Hahÿy da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraām hä: "Isak hanaa da a panaa heh'äät."* ⁸ Hahÿy d' tahananä pé tii: Dooh sahōnh hē Abaraām hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii. ⁹ Hahÿy da P'op Hagä Do kyyh Abaraām hä taky däng do paah: "Wät hahÿy hä, ta baab, p'aa hēnh da òm ÿ bahehēen. Òm ÿ bahehēen bä p'aa hēnh, t'aah nyy däk da a ÿÿm Sarah",† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraām hä taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hä had'yyt hē nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basēew hōm ta karapee. Sét hē Rebēka taah sa yb, Isak ää wahē n'aa makūh. ¹¹⁻¹² Sét hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ääj hē, P'op Hagä Do ky hadoo Rebēka hä: "Wah'ēeh hadoo doo, ta jawén nä karom da",‡ näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hē ti tanaēēnh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: "Jakóh ÿ kamahän wät. Esauh dooh ÿ genaag bä."§

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, "Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä", näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hē tii da dooh ji edo bä. ¹⁵ Hahÿy da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: "ÿ ky enyym da jé ÿ h'yyb däng do hä. ÿ t'yyd mehÿin da jé ÿ h'yyb däng do hä",** näng mä ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karēn do hyb n'aa nado ji tabasēm. Dooh tak'ēp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ääj hē. Jääm hē ji tat'yyd mehÿin do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sēm. ¹⁷ Hahÿy da P'op Hagä Do kyyh

Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: "Òm ÿ asēew hōm, hejój ÿÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hē a hä, hät ÿ ky n'aa etsēeh hyb n'aa na-ääj hē badäk hahÿ haw'ääts hē", näng mä ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehÿin tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'üum tan'oo bä tah'yyb däng doo.

¹⁹ "Tii d' tado bä, h'ēed hyb n'aa ēr P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wē ji h'yy kawareem bä", näng apäh bē kyyh hä ÿÿ. ²⁰ Bē ÿ eanh ēnh: Jaa bē ajyy its, P'op Hagä Do bē ky gedag bá? "Hēd n'aa tii da ÿ mabewyd wät", näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?†† ²¹ Dooh. Takarēn doo da né hē hewyt do moo wät tsäng me. Takarēn bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanām do hood ta seeh, hanām do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarēn doo da. P'op Hagä Do karēn bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wē, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hē tak'ēp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hē tanarejää hyb n'aa sa wē takawajään doo, ta jawén tarejää doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ēp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehÿin do sa hä, ta pooj jé tenām doo, tak'ēp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ēer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ääj hē ta wē tasēew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿy d' paa ta kyyh:

"Karapé haa ÿ maneēēnh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahän do paa ÿ maneēēnh da ÿ kamahän doo",‡‡ näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿy da na-ääj hē P'op Hagä Do her'oot paah:

"Ti awät da ti noo gó kä, karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naēēj däk da karapé haa däg."§§

²⁷ Isaraéw buuj hä kä, hahÿy d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

"Hood tēg hawób hado né paawä Isaraéw buuj,

jääm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ēep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo, nayyw hē né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'ik da sa hāj n'aa buuj.

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19 †† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23 §§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo.

Jääm né da sa wób ked'ëep",*** näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Do taneréd bã paawä ër wób rabadëp hyb n'aa ër panaa näng hyb n'aa, Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëër. Èr paawä gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bã nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kán hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bã ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bã tii. Jääm hë ramoo bok do hä rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bã sa hä h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyyys. Ta see hä tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hä ji tsyym poo heo, ji adëë hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä. Sijõn bã*** ÿ daj'aat da pä, ta hä ratsyym poo heo hyb n'aa. Ta hä ratsyym poo heo da. Ti hadoo né hë, ta tii hä h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng ta kyyh. SSS

10

¹ Wakän haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hë ÿ ky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hë sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hë rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hë, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do h'yyb

däng do hä. ³ DooH rah'yy gah'ood bã nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hë baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarën bã ragado bã P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ DooH Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bã ji tah'yyb mahüüm doo, Kristo an'oo bã. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hä hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”, † näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Hahÿÿ da medoo manäh, 'Jaa hasëek pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rabahong bã?” näng mäh. Hahÿÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: DooH hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã.‡ DooH hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã. § ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: “Dawëë nado a mahänh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hä tabawät”,** näng kerih doo.†† Ta ti né hë ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, ää maher'ood hóm doo. ⁹ Hahÿÿ da ää panäk sahõnh hä: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bã, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bã, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bã baad a h'yyb gó maky dahé bã na-ääj hë, tii bã òm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahänh, òm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ääj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” ¹¹ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hë né hë ta hä h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bã”, †† näng P'op Hagä Do kyyh. ¹² Séd hä P'op Hagä Do gadoo ta hä h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hë. Sét né hë Tak'ëp Hyb

††† **9:29** Isajas 1.9 ††† **9:33** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëëj kán Sijõn . SSS **9:33**

Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bã b'aa kajatsëk do hä. Ky n'aa kawas'ee däk sa hä b'aa hä dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * **10:4** Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bã tii: “Kristo hä takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5

‡ **10:6-7** DooH hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** DooH hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã, Kristo ganä wäd kán do hyb n'aa. ** **10:8** Nahejoj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hä ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14 †† **10:11** Isajas 28.16 hä takerii däk tii. DooH da ranu mebyy bã ta matym gó rabë bã, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii.

N'aa Jawyk Doo, sahõnh hê sa wahë n'aa. Baad taky n'aa edêng sahõnh hê ta hã ky n'aa ets'êë doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: "Sahõnh hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'êë doo, wê ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bã."§§

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa ets'êë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bã? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bã ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bã ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagä Do manejö bã ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: "Taw'ääts hê, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo",*** näng mäh.

¹⁶ Taw'ääts hê né paawä tii, dooh sahõnh hê Isaraéw buuj ragado bã P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hê Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hã: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahë bã ër her'oot doo",††† näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hê, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hã tabana. Kristo kyyh né hê ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hÿÿ kã, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hê. Hahÿÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enä hõm né hê ji bahapäh:

"Badäk hahÿÿ bã haw'ääts hê sa kyyh kèh ÿ n'aa bawäd däk.

Dawëë sa kyyh kaja däk kèh ÿ n'aa hã."†††

¹⁹ Hÿÿ kã, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bã Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bã. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

"Ta wób buuj hã da, p'ooj ub karapé haa nadoo do hã, bë da h'yy kajew'ëës ÿ an'oo bã. ÿ anoo da bë kawajään ta wób buuj wë bë hã h'yy gatamah doo",§§§ näng mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

§§ **10:13** Jowéw 2.32 *** **10:15** Isajas 52.7 ††† **10:16** Isajas 53.1 ††† **10:18** Saaw-Mo 19.4 §§§ **10:19** Dew-Teronom 32.21 * **10:20** Isajas 65.1 † **10:21** Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo. * **11:3** 1 Reis 19.10, 14 † **11:4** 1 Reis 19.18 ‡ **11:7** Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gö.

"Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kån sa h'yyb me.

ÿ kametä däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã",* näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kã hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

"Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë,

hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä."†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kã: P'op Hagä Do mak'yyts kån g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bã. Bë hegää ÿÿh. ÿ na-ääj hê Isaraéw buuj, Abaraäm makü panaa seeh, Bën-jamih 12 he-doo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. ² Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bã ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hê P'op Hagä Do kyy kerih doo gö P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makü kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bã: ³ "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëëb kån sahõnh hê a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hê ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ääj hê hÿÿ kã rakarën radaj'ëëp",* näng mä Eriij kyyh. ⁴ Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: "ÿ asëew däk tsyt hê wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bã ta wób sa kabarii Baaw had näng do wë",† näng mä P'op Hagä Doo. ⁵ Ti hadoo né hê da hê. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky ennym do hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kã, sa wë taky ennym do hyb n'aa tado bã P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hê baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bã. Ji moo wät do hyb n'aa tado bã paawä, tii bã dooh ji wë taky ennym do hyb n'aa had'yyt hê tado wäd bã.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hê, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bã ti resoos doo.‡ Jääm hê sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kån tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bã. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bã. ⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

"Dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do an'oo bã.

Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.
Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä." §

⁹ Dawi na-ääj hē her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hä, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë hä:

"Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ääj hē,
h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä,
raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do säm ragadoo hyb n'aa kä.

¹⁰ Man'oo sa matym gabah'üüd däk, rana-hapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa."***

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahänh rababoo däg had'yyt hē g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hē dawëë P'op Hagä Do mahänh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resöôts hóm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kán hÿÿ kä ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëes hyb n'aa.^{††} ¹² Isaraéw buuj resöôts hóm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kán hÿÿ kä badäk hahÿÿ bä habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hä tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kán hÿÿ kä Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahänh baad ub tabahadoo sahönh hē ér hä, p'aa hēnh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bä kä, Jesus hä rah'yy kae padëëk bä kä.

¹³ Bëëh, Isaraéw buuj nadoo do hä ÿ ma-her'oot hÿÿ kä. ÿ Kristo asëëw hóm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëëk hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahän ta ti hä ÿ tamejüü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aa. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bä paawä wakän ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëes. Bë wë rah'yy kajewëëts bä, rat'yyd kamehün, Jesus hä rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵ Da hē hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hóm ta mahänh,

Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majii hedoo do paah, tii kä ratywn n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehün bä kä, Kristo hä rah'yy kae bä kä, p'aa hēnh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! ¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw däg bä päw pan'aa uuh ta hä kan'oo däk doo, tii bä tsyt hē na-ääj hē ta wë kasëëw däk sahönh hē mad'aak doo. Tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw däk do tado bä joom patuuh, tii bä tsyt hē ta wë kasëëw däk na-ääj hē joom moo sahönh hē.**

¹⁷ Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hóm joom moo wób. Tii bä bëë kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tēëg heh'äät hä, joom moo heh'äät do mahang. Ta täg, joom kóm hana doo, tabës hÿÿ kä bë hä na-ääj kä. ¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hóm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manäh. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh bë tado bä joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hä hej'oonh doo.

¹⁹ Hahÿÿ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hä ÿÿ: "P'op Hagä Do gakyd hóm joom moo wób, Isaraéw buuj, ÿÿh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hä tabats'aa däk hyb n'aa, ÿ tagadoo hyb n'aa", näng apäh bë see kyyh. ²⁰ Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hóm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Om P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē mahyb n'aa eäm, a hä hē h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä Do t'yyd manehün bä joom moo, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, om na-ääj hē dooh da tat'yyd mehün bä P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hóm bä. ²² Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ky enyyw né paawä P'op Hagä Do ji wë, dooh tahaja bä ji manesuj bä. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky enyyw bë hä Isaraéw buuj nadoo doo. Taky enyyw had'yyt hē bë hä, bë manabaan bä hahÿÿh: Jääm hē taky enyyw do hyb n'aa bë tawén gadoo. Ta ti bë mabaan

§ **11:8** Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** **11:10** Saaw-Mo 69.22-23 †† **11:11** Rah'yy kajew'ëes bä da rat'yyd kamehün, tii bä da Jesus ragadoo. †† **11:16** Hahÿÿ d' tahananäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw däk paa Abaraäm, Isak, Jakón, Isaraéw buuj sa wahé n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ääj hē kasëëw bong tsyt hē ta wë. Hahÿÿ na-ääj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw padëëk jääm hē pooj jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëëw padëëk sahönh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakään. § **11:17** Hahÿÿ d' tahananäng pé tii: P'op Hagä Do asog hóm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿÿ kä ti ragadoo däk na-ääj hē sa sii Abaraäm hä, Abaraäm panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

bä, bë hä hë bë du do bä bë h'yy ka'eeh, bë na-ääj hë P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'y y kawereem bä, p'aa hënh rah'y y ka'eeh hyb n'aa kä, tii bä P'op Hagä Do gadoo p'aa hënh tii, joom moo joom tëëg hä ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bä sa hä. ²⁴ Bëëh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bëëh, tii bä bë tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tëëg hä, joom moo nahado né paawä bë p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bä tamoo wäd bä, ta bahänh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hënh tets'aa bä ta tëëg hä.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahpäh hahÿÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hä hë bë h'yy kasabé mahänh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hä rah'y y gah'ood nä bä, sahõnh hë ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do pan'aa ta hä rah'y y kae padäg bä kä. ²⁶ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë sahõnh hë Isaraéw buuj. Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bä naa kajaa da ji h'yyb tym dëëb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿÿ ti sa hä ÿ ky n'aa enooh doo, sa hä ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bä kä”,††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majiü dó ti Isaraéw buuj, bëëh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë maküüh, P'op Hagä Do kamahän had'y y hë Isaraéw buuj, sa wahë maküüh hä taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bä sa hä tanoo do paah. Dooh na-ääj hë tah'y y kahÿÿd bä tasëew hõm do sa hä. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'y yd mehÿÿn bëëh, p'ooj ub ta hä ky nadah'eeh doo. ³¹ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-ääj hë raky nadaheeh do wób rabahado padëék do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'y yd mehÿÿn da sa hä, bë P'op Hagä Do t'y yd mehÿÿn doo da. ³² Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do nabuj keh'üüm, P'op Hagä Do metä kän.

11:24 P'aa hënh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hä rah'y y kae bä kä, tahananäng pé tii.

††† **11:26** Jerusarënh häd see ti Sijõn. Isaraéw buuj ti na-ääj hë ramaneënh Sijõn. ††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27,9,

Jeremij 31.33-34. SSS **11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

Dooh sa daaj hë rahaja bä rakedëeb bä, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'y yd mehÿÿn sahõnh hë.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

³³ Tak'ëp né hë P'op Hagä Do ky enyym! Tak'ëp baad ub sahõnh hë tamoo wät doo. Sahõnh hë P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bä ji h'yy ganyy bä nyy da P'op Hagä Do h'y yb dang tamoo wät doo. Dooh ji haja bä ji h'yy gah'ood bä h'ëed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'y yb.

Dooh maher'oot pé ta hä nyy da tabad'oo.”SSS

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hä, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë ta hanaa had'y y hë.

Ti né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'y y hë.

Taw'ääts hë ta hä ji j'aa etsëe had'y y hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

12

Tsy t hë P'op Hagä Do wë ji awät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakän haa, P'op Hagä Do èr tat'y yd mehÿÿn do hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bë kan'oo däk hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wë bë baboo had'y y hë hyb n'aa. Taw'ääts hë tsyt hë, nesaa do mahänh, tagen'aak doo da bë babok. Tii da né hë P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äät doo. Tii da né hë ta Sahee karën P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'y yk. ² Bë aboo manä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bë an'oo bë P'op Hagä Do h'y yb h'ÿÿt, papuuj, P'op Hagä Do karën do bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. Tii bä bë hapäh da P'op Hagä Do karën doo. Taw'ääts hë, baad had'op, P'op Hagä Do tsebë hanoo do ti P'op Hagä Do karën doo. ³ Taky enyym doo gó ÿ P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa ta mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿÿ da ÿ etsëe bë hä: Bë kawehëe manä bë hä hë. P'op Hagä Do anoo do pénh bë h'yy ka'eeh doo, bë hyb n'aa newëe. ⁴ Hahÿÿ hyb n'aa ta ti ÿ etsëe bë hä: Sét hë né paawä ji, hajõng ji hä hanäng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo èr hä: Hajök né paawä èër, sét hë Kristo hub hadoo èër, sét hë Kristo

karapee eër, ta hã er h'yy kata däk do hyb n'aa. Hajök né paawä eër, séd hã er kata däk er da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hã ji hã takata däk doo da. Ti hyb n'aa, bë kawehëë manä bë hã hë y wén näng. ⁶ Ta ky enyyw gó P'op Hagä Do an'oo däk er hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Er hã tetyñ hõm ta Sahee ky gabuuj gó er hajaa doo. Ti hyb n'aa kã, er see hã P'op Hagä Do an'oo däg bã P'op Hagä Do metëeh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ääts hë ta h'yy ka'eeh do péñh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji masa doo, tii bã taw'ääts hë ji masa né hë. Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ääts hë ji ma metëek né hë. ⁸ Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa, tii bã taw'ääts hë ji h'yyb en'yyim né hë ta wób. Ji hã tan'oo däg bã bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ääts hë baad né hë ji masa. Ji hã tan'oo däg bã ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hã tan'oo däg bã ta wób ji t'yyd mehiin hyb n'aa, taw'ääts hë tseebe gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa bë kamahän bë da hadoo doo. Bë kamahän manä nesaa doo. Taw'ääts hë baad hadoo do bë kamahän had'yyt hë. ¹⁰ Taw'ääts hë ji wakään baad ji kamahän doo da bë kamahän bë da hadoo doo. Bë wehëë bë da hadoo doo, bë hã hë bë kaweh'ëeh do bahänh.

¹¹ Taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aaH P'op Hagä Do wë bë moo bok do hã. Bë h'yyb nahüüj manäh, bë moo nahüüj manäh. Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bë moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë.

¹² Baad hadoo do bë gadoo da ta jawén bë bahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb tseebe gó bë aboo had'yyt hë. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahob bã. Bë eréd manä bë ky n'aa etsëe doo.

¹³ Bë masaa bë wë hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ääts hë baad bë gadoo bë tób yt nu kejäk doo.

¹⁴ Bë ky n'aa edëë bë hã rejää doo. Taw'ääts hë bë ky n'aa edëë tii. Bë ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵ Taw'ääts hë bë tseebe tsebë do sa sii. Bë aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ääts hë baad bë babok ta wób sa wë, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahänh bë nu gadäk bë edoo manäh. Taw'ääts hë ta wób sa yd jé had'os do sa da bë h'yyb hedoo. Bë hajaa ta wób mahänh bë edoo manäh.

¹⁷ Baad nadoo do bë hã ramoo boo bã, bë mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ääts hë bë hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do

bë moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ääts hë sahõnh hë bë hajaa doo me bë tyw n'aa esoos nyy da bë bad'oo, hanäm gó bë babok hyb n'aa sahõnh hë sa wë. ¹⁹ Wakän haa hedoo do y kamahän doo, bë mabaaj manä baad nadoo do bë hã ramoo bok bã. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hë kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“Y né hë ti ta sãm habaanh doo.

Y né hë ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”,* näng mã P'op Hagä Doo.

²⁰ P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahyÿ da ta kyyh:

“A maji asa bã, man'oo ta hã ta waa.

Tahoo kaaj bã,

man'oo ta naëng.

Nu mebyng da tii bã,

baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”†

²¹ Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hã. Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa do hã baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hã ji ky daheeh do ky n'aa hahyÿh

¹ Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë ky daheeh hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta ti y wén mejüü, dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hë raky n'aa katakyk baad nadoo doo me. ³ Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿm pé hyb n'aa jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'yÿm sa hã. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karëñ bã ji awäd bã ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë baad hadoo do ji moo wät, tii bã ji wahë n'aa tsebë da ji wë. Ji moo wät do hã da raj'aa etsë tii bã. ⁴ P'op Hagä Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hã. Hÿÿ kã, baad nadoo do ji moo wäd bã, taw'ääts hë ji eÿÿm sa hã, rahajaa do hyb n'aa ji rarejää. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejää do hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji ky daheeh né hë ji wahë n'aa. Ji ranarejää hyb n'aa had'yyt hë nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ääj hë, ji h'yyb ji hã taky n'aa tpa mahänh. ⁶ Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hë ji häj n'aa bag'ääs do sa hã. Sa hã ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hë do hyb n'aa rabag'ääs do hã. ⁷ Taw'ääts hë bë an'oo né hë dajëer ji

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

hāj n'aa bag'āās do ramejūū doo. Taw'āāts hē na-āāj hē baad ji weh'ēēh hyb n'aa jewyky do ji hā bag'āās doo.

⁸Bē kūūt enā manāh. Tabad'op hē bē kūūt enāh. Jāām hē ji da hadoo do ji kamahān do ti bē kūūt hadoo had'yyt hē sa wē. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo do kamahān doo, taky dahé dāk do hyb n'aa sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹Hahŷŷ da P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo: "Aā manā ta see ŷŷm sii. Madajēeb manā a da hadoo doo. Etsēeg manāh. H'yyb dāg manā a da hadoo do h'ēēd hā."* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-āāj hē, hahŷ sēt hadoo do tamejūū do hā takaja dāk: "Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da."[†] ¹⁰Jé kamahān doo, dooh baad nadoo do tamoo wād bā ta da hadoo do hā. Ti hyb n'aa, jé kamahān do ky dahé dāg kán P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹Taw'āāts hē bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok, da hē ēr babok bā Kristo matēēh do ji gadaa had'yyt hē bē hapāh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manā haŷŷh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'āāts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb nām do hadoo. Ēr du doo noo gó Jesus hā ēr h'yy ka'eeh doo, hād badawēt nā ta wē ji Kristo ed'ēēp doo. Hŷŷ kā hād edaa dāk. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē h'yyb hēdo bē ŷ maher'ood wāt doo da bē babok hyb n'aa. ¹²Panygy ky n'aa gó bē ŷ maher'oot tii: Edaa dāk atsēm bahānh doo, edaa dāk tabawak, ti hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erēt badagyp hadoo do ji moo wāt do paah.[‡] Taw'āāts hē baad hadoo doo gó ēr babok, ta bag gó ēr babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hā ji j'aa ketsē doo. ¹³Taw'āāts hē baad ēr babok, adēb bā, ta bag gó, ji awāt do hadoo. Taw'āāts hē dooh ji aoom bā jarakē hedoo do hā. Taw'āāts hē dooh ta bahānh ji awēē bā na-āāj hē. Taw'āāts hē dooh ēr aā bā ji ŷŷm ji patug nadoo do sii. Taw'āāts hē dooh ēr moo boo nu meby n'aa nāng doo. Taw'āāts hē dooh ēr aboo bā sēd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hā, dooh ta wób hā ēr h'yy kajewētēs na-āāj hē. ¹⁴Bē an'oo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē, bē tah'yyb mahūūm, Kristo bawāt doo da bē babok hyb n'aa kā. Bē an'oo manā nesaa do ji h'yyb sāg karēn do bē h'yyb gó tawād bā, nesaa do bē moo boo mahānh.

14

Nyy da ji bawāt ji da hadoo do wē ky n'aa hahŷŷh

¹Taw'āāts hē bē gadoo ji hā P'op Hagā Do karēn do hā baad h'yy ganehot nā doo. Bē

ky kedag manā sa sii sa hā baad hadoo do p'āā. ²Ta wób sa hā tahajaa sahōnh hē ji awēē bā. Tii d' nado ta wób sa hā. Baad h'yy ganehot nā do sa hā, dooh ji awēē bā ta dab. ³Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawēh doo, taw'āāts hē dooh ramak'yyts bā ta dab nawēh doo. Ti hadoo ēnh ta dab naw'ēēh doo, taw'āāts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hā ta dab haw'ēēh doo, P'op Hagā Do gado dāk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewēh doo. ⁴Karom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot ta tii: Dooh taw'āāts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawād bā ji edoo bā. P'op Hagā Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawād bā, baad tanawād bā. Baad dāg da tabahadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do matym gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado dāk tan'oo bā.

⁵Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta āh see ta āh wób mahānh. Ta wób sa hā, sēd uuh had'yyt hē ji āh. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad bē bahapāh bē h'yyb gó h'ēēd hyb n'aa bē bad'oo bē bahed'oo doo. ⁶Ta ā see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do taweh'ēēh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahōnh hē hawēh doo, sahōnh hē hawa doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do taweh'ēēh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-āāj hē, ta waa, ta tā hyb n'aa P'op Hagā Do hā taj'aa etsē do hyb n'aa. Ta dab nawēh doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do taweh'ēēh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-āāj hē. P'op Hagā Do hā na-āāj hē taj'aa etsē tii. ⁷Dooh ēr daaj hē ēr ta danāh ēr do bā ēr aboo bā, ēr dajēb bā na-āāj hē. Dooh ji daaj hē ji h'yyb en'yyym hyb n'aa ji awād bā, ji dajēb bā. ⁸Badāk hahŷŷ bā ēr abok doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do ēr h'yyb en'yyym hyb n'aa tii, ēr dajēb na-āāj né hē. Ti hyb n'aa kā, badāk hahŷŷ bā ēr abok bā, ēr dajēb bā na-āāj hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Do ma had'yyt hē ēēr. ⁹Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajēp, tawén ganā wāt, sahōnh hē sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejēp do sa wahē n'aa, edēp do sa wahē n'aa na-āāj hē.

¹⁰Ti hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa bē ky n'aa ety bē wakāān hadoo do ta dab tabawēh do hyb n'aa? Bēē kā, baad h'yy ka'eeh doo, h'ēēd hyb n'aa bē makyys bē wakāān hadoo do ta dab tanawēh do hyb n'aa? Ēr sahōnh hē, ēr da kametā dāk P'op Hagā Do matym gó ēr taky n'aa ety hyb n'aa, ēr hā tabaher'oot hyb n'aa tagado bā, taganado bā ēr moo bok do paah. ¹¹Hahŷŷ da takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih doo gó:

"Baad ŷ ky dāng, dooh ŷ ky kahŷŷd bā", nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyky Doo,

* 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † 13:9 Rewitikos 19.18 ‡ 13:12 Badagyp hadoo doo, sahōnh hē nesaa pé tii.

“sahõnh hê rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ȳy jé.
Sahõnh hê raj'aa etsè da P'op Hagä Doo”,
näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kã, èr sahõnh hê, sét ken'yhyh da P'op Hagä Do hä èr da kaner'oot èr babok do paa hä.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ääts hê èr erét èr da hadoo do èr ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hê baad bë hyb n'aa matakã, tabad'op hê bë moo boo mahãnh, tabad'op hê bë her'ood mahãnh baad nadoo do hä h'yyb tatuk do bë seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do hä ȳ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ȳy gó ȳ bahapãh hahȳy: Ji awa do mahang, ji awèh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hê. Ti hadoo né hê, jé hahȳy da hyb n'aa newèè doo: “Hahȳy dooh ji awèè bã. Dooh P'op Hagä Do karèn bã ji awèè bã”, tanoo bã ta h'yyb gó, tii bã taw'ääts hê nado tawèè bã. Baad nado däk ti ta hä. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awèh do hyb n'aa bë wakãän hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejã bã, tii bã dooh kamahãnh gó bë aboo booh. Bë an'oo manã bë awèh do hyb n'aa bë wakãän hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawèn h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahȳy etsèè bë hä: Bë adoo manã bë wakãän hedoo do h'yyb rejã doo, baad né paawã ti bë hä. Taw'ääts hê bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hä hyb n'aa, ta wób Jesus hä h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejã mahãnh. ¹⁷ Ta ti ȳ wén etsèè bë hä, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eèk do hyb n'aa nado tabag'ääs doo hä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karèn do ji hä. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bã, takarèn ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wé, tsebee gó ji bawät na-ääj hê. ¹⁸ Ta tii da Kristo wè moo bok do rah'yyb en'yym P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hê ta wób rahe'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kã, taw'ääts hê h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wè hanoo do hä èr h'yyb padèèk, èr moo booh. Taw'ääts hê èr h'yyb padèèk na-ääj hê èr moo bok èr da hadoo do masa do hä. Jesus hä èr h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejã manã bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awèh do hyb n'aa sa hä baad nadoo doo. Tahaja né paawã sahõnh hê ji awa bã, ji awèè bã, dooh

taw'ääts hê tado bã ji awèè bã, ji awa bã ta see h'yyb panas'èeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ääts hê dooh ji eèg bã uwa s'èèb, taw'ääts hê dooh ji awèè bã ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb tatuk bã. Taw'ääts hê tabad'op hê èr moo boo èr da hadoo do baad nadoo do hä tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bã a hä sahõnh hê hedoo pé ji awèè bã, uwa s'èèb ji eèg bã, taw'ääts hê tii. P'op Hagä Do hapãh a h'yyb. Mamejõ manã ta wób ragadoo a hä pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedèng jé ta hä hê ky n'aa kanatapaa doo, ta hä pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tawèè bã, ta hä pé ji nawèh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hê ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hê èèr, baad P'op Hagä Do hä h'yy kasadã doo, èr gadoo, èr masa èr da hadoo do baad nado nã P'op Hagä Do hä h'yy kasadã doo. Taw'ääts hê dooh èr karèn do jawèn èr abooh. ² Taw'ääts hê èr sahõnh hê èr h'yyb en'yym èr wakãän hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hä, baad P'op Hagä Do hä rah'yy kasadã hyb n'aa kã. ³ Kristo na-ääj hê, dooh ta daaj hê tah'yyb en'yym do jawèn nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahȳy kerih do paa metèèh doo da né hê: “Jó ȳy tabadäng òm raky n'aa rejã doo. Ȳ né hê gado däk, a hä tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hê P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk èr tama metèèk hyb n'aa, h'yy ganajèng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb nãm doo me èr gada hyb n'aa baad hadoo do èr hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hä, ji h'yy ganajèng doo hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, ȳ ky n'aa etsèè, séd bë h'yyb hodo had'yit hê tan'oo bã, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, èr Wahè N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsè h'yy n'aa kã.

⁷ Ti hyb n'aa kã, taw'ääts hê bë gadoo bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ääts hê tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehèè däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newè bë ȳ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hê P'op Hagä Doo, tametèèh

* **14:11** Isajas 45.23 † **14:20** Hahȳy d' apãh Paw-Ro hanäng péh: Ji awèè bã ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawèh hyb n'aa ta hä pé ji nawèh doo. Tii bã ta hä hê, ta daaj hê ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bã teréd hõm Jesus hä tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hê, ta hä hê ta h'yyb ky n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa. * **15:3** Saaw-Mo 69.9 hä takerii däk ti P'op Hagä Do hä kahe'oot do paah.

hyb n'aa, Judah buuj sa wahë makûû hã P'op Hagã Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagã Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehîin do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã ÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.
Ôm ÿ ma ejäm da.”†

¹⁰ Hahÿÿ da na-ääj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë tseebe P'op Hagã Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahÿÿ da na-ääj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë j'aa etsëë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahônñ hë badäk hahÿÿ hã habong doo, bë j'aa etsëë ta hã.”§

¹² Hahÿÿ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'ääs doo. Ta hã da rah'yy kasadã.”**

¹³ P'op Hagã Do hã, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hã ÿ ky n'aa etsëë bë h'yy gadajang tan'oo bã, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bã bë hã, ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ÿ wén ky n'aa etsëë, ta Sahee hejój me tan'oo bã baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ér hã taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakån haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo do wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagã Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hadoo né hë, dooh né hë ÿ ky n'aa eäm bã bë ÿ ma erii wät do hã, ta ti bë mabaan mahänñ. Tii da bë ÿ wén ma erii wät, ta ky enyyw doo gó P'op Hagã Do anoo do hyb n'aa hã ÿÿ, ¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagã Do matym n'aa manaa do hadoo ÿÿh. Judah buuj nadoo do hã ÿ maher'oot P'op Hagã Do panyyg hanäm doo, P'op Hagã Do matym n'aa hadoo P'op Hagã Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee sa h'yy gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hë nesaa do mahänñ kasëew hóm do rabahadoo hyb n'aa kã.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng ÿ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagã Do wë ÿ moo wät do hyb n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né

hë, jããm hë ÿ h'yy kasab'ee ÿ moo wät do hã Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hã ÿ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ÿ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bã Judah buuj nadoo do P'op Hagã Do hã raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagã Do Sahee hejój gó ÿ moo wäd wät sa mahang. Jerusarënh bã naa, Iririko häd näng do hã n'aa bód hënh kã baad ÿ baher'ood hóm sahônñ hë sa hã Kristo panyyg hanäm doo.

²⁰ Hahÿÿ da had'yyt hë ÿ bahed'oo: ÿ karën ÿ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot ná bã, ta wób ramoo bok do jó ÿ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagã Do kyy kerih doo gó kerii däk doo da ÿ karën ÿ bad'oo. Hahÿÿ da takerii däk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,
Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh ná bã ÿ maher'ood hóm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bã bë wë ÿ hegãã bã. ²³ Hÿÿ kã, ÿ haja däk do hyb n'aa babã Kristo ky n'aa ÿ maher'oot doo, hajöõ däk hyb n'aa na-ääj hë ta baab ÿ karën do bë wë ÿ bahëg'ääs, ²⁴ ÿ karën paawä bë panang bã ÿ nu däng dó Es-Päj hãj n'aa bã ÿ mahóm me, bë ÿ bahehëen hyb n'aa. Bë ÿ bahehëen do jawén paa bã, banadawéd né paawä, ÿ karën paawä ÿ bë masa Es-Päj hënh ÿ bahóm doo. ²⁵ Jerusarënh hënh ÿ bahóm dó pooj jé, Jesus hã h'yy ka'eeh do t'îi hënh habong do sa matym n'aa ÿ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tseebe doo me Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do hãj n'aa bã habong do rabata padëek dajëer, Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh bã habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hë, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ääts hë né hë ti ramasa sa hã, raküüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh bã habong do sa hyb n'aa né hë Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagã Do Sahee hã hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ti ramasa hÿÿ kã Judah buuj hã sa wë hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ÿ tajoooh do jawén paa bã, baad sahônñ hë dajëer ragado däk ÿ bahapäh bã kã, ÿ tsyym kadoo da Es-Päj hãj n'aa hënh ÿ bahóm doo. Ta hõõ bã ÿ nu däng dó bë panang bã, bë ÿ bahëg'ääs hyb n'aa. ²⁹ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë wë ÿ kajaa bã, tak'ëp bë da Kristo ky n'aa edëng da hëp ÿ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kã wakån haa hedoo doo, Jesus Kristo ér Wahë N'aa karapee ér bahadoo do

† 15:9 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makû yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ääs doo. †† 15:21 Isajas 52.15

hyb n'aa,  r da hadoo do  r kamah n P'op Hag  Do Sahee anoo do hyb n'aa na- aj h , tak' p   y betsëe b  h , si  y P'op Hag  Do h  b  ky n'aa ets' e had'yyt h  h p   n'aa.³¹ B  ky n'aa ets' e   P'op Hag  Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah h j n'aa b  habong do Jesus h  h'yy kana'eeh do sa mah nh.³² B  ky n'aa ets' e na- aj h , baad Jesus h  h'yy ka'eeh do Jerusar nh b  habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa w    mah um doo. ³² Taw' ats h  tii da b  ky n'aa ets' e, P'op Hag  Do kar n b , h'yy gadajaa g  b  w    kajaa hyb n'aa, b  mahang   h'yy kameh' ak hyb n'aa, p'aa h nh   h'yyb hedo d k hyb n'aa k . ³³ H y k    kar n P'op Hag  Doo, ji tah'yyp en'yym doo, b  mahang tabaw t.  y. Tii d' n  h . Taw' ats h .

16

Sa h  Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa nahy h

¹ B    maher'oot  r  nh hadoo do P b h d n ng do ky n'aa. Baad tabaw t. Jesus h  h'yy ka'eeh do panang S n-Kerej h d n ng doo b  habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw' ats h  b  gadoo b  w  takajaa b , b  nemuun Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do h  tah'yyp kata d k do hyb n'aa. Taw' ats h  baad b  gadoo Jesus h  h'yy ka'eeh doo, tsyt h  ta w  kas ew d k do ji gadoo doo da. Taw' ats h  b  masaa ta h , haj ng do tamasaa w t do hyb n'aa.   na- aj h  tamasaa w t.

³ B  maher'ood najis  y, Epenet h d n ng doo,   hyb n'aa esee sa h . Nemon  y Kristo Jesus w  ramoo bok tii. ⁴ Rahap e n  paaw  daj p sa h  p h, ti hadoo n  h    ramasa.  yh, sah nh h  Judah buuj nadoo do Jesus h  h'yy ka'eeh do j  pad'yyp h  kahet'aa do na- aj h ,  a tseb  sa w , baad hadoo do  a h  rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw' ats h  h t  y g  b  ed e na- aj h  Jesus h  h'yy ka'eeh do Akira sa t b b  kahet'aa doo.

B  maher'ood najis  y, Epenet h d n ng doo,   hyb n'aa esee ta h . H j n'aa b d Asija h d n ng doo b , j am h  pooj j  Kristo h  h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ H t  y g  b  ed e Marija, tak' p b  hyb n'aa moo w t do paah. ⁷ H t  y g  b  ed e nemon  y Isara w buuj hedoo doo,  n-Doroniko, Junijas h d en h doo, si  y radew ts b' eh do paah. Ky n'aa ets eh tii, Jesus mej u do sa mahang. P j  y j  Kristo h  rah'yyp kae pad ek tii.

⁸ H t  y g  b  ed e aj'yyp  m-Pijat h d n ng doo,   kamah n doo, Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do h  tah'yyp kata d k do hyb n'aa. ⁹ H t  y g  b  ed e aj'yyp Uh-B n h d n ng doo,  r sii

Kristo w  moo w t doo. H t  y g  b  ed e najis  y Es-Takis h d n ng doo. ¹⁰ H t  y g  b  ed e aj'yyp Aperes h d n ng doo, h'yy kaner t doo me baad had'yyp h  Kristo h  h'yy ka'eeh doo. H t  y g  b  ed e aj'yyp Aris-Tob h d n ng do t b yt h  haj'eenh doo. ¹¹ H t  y g  b  ed e aj'yyp Erodij n h d n ng doo, nemon  y Isara w buuj hedoo doo. H t  y g  b  ed e aj'yyp Nar-Sis h d n ng do t b yt h  haj'eenh doo Jesus h  h'yy ka'eeh doo.

¹² H t  y g  b  ed e  yyp Tiripena, Tiriposa h d en h doo. Tak' p ramoo bok do ti Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do w . H t  y g  b  ed e  yynh Peh-Sid h d n ng doo, najis  y, tak' p n  h  Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do w  moo w d w t doo. ¹³ H t  y g  b  ed e aj'yyp Rupu h d n ng doo, Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do w  kas ew h m doo. H t  y g  b  ed e na- aj h  ta  yn. Ta t'aah hadoo   tagadoo paah. ¹⁴ H t  y g  b  ed e ajyyp As n-Kirito, Pereg n, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas h d en h doo. H t  y g  b  ed e na- aj h   r h yyp hedoo do P'op Hag  Do rahyb n'aa jew'yyp do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ H t  y g  b  ed e aj'yyp Pirorogo h d n ng doo,  ynh Jurija h d n ng doo, aj'yyp Neru h d n ng doo, ta  nh daheeh. H t  y g  b  ed e na- aj h  aj'yyp Orim-Pas h d n ng doo, sah nh h  P'op Hag  Do karapee w b sa sii kahet'aa do na- aj h .

¹⁶ Baad b  ked e b  da hadoo do h . Sah nh h  Kristo h  h'yy ka'eeh do j  pad'yyp h  kahet'aa do b  m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wak n haa hedoo doo,   ets e b  h , b  kan  s d ji h'yyb nahedoo hanoo do sa mah nh, ji rah'yyp panas' eh do mah nh na- aj h , ta see hadoo, b  gado d k do hadoo nado ma met' ek doo. B  ky dah  man  sa h . Daw e b  kan  sa mah nh. ¹⁸ Dooch Kristo,  r Wah  N'aa w  ramoo bok tii. Sa h'yyb kar n do jaw n rababok. Ky kamep' eh doo me, ji h  raj'aa ets  doo me rawedii baad manatak e doo.

¹⁹ Kristo h  h'yy ka'eeh do j  pad'yyp h  habong do raky n'aa nap e d k baad b  ky dah  d k Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa   h'yy gadajang. Ti hadoo n  h , baad hadoo do h    kar n paaw  b  h'yy gan ng, taw' ats h  b  nahap h do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa d k P'op Hag  Doo, h'yyb nyyw g  ji baw t hanoo doo, b  j'aa kets  tan'oo b  Nesaa Do Yb h . Jesus,  r Wah  N'aa ky enyym da b  h .

²¹ Tsimoot, si   moo w t doo, b  m' tahyb n'aa esee. Nemon  y Isara w buuj hedoo doo, Rusijo, Jas n, Sosipater h d en h doo, ti na- aj h  b  m' rahyb n'aa esee.

   15:31 Tii d' taw n ets e sa h , Judah buuj w b, Jesus h  h'yy kana'eeh doo, rakawaj an do hyb n'aa ta w . Rano n'aa masoo Paw-Ro.

²² ǂh, Tesijo häd näng doo, hahǂ Paw-Ro mejũũ do herih doo, bẽ sii Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Doo hã h'yy kata däk doo, bẽ ǂ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bẽ m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bã ǂ tagado had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do babã habong doo, ti na-ããj hẽ baad tagadoo. Eras, panang dajẽer hagã n'aa, ẽr hǂj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ããj hẽ, bẽ m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ǂ karẽn Jesus Kristo, ẽr Wahẽ N'aa, ky enyym sahõnh hẽ bẽ wẽ. ǂ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.]

²⁵ Hǂ kã, taw'ããts hẽ ẽr j'aa etsẽ P'op Hagã Doo. Ti né hẽ tahajaa panyyg hanãm do ǂ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ tan'oo bã. P'ooj ub dooh rahapẽẽ nã bã ta ti ky n'aa.

²⁶ Hǂ kã, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do paa hã kametã däk P'op Hagã Do panyyg hanãm doo, sahõnh hẽ rabahapãh hyb n'aa. P'op Hagã Do hedẽb had'yyt do mejũũ do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hẽ badãk hahǂ hã habong do sa hã, Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ããj né hẽ. ²⁷ Taw'ããts hẽ P'op Hagã Doo, sét hadoo do tak'ẽp h'yy ganãng doo, ji j'aa etsẽẽ had'yyt hẽ Jesus Kristo hyb n'aa. ǂ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kã.

1 Korin Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korin hãd nang doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿyh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahÿyh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿyh, P'op Hagã Do karên do hyb n'aa ÿ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado dák hyb n'aa, ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Èr hÿÿj hadoo do Sotenés hãd nang do sii bẽ ÿ edëng, ² bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korin hãd nang do panang bã habong doo. Tsy't hẽ, ta wẽ bẽ tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa. * Sahõnh hẽ jé pad'yyt hẽ èr Wahë N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ëe do sii hẽ bẽ tabetyn hõm tsyt hẽ, ta wẽ had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. Sahõnh hẽ èr wahë n'aa né hẽ ti Jesus. Jé pad'yyt hẽ habong do sa Wahë N'aa, èr Wahë N'aa na-ããj hẽ. ³ ÿ karên P'op Hagã Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'ym bẽ hã. ÿ karên baad bẽ rah'yyb en'ym.

⁴ P'op Hagã Do hã ÿ tsebee had'yyt hẽ bẽ hyb n'aa, baad bẽ wẽ taky en'ym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bẽ hã ta ky n'aa baad bẽ bahajaa bẽ baher'oot, baad tabanoo bẽ hã takarên do baad bẽ bahapäh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bẽ hã. ⁶ Baad bẽ gado dák Kristo ky n'aa bẽ hã ãã her'ood wät do paah. Te hub né hẽ kã bẽ hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hÿÿ kã bẽ h'yyb gó tabanyj dák sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bẽ gadaa nuuj jé Jesus Kristo, èr Wahë N'aa p'aa hẽnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bẽ tah'yyb hej'oonh, baad bẽ baboo had'yyt hẽ hyb n'aa, tagadëëg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hẽ bẽ hã tabahapäh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bẽ hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bẽ tanaëenh do Jesus Kristo èr Wahë N'aa sii bẽ babok hyb n'aa, dooh bẽ teréd bã. Tamoo wät né hẽ ji hã taky däng doo.

Sa h'yyb gó raketyng hõm do ky n'aa hahÿyh

¹⁰ Wakãn haa, èr Wahë N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ëp ÿ betsëe bẽ hã, séd hã bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa, bẽ h'yy kanetyng hyb n'aa, séd hã had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. ¹¹ ÿÿnh Korowéh hãd nang do karapee ÿ rapanäk bẽ ky n'aa. Bẽ ky ked'aak bẽ mahang, sa nooh. ¹² Hahÿÿ d' mã bẽ kyyh: "Paw-Ro karapee

ããh", nãk mã bẽ wób sa kyyh. "Aporos karapee ããh", nãk mã bẽ wób. "Peed karapee ããh", nãk mã ta wób. "Kristo karapee ããh", nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bẽ kyyh. ¹³ Ketyng hõm g'eeh ti Kristo bẽ hã? ÿ g'eeh, Paw-Ro, bẽ hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã kepëem dák do paah? Hät ÿÿ gó paa bẽ ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ãäts hẽ hã ÿÿ, ÿ tsebë, dooh bẽ ÿ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hẽ ajyy Kiris-Po, Gajo hãd enãh do ÿ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ãäts hẽ dooh bẽ ÿ nu gemuun boo bã ÿ wén nang, hãt ÿÿ gó bẽ nu kemuun bẽ naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ ÿ hyb n'aa es'ee dák hÿÿ kã Es-Tepanas tób yt hẽ habong do na-ããj hẽ ÿ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ÿ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejüü do hã ÿÿ. Ta ky n'aa hanãm do ÿ baher'ood hõm ti ÿ tamejüü doo. Ta ky n'aa ÿ baher'oot bã, dooh ÿ her'ood bã badäk hahÿÿ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hejój hã maa newëe do raj'aa etsë hyb n'aa. Dooh ÿ karên bã kèh ÿ tak'ëp ÿ haj'ap do hã raj'aa etsëe bã.

¹⁸ B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hẽnh hahõm do sa hã. Èr hã kã, banesaa mahãnh ted'ëep do hã, P'op Hagã Do hejój kametã dák ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo gó. Hahÿÿ da ta kyyh:

"ÿ ahäj jëng da tak'ëp hajaa do rahapäh doo. H'yy ganäng do sa h'yyb ÿ makyyys da", † nang kerih do hã.

²⁰ Äkã, nyy da P'op Hagã Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã ènh? Badäk hahÿÿ hã tak'ëp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hã ènh? P'op Hagã Do wareem dák badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado dák rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagã Do anoo badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagã Do h'yyb däng ted'ëep ta wẽ ta ky n'aa hyb n'aa ta hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawã Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarên kapehuunh doo, meuj n'aa nang doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do re-soos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hẽ paawã rakarên, ãã maher'ood had'yyt hẽ Kristo b'aa kajatsëk do hã kepëem dák do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejãã. Judah buuj nadoo do sa hã, daap mã ta ti Jesus dajëp do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagã Do h'yyb däng do sa hã

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajëp, ji hyb n'aa taganã wät, tahanäng pé ti Kristo bad'oo doo. † 1:19 Isajas 29.14

kä, Judah buuj rado bä, Judah buuj nadoo do rado bä na-ääj hē, Kristo hä kametä däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ääj hē. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wē hanäng do red'oo doo, badäk hahÿy hä habong do tak'öp rahajaa do bahänh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahÿy hä habong do tak'öp sa hejój bahänh né hē tii.

²⁶ Bē hyb n'aa es'ee wakän haa bē P'op Hagä Do asēew hōm noo gó. Ti noo gó dooh tahajōō bä bē mahang tak'öp hajaa doo, badäk hahÿy hä habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajōō bä bē mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bē mahang tahajōō bä ky n'aa etsēeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asēew hōm ta wē badäk hahÿy hä habong do sa hā h'yy gatemah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'öp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wē kä. P'op Hagä Do wén sēew hōm ta wē badäk hahÿy hä habong do sa hā hyb n'aa sakog is doo, hejooonh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do asēew hōm badäk hahÿy hä raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asēew hōm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsēeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hā. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hē ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bä sa hā hē P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hē ti h'yyb ta däk bēeh, Kristo Jesus hä. Kristo hä kametä däk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hē ji tabed'ēep. Kristo hyb n'aa né hē baad tabahado däk ēr h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hē ēr baboo kän P'op Hagä Do wē. Kristo né hē ti ēr hed'ēep do nesaa do mahänh. ³¹ Ti hyb n'aa kä, "Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee."* P'op Hagä Do kyy kerih do hä tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsék do hä Kristo dajöp do ky n'aa hahÿyh

¹ Wakän haa, bē wē y kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bē hā y baher'oot hyb n'aa, dooh y her'ood bä tak'öp ma kamet'ēek do rer'oot doo da. Dooh na-ääj hē y her'ood bä tak'öp hajaa do kyy da. ² Tii d' y wén d'oo, hahÿy da y h'yyb däng bē mahang y bawät noo gó do hyb n'aa: Jääm hē Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsék do hä tadajöp do ky n'aa y karén bē y maher'oot. ³ Bē mahang y bawät bä y nahejooj its, y kajajän paa y eÿym do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bē y panäk noo gó, bē y ma metēek noo gó, dooh badäk hahÿy hä

habong do tak'öp hajaa do kyy me bē y maher'ood bä bē y h'yyb wareem hyb n'aa, bē ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bē y maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametēeh bē h'yyb gó te hub né hē ta ky n'aa y her'oot doo. ⁵ Tii da y wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bē h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahÿy hä habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahÿyh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang ää her'oot né hē kyyh tak'öp hajaa doo. Dooh badäk hahÿy hä hanäng do hajaa do tado bä, dooh badäk hahÿy hä habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bä ää ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig jäng. ⁷ P'op Hagä Do tak'öp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti ää her'oot doo.† Kejën né paawä tii, badäk hahÿy hä habong do sa mahänh, sahōnh hē tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ēr hā, ta tii gó ēr j'aa etsē hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genä bä ta ti P'op Hagä Do hajaa do hä. Ta hä rah'yy genä bä paawä, dooh paawä repēem däg bä Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

"Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,
ti né hē ti P'op Hagä Do enäm do ta hā
kamahän do sa hā",‡ näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hē ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa ää hā. Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hē taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametēeh ji hā. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newēē doo. Jääm né hē hapäh ji daaj hē ji h'yyb. Ti hadoo né hē P'op Hagä Do hyb n'aa newēē do hä. Jääm né hē ta Sahee hapäh. ¹² Hyj kä, dooh badäk hahÿy hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newēē do tado bä ää gado däk doo. Ta Sahee né hē ti P'op Hagä Do anoo do ēr hā, taky ennym doo gó baad ēr hā tabanoo do ēr bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ēr hā tama metēek do ää her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿy hä hanäng do ji hajaa doo gó tado bä. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee ää hā tanoo doo me ää tab'ēes baad

‡ 1:31 Jeremij 9.24 * 2:3 Paw-Ro wén eÿym apäh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarén bä tesōöts bä P'op Hagä Do ta hā mejüü do hä. Dooh Paw-Ro karén bä ta hā raj'aa etsēē bä. Jesus hä takarén raj'aa etsē. † 2:7 Jesus Kristo ky n'aa né hē tii. ‡ 2:9 Isajas 64.4

hadoo do ky n'aa. ¹⁴Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bã P'op Hagä Do Sahee hã hana doo. Daap hadoo do ti ta hã. Dooh tah'yy ganyy bã ta hã, jããm hê P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hê h'yy gan'yyh sahõnh hê P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bã P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶Ti d' né hê P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hã ma metëëk péh.”^S

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hã hana doo.

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿh

¹Wakän haa, bë panang bã ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bã paawä bë ÿ maher'ood bã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'uum do sa hã ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëë nä bã, ÿ hanäng péh. ²Jããm hê hãd nahejoonh doo me bë ÿ metëëk paa P'op Hagä Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ÿ haja bã hejoonh do bë ÿ ma met'ëëg bã. Karapee t'aah ta tä tanahajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, taganahoot nä do hyb n'aa bë hã. Da hê na-ãäj hê, dooh tagah'ood nä bã bë hã. ³badäk hahÿh hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bë h'yyb. Bë mahang h'yy kajew'ëës nä, bë kaj'öök nä. Badäk hahÿh hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä. ⁴“ÿ Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

⁵Jaa Aporos bë hã péh, jaa ÿ bë hã péh, bë p'ãã kajew'ëës doo? P'op Hagä Do karom ub äã ti hÿh. Äã hyb n'aa, äã ma metëëk do hyb n'aa, bë h'yy kae däg kãn Jesus Kristo hã. Äã hã noo bok P'op Hagä Do anoo do äã hã. Hã ÿ tamoo do ÿ moo wät, Aporos hã

tanoo do tamoo wät. ⁶Ji joom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' äã badoo né paawä, dooh äã tado bã joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ãäj hê naëng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jããm hê P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸Séd hã joom tym hejoom doo, naëng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hê, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹Séd hã äã moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do gëew hadoo bëeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, äã tamaa sooh doo. ¹⁰Hã ÿ taky ennym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hã ÿh, pä s'ëëb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ÿ at'ëëg sëëk do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sëëk do hadoo tób. ÿ du doo do hã ramoo bok ÿ hanäng pé. Taw'ãäts hê sahõnh hê baad rahyb n'aa matakëë nny da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hê tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ãäts hê baad rahyb n'aa matakëë nny da ta hã ratamaa sëëk”, ÿ wén näng. ¹²Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëëg sëëk apäh pä ky n'aa gebah do s'ëëb hadoo doo me, k'ãäts tég gabarëeh do s'ëëb hadoo doo me, k'ãäts tég hawak do s'ëëb hadoo doo me. Ta wób rat'ëëg sëëk apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³Jesus matëeh bã kã, tii bã da ramoo bok do tametty, baad tado bã, baad tanado bã. Ti noo gó kametëeh da ramoo bok doo, nny da. Tëëg hõõ hadoo doo gó kametä däk da baad tado bã ramoo bok doo, baad tanado bã. Ramoo bok do tëëg hõõ hadoo do metyy da. ¹⁴Ta see tatama do tanaoojjëë bã, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵Tatama do taooj jëë bã, dooh da tagado bã tamoo wät do sãm, Jesus edëëb né paawä ta hã. Tedëëb né paawä, aj'yy tób kataa hõm do mahãnh ked'ëep do hadoo ta hã. Sahõnh hê ta wë hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawät. Dooh g'eeh bë hapëë bã ta tii? ¹⁷P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo,† P'op Hagä Do rejää na-ãäj hê, baad had'op, tsyt hê ta wë ketyn däk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hê ti P'op Hagä Do tób n'aa.

^S 2:16 Isajas 40.13 * 3:10 Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metëëk doo. Paw-Ro ti poojé Kristo ky n'aa Korin buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëëg magyys hê, baad Korin buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ÿ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng. † 3:17 P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejää doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do rakety n hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo.

18 Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ääts hë teréd hóm ta tii da tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë paawä h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kä h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kä. 19 Tii d' ý wén näng, h'yy gatamaa né hë P'op Hagä Do matym gó ta hä h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me."* 20 Hahÿÿ da na-ääj hë takerii däk: "Daap né hë tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh."§ 21 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë dooh bë h'yy kasabë wäd bä bë ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bë bahadoo hyb n'aa. Sahönh hë P'op Hagä Do an'oo däk bë hä: 22 Ý Paw-Ro, Aporos, Peed, sahönh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hë ji bawät nä bä, hÿ jawén hawät doo. Sahönh hë tii, bë matym n'aa né hë tii. 23 Bëë kä, Kristo ma hadoo bëëh, Kristo karapee bëëh. Kristo kä, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kä.

4

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë hahÿÿ da bë h'yyb ää hä, bë ma matëg hedoo do sa hä: Kristo kaser n'aa, sa hä kan'oo däk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metëëk hyb n'aa ääh. 2 Hÿÿ kä, taw'ääts hë baad had'yyt hë sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hä kamejüü doo. 3 Ýÿ kä, baad g'eeh ý moo wät? Dooh ý hyb n'aa p'eed bä ý moo wät do hä bë hyb n'aa newëë doo. Dooh na-ääj hë ý hyb n'aa p'eed bä ta wób sa h'yyb hä ýÿ. Dooh na-ääj hë daj ýÿ hë ý kamety bä. 4 Dooh hëp ý tym ý taky n'aa tapaa pé ý moo wät do hä. Ti hadoo né hë, ta ti dooh tametä bä baad had'yyt hë ý moo wäd bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hë ti ý tamety doo. Ti né hë her'oot baad tado bä, baad tanado bä ý moo wät doo. 5 Ti hyb n'aa taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bë h'yy kajäg bä baad tado bä, baad tanado bä ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bä kä tametëëh da sahönh hë ji h'yyb gó kejën doo. Tametëëh da na-ääj hë ji hyb n'aa newëë do paa hä. Ti noo gó, sa hä tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsé da sahönh hë sa hä kä.

6 Wakän haa, ý erii wät do bë p'ää ky ked'aak do ky n'aa, ny hado ää Aporos daheeh. Bë hyb n'aa né hë ti ý baher'ood wät tii da, jääm hë P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerih doo da bë bad'oo hyb n'aa. Takerih do hä bë matakä bä, tii bä dooh bë kasabë bä bë ma matëg hyb n'aa. Dooh tii bä bë hyb n'aa jewëts bä ma matëg wób. 7 Ta wób sa bahähnh nado bëëh. Sahönh hë bë wë hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hënh bë gadoo sahönh hë bë wë hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bë h'yy kasab'ee bë hanaa bë hanäk doo?

8 Bë wë anyy däg is sahönh hë bë h'yyb karën do bë ed'oo g'eeh? Tak'ëp bë wë anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do bë ed'oo g'eeh? Sa wahë n'aa sa bahähnh hado däg is do bëëh, bë ed'oo g'eeh? Ää bë gagok hóm is bë ed'oo. Ý karën paawä te hub tado bä, sa wahë n'aa sa bahähnh hadoo do né hë ý karën paawä bëëh. Tii bä paawä bë sii ää bag'ääs. 9 Ää tii, dooh sa wahë n'aa sa bahähnh hedoo do ää ado bä. Hä ý duu hënh, sahönh hë sa yd jé had'os do P'op Hagä Do an'oo bä ää Jesus mejüü do hedoo doo. Kaneb'oooh do jawén paa bä, j'aa kets'ëë do rabajëk bä sahönh hë sa matym gó, duu hënh radej'ëep do hood hënh sa majÿi ramahüüm do hadoo ääh. Sahönh hë, ajyy, ääs na-ääj hë ää rahag'ääs.*

10 Kristo ää ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do ääh, ta wób sa matym gó. Bëë kä, tak'ëp hajaa do bë ed'oo, Kristo karapee bë bahadoo do hyb n'aa. Dooh ää haj'as pé ta wób sa hä. Bëë kä, tak'ëp hej'oonh do hadoo bë ed'oo. Bëëh, bë raweh'ëeh. Ääh, ää raty n'aa ges'yyk. 11 P'ooj ub, da hë na-ääj hë, ää as'aah, ää hoo k'aanh. Ta säg its ää saroor. Ää rarejää. Dooh ää panang péh. 12 Tak'ëp ää moo bok ää waa säm hä. Ää raky n'aa was'ee bä, ää ky n'aa edëng sa hä. Ää rarahejä bä, h'yyb jawyk doo me ää gadoo tii. 13 Ää raky n'aa rejä bä, baad hadoo doo me ää ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badäk hahÿÿ hä habong do raw'oong hóm do hadoo ääh, ran'oo bä.

14 Bë ý nu meb'yyh do jawén nado ta ti ý berih. Bë ý ma metëëk hyb n'aa tii. Tah haa ý kamahän do hadoo bë hä ý an'oo bä. 15 Tanyy bä në paawä hajök bë ma matëg, sét ub né hë bë yb hadoo. Bë yb hado däk ýÿh, Kristo ky n'aa hanäm do bë ý maher'ood wät do hyb n'aa ta karapee bë bahado däk do hyb n'aa kä. 16 Ti hyb n'aa ý karën paawä ý bawät doo da né hë bë babok. 17 Ý mejüü

‡ 3:19 Jóh 5.13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11 * 4:9 Rakaneb'oooh do jawén paa bä, raj'aa ketsé bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametëëh rabajëk bá panang hënh. Duu hënh ramena sa majÿi. Sa majÿi wób radej'ëep sahönh hë sa matym gó. Sahönh hë panang buuj rabahóm radej'ëep do hood hënh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'üüm. Paw-Ro bahähnh däg Korin buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahähnh däg ragadoo P'op Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahähnh däg red'oo.

da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā āa h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ŷy ŷ kamahān do hado dāk tii. Baad had'yyt hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamarher'oot nyy da ŷ bawād had'yyt hē, Kristo hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

¹⁸ ŷ negāā wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēeh. ¹⁹ T'ii hēnh da nayyw hē ŷ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. ŷ kajaa bā da, ŷ heg'āās da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. ²⁰ P'op Hagā Do bag'āās do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. ²¹ Nyy da bē karēn ŷ bad'oo bē hā ŷ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ŷ hajēew bā? Kamahān doo gó, ky enyym doo gó bē hā ŷ her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hahyŷh

¹ ŷ ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ŷym sii tabahe'ŷyŷ māh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēē né paawā, dooh tii da radoo bā. ² Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee ná? Taw'āāts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āāts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa. ³ ŷ nawād né hē paawā bē mahang, ŷ hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Jesus hād gó ŷ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hā, ŷ badoo né paawā bē mahang. ⁴ Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp ŷ bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawāt bā, ⁵ tii bā da taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēēj, tarejāā hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēeh noo gó.

⁶ Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yyb rejāā. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēēd its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang. ⁷ Taw'āāts hē bē ah'eed hōm bē mahānh nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanāng doo, P'op Hagā Do wē kasēew bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo da. Ta tii d' ŷ wén edoo, Kristo ēr hyb n'aa dajēp P'op Hagā Do anoo

do hyb n'aa, b'éé t'aaah Pas-kowa noo gó radahej'ēep do hadoo. ⁸ Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do ēr tabedēēb wāt do ēr hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr erét sahōnh hē nesaa doo, ky nesaa do na-āāj hē pooj jé ēr bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm do hadoo. Taw'āāts hē papuuj gó ēr babok, baad hadoo do ēr her'oot, j'ooj madāk doo me nado, pāw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja ŷy hā, bē ŷ ma erih doo gó, bē ŷ mejūū séd hā bē nabok hyb n'aa ta ŷym nadoo do sii he'ŷyŷ do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ŷyŷ do sa sii. ¹⁰ Dooh Jesus Kristo nahapāh do sa ky n'aa ŷ her'ood bā, ta wób sii he'ŷyŷ doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do karēn doo, hets'ēek doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo. Tsynt hē, dawēē ta ti hedoo do mahānh ji karēn bā ji awād bā, jāām hē ji hajaa badāk hahyŷ ji eréd hōm bā paawā. ¹¹ Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh hanāk do sa ky n'aa ŷ her'oot, ta wób sii he'ŷyŷ doo, tak'ēp sa wē hanāng do kah'ūūm do kar'ēen doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, ha'oom doo, hets'ēek doo. Bē awēē manā na-āāj hē ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³ Dooh ŷ ky n'aa ety bā Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagā Do ky n'aa etyy tii. Taw'āāts hē bē nemuun h'yy ka'eeh doo Jesus hā nesaa do moo wāt do bē ky n'aa etyy bē meduuk doo me. P'op Hagā Do ky kerih doo gó kerih doo da bē bad'oo: "Bē ah'eed hōm nesaa do moo wāt doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahyŷh

¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do bē see ky n'aa tapa bā, h'ēēd hyb n'aa P'op Hagā Do nahapāh do wē tamahūūm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooh tii d' ji adoo bā. Taw'āāts hē paawā Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do wób wē bē mahūūm ta ti ky n'aa, bē ramasa hyb n'aa. ² Dooh g'eeh bē hapēē bā, P'op Hagā Do nahapāh do hā Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bā, P'op Hagā Do nahapāh do bē ky n'aa etyy bā da, dooh g'eeh bē haja bā bē mahang hawāt do ky n'aa katep'aa doo, bē her'ood bā baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooh tahejooj bā. ³ Dooh g'eeh bē hapēē bā āās sii hē da ēēr, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badāk hahyŷ hā hawāt do p'āā ji ky kedak doo, ti bahānh baad ēr bahajaa ēr her'ood bā baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb n'aa, tanyy bā bē

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

mahang badäk hahÿy hä ji hawät do p'ää bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahüüm ta ky n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyng né paawä ta wób sa hä? ⁵ Tii d' ÿ wén her'oot bë hä, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bë mahang tanyy bä hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bä? ⁶ Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyng do P'op Hagä Do panyyng ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyng hanäm do bë ky n'aa rejää tii d' bë bad'oo do hä.

⁷ Dooch paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ji mejö bä ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besöôts hóm Kristo karën do hä. Taw'ääts hë paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hä ramoo bok doo. Taw'ääts hë paawä kawanajään doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸ Taw'ääts hë né paawä tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hä. Bë hÿÿj hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepäh bë hä, dooch P'op Hagä Do gado bä tabag'ääs bä nesaa do moo heb'ooch doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ÿÿm h'yyb rejää doo, aj'ÿÿ ÿÿnh ked'oo do ta see aj'ÿÿ tagadoo doo, aj'ÿÿ, aj'ÿÿ sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyng n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hë, dooch rahaja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bä.

¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bë wób pooj jé, hÿÿ kä bë h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahänh. Tsyt hë, ta wë bë P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyng Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hë.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² "Sahönh hë ÿ karën do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooch ky n'aa jaw'ÿÿk do ÿ moo ge'ÿÿm péh", näk bë wób. Te hub né paawä tii, dooch sahönh hë baad ub ji hä. Te hub né hë, sahönh hë ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karën doo. Ti hado né paawä, dooch taw'ääts hë tado bä ÿ h'yyb karën do mejö bä hä ÿÿ. ¹³ "Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa", näk ta wób. Te hub né

paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jëng tii. Dooch tii da ji hub hä. Dooch taw'ääts hë tado bä ji hub gado bä ji ÿÿm nadoo do hä, ÿÿnh ta patug nadoo do hä. Dooch né hë. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyng Do hä ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyng Do hag'ääs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ääj hë tabed'ëep da ër genä bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bë hä, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ääts hë g'eeh tii bä Kristo hub uuh ji do däg bä, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do hä ji h'yy gedag bä? Dooch. ¹⁶ Nepäh bë hä, ÿÿnh hajök do sii he'ÿÿh do tah'ÿÿ gedag bä, sét tabahado däk ta sii? Sét hado däk sa hub. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: "Pawöp hadoo doo, sét rabahado padëek da."* ¹⁷ Ti nado ti nanäng kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyng Do hä h'yy kata däk doo. Sét tabahado däk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hä.

¹⁸ Tabad'op hë da bë ää bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Baad bë kanä da ta ti hedoo do mahänh. Sahönh hë nesaa do ji moo wät doo, nesaa do ji hyb n'aa newëe do na-ääj hë dooch ji hub tarejää bä tii. Tii d' nado ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji baÿÿh do hä. Ta ti tarejää ta hä hë ji hub. ¹⁹ Nepäh bë hä, P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë hub? Bë h'yyb gó ta Sahee bë hä P'op Hagä Do anoo do bawät. ²⁰ Dooch bë hub danäh bë do bä. P'op Hagä Do ma däg bëeh. Tak'ëp tabepaag hóm bë säm, b'aa kajatsëk do hä Jesus dajëp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'ääts hë P'op Hagä Do bë weh'ëeh bë hub me.

7

Ji kat'ëe däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, ÿ bë ma erih do hä ÿ bë eanh do ky n'aa bë ÿ maher'ood kän. "Taw'ääts hë apäh dooch aj'ÿÿ awäd bä ta ÿÿm wë?","* näk bë kyyh bë eanh doo.† ² Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hajök baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajök sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rababe'ÿÿh do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ääts hë sahönh hë ajÿÿ sa patug wë rababok nä. ³ Taw'ääts hë ajÿÿ sa ÿÿm ragadoo, sa wë rababok. Ti né hë baad ub, raket'ëe padëek do hyb n'aa. Ti hadoo ënh ÿÿj sa hä. Taw'ääts hë sa patug ragadoo, sa wë rababok. ⁴ Ji ÿÿm, dooch ta hub danäh tado bä. Ta patug ti ta danäh. Ti hadoo ënh ji patug hä. Ta patug, dooch ta hub danäh tado bä. Ta ÿÿm ti ta danäh. ⁵ Taw'ääts

* **6:16** Genesis 2.24 * **7:1** Hahÿÿ d' Gereg kyy me takerii däk tii: "Taw'ääts hë apäh dooch aj'ÿÿ moo deë bä ÿÿnh hä?"

Ji ÿÿm wë ji bawät do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta wób ratab'ëes ta tii: "Taw'ääts hë apäh dooch aj'ÿÿ ÿÿnh hä takat'ëe bä?" † **7:1** Ta tii da rawén eaaj wät, baad P'op Hagä Do ji tagadoo red'oo ji ÿÿm wë ji nawäd wäd bä, Jesus hä ji h'yy kae däg kän do hyb n'aa, nanyw hë Jesus matëeh red'oo do hyb n'aa na-ääj hë.

hê ket'ëe padëek doo, dooh rakajesyng bā ta patug daheeh. Jāām hê ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā ká, taw'āats hē p'aa hēnh séd hā raba'yŷh sa yŷm daheeh, Nesaa Do Yb h'yŷb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yŷy keb'aah do hā. ⁶ Bē karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tavy. Dooh bē y mejūū do tado bā ti y her'oot doo. ⁷ Hā yŷ péh, y karēn paawā sahōnh hē da y rabahadoo. ⁸ Ti hadoo né hē y karēn doo da nado. Séd uuuh had'yyt hē nado ēēr, P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do anoo ta wób sa hā raketēē hyb n'aa, ta wób sa hā tabanoo rakanetēē hyb n'aa, y hanāng péh.

⁸ Hŷy ká, marahud bong do bē mahang habok do sa hā, patug tema bong do sa hā na-āāj hē y erih hahŷyŷh: Taw'āats hē paawā rakanet'ēē bong y kanatēē doo da. ⁹ Ti né hē paawā kēh y sa hā, ranahaja bā rah'yy keba bā, taw'āats hē raketēē né hē. Baad nado sa hā aj'yy tado bā, yŷnh tado bā, rahyb n'aa newē had'yyt bā rakarēn do hā. Ti hyb n'aa, taw'āats hē raketēē né hē tii d' tado bā.

¹⁰ Ket'ëe padëek do sa hā hahŷy do y mejūū (kēh yŷ gó nado tii, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejūū): Taw'āats hē yŷy dooh reréd bā sa patug! ¹¹ Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hā takat'ëē bā. Takanarēn bā ta mab hē tawād bā, taw'āats hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hā rababok hyb n'aa. Taw'āats hē ajyy dooh reréd bā na-āāj hē sa yŷm. ¹² Ta wób sa hā y mejūū hahŷyŷh, (dooch Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejūū doo, kēh y tii): Ta yŷm h'yŷy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta yŷm karēn bā tawād bā, tii bā taw'āats hē dooh teréd bā ta yŷm. ¹³ Ti hadoo ēnh yŷy sa hā ēnh. Yŷnh patug h'yŷy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bā tawād bā, tii bā taw'āats hē dooh teréd bā ta patug. ¹⁴ Ta tii da y wén mejūū, ta patug h'yŷy kanae né paawā, tsyt hē ti takasēēw dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wē, ta yŷm hyb n'aa, Jesus hā ta yŷm h'yŷy ka'eēh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh yŷy sa hā ká. Ta yŷm Jesus hā tah'yy kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasēēw dāk P'op Hagā Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'yŷy ka'eēh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā paawā, nes'aa né paawā tii bā bē taah P'op Hagā Do matym gó. Dooch ranes'aa bā P'op Hagā Do matym gó. Tsyt hē, P'op Hagā Do wē rakasēēw padëek bē taah. ¹⁵ Hŷy ká,

Jesus hā h'yŷy kana'eēh do karēn bā teréd hōm bā ta patug, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. Jesus hā h'yŷy kana'eēh do karēn bā teréd hōm bā ta yŷm, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. P'op Hagā Do asēēw hōm ēēr, ta hā h'yŷy ka'eēh doo, h'yŷy nyyw gó ēr babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē. ¹⁶ Bēēh, yŷy Jesus hā h'yŷy ka'eēh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eēh da Jesus hā. Bēēh, ajyy Jesus hā h'yŷy ka'eēh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē yŷm rah'yy ka'eēh da Jesus hā.

¹⁷ Taw'āats hē ēr hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da ēr babok hyb n'aa ēr P'op Hagā Do basēēw dāk noo gó, tii da né hē ēr baboo had'yyt hē. Ti né hē ti y mejūū do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yŷy ka'eēh do sa hā. Sét gó y mejūū ta ti ky n'aa hā. ¹⁸ Hahŷy d' y hanāng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bā P'op Hagā Do basēm noo gó Jesus hā tah'yy ka'eēh hyb n'aa, taw'āats hē. Na manā tii. Dooch hyb n'aa ji jejēn pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahōk do tado bā P'op Hagā Do naēēnh noo gó, taw'āats hē na-āāj hē. Dooch hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hā. ¹⁹ Dooch P'op Hagā Do gahēēn bā ji hā ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, kanahōk doo. Jāām hē tagahēēn ji hā tamejūū do ji ky daheeh doo. ²⁰ Ji kan'yŷh doo da ji P'op Hagā Do basēm noo gó, tii da taw'āats hē sahōnh hē Jesus hā h'yŷy ka'eēh do rababoo had'yyt hē. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēēw hōm noo gó, taw'āats hē. Dooch ji hyb n'aa tón bā sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bā ta da hadoo ji do bā, ta karom ji nado wāt hyb n'aa, tii bā taw'āats hē ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēēw hōm noo gó, ji Jesus edēēb kán hŷy ká nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wāt hyb n'aa ká. Kariw n'aa tamah do ji do bā paa ji P'op Hagā Do naēēnh noo gó, Kristo karom hado dāk ji hŷy ká. ²³ Tak'ēp P'op Hagā Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsék do hā Jesus dajēp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta wób bē ramejūū. ²⁴ Ti hyb n'aa wakān haa, bē marahud nā bā, bē ket'ëe hōm bā, kariw n'aa mejūū do bē do bā, kariw n'aa tamah do bē do bā bē P'op Hagā Do basēēw hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hŷy ká kanetēē nā do ky n'aa hā, bē eanh doo, bē y maher'ood kán. Bē y maher'oot doo, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do

‡ 7:7 Dooch Paw-Ro yŷm nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot. § 7:23 Ta wób ramejūū Korin buuj sa hā rakanet'ëē bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahōg hōm hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti ji moo wād bā, baad ji P'op Hagā Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarēn ran'oo bā. Dooch te hub tado bā ta tii d' mejūū do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagā Do gadoo ji kat'ëē bā, ji kanat'ëē bā na-āāj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bā, ta wób buuj ji do bā na-āāj hē.

mejũu do tado bã. Dooh  r h  tamej  bã ta ti ky n'aa h . B    maher'oot, h   y p  baad hadoo do ta ti ky n'aa h . Jesus ky enyym do hyb n'aa h   y,   tah'y y gan'y yh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti   her'oot doo. ²⁶ Da h  nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, h   y p  taw' ats h  paaw  dooh raket'   b  kanet   n  doo. ²⁷ Tii d' tado n  paaw , ji  ym nyy b , taw' ats h  dooh ji mej  h m ji mah nh. Ji  ym nany n  b , taw' ats h  dooh ji es ts b  ji  ym pan'aa, h   y p h. ²⁸ Ti hadoo n  h , ji kat'   b , dooh nesaa do tado bã ta ti P'op Hag  Do matym g . Maruus kat'   b , dooh na- aj h  nesaa do tamoo w d b  ta tii h  P'op Hag  Do matym g . Ti hadoo n  h , haj ng nesaa do ket'   pad  k do rahoop da bad k hah y h  rababok b .   kar n paaw  b    mo n'aa jesuu ta ti mah nh.

²⁹ Wak n haa, hah y d'   han ng p h: Edaa d k Jesus mat  h doo. Ti hyb n'aa taw' ats h  paaw   ym en h do tii h  had'y yt h  nado rah'y yb pad  k h  jaw n. ³⁰ Taw' ats h  paaw  h'yy ket n doo, tii h  had'y yt h  nado rah'y yb pad  k h  jaw n na- aj h . Tseb'ee doo, tii h  had'y yt h  nado rah'y yb pad  k h  jaw n. Taw' ats h  sa ma hets'   doo, sa ma h  had'y yt h  nado rah'y yb pad  k. ³¹ Taw' ats h  bad k hah y h  han ng do h  moo bok doo, tii h  rah'y yb pad g had'y yt h  nado h  jaw n. Ta tii da   w n n ng, gawatsik do hyb n'aa da bad k hah y h , sah nh h  ta h  han ng do na- aj h .

³²   kar n paaw  b  hyb n'aa t n man  bad k hah y h  b  babok do h . Kanet   doo, Jesus gen'aak do h  rah'y yb pad  k, ramoo bok, Jesus rah'y yb en'y ym hyb n'aa. ³³ Ajyy  ym en h doo, bad k hah y h  ji haw t do h  rah'y yb pad  k, sa  ym rah'y yb en'y ym hyb n'aa. ³⁴ Paw p h  hadoo do h  rah'y yb pad g k n. Sa  ym, Jesus na- aj h  rakar n rah'y yb en'y ym. Ti hadoo  nh  y ji sa h  k .  y ji patug tema bong doo, maruus na- aj h , Jesus gen'aak do h  rah'y yb pad g had'y yt h , tsyt h , Jesus h  ub ramoo bok hyb n'aa sah nh h  sa w  han ng doo me.  y ji patug en h doo, bad k hah y h  ji haw t do h  rah'y yb pad  k, sa patug rah'y yb en'y ym hyb n'aa. ³⁵ B    h'yy ge' ym hyb n'aa nado   w n erih ta tii. B  hyb n'aa n  h , baad tabadoo hyb n'aa b  h ,   w n erii w t tii.** Baad Tak' p Hyb N'aa Jawyk Do w  b  moo bok hyb n'aa b  tamasa tii h . Ta h  had'y yt h    kar n

b  h'yyb pad g. Dooh   kar n b  b  h'yyb panas'  h p h.

³⁶ Aj'y y see ta h'yyb g  taky hado b  ta  ym pan'aa h : "Dooch baad tado b   m   pan'aa h    bad'oo doo", p'ets h  na- aj h  tatab  j d g b  ta j'ooch baab n'aa tagat   do pan'aa, takar n b  tagat'   b , taw' ats h  raket   n  h . Dooh nesaa do tado bã ta tii, P'op Hag  Do matym g .^{††} ³⁷ Aj'y y see ta daaj h , ta w b mejũu do nado k  tii, tahyb n'aa new  d g b  ta  ym pan'aa h , taganat   hyb n'aa, tahaja b  tah'y yb keba b , nyy d' tabad'oo tahyb n'aa new  b  k , tii b  taw' ats h  rakanet  . Ti na- aj h  baad hadoo do tamoo w t. ³⁸ Ket'   pad  k doo, baad n  ti sa h . Kanat   doo k , marahud k , ti baad tabad'oo  ym n ng do mah nh.

³⁹ Taw' ats h   ynh kat'   d k doo, ta patug sii had'y yt h  tabaw d k n tabedëp n  b . Ta patug daj b b , ta jaw n paa b  k , tahajaa ta see h  takat'   b , Jesus h  h'yy ka'eeh do see tado b  h . ⁴⁰ H   y p h, ta bah nh baad ub ta h  takanat'   w d b . Tii d' n  h  h   y. P'op Hag  Do Sahee h p  y g  na- aj h  tabaw t. Ta w b sa h'yyb g  had'y yt h  nado.**

8

Kabarii h  Jesus h  h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hah y h 

¹ Kabarii rah'y yb kaha'eeh do t  n'aa ky n'aa h  b    maher'oot h y k . " r sah nh h ,  r h'yy gen h, haj ng baad hadoo do  r w n hap h", n k b  w b. Te hub n  h  paaw  tii, ji h'yy kasab'ee haj ng ji hap h do an'oo b ! Tii d' nado ji kamah n doo. Ji kamah n do ta w b tamasa. ² H'yy gan ng ted'oo doo, dooh tah'y yb gany n  b  heh' at ub. ³ Ti nado P'op Hag  Do kamah n doo. P'op Hag  Do kamah n ti ta tii.

⁴ Kabarii h  kan'oo d k do ky n'aa k , ji aw   b , ji naw   b . Dooh sa kabarii red b b   r hap h. J  m h  s t ub P'op Hag  Doo. Dooh ta see p h. ⁵ Sa h  ti anyy n  h  paaw  sa h  kabaj'aa p  bad k hah y h , w  h  na- aj h , haj   n  h  paaw  sa h  p  kabaj'aa doo, raweh'  h do na- aj h . ⁶  r, Jesus h  h'yy ka'eeh do h  k  s t ub P'op Hag  Doo, ta Yb, sah nh h  pahuunh doo, ta hyb n'aa  r babok doo. J  m h  s t ub n  h  Tak' p Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sah nh h  mo haj'aa n ng doo, papuuj g   r babok hanoo doo.

** **7:35** Dooh Paw-Ro kar n b  ji tah'y y ge m b  ji kanat   hyb n'aa. P'op Hag  Do an'oo b  ji h  ji kat   hyb n'aa, ji kat   n  h . ^{††} **7:36** Hah y da na- aj h  ji hajaa ji erii b  tii, aj'y y ky n'aa tado b  taher'oot doo: "Aj'y y see ta h'yyb g  taky hado b  ta  ym pan'aa h : 'Dooch baad tado b   m   pan'aa h    bad'oo doo', tanahaja b  tah'y yb keba b , takar n b  takat'   b , taw' ats h  raket   n  h . Dooh nesaa tado b  tii, P'op Hag  Do matym g ." ^{‡‡} **7:40** Ti noo g  Korin panang b  ta w b raky s m Paw-Ro her'oot doo. Sa h , sa h'yyb g  had'y yt h  P'op Hag  Do Sahee baw t. Sa h  h  rah'y yb kasab'ee. P'op Hag  Do Sahee h p  y g  na- aj h  tabaw t, Paw-Ro w n her'oot, terih do raner'oot b , raky nas m hyb n'aa.

⁷ Tii d' tahado né paawá, dooh sahõnh hê rahapëë bã tii. Ta wób dooh ramabaan nã bã pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hã rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hê na-ããj né hê, kabarii hã kan'oo dák do ta uuh rawëë bã, kabarii ratayy sa hã sa h'yyb gó. Tii bã sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hê ta ti an'oo bã, dooh baad tado nã bã do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hê, ji awëh do hyb n'aa, ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagã Do wén gadoo. Ji nawëë bã, dooh ta wób sa yd jé ji hado dæg bã P'op Hagã Do matym gó. Ji awëë bã, dooh sa bahãnh ji do bã ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hê, sahõnh hê bë hajaa bë bad'oo bë edoo né paawá, taw'ãäts hê bë hyb n'aa mataká bë babok do hã, baad Jesus ranahapãh nã do bë h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hã. ¹⁰ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa hã, dooh taw'ãäts hê tado bã ji awëë bã kabarii tã n'aa. Nayyw hê, daap hê sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hã ramoo bok do hã. Om ti hapãh, ji awëh do ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagã Do wén gadoo. Mahapãh na-ããj hê dooh kabarii redëb bã. Ti hadoo né hê òm rahapëë bã kabarii tób n'aa yt hã hawëh doo, mah'yyb metsá kãn sa hã, rabawëh tii bã kã a nemuun kabarii hã kan'oo dák doo. Tii bã sa h'yyb ky n'aa tapa kãn sa hã hê, rawëh do hyb n'aa sa hã ji nawëh doo. ¹¹ Tii bã kã, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nã doo, ta hyb n'aa Kristo dajëp do tarejã dák mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta ti da nesaa do mamoo wäd bã a hÿÿj hadoo do wë, ta h'yyb tym ta hã hê taky n'aa tapaa man'oo bã, tii bã da Kristo wë né hê nesaa do mamoo wäd dæg kãn! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awëh do tah'yyb tatug bã nesaa do hã hãÿ ÿ hadoo doo, dooh ÿ awëë wäd bã ta dab, hãÿ ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hã.

9

Jesus mejüü do see heh'äat Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh.

¹ Nepãh bë wób hã Jesus mejüü do see ÿ do bã? Dooch ta wób mejüü pé hã ÿÿ. Dooch g'eeh Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapëë wäd matym ÿÿ me? Hëp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hã bë h'yy kae dæg kãn? ² Jesus mejüü do heh'äat ub ÿ nado bã paawá ta wób sa hã, bë hã kã Jesus mejüü do né hê ÿÿh. Bë hã né hê ji hapãh Kristo mejüü do né hê ÿÿh. Hëp ÿ n'aa Jesus hã bë h'yy kae dák do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hã ÿ hedoo do Jesus mejüü do nado ÿÿh, hanãk doo: ⁴ Dooch g'eeh ãã haja bã bë hanaa ãã gado bã ãã waa, ãã karën bã paawá? ⁵ Dooch g'eeh taw'ãäts hê tado bã, ãã karën bã paawá, ãã rahadaa bã

ji ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jesus mejüü do wób rabad'oo doo da? Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-ããj hê rabad'oo doo da? ⁶ Jããm hê g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, ãã waa sãm hã moo bok doo?

⁷ Dooch warahén ta daaj hê hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danãh hã ënh? Ny hadoo do g'eeh joom danãh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ãäs doo ënh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ãäs doo rananoo pé ta masããh bii gamyyj neëék péh? ⁸ Panyyg gó ÿ her'ood wät doo, ÿ had'yyt hê nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hê takerih. ⁹ Hahÿÿ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ãäts hê ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooch ji noo maw'yyd dæg bã tanawaa hyb n'aa."* Jããm hê booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagã Do mejüü ta tii? ¹⁰ Èr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? ÿÿ. Èr hyb n'aa né hê ta ti takerii dák. Booj yb takyyk doo me k'ãäts wapën doo, joom ag tahes'ooj hõm do na-ããj hê, ramoo bok bã ragahëen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ënh ãã hã. P'op Hagã Do Sahee hã hana do bë h'yyb gó ãã ejom hõm do hadoo.† Ta bahãnh dæg bë edoo dák, bë hanaa ãã gahëen bã hÿÿ kã ãã waa hedoo doo, ãã saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bë mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hã bë masa. Taw'ãäts hê nado g'eeh ti sa bahãnh ãã bë masaa paawá? Ti hadoo né hê, dooh noo gó ãã daab yb bã bë hã. Dooch. Hejooj né paawá ta ti ãã hã, ãã gadoo sahõnh hê ãã hã hejooon doo, Kristo ky n'aa hanãm do ãã nahewaant hyb n'aa.‡

¹³ Dooch g'eeh bë hapëë bã, P'op Hagã Do tób n'aa hënh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ënh P'op Hagã Do hã rama ejuu do tyng hã moo b'ook doo. P'op Hagã Do hã kan'oo dák do uuh sa tä. ¹⁴ Ti hadoo ënh Jesus ky n'aa hanãm do ma mehetëk do hã. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü, sa hã ma mehet'ëek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawá, dooh ta tii hã ÿ daab yb bã. Dooch na-ããj hê ta ti ÿ erii bã, ta tii hã ÿ bë masa hyb n'aa. ÿ h'yy gadajang, bag hënh Jesus ky n'aa ÿ maher'oot do hyb n'aa. Dooch ÿ gahëen péh. Taw'ãäts hê paawá ÿ dajëp ta ti ÿ h'yy gadajang do rado hõm do pooj jé. ¹⁶ Dooch ÿ haja bã ÿ h'yy kasabé bã Jesus ky n'aa hanãm do ÿ maher'oot do hã. P'op Hagã Do ÿ tamejüü ÿ maher'oot hyb n'aa. Tak'ëp baad nado hã ÿÿ, ta ky n'aa ÿ naher'ood bã ta wób sa hã. ¹⁷ ÿ karën do hyb n'aa tado bã

* 9:9 Dew-Teronom 25.4 † 9:11 Jesus ky n'aa hanãm do sa hã tamaher'oot doo, sa hã tama metëék doo, tahananãg pé tii. ‡ 9:12 Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bã Korin buuj hã. Tak'ëp ramoo bok sa waa sãm hã, sa hã radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

paawä ta ky n'aa y her'oot doo, tii bä y haja paawä y gahëen bä ta sãm. Dooh ti hyb n'aa tado bä. Y P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa, hä y tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa y wën her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sãm hä yÿ? Jääm hë hahÿÿ kä ta sãm: Y tsebë doo, bag hënh Jesus ky n'aa hanäm do y maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do y panäk bä, y ma metëek bä, dooh y gahëen bä y ramasa doo, dooh na-ääj hë y mejö bä y ramasa, y haja né paawä y mejö bä Jesus mejüü do y bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy hÿÿ kä hä y mejüü péh, sa hanaa y ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, daj y hë y kan'oo däk, sahõnh hë sa karom y bahadoo hyb n'aa, hajök Jesus wë y manaa hyb n'aa paawä. ²⁰ Hahÿ y hanäng pé tii: Judah buuj mahang y awäd bä, sa da hado däk yÿh, Kristo wë y manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yuk do tamanejö né paawä hä yÿ, sa ky n'aa jaw'yuk do y ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yuk do ky dah'eeh do wób Kristo wë y manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yuk do nahapäh do mahang y awäd bä, sa da hadoo y bahadoo, Jesus wë y manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk do ky nadaheeh do y ado bä ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yuk do y ky dahë had'yÿt hë. ²² Baad h'yy ganehot nä do sa hä, sa da ked'oo né yÿh, baad rah'yÿ kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hä. [§] Sahõnh hë ta wób rababok doo da, ti ked'oo né yÿh, sa wób Jesus wë y bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahõnh hë ta tii da y wën d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta hä hana do y gadoo hyb n'aa sahõnh hë ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bë hapäh né hë, ratsyym kasä bä kä, sahõnh hë rawaj'aa né hë paawä, jääm hë sét hë gadoo ta sãm, pooj jé kajaa doo. Taw'ääts hë bë waj'aah do hadoo j'aa ketsë do wajaah doo da, ta sãm bë gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵ Sahõnh hë tsyym kas'yÿ kar'ëen doo, baad rahyby n'aa matakëë. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsë do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejä né paawä ti nawayw hë. ^{**} Èër kä, èr wën hyb n'aa matakëë, nahänh do sãm èr gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado yÿh. Kep'uuk do daap hë hetuu do nahado yÿh. ²⁷ Dooh. Hä yÿ hë y ketuu hadoo,†† hup yÿ y taky daheeh hyb n'aa. Tii da hä yÿ hë baad y wën kan'yÿh,

yÿ kä ta sãm y nahasög hõm hyb n'aa, ta wób sa hä y maher'ood wät, y ma met'ëeg wät do jawén paa bä Jesus ky n'aa hanäm doo.

10

Taw'ääts hë Isaraéw buuj rabad'oo do paa èr nad'oo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Y karën bë hyb n'aa newë hahÿ wakän haa: Sahõnh hë èr wahë makü rababok paa ta ti wanakud yt hä. Sahõnh hë rabatsëg hõm ta ti akajar "Hahiin Doo" häd näng doo. ² Sahõnh hë nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-ääj hë Mosees sa wahë n'aa tabahadoo bä kä. ³ Sahõnh hë paa rabawa sa waa P'op Hagä Do hanaa.* ⁴ Sahõnh hë paa rabeëek naëng P'op Hagä Do hanaa. Pã hada do hadoo sa hä, P'op Hagä Do mo haj'aa gó ganyÿh do hä naa rabeëek. Kristo né hë paa ti pä. ⁵ Sahõnh hë tii d' rabadoo né paawä, P'op Hagä Do dooh tagenaag bä hajök do sa hä. Ti hyb n'aa hajök dejëp. Jé pad'yÿt hë banawäng doo bä sa kamag n'aa tawén nyy hõm.

⁶ Sahõnh hë ta ti bawäd wät, èr tama metëek do heen n'aa, nesaa do hä èr h'yyb nadäg wät hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bë tametëeh, kabarii hä bë h'yyb panadëek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahÿÿ da takerih ti ky n'aa: "Ehyy t'oonh mã rabawa, rabeëek hyb n'aa. Tii bä m' rabajäm, ramas'uunh",† näng kerih do hä.‡ ⁸ Èr tametëeh, ji naÿÿh hyb n'aa ji yÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hë, sét adëb bä, 23 miw dejëp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawäd wät do èr tametëeh, Kristo èr manetyy hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejëp aw'yÿ tég haj'aa mahÿÿj. ¹⁰ Bë h'yy kawapëen manä bë nu gabög wë, sa wób rabad'oo do paa da. Dejëp tii, P'op Hagä Do mejüü do ääs an'oo bä.

¹¹ Sahõnh hë ta ti bawäd wät paa èr wahë maküü hä, ta ti èr tama metëek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii däk èer, tagadëeg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, èr hyb n'aa matakëë hyb n'aa, baad èr kan'yÿh hyb n'aa, rabad'oo do paa da èr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawät ted'oo doo, taw'ääts hë baad tahyb n'aa matakëë, nesaa do tamoo nawät hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bë hä kametyy doo, ji sahõnh hë hä kametyy do hadoo né hë tii. Dooh ta wób

§ 9:22 Pooj jé 8.7 hä Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa näh, dooh baad Jesus hä rah'yÿ kadawuung nä bä do hyb n'aa. ** 9:25 Paw-Ro bawät noo gó, kas'yÿ do j'aa ketsë do nuu hä radasooht ta soog bag'aad kap'öøj däk doo, taj'aa ketsë do heen n'aa. Nawayw hë tatsawyy jëng ta ti sa soog, nawayw hë takarejää. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hä. †† 9:27 Baad takan'yÿh tahanäng pé ti ta hä hë taketuu do hadoo. * 10:3 Banawäng hënh rababok noo gó P'op Hagä Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneënh Manah. † 10:7 Esodo 32.6 ‡ 10:7 Kabarii hä rah'yÿ ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejä m' doo, ramas'uunh doo, sa äj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

hã kametty do bahãnh tado bã. Baad ji P'op Hagã Do kamahãh had'yyt hẽ. Dooh tah'y'y gajẽẽ hõm bã ji hã. Tahajaa né hẽ ta hã ji h'y'y kasadẽẽ bã. Dooh P'op Hagã Do an'oo bã ta bahãnh hadoo doo, bê nahajaa do bê tametty. Kametty do bê wẽ takajaa bã, bê da P'op Hagã Do masa, bê bahajaa hyb n'aa baad bê kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kã, najis haa, taw'ãats hẽ baad bê kanãh, kabarii hã bê h'y'y kae mahãnh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newẽẽ do bêẽh. Ti hyb n'aa, bê daaj hẽ bê hyb n'aa newẽ te hub tado bã hahy y erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagã Do ẽr j'aa etsẽ doo, ẽr bêẽk bã, sэд uuh had'yyt hẽ ẽer, Kristo majyyw ẽr gadoo bã. Pãw, Jesus hub heen n'aa ẽr ganebẽẽh bã, sэд uuh had'yyt hẽ ẽer, Jesus hub ẽr gadoo bã. ¹⁷ Hajõõ né paawã ẽer, sэт né hẽ pãw ẽr awa doo, ti hyb n'aa sэд uuh had'yyt hẽ ẽer. ¹⁸ Bẽ hyb n'aa newẽ Isaraew buuj rabahed'oo doo. P'op Hagã Do hã kan'oo dãk do hawẽh doo, sэд hã rah'y'y kata dãk P'op Hagã Do hã kanoo do hã. ¹⁹ Nyy d' y hanãng pẽh? Ji tavy ta tã kabarii hã ran'oo dãk doo? Kabarii edẽp y hanãng pẽ g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahy y d' y hanãng pẽ tii: Kabarii hã P'op Hagã Do sa h'y'yb gó nahapãh do ranoo doo, karap'ar h'y'yb nesaa do hã takan'oo dãk né hẽ tii. Dooh P'op Hagã Do hã takan'oo dãg tii. Hahy y da na-ãaj hẽ y her'oot: Dooh y karẽn bã karap'ar h'y'yb nesaa do weh'ẽeh do h'y'yb hataa bê hado bã. ²¹ Dooh bê haja bã pawóp hã bê h'y'yb dãng bã. Dooh bê haja bã bê eẽg bã Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanãng do uuh, karap'ar h'y'yb nesaa do hã kanoo do uuh na-ãaj hẽ! Dooh bê haja bã bê awa bã Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'ar hã kan'oo dãk do na-ãaj hẽ! ²² Ta tii d' bê adoo ná bã, bê karẽn apãh bê anoo P'op Hagã Do hyb n'aa jewẽs, tah'y'y kawajãan bê wẽ? P'op Hagã Do bahãnh bê ed'oo g'eeh bêẽh?

²³ "Sahõnh hẽ ji karẽn do ji hajaa ji moo wãd bã. Dooh ky n'aa jaw'y'yk do ji moo ge'y'ym pẽh", nãk bê wób. Te hub né paawã tii, dooh sahõnh hẽ baad ub ji hã. Sahõnh hẽ ji karẽn do ji haja né paawã ji moo wãt, dooh hajaa pé ge'y'ym pé paawã, dooh sahõnh hẽ ji hã masa pé P'op Hagã Do karẽn doo da ji bawãt do hã. ²⁴ Dooh ji karẽn do jawén ji awãd bã. Ta wób sa wẽ baad hadoo doo, ti né hẽ bê moo booh.

²⁵ Taw'ãats hẽ hahy y da bê bad'oo: Bẽ awẽẽ sahõnh hẽ rahesãm doo hẽnh naa. Bẽ eaaj manã n'y'y hẽnh naa tii. Bẽ an'oo manã bê h'y'yb bê taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa.

²⁶ Ta tii d' y wén edoo, hahy y da P'op Hagã Do kyy kerih do hyb n'aa: "Badãk hahy y h, sahõnh hẽ ta hã hanãng do na-ãaj hẽ, P'op Hagã Do ma." S

²⁷ Jesus hã h'y'y kana'eeh do om tatsyyd bã ta tób hẽnh ta sii mabawẽh hyb n'aa, makarẽn bã ti mabahõm. Taw'ãats hẽ mawẽẽ sahõnh hẽ. Man'oo manã a h'y'yb om taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hy y kã, hahy y d' bê ramaher'ood bã paawã: "Hahy kabarii hã kan'oo dãk do hahy ji tã", raher'ood bã, mawẽẽ manã d' tii bã, om aj'y'y maher'oot do hyb n'aa, ji h'y'yb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ãaj hẽ. ²⁹ Ta see h'y'yb hyb n'aa ti y bedoo, a h'y'yb hyb n'aa nado. Bẽ an'oo manã bê h'y'yb bê taky n'aa tapa, y hanãng. Hahy y da apãh bê kyyh hã y y: "H'ẽed hyb n'aa y an'oo bã ta see h'y'yb y taky n'aa tapaa y natavy do hyb n'aa, y awẽh do hyb n'aa? ³⁰ Y awẽẽ bã tã y y, ta hyb n'aa P'op Hagã Do hã y ky n'aa ets'ẽẽ wãt doo, h'ẽed hyb n'aa y raky n'aa tapaa, P'op Hagã Do wẽ tsebẽ doo me y bawẽh do hyb n'aa?", nãng apãh bê kyyh. ³¹ Hahy y da kẽh y bê hã: Taw'ãats hẽ P'op Hagã Do bê weh'ẽeh sahõnh hẽ bê moo bok do hã, bê awẽẽ bã, bê eẽg bã na-ãaj hẽ. ³² Bẽ moo boo manã baad nadoo do hã ta wób h'y'yb tatuk doo, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã, P'op Hagã Do karapee bê panang bã habong do rado bã na-ãaj hẽ. ³³ Y bad'oo doo da né hẽ, sahõnh hẽ ta wób y h'y'yb en'y'ym doo da bê bad'oo. Hã y y hẽ y h'y'y ken'y'ym do jawén nado y bawãt. Baad hadoo do ti y karẽn ta wób sa hã, sa h'y'yb tym bedẽp hyb n'aa Jesus Kristo wẽ kã.

11

¹ Taw'ãats hẽ y bawãt doo da bê babok, Kristo bawãt doo da y bawãt do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bã do ky n'aa hahy y h

² Y tsebẽ bê hã, y bê hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ do hyb n'aa. Y tsebẽ na-ãaj hẽ, bê y ma met'ẽeg wãt do bê ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hẽ, hahy y karẽn bê bahapãh: Kristo, sahõnh hẽ ajyy sa nu gabóg. Ajyy, y y sa nu gabóg. P'op Hagã Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ẽẽ bã, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagã Do ky n'aa ratabẽej bã na-ãaj hẽ, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehẽẽ bã tii hã. ⁵ Y y kã raky n'aa ets'ẽẽ bã, P'op Hagã Do ky n'aa ratabẽej bã na-ãaj hẽ, sa nuu ranajesu bã, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehẽẽ bã tii hã. Y y sa nuu rahab wãt do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ Y ynh nu

§ **10:26** Saaw-Mo 24.1. Sahõnh hẽ P'op Hagã Do hanaa tahanãng pẽ tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awẽẽ bã sahõnh hẽ. * **11:5** Paw-Ro bawãt noo gó, Korin panang bã rahap y y sa nuu, nesaa do ramoo boo bã. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa.

kanajesuu doo, taw'āāts hē ta sēen tagek'āā bēēh. Tanu meby n'aa nyy bā ŷȳj hā sa sēen ragekāā doo, rahab bēēh doo, taw'āāts hē sa nuu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagā Do pahuunh a'j'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagā Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. ŷȳj sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēēk.† ⁸ ŷȳnh hanaa nado a'j'yy. Aj'yy tahana ti ŷȳnh. ⁹ ŷȳnh hyb n'aa nado a'j'yy kapahuuj kån. ŷȳnh kapahuuj wāt a'j'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa nē hē, āas rahapāh do hyb n'aa na-āāj hē, taw'āāts hē ŷȳj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado nē paawā, Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hēnh nado ŷȳj ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hā. Sa m'aa hēnh nado ŷȳj sa mahānh. ¹² Ta ti ŷȳ wén her'oot, a'j'yy hanaa ŷȳnh ganyyuh doo da, ŷȳj hanaa ajyy na-āāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagā Do hanaa.

¹³ Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ŷȳj raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badāk hahȳy hā ji bad'oo doo, P'op Hagā Do anoo doo, ti na-āāj hē tametēēh hahȳy: Baad nado ajyy sa hā sa sēen dewēēt doo me raboo bā. Sēen dewēēt do ajyy hā tawaneh'ēēh do haj'aa. ¹⁵ Sēen dewēēt doo, ŷȳj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagā Do an'oo dāk ti sa hā, sa nuu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta ti hedoo do p'āā karēn do ky ked'aak do hā hahȳy da ŷȳ baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me āā adoo bā, P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh do panang wób hēnh habok do na-āāj hē, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rata-heb'ēēs do ky n'aa hahȳy

¹⁷ Hahȳy hā bē ŷȳ metēēk doo, dooh bē hā ŷȳ j'aa etsēē bā. Ta tii d' ŷȳ wén her'oot, teg'yyys baad nadoo do bē kahet'aa bā. ¹⁸ Pooj jé ŷȳ ky n'aa napāh, dooh m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ŷȳ ky daheeh ŷȳ rapanāk doo. ¹⁹ (Dooj ji ky sēēw its bā! Taw'āāts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagā Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametā dāk hyb n'aa.) ²⁰ Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wād bā bē awa doo. ²¹ Bē awa bā, dooh m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aa hā nā bā, ta wób a'oom kån ta bahānh reēēk do haj'aa. ²² Dooh g'eeh bē tób enā bā, bē yd wa péh, bē yd eēēk péh? Bē ty n'aa ges'yyk P'op Hagā Do hā h'yy ka'eēh do kahet'aa doo. Bē nu meb'yyh kas'uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ŷȳ bē hā? Bē ŷȳ j'aa etsē g'ee da ta

tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Dooh. Dooh né hē bē ŷȳ j'aa etsēē bā.

²³ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ŷȳ gadoo doo, ti né hē ti ŷȳ tabēj wāt do bē hā. Hahȳ né hē ti ŷȳ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majīl moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wāt do jawén paa bā, taganabāh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ŷȳ, bē hyb n'aa ŷȳ an'oo dāk do heen n'aa hahȳy. Hahȳy da d' bē bad'oo, ŷȳ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa”, nāng māh. ²⁵ Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ēnh uwa bēēh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ŷȳ, ŷȳ anoo do ŷȳ dajēp noo gó heen n'aa hahȳy. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hý jawén majyw ŷȳ hā ŷȳ ti tagadoo P'op Hagā Do ky dāng.‡ Hahȳ bē eēg had'yyt bā hý jawén, tii d' bē bad'oo ŷȳ bē hyb n'aa esee hyb n'aa”, nāng mā Jesus. ²⁶ Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuuj uuh bē eēg bā, bē her'ood hōm Jesus dajēp do ky n'aa p'aa hēnh tamatēēh bā kā.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh heēēk doo, nesaa do tamoo wād dāk tii hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub wē, ta majyyw wē na-āāj hē. ²⁸ Taw'āāts hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newē bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eēēk do pooj jé. ²⁹ Hahȳ hyb n'aa ta ti ŷȳ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eēg bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewē bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa nē hē hajōk bē mahang nahejooj boo, hajōk bē mahang nahēē enāh, ta wób dejēp. ³¹ Jesus heen n'aa ēr gadoo do pooj jé ēr daaj hē ēr hyb n'aa newē bā baad ēr h'yyb tado bā, dooh tii bā ēr P'op Hagā Do reja bā. ³² Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ēr hā ēr tama metēēk hyb n'aa, badāk hahȳy hā habong do ta hā h'yy kana'eēh do sa nemuun ēr tanarejāā hyb n'aa ta jawén kā.

³³ Ta tii kā, wakān haa, taw'āāts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. ³⁴ Bē bas'aa hā, taw'āāts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ēēs hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

ŷȳ kajaa bā kā, ky n'aa see ŷȳ baher'oot bē hā.

12

P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa

† 11:7 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'āāts hē ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā. ‡ 11:25 P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahȳ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kã wakãn haa, baad ÿ karên bê bahapãh P'op Hagã Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bê hapãh, p'ooj ub, Jesus hã bê h'yy kana'eeh ná noo gó, ta s'ee hênh bê rah'yyb mahüüm had'yyt hê, kabarii nedêp do hã bê h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karên bê bahapãh hahÿÿh: P'op Hagã Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bã. Dooh na-ããj hê ji haja bã, "Jesus né hê ti Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo", ji her'ood bã P'op Hagã Do Sahee hejój gó tanado bã ji hã.

⁴ Ti anãng hajõng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wãt doo, P'op Hagã Do Sahee anoo doo. Sét né hê P'op Hagã Do Sahee tahana tii hã. ⁵ Ti anãng ta wób hajõng ji mamasa doo. Ti hadoo né hê, jããm né hê sét ub Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, êr wê moo wãt doo. ⁶ Ti anãng hajõng ta wób ji hajaa ji moo wãt doo. Ti hadoo né hê, sét ub ti P'op Hagã Do ta ti ji hã hanoo doo, ta tii me ta wê ji moo wãt hyb n'aa. ⁷ P'op Hagã Do Sahee hã hana doo, sahõnh hã takan'oo dãk sahõnh hê Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hã P'op Hagã Do Sahee anoo tak'êp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hã P'op Hagã Do Sahee anoo h'yy ganãng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagã Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hã baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo ta wób tabaheeso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hã P'op Hagã Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo P'op Hagã Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo tabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee tado bã, sahee see tado bã ti her'oot doo. Ta see hã tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'êes hyb n'aa maa new'êe do sa hã. ¹¹ Sét né hê P'op Hagã Do Sahee sahõnh hê ta ti hanoo doo. Tah'yyb dãng doo da né hê sahõnh hê sa hã tabanoo tii.

Sahõnh hê êer, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hajõõ né paawã ji hã, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hê ji. Ti hadoo ênh Kristo hã, Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã. ¹³ Êr wób, Judah buuj. Êr wób, ta wób buuj. Êr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Êr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawã, êr nu kemuun bong P'op Hagã Do Sahee an'oo bã, sét Jesus hub hadoo êr bahadoo hyb n'aa. Sét né hê ti P'op Hagã Do Sahee êr gadoo doo.

¹⁴ Hajõng né hê ji hã hanãng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bã paawã: "Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bã", ji uuh had'yyt né hê tii, ta ti edo né paawã. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado

bã paawã: "Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bã", ji uuh had'yyt né hê tii, ta ti edo né paawã. ¹⁷ Sahõnh hê ji hã hanãng do ji matym tado bã paawã, nyy da paawã ji maa newêe tii bã? Sahõnh hê ji hã hanãng do ji nabuuj tado bã paawã, nyy da ji matsehÿÿk tii bã? ¹⁸ Sahõnh hê ji hã hanãng do ji uuh P'op Hagã Do bat'êég hõm ji hã, tah'yyb dãng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yyt hê tado bã paawã ji hã, dooh paawã ji hub had'yyt hê tado bã. ²⁰ Hahÿÿ da né hê: Hajõng né paawã ji hã hanãng do ji uuh, sét né hê ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bã taky hado bã ji moo hã: "Dooh hyb n'aa òm ÿ karên péh." Dooh na-ããj hê ji moo haja bã ji tsyym hã taky hado bã: "Dooh hyb n'aa òm ÿ karên péh." ²² Ta ti ji hã hanãng do uuh nahejooj is doo, ti né hê ti baad ji karên up doo. ²³ Ji uuh ji hã ky n'aa netsêeh doo, baad ji weh'êeh. Ta wób hã ji manetêeh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób ji metêeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagã Do benyyw hõm ji hã hanãng doo, ta ti ji hã hãd ky n'aa netsêeh hedoo do rakawehêe dãk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawên d'oo, ji hã takanety n hõm hyb n'aa, sahõnh hê ji hã hanãng do séd demuun baad rakahag'ããs hyb n'aa na-ããj hê. ²⁶ Sét hê ji hã hanãng do ji uuh nesaa do tahob bã, sahõnh hê séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehêe dãg bã, sahõnh hê ji uuh wób taw'ããts hê sa hã.

²⁷ Bê sahõnh hê, Kristo hub hadoo bêeh. Sét ken'yyh bêeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagã Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawên ta ky n'aa herot doo. Ta jawên ta ky n'aa ma mehetêk doo. Ta jawên rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh doo hajaa her'oot do na-ããj hê. ²⁹ Sahõnh hê g'eeh Jesus mejüü do had'yyt hê? Sahõnh hê g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hê? Sahõnh hê g'eeh ta ky n'aa ma mehetêk do had'yyt hê? Sahõnh hê g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hê? ³⁰ Sahõnh hê g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hê g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bã? Sahõnh hê g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabêj bã? ³¹ Dooh. Taw'ããts hê ji hajaa do P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ta bahãnh had'op do hã, ta wób masa do hã, bê h'yyb padãg. Pooj jé dó bê ÿ metêeh hÿÿ kã sahõnh hê ta bahãnh baad hadoo doo:

13

Ji kamahãn do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ajyy sa kyy me, ääs sa kyy me na-ääj hē y haja bā né paawā y her'ood bā, y kamanahän bā paawā, dooh taw'ääts hē tado bā. Jääm hē sapaar redas do ky hado däk y tii bā. ² P'op Hagä Do ky n'aa y haja bā né paawā y maher'ood bā, P'op Hagä Do Sahee hā y tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapäh do hā y h'yy ganyy bā paawā, sahõnh hē y hapëë bā paawā, tak'ëp y h'yy ka'eeh do hyb n'aa waëë hā y haja bā paawā y mejõ bā takahyÿd häng, ta wób y kamanahän bā paawā, daap paawā yÿh. ³ Sahõnh hē wë y hanäng do kas'uut do sa hā y an'oo bā paawā, daj yÿ hē paawā y kan'oo däk y rabaju tée, y kamanahän bā, daap paawā ti hā yÿ.

⁴ Kamahän do kanejäg. Kamahän do ky ennym. Dooh tah'yy kajewëets bā. Dooh ta hā hē taj'aa etsëë bā. Dooh takasabé bā. ⁵ Tawaneh'ëeh do nado. Dooh ta daaj hē takarën do jawén tawäd bā. Dooh nayyw hē takawaj'ään bā. Dooh tah'yy gaëej bā ta wób sa wë. ⁶ Dooh tasebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tasebé. ⁷ Kamahän doo, dooh tah'yy gajëë hõm bā. Ta wób hā tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahõnh hē tagadoo.

⁸ Kamahän doo, dooh tahëej bā. Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapäh do na-ääj hē. Ahänh da tii. ⁹ Da hē ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ääj hē, ta uuh uuh tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'äät do kaja bā ká, tii bā ká, dooh hyb n'aa ji karën wät pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahy hadoo tii: Y karapee noo gó, karepé raber'oot doo da y ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newëë doo da y hyb n'aa newëë paah. Y wah'ëë wät bā ká y eréd hõm ta ti karapee y h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ér hapëë nā bā P'op Hagä Doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo. Ta jawén da ér bahapäh baad ub ká, heh'äät ká. Da hē, jääm hē ta uuh y bahapäh. Ta jawén da, sahõnh hē y bahapäh ta hā, y P'op Hagä Do hapäh doo da né hē.

¹³ Hyÿ ká tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahän doo. Ji kamahän doo, sa bahänh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee hana do ky n'aa bód hahyÿh

¹ Taw'ääts hē kamahän do hā baad bē h'yyb padäg. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padäg na-ääj hē. Poojé, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padäg.

² Hahy hyb n'aa ta ti y wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagä Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napäh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yyim. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'üüm hyb n'aa. ⁵ Y karën paawā sahõnh hē bëeh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ëp y karën P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahänh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'üüm hyb n'aa, ti na-ääj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakän haa, bē wë y kajaa bā, kyy wób me bē y maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasa bā. Hā y P'op Hagä Do metëeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metëëk do ky n'aa bē y maher'oot do na-ääj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehyÿh do ky n'aa me, ji etën do ky n'aa me na-ääj hē tii d' bē y metëeh y hanäng pé tii, ta ti hedëp do nado né paawā. Baad ranetën bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'üüm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torõm-bet häd näng do hā. Nyy da g'eeh warahën rah'yy genā bā kaneb'oo doo hënh tanaëej bā, baad torõm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajõng ti anäng kyyh badäk hahyÿ hā. Baad ub sahõnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ Y kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, y ta s'ee hënh naa, ta s'ee hënh naa y ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ëp bē karën P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ääj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ëes do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā y ky n'aa etsëë bā, hëp y tym ti ky n'aa etsëë. Dooh y hapäh pé y her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' y bad'oo ti tahado

* 14:5 P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahänh, hajõng tamasa do hyb n'aa.

bä? Hahÿÿ da ÿ bad'oo: ÿ da ky n'aa etsëë hëp ÿ tym me, ÿ hapäh doo me na-ääj hë da ÿ ky n'aa etsëë. P'op Hagä Do ÿ ma ejäm da hëp ÿ tym me, ÿ hapäh doo me na-ääj hë. ¹⁶ Jääm hë a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsëë bä, nyy da öm raky masa ranahapëë bä maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsë, kyy wób me maher'oot doo, dooh ta wób tamasaa bä rah'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, sahõnh hë bë bahänh ÿ bahajaa kyy wób me ÿ maher'oot doo hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang, hä ÿÿ, taw'ääts hë ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ÿ her'ood bä ÿ ma metëëk bä, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahänh.

²⁰ Wakän haa, karepé h'yy gatamah do bë hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo doo hä. Taw'ääts hë wah'ëë h'yyb hadoo bëëh, ta ti hä. Taw'ääts hë nesaa doo hä bë h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah doo hadoo. ²¹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hënh naa do sa kyy me, ÿ maher'oot
da karapé haa.

Ti hadoo né hë da, dooh da raky dahé bä
ÿÿh”,[†]
näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kä, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hä h'yy kana'eeh doo metëë n'aa, ta hä h'yy ka'eeh doo metëë n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hä h'yy ka'eeh doo metëë n'aa tii, ta hä h'yy kana'eeh doo metëë n'aa nado. ²³ Séd hä Jesus hä h'yy ka'eeh doo rakata bä kä, kyy wób me sahõnh hë rer'ood bä paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hä h'yy kana'eeh doo na-ääj hë tajëë suun bä tii bä, sahõnh hë bë meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, nahapäh doo na-ääj tajëë suun bä P'op Hagä Do ky n'aa sahõnh hë rer'ood nuuj jé, kametä däk tii bä ta hä nesaa doo ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety däk tii bä sahõnh hë bë her'oot doo hyb n'aa. ²⁵ Kametä däk tii bä sahõnh hë ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newëë doo pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsë hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hë bë mahang”, näng da.

²⁶ Wakän haa, taw'ääts hë hahÿÿ da bë bad'oo bë kahet'aa bë: Ta see P'op Hagä Do hä tama ejäm, ta see ma metëëk P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hä tametëëh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ëës kyy wób me kaher'oot doo nyy d' tahanäng péh. Taw'ääts hë sahõnh hë ta tii

d' ji bad'oo, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ²⁷ Kyy wób me raher'ood bä, jääm né hë pawóp hë, tamawoob hë ti her'oot. Taw'ääts hë sét ken'yyh raber'oot. Tii bä, taw'ääts hë ta see tab'ëës nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bä ta ky n'aa tab'ëës doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëës doo, taw'ääts hë bag hënh tabasoooh bë kahet'aa bä kyy wób me her'oot doo. Taw'ääts hë ta m'aa hënh, ta tób hënh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ääts hë pawóp hë, tamawoob hë raher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ääts hë ta wób ramatakëë, ta ti taher'oot doo baad tado bä. ³⁰ Sa mahang hat'oönh doo gadoo bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ääts hë pooj jé her'oot doo ky ym, ta ti hasooh doo ber'oot hyb n'aa kä. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bë sahõnh hë bë ma kametëëk hyb n'aa, bë h'yyb hedo magyys hë hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy gatamah doo, rahajaa ragadaa bä rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Doooh P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hë kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo doo ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo jé pad'yyt hë habong doo rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ääts hë ÿÿj dooh rer'ood bä séd hä rakahet'aa bä. Taw'ääts hë bag hënh rabab'ëëh. Doooh taw'ääts hë tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'ääts hë ÿÿj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo her'oot doo da. ³⁵ Tanyj bä sa hä reaanh doo, taw'ääts hë sa tób hënh sa patug hä rabeaanh, dooh taw'ääts hë tado bä doo hyb n'aa ji kahet'aa bä ÿÿj rer'ood bä.

³⁶ Bë hanaa bë ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanäm doo? Jääm hë bë tii, ta ti gadoo doo bë ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hä pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo doo ted'oo doo, taw'ääts hë tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü doo né hë ti ÿ erii wät doo. ³⁸ Hahÿÿ manatakëë doo, dooh né hë ji hyb n'aa p'eed bä tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kä, wakän haa, taw'ääts hë P'op Hagä Do ky n'aa bë her'oot doo hä bë h'yyb padäg. Bë medug manä kyy wób me rer'ood bä. ⁴⁰ Ti hado né hë paawä, baad bë adoo ti ta tii, ta tyw n'aa näng bä.

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, wakän haa, ÿ karën bë hyb n'aa eese Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo bë ÿ ma met'ëëg wät doo paah, bë gadoo doo paah. Ta ti né hë bë h'yy ka'eeh doo mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanäm doo ed'ëep bë h'yyb tym P'op

[†] 14:21 Isajas 28.11-12

Hagā Do wē, baad bē hyb n'aa matakā bā tii, bē neréd bā ŷ ma metēek do ky n'aa. Tii d' tanado bā, daap bē h'yy ka'eeh.

³ Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa ŷ gadoo do ti bē hā ŷ tab'ēēs doo. Hahŷ né hē tii: Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām, P'op Hagā Do kyy kerih do ta pooj jé ta her'oot doo d' né kā. ⁴ Ti m' radakā jēng, ti m' tamawoob dāg kā ta ā kā taganā wāt p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né kā. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wād kán. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hā takasee ēnh. ⁶ Ti bahānh mäh, séd noo gó 500 ta ma matēg sa hā takas'ee wād kán. Hajōng sa wób ed'ēep ná hahŷ ŷ berih bā. Hap'ēeh do wób radejēb kán. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hā, sahōnh hē tamejūū do hedoo do sa hā na-āāj hē. ⁸ Tagadēeg ub takas'ee kán hā ŷŷ, ŷ ajān s'oo hadoo do hā. ⁹ Sa yd jé had'os do ŷŷh, Jesus mejūū do sa mahang. Doo paawā ŷ ramaneēēj bā Jesus mejūū doo, P'op Hagā Do karapee ŷ rejāā do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hē, ta mejūū do see da hē ŷ wén hado dāk, P'op Hagā Do ky ennym do hyb n'aa hā ŷŷ. Daap hyb n'aa nado ta ti hā ŷ taky ennym doo. Doo. Ta wób moo bok do bahānh ŷ moo wād wāt. Ti hadoo né hē, dooh ŷ tado bā ti moo wāt doo. Hā ŷ P'op Hagā Do ky ennym do hanaa tii. ¹¹ Hŷŷ kā ŷ tado bā bē hā maher'ood wāt doo, ta wób rado bā, ti né hē ti ta ky n'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

Jesus ganā wāt do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahŷŷh

¹² Kristo ganā wāt āā her'ood bā, h'ēēd hyb n'aa dooh ji ganā bā dejēp do mahang bē wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bā ta ti bē wób her'oot doo, ji ganā bā paawā, Kristo na-āāj hē paawā dooh paawā taganā wād bā tii bā. ¹⁴ Kristo ganā wād bā paawā, daap paawā tii bā āā maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-āāj hē paawā bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganā wād bā paawā, noo kanesa do paawā āā tii bā, Kristo ganā wāt P'op Hagā Do an'oo bā āā ma metēek do hyb n'aa. Dejēp do ganēnā bā paawā, dooh Kristo ganā wād P'op Hagā Do an'oo bā paawā. ¹⁶ Dejēp do ganēnā bā, dooh paawā Kristo ganā wād bā. ¹⁷ Kristo ganā wād bā paawā, daap hē paawā bē h'yy kae dāk ta hā. Ti tahado bā paawā, dooh na-āāj hē takawug bā nesaa do bē h'yy tym gó hanāng do paah. ¹⁸ Te hub tado bā paawā ta tii, gawatsig hōm paawā Kristo hā h'yy ka'eeh do sa makūūh. ¹⁹ Jāām hē da hē, badāk hahŷŷ do ji bawāt nā bā Kristo

hanaa ji gahēen bā, tii bā taw'āāts hē paawā tak'ēp, sahōnh hē mahānh, ēr rat'yyd mehŷŷn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganā wāt né hē dejēp do mahang P'op Hagā Do an'oo bā. Pooj jé dejēp do mahang ganā wāt do tii. Ta wób na-āāj hē genyyh do metēē n'aa tii. ²¹ Hahŷ hyb n'aa ŷ wén her'oot tii: Sēt hē aj'yy ji dajēp do du na doo. Ti hadoo na-āāj hē sēt hē aj'yy see ji ganyyh do dejēp do mahang du na doo. ²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp. Ti hadoo ēnh Kristo hyb n'aa kā sahōnh hē ragenyyh da. ²³ Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganā wāt do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bā kā, ta hā h'yy ka'eeh do ragenā boo kán da. ²⁴ Tii bā kā, badāk hahŷ gawatsik do kaja kán. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bā sahōnh hē mejūū do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē bag'āās do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapāh do sa hā na-āāj hē, tii bā tabag'āās do Kristo bahaēēj kán da P'op Hagā Do ta Yb hā kā. ²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta majŷŷ hā taj'aa ketsē bā kā. ²⁶ Tagadēeg ub kā majŷŷ tagawats'iiik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagā Do an'oo bā tabag'āās hyb n'aa."* "Sahōnh hē tabag'āās" tabaher'oot bā, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bā tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'āās doo. ²⁸ Takajaa bā kā sahōnh hē Kristo bag'āās doo kā, ti noo gó kā, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadāg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hŷŷ kā, ji ganā bā paawā, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do ganēnā bā paawā, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganā bā paawā, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ŷ ahoop doo. Ji ganā wāt do hyb n'aa ŷ wén gadoo Jesus hyb n'aa ŷ ahoop doo. ³¹ Dajēb gó had'yyt hē ŷ bawāt tak'ēp ŷ rarejāā do haj'aa. Né hup ŷ né ta ti ŷ her'oot do bē wén hapāh, ŷ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ēr Wahē N'aa hyb n'aa. ³² H'ēēd hyb n'aa ŷ kamety wāt paa ajyy tabanas'aa hedoo do sa sii Epeso panang bā, jāām hē badāk hahŷŷ hā ji hawāt do hā ŷ h'yyb dāg bā paawā, ji ganā bā paawā? Ji ganā bā paawā, se hub né hē paawā hahŷŷ da sa ky hetēg: "Hamāh, ēr awēeh, hamāh, ēr eēg jati ēr dejēb kán do hyb n'aa."‡

* 15:27 Saaw-Mo 8.6 † 15:29 Dooch ji hapēē bā ta tii d' hed'oo doo. Dooch Paw-Ro met'ēēg bā dejēp do hyb n'aa ji nu kemuun bā. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganā wāt do ky n'aa. ‡ 15:32 Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganā bā paawā, se hub né hē tii bā paawā raher'oot doo.

³³ Bê an'oo manâ bë rawad'ii. "Nesaa do moo heb'oooh do sii ji awâd bâ, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawâ ji bawât pooj jé." ³⁴ Taw'âats hê p'aa hênh bë h'yyb bë an'oo baad hadoo do hâ. Bê moo boo manâ wâd nesaa doo. Ta ti ý wén mejüü, bë wób ranahapâh do hyb n'aa P'op Hagâ Do sa h'yyb gó. Bê nu mebyy bok hyb n'aa ý wén her'oot tii.

³⁵ Hahÿÿ da apâh da ta wób rabeaanh: Nyy da dejêp do paa ragenâ bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heaanh do tiil! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganâ bâ ta bóg nadajêb bâ. ³⁷ Tirigi tym, joom tym wób na-âäj hê ji ejoom bâ, dooh ta gajewêe tado bâ ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagâ Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dâng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawêe bâ. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ênh ti anâng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'êeng dab, ta see hadoo taw'êed dab, ta see hadoo na-âäj hê tah'ÿÿb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wê hâ habong do bag. Ta wób hedoo badâk hahÿÿ hâ habong doo. Ta see hadoo wê hâ habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badâk hahÿÿ hâ habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papÿÿj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagóoh. Sagóoh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejêp do mahang ji ganyyh do hâ. Karejãã ji kamag ji dakâ jêng doo. Taganyyh bâ kâ, kanarejâ wâd. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakâ jêng bâ. Tak'êp tabahetsooh taganyyh bâ kâ. Nahejooj its ji dakâ jêng bâ. Hejooonh taganyyh bâ kâ. ⁴⁴ Dab nâng ji kamag ji dakâ jêng doo. Taganyyh bâ kâ, papuuj dâg ji hub P'op Hagâ Do Sahee ed'êep doo. Ji hub dab nâng do tanyy bâ, tii b' ti anâng na-âäj hê ji hub papuuj P'op Hagâ Do Sahee ed'êep doo. ⁴⁵ Hahÿÿ da takerih doo gó: "Jããm pooj jé aj'yy, Adâw, hedêb geêt doo." ⁴⁶ S Tagadêeg ub Adâw hedoo doo, Kristo, ji edêp do hanoo do Sahee hado dâk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dâk ji hub dab nâng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagâ Do Sahee ed'êep doo. ⁴⁷ Jããm pooj jé aj'yy, badâk hahÿÿ hâ tsâng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hÿ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badâk hahÿÿ hâ habong doo, Adâw k'âats gó hana do hadoo ti sahõnh hê. Hÿ pong jé hana do hadoo da êr hub papuuj hÿ pong jé naa êr gadoo doo. ⁴⁹ Da hê, badâk hahÿÿ hâ êr babok nâ bâ, Adâw hadoo nâ êer. Ti hadoo né hê da, ti awât ti noo gó, hÿ pong jé hana do hadoo da êer.

⁵⁰ Hahÿÿ ti ý her'oot, wakân haa: Dab nâng doo, majyyw nâng doo, dooh da tanu deê bë P'op Hagâ Do bag'âas bâ. Karejãã doo,

dooh tagadoo bâ nadajêp doo. ⁵¹ Bê hyb n'aa matakâ da! Bê ý maher'oot ji nahapâh do hâ: Dooh êr sahõnh hê êr dejêb bâ.** Ti hadoo né hê, sahõnh hê êr da kawereem. ⁵² Nayyw hê ti ji kawareem doo, ji ty watsig wâd sii hê, tagadêeg ub torôm-bet had nâng do ky ganyyh bâ kâ. Torôm-bet ky ganâ sii hê da sahõnh hê Jesus hâ h'yy ka'eeh do dejêp do paa ragenâ boo kân da. Ta ti dooh radejêb boo bâ kâ. Ti êer kâ, ti noo gó hedêp nâ doo, êr kawereem boo kân, hedêb had'yyt do êr gadoo hyb n'aa kâ. ⁵³ Karehejãã do kawareem da kanarejãã do hâ. Dejêp do kawareem da nadajêp do hâ kâ. ⁵⁴ Ta ti bawât bâ kâ, karehejãã do kawareem bâ kâ kanarejãã do hâ, dejêp do rakawareem bâ kâ nadajêp do hâ kâ, tii bâ kâ hahÿÿ kerih do ky dâng do paa kâ kaja kân:

"Dajêb gawatsig kân.

Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsêe kân ta hâ."^{††}

⁵⁵ "Dajêb, ny maj'aa ketsê doo?

Dajêb, ny a hejój ji mamarajejãã doo?"^{‡‡}

⁵⁶ Nesaa do ji moo wât doo, ji hyb n'aa newêe doo, ti né hê dajêb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wât do hejój. ⁵⁷ P'op Hagâ Do hâ êr j'aa etsê. Ti né hê hanoo êr j'aa ketsê doo, Jesus Kristo êr Wahê N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kâ, wakân haa ý kamahân doo, taw'âats hê bë h'yy kahejój. Bê an'oo manâ bë tahewaato do hâ, bë h'yy ganejê hõm hyb n'aa. Taw'âats hê bë moo boo had'yyt hê Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do wê sahõnh hê bë wê hanâng doo me, daap hê nado ti Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do wê bë moo bok doo, bë bahapâh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajêer n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kâ, P'op Hagâ Do karapee Judah hâj n'aa bâ habong do ji masa do dajêer n'aa ky n'aa bë ý ma erih. Taw'âats hê Garata hâd nâng do hâj n'aa hênh habong do Jesus hâ h'yy ka'eeh do ý mejüü doo da, bë na-âäj hê tii d' bë bad'oo. ² Taw'âats hê sét met'uuh hâ ken'yyh bë betyn hõm tsyt hê bë dajêer uuh bë gadoo do pénh. Hajõng tado bâ bë gadoo doo, hajõng do ta uuh bë betyn hõm tsyt hê. Kanahên d'os hê tado bâ, dooh denaa hê. Taw'âats hê bë ata ý kajaa do pooj jé. ³ Tii bâ, ý kajaa bâ kâ, ý erih do ý mejüü da ajyy ta ti dajêer Jerusarênh hênh ratajoooh do bë asêew hõm do sa sii, baad t'ii hênh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'âats hê tado bâ, ý na-âäj hê ý ahõm. Ý d' rahadaa hõm tii bâ.

§ 15:45 Genesis 2.7 ** 15:51 Jesus matêéh noo gó ta hâ h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taker'oot. †† 15:54 Isajas 25.8

‡‡ 15:55 Osejas 13.14

⁵ Ț h'yyb dāng Masedonija hāj n'aa Ț jatsēk. T'īi hēnh Ț bewād nā do jawén paa bā, bē wē Ț bahōm kán bē Ț baheg'āās hyb n'aa. ⁶ Badawēēt apāh da Ț bawāt bē pa. T'īi hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēēr Ț tab'ēēs. Tii bā Ț bē masa da Ț bahōm hēnh. ⁷ Dooch Ț karēn bā Ț h'yy kajōh gó bē wē Ț beg'āās doo, ti hyb n'aa nanyw hē Ț wén nahōm nā bē wē. Ț karēn paawā badawēēt Ț bawāt bē pa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā tii. ⁸ Ti nuuj jé Ț baym da babā Epeso panang bā, jām Pēn-Tekos hād nāng do kajaa bā kā. ⁹ Tyw n'aa nāng babā hā ȚȚ, baad Jesus ky n'aa Ț beher'oot hyb n'aa, hajōk né paawā Ț raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bā bē wē, taw'āāts hē baad bē gadoo bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hā. Tii d' Ț wén etsēē bē hā, Ț moo wāt doo da Tsimoot moo wāt na-āāj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. ¹¹ Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesygy Tsimoot hā. Taw'āāts hē hanām doo gó bē kedēē hōm, wē Ț tababaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāān wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii takajaa Ț gada.

¹² Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Aporos hād nāng do hā kā. Tak'ēp Ț betseē ta hā, tabahōm hyb n'aa Ēr wakāān sa sii bē rabahehēēn bā. Dooch m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m' tabahōm.

¹³ Taw'āāts hē baad bē kanāh. Taw'āāts hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eȚȚm manāh. Bē h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'āāts hē kamahān gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapāh, Es-Tepanas ta tób yt hā haj'eenh do sii hē jāām hē pooj jé ti Akaja hāj n'aa bā Jesus hā rah'yy kae padēēk doo. Bē hapāh nyy da ramasa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Tak'ēp Ț betseē bē hā, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-āāj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hā moo b'ook doo. ¹⁷ Ț h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo hād enāh do bē wē naa wē Ț rakajaa bā kā, bē jawén buuj, hā Ț ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad Ț rah'yyb en'yyim, bē rah'yyb en'yyim doo da. Taw'āāts hē bē weh'ēēh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do Asija hāj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ȚȚm Pisiir hād nāng do daheeh, bē nemuun sēd hā h'yyb hedoo do Jesus Kristo hā, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē m' raky

n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hā.

²¹ Ț Paw-Ro, moh ȚȚ me ti hȚ Ț berii kán:*

Bē Ț hyb n'aa esee. ²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahān doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ Ț karēn, Jesus, Ēr wahē n'aa ky enyym bē hā.

²⁴ Ț kamahān bē sahōnh hē nemon ȚȚ sēd hā h'yyb hedoo do Kristo Jesus hā. Jāām hē kā.

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kán. Tagadēēg ub kā, tabahajaa bā kā, Paw-Ro gadoo terih do nahēēh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hā rabahapāh, Paw-Ro kyhh né hē sahōnh hē ta tii hā kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapāh.

2 Korin Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korin hãd nang doo bã habong do hã ta jawen Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedeng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karèn do hyb n'aa ÿ tanaeënh doo, Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ær hÿÿj hadoo do Tsimoot hãd nang do sii bẽ ÿ edeng bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korin hãd nang do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nang do hãj n'aa bã P'op Hagã Do tsyt hẽ ta wẽ tabasẽew hõm do ãã edeng na-ãj hẽ.

² ÿ karèn P'op Hagã Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do na-ãj hẽ ky en'ymm bẽ hã. ÿ karèn baad bẽ rah'yyb en'ymm.

P'op Hagã Do ji tah'yyb en'ymm do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ãats hẽ er j'aa etsẽ P'op Hagã Doo, er Wahẽ N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehün doo. Ti né hẽ P'op Hagã Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadẽẽ bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb n'aa ãã h'yyb en'ymm hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadẽẽ bã, ãã hã P'op Hagã Do h'yyb en'ymm doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabès doo da, ãã wẽ tabès na-ãj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do er tah'yyb en'ymm doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb en'ymm hyb n'aa tii, bẽ bedep hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ãj hẽ. P'op Hagã Do ãã tah'yyb en'ymm bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'ymm doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapãh bã, bẽ da h'yyb en'ymm bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hã da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ãj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapãh hahÿ bẽ hã: Æã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagã Do h'yyb en'ymm do bẽ gadoo ãã nemuun na-ãj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapãh, nesaa do bẽ ahob né paawã.

⁸ Wakãn haa, ÿ karèn bẽ bahapãh tak'ep nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ep né hẽ ti nesaa do ãã hã kamety doo. Dooh ãã haja wãd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edep doo. ⁹ Æã d' dejep ãã ed'oo

paa ãã h'yyb gó. Æã wẽ ta ti wén wãd wãt, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadã hyb n'aa, P'op Hagã Do hã, dejep do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadã hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ ti, dajeb mahãnh ãã tedëeb wãt doo. Æã d' ted'ëep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ëep hÿ jawen ¹¹ ãã bẽ massaa bã, ãã bẽ ky n'aa etsẽ doo me. Tii bã kã, hajök raj'aa etsẽ da P'op Hagã Doo, ãã ted'ëep do hyb n'aa, hajök do sa kyyh P'op Hagã Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ëed hyb n'aa tawen ky kahÿÿd wãt sa hã ky n'aa hahÿÿh

¹² Hahÿ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madãk doo me nado ãã baboo bong bẽ mahang, ta wób sa mahang na-ãj né hẽ. Baad ãã h'yyb metëeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejẽn bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagã Do ky en'ymm do hyb n'aa ãã wẽ. Dooh badãk hahÿÿ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejẽn pé bẽ ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hẽ bẽ ÿ ma erii wãt do ky n'aa, nyy d' tahanãng pé. Bẽ ner'oot doo, bẽ maa napãh do na-ãj né hẽ, ti né hẽ. Dooh kejẽn péh. Hÿÿ kã, bẽ hãd hapëẽ dãg né paawã ãã h'yyb, ÿ gada da baad ãã h'yyb bẽ bahapãh nã, Jesus Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kã, ãã hyb n'aa bẽ h'yy kasab'ee hyb n'aa, bẽ hyb n'aa ãã h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hëp ÿÿ bẽ hapãh ÿ ed'oo do hyb n'aa, hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh ÿ ed'oo do hyb n'aa na-ãj hẽ, ÿ hyb n'aa newẽ däk paa bẽ ÿ bahehëen Masedonija bã ÿ kajaa do pooj jé. ÿ hyb n'aa newẽ wãt paah, pawóp nuu me bẽ ÿ bahehëen paawã, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bẽ hã paawã. ¹⁶ ÿ h'yyb dãng paa Masedonija hënh ÿ mahõm me bẽ ÿ bahehëen, ÿ matëeh me na-ãj hẽ, ÿ bẽ masa hyb n'aa Judah hãj n'aa hënh ÿ bahõm bã. ¹⁷ Tii d' né ÿ h'yyb dëe paawã, ÿ ky kahÿÿd wãt. Daap ÿ h'yyb dãng bẽ ed'oo g'eeh, ÿ wén ky kahÿÿd wãt? J'ooj madãk doo me bẽ ed'oo g'eeh "ÿÿ" ÿ banãng, hëp ÿÿ gó "doo"? Ky kahehãt do bẽ ed'oo ÿÿh? ¹⁸ Bẽ hã ÿ her'oot doo, ta ky n'aa bẽ ÿ maher'oot do na-ãj né hẽ, ky kahÿÿt do nado. P'op Hagã Doo, ji hã ky kaneh'ÿÿt doo, ji hã h'yy kaneh'ÿÿt doo, hapãh te hub né hẽ ÿ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagã Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bẽ mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ÿ maher'oot doo, dooh taky kahÿÿd bã ji hã. Taky dãng doo, ti né hẽ tamoo wãd had'yyt hẽ. Ti hadoo ããh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ji hã, Kristo moo wãd wãt. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do er j'aa etsẽ bã, "ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãats hẽ",* er wén nang ta hã, Jesus Kristo hãd gó. ²¹ P'op Hagã Do né hẽ ti, ããh,

* **1:20** P'ooj ub, da hẽ na-ãj nã, P'op Hagã Do ji j'aa etsẽ bã, Amen ta wób resok. "ÿÿ. Ti d' né hẽ. Taw'ãats hẽ" tahanãng pé ti amen.

bé na-ãaj né hē baad tah'yyb ta dāk do Kristo hā, ér h'yy kanerét hyb n'aa ta hā. Āã hā tah'yyb dāng, tsyt hē ta wē āã moo bok hyb n'aa. ²² Ēr ta ma dāg tan'oo bā. Tan'oo dāk dó ér h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, h'ý pong jé ér gadoo do metéé n'aa.

²³ P'op Hagā Do hā ý ky dāng hah'ýh: Bē hyb n'aa né hē, bē ý nahajēm hyb n'aa, bē panang hēnh ý wén nahōm wāt p'aa hēnh. Né hup ý né hē ti ý her'oot doo. ²⁴ Bē āã karēn āã mejūū hyb n'aa nado bē h'yy kaha'eeh do hā ý wén nāng ta tii. Baad bē h'yy kae dāg kán Jesu hā, āã hapāh. Jāām hē āã karēn bē āã masa, baad bē tsebē hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hēp ýý gó ý ky hadoo hah'ý da: "Dooch ý ahōm wād bā sa wē ý bahehēen hyb n'aa", nāng ý hēp ýý gó. Dooch ý karēn bā bē ý bahehēen do bē h'yy ketón tan'oo bā.* ² Bē h'yy katón do ý an'oo bā paawā, jaa hanaa tii bā ý tsebē doo? Bē né hē ti tsebē do hanoo do hā ýý. ³ Ti hyb n'aa né hē, pooj jé bē ý ma erii wāt doo gó, ta tii da bē ý wén ma erii wāt, bē wē ý kajaa bā ká, ý h'yy katón bē an'oo mahānh hā ýý, bē paawā ti tsebē do hanoo do hā ýý. Ý tsebē doo da bē da tsebē nemon ýý, baad ý gada bē sahōnh hē wē. ⁴ Tak'ēp ý h'yy katón doo gó, ý aoot doo me ta ti bē ý ma erii wāt paah. Bē h'yy katón ý an'oo bā do hyb n'aa nado bē ý wén ma erii wāt, pooj jé ý erii wāt do hā. Bē ý wén ma erii wāt, tak'ēp bē ý kamahān ý erii wāt do hā bē bahapāh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hah'ýh

⁵ Ta ti aj'yy, bē mahang ji h'yy katón do du na doo, ý had'yyt hē nado ti h'yy katón tan'oo bā. Hajōk bē wób h'yy ket'oon tan'oo bā. Dooch ý karēn bā ý her'ood bā, bē sahōnh hē bē h'yy ket'oon tan'oo bā, ta bahānh ý naher'oot hyb n'aa. ⁶ H'ýý ká, ta ti aj'yy hā ká, jāām né ti hajōk bē wób ta hā nesaa do ky n'aa etyy doo.[†] ⁷ Taw'āats hē bē hyb n'aa mabaan h'ýý ká tamoo wāt do paah. Taw'āats hē bē h'yyb enāw ta hā, tah'yy ganajēē hōm hyb n'aa tak'ēp tah'yy katón do an'oo bā. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ēp ý bētsēē bē hā, bē metēēh hyb n'aa ta hā bē kamahān doo. ⁹ Bē ý wén ma erii wāt paah, aj'yy nesaa do moo wād wāt do bē ky n'aa etyy hyb n'aa,

* **2:1** Korin buuj Paw-Ro bahehēen bā paawā ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawā baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wāt. † **2:6** Jāām né ti Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehīn wāt do hyb n'aa, nesaa do teréd hōm do hyb n'aa. ‡ **2:11** Ji kanarēn bā ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hā, Nesaa Do Yb hā ji anoo ti bā ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'āats hē ji mabaan ji da hadoo do moo wāt doo. § **2:14** Rakaneb'ooch do jawén paa bā, raj'aa ketsē bā, tsebēe gó Roma buuj sa warahēn wahē n'aa sa warahēn sii hē rakametēēh rabajēk bā panang hēnh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hē ratabēs bā buu benyym do bewād dāk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm Jesu ky n'aa ta her'ood hōm doo. Warahén sa wahē n'aa j'aa ketsē do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagā Do mahūūm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesu mejūū do na-ãaj hē, ta t'aah j'aa ketsē do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa.

** **2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hēnh hah'ūūm doo.

bē ý metyy hyb n'aa, ý bahapāh hyb n'aa ý bē ky dahé bā. ¹⁰ Bē hyb n'aa mabaan bā ta ti aj'yy moo wād wāt do paah, ý na-ãaj da ý hyb n'aa mabaan ta hā. Ý hyb n'aa mabaan doo, tanyy bā ý hyb n'aa mabaan péh, ý hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bē hā. ¹¹ Tii da ý wén d'oo, Nesaa Do Yb ér tawanadii hyb n'aa.‡ Baad ér bahapāh né hē nesaa do tahy hyb n'aa newēē do ji hā.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hah'ýh

¹² Panang Torowas hād nāng doo bā ý kajaa bā Kristo ky n'aa hanām do ý maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa nāng ta tii bā hā ýý, baad ý maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bā. ¹³ Ti hadoo né hē, dooh baad tado nā bā hēp ýý, Tiit, hāj ý hadoo do tii bā ý mamuun ý ed'oo doo, ý naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ý kedēē hōm sa hā. Ti Masedonija hāj n'aa hēnh ý bahōm kán, Tiit ý besoos hyb n'aa.

J'aa ketsē do ky n'aa gó Paw-Ro eh'ūūm do ky n'aa hah'ýh

¹⁴ P'op Hagā Do hā ý j'aa etsē, āã tamahūūm hadoo had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsē do tametēēh bā ká. Jé pad'yyt hē, āã hyb n'aa P'op Hagā Do maher'ood hōm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hē bewād dāk do hadoo. § ¹⁵ P'op Hagā Do hā, Kristo buu benyym do hadoo āã banesaa do mahānh hedēp do sa mahang, banesaa hēnh hah'ūūm do sa mahang na-ãaj né hē. ¹⁶ Banesaa hēnh hah'ūūm do sa hā, ** dajēp do babuu hadoo āāh. Banesaa do mahānh hedēp do sa hā, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hā, hedēp do babuu hadoo āāh. Dooch hajaa pé ta daaj hē ta hejój gó ta ti tamoo wād bā. ¹⁷ Āã wén hajaa tii, P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa āã hā. Dooch ta sām jawén āã maher'ood hōm P'op Hagā Do ky n'aa, hajōk ta wób rabahed'oo doo da. Séd āã h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āã baher'oot P'op Hagā Do matym gó, P'op Hagā Do mejūū do āã bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hēnh āã daaj hē āã j'aa etsē bē ed'oo g'eeh ta ti ý erii wāt do hyb n'aa? Āã hyb n'aa karēn g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, āã

manaab bë hä sa mo haj'aa kerih doo, rerii wät do bë ner'oot jawén paa bä, baad ää bë gadoo hyb n'aa? Bë mo haj'aa kerih do ää hyb n'aa karën pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hënh baad ää ragadoo hyb n'aa? Doo. ² Doo hyb n'aa ää karën pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad ää ragadoo hyb n'aa sa wë. Bë hä né hë sahõnh hë rabahapäh nyy da ää babok, nyy da ää ma metëék. Baad däg bë baboo däk bë ää ma met'ëég wät do hyb n'aa rabahapäh bä, ää d' ragadoo. Baad bë babok do hä ää h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hë: Bë hä Kristo ky n'aa ää ma met'ëég wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bëëh, ta wób hä kametä däk doo. Doo ta nahëë me kerih do tado bä tii. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do Sahee bë h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, y hanäng doo. P'ooj ub, pä gatebak do hä takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hyy kä ji h'yyb gó tabawäd däg kån, ji tah'yyb mahüüm hyb n'aa.

⁴ Bë ää ma met'ëég wät do hyb n'aa, Kristo hä bë h'yy kae padëék baad ää bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bä. ⁵ Ti hadoo né hë, ää daaj hë hyb n'aa nado tii. Ää daaj hë, dooh ää hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa ää hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo ää hä, papuuji taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa ää bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuji taky n'aa enooh doo. Papuuji hä, P'op Hagä Do Sahee moo wät hyy kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* Papuuji taky n'aa enooh do hä kä, ji h'yyb tym ted'ëep P'op Hagä Do Sahee an'oo hä kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatebak do hä kerih do paah. Dajëb hä ji taky n'aa ety né paawä, gabarëeh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraëw buuj rahaja bä bap peej Mosees mamets rahegää bä ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëeh do ta mamets hä kametëeh do kahäj né paawä. ⁸ Hyy kä, tak'ëp ti bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuji ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bä paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hä ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bä ta bahänh baad ub,

tabahetsooh hyy kä papuuji taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ëp né hë ta bahänh baad ub, tak'ëp ta bahänh tabahetsooh ta ti papuuji ji hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hä ji mety bä, dooh wäd its hyy kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarëeh do mahang kaja däk paa kah'ëenh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuji taky n'aa enooh do nahänh doo.

¹² Tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuji taky n'aa enooh do baad ää bahapäh do hyb n'aa, neyyim doo me baad ää baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraëw buuj sa hä Mosees maher'oot jawén paa bä, ta mamets tajahes'uu pään sawas'aap doo me, gabarëeh do kah'ëenh do ta mamets hä hadäk do wë raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado ää had'oo papuuji P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä. Neyyim doo me ää baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarëeh do Isaraëw buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bä, dooh m' rah'yy gah'ood bä. Da hë na-ääj nä, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hä. Jääm hë Kristo hä ji h'yy kae bä takado hõm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵ Da hë na-ääj nä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bä, ta hä ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hõm kån ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hë ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bä, baad däg ji bawäd däk tan'oo bä. Doo ji hewad wät péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa èer kä, ta hä h'yy ka'eeh doo, èr mamets jesuu n'aa tamah doo me èr hä takametä kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Èr kawareem had'yyt hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo èr bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hë ta bag gabarëeh do hadoo èr hä kametëeh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo do hä hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kä, ää wë P'op Hagä Do ky

* **3:6** Ji h'yyb tym dajëp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawëe had'yyt hë P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hë hyb n'aa. † **3:18** Hahyy da na-ääj hë tahajaa ji erii bä tég nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë èer, ta hä h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo èr baheg'ääs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Èr mamets jesuu n'aa tamah doo me èr heg'ääs. Èr heg'ää nuuji jé, èr kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo èr bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do èr hä.

enym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa ää bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh ää h'yy gejë hõm bã. ² Dooh né hê ää h'yy gejë hõm bã. Ää eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa näng doo. Dooh ää wad'ii bã ta wób. Dooh ää ehÿÿd bã P'op Hagä Do kyy kerih doo. Baad ub ää baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ää babok P'op Hagä Do matym gó sahõnh hê sa hã kametä däk. Jé hyb n'aa matakëë do hapäh tii. ³ Baad né paawä ää baher'oot panyyg hanäm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jãäm hê taganahooh banesaa hênh hah'üüm do sa hã. ⁴ Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagä Do hadoo né hê ti Kristo. Ti hadoo né hê Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo, tan'oo bã panyyg hanäm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. ⁵ Dooh ää ky n'aa tado bã ti ää maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahë N'aa, ti ää ky n'aa her'ood hõm doo. Ää tii, bê karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶ P'op Hagä Do, "Ganä ta bag badagyp do mahang" her'oot do paah,* ti né hê ti èr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagä Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëëh do Kristo mamets hã kametëëh do hã ää h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷ Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëëh doo, ta hejój na-ääj hê, kan'oo däk ää hã, ää nahejoonh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hê bahänh hadoo do hejój, ää hanaa nado. ⁸ Nesaa do jé pad'yyt hê ää ahob né paawä, ää medëp né hê. Dooh né paawä ää ad'oo péh, dooh ää h'yy gejë hõm bã. ⁹ Ää rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do ää teréd bã. Ää majjü ää radewäts né paawä tüü, dooh rahaja bã ää h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. ¹⁰ Ää ahoop do hyb n'aa, ää kata däg had'yyt hê Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa ää hã. ¹¹ Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: Ää hedëp doo, dajëb gó had'yyt ää babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ää hã kametä däk hyb n'aa, ää nahejooj is do hã. ¹² Ti hyb n'aa dajëb gó ää babok, edëb heh'äat do hê gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: "ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa

ÿ wén her'ood wät",† näng kerih do hã. Ti hadoo ää na-ääj hê. Ää wén her'oot Jesus ky n'aa, ää h'yy kae däk do hyb n'aa. ¹⁴ Ää her'oot ta tii, hahÿÿ d' ää bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät hanoo doo, ää na-ääj hê da genä bok tan'oo bã da Jesus nemuun. Tii b' bê sii hê ää tamahüüm da ta wê, ta matym gó èr tametëëh hyb n'aa kã. ¹⁵ Bê hyb n'aa né hê sahõnh hê ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bê hã. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hã taky ennym do ky n'aa gad'oo do kah'üüm hyb n'aa. Tii bã kã, hajók tseb'ee da P'op Hagä Do wê, P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa kã.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh ää h'yy gejë hõm bã. Ää hub kahäj jëë né paawä, ää h'yy papuuj hado däg had'yyt hê. ¹⁷ Ää wén h'yy ganejë hõm, kanähën d'os hê hadoo do èr ahoop do nayyw hê tabës do èr hã tabanoo tak'ëp baad hadoo do nahänh doo. Dooh its ti ji ahoop doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Ti hyb n'aa dooh ää h'yyb padäg bã ji hapäh do hã.‡ Ji nahapäh do hã ää h'yyb padëëk.§ Ji hapäh do ahänh. Ji nahapäh doo, dooh tahëëj bã. Tawäd had'yyt hê.

5

Èr hub papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Èr hub badäk hahÿÿ bã hanäng do dajëp bã, ti anyy däk èr hapäh, hÿ pong jé èr hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kã. ² Ti nuuj jé, badäk hahÿÿ bã èr babok nä bã, hejooonh èr hã. Tak'ëp èr karën hÿ pong jé hub n'aa èr gadoo, èr kah'ÿÿt ³ èr hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bã, dooh da èr hub tamaa bã. ⁴ Da hê, ta säg gó èr babok nä bã èr ahoop nä. Hejooonh èr hã. Nyy d' ÿ hanäng péh? Èr karën èr dejëp èr hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? Dooh. Hÿ pong jé hub n'aa èr karën paawä nayyw hê èr gadoo, dahej'ëëp do kawareem däk hyb n'aa nadajëp do hã kã, edëb had'yyt do hã kã.* ⁵ P'op Hagä Do né hê tii, edëb had'yyt do èr gadoo hyb n'aa èr tawén pehuuj wät doo. Ti nuuj jé tan'oo däk dó èr h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé èr gadoo do metëëh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad èr gahëën had'yyt hê èr pooj jé èr gadoo do pan'aa. Da hê èr babok nä bã, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa èr aboo nä bã èr hapäh. ⁷ Badäk

* **4:6** Badäk hahÿÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh. † **4:13** Saaw-Mo 116.10 hã takerii däk tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hê, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë dajëb mahänh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ääj hê. Hajõng nesaa do tabaahoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bã Jesus ky n'aa hanäm do thaher'oot doo, tama metëëk doo.

‡ **4:18** Dooh badäk hahÿÿ hã ji ahoop do hã rah'yyb padäg bã, Paw-Ro hanäng péh. § **4:18** Hÿ pong jé ji gadoo do hã rah'yyb padëëk, Paw-Ro hanäng péh. * **5:4** Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hê paawä ji hã, badäk hahÿÿ bã ji bawät nä bã Jesus matëëh. Tii d' tado bã, ji hub dahej'ëëp do kawareem däk nadajëp do hã.

hahÿy bã er babok nã bã, ta hã er h'yy kae had'yyt hẽ, dooh né paawã ji hapẽẽ nã bã ji matym me ji hã taky dãng doo. ⁸ Tseebe gó er gahẽen né hẽ er gadoo do pan'aa. Tak'ẽp er karẽn paawã er beret badãk hahÿy bã er babong nã doo, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt er baboo dãk hyb n'aa kã. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do hã tak'ẽp er h'yyb padẽek, tatsebe hyb n'aa er wẽ kã. Ta tii hã er h'yyb padẽek, badãk hahÿy bã er hub n'aa gó er babok nã bã, badãk hahÿy bã er hub n'aa er bered hõm bã na-ãaj hẽ né hẽ. ¹⁰ Tagen'aak do hã er wén h'yyb padãg had'yyt hẽ, er sahõnh hẽ er da kametã dãk do hyb n'aa Kristo matym gó er taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badãk hahÿy hã er babok nã bã baad hadoo do ji moo wãd wãt do mabaj, baad nadoo do ji moo wãd wãt do sãm na-ãaj hẽ.

Ji P'op Hagã Do gadoo do ky n'aa hahÿy

¹¹ Ji weh'ẽeh né hẽ Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do baad ãã bahapãh, ti né hẽ ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ãã h'yy kah'ũum ta wób hã ãã her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad ãã P'op Hagã Do bahapãh, dooh ÿ ky kenãw bã. T'õp madãk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawãt P'op Hagã Do hapãh. Bẽ na-ãaj né hẽ bẽ hapãh tahyb n'aa pẽh. ¹² Dooh ãã daaj hẽ ãã j'aa ketsẽẽ bã p'aa hẽnh bẽ matym gó. Dooh. Jããh hẽ ãã anoo bẽ hã ta tyw n'aa, ãã hyb n'aa bẽ h'yy kasab'ee hyb n'aa, bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ ky gadoo j'ooj hẽ madãk do hã j'aa kehets'ẽẽ doo, ma matẽg oow, t'õp ji h'yyb gó hanãng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ ãã h'yyb mera ta wób redoo bã, na rahe'ood. P'op Hagã Do hyb n'aa tii bã ti ãã h'yyb mera doo. Baad tado bã ãã h'yyb, bẽ hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bẽ hã. ¹⁴ Kristo kamahãn do ãã tah'yyb mahũum. Hahÿy da baad ãã bahapãh: Sét hẽ dajẽp sahõnh hẽ sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ dejẽp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hẽ sa hyb n'aa tawén dajẽp, papuuj ji bawãt do gadoo doo, sa hã hẽ ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajẽp do hã, sa hyb n'aa ganã wãt do hã kã rababoo dãg kãn hyb n'aa kã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿy kã dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hũum wãd bã P'op Hagã Do nahapãh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'ũum doo da. P'op Hagã Do nahapãh doo da né paawã Kristo ÿ hyb n'aa hũum wãt paah,‡ dooh tii da ÿ adoo wãd bã. ¹⁷ Kristo hã h'yy kata dãk doo, papuuj dãg tii kã. Gawatsig hõm ji h'yyb sãg hejój. Papuuj

dãg ji hÿy kã. ¹⁸ P'op Hagã Do hanaa sahõnh hẽ ta tii. Ti né hẽ ti P'op Hagã Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hẽnh ta wẽ er tagadoo doo, ta majiĩ er nahado wãt hyb n'aa, ta najiis er bahado dãk hyb n'aa kã. P'op Hagã Do anoo ãã hã, ta wób ãã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanãm doo. ¹⁹ Hahÿy ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do gadoo ta wẽ badãk hahÿy hã habong doo, ta majiĩ ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padẽek hyb n'aa kã. Dooh tetsen wãd bã sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hõm kãn. Ti tamejũũ ãã hã, ji tagadoo do ky n'aa ãã baher'ood hõm hyb n'aa kã ta wób sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa ããh. Ta mejũũ do ããh. ãã her'oot do hã P'op Hagã Do bẽ tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ẽp ãã betseẽ bẽ hã, bẽ banoo hyb n'aa bẽ P'op Hagã Do h'yyb wareem ta wẽ, ta najiis bẽ bahado padẽek hyb n'aa kã. ²¹ Kristo, tabad'op hẽ nesaa do moo nawãt doo, nesaa do er moo bok do sãm tabahado dãk P'op Hagã Do an'oo bã, Kristo hyb n'aa baad had'op er bahado padẽek hyb n'aa kã P'op Hagã Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do masa n'aa ãã bahadoo do hyb n'aa, tak'ẽp ãã betseẽ bẽ hã, daap hẽ bẽ ganadoo hyb n'aa P'op Hagã Do anoo doo, bẽ hã taky enyym doo. ² Tii da ÿ wén her'oot, hahÿy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagã Do her'oot do hyb n'aa:

“Õm ÿ gadoo do noo gó kajaa bã kã, ÿ maa newẽ wãt maky n'aa etsẽẽ doo. Õm ÿ bed'ẽep do noo gó kajaa bã kã, ÿ masaa wãt õm.”*

Bẽ maa newẽ baad ub! Da hẽ né kã ji tagadoo do noo gó kã. Da hẽ né kã ji tabed'ẽep do noo gó kã.

Baad ub Paw-Ro rababok hejooonh do rahob né paawã ky n'aa hahÿy

³ Dooh ãã moo bong pé ta wób h'yyb hewaat pẽh, P'op Hagã Do ky n'aa hanãm do ãã maher'oot do raky n'aa narejãã hyb n'aa. ⁴ P'op Hagã Do karom ãã bahadoo do hyb n'aa, sahõnh hẽ sa hã ãã metẽeh nyy da tak'ẽp h'yyb jawyk doo me baad ub ãã babok, baad nadoo do ãã ahob bã, ãã wẽ badoh do ãã ahob bã, dooh ãã ad'oo pé né paawã, ⁵ ãã rahewyh bã, ãã radewãts bẽ bã, hajók do rakamajẽ bã ãã hã, tak'ẽp ãã moo bok do hã, ty jawyk do ãã ahob bã, ãã basaah bã na-ãaj né hẽ. ⁶ Dooh ãã moo

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hõm do ky n'aa tado bã hahÿy hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajẽp do ky n'aa tado bã. Hahÿy d' tahananãg pé tii: Er hyb n'aa Kristo dajẽp nesaa do er moo bok do sãm. Hÿy kã, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata dãk do hyb n'aa, radejẽp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb sãg karẽn do ji ky nadahé wãt. P'op Hagã Do Sahee ji hã metẽeh do ji ky dahé kãn hÿy kã. Dooh ji karẽn doo da ji awãd wãd bã tahananãg pé tii, tẽg nad'ẽed is do 15 hã kerii dãk doo da. ‡ **5:16** Ta hã Jesus kasee do pooj jẽ, aj'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo. * **6:2** Isajas 49.8

boo bā nu meby n'aa nāng doo. Kristo ky n'aa āā hapāh. Āā h'yy kanejāg. Ta wób wē āā ky en'yyim. P'op Hagā Do Sahee āā tah'y'yb mahūūm. Baad ub, t'ōp madāk doo me āā kamahān ta wób. ⁷ Baad hadoo do āā her'oot. P'op Hagā Do hejój gó āā babok. P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt doo, āā kuman hadoo. Tii me āā kamej'oonh. Tii me āā mesoo. ⁸ P'op Hagā Do wē āā moo bok āā raweh'ēeh bā, āā rawanehēē bā na-āāj hē. P'op Hagā Do wē āā moo bok baad rahe'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedi, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot. ⁹ Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagā Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā. ¹⁰ H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tsebee had'y'yt hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.† Dooh né paawā āā wē hanāng péh, ti anyh had'y'yt hē P'op Hagā Do karēn do āā wē.

¹¹ Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooh āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ēp bē āā kamahān né hē. ¹² Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē y maher'oot bēhē: Y karēn paawā bē y kamahān doo da bē kamahān y'yh.

Dooh séd hā ji h'yyb hedo bā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā ky n'aa hahy'yh

¹⁴ Taw'āāts hē bē kamekuuj manāh, taw'āāts hē séd hā bē h'yyb hedo manā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā. Tii d' y wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do mejūū do ji ky nadaheeh do hā. Dooh tanu dēē bā ta bag gadagyp do hā. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooh tahaja bā séd hā rah'y'yb hedo bā P'op Hagā Do tób n'aa, kabarii daheeh. Ēr tii, P'op Hagā Do hedēb had'y'yt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hē P'op Hagā Do her'oot ta tii. Hahy'yd da ta kyy kerih doo gó taky dāng ji hā:

“Sa h'yyb gó da y bawāt, sa mahang da y bawāt.

Y da P'op Hagā Do rah'y'yb kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”*

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bē anā da hā y h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'āāts hē da tsyt hē bē babok”, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bē kanā baad nadoo do mahānh, tii bā da bē y gadoo”,[§] nāng māh.

¹⁸ “Tii da bē adoo bā, bē yb da y tii bā.

Bē da tah haa, bē da tok haa, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh Hē Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

7

¹ Najis haa, ēr hā ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr enyyw hōm ēr hā rejāā doo, ēr h'yyb rejāā do na-āāj hē. P'op Hagā Do ēr weh'ēeh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr kan'oo dāg had'y'yt hē ta hā, tsyt hē, ta wē had'y'yt ēr babok hyb n'aa kā.

Paw-Ro tsebē do ky n'aa hahy'yh

² Taw'āāts hē paawā baad bē kamahān āāh! Dooh baad nadoo do āā moo boo bā sa hā. Dooh āā rejā bā sa hā. Dooh āā wad'i bā sa hā. ³ Bē y ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti y wén erih. Y her'ood dāk né paa baad bē āā kamahān. Bē āā kamahān had'y'yt hē ēr bedēp bā, ēr dejēb bā na-āāj hē. ⁴ Y hapāh bē gadoo y her'oot doo. Ti hyb n'aa ney'ym doo me bē y maher'oot. Bē hyb n'aa y kasab'ee. Tak'ēp y h'yyb nyw dāg kán, y tsebee kán. Sahōnh hē baad nadoo do āā ahob né paawā, tak'ēp y h'yy gadajang.

⁵ Masedonija hā n'aa bā āā kaja hōm noo gó, dooh kameh'āak do āā hā. Jé pad'y'yt naa ji h'yyb panas'ēeh do kejāk āā wē. Āā wē ta wób rah'y'yb kawereem. Āā h'yyb gó h'yy katón badāk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagā Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, āā tah'y'yb en'yyim Tiit kajaa do hā, bē wē tabewād nā do jawén paa bā. ⁷ Tiit kajaa do had'y'yt nado y tah'y'yb en'yyim doo. Y wén h'yy gadajang, y wén h'yyb nyw dāk na-āāj hē, Tiit mā bē h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'ēp mā y bē hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ēp mā bē h'yy ketón bong baad nadoo do bē mahang hawād wāt do hyb n'aa. Tak'ēp mā bē h'yyb tseb'ee wē y'j, nāng ta kyyh. Ti hyb n'aa kā, tak'ēp y wén tsebee kán h'y'yd kā.

⁸ Pooj jé bē y ma erih do hā bē hyb n'aa tón boo né paawā, dooh y t'yyd kameh'iin bā tii da bē y ma erih do hā. Pooj jé dō y t'yyd kameh'iin dō y erih do bē hyb n'aa tón bong tan'oo bā y bahapāh bā, banadawéd né paawā bē h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawā, y h'yy gadajaa kán h'y'yd kā. Bē hyb n'aa tón do hyb n'aa nado y wén h'yy gadajaa kán. Y wén h'yy gadajang, bē hyb n'aa tón do hyb n'aa bē t'yyd kameh'iin bong baad nadoo do hā. Bē hyb n'aa tón do P'op Hagā Do gadoo. Ti hyb n'aa kā, dooh nesaa pé āā moo boo bā bē hā bē y ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagā Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wē tan'oo

† 6:10 Dooh dajēēr tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yyim doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagā Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. ‡ 6:16 Rewitikos 26.12, Jeremii 32.38, Esekijew 37.27 § 6:17 Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41

** 6:18 2 Samuélw 7.8, 14

bä. Baad hadoo do wë ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hë. Badäk hanhÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* ¹¹ Bë hegäã bë h'yy ket'oon do bë hä P'op Hagä Do anoo do tan'oo bä bë hä: Bë h'yy katón do hyb n'aa, nayyw hë bë karën nesaa do bë ado hõm bë mahãnh, dooh bë karën bã nesaa do moo bok do h'yyb hataa bë do bä, tak'ëp bë ganen'aak nesaa do bë mahang hawäd wät doo. Bë h'yy katón do hyb n'aa bë h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bë karën ÿ bë bahapäh, tak'ëp bë h'yy kahasaãb baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa, nayyw hë bë karën nesaa do moo wät do ky n'aa kety däk. Sahõnh hë ta tii me bë metä wät, bë h'yyb haj'aa hë nado wäd nesaa do bë mahang hawäd wät doo.

¹² Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, pooj jé bë gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wät do had'yyt hyb n'aa nado ÿ wén erii wät. Ta ti aj'yy h'yyb rejä däk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-ãäj hë. Ta ti bë ÿ wén ma erii wät paah, bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bë h'yyb baad hadoo do bë metëeh hyb n'aa kä äã wë P'op Hagä Do matym gó. ¹³ Ti hyb n'aa dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb tseb'ee.

ÿÿ. Dooch äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb nyyw padëek né hë. Tak'ëp äã tseebe na-ãäj hë tak'ëp Tiit h'yy gadajaa kã äã bahapäh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bë sahõnh hë bë h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hä. ¹⁴ Bë ÿ j'aa etsë paa Tiit hä. ÿ her'oot doo da né hë bë ky n'aa, ti né hë bë metëeh Tiit hä. Dooch ÿ bë nu meby bä. Te hub né hë sahõnh hë bë ÿ maher'ood wät doo. Bë hyb n'aa ÿ j'aa etsë doo, te hub né hë na-ãäj hë kameta däk hÿÿ kä. ¹⁵ Ta bahãnh Tiit bë takamahãnh kãn tahyb n'aa newë bã nyy da baad bë ky daheeh ta kyyh, baad bë gadoo bë mahang, bë h'yyb eÿÿm doo gó bë weh'ëeh ta hä. ¹⁶ ÿ h'yy gadajang, bë hä baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsëeh do ky n'aa hanhÿh

¹ Hÿÿ kä wakãn haa hedoo doo, äã karën bë äã maher'oot nyy da Kristo hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bã habong do rabad'oo P'op Hagä Do ky enyym do sa h'yyb gó hawät do an'oo bä. ² Tak'ëp nesaa do rahob né paawä, tak'ëp ratsebë. Tak'ëp ratsebë do hyb n'aa tak'ëp ramasa sa wë

hanäng doo me. Tak'ëp rabetsëeh, kasuud its né paawä. ³ Baad bë ÿ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hë rabanoo. Ti bahãnh rabanoo, rahajaa do bahãnh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hë né hë ti tak'ëp rabetsëeh. ⁴ Rets'ëeh had'yyt hë äã hä, äã banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah häj n'aa bã habong doo. Baad ub sa hä ti ji masa doo. ⁵ Äã hyb n'aa newëë do bahãnh rabad'oo. Sa daaj hë rakan'oo däg pooj jé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do ramoo bok hyb n'aa, äã karën do na-ãäj hë. P'op Hagä Do karën doo da né hë ji hä, tii da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kä tak'ëp äã betsëë Tiit, pooj jé du doo do bë tah'yyb mahüüm dajëër masa n'aa bë ataa do hä, bë tah'yyb mahüüm p'aa hënh, ta ti bë masa do dajëër n'aa takaja däk hyb n'aa. ⁷ Tak'ëp bë gado däk baad hadoo doo: Tak'ëp bë h'yy ka'eeh. Tak'ëp bë bahajaa bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Baad bë bahapäh ji hä P'op Hagä Do karën doo. Tak'ëp bë h'yy kahasaãp baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Tak'ëp äã bë kamahãh. Ti hyb n'aa, ÿ karën paawä tak'ëp na-ãäj hë bë banoo ta wób ji masa doo. Taw'ääts hë ti ji hÿÿj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooch bë ÿ mejõ bã ta wób bë masa hyb n'aa. Jääm hë ÿ karën bë ky n'aa napäh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bë na-ãäj hë baad bë kamahãh bë da hadoo do bë metëeh hyb n'aa. ⁹ Taw'ääts hë paawä ta wób bë masaa, bë hapäh do hyb n'aa nyy da ër Wahë N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Tak' enyym do hyb n'aa ji wë, sahõnh hë ta wë anyy wäd né paawä, kasuud is tabahado däk bë hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo do bë wë tabanyy däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabëej hõm do hä, bë né ti jääm pooj jé dajëër hat'aa do du d'oo doo. Bë né ti pooj jé kar'ëen mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hä ÿÿ taw'ääts hë tsebë doo gó bë du doo doo da né hë bë bahajaa hÿÿ kä bë du doo do paah. Taw'ääts hë bë hajaa do bë anoo. ¹² Bë h'yyb n'oo bã, P'op Hagä Do gadoo da bë hajaa do bë anoo doo. Dooch P'op Hagä Do gahëeh bã bë hä bë wë badoh doo. ¹³ Dooch äã karën bã ta wób bã ta wób hë bë banoo do hyb n'aa, bëë kä ti hahoop badoh doo. Äã karën paawä séd demuun tabanäng sahõnh hë sa wë. ¹⁴ Da hë bë wë hanäng do masa sa hä. Ta jawén bë wë tananyy bã, bë d' ramasaa kãn ta mabaj. Tii bã kä, séd demuun tabanäng sahõnh hë sa wë. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

* **7:10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bã ji t'yyd kamehün hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hä. * **8:9** Wawëë hë Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa.

Tii bã kä, aj'yy tabahado däk, dajëb kãn ji tabed'ëep hyb n'aa. Tii d' tabanäng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'ääts hë ji hyb n'aa newëë nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehün, ji na-ãäj ji t'yyd mehün hyb n'aa ji da hadoo do.

“Dooch mad'aak pé hajông do hat'aa do sa wê.

Kanahên d'os hê hat'aa doo, dooh badoh pé sa wê ênh.”†

16 P'op Hagä Do y'ja etsê Tiit hä tabanoo do hyb n'aa bë tahyb n'aa esee bë y' hyb n'aa esee do hadoo da. 17 Tiit gadoo ää etsê do ta hä, bë wê tabahôm hyb n'aa. Tak'êp tah'y'yb hedoo bë wê tabeg'âas hyb n'aa. Ta hä ää eanh do pooj jé, ta daaj hê tahyb n'aa newê dâk bë wê tabahôm hyb n'aa. 18 Tiit sii ää mejüü da ää hÿÿj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hê Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsêeh doo, Jesus ky n'aa hanâm do hä tamoo wät do hyb n'aa. 19 Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hê kahet'aa do rasêêw hôm ta ti hÿÿj ky n'aa hadoo doo, ää tabahada hyb n'aa Jerusarênh hênh dajêêr kata dâk do ää tajoooh bâ kä. Ta ti sa masa n'aa ää tajoooh Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do ää weh'êeh hyb n'aa, baad ää karên ää masa êr wakâän Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ää metêeh hyb n'aa na-ääj né hê.

20 Ää hÿÿj hedoo do ää d' rahada, ta wób daap rah'y' genä mahânh dajêêr ää mahüüm do hä. 21 Baad ää matakêê, baad hadoo do ää moo bok hyb n'aa Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-ääj hê. 22 Tiit sa sii ää mejüü nä ää hÿÿj seeh. Hajöo nuu me ää mety dâk ti. Baad tah'y'yb hedoo had'yyt hê ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bë hä tah'y'yb ee dâk do hyb n'aa, tak'êp tah'y'yb hedoo dâk dajêêr bë bataa do hä bë tamasa hyb n'aa. 23 Tiit hä kä, hêp y' hata ti bë hä y' moo wät do hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hê kahet'aa do mejüü do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'êeh do ti. 24 Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hê kamahân gó bë gadoo bë wê rakajaa bâ kä. Taw'ääts hê bë metêeh ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hê tado bâ bë ää j'aa etsê doo.

9

1 Dooch hyb n'aa bë y' ma erih pé Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarênh bâ habong do bë masa do ky n'aa hä. 2 Y' hapâh né hê nyy da tak'êp bë h'yy karên ta wób bë masa. Bë y' j'aa etsê paa Masedonija häj n'aa bâ habong do êr wakâän hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabêej hôm do hä, bëeh, hêej Akaja häd näng do babuuj,* bë du doo bë karên bë masa doo, näng kêh y' sa hä. Hajök Masedonija häd näng do häj n'aa babuuj êr wakâän hedoo doo, raky n'aa napâh bâ baad

bë karên bë masa ta wób, ti na-ääj hê rah'y'yb hedoo padêek ramasa hyb n'aa. 3 Ta wób bë karên bë masa y' hapêê né paawä, y' mejüü Tiit ta hataa daheeh bë wê, bë ramasa hyb n'aa dajêêr bë bataa do hä, ta ti hä bë y' j'aa etsê do paa daap tanadoo hyb n'aa, y' kajaa do pooj jé bë h'yy bë matakä dâk hyb n'aa. 4 Êr hÿÿj hedoo do wób, Masedonija häj n'aa buuj, si y' rakajaa bâ bë wê, y' d' nu mebyy wät da bë nahaja nä bâ, dajêêr bë nata nä bâ, baad bë ky n'aa y' her'ood wät do paa hyb n'aa. Bë na-ääj né da bë nu mebyy bong sa wê, bë nahaja nä bâ. 5 Ti hyb n'aa y' hyb n'aa newê dâk, taw'ääts hê ta ti ajyy y' mejüü ää pooj jé, bë ramasa hyb n'aa, kamasa do dajêêr n'aa bë bataa hyb n'aa, bë ky kajäk do paah. Tii bâ, kaja dâk da ää pooj jé. Bë etsêeh do metêe n'aa dâg ti ta tii kä, bë ramejüü do hyb n'aa nado.

6 Bë hyb n'aa newê hahÿÿh: Kanahên d'os hê hejoom doo, kanahên d'os hê ta ag tabataa ênh. Hajông hejoom doo, hajông né ta ag tataa.† 7 Taw'ääts hê sahônñ hê bëeh, bë banoo bë h'yy gó bë h'yy kajäk doo. Taw'ääts hê dooh bë an'oo bâ bë h'yy nanoo doo me. Bë ramejüü do hyb n'aa nado bë banoo. Bë daaj hê bë banoo. Ta ti y' wén erih, P'op Hagä Do kamahân do hyb n'aa tseebe gó hanoo doo. 8 P'op Hagä Do hajaa bë hä tabanoo sahônñ hê baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahônñ hê bë karên doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wê bedoh do bë masa hyb n'aa. 9 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'êeh do sa ky n'aa hä:

“Etsêeh da wê bedoh do sa hä.
Ky enyyw had'yyt hê.” ‡

10 P'op Hagä Doo, joom jóm hä ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-ääj hê, bë hä da tabanoo hajông bë ma, ta tii me tak'êp bë masa hyb n'aa wê bedoh do sa hä. 11 Hajông hedoo pé da tabanoo bë hä, bë betsêh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsê da, sa hä bë anoo do ää tajoooh bâ sa wê. 12 Ta ti bë masa do tamasa da Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarênh bâ habok do sa wê bedoh doo. Tak'êp P'op Hagä Do ratsebä da, bë masa do an'oo bâ da. 13 P'op Hagä Do hä raj'aa etsê da. P'op Hagä Do rawén j'aa etsê da, baad bë ky daheeh Kristo panyyng hanâm do bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, bë masa do metêeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsê na-ääj da, sa hä, ta wób sa hä na-ääj hê bë betsêeh do hyb n'aa. 14 Tak'êp kamahân gó bë da raky n'aa etsêe P'op Hagä Do hä,

† 8:15 Esodo 16.18. Pâw hadoo Manah häd näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hênh Israaéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm. Ti noo gó kanahên d'os hê Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajông hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wê. * 9:2 Akaja häj n'aa bâ Korin panang badäk. † 9:6 Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'ääts hê ji etsêeh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'êeh do sa hä. ‡ 9:9 Saaw-Mo 112.9

P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa bë wë, sa hä bë wën masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hä ää j'aa etsë ër matym n'aa tak'ëp hanäm do ër hä tanoo do hyb n'aa. Tak'ëp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bä. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hä ky sëm do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ eÿÿm do m' bë mahang ÿ bawät bä, näk mä ta wób sa kyyh. Dawëë ÿ bawät bä kä, ÿ neÿÿm kä ÿ erih do hä, näk sa kyyh, ÿ ranu mer'oot bä. ÿ né hë, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yyim do kyy gó, ji hä ky enyym do kyy gó, ² tak'ëp ÿ h'yy kah'üüm bë hä, p'aa hënh bë ÿ bahëhëen bä kä, bë an'oo manä kyyh tak'ëp hadoo doo me ÿ gadoo hyb n'aa ÿ nu mer'oot doo. P'op Hagä Do nahapäh do h'yyb karën do jawën habok doo da ää babok, näk ää nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ÿ gadoo tii, ÿ h'yyb däng. ³ Badäk hahÿÿ bä ää baboo né paawä, dooh ää kamety bä sa hä badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa maji hä. ⁴ Ää kuman ää kamety doo, dooh badäk hahÿÿ hä habong do kuman tahado bä. Dooh. P'op Hagä Do hejój me ää gawats'iik sa mejój. ⁵ Ää gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'üüm doo, sahõnh hë h'yy kasab'ee do hewaot do P'op Hagä Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hë ji hyb n'aa newëë do ää no n'aa masoo hadoo, ji maji ji no n'aa masoo doo da, ää meduuk ÿ hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kä Kristo. ⁶ Baad bë ky dahë däg bä kä, ää nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nä doo.

⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä wyt ta maab hadoo doo! * H'yy kasab'ee doo gó, "Ää ti Kristo karapee" hanäk doo, taw'ääts hë hahÿ rahyb n'aa newëë. Ää na-ääj hë Kristo karapee. Dooh ää bahänh rado bä. ⁸ Ta bahänh ÿ h'yy kasabé bä paawä, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa ää hä, dooh hyb n'aa ÿ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do ää hä taban'oo däk, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm ää anoo hyb n'aa, bë ää rejää hyb n'aa nado. ⁹ Bë ÿ ma erih doo me, bë ÿ e'ÿÿm do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newëë manäh. ¹⁰ Hahÿÿ da sa kyyh ÿ ranu mer'oot bä: "Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿÿk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii

§ 9:15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo. *

bä ji mahang tawäd bä, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii", näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahyb n'aa newëë hahÿÿh: Dawëë ää babok bä ää erih doo da, tii da na-ääj ää bad'oo bë mahang ää aboo däg bä p'aa hënh.

¹² Dooh ÿ haja bä "sa da ÿ hado bä" ÿ noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ÿ haja b'äts sa hä hë ÿ kamety b'äts. † Sa hä hë rakamety doo, sa hä hë raheg'ääs do ny hadoo do sa bahänh hadoo doo, h'yy gatamah ti tametëeh. ¹³ Ää hä kä, dooh ta bahänh ää kasabé bä. Dooh ää kasabé bä ää hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë ää kasab'ee ää hä P'op Hagä Do anoo do hä ää moo bok hyb n'aa. Bë panang bä na-ääj hë tabanoo ää moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Ää hä P'op Hagä Do anoo do bahänh nado ää baboo däk. Ää tii, pooj bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanäm do bë hä maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ääj hë ää kasabé bä ta wób ramoo bok do hä. Hahÿ ti ää karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kah'üüm bä kä, ää karën ää moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj hë, ¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahänh Jesus ky n'aa hanäm do ää maher'oot hyb n'aa kä, ta wób ranaher'oot nä bä. Dooh ää karën bä ää kasabé bä ta wób ramoo bok do hä, sa hä P'op Hagä Do anoo doo hënh. ¹⁷ "Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä takasab'ee." * ¹⁸ Ta hä hë h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

11

"Jesus mejüü do ÿÿh" daap hanäk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë baboo däk doo da ÿ karën paawä bë gadoo nä häd h'yy gatamah do her'oot doo da ÿ er'ood bä. * ² Tak'ëp bë ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ karën bë gadoo tii. P'op Hagä Do hanaa ji kamahän doo me né hë bë ÿ kamahän. Ti hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bä bë rawad'ii. Maruus aj'yy manepäh nä do baad hawät do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ÿÿh. Bë ÿ haëjë däk do hadoo sét ub aj'yy hä, Kristo hä, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hë, ky ken'yyim doo gó bë da rawedii ÿ jeÿÿm, jääm hë sét hä, Kristo hä baad bë h'yy nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ÿ wën her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ää ma met'ëëg wät do nadoo do raher'ood bä, ti

* 10:7 Wyt ta maab hadoo do hä rahyb n'aa matakä bä, tii bë dooh ragado bä paawä ma matëg oow. Tii bä Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät ub rahapäh paawä. † 10:12 Paw-Ro eÿëes doo gó tabel'üüm. Tii da twëen edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahänh mä rahyb n'aa jawyk sa nooh.

‡ 10:17 Jeremij 9.24

* 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bä ta daaj hë tah'yy kasabé bä. Ti hyb n'aa, häd h'yy gatamah do her'oot doo da ÿ er'ood bä, tawën näng. Ta daaj hë tah'yy kasab'ee, Korin buuj sa hä tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hä.

nayyw hē bē gadoo. Nayyw hē na-āāj hē bē gadoo sahee seeh, bē gado dāk do paa nadoo doo. Nayyw hē bē gadoo panyyg seeh, bē āā panāk do nadoo doo. ⁵ Doo hē hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ȳh. ⁶ Doo hē paawā tak'ēp herot do tado ȳh, hajōng ȳ hajaa do ȳ hapāh doo. Hajōō nuu me né hē ȳ metā wāt ti bē hā.

⁷ Bē sām noo do hyb n'aa nado ȳ her'oot do P'op Hagā Do ky n'aa bē hā. Doo hē ȳ mejō bā ta sām bē an'oo bā hā ȳy. Daj ȳy hē ȳ kadaduū ȳ moo wāt do hā, bē kawehēē dāk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bē hā, tii d' ȳ ad'oo doo? ⁸ Jesus hā h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habong do hā ȳ daab yyp, sa dajēēr ȳ ado hōm hadoo, ȳ ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bē ȳ maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bē mahang ȳ bawāt noo gó, wē ȳ tabadoh bā ȳ karēn doo, dooh bē hā ȳ daab yb bā. Ēr wakāan Jesus hā h'yy ka'eeh do Masedonija hāj n'aa bā naa hana do ȳ ranoo ȳ karēn doo. Doo hē paa ȳ karēn bā bē hā ȳ daab yb bā, tanajawyk hyb n'aa bē jō. H̄y jawén dooh na-āāj hē bē hā ȳ daab yb bā. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanām do hēp ȳy gó tabawāt. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hāj n'aa bā habong pé ȳ ky meduuk pēh, ȳ ky dāng, bē hā ȳ daab nayyw do hyb n'aa ȳ h'yy kasab'ee do hā. ¹¹ H'ēēd hyb n'aa ti ta ti ȳ her'oot? Bē ȳ kamanahān do hyb n'aa g'eeh? Doo hē. P'op Hagā Do hapāh bē ȳ kamahān.

¹² Ȳ ad'oo do paah, ȳ badoo had'yyt hē da. Doo hē da ȳ gado bā ta sām, sa daaj hē Jesus mejūū do rakamaneēēnh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā āā nemuun ramoo bok rabanāng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejūū do heh'āāt nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hā. Kristo mejūū do ked'oo do tii. ¹⁴ Doo hē ȳ hyb n'aa meuij bā rabahed'oo do hā. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bā āās ta bag gó hawāt do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ȳ hyb n'aa meuij bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahȳh

¹⁶ Ȳ ab'aanh pooj jé ȳ her'ood wāt doo: Bē hyb n'aa newé manā ȳ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ȳ h'yy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āāts hē ȳ bē gadoo h'yy gatamah do bē gadoo doo da, ȳ na-āāj hē ȳ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ȳy, ȳ

h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ȳ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahȳ hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. H̄y ká, ȳ na-āāj da ȳ h'yy kasab'ee.† ¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē gadoo na-āāj hē ȳy, ȳ h'yy kasabé bā. ²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejūū doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēēr hā daab 'yyp doo, bē wad'ii doo, bē bahānh nuu gapad'ēek kar'ēēn doo, bē rejāā doo, bē ratapa ewyyh doo. ²¹ Ȳ hād nu mebyys ȳ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ȳ moo wād bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.‡

Āā kanahēn its né paawā ta tii hā, ta ti neȳm doo me rap'āā kasab'ee doo, ȳ na-āāj hē ȳ hajaa neȳm doo me ȳ p'āā kasabé bā. H'yy gatamah do hadoo ȳ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ȳ na-āāj hē Eber buuj. Isaraēw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ȳ na-āāj hē Isaraēw buuj. Abaraām panaa had'oo mäh, sa nooh. Ȳ na-āāj hē Abaraām panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ȳ Kristo karom heh'āāt do sa bahānh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ȳ baher'oot ta tii da.) Tak'ēp sa bahānh ȳ moo wād wāt. Sa bahānh hajōō nuu me ȳ radawāts gēēt, Jesus ky n'aa ȳ her'oot do hyb n'aa. Sa bahānh hajōō nuu me tak'ēp ȳ rabaheyyh. Hajōō nuu me dajēg gó ȳ bewād nā. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me ȳ rabaheyyh ta tyd me, Judah buuj hā.§ ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ȳ rabaheyyh.** Sét nuu me ȳ radajēēb paawā, pá me ȳ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ȳ gahōm do tabegyb jék. Sét adēb bā, sét atsēm ȳ batu tame. ²⁶ Hajōō nuu me ȳ bawāt. Ām n'aa nāng hā ȳy, tamii ȳ mawāt doo. Ām n'aa nāng hā ȳy, moo nesaa do sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ȳy, hāj ȳ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ȳy, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ȳy, panang bā. Ām n'aa nāng hā ȳy, ranabok hēnh ȳ bawāt bā. Ām n'aa nāng hā ȳy, akajar me ȳ bawāt bā. Ām n'aa nāng hā ȳy, Jesus hā h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ēp ȳ moo wād wāt. Tak'ēp ȳ bakaanh ȳ moo wāt do hyb n'aa. Hajōō

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korin buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. ‡ **11:21** Ma matēg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén e'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Doo hē Paw-Ro nu mebyyy heh'āāt tado bā. Hād nu mebyng tawén nāng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'yy genāh takarēn do hyb n'aa. § **11:24** Jāām né hē 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hāj n'aa buuj ky n'aa jaw'yky do an'oo bā rasām baanh. Ranesōōts hōm hyb n'aa ti yd jé rabetsén. 39 nuu me rabaheyyh. *** **11:25** Roma buuj ti ky n'aa ety do b'aa me rabaheyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wāt atsēm ta waa sām hā. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metēēk atsēm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsēē atsēm, ti hyb n'aa ty jawyk tabahoop.

nuu me ȳ naŷȳh.[†] Sah, hoo kaanh do na-ããj hē ȳ bahoop. Hajōō nuu me ȳ waa tamah. Hajōō nuu me ȳ bahoop hahēēm doo. Hajōō nuu me dooh saroor hebaan do wē ȳȳ, ȳ kahat'ēeh hyb n'aa. ²⁸ Sahōnh hē ȳ ahoop do wōb bahānh ti anāng nā sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ȳ hyb n'aa tón do had'yyt hē, Jesus karēn doo da rababok ȳ karēn do hyb n'aa paawā. ²⁹ Rah'yy kanejōj bā kã Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ȳ t'yyd mehūn sa hā, ȳ hyb n'aa tón hēp ȳȳ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wād bā rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ȳ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ Ȳ h'yy kasabé bā, jāām hē né hē ȳ h'yy kasab'ee da ȳ nahejooj is do metēeh do hā. ³¹ Doo daap ȳ menā bā P'op Hagā Do ji j'aa etsēē had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapāh. ³² Damas-Ko panang hēnh ȳ hewād nā noo gó, panang bagā n'aa sa wahē n'aa Aretas hād nāng do wē moo wāt do mejūū panang hadē do noo bā warahén ȳ ragada ȳ ramosoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawā, arook gó Jesus hā h'yy ka'eeh do ȳ rabahy g'ēēd is tūū, panang hadē pong jé naa. Tii bā ȳ kejēn hōm is sa mahānh.

12

¹ Doo né paawā ȳ genaag bā, ahōm nā ȳ h'yy kasab'ee do ran'oo bā, daap né paawā ti ta tii. Bē ȳ maher'oot h̄ȳ kã s'ēeh hadoo do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hā ȳȳ. Bē ȳ maher'ood kãn na-ããj hē hā ȳ tametēeh doo. ² Ȳ hapāh aj'yy Kristo hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ dāg ta baab tabēēj hōm doo, P'op Hagā Do mahūūm dō h̄ȳ pong jé, ta wē. Doo h̄ȳ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'īī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā. P'op Hagā Do ti hapāh. ³⁻⁴ Ȳ hapāh né hē h̄ȳ pong jé P'op Hagā Do masāk. (Ȳ ab'aanh, dooh ȳ hapēē bā ta h'yyb tym ub tado bā t'īī hēnh hasēēk doo, ta hub sii hē tado bā.) T'īī hēnh ta ti aj'yy* maa napāh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bā, P'op Hagā Do nanoo do ji er'ood bā.[†] ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ȳ haja paawā ȳ kasabé bā. Hā ȳȳ hē dooh ȳ h'yy kasabé bā. Hā ȳȳ hē ȳ kasabé bā paawā, jāām hē ȳ h'yy kasab'ee da ȳ nahejooj is do

metēeh do hā. ⁶ Ȳ karēn bā paawā hā ȳȳ hē ȳ h'yy kasabé bā, h'yy gatamah do Nado né paawā ȳȳh, né hup ȳ né hē paawā ta ti ȳ h'yy kasab'ee do hā. Ti hado né paawā, dooh ȳ h'yy kasabé bā. Doo h̄ȳ karēn bā ta bahānh ȳ rahyb n'aa newē bā. Jāām né hē hā ȳ rahapāh ȳ moo wāt doo, ȳ her'oot do na-ããj hē.

⁷ Hā ȳȳ hē ȳ h'yy kasabé mahānh, tak'ēp hetsooh do kametā dāk do hyb n'aa hā ȳȳ, P'op Hagā Do anoo hā ȳȳ nesaa do ȳ ahoop doo, sasēng tēg ejoooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejūū do tii, ȳ tarejāā hyb n'aa, hā ȳȳ hē ȳ h'yy kasabé mahānh. ⁸ Tamawoo nuu me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ betseē tabado hōm hyb n'aa ta ti ȳ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawā, hah̄ȳȳ da ta kyyh hā ȳȳ: “Jāām hē né hē ȳ ky enaym do a hā, sahōnh hē hejōj ȳȳ baad takametā dāk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hā”, nāng ta kyyh hā ȳȳ. Ti hyb n'aa kã, tsebee gó ȳ h'yy kasab'ee ȳ nahej'oonh do hā, Kristo hejōj bawāt hyb n'aa hā ȳȳ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kã ȳ tsebé Kristo hyb n'aa nahej'oonh do ȳ ahob bā, Kristo hyb n'aa wē ȳ badoh do ȳ ahob bā, Kristo hyb n'aa ȳ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooh ȳ ad'oo pé na-ããj hē. Ȳ nahejooj bā, hēp ȳ tym hā ȳ bahej'oonh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ȳ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ȳ wén her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do kēh ȳ n'aa hā. Doo h̄ȳ its né paawā ȳȳh,[‡] dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ȳȳh. ¹² H'yyb jawyk doo me ȳ moo wād wāt bē mahang Jesus mejūū do heh'āat ji do bā metēeh doo: Hetsooh do P'op Hagā Do hanaa ȳ metā wāt, meuj n'aa nāng do ȳ moo wād wāt, ȳ pehuunh do na-ããj hē. ¹³ Ny hadoo do ȳ moo wād wāt ta wōb Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā ȳ moo nawād wāt doo? Jāām né hē hah̄ȳȳ bē hā ȳ nad'oo doo: Bē ȳ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ȳ ky n'aa rejāā hadoo doo. §

¹⁴ Tamawoo nuu me dāg bē ȳ bahehēen da h̄ȳȳ kã. P'aa hēnh dooh né da bē ȳ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ȳ karēn. Bē ti ȳ karēn sa yb sa taah karēn doo da. Ji taah ned'ēēd is do nado sa yb sa ȳȳn karēn do hanoo doo.

* **12:3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy h̄ȳ pong jé P'op Hagā Do masāk doo. Kejēn doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooh takarēn bā tah'yy kasabé bā do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagā Do wén nanoo kyyh tamaa napāh do ter'ood bā, tak'ēp tabahetsooh do hyb n'aa. Doo h̄ȳ er'oo hā nā bā ta ti hadoo do ēr gado bā badāk hah̄ȳȳ hā ēr babok nā bā. ‡ **12:11** Doo h̄ȳ its né paawā ȳȳh Paw-Ro wén her'oot wāt, dooh né ji hajaa péh P'op Hagā Do tanado bā paawā.

Ta ti tabaher'oot bā tapes'āap na-ããj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. “Doo h̄ȳ its Paw-Ro”, nāk sa kyyh. § **12:13** Sahōnh hē ta wōb sa mahang tamoo wād wāt doo, Korin buuj mahang na-ããj tamoo wād wāt. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wōb hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apāh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wōb red'oo. Bē mabaan bē hā ȳ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. ** **12:14** Korin buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Doo h̄ȳ Paw-Ro karēn bā sa dajēer tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēēk hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

Sa yb ti sa taah nad'ēēd is do karēn do hanoo doo. **¹⁵ Baad ŷ h'yyb hedoo sahōnh hē ŷ ah'ēēnh wē ŷ hanāng doo, ŷ kan'oo dāk bē hā bē ŷ masa hyb n'aa. ŷ eaanh hŷŷ kā bē hā: Dooh denaa hē ŷ bē kamahān, tak'ēp bē ŷ kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahŷŷ d' mā bē mahang habong do sa nooh: "Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bā. Dooh né paawā bē tadaab yb bā, kamatakēē doo me bē tawediī", nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bē wē ŷ mejūū do hā bē ŷ wadii bē hā? ¹⁸ Tak'ēp paa ŷ betseē Tiit bē wē tabahōm hyb n'aa. Āā h'yyb hata ŷ mejūū ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sēt hēp ŷŷ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooh bē āā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bē hā, āā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot sahōnh hē āā her'oot doo. P'op Hagā Do maa napāh āā her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē āā bad'oo doo, bē hyb n'aa né hē tii, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, Jesus hā bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa paawā. ²⁰ ŷ eŷŷm, bē wē ŷ kajaa bā, ta see hadoo bē h'yyb hā ŷŷ da. Tii bā, dooh na-āāj hē bē genaag da bē ŷ maher'ood bā. ŷ aw'yyt apāh da bē mahang kaj'ōōk doo, h'yy kajew'ēēs doo, kawajāān doo, séd hā h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejāā doo, kasab'ee doo, kamanejūū do na-āāj hē. ŷ hyb n'aa newē bā, ŷ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ŷ awyyd bā da bē mahang. ²¹ ŷ eŷŷm da, bē wē ŷ kajaa bā p'aa hēnh da ŷ nu mebyng bē hyb n'aa P'op Hagā Doo, ta hā ŷ h'yy kaha'eeh do an'oo bā. ŷ hyb n'aa tón da ŷ eŷŷm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'ūūn do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hā, sa ŷŷm sa patug nadoo do sii rabeŷŷh do hā, nu meby n'aa nāng do hā, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadēēg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahŷŷh

¹ Tamawoob nuu me dāg hahŷ bē ŷ bahehēn doo. ŷ kajaa bā, sahōnh hē ky n'aa katep'aa do bē mahang hanāng doo, pawóp hē, tamawoob hē ta rod n'aa rahe'oot da te hub tado bā.* ² ŷ ab'aanh, pooj jé, pawóp

* **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagā Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takerii dāk tii. Dooh ji ky dahé bā sēt hē her'ood bā. Jāām hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagā Do kyy kerih do wén mejūū, daap hē ji ky n'aa tapa mahānhji da hadoo do. † **13:4** Korīn panang bā habong do wób rakysēm Paw-Ro. Dooh raky dahé bā. Nesaa do rakarēn ramoo bok nā. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hā. Pooj jé dó tat'yyd mehīn né paawā, dooh da tat'yyd mehīn wād bā nabuj keh'ūūm do sa hā. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etyy da hŷŷ kā sa hā takajaa bā. ‡ **13:6** Korīn buuj wób ramejūū Paw-Ro metēēh Jesus mejūū do heh'āāt do tado bā. Ti Paw-Ro mejūū sa daaj hē sa hā hē rakamety rabahapāh hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae bā, Jesus hā rah'yy kanae bā. Jesus hā rah'yy kae bā tii bā rabahapāh Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

nuu me dāg bē ŷ bahehēn noo gó nesaa do moo boo bok do sa hā ŷ maher'ood wāt doo. Ta ti moo hedoo doo, bē sahōnh hē na-āāj hē, ŷ maher'oot hahŷŷ da: Dooh da ŷ t'yyd mehīn bā pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-āāj hŷŷ kā nesaa do moo bok doo. ³ Dooh da bē ŷ t'yyd mehīn bā. Bē karēn mäh, bē ŷ metēēh Kristo tado bā hā ŷ her'oot doo, bē nooh. Nahejooj nado Kristo bē wē. Hejooñh né hē bē mahang. ⁴ Nahejooñh doo gó b'aa kajatsék do hā kepēēm dāg né paawā, ti awād had'yyt hŷŷ kā P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hē āā hā. Kristo nahejooj hā séd hā āā h'yyb hedo né paawā, bē wē da āā babok Kristo sii P'op Hagā Do hejój hyb n'aa. Bē wē āā kajaa bā, ta hejój gó da āā babok bē wē.†

⁵ Taw'āāts hē bē ti bē hā hē bē kamety, bē hyb n'aa newē, Jesus hā bē h'yy kae bā heh'āāt ub. Dooh g'eeh bē hapēē bā, Jesus Kristo bē h'yyb gó awāt? Ta nehuh tado bā bē hegāā bā, dooh Kristo hā h'yy ka'eeh do heh'āāt do bē do bā. ⁶ Wyt ta maab hē bē hā ŷ gada, bē hapāh Jesus mejūū do heh'āāt do ŷŷh.‡ ⁷ P'op Hagā Do hā āā ky n'aa etsēē, baad nadoo do bē moo nabok hyb n'aa. Dooh āā ky n'aa ets'ēē bā ta tii, baad bē mahang āā moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooh. Tii d' āā wén ky n'aa etsēē, baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Ti né hē ti āā karēn doo. Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bā, baad nadoo āā moo boo bok doo, ta wób redoo bā. Jāām né hē ŷ karēn, baad bē babok doo. ⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, dooh āā haja bā baad hadoo do āā geām bā. Jāām hē āā hajaa āā moo bok baad hadoo do masa doo, kah'ūūm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó āā gadoo āā nahejooñh doo. Jāām hē āā karēn, baad Jesus hā bē h'yy ka'eeh. Āā ky n'aa etsēē bēēh, bē t'yyd kamehīn hyb n'aa baad nadoo do hā, p'aa hēnh baad ub bē babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahŷ mo haja ŷŷ kerih do bē ŷ ma erih bē wē ŷ kajaa do pooj jé, bē wē ŷ kajaa bā kā, dooh hyb n'aa bē ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hā ŷ kan'oo dāk doo me. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wāt hyb n'aa bē hā, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Hā ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bē h'yyb tym gó hanāng do ŷ rejāā hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahȳh

¹¹ Tagadēēg ub, wakān haa, bē tsebee. Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn baad nadoo do bē moo boo bok do hā. P'aa hēnh baad hadoo do bē moo boo h̄ȳ kā. Bē ky dahé hahȳh hā, bē ȳ ma erih do hā bē ȳ maher'oot do ta hā. Taw'āāts hē séd bē h'yyb hedo. Taw'āāts hē hanām doo gó bē babok bē da hadoo do wē. Tii bā da P'op Hagā Doo, ta hanaa ji kamahān doo, ta hanaa ji h'yyb nām doo, awāt da bē mahang.

¹² Taw'āāts hē baad ub, hanām doo gó bē edēē sahōnh hē bē da hadoo doo. ¹³ Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong do bē rahyb n'aa esee.

¹⁴ Ȳ karēn, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bē h'yyb gó tabawāt. Ȳ karēn ji P'op Hagā Do kamahān do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. Ȳ karēn na-āāj hē séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do Sahee ji hā hanoo do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawāt. Jāām hē kā.

Garata Jesus hã h'yy ka'eeh do Garata hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿyh

Kedëng do ky n'aa hahÿyh

¹ Jesus mejũũ do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëëw hõm do hyb n'aa nado Kristo mejũũ do see ÿ wén hado dák. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagã Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganã wät hanoo do kyy gó na-ããj hë.

² Èr hÿyh hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bã jé pad'yyt hë bë panang bã kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagã Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagã Do èr Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo dák dajëb hã, nesaa do èr moò bok do sãm, èr tabed'ëep hyb n'aa, da hë Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kã. ⁵ Taw'ãäts hë P'op Hagã Do hã ji j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

*Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy
kawereem do ky n'aa hahÿyh*

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nyyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagã Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawã, dooh panyyg hanãm do tado bã. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee dák da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëëk doo, bë äã ma met'ëëg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bã paawã, äãs wë hã hana do tado bã paawã na-ããj hë ta see hã ma metëëk doo, ky n'aa kawas'ee dák da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë äã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee dák da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bã, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bã. P'op Hagã Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën nã bã paawã ta wób ÿ h'yyb enãw up, dooh Kristo karom ÿ do bã paawã.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ ma met'ëëg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bã. ¹² Dooh aj'yy tado bã hã ÿ tab'ëës do ta panyyg. Dooh ÿ rama met'ëëg bã ta tii. Jesus Kristo né hë tii, ta ti metëëh do hã ÿÿ.

¹³ Bë ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejũũ doo da ÿ bawäd wät. Bë ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ÿ paa rejãã P'op Hagã Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napäh na-ããj hë tak'ëp ÿ karën paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do ÿ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ÿ ma kamet'ëëg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa ÿ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ÿÿ ma kamet'ëëk doo. Tak'ëp paa ÿ karën ÿ ky daheeh sahõnh hë äã wahé makü metëëk do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bã kã, tii da né hë ÿ bawäd né paawã, P'op Hagã Do metã wät hã ÿ ta T'aah, ÿ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bã, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ÿ wog gó ÿ basuun nã bã, tsyt hë ÿ P'op Hagã Do asëëw dák. Taky enyym do hyb n'aa hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ, hã ÿ tabanoo ta wë ÿ moò wät hyb n'aa. Tii bã, ta T'aah hã ÿ tametëëh P'op Hagã Do h'yyb däng noo gó, dooh ÿ eaaj bã ajyy sa hã nyy d' ÿ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ããj hë Jerusarënh hënh ÿ ahõm bã, pój ÿÿ jé Jesus mejũũ do rabahado padëëk do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawã. Dooh. Nyyw hë ÿ bahõm paa Arab hãd nãng do hãj n'aa hënh. Ta jawén, tii b'naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hõm kãn.

¹⁸ Tii bã kã, tamawoob hë ta baab jawén paa bã, Jerusarënh hënh ÿ bahõm kãn, Peed ÿ baheg'ããs hyb n'aa. 15 ta ãh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bã na-ããj hë ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.* Jesus mejũũ do wób, dooh ÿ hapëë bã ti noo gó. ²⁰ P'op Hagã Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bã. ²¹ Ta jawén ÿ bahõm kãn Sirija, Siris hãd enãh do sa hãj n'aa hënh. ²² Kristo hã h'yy ka'eeh do Judah buuj hãj n'aa bã, jé pad'yyt hë sa panang hënh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nã bã ti noo gó. ²³ Jããm hë hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub äã tarahejãã doo, hÿÿ kã tama met'ëëg kãn Kristo ky n'aa p'ooj ub takarën do tagawats'iik do paah", nãk mã sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napäh bã, P'op Hagã Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

2

¹ Ti m', 14 ta baab jawén paa bã, p'aa hënh Jerusarënh hënh ÿ bahõm. Béh-Nabéh sii ÿ bahõm. Tiit ÿ mahũũm si ÿÿ. ² T'ÿ hënh ÿ wén hõm, P'op Hagã Do metëëh hyb n'aa

* 1:19 Tsijaag, Jesus hÿÿj. Sét hë sa ÿÿn.

taw'ääts hē né hē ŷ bahōm. Ta tii bā ŷ ats'yyt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ky n'aa nāng doo, ŷ maher'oot hyb n'aa sa hā nyy da Kristo ky n'aa hanām do Judah buuj nadoo do hā ŷ ma mehet'ëek doo. ŷ wén maher'oot, ŷ karēn ŷ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bā hā ŷŷ, ŷ ma mehet'ëek do hā. Séd rah'yyb nahedo bā paawā ŷ ma mehet'ëek do hā, daap paawā tii bā ŷ ma met'ëeg wāt doo, da hē ŷ ma metëek do na-ääj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ŷ da raky sēm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napāh bā. ³ Séd hā sa wahē n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hē hā ŷŷ, ŷ ma mehet'ëek do hā. Dooch ēnh ramejō bā Tiit, t'īi hēnh si ŷ hewād nā doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bā, Judah buuj nado né paawā. ⁴ Ta wób ti tii d' karēn paawā tabad'oo. Jesus hā h'yy ka'eeh do oow né tii. Ēr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooch sa ky n'aa jaw'yyk do ěr jeŷŷm wād bā, neŷŷm doo gó ěr wén boo kán. Rakarēn paawā p'aa hēnh sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji bawāt. Rakarēn paawā sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado dāk p'aa hēnh. ⁵ Tii d' rakarēn né paawā, dooch tabad'op hē āā ky dahē bā sa kyyh, bē hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanām doo, baad hadoo doo, baad tabenyw dāk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj dāk hyb n'aa.

⁶ Jerusarēnh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hā, sa wahē n'aa ky n'aa nāng do sa hā, baad ub ŷ ma mehet'ëek doo. Dooch ŷ ma mehet'ëek do jó ramejūū péh. (Ta ti ŷ her'ood né paawā, dooch ŷ ky s'ūūd bā sa hā Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagā Do ji tagadoo. Ky n'aa etsēeh doo, ky n'aa nets'ās do na-ääj hē tagadoo.) ⁷ Dooch né hē ŷ ma mehet'ëek do jó ramejūū péh, ŷ hanāng. Rahapāh, hā ŷ P'op Hagā Do anoo, Kristo ky n'aa hanām do ŷ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hā tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagā Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejūū do tabahadoo hyb n'aa, ŷ na-ääj né hē tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa ma-

hang Jesus mejūū do ŷ bahadoo hyb n'aa, rabahapāh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowāw daheeh, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enāh doo, rabahapāh bā nyy da P'op Hagā Do ŷ tasēew hōm tsyt hē, Judah buuj nadoo do mahang ŷ moo wāt hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ŷ ragadoo sa h'yyb hataa āā bahado dāk hyb n'aa kā. Sa moo hub me āā redēng tii bā, āā ragadoo rametēeh hyb n'aa ta tii hā. Sa sii āā kaner'oot noo gó, baad ub sa hā Judah buuj nadoo do mahang ŷ Béh-Nabéh daheeh āā moo bok hyb n'aa. Tii nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹¹ Dooch āā hā ramejō bā. Jāām hē āā hā retsēē, Jesus hā h'yy ka'eeh do kas'ut do Jerusarēnh panang bā habong do āā hyb n'aa esee hyb n'aa, āā masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ēp ŷ karēn up ŷ bad'oo.

¹¹ Ān-Tijoka panang bā āā wē Peed baheg'ääs noo gó, Peed ŷ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bā kā, Ān-Tijoka bā rakajaa ajyy Tsijaag hep'ēeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bā kā, dawē hā Peed bawād dāk Judah buuj nadoo do sa mahānh. Dooch sa sii tawa wād bā, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahōk do hā ky kah'ūūm do tajeŷŷm do hyb n'aa.* ¹³ Tii bā Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do ta tii bā habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo dāk na-ääj hē. J'ooj madāk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ääj hē rabad'oo. Dawē hā rababoo dāk Judah buuj nadoo do sa hŷŷj hedoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahānh.[†] Béh-Nabéh sii hē sa h'yyb hata dāg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooch baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanām do metëeh doo da raboo boo bā ŷ bahapāh bā, sa hŷŷj hedoo do raty n'aa gesyyg dāk[‡] ŷ bahapāh bā, sahōnh hē sa matym gó Peed hā ŷ ky hadoo: "Judah buuj né paawā ōm, Judah buuj nadoo doo da mabawād dāk. Meréd hōm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ēed hyb n'aa hŷŷj kā, mabad'oo do hā, makarēn mamejūū Judah buuj nadoo do ěr hŷŷj ky n'aa hedoo doo,

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do wób ramejūū Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahōg hōm, jāām hē tii bā P'op Hagā Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tii da ramejūū Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hā h'yy kana'eeh do rajeyŷŷm do hyb n'aa. Sa hā rawén jeŷŷm, ta ti rarejāā sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jāām hē Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahōg hōm bā. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejūū. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang dooch tii d' tahado wād bā. Séd gó ji P'op Hagā Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē né hē paawā Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bā heg'ääs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hā Peed jeŷŷm. Ti hyb n'aa dooch takarēn bā Judah buuj nadoo do sii tawa bā heg'ääs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hē tabawād dāk, tahapēē né paawā dooch ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa ji P'op Hagā Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooch Garata hāj n'aa buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehōg bā. Ti hadoo né hē P'op Hagā Do gadoo na-ääj hē sa hā Peed hapēē né paawā, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeŷŷm do hyb n'aa. J'ooj madāk do ta h'yyb.

Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hã magadoo hyb n'aa, òm né heréd hõm paawã tii?§ 15 Te hub né hẽ, Judah buuj taah ẽr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hẽ ẽer. Dooh ta wób, baad nadoo do moo heb'oooh do ẽr ado bã. 16 Dooh né paawã baad nadoo do moo heb'oooh do ẽr ado bã paawã, ẽr hapãh, jããm hẽ Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dák P'op Hagã Do matym gó. Jããm hẽ Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bã. Ẽr na-ãaj hẽ, Judah buuj, Kristo Jesus hã ẽr h'yy kae dák baad ẽr bahado dák hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó, ẽr tagadoo hyb n'aa. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ẽr daab yb wäd bã. Dooh hajaa pé baad tabahado dák P'op Hagã Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do taky daheeh do hyb n'aa. 17 Hÿy kã, ẽer, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kã ẽr karẽn do hyb n'aa baad ẽr bahado dák P'op Hagã Do matym gó, baad nadoo do moo heb'oooh do ẽr bahado dák Judah buuj nadoo do nemuun, nãk ẽr buuj wób. Nyy d' rahanãng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'oooh do ẽr bahado dák? Dooh. Dooh tii d' tado bã! 18 P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hẽnh ji du do bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã ji daab yb bã, pooj jé ji eréd hõm doo.†† 19 Dooh taw'ãats hẽ tado bã p'aa hẽnh ÿ du do bã ÿ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajẽp hã ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ÿ paa dajẽb wãt hadoo ta hã.‡‡ Hÿy kã, tamanejõ wãt do hyb n'aa hã ÿy, ÿ hajaa P'op Hagã Do karẽn doo da ÿ bawãt. 20 Hahÿy d' ÿ hanãng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hã ÿ paa dajẽb wãt do hadoo ÿ baher'oot bã: Kristo sii ÿ kepẽem dák do hadoo b'aa kajatsẽk do hã tadajẽp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé ÿ bawãt do paah. Kristo ti hÿy kã hẽp ÿy gó hawãt doo. Da hẽ, badãk hahÿy bã ÿ bawãt nã bã, ÿ h'yy kae had'yyt hẽ P'op Hagã Do T'aaah hã, hã ÿ kamahãn do hã, hẽp ÿ n'aa dajẽp do hã.§§ 21 Jããm hẽ P'op Hagã Do ẽr wẽ taky

enyym do hyb n'aa baad ẽr wén hado dák ta matym gó. Dooh ÿ ty n'aa gesyyg bã ta tii. Ta ti ÿ wén her'oot, ji haja bã paawã baad ji bahado dák P'op Hagã Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bã daap paawã Kristo dajẽp!”, nãng mã ÿ Peed hã.

3

1 H'yy ganahoot nã do hadoo bẽeh, Garata buuj! Tak'ẽp bẽ rawad'ii bong bẽ wén nahapẽẽ wãt baad hadoo doo! Jaa bẽ hã wadii? Baad ub né paa bẽ ÿ ma met'ẽeg wãt Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsẽk do hã ji hyb n'aa dajẽp doo. 2 Sét ub ti ÿ eeahn bẽ hã hÿy kã: P'op Hagã Do anoo bẽ hã ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bẽ ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bẽ maa napãh noo gó? 3 Tak'ẽp bẽ h'yy ganahoot? Bẽ du do dák noo gó Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh doo, bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee bẽ wén gadoo. Ta Sahee bẽ tah'yyb mahũũm. Bẽ karẽn apãh hÿy kã bẽ daaj hẽ bẽ hajaa doo me bẽ bahajaa pooj jé bẽ du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã g'eeh bẽ karẽn bẽ daap yyp hÿy kã? 4 Hajõng baad hadoo do bẽ bahapãh paa bẽ mahang. Daap hẽ g'eeh ta ti bẽ hã? Ẽ karẽn paawã bẽ bahapãh, dooh daap hẽ tado bã.* 5 Wyt ta maah hẽ, ta Sahee P'op Hagã Do wén noo bẽ hã, hanãm do tawén pehuunh bẽ mahang, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bẽ ky daheeh do hyb n'aa tado bã.

6 Bẽ hyb n'aa newẽ Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagã Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dák paa P'op Hagã Do matym gó.† 7 Ti hyb n'aa kã, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kã.‡ 8 P'ooj ub P'op Hagã Do kyy kerih do hã kaher'ood dák paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hẽ da baad rabahado padẽek da P'op Hagã Do matym gó. Hahÿy da Kristo ky n'aa hanãm do P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot paa Abaraãm hã: “A hyb n'aa né da sahõnh hẽ badãk hahÿy hã habong do ky n'aa kedẽng da”,§

§ 2:14 Dooh né paawã Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanãng pé dawẽẽ tabawãd dák do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã. ** 2:15 Judah buuj ramaneẽnh ta wób “baad nadoo do moo heb'oooh doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa. †† 2:18 Hahÿy d' tahanãng pé tii: P'aa hẽnh ji daab yb bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã, ta ti ji eréd wãt do jawén paa bã, tii bã né hẽ nesaa do moo heb'oooh do ji bahado dák né hẽ, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hẽ ji ky dahẽ bã. Dooh Jesus hã ji daap yyp do hyb n'aa tado bã nesaa do moo heb'oooh do ji hado bã. ‡‡ 2:19 Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ wãd bã ji hã Paw-Ro hanãng pẽh. §§ 2:20 Ti hadoo ẽr hã na-ãaj hẽ. Paw-Ro bawãt do hã ẽr tametẽeh nyy da taw'ãats hẽ ẽr sahõnh hẽ ẽr babok. * 3:4 Dooh ji hapẽẽ bã baad ub nyy d' tahanãng pé tẽg nad'ẽed is do 4 hã kerih doo. Sét né paawã Gereg kyyh, pawõp hẽ ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿy da na-ãaj hẽ tahajaa ji erii bã: “Daap hẽ g'eah tak'ẽp bẽ ahob wãt doo, Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa bẽ rarejãã noo gó? Ẽ karẽn paawã bẽ bahapãh, dooh daap hẽ tado bã bẽ ahoop do paah.” † 3:6 Genesis 15.6 ‡ 3:7 Abaraãm karapee, P'op Hagã Do karapee, Isaraew buuj sa hã. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagã Do karapee heh'ãat doo, Paw-Ro wén nãng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18

näng kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, sahõnh hê Kristo hâ h'yy ka'eeh do tii, Abaraâm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahõnh hê tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hâ daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee dâk tii. Tii d' né hê P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: "Ky n'aa kawas'ee dâk sahõnh hê ajyy, ýjy, sét né paawâ resõôts bâ sahõnh hê P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawâ resõôts hõm bâ, raky n'aa kawas'ee dâk da",^{**} näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hê, dooh baad ji bahado dâk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hâ ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hê ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahýy da takerii dâk ta ti ky n'aa: "Jââm hê edëb had'yyt da, jé ta hâ h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado dâk do P'op Hagä Do matym gó",^{††} näng kerih doo. ¹² Hýy kâ, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bâ. Ramoo bok do hâ radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahýy da takerii dâk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: "Jé hahýy hâ kamejüü do moo wät doo, edëb né paawâ da ta hyb n'aa."^{‡‡}

¹³ Èr paa ky n'aa kawas'ee dâk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do èr nahajaa do hyb n'aa èr ky dahé bâ. Tii bâ kâ, èr Kristo bedëeb wät èr ky n'aa kawas'ee dâk do mahãnh. Ta hâ tabadäng èr ky n'aa kawas'ee dâk do Kristo an'oo bâ, èr hâ tanadëe wät hyb n'aa. Èr hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee dâk paa ý wén näng, hahýy da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: "Ky n'aa kawas'ee dâk da sahõnh hê b'aa hâ sa kamag padëek doo",^{§§} näng kerih doo. ¹⁴ Èr ky n'aa kawasee do mahãnh èr Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ãäj hê ragadoo hýy kâ Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hýy kâ, èr sahõnh hê, èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa èr gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bê ý maher'oot Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakân haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bâ, ramoo boo bâ kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hâ raberih bâ hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bâ dooh hajaa pé ta ti tahýy d bâ. Dooh na-ãäj hê ta jawén sa see haja bâ kaner'oot do heen n'aa hâ taberih ná ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii

rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hâ.^{***} ¹⁶ Abaraâm hâ, ta panaa hâ na-ãäj hê P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hê badâk hahýy hâ habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky déé bâ hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hê ta panaa hyb n'aa taky däng.^{†††} Kristo né hê ti sét hadoo do Abaraâm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng. ¹⁷ Hahýy d' ti ý hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hahýyt pé ý noo bâ: Abaraâm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hâ. Taky däng ta hâ, dooh taky kahýy d bâ ta hâ taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bâ Mosees hâ kan'oo dâk doo, dooh tahaja bâ tahýy d bâ pooj jé Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraâm hâ P'op Hagä Do ky n'aa edëng do èr wé tatabëej bâ paawâ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bâ paawâ tii, tii bâ dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bâ. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hê Abaraâm gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hâ. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraâm, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hâ.

¹⁹ Tii d' tado bâ, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo dâk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo dâk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawâ. Takan'oo dâk dö, Kristo, Abaraâm panaa, kanajaa ná bâ. Ti panaa hâ P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ääs sa hâ, Mosees hâ raban'oo dâk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Israaew buuj sa wé, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wé na-ãäj hê ti Mosees. ²⁰ Hýy kâ, sét hê tado bâ, ta daaj hê taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét uh né hê P'op Hagä Doo, ta daaj hê Abaraâm hâ tamaher'oot do ta hâ taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kâ, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hâ? Dooh! Dooh ta hâ tahýy kawareem bâ. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bâ paawâ ji edëb had'yyt do ji hâ tan'oo bâ, tii bâ kâ baad èr bahado däg né hê paawâ P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do èr ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hê tahaja bâ ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyg gó ji karën do ji hâ tamejõ had'yyt hê. Ti hyb n'aa, jáâm hê Jesus Kristo hâ ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä

** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4

*** 3:15 Dooh kahýyt pé tii. Dooh ta bahãnh hanoo péh.

‡‡ 3:12 Rewitikos 18.5 §§ 3:13 Dew-Teronom 21.23

††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do ää tamoo masoo hadoo. Ää tadewäts bëëh hadoo. Ää tahag'ääs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'eës do hagä n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do èr hä tametëéh bà kà Kristo hä ji h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa kà h'y'ý kà, baad ji bahado dák ta matym gó. ²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ää hagä n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'y'yk doo, nesaa do ää moo nabok hyb n'aa. H'y'ý kà, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad èr bahado dák P'op Hagä Do matym gó ta hä èr h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ H'y'ý kà, Kristo hä èr h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa kà, Kristo hä èr daap yyp do hyb n'aa kà, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do èr tahagää wäd bà.

²⁶ Ti hyb n'aa kà, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hë, Kristo hä bë h'y'ya ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'y'yb hedo dák h'y'ý kà Kristo Jesus hä. ²⁷ Bë nu kemuun bong bà séd hä bë h'y'ya kata dák hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado dák h'y'ý kà. ²⁸ Séd uuh had'y'yt èr h'y'ý kà Kristo Jesus hä èr h'y'ya kata dák do hyb n'aa: Judah buuj ji do bà, Judah buuj nadoo do ji do bà, sa kariw n'aa ji do bà, sa karom ji do bà, a'y'yy ji do bà, y'ynh ji do bà na-ääj hë. Séd uuh had'y'yt né hë ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado dák do hyb n'aa, Abaraäm panaa heh'äät hadoo bë bahado dák. Ti hyb n'aa Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës h'y'ý kà bë hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë y maher'oot ji hä tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hë ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hë ta yb ma ta ma hado däg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa ná bà, ta hagä n'aa mejüü ta t'aah hä ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ääs do hä taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bà tah'y'ya karën do tamoo wäd bà. ³ Ti hadoo èr hä. Kristo èr tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo èer. Badák hah'y'ý hä nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'y'yk doo, tak'ëp èr hä tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo ná èer ti noo gó. ⁴ Tii bà kà, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bà kà, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. Y'yn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejüü doo bà tabenäng. ⁵ ää tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee dák do paah, P'op Hagä Do taah èr bahadoo hyb n'aa kà. ⁶ P'op Hagä Do taah èr bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee èr h'y'yb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hë, ta Sahee an'oo bà, "Ee" P'op

Hagä Do èr maneëënh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kà, dooh ji hä mejüü do karom mahado wäd bà. P'op Hagä Do t'aah kà òm. Ta t'aah mabahado dák do hyb n'aa, sahõnh hë ta taah sa hä tabanoo doo, a hä da tabanoo na-ääj hë.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh ná bà, bë h'y'ya kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëëh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ H'y'ý kà, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'y'yb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa y hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hënh bë h'y'ya kawareem ta ti ky n'aa jaw'y'yk do nahejoonh doo, daap hadoo do wë? Bë karën apäh ta ti hedoo do bë tamejüü p'aa hënh, p'ooj ub bë babok doo da? ¹⁰ Tsyt hë däg bë basëew dák ta äh, bë daaj hë bë tarry hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bë teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bë teb'ëes, tsyt hë däg bë basëew dák ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bë y hyb n'aa tón! Daap hë apäh y ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bë mahang?

¹² Tak'ëp y betsëe bë hä, wakän haa, y bad'oo doo da taw'ääts hë bë bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hä y daab yb wäd bà. Pooj jé ta tii hä bë daab nayyp do hado dák y'yh.

Pooj jé baad y bë gadoo. ¹³ Bë hapäh né hë, y nahëe näng do hyb n'aa ti noo gó bë häj n'aa bà y bewäd ná. Ti noo gó né hë pooj jé bë y maher'ood wät Kristo ky n'aa hanäm doo. ¹⁴ Nahäh y'ý taw'ääts hë nado né paawä bë hä ti noo gó, dooh né paa y bë ty n'aa gesy'yg bà. Baad y bë gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do ääs bë gadoo doo da y bë gadoo paah. Kristo Jesus bë gadoo doo da y bë gadoo paah. ¹⁵ Tak'ëp bë tsebë ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bë tsanebee bong? Ti noo gó, bë haja bà paawä, bë matym sii hë bë ado nyyh paawä hä y'ý bë banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bë hä, bë majüü hado dák g'eeh y h'y'ý kà, baad hadoo do bë y maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bë rah'y'yb en'y'ym bë gadoo hyb n'aa sa hä, dooh bë hyb n'aa tado bà bë rah'y'yb en'y'ym doo. Rakarën paawä bë hyb n'aa wareem y'yh, sa hä bë h'y'yb en'y'ym hyb n'aa, sa hä bë maa newëe hyb n'aa kà. ¹⁸ Taw'ääts hë had'y'yt hë ji rah'y'yb en'y'ym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bà tii. H'y'ý kà, bë mahang y badoh bà, bë an'oo manä baad nadoo do jawén bë rah'y'yb en'y'ym doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do y kamahän doo, y'ynh ajän benyy däg bà ta mahy'ynh do taahop doo da, p'aa hënh y bahoop bë hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bë baboo dák bà kà. ²⁰ Dooh y haja bà bë wë y ahöm kà, ti hadoo né hë y karën paawä bë wë y bahöm, baad bë sii y ber'oot hyb n'aa. Ta ti y wén

* 4:10 Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

her'oot, dooh y hapëë wäd bä nyy d' y bad'oo bē hä.

²¹ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hä mejüü kar'ëen doo, bē hä y eanh hahyÿh: Doooh bē hapëë bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo? ²² Pawóp má Abaraâm taah, näng kerih do hä. Ta yÿm karom Agah häd näng do sii ta t'aah seeh, ta yÿm heh'äät do Sarah häd näng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta yÿm karom sii tawén eta däk, ta yÿm karom hä ta t'aah wén nyy däk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa. Ta yÿm heh'äät do sii tawén eta däk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hä.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëëg bä. Pawóp hē hadoo do yÿj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraâm sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëë Sinaih häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hä tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahönh hē Sinaih bä kanoo do hä daap yyp doo, tak'ëp rabahoop kamejüü doo. ²⁵ Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bä hahäng doo. Agah hadoo Jerusarēnh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hä ramejüü do rahoop doo da paah, Jerusarēnh buuj da hē rahoop tak'ëp kamejüü doo. Sa karom hadoo Jerusarēnh buuj. ²⁶ Hÿy kä, Jerusarēnh hÿ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejüü do nahoop do hadoo tii. Jerusarēnh hÿ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Doooh kamejüü do ër ahob bä. ²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahÿy da takerih:

“H'yy gadajaa da om, yÿnh netaah doo, taah nanäng doo.

Tseebe gó mageëenh, om ajän mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tseebe y wén näng, ta bahänh hajök do yÿnh reréd hóm do taah.

Doooh denaa hē yÿnh patug näng do taah.”‡

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëeh, wakän haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bē wén hado däk, Abaraâm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraâm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa

newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejä wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daap yyp do ër rarejäa, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo. ³⁰ Hÿy kä, hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hóm yÿnh karom ta t'aah daheeh. Doooh yÿnh karom t'aah gado bä ta yb hanaa ta yÿm heh'äät do t'aah nemuun”,§ näng kerih doo.** ³¹ Ti hyb n'aa wakän haa, tak'ëp ta hä kamejüü do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejüü do nahoop do taah ëër.‡‡

5

¹ Kristo ër tabed'ëëp tak'ëp ër hä kamejüü do ër ahoop do mahänh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta see hä bē rah'yib mahüüm. Bē gado manä tak'ëp kamejüü do rakarēn bä p'aa hēnh bē gadoo.

² Bē hyb n'aa matakä bē y maher'oot doo! Yÿh, Paw-Ro, baad bē y maher'oot hahÿÿh: Masuuj noo byyh kahög hóm do bē gado bä, daap hē da bē hä tii bä Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahönh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahög hóm do gadoo do sa hä y ab'aanh y maher'ood wät doo: Ta ti bē gado bä, kamejō däk bē hä tii bä sahönh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bē ky daheeh na-ääj hē. ⁴ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëen do baad bē bahado däk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëë bē baboo däg kän Kristo mahänh. Ji hä P'op Hagä Do ky enyym do bē ty n'aa gesyyg däg kän.

⁵ Eër kä, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, Kristo hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ër bahado däk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hä, ji masuuj noo byyh kahög hóm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahög hóm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-ääj hē. Séd hä né hē ji ta hä. Jääm hē takarēn do ji hä, baad ji h'yy kae heh'äät do ta hä, ji da hadoo do ji kamahän do hä kametëeh doo.

⁷ Baad paa bē babok pooj jé. Jaa bē tahewad kän baad hadoo do ky n'aa bē ky nadahé wät hyb n'aa? ⁸ Ta ti bē hä raky kah'üüm doo, dooh P'op Hagä Do bē

† **4:26** Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bä ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp kamejüü doo. ‡ **4:27** Isajas 54.1 hä takerii däk ta tii. Hahÿy d' kerih do hanäng péh: Yÿnh reréd hóm do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do hadoo. Hajöök däk tii. Yÿnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do hadoo. Doooh Jesus hä rah'yib kae bä tii. Hajök Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do bahänh.

§ **4:30** Genesis 21.10 ** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ääp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hä karēn mejüü doo. Doooh ta ti hedoo do ji gado bä ji mahang, tahanäng péh. Doooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† **4:31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do nado ëër, tahanäng pé tii. ‡‡ **4:31** P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hä ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Eër tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky enyym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

tanaëenh do hanaa tado bä. ⁹ Nad'ëed its né paawä pāw makuj n'aa, jé pad'yyt hē däg takamekuuj dāk.* ¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyik Do hä y' h'yy kasadä do hyb n'aa, baad y' bahapäh hëp y'y gó, y' hyb n'aa newëë doo da bë da hyb n'aa newëë na-ääj hë, séd bë h'yyb hedoo da hä y'y. Dooch da ta see hadoo bë hyb n'aa newëë bá da. P'op Hagä Do rejää da bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, hyb n'aa jawyik né paawä ta ti ta wób sa hä.

¹¹ Wakän haa, y' na-ääj hë y' mejō ná bá paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahōg hōm hyb n'aa, te hub tado bá paawä tii, dooh paawä Judah buuj y' rarahējā bá. Y' ma met'ëëg ná bá paawä taw'ääts hë né hë ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, tii bá Kristo b'aa hä kajatsëk do hä dajëp do ky n'aa, dooh paawä Judah buuj tah'yyb rejā wäd bá. ¹² Ta ti ajyji ji masuuj noo byyh kahōg hōm do mejūū doo, ta ti ky n'aa me bë h'yyb manepëë bong hanoo doo, taw'ääts hë paawä sahōnh hë sa hä hanäng do ragahōg hōm.

¹³ Bëeh, wakän haa, P'op Hagä Do bë tasyid wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejūū do bë hä tamanejō wät hyb n'aa, baad bë babok hyb n'aa kã. Dooch nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bá tii d' tabad'oo ër hä. Dooch. Tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejūū do mahānh ji tawén ed'ëep, kamahān gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' y' wén her'oot, sahōnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hah'y sét hë hadoo do tamejūū do hä kametä däk: "Makamahān a da hadoo doo, a hä makamahān doo da."[†] ¹⁵ Bë hyb n'aa matakã! Bë kamanahān bá bë da hadoo doo, bë mahang ta see kamajë bá ta see wë, ta see rejā bá ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bá da bë d' gawatsik.

Taw'ääts hë ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahūūm do ky n'aa hah'yh

¹⁶ Ti hyb n'aa kã bë y' maher'oot hah'y da: Bë an'oo P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahūūm hyb n'aa, tii bá da dooh bë moo boo bá nesaa do bë h'yyb säg karën doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bë P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bá na-ääj hë nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamaj'ii ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bë haja bá bë moo boo bá ti bë karën paawä bë moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bë tah'yyb mahūūm bá bë an'oo bá, dooh ky n'aa jaw'yyk do bë hä tamejō wäd bá.

* 5:9 Hah'y d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahën d'os hë né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëëg bá, ta s'ëe hënh da rah'yyb mahūūm hajōk doo. † 5:14 Rewitikos 19.18 * 6:2 Hah'y Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ääts hë bë y' kamahān doo da bë kamahān ta wób." Jowāw 13.34.

¹⁹ Wyt ta maab hë nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do moo bok doo: Sa y'ym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'y'yh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hä hanäng do me ramoo bong, dooh rah'yy keba bá ta ti hedoo do hä. ²⁰ Kabarii hä rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm. H'yy gaëëj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hä rah'yy kajew'ëës. Nayyw hë rakawajään. Ta wób sa bahānh rakarën ranu gapad'ëëk, dooh rakarën bá séd rah'yyb hedoo bá ta wób sa hä. ²¹ Ta wób wë hanäng do raty ge-eh. Jarakë hedoo do hä rabaoom. Ta bahānh rabawëh, rabeëëk. Hajōng ná ti hedoo do ramoo bong na-ääj hë. P'aa hënh tak'ëp péj bë y' maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bá tabag'ääs doo bá.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahān doo, baad ji tsebë doo, ji h'yyb näm doo, nayyw hë kawanajään doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'y'yt doo, ²³ kaja hë denaa hë ji h'yyb ji mahūūm do ji da hadoo do wë, ji h'yyb ji meduuk do na-ääj hë. Dooch ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén raboo boo bá. Reréd hōm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karën doo. B'aa kajatsëk do hä repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ääts hë h'y kã ër ky daheeh né hë P'op Hagä Do Sahee ër hä metëeh do ër h'yyb gó. ²⁶ Taw'ääts hë dooh ër h'yy kasabë bá. Taw'ääts hë dooh ër mety bá ër da hadoo doo. Taw'ääts hë dooh ër h'yy kajewëëts bá ër da hadoo do wë.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hah'yh

¹ Wakän haa, nesaa do bë see moo wäd bá, tii bá taw'ääts hë bëeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ūūm doo, bë maher'ood ta hä nesaa do taberéd hōm hyb n'aa, p'aa hënh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm ta hä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahūūm ta hä bë maher'oot bá. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bá, taw'ääts hë baad matakã a daaj hë, nesaa do òm sii hë tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bë masaa bë da hadoo doo, hejoonh do ta wë takametëeh bá. Tii d' bë adoo bá, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bë ky dahé däg kãn.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, "Y' hyb n'aa jawyik", ta h'yyb gó taky hado bá, ta daaj hë takawadii. ⁴ Taw'ääts hë ji daaj hë ji moo

wät do hä ji hyb n'aa newëë baad ji do bä. Baad ji do bä, ji hegää bä ji daaj hē, tii hä ji moo wät do hä tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bä ta wób rababok do hä ji kametyy. ⁵ Taw'ääts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hä ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hä ji kametyy ý wén näng.

⁶ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëek do ramasa sa ma matëg, sa wé hanäng do uuh me.

⁷ Bē hä hē bē kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahýý d' ý hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karēn do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karēn do jawén habok doo, ragadoo da ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh ér h'yy gejë hōm bá baad hadoo do ér moo bok do hä. Èr h'yy ganejë bá, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ér gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa ká, ér haja bá, taw'ääts hē baad hadoo do ér moo boo had'yyt bá sahōnh hē sa há. Taw'ääts hē ti bahānh tii d' ér bad'oo, ér masa, ér nemuun Kristo há h'yy ka'eeh do sa há.

Tagadëëg ub Paw-Ro maher'oot do hahýýh

¹¹ Bē hegää hahý bē ner'ood bá, tëg ewëeh do hä moh ýý me bē ý ma erii kán hahý tagadëëg ub do bód.[†]

¹² Ta tii d' karēn do bē ramejüü bē masuuj noo byyh bē kahōg hōm hyb n'aa, jáám hē ta wób rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tii d' rawén mejüü. Dooh rakarēn bá Judah buuj wób, tak'ëp ta ti mejüü do sa há rarahejää Kristo b'aa há kajatsék do há dajëp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hē dooh raky dahé bá Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hē rakarēn bē gadoo bē masuuj noo byyh kahōg hōm doo, ta ti bē gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ Ýý ká, jáám hē ý karēn ý h'yy kasab'ee b'aa kajatsék do há Jesus Kristo, Èr Wahē N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa kajatsék do há Kristo dajëp do hyb n'aa, sahōnh hē badäk hahýý há ji h'yyb karēn do dajëb kán hadoo há ýý. Ý na-ääj né hē ý dajëb wät hadoo ta ti hedoo do há. Dooh ta ti jawén ý awäd wäd bá. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahōg hōm do há nado ti ji hyb n'aa matakëë doo, ji

masuuj noo byyh kanahōg hōm do há nado na-ääj hē. Dooh its ti P'op Hagä Do matym gó. Jáám hē taw'ääts hē ji hyb n'aa matakëë papuuj gó ji bawät do há, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii há hyb n'aa matakëë do sa há, papuuj gó habok do sa há, h'yyb nām do ý karēn P'op Hagä Do anoo. Ý karēn P'op Hagä Do t'yyd mehīn tii. Ti né hē ta karapee heh'äät doo.

¹⁷ Hup ýý há ti anäng rok ý tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ý rarahejää doo.[‡] Ti hyb n'aa, hý jawén, dooh ý karēn wäd bá ran'oo bá, bē hyb n'aa h'yy katón do ý ahob wäd bá.

¹⁸ Ý karēn ér Wahē N'aa Jesus Kristo ky enyym sahōnh hē bē há, wakán haa hedoo doo. Jáám hē ká.

[†] **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do há nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bá ká, tagadëëg ub, ta daaj hē tado dák ji merih do nahëeh, tagadëëg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii. [‡] **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahōg hōm do heen n'aa há. Sa há, ti ti metëeh baad ji do bá P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub há rahapäh hajōng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejää do paa haj'aa. Jesus panyyg hanām do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii há rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso
Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso
hãd nãng do panang bã
habong do hã Paw-Ro ma erih
do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ hado däk doo. ÿ edëng bëeh, Epeso panang bã habong do tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagã Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagã Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bã ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hÿ pong jé hana doo me, badäk hahÿÿ bã naa nadoo doo me. Èr taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ ta tabad'oo ër hä: Sahõnh hë badäk hahÿÿ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Èr tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Èr takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb dãng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb dãng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahadoo däk tabanoo na-ääj hë, tak'ëp taky en'yyim do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hä. Baad ër wë taky en'yyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanãng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky en'yyim do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky en'yyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bã. ⁹ P'op Hagã Do karën do hyb n'aa tametã wät ër hã nyy da tah'yyb dãng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapãh pé tah'yyb dãng doo. ¹⁰ Hahÿÿ ti P'op Hagã Do h'yyb dãng tabad'oo: Tah'yyb dãng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hë, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ hã

habong do na-ääj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahadoo däk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagã Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb dãng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagã Do moo wät sahõnh hë. ¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagã Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ääj hë taban'oo dãg kãn ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanãm do bë maa napãh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo dãg kãn ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagã Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napãh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ÿ ky n'aa napãh bã na-ääj hë, ¹⁶ ÿ paa du doo P'op Hagã Do hã ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Doooh ÿ eréd bã bë hyb n'aa P'op Hagã Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagã Do hã ÿ ky n'aa etsëe bã, bë ÿ ky n'aa ets'ëe had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagã Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ÿ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ääj hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã. ¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagã Do an'oo bã, bë hapãh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagã Do wén naëej wät.* Äã karën bë bahapãh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hë bë bahapãh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëer, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganã wät tan'oo bã. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bã, Kristo basooh P'op Hagã Do an'oo bã, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapãh do sa bahãnh, sahõnh hë hejój enãh do ji

* 1:18 Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagã Do naëënh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ääj hë takarën tabanoo ji hã.

nahapäh do sa bahänh, sahönh hē mejüü do ji nahapäh do sa bahänh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahönh hē hyb n'aa jewyk doo, da hē habong doo, ta jawén habong do na-ääj hē, sa bahänh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ääj hē. ²² Sahönh hā Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hā taj'aa ketsëë däk do hyb n'aa. Sahönh hē ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hā h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahönh hē takaja däk Kristo wē, ta hā rakata däk hyb n'aa. Kristo né hē ti sahönh hē baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'yyb tym p'ojj ub P'op Hagä Do hā, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ääj hē. ² Nesaa do bë moo heb'oooh paah, badäk hahÿy hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo da né hē. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'yyb nesaa do wē hā habong do sa wahé n'aa, P'op Hagä Do hā ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ Ää na-ääj hē, ää sahönh hē, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ääh, Jesus hā ää h'yy kana'eeh nä bä. Nesaa do ää hub karën do jawén, ää h'yyb säg karën do jawén na-ääj hē ää babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, ää na-ääj hē P'op Hagä Do rejää paawä, sahönh hē ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'yyd mehün doo, tak'ëp ër takamahän do hyb n'aa ⁵ ër tabedëëb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëër, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jääm hē bë hā taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëëb wät nesaa do mahänh. Doooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ääj hē, * Kristo hā ër h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahönh hē bahänh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahönh hā takametëëh hyb n'aa. Èr hā Kristo Jesus bad'oo do hā kameta däk tak'ëp ji wē taky enyym doo. ⁸ Jääm hē bë hā taky enyym do hyb n'aa bë tedëëb wät nesaa do mahänh, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hā. Doooh bë hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Doooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hē ji hā hē ji h'yy kasabé mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëër. Papuuji ër tapehuhnh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do

ër moo bok hyb n'aa hÿy kä. P'op Hagä Do enyiw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kån sahönh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿy

¹¹ Ti hyb n'aa, bëëh, Judah buuj nadoo doo, “Masuuj noo byyh kanehök do” bë ramaneëënh do Judah buuj hā, sa daaj hē “Masuuj noo byyh kehök do” rakamaneëënh do hā, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hē sa hā hē ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapeë bä. Doooh Isaraëw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë doo bä. Doooh bë gadoo bä ti noo gó Isaraëw buuj sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enoooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿy bä bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapeë bä ti noo gó. ¹³ Hÿy kä, Kristo Jesus hā bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëëh, pooj jé dawëë P'op Hagä Do mahänh habong doo, p'eets hē, ta wē bë tamana kån, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hē ër bahado däk tan'oo bä kä. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragadoo bä Judah buuj nadoo do hanoo doo. Doooh séd rah'yyb hedo bä pooj jé, rakamaj'ï paah. Hÿy kä Jesus ado hóm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿy d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajöng hedoo do hā ji tamejüü do hyb n'aa tado wäd bä P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bä. Tii d' tawén d'oo papuuji hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëëk Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hā rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hóm rakamaj'ï doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa, tado hóm kån rakamaj'ï doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëëk tan'oo bä, b'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa. Doooh ta majiï rahadoo boo bä tan'oo bä, ta hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bä h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wē, ta wób sa wē na-ääj hē. Bë hā, dawëë P'op Hagä Do mahänh habong do paa hā, ää Judah buuj hā, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hā na-ääj hē tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿy kä Kristo hyb n'aa, sahönh hē ëër, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē, ër hajaa ër ana bä ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó, † sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

* 2:6 Ta sii ër bag'äas hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'oonh tan'oo bä. † 2:18 Ji ky n'aa etsëë bä tii, ji ma ejäm bä, P'op Hagä Do ji j'aa etsëë bä na-ääj hē.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bë do wäd bã. P'op Hagä Do karapee uuh né hë bë hÿy kä. P'op Hagä Do taah né hë bëeh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëeb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëeg häng do hadoo bëeh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ääj hë, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hë tób mesoo doo, Kristo Jesus né hë tii. ²¹ Sahõnh hë ëer, ër h'yy kata däk Kristo hä. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëe sëek do hadoo tób pan'aa hadoo do ëer, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ääj hë séd hã bë h'yy kata däk sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ër mahang tabawäd kãn.‡

3

¹ Ti hyb n'aa kä, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hã Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ radawäts geët doo, ÿ ky n'aa etsëe bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

² Hã ÿ P'op Hagä Do anoo, bëeh, Judah buuj nadoo do ÿ ma metëek hyb n'aa ji wë taky ennyim do ky n'aa. Hã ÿÿ, bë ky n'aa napäh hä ÿ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nå do P'op Hagä Do metä wät hã ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hã nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bã, bë hyb n'aa matakä bã, bë hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë maküü hã dooh P'op Hagä Do metä bã paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hã na-ääj hë tametëeh do pénh. Tsynt hë ta wë tasëew hõm do sa hã tametä kãn. ⁶ Hahÿ ti da hë tametëeh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bã, séd hã rah'yy kata däk Kristo Jesus hä. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hã taky n'aa edëng doo. Sét hë Jesus hub hadoo rabahado padëek Judah buuj sa sii. Sét né hë P'op Hagä Do karapee rabahado padëek. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa wë ÿÿ, ta hejój hã ÿ tabanoo do hyb n'aa, hã ÿ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hë P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä ÿÿh, P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, Judah buuj nadoo

do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky ennyim doo, tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bã baad ji h'yy kadawuung bã Kristo wë hanäng do hä. Jääm hë ta uuh hã ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahãnh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo, hã ÿ tabanoo ta wób ÿ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do paa hã tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hÿÿ kä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hã habong do kabaj'aa do sa hã, wë hã bag'ääs do sa hã na-ääj hë, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahõnh hë hã. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hë tabadoo kãn ta tii, Kristo Jesus, Ër Wahë N'aa bad'oo do hã. ¹² Kristo hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë, h'yyb neÿÿm doo me ër hajaa ër ana bã P'op Hagä Do matym gó ër ky n'aa ets'ëe bã, ër ma ejäm bã. Dooh ge'ÿÿm pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ÿ etsëe bë hã, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do ÿ radawäts geët doo bã bë hyb n'aa ÿ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã ta ti ÿ ahoop doo. Taw'ääts hë bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron ÿ nu paa me ÿ bahyy häng ër Yb hÿ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti ër Yb an'oo bã hÿ pong jé habong doo, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp ër Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã ky n'aa etsëe bëeh, baad had'yyt hë bë kamahãnh hyb n'aa, kamahãnh gó sahõnh hë bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahãnh do hã. ¹⁹ Äã karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahãnh doo, dooh né paawä ji haja bã sahõnh hë ji hapëe bã, ta bahãnh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hã takamahãnh do bë bahapäh ÿ wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hë bë baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hã ër hajaa ër ky n'aa etsëe do bahãnh, ër hajaa ër hyb n'aa newëe do bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät ër mahang, ta hejój me ër h'yyb gó

‡ 2:22 Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëed is do 20, 21, 22 hã kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëer, ër ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ër hã rama met'ëeg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hã ër h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ër bahado däk Kristo an'oo bã. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kä ër mahang.

hawät doo me. ²¹ Äã karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, ýÿh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ý ma metëëk do hyb n'aa ý radawäts geët doo, tak'ëp ý betsëë bë hä P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hä takarën doo da né hë bë babok. ² Taw'ääts hë dooh né hë bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Nayyh hë bë kawaj'ään manäh. Taw'ääts hë kamahän gó bë gadoo, ta wób bë ganen'aak do ramoo boo né paawä bë hä. ³ Séd ër h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hë bë babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bë h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hë Jesus hub hadoo ëer, ta hä h'yy ka'eeh doo. Sét né hë P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hë, sét né hë baad hadoo do bë gada do ta jawén bë gadoo do par'aa, bë P'op Hagä Do wén naëëj wät. ⁵ Sét né hë ër Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né ër h'yy ka'eeh doo. Sét né hë ër nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hë P'op Hagä Doo, sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hë tabag'ääs doo, sahõnh hä moo wät doo, sahõnh hë ër h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado ër hä tanoo do ër hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hë sa hä tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hë hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëëk noo gó,
duu hënh rabana ta maji wób tameso
padëëk do tan'oo bä.

Tii bä sa matym n'aa taban'oo däg kán ta
karapee hä.”*

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëëk doo: Tabasëëk do pooj jé badäk hahÿÿ bä Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hë ti hÿ pong jé hasëëk do sahõnh hë sa bahänh tabahado däk hyb n'aa, sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa kä.) ¹¹ Ti né hë ti ta wób hä tabanoo ta mejüü do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo P'op Hagä Do Sahee sa hä metëëh do her'oot doo. Ta wób hä tabanoo ta panyyg hanän do jé pad'yyt hë rabaher'ood hóm hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hä, P'op

Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarën do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hë, Kristo hä h'yy ka'eeh do rah'yy kahe'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hë hyb n'aa, ¹³ sahõnh hë ëer, séd hä ër h'yyb hedo däg kán hyb n'aa ër h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah ër hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë däk do hadoo ër bahado däk tii bä, Kristo hadoo däk né hë ër bahadoo hyb n'aa kä. ¹⁴ Tii bä, dooh karepé ër hado boo bá kä. Dooh h'oo t'aah hadoo ër hado boo bá, jé pad'yyt hë maadaka maeh do mahüüm doo, jé pad'yyt hë bah'ood ahëm hóm doo. Dooh ajyy ji hä wad'ii doo, h'yy kamep'ëeh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ëëk do ër ky dahé wäd bá, ý hanäng péh. ¹⁵ Hÿÿ kä, taw'ääts hë kamahän gó ër ber'oot ër maa newëë baad hadoo do ky n'aa, sahõnh hë ta tii hä ër h'yyb mepëë däk hyb n'aa, Kristo hadoo ër bahado däk hyb n'aa kä. Ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ëer. Sahõnh hë ji hä hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarää masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahõnh hë ji hä hanäng do baad rado bá, baad ub tii bá ji, ji hejoonh. Ti hadoo ër hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do hä: Kamahän gó ër sahõnh hë ër moo boo bá Kristo, ër nu gabóg, sét ken'yyh ër hä tanoo doo, tii bá ër da h'yy kahe'oonh, baad ër h'yy kae magyys hë, baad ër ky dahé magyys hë.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ëp péj bë ý mejüü. P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäp do rababok doo da bë aboo boo manä wäd! Daap hadoo do rahyby n'aa newëë do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hä. Nabuj keh'üüm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bá, dooh rah'yy gah'ood bá P'op Hagä Do hä. Ti hyb n'aa dooh rahapëë bá na-ääj hë papuuj gó ji awät doo, ji hä P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao däk nesaa do ramoo bok do hä. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wäd bá nesaa do ramoo bok do hä. Sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hë. Hajõng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hë. Dooh rah'yy keba bá ta ti hedoo do hä. Kah'üüm ta ti nesaa do rakarën doo. ²⁰ Bëë kä, dooh ta ti rababok doo da bë aboo boo bá do hyb n'aa Kristo bë wén hapëë däk bë h'yyb gó. ²¹ Bë ky n'aa napäh né hë Kristo ky n'aa. Bë ää ma met'ëëg wät nyy da takarën bë babok, ta hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bë ää ma met'ëëg wät doo. ²² Bë ää ma met'ëëg wät, bë beréd hóm hyb n'aa pooj jé bë babok do paah, ji h'yyb karën do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wäd doo. ²³ Bë ää ma

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

met'ëëg wät, bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bë ää ma met'ëëg wät, bë gadoo hyb n'aa kä bë h'yyb tym papuuji, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karën doo da ji bawät ta ti an'oo bä. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ääts hë bë noo gehub bë da hadoo do sii bë er'ood bä, séd uuh ér sahõnh hë ér bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bë kawaj'ään bä, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bë hyb n'aa hüüm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawaj'ään doo. ²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hã, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ëëk doo, taw'ääts hë dooh tetsëëg wäd bä. Taw'ääts hë tamoo wät hÿy kä, ta wë tabanäng hyb n'aa, wë bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bë esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hë baad hadoo doo, ta wób masa do bë her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bá, ji h'yyb en'ym ji her'oot doo me. Tatseebe bá, tsebé doo me ji her'oot. Ti hõm do had'yyt hë. Tii d'wë bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëë do sa hã. ³⁰ Bë er'ood manäh, bë moo boo manä na-ääj hë P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ér hã, ér ta karapee tametëéh hyb n'aa. Tanoo dó ér hã baad ér tabed'ëep bá kä. ³¹ Taw'ääts hë bë eréd hõm sahõnh hë bë manabaan doo, h'yy ganapüü doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hë. Taw'ääts hë bë eréd hõm né hë bë da hadoo do bë pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hë h'yyb nyyw gó bë gadoo ta wób. Taw'ääts hë bë t'yyd mehün bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë mabaan hõm baad nadoo do ta wób bë hã rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm doo da né hë.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë P'op Hagä Do bad'oo doo da né hë bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bë bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hë kamahän gó bë babok, Kristo ér takamahän doo da né hë, ta daaj hë takan'oo däk doo, ér hyb n'aa tadjäp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hã, ta daaj hë takan'oo däk do hyb n'aa ér hyb n'aa tadjäp noo gó.

³ Bë ää manä bë ÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hã hanäng doo me. Bë hyb n'aa hüüm manä bë ma.

Tabad'op hë ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooh bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë tasëew hõm do raboo bá. ⁴ Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hë, taw'ääts hë dooh bë her'ood. Taw'ääts hë dooh bë ky masuuj bá nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bá Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë hahÿy da bë bad'oo: P'op Hagä Do wë ér tsebé baad hadoo do ér hã tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karën bë bahapäh hahÿy: Sa ÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿy doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hã hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'üüm do na-ääj hë, dooh ragado bá Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ääs doo bá. Sa ma rahyb n'aa h'üüm doo, kabarii hã h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hã rah'yyb padëëk do hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do hã rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bë gado manä ky kamep'ëéh doo me bë rakarën bá bë rawad'ii bá, ji hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bá raheer'ood bá. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bë h'yyb hedo manäh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bë babok paah. Hÿy kä ta bag hadoo doo gó bë baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ta bag hadoo doo gó né hë bë babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bá, baad ji ky ennym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bá, dooh ji wad'ii bá. ¹⁰ Baad bë hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hã bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹ Bë moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'oo doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bë maher'ood sa hã, bë metäh sa hã, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëët doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'oo do ky n'aa ji her'ood bá.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hë, sa hã ji maher'ood bá, ji metä bá sa hã nyy da P'op Hagä Do karën ji hã, nesaa do né hë ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bá. Ta bag banäng bá ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëéh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿy da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej däg haÿy do òm.

Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.

Tii bá Kristo bag adäng da a hã.*

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëehn Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. * 5:13-14 Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿy doo doo, dejëp doo doo na-ääj hë P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bá ji ty gawëej däk doo doo, ji ganä wät doo doo.

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā nyy da bē babok. H'yy gatamah do rababok doo da bē aboo manāh. Taw'ääts hē P'op Hagā Do karēn do hā h'yy genāh do rababok doo da bē babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bā baad hadoo ji moo wāt hyb n'aa, taw'ääts hē bē moo boo né hē baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hē takah'ūūm kån do hyb n'aa da hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa bē h'yy gatema manāh. Taw'ääts hē bē h'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do hā. ¹⁸ Bē eēg manā hejooonh do bē ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahūūm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wāt hyb n'aa, ji tarejāā na-āāj hē. Taw'ääts hē P'op Hagā Do Sahee tii, bē an'oo baad bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bā, Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa me na-āāj hē bē maher'ood ta wób.[†] Tii bā, bē h'yyb gó naa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē j'aa etsē, bē ma ejām. ²⁰ Tii bā, P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, taw'ääts hē ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hād gó had'yyt hē bē h'yy gadeja P'op Hagā Do ēr Yb wē. Taw'ääts hē sahōnh hē hyb n'aa bē h'yy gadeja ta wē. ²¹ Kristo bē weh'ēeh do hyb n'aa taw'ääts hē bē da hadoo do bē ky daheeh. Taw'ääts hē kawanajāān doo gó bē gadoo bē ramaher'ood bā.

Ŷj hā tamaher'oot do ky n'aa hahŷyĥ

²² Ŷj, taw'ääts hē bē ky daheeh bē patug, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē ky daheeh doo da. ²³ Ta ŷym nu gabóg ta patug, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hā h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dēeb. ²⁴ Taw'ääts hē Kristo hā h'yy ka'eeh do ta hā raky daheeh doo da sahōnh hā sa ŷym raky daheeh sa patug.

Ajyy hā tamaher'oot do ky n'aa hahŷyĥ

²⁵ Ajyy, taw'ääts hē bē kamahān bē āj, Kristo ta hā h'yy ka'eeh do takamahān doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo dāk doo, ²⁶ tsyt hē ta wē tabasēew hōm hyb n'aa, baad sa hā tabenām hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hā tabenām. Naēng me tabenām hadoo sa hā.[‡] ²⁷ Tii d' tawēn d'oo, tak'ēp hanām gó takarēn ta hā h'yy ka'eeh do rababoo dāg kån, ta wē tagadoo noo gó. Takarēn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanāng. Takarēn dooh baad nadoo do sa mahang hanāng péh. Tsynt hē nesaa do mahānh, baad had'op doo da rababoo dāk takarēn. ²⁸ Taw'ääts hē ajyy rakamahān sa āj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hā h'yy ka'eeh do wē. Taw'ääts hē sa hā hē rakamahān doo da ajyy rakamahān sa āj. Jé ta ŷym kamahān doo, ta daaj hē ti takamahān ta hā hē. ²⁹ Ta

ti ŷ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooon hyb n'aa, baad ji hag'āās ji hub hā. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eeh do hā, baad ji tabahag'āās. ³⁰ Sét ken'yyh eēr, ta hub uuh hadoo eēr. ³¹ Hahŷy da takerii dāk Genesis hā: “Ti hyb n'aa kā m' aj'yy kā sa yb sa ŷyn mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ŷym kā. Raketēē jawén paa bā sét rabahadoo padēek ta ŷym daheeh”,[§] nāng kerih doo. ³² Tak'ēp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapāh doo. Hā ŷy, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-āāj hē. ³³ Te hub né paawā ta tii, ketēē do sa ky n'aa na-āāj hē taher'oot. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē ajyy, taw'ääts hē bē kamahān bē āj bē hā hē bē kamahān doo da. Taw'ääts hē ŷj raweh'ēeh sa patug.

6

Karapee, pahēew, maruus, sa yb hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahŷyĥ

¹ Karapee, pahēew, maruus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē ŷyn. Taw'ääts hē né hē ta tii da bē bad'oo. ² Hahŷy da kerih do hā: “Mawehēē a yb, mawehēē a ŷyn.” Jāām pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bā baad hadoo do ji gadoo taky dāng do tii. ³ Hahŷy da ji hā taky dāng: “Mawehēē bā a yb, mawehēē bā a ŷyn ōm wād dawēēt da badāk hahŷy bā.”*

⁴ Bēeh, sa yb, bē ejāg manā bē taah rah'yy ganapō mahānh. Taw'ääts hē baad bē baw'ēeh baad bē maher'ood sa hā, baad rababok hyb n'aa. Bē ma met'ēēg sa hā nyy da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawāt.

Sa karom hā, sa kariw n'aa hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahŷyĥ

⁵ Bēeh, sa karom, bē ky dahé bē kariw n'aa. Baad bē wehēē sa hā. J'ooj madāk doo me bē moo boo manāh bē ramejūū doo. Kristo bē ky daheeh doo da bē ky dahé bē kariw n'aa. ⁶ Taw'ääts hē dooh jāām hē bē ky daheeh bē moo bok do tahegāā bā, bē hā taj'aa etsē bē karēn paawā do hyb n'aa. Kristo karom bē bahadoo do hyb n'aa, bē h'yyb gó naa, P'op Hagā Do karēn doo da bē moo boo sahōnh hē. ⁷ T'ōp bē h'yyb gó naa, tsebé doo me, bē moo boo bē ramejūū doo. Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado. ⁸ Hahŷy hē hyb n'aa newē: Sahōnh hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wād wāt do mabaj, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē.

[†] 5:19 Ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, sahōnh hē ratsebē hyb n'aa na-āāj hē.

[‡] 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii.

[§] 5:31 Genesis 2.4 * 6:3 Dew-Teronom 5.16

⁹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bë karom bë raweh'ëeh doo da bë wehëë na-ääj hë sa hä. Bë eäm manä bë karom, sét né hë ji Kariw N'aa hÿ pong jé hawät do bë bahapäh do hyb n'aa. Bë karom sa Kariw N'aa, bë kariw n'aa na-ääj hë né tii. Ta ti dooh tasëew bä ji mahang. Séd gó tagadoo sahõnh hë. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bë bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëëg ub bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë h'yy kahejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'oooh do pooj jé sahõnh hë ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bë dadäg hadoo bë mo n'aa jesuu n'aa, bë ado däg bë kuman hadoo do bë hä P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karën bä bë tawadii, bë hä tanahajaa hyb n'aa, ta hä bë j'aa ketsë hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ér majiï rado bä. Karap'ar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahÿÿ bë badagyp do hadoo doo gó habok do hä bag'ääs doo, ti né hë ér majiï. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wë hä habong doo, ti né hë na-ääj hë ér majiï. ¹³ Ti hyb n'aa, bë ado däg sahõnh hë bë mo n'aa jesuu n'aa, bë kuman hadoo do na-ääj hë P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bë wë takajaa noo gó nesaa do bë hä tanahajaa hyb n'aa, sahõnh hë bë bahajaa bä kä, bë j'aa ketsë hyb n'aa kä. ¹⁴ Baad bë hyb n'aa matakä däg. Bë ehuh had'yyt hë bë her'oot do hä, ér majiï wë bë bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaät hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bë aboo baad bë kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedëëk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bë gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hä bë h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bë h'yy kae né hë. Bë h'yy kae bä bë hajaa bë meduuk gatoj hadoo do hahõng do Nesaa Do Yb hanaa. Bë h'yy kae bä, bë hajaa bë medug bä Nesaa Do Yb bë tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëëb tadadäk doo da, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë bë Jesus edëëb wät né hë nesaa do mahänh. Bë ado däg na-ääj hë P'op Hagä Do Sahee anoo do sën-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bë er'ood had'yyt hë P'op Hagä Do sii, bë hä ta Sahee h'yyb mahüüm doo da. Bë ky n'aa ets'ëë bë tamasaa had'yyt hë hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh. Bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hë hëp ÿ n'aa na-ääj hë bë ky n'aa ets'ëë, ÿ ber'oot bä, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hä ÿÿ ÿ her'oot do pan'aa, h'yyb

neÿÿm doo me ta ky n'aa hanäm do pooj jé ji nahapäh do ta wób hä ÿ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿÿh, Jesus mejüü doo, ÿ rawén dawäts gëët. Hëp ÿ n'aa bë ky n'aa ets'ëë, ta ky n'aa hanäm do h'yyb neÿÿm doo me ÿ baher'oot hyb n'aa, hä ÿ Jesus karën doo da.

Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Tikiko, ér hÿÿj hadoo do baad ér kamahän doo, baad ää sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät doo, bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. ²² Bë wë ÿ mejüü tabahõm bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ää babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë.

²³ Ää karën h'yyb näw, kamahän doo, baad h'yy ka'eeh do na-ääj hë P'op Hagä Do ér Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë hä häj haa hedoo doo. ²⁴ Ää karën sahõnh hë ér Wahë N'aa Jesus Kristo hä had'yyt kamahän do wë P'op Hagä Do ky enyym. Jääm hë kä.

Pirip
Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip
hãd nãng do panang bã
habong do hã Paw-Ro ma erih
do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëëk doo, panang Pirip hãd nãng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ãã edëng na-ããj hë.

² ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagã Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesë bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa ets'ëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hë ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hë, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanãm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapãh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagã Do du doo doo, kaja dák da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kã. ⁷ Taw'ãats hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahãn do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ moo wát do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagã Do an'oo dák do hã. ÿ bë masa ragadaheew'ëes doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ããj hë, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëëd bã Jesus panyyg hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawã ÿ karën bë ÿ bahapãh, Kristo Jesus ji kamahãn doo da bë ÿ kamahãn do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot do P'op Hagã Do hapãh.

⁹ P'op Hagã Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahãn do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapãh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapãh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hë Kristo matëeh bã kã. ÿ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bã kã. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë na-ããj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hë sahõnh hë bë bad'oo doo, P'op Hagã Do hã sahõnh hë raj'aa etsë hyb n'aa, P'op Hagã Do

kawehëë dák hyb n'aa na-ããj hë baad hadoo do bë hã rabahapãh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awát do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kã wakãn haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapãh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahewad bã Jesus ky n'aa hanãm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanãm do jé pad'yyt hë takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hë warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ãas doo, panang buuj na-ããj hë, rabahapëë däg kãn Kristo hyb n'aa ti ÿ radawäts gëët. ¹⁴ Ragadaheew'ëes doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babã habong do rah'yyb hedo padëëk, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kasadëë padëëk, neÿÿm doo gó rawén her'ood hõm hÿÿ kã P'op Hagã Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahãnh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëëk do hyb n'aa na-ããj hë. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahãn do hyb n'aa. ÿ radawäts gëët P'op Hagã Do an'oo bã rabahapãh, Kristo ky n'aa hanãm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapãh do hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahãnh ÿÿ ranu gapad'ëëk rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawã baad nadoo do ÿ bahob magyys hë ragadaheew'ëes doo gó. ¹⁸ Na manã ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób her'ood bã, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bã, taw'ãats hë Kristo ky n'aa takaher'ood hõm. Kristo ky n'aa takaher'ood hõm do hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawã.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt hë, ¹⁹ baad nadoo do babã ÿ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hã ÿ bahapãh do hyb n'aa. ÿ da reréd hõm baad ÿ bahõm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagã Do hã ÿ bë ky n'aa etsëë do hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee Jesus Kristo hã hana do ÿ tamasa do hyb n'aa na-ããj hë. ²⁰ Baad hëp ÿÿ gó ÿ gada, dooh ÿ her'oot pé P'op Hagã Do matym gó ÿ nu mebyy wát doo. Neÿÿm doo gó ÿ karën paawã ÿ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa ety bã. ÿ karën Kristo kawehëë däg had'yyt hë hëp ÿ n'aa, ÿ bedëp do hã, ÿ radajëëb bã na-ããj hë. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, Kristo ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ wén wát. ÿ dajëb bã, ta bahãnh baad ub ti hã ÿÿ, Kristo wë ÿ bawát hyb n'aa tii bã kã. ²² Badák hahÿÿ bã ÿ bawát nã bã, ÿ

ma panäk nä, y ma metëek nä Kristo ky n'aa. Y haju bā paawā y asëew bā y bad'oo doo, dooh y hapëë bā ny hadoo do y karën: Badäk hahy y hā y awād had'yit doo, y dajëp doo. ²³ Pawóp hadoo do baad uh hā y y! Y karën paawā y dajëp, Kristo pa y bawāt hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hā y y. ²⁴ Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā, taw'āāts hē badäk hahy y bā y bawāt nā bā. ²⁵ Ti né hē taw'āāts hē hā y y. Ti hyb n'aa y hapäh, badäk hahy y bā y awāt nā, bē y masa nā Kristo hā bē h'y kae'eh do kah'ūum hyb n'aa, bē h'y gadajang hyb n'aa na-āāj hē Kristo hā bē h'y kae'eh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bā da, p'aa hēnh bē mahang y bawāt bā, tak'ëp Kristo Jesus wē bē h'y gadajang da hëp y n'aa.

²⁷ Hahy ti sahōnh hē bahānh y karën do bē hā: Y karën baad uh bē babok, Kristo ky n'aa hanām do hā bē ma kametëek doo da. Tii d' bē aboo bā, bē wē y ahōm bā, jāām hē dawëë naa y ky n'aa napäh bā bē ky n'aa, baad had'yit hē bē h'y ytm Jesus hā y bahapëë kån. Séd bē h'y yb hedoo tii b' y bahapëë kån. Séd hā bē hyb n'aa tam'aah, ér h'y kae'eh do Kristo ky n'aa hanām do hana do ma matëg oow ranareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bē je y ym bē hā h'y kawareem doo, tii b' y bahapëë kån na-āāj né kã. P'op Hagā Do gawats'lik da bē wē h'y kawareem doo, bē hā rejāā doo. Sa wē bē ne y ym do metëeh sa hā ta tii. Bē hā kã, bē da P'op Hagā Do ed'ëep bē ne y ym do metëeh. P'op Hagā Do né hē ti sahōnh hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagā Do anoo bē hā Kristo hā bē h'y kae'eh hyb n'aa. P'op Hagā Do anoo na-āāj hē Kristo hyb n'aa bē ahoop bē hā rarejāā doo. ³⁰ Bē hā rah'y kawareem kån hā y rah'y kawareem doo da. Ti hadoo hā y kametëeh nā babā, bē ky n'aa napëë kån h'y kã.

2

Taw'āāts hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahy y h

¹ Ti hyb n'aa kã, bē h'y yb enyiw dāk do hyb n'aa Kristo hā bē h'y kata dāk do hyb n'aa, bē h'y kanatón wāt do hyb n'aa Kristo bē takamahān do hyb n'aa, séd bē h'y kata dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee hā, Kristo ky enyiw do hyb n'aa bē hā, bē tat'yid mehūn do hyb n'aa na-āāj hē, ² y karën séd bē h'y yb hedo had'yit hē, bē kamahān bē da hadoo doo, séd hā bē babok, séd hā bē h'y yb padäg. Tii da bē adoo bā, baad y h'y gadajaa kån tii bā. ³ Ta wób sa bahānh bē nu gapad'ëek hyb n'aa nado bē bad'oo sahōnh hē bē bad'oo doo. Bē h'y kasabé manā bē moo bok do hā. Bē

kadad'uu ta wób sa hā. Bē hyb n'aa jewy yk ta wób bē hā hē bē hyb n'aa jaw'y yk do bahānh. ⁴ Bē karën do hā had'yit nado bē h'y yb padäg. Taw'āāts hē ta wób karën do hā na-āāj hē bē hyb n'aa newë.

⁵ Taw'āāts hē Kristo Jesus h'y yb hadoo bē h'y yb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagā Do hado né paawā ti Kristo Jesus, tagadoo P'op Hagā Do tanahadoo doo, aj'y y gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahōnh hē h'y pong jé hanāng do raweh'ëeh do taberéd hōm paah.

Tii bā sa karom hado dāk aj'y yb tabahado dāk noo gó.

⁸ Aj'y yb tabahado dāk bā, ta daaj hē takadad'uu kån.

Baad P'op Hagā Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsék do hā tagadoo radaj'ëep, nesaa do moo heb'oooh do radej'ëep doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahōnh hē sa bahānh Kristo bahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā.

Sahōnh hē hyb n'aa jewy do sa bahānh däg Kristo P'op Hagā Do an'oo bā.

¹⁰ Tii da P'op Hagā Do wén d'oo, sahōnh hē h'y pong jé habong doo, badäk hahy y hā habong doo, t'öp habong do dejëp do paa na-āāj hē, sa taron nu paa me rabehy b'ëeh hyb n'aa Jesus raweh'ëeh hyb n'aa,

¹¹ "Tak'ëp Hyb N'aa Jawy do sahōnh hē bag'āās do ti Jesus Kristo", sahōnh hē rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Doo, Jesus Kristo Yb, kawehëë dāk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kã, najis haa, baad bē ky dahé dāk do paa hadoo, he y ym doo me, kajajān doo me tak'ëp bē hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagā Do edëëb wāt do hyb n'aa ji moo hew'ëet do hā. * Taw'āāts hē tii da bē bad'oo bē mahang y bawād had'yit nado. Taw'āāts hē bē mahang y nawāt bā ta bahānh bē hyb n'aa tam'aah h'y kã ta tii hā. ¹³ P'op Hagā Do ti hanoo bē karën bē moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-āāj hē takarën do bē bahajaa hyb n'aa.

¹⁴ Taw'āāts hē bē h'y yb tsebé doo me bē moo boo sahōnh hē. Bē ky n'aa jëew manāh.

¹⁵ Tii d' y mejūū bē hā, dooh hyb n'aa bē raky n'aa tapaa péh, baad had'op bē bahado dāk hyb n'aa, P'op Hagā Do taah nesaa do nanāng do bē bahadoo hyb n'aa kã, badäk hahy y bā nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'oooh do mahang bē babok bā. Sagōoh gadagyp doo gó wē hā bag padëek do hadoo bēeh, sa mahang, ¹⁶ P'op Hagā Do wē ji edëb had'yit do ky n'aa sa hā bē baher'oot bā.

* **2:12** He y ym doo me, kajajān doo me ji wén moo wāt tii, ji nes'ōos hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

Taw'ääts hē tii da né hē bē babok, tii da né hē bē bad'oo, Kristo kajaa bā. Ȳ da h'yy kasab'ee, daap hē nado tak'ēp bē hyb n'aa ȳ moo wād wāt ȳ bahapāh bā kā. ¹⁷ Babā ȳ hoopoo do tamasaā bā P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wē bē moo bok doo, tii bā ȳ h'yy gadajang, bē sii ȳ tsebē. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yy gadejah, bē tsebee si ȳȳ.

Tsimoot ky n'aa hahȳȳh

¹⁹ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ gada, nawayw hē Tsimoot bē wē ȳ mejūū tan'oo bā. Bē wē ȳ karēn ȳ mejūū, bē tah'yyb en'yyom hyb n'aa, ȳ na-āāj hē ȳ h'yyb nyyw dāk hyb n'aa bē ky n'aa tamanaā bā. ²⁰ Jāām hē Tsimoot, pa ȳ hawāt doo, baad bē tahyb n'aa newēē doo, baad hadoo do bē wē karēn doo. Dooch ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹ Ta wób jāām hē sa hā hē rahyb n'aa newēē. Sa hā baad hadoo doo rahyb n'aa newēē. Dooch Jesus Kristo karēn do rahyb n'aa newēē bā. ²² Tii d' nado Tsimoot. Bē hapēē dāk nyy da baad ub Tsimoot bawāt. Baad ub sa t'aaah sa yb sii moo wāt doo da Tsimoot moo wād wāt si ȳȳ Jesus ky n'aa hanām do hā. ²³ Ti hyb n'aa kā, ȳ bahapāh bā kā nyy d' hā ȳ rabad'oo, ȳ karēn Tsimoot ȳ mejūū bē wē. ²⁴ Ti hado né paawā, baad Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ gada, ȳ na-āāj hē nawayw hē bē wē ȳ bahōm tan'oo bā.

Epaporodit ky n'aa hahȳȳh

²⁵ Ȳ hyb n'aa newē dāk, taw'ääts hē hāj ȳ hadoo do Epaporodit hād nāng doo, ȳ tamasa hyb n'aa wē ȳ bē mejūū do paah, tababaaj hōm bē wē. Warahén rabad'oo doo da, si ȳȳ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanām doo. ²⁶ Bē wē ȳ mejūū tababaaj hōm tak'ēp sahōnh hē bē tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahēē nāng paa bē ky n'aa napēē dāk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hē. Nahēē nāng né paah. P'eets hē paawā tadajēp. Tawén nadajēp P'op Hagā Do t'yyd mehīn ta hā. Ȳ na-āāj hē P'op Hagā Do t'yyd mehīn, ȳ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahānh tadajēb bā paawā. ²⁸ Ti hyb n'aa kā, nawayw hē ȳ mejūū bē wē tababaaj hōm, bē bahapāh bā kā bē h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bā da, bē h'yy gadeja kán do hyb n'aa da, dooch da tak'ēp ȳ hyb n'aa tón wād bā. ²⁹ Taw'ääts hē h'yy gadajaa gó bē gadoo da, ji hȳȳj Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hē bē weh'eēh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hē paawā tadajēp do hyb n'aa Kristo wē tamoo wāt do hyb n'aa.

Ȳ tamasa bē jawén buuj bē nahajaa do hyb n'aa ȳ bē masaa bā. Tahapēē né paawā dajēp ta hā péh, ti hadoo né hē ȳ tamasa.

3

Dooch ji daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā ky n'aa hahȳȳh

¹ Hȳȳ kā wakān haa, ta see ky n'aa bē ȳ ma erih: Taw'ääts hē bē h'yy gadeja Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa! Dooch ȳ h'yy ganapō dāg bā p'aa hēnh ȳ erii hā pooj jé bē ȳ maher'ood wāt doo. Baad ti bē hā, bē ȳ ma erih do bē tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bē rama met'ēēg mahānh.

² Bē hyb n'aa matakā ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bē rawad'ii mahānh. ³ Ēr ti P'op Hagā Do karapee heh'āāt doo. Dooch sa masuuj noo byyh kahōk do hā daap yyp do rado bā ti P'op Hagā Do karapee heh'āāt doo. Ēēr, ta Sahee h'yyb mahūūm do hyb n'aa P'op Hagā Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hā kasab'ee doo, ěr ti P'op Hagā Do karapee heh'āāt doo. Ēr ti ta karapee heh'āāt doo, ji hā hē ji moo wāt do hā, ji daaj hē ji hajaa do hā na-āāj hē daab nawayw doo. ⁴ Ȳ haja né paawā ȳ daab yb bā ji daaj hē ji hajaa do hā. Sa daaj hē rahajaa do hā radaab yyp rahajaa reedoo bā, ȳ sa bahānh ȳ hajaa ta tii hā ȳ daab yb bā ȳ karēn bā paawā. ⁵ Masuj ȳ noo byyh ragahōg hōm 8 ta āh ȳ bahadoo bā kā.[†] Isaraéw buuj ȳȳh. Bēn-jamih panaa ȳȳh. Eber buuj heh'āāt né ȳȳh. Pariséw see né ȳȳh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ēp ȳ karēn do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahōnh hē raky daeēh, ȳ rejāā paa Jesus hā h'yy ka'eeh doo.[‡] Dooch raw'yyt pé hā ȳȳ ȳ raky n'aa tapaa péh, baad ȳ ky daeēh do hyb n'aa paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad dāg ȳȳ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ȳ kamahān doo, dooch wād ti hā ȳ hȳȳ kā Kristo ȳ bahapēē dāk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ȳ daab yyp doo, dooch its hā ȳ hȳȳ kā Kristo Jesus, wahē ȳ n'aa, ȳ hapēē dāg kán do hyb n'aa. Sahōnh hē bahānh né hē ti Kristo ji bahapāh doo. Kristo hyb n'aa ȳ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ȳ kamahān doo. Hesus do ji aw'ooing hōm do hadoo sahōnh hē ti hā ȳȳ, Kristo baad ȳ bahapāh hyb n'aa da,

* **3:2** Ma matēg oow Paw-Ro pes'āap. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bā, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do hā raky kah'ūūm, sa masuuj noo byyh ragehōk hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jāām hē tii da P'op Hagā Do gadoo ji, sa hā. Dooch se hub rado bā. Daap ti rama met'ēēk doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū rahyb n'aa matakēē sa mahānh.

† **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagā Do karapee see karapee t'aaah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagā Do mejūū sa hā.

‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo Jesus hā h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarēn ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

⁹ ta hã y h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hã y h'yy kata däk do hyb n'aa kã, dooh y tyw n'aa esôts wäd bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do y ky daheeh do hyb n'aa baad y bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad y hado däk hÿy kã P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã y h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hẽ ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ tii. ¹⁰ Baad y karên Kristo y bahapäh. Hahÿy da ti y karên: Y karên y bahapäh hã yÿ hẽ ta hejój taganã wät noo gó tagadoo doo. Y karên y bahapäh hã yÿ hẽ Kristo ahoop doo. Y karên y bahapäh hã yÿ hẽ tadajêp doo. Kristo dajêp paa êr hyb n'aa, ti hyb n'aa y radajêeb bã ta hyb n'aa, y karên y gadoo né ti na-ãaj hẽ. ¹¹ Sahõnh hẽ ta ti y karên y bahapäh hã yÿ hẽ, ta jawên y P'op Hagä Do gan'yhyb hyb n'aa dejêp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'êp ji hyb n'aa matakêe do ky n'aa hahÿy

¹² Dooh baad Kristo hadoo y hado nã bã. Dooh baad had'op do y hado nã bã. Ti hadoo né hẽ, tak'êp y hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo y bahado däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa y tabasëew hõm. ¹³ Wakän haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã yÿ, dooh ta ti y haja nã bã. Dooh baad Kristo hadoo y hado nã bã. Ti hadoo né hẽ, tsyym kas'yÿ do rabahed'oo doo da y badoo had'yyt hẽ. Dooh y hyb n'aa matakã bã jó y hadäk hênh. Dooh y hyb n'aa newë bã pooj jé y bawät do hã, y hanäng péh. Pój yÿ jé hawät do hã tak'êp y hyb n'aa matakêe. ¹⁴ Tak'êp y hyb n'aa tam'aah ta sãm y gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahÿ ta sãm y gadoo hyb n'aa y tawên naëej wät doo: Hÿ pong jé y d' bawäd had'yyt hẽ Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ èer, baad Jesus hã h'yy kae däk do hedoo doo, y hyb n'aa newëe doo da, nag'aap hẽ y erii wät doo da taw'ääts hẽ êr hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë nã bã y erii wät do hã, tii bã da, P'op Hagä Do metêeh da bë hã, baad né ti y erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hẽ êr ky daheeh êr hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hẽ.

¹⁷ Taw'ääts hẽ y bawät doo da séd gó bë babok, wakän haa hedoo doo. Taw'ääts hẽ bë hyb n'aa matakã äã babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ãaj hẽ bë babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakã y wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsék do hã Kristo dajêp do ky n'aa majiï rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajõd nuu me bë y maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me y ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawèh do hã, reëek do hã, ta see rakarên do hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa

näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahÿy hã hanäng do hã rah'yyb padëek. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hÿ pong jé babuuj ti èer. Tii b' naa, hÿ pong jé naa tabahyng, baad êr gada Jesus Kristo, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, êr h'yyb tym dëeb. ²¹ Ta hejój me sahõnh hẽ tabag'ääs. Ta ti tahejooj me êr hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo êr hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo do y kamahän doo, tak'êp y hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'yyt hẽ bë y maher'ood wät doo da né hẽ. Bë h'yy keréd manã Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã. Najis haa, bë hyb n'aa né hẽ y h'yy gadajang. Bë hyb n'aa né da y kawehëe däk.

Sa hã Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿy

² Tak'êp y betsëe yÿnh Ewodija häd enäh doo, yÿnh Sin-Tike häd näng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kata däk do hyb n'aa.

³ Õm, baad si y Kristo wë moo wät doo, y etsëe a hã ta ti yÿj mamasaa, séd rah'yyb hedo padëek hyb n'aa p'aa hênh. Si yÿ tak'êp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do äã her'ood hõm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ãaj hẽ, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii däk do sa sii äã paa ramasa ta ti yÿj.

⁴ Taw'ääts hẽ bë h'yy gadejah, Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. P'aa hênh bë y maher'oot: Bë h'yy gadejah. ⁵ Taw'ääts hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahüüm sahõnh hẽ sa wë, ta tii da bë babok sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do matêeh doo. ⁶ Taw'ääts hẽ dooh bë hyb n'aa tón péh. Bë er'ood had'yyt bã P'op Hagä Do sii, bë ky n'aa etsëe ta hã bë karên doo. Bë j'aa etsë na-ãaj hẽ ta hã sahõnh hẽ bë hã tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bã da P'op Hagä Do hã hana do ji h'yyb n'yym doo, sahõnh hẽ ji hajaa do bahänh hadoo do mo n'aa jesuu da bë h'yyb, bë h'yy kanatón hyb n'aa kã Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa.

⁸ Tagadëeg ub, wakän haa hedoo doo, sahõnh hẽ baad hadoo do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hẽ ji weh'ëeh do hã, sahõnh hẽ P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hẽ nesaa do nanäng do hã, sahõnh hẽ hanäm do hã bë h'yyb padäg. Sahõnh hẽ baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëeh do hã na-ãaj hẽ bë h'yyb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hã bë h'yyb padäg na-ãaj hẽ. ⁹ Bë y doo da metëek doo da, hã y naa bë gado däk doo da na-ãaj hẽ bë aboo. Hã y naa

bē maa napäh doo da, wē ŷ bē bahapäh doo da na-āāj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb nāw P'op Hagā Do hā hana do bē hā tabawāt da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahŷh

¹⁰ Tak'ēp ŷ h'yy gadajang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā, hŷŷ kā, bāp peej tabado dāk bā kā, p'aa hēnh ŷ bē hyb n'aa es'ee wāt do hyb n'aa, ŷ bē masa. Pooj jē ŷ bē hyb n'aa es'ee wād né paawā, dooh ta tyw n'aa pé ŷ bē masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ŷ erii bā wē ŷ badoh do hyb n'aa. Dooh. ŷ h'yy gadajaa kån sahōnh hē hā ŷ kametēeh do hā, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-āāj hē. ¹² ŷ hapēē dāg kån nyy d' ŷ bad'oo wē ŷ badoh bā, wē ŷ tamad'aak bā na-āāj hē. ŷ haja dāk ŷ h'yy gadajang sahōnh hē wē ŷ kametēeh do hā, ŷ wog nyy bā, ŷ asa bā na-āāj hē, sahōnh hē ji karēn do wē ŷ tanyy bā, wē ŷ badoh bā na-āāj hē. ¹³ Sahōnh hē ŷ hajaa Kristo ŷ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'āāts hē né hē ŷ bē masaa wāt tabahejoonh bā hā ŷŷ. ¹⁵ Bēeh, Pirip panang buuj, bē hapäh né hē, papuu nā Jesus ky n'aa hanām do bē gado dāk noo gó, hēej Masedonija hād nāng do ŷ beréd hōm noo gó, jāām hē bē ti Jesus hā h'yy ka'eeh do wób mahang, ŷ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ŷ ma metēek hyb n'aa bē mahang ŷ ma met'ēeg wāt doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bā ŷ bawāt noo gó, pawóp nuu me bē mejō wāt paa matym ŷ n'aa ŷ bē masa hyb n'aa wē ŷ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahŷ ŷ erii bā p'aa hēnh matym ŷ n'aa bē mejūū hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahŷ ŷ erih doo. ŷ karēn baad bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng ŷ bē masa do hyb n'aa. ¹⁸ ŷ gado dāk sahōnh hē wē ŷ bē mejō wāt doo. ŷ gahēen do bahānh ti ta tii. Ta bahānh wē ŷ ti anyy dāk hŷŷ kā wē ŷ bē mejō hōm do an'oo bā, Epaporodit tajooh doo. P'op Hagā Do h'yy gadajang bē masa do hā. P'op Hagā Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagā Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bē hā da tabanoo sahōnh hē bē wē badoh doo, bē h'yyb gó badoh do na-āāj hē. Tak'ēp hetsooh do ta wē hanāng do pénh né bē hā d' tabanoo.

²⁰ Taw'āāts hē P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh do hā, ēr Yb, ēr j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

Sa hā takedēē hōm do ky n'aa hahŷh

²¹ Taw'āāts hē bē edēē sahōnh hē Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew padēek doo. Ēr hŷŷ hedoo do babā pa ŷ habong do bē m' rahyb n'aa esee. ²² Sahōnh

hē tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong do hahŷ panang bā habong do bē m' rahyb n'aa esee na-āāj hē. Roma sa wahē n'aa Sesa ramaneēēnh do wē moo b'ook doo, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, baad bē m' rahyb n'aa esee.

²³ ŷ karēn Jesus Kristo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bē hā. Jāām hē kā.

* 4:18 P'ooj ub, buu benyym do Isaraēw buuj rama ejuu P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa. Tii da takerii dāk Esodo hā. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm.

Korosa Jesus hã h'yy ka'eeh do Korosa hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagã Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see hado däk doo. Èr hÿÿj hadoo do Tsimoote hãd nãng do daheeh ² ÿ edëng bëeh, wakãn haa hedoo doo, äã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bã habong doo. ÿ karën P'op Hagã Do èr Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yyim.

³ P'op Hagã Doo, Jesus Kristo èr Wahë N'aa Yb hã äã ky n'aa etsëë bã bë hyb n'aa, äã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk äã ky n'aa napãh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn äã ky n'aa napãh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁵ Jesus hã bë wën h'yy ka'eeh, ta wëb bë wën kamahãn, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagã Do enyym hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëë däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanãm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ääts hë ta ky n'aa hanãm do kah'üüm. ÿ pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ääj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napãh noo gó naa, ji wë P'op Hagã Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, äã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëëg wät ta ti panyyg hanãm doo. Baad Epararas moo wät. Doo h tah'yy gajëë bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ Äã tamaher'oot nyy da ta wëb bë kamahãn P'op Hagã Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa äã ky n'aa napãh bã, äã du doo paa P'op Hagã Do hã äã ky n'aa etsëë bë hyb n'aa. Doo äã eréd bã bë hyb n'aa äã ky n'aa etsëë doo. Äã etsëë P'op Hagã Do hã ta Sahee hã hana do ji hapãh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganãng doo me na-ääj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapãh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' äã wën ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta

karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad P'op Hagã Do bë bahapãh hyb n'aa kã bë h'yyb gó. ¹¹ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahãnh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tseebe gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa, ¹² èr Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bã ji hã taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bã ji gadoo do pan'aa. ¹³ Èr ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahãn do èr hã tabagãã kãn, P'op Hagã Do an'oo bã kã. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa èr tabedëëb kãn. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do èr moo bok doo kã.

Kristo sahõnh hë sa bahãnh ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagã Do ji nahapãh doo. P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Sahõnh hë kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hë. Sahõnh hë kapahuuj däk do bahãnh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hë tii, sahõnh hë hÿ pong jé hanãng doo, hÿ pong jé habok doo, badäk hahÿÿ bã hanãng doo, badäk hahÿÿ bã habok do na-ääj hë pahuuj wät doo. Ji hapãh doo, ji nahapãh do na-ääj hë tapehuuj bong, wë hã bag'ääs do ji nahapãh do rado bã, kabaj'aa do ji nahapãh do rado bã, mejüü do ji nahapãh do rado bã, hyb n'aa jewyk do ji nahapãh do rado bã na-ääj hë. Ti né hë sahõnh hë pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hë pooj jé tawäd né hë. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hë sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hë jããm hë pooj jé dejëp do mahang ganã wät doo, * sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagã Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagã Do karën na-ääj hë, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã hanãng doo, badäk hahÿÿ bã habong doo, hÿ pong jé hanãng do na-ääj hë baad tabahadoo p'aa hënh ta wë, baad ub p'aa hënh sahõnh hë rababok hyb n'aa ta wë kã. Ta najiis rabahado padëëk tan'oo bã† ta T'aah majyyy hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëë kã, dawëë bë babok paa P'op Hagã Do mahãnh Kristo hã bë h'yy kana'eeh nã noo gó. P'op Hagã Do majiü paa bëeh, bë

* 1:18 Jesus ganã wät do pooj jé ta wëb ragenã boo né paawã, p'aa hënh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganã wät doo, nadajëb wät doo. † 1:20 Ta T'aah hã h'yy ka'eeh do tii.

h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Tii hadoo né hë, hÿÿ kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bä Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bä. Tii d' tawén d'oo, tsyt hë ta wë bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ää ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bä tii. Baad bë gahëen bä had'yyt hë panyyg hanäm do hä bë hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëe wät doo, badäk hahÿ haw'ääts rapanäg hóm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebë da hë ÿ radawäts gëet doo bä, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hä ÿ tan'oo däk doo, ta hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hä h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hä ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahönh hë ta kyyh bë hä ÿ ma metëek hyb n'aa. ²⁶ Hä ÿ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hä, ÿ ma metëek hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëe nä bä ta h'yyb däng doo. Doo P'op Hagä Do h'yyb däng do kametä nä bä ti noo gó ër wahë maküü hä. Ta karapee hä hÿÿ kä takametä wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hä tametëeh tak'ëp baad hadoo do sahönh hë Judah buuj nadoo do wë hÿÿ kä tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hä h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëeh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ää panäk. Sahönh hä ää maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahönh hë sa hä ää ma metëek. Tii d' ää wën d'oo, Kristo hä h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó ää karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ää karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hë ÿ hyb n'aa tam'aa, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëe, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aa hë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ääj hë, jé Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ rana-hapäh do wób sa hyb n'aa na-ääj hë. ² Tii d' ÿ wën d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahän gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wën d'oo na-ääj hë, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hä. ÿ karën baad rabahapäh

ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahönh hë P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, baad ta hä ji h'yy ganäng doo, jáäm hë Kristo hä ji baw'yyt. ⁴ Ta ti bë ÿ wën maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bë rawäd'ii mahänh. ⁵ ÿ nawäd bë paawä bë mahang, ÿ hyb n'aa newëe do bë mahang tabawät. ÿ tsebë baad ub bë babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bëeh. ÿ tsebë na-ääj hë dooh né hë bë h'yy gejë hóm Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hä ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuij ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bë gado däk do hyb n'aa bë wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë bë awäd had'yyt hë ta hä h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷ Baad né hë bë h'yy kata däk Jesus hä joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ääts hë bë an'oo bë h'yyb gó Jesus bawät do takahüüm magyys hë. Taw'ääts hë bë an'oo baad bë h'yy kae had'yyt hë baad hadoo do ky n'aa hä bë rama met'ëeg wät doo da né hë. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë, bë hä tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bë hyb n'aa matakä ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm mahänh rama metëek doo me. Baad ji edoo né paawä rahy hyb n'aa newëe doo, rama metëek doo, daap hë ti ta tii. Ji rawedii ta tii hä. Sa wahë makü ma mehetëk doo gó rabeh'üüm rama metëek doo. Badäk hahÿÿ hä, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabeh'üüm rama metëek doo. Doo Kristo hanaa tado hä ta tii. ⁹ P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bë h'yyb gó sahönh hë P'op Hagä Do karën doo. Sahönh hë kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ääj hë sa bahänh ti Kristo. ¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do karapee rabahado padëek do metëe n'aa. Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa bë hä na-ääj hë ti anyy däk ta metëe n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hóm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëe n'aa hadoo bë hä hanäng doo. ¹² Bë nu ke-muun bong bä bë radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bë nu gawëej däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hä, Kristo ganä wät hanoo do hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub, nesaa do bë moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bë h'yyb karën do kanado hóm do hyb n'aa na-ääj hë, dejëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hä. Tii bä kä, Kristo sii bë ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bä. Sahönh hë nesaa do ër moo wät do tamabaan hóm ër hä kä. ¹⁴ P'op Hagä

Do awug hōm ēr kūt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wē ēr taky n'aa etyy do paah. Hahȳ da tabawug hōm: Tado dāk ēr kūt heen n'aa, tii bā tabepēm dāk hadoo b'aa kajatsēk do hā. Jesus dajēp do hyb n'aa dajēp hyȳ kā ēr kūt ēr hā ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagā Do ado hōm sahōnh hē nesaa do kabaj'aa do ji nahapāh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapāh do sa hejōj. B'aa kajatsēk do hā Kristo dajēp doo me P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk sa hā. Kristo dajēp noo gō sahōnh hē sa matym gō P'op Hagā Do metā wāt hadoo ta majī, sa hā taj'aa ketsēē dāk do rabahapāh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bē maa newē manā bē raky n'aa tapa bā bē awa do hā, bē eēk do hā,† rabahed'oo doo da bē nad'oo hyb n'aa. Bē maa newē manā na-āāj hē bē raky n'aa tapa bā sēt ta baab ken'yih rataheb'ēēs doo, kamarab papuuj rataheb'ēēs doo, Saab rataheb'ēēs do na-āāj hē bē natabēj bā. ¹⁷ Jāām hē ta pooj jē hawāt do metēē n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ēēs doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jē heen n'aa tii. Sahōnh hē ta ti kaja dāk Kristo hā, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karēn wāt pēh. ¹⁸ Bē maa newē manā bē raky n'aa ety bā j'ooj madāk doo me rakadad'uu gen'aak do hā, āās raweh'ēeh gen'aak do hā. S'ēē gō rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk māh, sa nooh. Rahy n'aa newēē do hā, sa hanaa hē rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawēē rababoo dāg kān, Kristo, ēr nu gabōg mahānh. Dooh rah'y kata wād bā ēr nu gabōg hā. Kristo hā h'y ka'eeh doo, ta hā h'y kata dāk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahūūm had'yyt hē rah'y ka'eeh doo, raky dahē magyys hē na-āāj hē Kristo an'oo bā P'op Hagā Do karēn doo da. Ji nu gabōg hēnh hanaa jī jarāā sahōnh hē jī hā masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hā h'y ka'eeh do hā. Ta hā h'y ka'eeh do tabaa g'āās, ta hā rakata dāk tan'oo bā.

²⁰ Kristo hā bē h'y kata dāk do hyb n'aa, bē na-āāj hē bē dejēb bong hadoo pooj jē jī bawāt do hā. Ti hyb n'aa, h'ēēd hyb n'aa badāk hahȳ hā habong do Kristo nahapāh do rababok doo da bē babok nā? Hēd n'aa bē gadoo raky n'aa jaw'yik do mejūū doo? ²¹ "Bē ado manāh! Bē awa manāh! Bē moo dēē manāh!", nāng raky n'aa jaw'yik doo. ²² Gawatsik do hā, hahānh do hā jī tamejūū do tii. Sa hanaa ta ti jī ramejūū doo, jī hā rama metēēk doo. Dooh P'op Hagā Do hanaa tado bā. ²³ Tak'ēp hajaa do ky n'aa

jew'yik do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hē P'op Hagā Do ji weh'ēēh jī karēn ta ti hedoo do ky n'aa jew'yik do an'oo bā. Ji daaj hē jī kadaduu tan'oo bā. Ji daaj hē jī karehejāā tan'oo bā ta tii. Baad né paawā ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad jī hyb n'aa manatakā bā, baad ub jī ed'oo jī hā ramejūū doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yik doo. Dooh tahaja bā nesaa do jī h'yib sīg karēn do hā jī h'y keba bā tan'oo bā.

3

Taw'āats hē h'y pong jē hanāng do hā jī h'yib dāk do ky n'aa hahȳh

¹ Kristo sii bē ganā wāt hadoo do hyb n'aa, h'yib tym papuuj P'op Hagā Do hā hana do bē gadoo dāk do hyb n'aa y hanāng pēh, taw'āats hē h'y pong jē hanāng do hā bē h'yib padāg, P'op Hagā Do hub hadāk hēnh Kristo basoo hā. ² Taw'āats hē h'y pong jē hanāng do hā bē h'yib padāg, badāk hahȳ bā hanāng do hā nado. ³ Taw'āats hē tii da bē bad'oo bē dajēp paa hadoo do hyb n'aa. Bē h'yib papuuj tenyiw dāk hyȳ kā Kristo sii P'op Hagā Do wē kā. Dooh ta wōb rahapēē nā bā ta ti bē h'yib papuuj. ⁴ Kristo, bē h'yib papuuj han'oo dāk do matēēh bā kā, sahōnh hē sa matym gō ta sii bē kamētā dāk tii bā. Kristo kabaj'aa doo da bē da kabaj'aa na-āāj hē ti noo gō kā.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē gawats'iik sahōnh hē baad nadoo do badāk hahȳ hā jī h'yib sīg karēn doo. Bē aā manā bē yīm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manā nesaa do nu meby n'aa nāng do bē hā hanāng doo me. Taw'āats hē bē gawats'iik ta wōb hedoo pé nesaa do jī h'yib sīg karēn doo. Bē hyb n'aa hūūm manā bē ma. Jē ta ma hā hyb n'aa h'ūūm doo, ta ma hā tah'y ka'eeh tii, dooh P'op Hagā Do hā tah'y kae bā. ⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagā Do rejāā da nabuj keh'ūūm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bē nahapāh nā bā, tii d' paa bē babok. ⁸ Hȳ kā, taw'āats hē bē eréd hōm sahōnh hē hahȳ hedoo doo: Jī kawajāān doo, jī h'y ganapūū doo, sahōnh hē jī ta hadoo jī pan'aa takyik doo, ta see jī ky n'aa rejāā doo, baad nadoo do jī er'oot do na-āāj hē. Taw'āats hē bē eréd hōm né hē tii. ⁹ Daap bē menā manā bē da hadoo do hā, bē eréd hōm do hyb n'aa bē h'yib sīg baad nadoo do jī moo wāt hanoo doo. ¹⁰ Bē h'yib tym papuuj bē tah'yib mahūūm hyȳ kā. P'op Hagā Do mo haj'aa ta ti ēr h'yib tym papuuj.

* **2:15** Tii da né hē Roma buuj rabad'oo sa majī hā. Sahōnh hē sa matym gō rametēēh sa majī, sa hā raj'aa ketsēē dāk sahōnh hē rabahapāh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gō Paw-Ro beh'ūūm Nesaa Do Yb hā, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hā, P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matēg oow rama metēēk do hyb n'aa. Sa noo jī tany jī awa doo, jī eēk doo, baad jī P'op Hagā Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé jī tany pēh. Kristo dajēp do hyb n'aa P'op Hagā Do jī tawén gadoo, jī tany do hyb n'aa nado. Dooh jarakē hedoo do ky n'aa tado bā hahȳh. Panyyg bōd see hā jī tamaher'oot jarakē hedoo do ky n'aa.

P'op Hagä Do ah'ÿÿt ër h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hë tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do ër bahapäh hyb n'aa na-ääj hë. ¹¹ Papuuj ër P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, masuuj noo byyh kahök do see ji do bä, masuuj noo byyh kanehök do see ji do bä, ta see buuj ji do bä, ma kamanetëek do ji do bä, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ääj hë. Sahönh hë ër h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahönh hë bahänh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do bë bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp bë takamahän do hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'yyd mehün bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë ky enyym ta wób sa wë. Taw'ääts hë dooh né hë bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm ta wób sa wë. Taw'ääts hë h'yyb jawyk gó bë gadoo sahönh hë. ¹³ Taw'ääts hë kamahän gó bë gadoo ta wób ramoo boo né paawä bë hä bë ganen'aak doo. Taw'ääts hë bë mabaan hóm baad nadoo do ta wób bë hä rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hóm doo da né hë bë hä. ¹⁴ Taw'ääts hë bë kamahän bë da hadoo doo, sahönh hë mahänh. Baad ub séd ji h'yyb hedo däk ji kamahän do an'oo bä.

¹⁵ Bë an'oo h'yyb n'yyim doo, Kristo bë hä han'oo däk doo, bë tah'yyb mahüüm sahönh hä, P'op Hagä Do bë tabatyyd wät do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bë babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarën bë bahadoo. Taw'ääts hë bë h'yy gadeja P'op Hagä Do wë. ¹⁶ Bë an'oo bë h'yyb gó baad ub sahönh hë Kristo ky n'aa bawät, bë an'oo bë tah'yyb mahüüm. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me bë ma metëek ta ky n'aa bë da hadoo do hä. Taw'ääts hë tak'ëp h'yy ganäng doo me tak'ëp péj bë maher'ood na-ääj hë bë da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hë Saaw-Mo hä hanäng do kejam do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa na-ääj hë bë ma ejäm. Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë ma ejäm P'op Hagä Doo. ¹⁷ Sahönh hë bë moo bok doo, sahönh hë bë her'oot do na-ääj hë, taw'ääts hë Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bë bad'oo. Jesus ër taky masa ta Yb wë. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë j'aa etsë né hë P'op Hagä Doo, ër Yb, bë hä tanoo do hyb n'aa.

ÿÿj hä, ajyy hä, karapee hä na-ääj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ ÿÿj, taw'ääts hë bë ky dahé had'yyt hë bë patug. Tii d' né da taw'ääts hë bë ba-

hed'oo bë h'yy kata däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä. ¹⁹ Ajyy, taw'ääts hë bë kamahän had'yyt hë bë äj. Bë ejäg manä bë äj. ²⁰ Karapee, pahëew, maruus, taw'ääts hë sahönh hä bë ky daheeh bë yb, bë ÿÿn, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tsebë do hyb n'aa bë ky dahé bä. ²¹ Bë sa yb, bë ejäg had'yyt manä bë taah, rah'yy geëj mahänh bë wë. Tii d' bë adoo bä, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hä.

Sa karom hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² Bëeh, sa karom, taw'ääts hë bë ky dahé had'yyt hë bë kariw n'aa. Bë moo bok do rahegää bë had'yyt nado bë ky daheeh, bë hä raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hä, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë moo bok sa wë. ²³ Taw'ääts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahönh hë. Taw'ääts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado, ²⁴ ta hä naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo. ²⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da nesaa do tamoo wäd wät do säm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bë ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ääts hë baad bë bad'oo bë karom hä, baad bë an'oo na-ääj hë sa hä. Bë wad'ii manäh. Bë na-ääj né hë bë Kariw N'aa nang hÿ pong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ääts hë bë karom hä bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿ pong jé hawät do bë hä tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsëe doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿÿh

² Bë h'yy gejë hóm manä P'op Hagä Do sii bë er'oot do hä. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë bë ky n'aa etsëe bä. Taw'ääts hë bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë bë hä tanoo do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hë äa na-ääj hë bë ky n'aa ets'ëe, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ëes hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do äa baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ý ma metëek do hyb n'aa ý rawén dawäts geët. ⁴ Ý bë ky n'aa ets'ëe, baad ub, hä ý Jesus karën doo da né hë, ta ky n'aa ý baher'oot hyb n'aa. ⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bë aboo had'yyt hë Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë. Ta tyw n'aa nyy bë tii da had'yyt hë ý karën bë bad'oo.* ⁶ Taw'ääts hë ky enyym doo gó had'yyt hë bë er'oot ta wób sa sii. Taw'ääts hë baad bë

* 4:5 Tii d' takarën ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

er'ood sa sii, rahyb n'aa newëë hyb n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hä reeahn doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Èr hÿÿj hadoo do Tikiko häd näng do bë da tamaher'oot sahõnh hë kèh ÿ n'aa. Èr hÿÿj hadoo do äã kamahän do tii. Äã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooch tah'yy gajëë bã, bë hyb n'aa, Kristo wë tamoo wät doo. ⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahöm, bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë. ⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd näng doo, bë panang buuj seeh. Èr hÿÿj hadoo do äã kamahän doo, baad hadoo do hä h'yy kanerët do tii. Sahõnh hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hä rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'ooch na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bã. Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yyim. ¹² Epaparas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do karën do bë hä. ¹³ Tak'ëp Epaparas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bã Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hä. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hë né hë m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood èr hÿÿj hedoo do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa hä ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ääj hë ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bã kahet'aa do sa hä na-ääj hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bã bë mahang, ÿ karën bë mejõ hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa wë, t'ii hënh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hë tii bã bë ner'oot na-ääj hë kerih do Raw-Diseej buuj hä ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿÿ da bë maher'ood kèh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: "Taw'ääts hë mabahajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa." Tii d' né da bë kyyh ta hä.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëëg ub ÿ berii kån hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'ëë ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennyim da bë hä. Jääm hë kä.

1 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yb en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿh

² P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã tseebe had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bã, ãã hyb n'aa esee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bã bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahãn do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ãã tsebé. ⁴ ãã wakãän, P'op Hagä Do kamahãn doo, ãã hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ ãã wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanãm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapäh ãã h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo. ⁶ ãã wén hapäh na-ããj hë bë P'op Hagä Do asëew hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kãn do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejä né paawä ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija hãd nãng do hãj n'aa bã, Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿy kã tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja hãj n'aa bã raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kãn P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wäd bã bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo.

⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kãn jé pad'yyt hë bë hã ãã baher'ood wät doo, baad bë mahang ãã babok doo. Raher'ood kãn na-ããj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'ãat hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagä Do karën do bë moo bok hÿy kã, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hÿy kã, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-ããj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bã, bë gada tamatëeh hÿ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

2

Baad Tesaronika panang bã Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿh

¹ Bëeh, ãã wakãän, bë hapäh ti dooh daap hë tado bã bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip hãd nãng do panang bã ãã rarejä né paawä, ãã raky n'aa rejã né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ÿÿm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanãm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padäg hë Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hë ãã menã bã. Ji es'õos do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. ãã karën do jawén nado. Dooh bë ãã wad'ii bã. ⁴ ãã P'op Hagä Do metyy paah, ti ãã hã tah'yyb däng ta panyyg hanãm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bã, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bã. P'op Hagä Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né hë ti ãã h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó ãã h'yyb manep'ëeh péh. Bë hapäh né hë, dooh tii da ãã adoo bã. Dooh noo gó ãã ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ãã baher'oot bã. ãã ehub né hë ãã her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh ãã bë j'aa etsé do jawén ãã aboo bã. Dooh ãã ta wób raj'aa etsé do jawén ãã aboo bã.

⁷ Rajto mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa, ãã karën bã paawä, ãã haja né paawä bë hã ãã mejó bã. Ti hadoo né hë, dooh tii d' ãã karën bã. Bë mahang ãã babok noo gó baad ãã ky enyym bë hã. Ji ÿÿn ji takamahãn do hadoo, ⁸ bë ãã kamahãn tak'ëp. Bë ãã panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanãm doo. Baad ãã h'yyb bë ãã masa hyb n'aa. Tii da ãã wén d'oo tak'ëp ãã kamahãn do hyb n'aa bëeh. ⁹ ãã wakãän, bë hapäh nã tak'ëp ãã moo bok ãã ma, ãã waa sãm hã, bë mahang ãã habok noo gó. Adëb bã, atsem ãã moo bok ãã waa sãm hã. Tii da ãã wén d'oo, bë hã ãã ganada hyb n'aa ãã waa, ãã h'ëed, P'op Hagä Do panyyg hanãm do ãã her'ood nuuj jé bë hã. ¹⁰ Bë hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-ããj hë hahÿh: Baad ub né hë, P'op Hagä Do karën

doo da ää babok paa bë mahang, Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang. Dooch hyb n'aa ää hä raky kes'ëem péh. ¹¹⁻¹² Bë hapäh na-ääj hë, bë mahang ää babok noo gó bë ää h'yyb enäw had'yyt hë, bë ää mejüü tak'ëp péj sét ken'yyh, ji yb ji hä tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Tii da ää karën bë babok, bë P'op Hagä Do atsyid wät do hyb n'aa tabag'ääs do karapee bë bahadoo hyb n'aa, ta sii, h'y pong jé ta bag hetsooh do gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bë hä ää baher'oot noo gó, ää kyyh nado ti bë hä. P'op Hagä Do kyyh bë hä, bë wén ky daheeh. Te hub né hë tii. P'op Hagä Do kyyh né hë ti bë maa newëë doo, ää her'oot doo. Ta kyy me né hë P'op Hagä Do bë had'yyb h'yyt, bëeh, ta hä h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä ää tseebe had'yyt hë. ¹⁴ Ää wakään, Jesus ky n'aa bë ky daheeh ää wén hapäh, Judah häj n'aa bë hadong do Jesus hä h'yy ka'eeh do hado däk do hyb n'aa bëeh. Jesus hyb n'aa bë wakään bë rarahejää, sa hä sa wakään rarahejää do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bë habong do rahoop sa wakään mooh, Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né h'yy kä bë ahoop né hë bë wakään Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagä Do panyyg bë ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do kyy gó né hë radaj'ëep Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahë makü rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hä. Radej'ëep né paah. Tii d' né hë ää hä h'yy kä. Ää kején bong ran'oo bë hajöng panang bä. Dooch P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bä. Sahönh hë badäk hah'yy hä habong do maji däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hä P'op Hagä Do panyyg hanäm do ää baher'oot bä, P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wë rababok hyb n'aa, ää rameduuk Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do hä. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahänh däg sa hä hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa däk ta sãm baj sa hä P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ëp Paw-Ro rakarën rabaheg'ääs Tesaronika buuj ky n'aa hah'yyh

¹⁷ Ää wakään, banadawëd ää bah'üüm ran'oo bë bë mahänh, tak'ëp ää h'yy ketón bong, ji t'aaah dajëp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawä bë mahang ää aboo boo bä, bë ää hyb n'aa esee. Tak'ëp ää karën bë ää baheg'ääs. ¹⁸ Ää h'yyb gó ää karën paawä bë ää bahehëen. Hajöo nuu me hëp y'y y karën paawä y bahöm bë wë. Ää wén nahöm, Nesaa Do Yb ää tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ëp ää wén

karën bë ää baheg'ääs, bë hyb n'aa né hë ää j'aa etsë, bë hyb n'aa né hë ää tsebë. Baad P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó ää gahëen. Baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ää tsebë da, ää j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bä. ²⁰ Te hub né hë, bë hyb n'aa né hë ää kasab'ee, bë hyb n'aa né hë ää tsebë. Ti hyb n'aa ää karën bë ää baheg'ääs.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ëp ää h'yy katón bë bë hyb n'aa, ää hyb n'aa newëë Tsimoot ää mejüü bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bä y baym Siras daheeh. Ää h'yy hadoo né hë ti Tsimoot. Ää moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taher'oot. Ää mejö hóm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bë h'yy ganejë hóm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bä, ji rarahejää. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb däng ji hä, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. ⁴ Bë mahang ää babok noo gó, hajöo nuu me bë ää maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää her'oot do paa ta ti bë hä, ta ti né kä. ⁵ Bë h'yy gejë hóm y ed'oo bë rarahejää do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp y'y y gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa y mejüü Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hä bë h'yy kae nä bä. Y h'yyb e'y'm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bä bë hyb n'aa eréd hóm bä Jesus. Y h'yyb e'y'm Satanas bë tah'yyb met'ëeg hóm bä. Daap paawä tii bä ää ma met'ëeg bong Jesus ky n'aa bë hä.

⁶ H'yy kä, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabaher'oot. Baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahän tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' ääh, tanooh. Tak'ëp mä bë karën bë wë ää baheg'ääs, tanooh. Tii d' né ää karën né hë. ⁷ Ti hyb n'aa, ää wakään, tak'ëp ää rarahejää né paawä ää tseebe kán bë ky n'aa hanäm do hyb n'aa. Jesus hä bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa ää wén tsebë. ⁸ H'yy kä dooh ää h'yy ketón boo bä. Ää tseb'ee h'yy kä, baad Jesus hä bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'ääts hë öm ee. Baad mah'yyb mahüüm sa h'yyb tym. Ää mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk ää P'op Hagä Do hä. Tak'ëp P'op Hagä Do ää j'aa etsë bë hyb n'aa. ¹⁰ Hajöo nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hä ää betséé, p'aa hënh bë ää baheg'ääs tan'oo bä, bë ää ma metëek hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

¹¹ P'op Hagä Do ër Yb hä, Jesus ër Wahë N'aa hä na-ääj hë ää ky n'aa etsëë, rabado

hõm hyb n'aa sahõnh hê ãã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bê wê ãã bah'üüm. ¹² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã ky n'aa etsêë, sahõnh hê bê da hadoo do tak'ëp bê kamahån magyys hê hyb n'aa, tak'ëp bê ãã kamahån doo da. ¹³ Æã ky n'aa etsêë bê h'yyb tym tabehj'oonh hyb n'aa, ta kara-pee sii hê Jesus êr Wahê N'aa kajaa bâ kä, ji naw'yyt hyb n'aa bê hã raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do êr Yb matym gó, baad ub, tsyt hê ta wê bê babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karên doo da ji bawäd had'yyt hê do ky n'aa hahÿhÿh

¹ Hÿÿ kä ãã wakãän, ta see ky n'aa bê hã ãã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp ãã betsêë paa bê hã, P'op Hagä Do karên doo da bê baboo had'yyt hê, bê ãã ma metêëk do paa hadoo da. Tii d' né hê bê babok ãã hapäh. Hÿÿ kä, ta bahånh ãã karên bê an'oo bâ. ² Tii d' ý wén etsêë bê hã, bê hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuu j gó bê hã ãã mejüü do paah.

³ P'op Hagä Do karên sahõnh hê baad nadoo do bê eréd hõm, baad hadoo do bê gadoo, baad had'yyt hê bê babok hyb n'aa kä. DooH P'op Hagä Do karên bâ bê aã bâ bê ýÿm, bê patug nadoo do sii. ⁴ Takarên bê sahõnh hê bê h'yy keb'aah bê ýÿm nadoo do hã, bê patug nadoo do hã. P'op Hagä Do karên baad ub, tsyt hê, ta wê bê baboo had'yyt hê, P'op Hagä Do hã, ta wób hã na-ãäj hê weh'êëh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bê hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karên pé sii rabahe'ÿÿh. ⁶ DooH ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ýÿm sii haÿÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãã da, baad ãã maher'oot do paa né hê bê hã. ⁷ Êr P'op Hagä Do atsyid wát, baad had'yyt hê êr babok hyb n'aa ta wê. DooH êr tatsyyd bâ nesaa doo gó êr babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jê hahÿÿ ãã ma metêëk do taky nadahé bâ, aj'yy kyyh had'yyt hê nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bê hã hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ DooH hyb n'aa bê ãã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahån do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'êëg wát do hyb n'aa bêëh, bê kamahån hyb n'aa bê da hadoo doo. ¹⁰ Æã hapäh, sahõnh hê Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bâ habong do bê kamahån. Ti hado né paawä, ãã wakãän, tak'ëp ãã betsêë hê hã ta bahånh bê kamahån hyb n'aa bê da hadoo doo. ¹¹ Ta äh hã had'yyt hê bê hyb n'aa newê nyy da bê bad'oo, tak'ëp baad ub bê babok hyb n'aa bê da hadoo do wê, bê du nen'aa hyb n'aa bê tah. Taw'ãäts hê bê ma hã bê moo bok,

bê waa enäh hyb n'aa, bê h'êëd enäh hyb n'aa, bê ãã ma metêëk do paa da né hê ãã habok noo gó bê mahang. Taw'ãäts hê ta tii hã bê h'yyb padäg had'yyt hê. ¹² Tii da bê ãã wén mejüü, ta äh hã had'yyt hê baad bê babok Jesus hã h'yy ka'eeh do rahegãã bâ kä, baad bê raweh'êëh hyb n'aa, ta wób hã bê daab yb mahånh n'aa na-ãäj hê.

Jesus matêëh do ky n'aa hahÿhÿh

¹³ Æã wakãän, ãã karên baad bê bahapäh Jesus hã h'yy ka'eeh do dejêp do sa ky n'aa. DooH ãã karên bê h'yy ketón bâ dejêp do hã, ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wát do ky n'aa. Ji dajêp jawén paa bâ, dooh baad hadoo do ragahêën péh. ¹⁴ Jesus dajêp, tii bâ taganá wát p'aa hênh ãã hapäh. Ti hyb n'aa êr hapäh hahÿhÿh: Jesus hã h'yy ka'eeh do paa dejêp doo, genä bong da p'aa hênh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bâ. Hÿ pong jê Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bâ. ¹⁵ Bê ãã maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ãã tama metêëk doo: Êër, babä hedêp ná do Jesus p'aa hênh tamatêëh bâ, dooh da êr mamuun ta hã, ta hã h'yy ka'eeh do dejêp do sa pooj jê. ¹⁶ Ta daaj hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawêë hê hÿ pong jê naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh ääs sa wahê n'aa kyyh. Ti noo gó né da torõm-bet häd näng doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿÿh do ji maa napäh da. Tii bâ kä, Kristo hã h'yy ka'eeh do dejêp do paa kä genä hõm kån sa kamag paah. ¹⁷ Tii bâ nadejêp ná doo, as'êëg kån sa sii wê puh mahang P'op Hagä Do an'oo bâ, wê hã, Jesus êr wahê n'aa, êr gadoo hyb n'aa. Tii bâ kä, hÿ pong jê ta sii had'yyt êr baboo kån. ¹⁸ Ti hyb n'aa bê da hadoo do hã bê h'yyb tsebee ji ganä wát do ky n'aa hã.

5

¹ DooH hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ãã berih péh, ãã wakãän. ² Baad bê bahapêë däk ta ti ky n'aa. Bê hapäh, nayyw hê da Jesus kajaa. Ji ganada bâ takajaa. Hets'êëk do atsêm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bâ: "Taw'ãäts hê, h'yyb nyyw däk badäk hahÿÿ hã habong doo. DooH êr heÿÿm péh", rabanäng bâ, tii bâ kä da, nayyw hê P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Nayyw hê da tii. Ýÿnh wog mahÿÿnh nayyw hê ganä däk do hadoo da. Nayyw hê da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. DooH da rahaja bâ rakejên bâ ta ti mahånh.

⁴ Jesus hã h'yy kana'eeh doo, badagyng do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do

ganah'ëen do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bã Jesus kajaa do hä, hets'ëek do hä ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bã Jesus kajaa bã. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëer. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë dooh ji h'yy kanap'eed bã Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. A'yÿh do hadoo tii. Taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'yÿh doo, atsëm ti raba'yÿh. Jarakë hedoo do he'ëek doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mah'yÿ hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Èër, dooh tii da ër hado bã. Adëb bã buuj hadoo ëer, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad ër kan'yÿh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ääj hë warahën rakan'yÿh doo da hadoo. Mah'yÿ d' y hanäng pé tii: Taw'ääts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hä. Taw'ääts hë ta wób ër kamahän had'yyt hë. Taw'ääts hë Jesus ër ted'ëep sahõnh hë P'op Hagä Do rejää do mahänh ër gahëen had'yyt hë.*

⁹ Ta ti y wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejää hyb n'aa nado. Èr tasëew hõm ër tabed'ëep hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Èr hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bã ër edëb nä bã, ër dejëb bã na-ääj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëep do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿy kã.

¹² Äã wakään, tak'ëp äã betsëë bë hä, bë wehëë bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'ëek doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëë, bë kamahän, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Äã wakään, tak'ëp äã betsëë bë hä, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hä, sa waa sãm hä. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä. ¹⁵ Bë abaaj manä nesaa do bë wë moo wät do hä. Taw'ääts hë bë ky ennym bë da hadoo

wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ääj né hë.

¹⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb tsebee had'yyt hë.

¹⁷ Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë.

¹⁸ Taw'ääts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hë, baad tabadoo bã bë hä, baad tanado bã bë hä na-ääj hë. Tii d' né hë P'op Hagä Do karën bë hä, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op Hagä Do Sahee.

²⁰ Bë ty n'aa gesyyg manä bë ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metëeh do rahanäng doo. ²¹ Ti hadoo né hë, bë mety sahõnh hë raher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë tado bã bë bahapäh hyb n'aa. Tii bã bë gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ääts hë nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hä baad kanejäk doo, bë gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bã.

²³ P'op Hagä Do hä, ta karapee tah'yyb n'yyim doo, y ky n'aa etsëë tsyt hë baad had'yyt hë, takarën doo da bë babok tan'oo bã. Y ky n'aa etsëë, tabanoo hyb n'aa bëeh, bë h'yyb tym sii hë, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëeh bã kã, ji naw'yyt hyb n'aa bë hä raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëënh doo, dooh tah'yy gajëë hõm bã ji hä. Tahajaa né hë ta hä ji h'yy kasadëë bã. Ti hyb n'aa y hapäh baad ub, tamoo wät né hë ta hä y etsëë doo.

Paw-Ro rakedëë bong do ky n'aa hah'yÿh

²⁵ Äã wakään hedoo doo, bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä ääh. ²⁶ Äã karën baad bë edëë äã kyy gó sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó y betsëë bë hä, bë ner'oot hyb n'aa hah'y äã ma erih do sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. ²⁸ Tagadëëg ub äã karën, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa ky ennym bë hä. Jääm hë kã.

* 5:8 Tii d' ji adoo bã, dooh da nesaa do ji moo wäd bã.

2 Tesaronika

Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, äã edéng bëéh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yyim bë hä. Äã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿh

³ Äã wakään, hajöo nuu me P'op Hagä Do wë äã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' äã bad'oo. "Taw'ääts hë öm. Ky en'yyim öm sa hã", näk äã kyyh P'op Hagä Do hã. Äã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamaññ magyys hë do hyb n'aa na-ääj né hë. ⁴ Tii hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã äã her'ood bã bë ky n'aa, äã j'aa etsë bëéh. Äã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hóm bã Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawã, kamaññ né paawã bë hã hajöo nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahönh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pong jé, tabag'ääs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ääs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahönh hë sa hã ta säm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesóts hóm bã. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kã, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Tii hadoo tabanoo da äã hã na-ääj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ääs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pong jé naa tégég hód mahang. ⁸ Tii bã kã, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta säm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kã. Rahob had'yyt hë kã tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahãnh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahãnh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahãnh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kã, sahönh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Tii noo gó ta hã j'aa

etsë do wób né da bëéh, ta ky n'aa bë hã äã her'oot do bë ky dahë däk do hyb n'aa.

¹¹ Tii hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajöo nuu me äã ky n'aa etsëë bëéh. Äã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahönh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. Äã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' äã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë däk hyb n'aa, bë na-ääj hë bë kawehëë däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë, ji wë raky en'yyim nes'aa né paawã ji. Tii hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿh

¹⁻² Hÿy kã äã wakään hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kã, ta wë ër mamuun do ky n'aa kã, äã karën dooh nawayw hë bë h'yyb manepëë boo bã Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bã, daap ramenã bã. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëeh do sa hã ranoo bã paawã, äã maher'oot ranoo bã, sa hã äã ma erih ta ti ranoo bã paawã, bë ky dahë manäh! Daap ramenyyh. ³ Bë h'yyb manepëë manã raheer'oot do hã.

Jesus matëeh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do hã rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem da. Sahönh hë rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bã da tabasoo, takarën da sahönh hë tabag'ääs hyb n'aa. "ÿ né hë P'op Hagä Doo", näng da, daap tamennyh bã sahönh hã.

⁵ Dooh bë hyb n'aa es'ee boo bã, hajöo nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anäng nã ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bã. ⁷ Badäk hahÿy bã habong do rah'yy ganenã né paawã, da hë Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metëek sa hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawã, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nã tii,

takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hōm bā kā ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bā da h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kån da badäk hahÿÿ bā. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus bado hōm da sahōnh hē nanäng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bā da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'ëp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajōng baad nadoo doo me tawedi da tabanesaa doo hēnh hah'üüm doo. Tabanesaa hēnh rawén hōm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bā paawä, P'op Hagä Do ed'ëep paawä ta wē. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepëe bong P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kã. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē panyyng hanäm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kã.

Dooch baad hadoo do hã ji h'yy gajëe hōm bā do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakään hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo, hajōd nuu me P'op Hagä Do wē äã tsebé bē hyb n'aa. Sahōnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasëew hōm, bē h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē äã wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ëep, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bā do hyb n'aa, panyyng heh'äat ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁴ P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bē hā äã maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hejój gó, ta bag gabarëeh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gejë hōm manäh. Bē eréd manä baad bē ky daheeh do sahōnh hē bē hā äã metëek doo, äã ma erih doo me, äã her'oot doo me na-ääj hē.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, ër Wahë N'aa hã, P'op Hagä Do ër Yb hã na-ääj hē äã ky n'aa etsëe bëeh, bē rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa, baad hadoo do bē her'ood had'yyt hē hyb n'aa na-ääj hē. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahän doo. Èr wē taky ennym do hyb n'aa, ër h'yyb ennyw däg had'yyt hē tan'oo bā, baad hadoo do ër hã taky däng do ër gahëen tan'oo bā.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹ Äã wakään, ta see ky n'aa äã erih hÿÿ kã. Bē ky n'aa etsëe ääh, nayyw hē jé pad'yyt hē sahōnh hē rapanyyng enä hōm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hē baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bē gado däk doo da. ² Bē ky n'aa etsëe na-ääj hē ääh, äã Jesus bed'ëep hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d' ÿ wén etsëe, dooh sahōnh hē Jesus hã rah'yy kae bā do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëe hōm bā ji hã. Tamoo wät né hē ji hã taky däng doo. Bē da tah'yyb hej'oonh bē nerét hyb n'aa ta hã bē h'yy ka'eeh doo. Bē da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh. ⁴ Bē äã ky daheeh Jesus an'oo bā. Äã hapäh, bē moo boo had'yyt né hē bē hã äã mejüü doo. ⁵ Jesus hã äã ky n'aa etsëe, bē tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bē P'op Hagä Do kamahän baad ub bē bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bē h'yy ganejë hyb n'aa na-ääj hē.

Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehōnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Äã wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bē äã mejüü, bē kamanekuunh hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehōnh do sa mahang, äã ma metëek doo da nabok doo. ⁷ Tii da äã wén mejüü, bē hapäh né hē taw'ääts hē äã babok doo da bē babok. Dooh äã moo nehøj bā bē mahang äã babok noo gó. ⁸ Dooh äã awa bā bē waa bag hēnh. Tak'ëp äã moo bok äã waa sãm hã adëb bā, atsëm na-ääj né hē, bē äã daap wä mahänh. ⁹ Äã karën bā paawä, taw'ääts hē né hē paawä bē hanaa äã gadoo. Taw'ääts hē paawä tii da, dooh tii da äã karën äã adoo bā. Äã daaj hē äã waa sãm, äã ma sãm hã äã wén moo bok, äã hã bē bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bē mahang äã babok noo gó hahÿÿ da bē äã maher'oot: "Bē an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk ääh. ¹¹ Tii da äã wén mejüü, äã ky n'aa napäh do hyb n'aa raher'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bē mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hē tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëeh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó äã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ääts hē dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bā. Taw'ääts hē sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëe kã, äã wakään baad habong doo, bē h'yy gejë hōm manä baad hadoo do bē moo bok do hã.

¹⁴ Bē wakään hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bā hahÿÿ äã ma erih

doo gó ãã mejũũ doo, taw'ããts hē bē metāh sahōnh hē sa matym gó. Bē aboo manā ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.* ¹⁵ Sahōnh hē sa matym gó bē metā né paawā, bē ty n'aa gesyng manā ta hā. Doooh bē majĩĩ tado bā. Bē wakāān had'yyt hē. Taw'ããts hē bē maher'ood ji wakāān ji kamahān do ji maher'oot doo da.

Sa hā Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahȳh

¹⁶ P'op Hagā Do hā ãã ky n'aa etsēē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw hanoo do bē tah'yyb nāw had'yyt hē. Āã ky n'aa etsēē, bē mahang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bawād had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ Ȳ Paw-Ro, bē ȳ hyb n'aa esee. Tagadēēg ub, moh ȳy me né hē ȳ berii kån ȳ bahed'oo doo da. Tii d' bē bahapāh mo haja ȳy. Hahȳ hadoo né hē ȳ erih do mo haja ȳy.

¹⁸ Āã karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky enyyw had'yyt hē sahōnh hē bē hā. Jāām hē kā.

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawāt, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bā, ta h'yyb tawareem kån baad ub tabawāt hyb n'aa kā.

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejüü do seeh, ÿ edëng òm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, èr h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã èr h'yy kasadã do ÿ ramejüü do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb, Kristo Jesus èr Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yyim.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

³ Masedonija hãd nãng do hãj n'aa hënh ÿ bahòm noo gó tak'ëp ÿ betseë doo da a hã Epeso hãd nãng do panang bã mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betseë a hã, t'ü hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hóm hyb n'aa panyyg heh'ãät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ääj hë, sa wahë makü sa hãd ketsën do nahãnh do raberéd hóm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa doo tii. Dooch tamasaã bã P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bã, takarën do ji bahapãh. ⁵ Tii da ÿ karën mamejüü sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ü hënh habong do rakamahãn hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahãn, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'ü madãk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁶ Dooch tii da raboo boo bã nanãng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kãn. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehëtëk do rakarën rabahado paawã, sa daaj hë na-ääj hë dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã. Baad rabahapãh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawã, dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do èr hapãh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahüüm bã ti ji h'yyb tym gó. ⁹ Dooch P'op Hagä Do an'oo bã ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawerem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ääj hë dahej'ëëp do sa hyb n'aa, ¹⁰ sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo

rabesëem h'üüm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hãd gó daap raky kajãk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejãk do hyb n'aa na-ääj hë. ¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ÿ hanãng doo, baad tabadãng P'op Hagä Do ky n'aa hanãm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanãm do P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, ÿ metëëk hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, èr weh'ëeh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ tsebë Kristo Jesus èr wahë n'aa wë, ÿ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ÿ moo wãt ÿ tamejüü doo, ti hyb n'aa hã ÿ tah'yyb dãng ta ky n'aa ÿ baher'ood hóm hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub ta hã ÿ ky n'aa rejã né paawã, ta karapee ÿ no n'aa maso né paawã, ÿ rejã né paawã sa hã, Jesus Kristo ÿ tat'yyd mehün, dooh ta hã ÿ h'yy kae nã bã do hyb n'aa, dooh ÿ h'yy ganyy nã bã P'op Hagä Do t'aah tado bã do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp né hë èr Wahë N'aa ky en'yyim hã ÿÿ, nes'aa né paawã ÿÿ. Hã ÿ tabanoo baad ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã ÿ tabanoo na-ääj hë, baad ta wób ÿ kamahãn hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata dãg bã Kristo Jesus hã, tii d' né hë tabanoo ji hã.

¹⁵ Te hub né hë hahÿÿh, taw'ããts hë ji ky daheeh: Kristo Jesus ewãd hyng èr mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahãnh baad nadoo do paa ÿÿh. ¹⁶ Ti hadoo né hë, ÿ tat'yyd mehün, ÿ sa bahãnh nesaa do moo wãt do paah. ÿ tawén t'yyd mehün, ta wób rahegãã bã, rahapãh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bã ji. Baad ub Kristo. Hã ÿ tabad'oo do hã rabahapãh hÿÿ kã, dooh h'yy kejÿÿk pé ta hã. ÿ tat'yyd mehün bã, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ääj da tat'yyd mehün, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hë sahõnh hë bag'ããs doo. Ti né hë hawãd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapãh doo. Sét ub né tii. Dooch ta see péh. Taw'ããts hë ji wehëe had'yyt hë. Taw'ããts hë ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, òm ÿ mejüü hahÿÿh, baad mamoo wãd, baad mama met'ëëg, baad awãd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëëk do na-ääj hë. Taw'ããts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Baad awãd, a h'yyb tym òm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Òm ÿ mejüü do baad tanu kejãk P'op Hagä Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bã sa h'yyb tym sa hã metëëk doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh

do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenew Aresan had enah doo. Y ah'eed h'uum, Jesus ha h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo go y baheej dak. Tii d' y wen d'oo sa ha, rabahapah hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejä bä.

2

P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahyÿh

¹ Pooj jé tak'ep péj y betsëe a hä, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahönh hë sa hyb n'aa. Taw'ääts hë na-ääj hë P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahönh hë sa hyb n'aa. ² Taw'ääts hë ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëe né tii d' enh. Taw'ääts hë ji ky n'aa etsëe né tii, baad ub, h'yyb nyww gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hë ta wë er bahajaa er babok hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ji h'yyb tym deëb gen'aak ta hä ji ky n'aa etsëe doo. Baad ti ta hä. ⁴ Takarën sahönh hë badäk hahyÿ hä habong do tabed'eëp nesaa do mahänh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapah hyb n'aa. ⁵ Jääm né hë sét hë P'op Hagä Doo. Jääm né hë sét hë sahönh hë badäk hahyÿ hä habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hë tii. ⁶ Ta daaj hë ti takan'oo dak dajëb hä, sahönh hë badäk hahyÿ hä habong do tabed'eëp hyb n'aa. Ta daaj hë takan'oo dak dajëb hä er ted'eëp do sám. Ti né hë ta T'aah ky n'aa, tah'yyb dang noo gó badäk hahyÿ hä habong do sa hä P'op Hagä Do metëeh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa y baher'oot hyb n'aa y P'op Hagä Do wën seëw hóm, ta ky n'aa rod, ta mejüü do y bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hä y ma metëek hyb n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Y tasëew hóm panyyy baad hadoo do y ma metëek hyb n'aa sa hä. Doo hadap y menä bä. Né hup y né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa y karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëe. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bä p'op raky n'aa etsëe bä, taw'ääts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hë ky n'aa ets'ëe doo, dooh rakawaj'ään bä ta wób sa wë, dooh raky kedag bä ta wób sa hä. ⁹ Rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, y karën yÿj dooh rakametä bä sa saroor hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh rapadedäg bä nu meby n'aa nang doo. Taw'ääts hë taw'ääts hadoo do rapadedëek. Taw'ääts hë dooh rakametä bä ta see mo

n'aa hado dak do sa seën ramahetsooh doo me. Taw'ääts hë dooh rakametä bä k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb me, perora had nang doo me, saroor tak'ep ky n'aa gebah doo me na-ääj hë.* ¹⁰ Taw'ääts hë yÿj P'op Hagä Do hä raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsö sa hä. ¹¹ Taw'ääts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kametëek P'op Hagä Do ky n'aa. ¹² Dooch y an'oo bä yÿj rama met'ëeg bä ajyy. Dooch y an'oo bä yÿj ramejō bä ajyy. Bag hënh y karën yÿj rabah'ëeh, ramaa newëe, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa bä. ¹³ Tii d' y wen edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuj wät Adaw, ta jawën Ewa. ¹⁴ Dooch ajyy tado bä Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejüü do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'eëp da nesaa do mahänh, Kristo hä rah'yy kae had'yyt bä, ta wób rakamahän had'yyt bä, rakanasabé bä, P'op Hagä Do karën doo da rabok bä.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hóm do ky n'aa hahyÿh

¹ Te hub né hë hahyÿh: Jé karën pé ta h'yyb gó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa hagä n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ² Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub tabawät Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa tabahadoo karën doo. Taw'ääts hë dooh baad nadoo do rahapäh pé ta hä. Taw'ääts hë sét ub ta yÿm. Taw'ääts hë dooh ta yÿm tawad'ii bä yÿnh see sii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm. Taw'ääts hë tah'yy keb'aah nesaa do hä. Taw'ääts hë ta wób hä baad ta h'yyb, ta hä raweh'ëeh hyb n'aa. Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób yt hä. Taw'ääts hë tahajaa ta wób tama metëek P'op Hagä Do panyyy hä. ³ Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëek do tado bä. Taw'ääts hë da dooh kahep'uuk do tado bä. Taw'ääts hë ta wób baad taky n'aa en'yyem, dooh tamebaaj bä. Taw'ääts hë dooh dajëer tahyb n'aa hüüm bä. ⁴ Taw'ääts hë baad tah'yyb mahüüm ta panaa. Taw'ääts hë ta taah tametëek raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ëeh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'yyb manahüüm doo, dooh tahaja bä Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb mahüüm bä. ⁶ Dooch taw'ääts hë tado bä papuuj Jesus hä h'yy kae dak do sa wahë n'aa. Papuuj Jesus hä h'yy kae dak do tado bä paawä, nepäh ta daaj hë, ta hä hë tah'yy kasabé bä. Tah'yy kasabé bä, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'ääts hë Jesus hä h'yy ka'eeh sa wahë

* 2:9 Tii da Paw-Ro wën mejüü, yÿj wë ta wób raty gapanad'ëek hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa. Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahaanäng pé ti Dijab.

n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hã, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa hã na-ãäj né hê. Dooch hyb n'aa raky n'aa rejãã pé tii bã. Tii bã dooh Dijab haja bã sa hã.

Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahÿÿh

⁸ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ãäts hê ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hê ky kaneh'ÿÿt doo. Taw'ãäts hê dooh jarakë hedoo do heëek do tado bã. Taw'ãäts hê dooh tawad'ii bã dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hê baad rababoo had'ÿÿt hê, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ãäts hê sa h'yyb gó rabenyw had'ÿÿt hê baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ãäts hê pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bã, baad ramoo boo bã, baad raboo bã, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-ãäj hê Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa masa n'aa sa ÿÿm. Taw'ãäts hê ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ãäts hê dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ãäts hê kaja hê denaa hê sa h'yyb ramahüüm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hê sahõnh hê ramoo bok do hã baad né hê ramoo bok.

¹² Taw'ãäts hê sét ub ta ÿÿm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa hã. Taw'ãäts hê baad tah'ÿÿb mahüüm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ãäj hê. ¹³ Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa ramoo boo bã, ta wób raweh'ëeh da, ta wób raky daheeh da sa hã. H'yyb neÿÿm doo me rahajaa tii bã raher'ood bã nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahÿÿh

¹⁴ Nayyw hê ÿ karën a wë ÿ bahõm. Ti hadoo né hê õm ÿ ma erih hahÿÿh, ¹⁵ ÿ tahewad bã mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, nyy da P'op Hagä Do karën ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'ÿÿt do karapee né tii, panyyg hanãm do ta wób hã metëeh doo, panyyg hanãm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hê ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'ÿÿ gó Kristo kas'ee wät.

Baad had'op do né hê Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.

Ãäs rahapäh.

Ta ky n'aa raher'ood hõm badäk hahÿÿ hãj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿÿ haw'ãäts hê habong do wób rah'ÿÿ kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëek P'op Hagä Do an'oo bã.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanasa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hê metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ãäts hê hadoo do hã. ³ Ramejüü ji kanatëë. Ramejüü ji nawa ji nawéh wób. Dooch taw'ãäts hê tado bã ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'ëeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hê sahõnh hê P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ãäts hê sahõnh hê ër gadoo P'op Hagä Do hã ër h'yyb tsebé doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. ⁵ Sahõnh hê baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëë do hyb n'aa na-ãäj hê ta hã.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ta ti ÿ mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã mama met'ëëg bã, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da õm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ër ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'ÿÿb ehód manã P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hã, h'yy gatamah do sa panyyg hã. Mah'ÿÿb ehód had'ÿÿt hê P'op Hagä Do karën do hã, baad takah'üüm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karën doo. ⁸ Taw'ãäts hê ji hub ji metëek ji karajan hyb n'aa. Taw'ãäts hê ta bahãnh ji ma kametëek P'op Hagä Do karën do hã. Baad ub ti ji hã wawëë hê ji bawät nä bã, hÿ pong jé ji awäd bã na-ãäj hê. ⁹ Te hub né hê ta tii. Taw'ãäts hê sahõnh hê ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do karën do ër ma kametëek do hyb n'aa tak'ëp ër moo bok, tak'ëp ër ma metëek, baad ër baher'oot ta ky n'aa. Dooch ër h'yy gejë bã ta hã. P'op Hagä Do hedëb had'ÿÿt do hã ër h'yy kasadá. Sahõnh hê sa h'yyb tym dëeb tii. Jesus hã h'yy ka'eeh do ti ted'ëep. ¹¹ Mama met'ëëg, mamejõ na-ãäj hê sa hã sahõnh hê õm ÿ ma erih doo.

¹² Man'oo õm raty n'aa gesygg manã pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahãn, baad ub Jesus hã mah'ÿÿ kae, baad menyww a h'yyb tym, a hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ ÿ kanajaa nä bã, ÿ karën maner'ood had'ÿÿt hê P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Maher'ood sa hã ta ky n'aa. Mama met'ëëg sa hã. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakã

P'op Hagä Do Sahee anoo do a hã mamoo wät hyb n'aa. A hã tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hã raheer'oot noo gó a hã tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó. ¹⁵ Baad mamoo wät ta ti òm ý mejüü doo. Ta hã had'yyt hë h'yyb däg. Tii bã da, Jesus karën do hã a h'yyb kahüüm magyys hë tii b' sahõnh hë rahabapäh.

¹⁶ Baad kanã a daaj hë. Baad manã ti mametëek doo, baad had'yyt hë mametëek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hë madoo bã, P'op Hagä Do ed'ëep da òm. Mametëek do ky dah'ëeh do na-ãäj hë ted'ëep da nesaa do mahãnh.

5

¹ Manabuujgedo manã ajyy wehëh hedoo doo. Kaja hë denaa hë mamaher'ood sa hã. A yb hadoo man'oo bã sa hã. Ajyy wanehëh nã doo, hanãm gó er'ood sa hã. A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo bã. ² Ýÿj wehëh hedo padëek doo, baad er'ood sa hã, a ýÿn hã maber'oot doo da. Ýÿj wanehëh nã doo, baad er'ood sa hã. A ãnh ky n'aa hadoo man'oo bã. Baad had'op doo da mabad'oo sa hã.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahÿÿh

³ Mamasaa ýÿj patug tema bok do sa mab hë haj'eenh doo, wakãän temah doo. ⁴ Ýÿnh patug tamah do ta taah nyy bã, ta tataah nyy bã, taw'ãäts hë ti né hë mas'aa ta hã. Taw'ãäts hë ti né hë mas'aa sa wakãän, tii da P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ji hã. Taw'ãäts hë sa yb, sa ýÿn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bã. ⁵ Ýÿnh patug tamah do wakãän tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hã tadaab yyp. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe adëb bã, atsëm na-ãäj hë tamasa hyb n'aa ta hã. ⁶ Ýÿnh patug tamah do ajyy hã had'yyt h'yyb däk doo, edëb né paawã, dajëp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. ⁷ Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ý mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. ⁸ Jé wakãän nang péh, tamanasa do ta wakãän, ta yb, ta ýÿn nahag'ãäs doo, teréd hõm Jesus ky n'aa ër h'yy kaha'eeh doo. Jesus hã h'yy kana'eeh do bahãnh däg sa h'yyb nesaa do hã.

⁹ Ji erih ýÿnh patug tamah do hãd ji masa do pan'aa sa hãd kerih do heen n'aa hã, 60 ta baab bahãnh tabahado däk bã, ta patug makü wanadii do paah, ¹⁰ taky n'aa etsã bã baad hadoo do tamoo wät do hã, baad ub ta taah tawã bã, baad ta wób tagado bã ta tób bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa bã,

tat'yyd mehüin bã kas'ut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bã. Tii d' tado bã ji erih ta hãd ji masa do pan'aa heen n'aa hã.

¹¹ Taw'ãäts hë dooh ji erii bã patug tema bong do wanehëh nã do sa hãd ji masa do pan'aa heen n'aa hã. Aj'yy hã rah'yy kejäg bã sa hãd ji erii däk do jawën paa bã paawã, reréd hõm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. ¹² Ti tahado bã sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hã raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. ¹³ Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehëh nã bã ji masaa bã. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raheer'oot. Ta wób kyy hã da ranu toonh. Raheer'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã ýÿ pé taw'ãäts hë patug tema bong doo, wanehëh nã doo, p'aa hënh raketëe. Na metaah. Taw'ãäts hë baad rabahag'ãäs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ãäts baad had'yyt hë rababok, dooh ër majiü ky n'aa rejãã pé do hyb n'aa ëer. ¹⁵ Ta ti ý wén her'oot, ýÿj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahë däk.

¹⁶ Ýÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bã ta wakãän mahang, taw'ãäts hë ti tahag'ãäs, tamasa. Dooh taw'ãäts hë tado bã tadaab yb bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ýÿj patug tema bong doo, wakãän temah doo. Ta wakãän nyy bã, ti né hë hag'ãäs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: "Taw'ãäts hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bã tanawa hyb n'aa",* nang mã P'op Hagä Do kyyh. "Taw'ãäts hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo",† nang mã na-ãäj hë ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ãäj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë mã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bã. Pawóp hë, tamawoob hë tado bã ti ky n'aa tapaa doo, ti mahy n'aa matakã sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bã, ji nabuuj gedoo sahõnh hë sa matym gó, ta wób rajeyÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ãäs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ãäj sa matym gó òm ý mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asëew hõm do heen n'aa tii.

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

hē a hā ŷ mejūū doo. Taw'āāts hē baad ub a h'yyb sahōnh hē sa hā. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahōnh hē a najiis rado bā, a najiis ranado bā na-āājhē.

²² Mahyb n'aa jōh manā a moo mada-toonh do ta see nuu gó, Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jōh bā, nepāh ōm ta h'yyb hata hado dāk nesaa do tamoo wāt do paa hā. Taw'āāts hē baad makan'yyh, baad had'yyt hē mabawāt hyb n'aa. ²³ Meēg had'yyt manā naēng. A nahēē hyb n'aa taw'āāts hē mahād eēēk na-āāj uwa bēēh hejoonh doo, mah'yy gamah'yyh doo hyb n'aa, mah'yy gamah'yyh doo hadoo wāt hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hē nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooy jé, baad raboo bā ji bahapāh hyb n'aa, wyt ta maab hē nesaa do ramoo bok doo. Kejēn nā nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kā ji bahapāh. ²⁵ Ti hadoo né hē baad hadoo do hā. Wyt ta maab hē baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapāh.‡

6

Karom kanep'aak do Jesus hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hah'yyh

¹ Taw'āāts hē sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehēē had'yyt hē, P'op Hagā Do ta wób raky n'aa narejāā hyb n'aa, ēr metēēk do raky n'aa narejāā hyb n'aa na-āāj hē. ² Dooch taw'āāts hē tado bā sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bā séd demuun Jesus hā rah'yy ka'eeh doo hyb n'aa. Taw'āāts hē ta bahānh ramoo bok sa kariw n'aa wē, sa wakāān rabahadoo doo hyb n'aa, Jesus hā rah'yy ka'eeh doo hyb n'aa, sa hā rakamahān doo hyb n'aa na-āāj né hē.

Mama met'ēēg ta ti a hā ŷ metēēk doo. Mamaher'ood sahōnh hē sa hā raky daheeh hyb n'aa.

Taw'āāts hē ji h'yy gadajang ji wē hanāng do hā ky n'aa hah'yyh

³ Jé te hub nadoo do ma metēēk péh, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagā Do ky n'aa ēr mahetēk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hā hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapāh pé ta tii. Tak'ēp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'āā raky kedag bā. Nahēē hado dāk ta ti sa hā. Ta ti han'aa hyb n'aa jewēs doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejāā doo, daap tah'yy ganāng do ta wób hā. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado dāk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awād wād bā. P'op Hagā Do hā rawén h'yyb dāk, dajēēr hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagā Do karēn doo da ji aboo bā, tak'ēp baad hadoo do tanoo né ji hā, ji h'yy gadajaa bā ji wē hanāng do hā, dooh ji hyb n'aa hūūm bā ti bahānh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henāng noo gó. Dooch né hē ji mahūūm pé ji dajēp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ji tsebē ji waa nyy bā, ji saroor enā bā. ⁹ Ta wób, tak'ēp ma nāng do karēn do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hā h'yyb tatuk doo. Kadēē bēēh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarēn do hā. Rah'yy karēn do nes'aa d' sa hā, kasuud bong da, dooh d' rahyb n'aa jawy wād bā sa hā, sa daaj hē rakawatsik da. ¹⁰ Dajēēr ji kamahān doo, hajōng nesaa do du n'aa doo tii. Ta wób, dajēēr rakamahān doo hyb n'aa, reréd hōm Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hē rabahoop rakarehejāā doo, tak'ēp dajēēr rakarēn doo hyb n'aa.

Taw'āāts hē P'op Hagā Do karēn do hā ji h'yyb dāk do ky n'aa hah'yyh

¹¹ Ōm Tsimoot, P'op Hagā Do sii hawāt doo, tii d' madoo manāh. Baad hadoo do hā h'yyb dāg. P'op Hagā Do karēn do hā mah'yyb dāg. P'op Hagā Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahān had'yyt hē. H'yy gajēē hōm manā P'op Hagā Do karēn doo da mabawāt do hā. Kaja hē denaa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa hā. ¹² Jé tsyym kas'yy doo, tak'ēp né hē rawaj'aah raj'aa ketsē do sām ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ŷ karēn tak'ēp mah'yyb dāg Kristo karapee heh'āat do mabahadoo hyb n'aa, edēb had'yyt doo magadoo hyb n'aa, h'yy pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawāt hyb n'aa kā. Ta ti hyb n'aa ōm P'op Hagā Do bats'yyt paa hajōk do ramaa newēē bā, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hā mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagā Doo, sahōnh hē badāk hah'yy hā hanāng do tabed'ēep. Kristo Jesus ky kaneh'yyt baad hadoo do hā Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kā, P'op Hagā Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó ōm ŷ mejūū hah'yyh: ¹⁴ Baad mamoo wād ōm ŷ mejūū do hā, ōm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wāt do hā Jesus Kristo ēr Wahē N'aa matēēh bā kā. ¹⁵ Jesus Kristo matēēh da P'op Hagā Do an'oo bā, tah'yyb dāng noo gó. Ti né hē P'op Hagā Doo, sahōnh hē weh'ēēh doo. Jāām né hē ti sahōnh hē bag'āās doo. Sahōnh hē badāk hah'yy wahē n'aa sa wahē n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahē n'aa. ¹⁶ Sét né hē ti nadajēp doo. Ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang tabawāt. Ti hyb n'aa dooh ji haja bā p'eets hē ta hā ji kaja bā. Dooch hapāh péh, tabad'op hē da ji ty gepēēh. Taw'āāts hē sahōnh hē raweh'ēēh tii. Taw'āāts hē né hē

‡ 5:25 Nayyy hē ji nahapāh doo hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooh Paw-Ro karēn bā Tsimoot hyb n'aa jōh bā Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa pan'aa tabasēm bā.

tak'ëp tahaj'ap doo me tabagãã had'yyt hẽ.
 Ýy. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

¹⁷ Mamejõ badák hahýy bã tak'ëp wekãp do sa hã, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hã rah'yy kanasadã hyb n'aa sa ma hã. Nayyw hẽ tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hã ji h'yy kasadëë bã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do hã rah'yy kasadã. Ti né hẽ tak'ëp hanoo do ji hã sahõnh hẽ ji karën do ji h'yyb tsebë n'aa. ¹⁸ Mamejõ wekãp do sa hã, baad hadoo doo, masa doo, sa wẽ hanãng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ããts hẽ hajõng do sa mo haj'aa taw'ããts hẽ hadoo doo. Taw'ããts hẽ wẽ bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo bã da, ti anãng da ta sãm heh'ãät do nahãnh do ragadoo do pan'aa hý pong jé P'op Hagã Do wẽ. Edëb had'yyt do ragadoo tii bã.

²⁰ Tsimoot, baad manã a hã P'op Hagã Do anoo doo. Baad kanã P'op Hagã Do panyyg nadoo do daap kahe'oot do mahãnh. Maky gado manã karën do a hã ky kedak doo, "h'yy ganãng do ky n'aa" daap ramaneëënh do hã. ²¹ Ta wób raky dahé dák ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah.

Ý karën P'op Hagã Do ky enyym bë hã. Jããm hẽ kã.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿyh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿyh, P'op Hagã Do karên do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bã, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawät da. Ti né hë ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karên P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hã. ÿ karên òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yyim.

Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿyh

³ P'op Hagã Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagã Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ Hyb n'aa es'ee had'yyt hë òm ÿ ky n'aa etsëë bã, adëb hã ÿ ky n'aa etsëë bã, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bã. ⁴ Tak'ëp ÿ karên òm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hã ÿy mabaoot do ër ketyñ hòm bã. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nny da t'òp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿyn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagã Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagã Do Sahee dooh ji eÿÿm bã tan'oo bã. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karên do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aaah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manä Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts gëët do hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagã Do hejój me mabahoop nemon ÿÿ ër rarejã bã panyyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagã Do né hë ti ër hed'ëep do paa banesaa do mahänh. Èr tasëew hòm tsyt hë ta wë, takarên doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hòm. Ji tawén sëew hòm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé ti da takarên do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyym ër hã, ër takamahän, nes'aa né paawä ëër. ¹⁰ Hÿÿ kã, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã ër hã taky enyym, ër takamahän, ër hã tametëeh. Kristo ahäj jëng dajëb hejój paah. Èr da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hã tametëeh ër hã ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagã Do ÿ tasëew hòm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ääj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta

ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëët doo. Ti hado né paawä ÿÿh, dooh ÿ hebyy bã ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hã ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ääs ta ky n'aa hã ÿ tanoo doo, tamatëeh bã kã.

¹³ Menyww had'yyt hë a h'yyb gó a hã ÿ ma met'ëég wät doo. Taw'ääts hë hadoo do ky n'aa né ti. Taw'ääts hë Jesus hã mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. Èr hajaa Jesus hã ër h'yy ka'eeh, ta wób ër kamahän, séd ër h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hã. ¹⁴ P'op Hagã Do Sahee ër h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hã P'op Hagã Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Asija häd näng do hãj n'aa bã hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hë ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karên Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehün Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, hajöo nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bã do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bã hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëët do hã. ¹⁷ Roma bã takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hë, ÿ tawyyd kãn. ¹⁸ ÿ karên Jesus Kristo, ër wahë n'aa, t'yyd mehün Onesip hã, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hë tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bã.

2

¹ Õm kã tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hã mah'yy ka'eeh do hã. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hã. ² Ta ti mamaa napäh do ÿ metëek doo, hajök her'oot doo, ÿ karên matab'ëës ajyy baad hadoo do sa hã, ta wób rama metëek hajaa doo kã.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hë rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hë nemon ÿÿ magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejãã do na-ääj né hë. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bã warahén nadoo do ramoo bok do hã. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yyim do hyb n'aa. Õm na-ääj hë, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus ër wahë n'aa mane-jüü do hã. ⁵ Jé tsyyim kas'ÿÿ doo, wajaah doo, dooh tagado bã j'aa ketsé do sãm, kas'ÿÿ do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahë bã. Ti hyb n'aa taw'ääts hë kas'ÿÿ doo, waj'aaah do hadoo mabad'oo. Taw'ääts hë baad maky daheeh Jesus òm tamejüü doo. ⁶ Taw'ääts hë jé gëew gó tak'ëp moo wät doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëëb. Taw'ääts hë tii d'

mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama met'ëëg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sãm magadoodoo hyb n'aa. ⁷ Mahyby n'aa newë ta ti a hã ÿ her'oot doo. Tii d' madoo bã, òm P'op Hagã Do h'yy gan'yah sahõnh hë mabahapãh hyb n'aa takarën doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganã wãt do dajëp do paa P'op Hagã Do an'oo bã, Dawi makũ panaa paah. Ti ky n'aa hanãm do rod n'aa ÿÿh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ÿ rarahejãã, ÿ rawén moo maw'yyd dãk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ëëp do hadoo ÿ ran'oo bã. Tii d' né paawã ÿ rabad'oo, P'op Hagã Do kyyh dooh takamaw'yyd bã. Dooh mesoo péh. Ta ti awãd had'yyt hë badãk hahÿhaw'ããts hë. ¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ gadoo né hë ÿ ahoop do sa mo haj'aa. ÿ wén gadoo tii, P'op Hagã Do asëëw hõm do sa hyb n'aa, ramaa napãh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëëp hyb n'aa, banãm doo hënh ta sii ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang rababoo had'yyt hë hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hë hahÿÿh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bã,
ta sii ji baboo dãk da.

¹² Ji gado bã had'yyt hë ji ahoop do Kristo hyb n'aa,

ji bag'ããs da ta sii.

Kristo ji ky n'aa jejënh bã,
ji na-ããj hë ta ky n'aa jejënh da P'op Hagã Do hã.

¹³ Dooh né paawã baad ji awãd bã had'yyt hë Kristo sii,

ji tahagãã had'yyt hë,

ji takamahãn had'yyt hë.

Dooh tahaja ta daaj hë taky kehÿÿd bã.

Taw'ããts hë ji moo wãt P'op Hagã Do gen'aak do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hã a hã ÿ her'oot doo. P'op Hagã Do matym gó mamejõ sa hã raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'ãã. Dooh baad tado bã ji ky kedak doo. Taw'ããts hë nado ti maa new'ëë do sa hã. Tarejãã maa new'ëë doo. ¹⁵ Taw'ããts hë baad mama met'ëëg P'op Hagã Do ky n'aa, P'op Hagã Do gadoo hyb n'aa mamoo wãt doo. Taw'ããts baad hadoo do moo wëëd mabahadoo. Baad ÿ wén karën mamoo wãt, manu manebyng hyb n'aa mamoo wãt do hã, baad ub mama met'ëëk hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manãh, P'op Hagã Do nahapãh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manã sa sii. Dewë hã magyys hë ta ti hedoo do rababoo dãk P'op Hagã Do mahãnh.

¹⁷ Kah'ũũm rama met'ëëk doo, nahëë saraa ji hã ket'ëë hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awãd manã sa mahang. Imenëw, Piret hãd enãh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganã wãt paah, sa nooh. Dooh ji ganã wãd bã ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama met'ëëk. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëë do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagã Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagã Do kyyh. Te hub né hë tii. Tahajaa ta kyy hã ji h'yy kasadëë bã. Dooh taky kahÿÿd bã. Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapãh ta hã h'yy ka'eeh doo." Hahÿÿ da ji tamejũũ: "Taw'ããts hë nesaa do mahãnh dawëë rakan'yah Jesus sa wahë n'aa ramaneëënh doo."

²⁰ Tak'ëp ma nãng do tób bã ti anãng waa hood k'ããts tég gabarëëh do s'ëëb ta wób, k'ããts tég hawak do s'ëëb ta wób. B'aa s'ëëb, tsãng s'ëëb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëëb, hanãm do hood tii. Ky n'aa ganabah do s'ëëb, hanãm do hood nado tii.

²¹ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Ji daaj hë baad ji kanã bã nesaa do mahãnh, hanãm do hood hadoo ji. Hanãm do ji moo wãt hyb n'aa, ji P'op Hagã Do asëëw hõm tsyt hë. P'op Hagã Doo, Èr Kariw N'aa ma hã Èr hajaa Èr moo boo bã tii bã, tsyt hë Èr tabasëëw hõm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanã pahëëw h'yyb hadoo do nesaa do hã mahãnh. Taw'ããts hë baad hadoo do hã mah'yyb dãg. Mahũũm had'yyt hë Jesus hã mah'yy ka'eeh doo. Mahũũm had'yyt hë P'op Hagã Do makamahãn doo, a da hadoo do makamahãn do na-ããj né hë. Mahũũm had'yyt hë a h'yyb hanãm do sa hã. Tii da ÿ karën mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb nãm doo gó Jesus hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manã daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapãh ti né hë du n'aa kawajããn doo gó raky kedak doo.

²⁴ P'op Hagã Do sii moo heb'ook doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ããts hë dooh ky ked'aak do rado bã. Taw'ããts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahũũm sahõnh hë sa wë. Taw'ããts hë da baad rama met'ëëk. Taw'ããts hë dooh renyyw bã h'yy gaëënh doo. ²⁵ Taw'ããts hë kaja hë denaa hë rama met'ëëk sa hã ganen'aak doo. Nepãh P'op Hagã Do h'yyb wareem bã, baad hadoo do ky n'aa rabahapãh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kã baad dãg p'aa hënh sa h'yyb tym hanãm do hã kã. Baad rakanã dãk tii bã sa hã Dijab† wadii do mahãnh, tamesoo do paa mahãnh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bã paawã tanahoop hyb n'aa, dooh paawã raky n'aa napëë bã Jesus ky n'aa. Dooh redëb bã tii bã P'op Hagã Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo tahoop doo. taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanãng pé ti Dijab.

† **2:26** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji

3

Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahõnh hê gawatsig hõm do pooj jé, tak'êp da tanesaa ji hã. ² Sa hã hê had'yyt hê rahyb n'aa newêê da ti noo gó. Rahyb n'aa hũũm magyys hê da sa ma. Sa daaj hê raj'aa etsê da. Sa hã hê rah'yy kasab'ee da. P'op Hagã Doo, ta wób na-ãaj hê raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ããts hê tado sa hã ragadoo doo. Dooh da P'op Hagã Do rawehêê bã. ³ Dooh da rakamahãn péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hã. Dooh d' rat'yyd mehĩĩn péh. Sahõnh hê da rarejãã rakarên doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenãw né paawã, ta wób da raky n'aa her'oot sa majĩĩ hã. Daap hê ragado nyh sa h'yyb tym. Sa daaj hê sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karên do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagã Do hã rakamahãn bã. ⁵ P'op Hagã Do karên do ramoo bok ji edoo né paawã, j'ooj madãk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagã Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawêê kanã da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ÿÿj wób h'yy gatamah doo, ta ti ÿÿj raky sũũt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ÿÿj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawãt do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ÿÿj ta tii d' had'yyt rakarên rama kameteêk, dooh paawã rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do ky n'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matêg oow, baad hadoo do ky n'aa majĩĩ tii. Janes, Jãm hãd enãh do hadoo tii, Moses hã rah'yy kawapêen do paah. Baad nado wãd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagã Do karên wãd ta tii, heh'ããt ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hê rah'yy genãh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahũũm bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm hãd enãh do paah.

Taw'ããts hê ji ky dahé had'yyt hê P'op Hagã Do panyyg ji hã rama metêk doo

¹⁰ Mahapãh né ti ÿ ma metêk doo, nyy da ÿ bawãt do baad ub, h'êed hyb n'aa ÿ bawãt. Mahapãh né ti nyy da ÿ h'yy ka'eeh P'op Hagã Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ÿ bawãd wãt, nyy da sahõnh hê ÿ kamahãn, nyy da h'yy ganajêê hõm doo me ÿ bawãt ÿ rarejãã né paawã. ¹¹ Mahapãh né hê nyy da ÿ rarejãã, nyy da ÿ bahoop do sa mooh. Mahapãh né hê ti nyy da ÿ rano n'aa masoo panang Æn-Tijoka, Ikonijo, Ris hãd enãh doo bã. Sahõnh hê ta ti ÿ ahoop do mahãnh, ÿ rarejãã do mahãnh ÿ P'op Hagã Do ed'êep. ¹² Sahõnh hê P'op Hagã Do karên

doo da hawãt do karên doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejãã né da. ¹³ Nanãng ky nesaa doo, j'ooj madãk doo me ky ken'yyim doo, ti bahãnh dãg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ãaj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yyt hê ÿ karên, a hã rama metêk do paa hã. Mahapãh né ti baad a hã mama kameteêk do paah, baad mabahapãh hyb n'aa òm ma metêk do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó òm rama met'êég wãt tak'êp hanãm do P'op Hagã Do kyy kerih doo. Ta ti òm tah'yy gan'yyh, mabahapãh hyb n'aa nyy da òm P'op Hagã Do bed'êep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hê P'op Hagã Do kyy kerih doo, P'op Hagã Do né hê ti hanoo. P'op Hagã Do né hê ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanãm do ji metêk. Ta tii hã ji metêh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metêk ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metêh nyy da P'op Hagã Do karên doo da ji bawãt. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã, ramaa newê bã, raky dahé bã, baad né hê P'op Hagã Do karapee rabahajaa ramoo boo bã sahõnh hê baad hadoo do P'op Hagã Do karên doo.

4

¹ Kristo Jesus matêh bã kã taky n'aa etyy da sahõnh hê badãk hahÿÿ hã habong doo, hedêp doo, dejêp do na-ãaj hê. Ti awãt do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ããs doo, P'op Hagã Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ãaj hê òm ÿ mejũũ hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanãm do sahõnh hê sa hã. Maher'ood sa hã rakarên bã ramaa newê bã, rakanarên bã na-ãaj né hê. Maky geãm sa hã baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ããts hê h'yyb jawyg gó mama met'êég sa hã. ³ Tii d' ÿ wén karên mabad'oo, ti awãt do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarên bã ramaa newê bã panyyg heh'ããt ub do hã ma kamahetêk doo. Resoos da sa ma matêg n'aa, ragen'aak do rama metêk hyb n'aa sa hã. Tii da rawén d'oo, rah'yy karên doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newê dãg kãn da panyyg daap menyh doo. ⁵ Õm kã, baad menyh had'yyt hê a h'yyb tym kã. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejãã doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanãm do ta wób sa hã. Baad mamoo wãd. Magawatsiig hõm sahõnh hê, a hã P'op Hagã Do anoo do mamoo wãt do pan'aa. ⁶ Tii d' ÿ wén karên mabad'oo, edaa dãk do hyb n'aa ÿ radaj'êep. P'op Hagã Do hã ÿ kan'oo dãk ÿ dajêp bã. ⁷ Tak'êp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'êp ÿ moo wãd wãt Jesus ky n'aa

ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Doooh paa hëp ÿ ÿ eréd bã Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bã, ÿ gadoo da ÿ moo wät do sãm. P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'òòs doo me sahònh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nyyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hä tah'yyb däg däk, takamahän kãn, ÿ tawén eréd hòm. Tesaronika hënh tabahòm. Èr hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahòm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahòm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bã da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejò hòm Epeso panang hënh tabahòm hyb n'aa, t'ii hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bã da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bã. Mamana na-ääj hë ma kahé bãh kerih doo, kap'òòj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëëb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresän, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajöng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä òm Aresän narejäã hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Èr her'oot do maji né tii.

¹⁶ Jääm né hë pooj jé hä ÿ rakamaj'ii do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hòm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hòm ti ÿ ramanasa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahònh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahònh hë Judah buuj nadoo do sa hä. ÿ P'op Hagä Do ed'ëëp ÿ radajëëb mahänh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëëp da sahònh hë nesaa do mahänh. H'yyb nyyw gó ÿ tamahüüm da hÿ pong jé tabag'ääs bã. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira da-heeh, ÿ hyb n'aa esee sa hä. Mamaher'ood na-ääj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä. ²⁰ Eras baym Korin bã. Toropimo ÿ eréd sooh panang

Mirét häd näng doo bã, nahëë näng do hyb n'aa. ²¹ ÿ karën mahyb n'aa bawaad taba-hahëëm do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ew-buh, Pudën, Riin häd enäh doo, ÿÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajök ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do na-ääj hë, òm mã rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hë hyb n'aa. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahònh hë bë hä. Jääm hë kä.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejüü do see ÿ ti hÿÿh. ÿ Jesus mejüü ÿ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadü dahäng do pooj jé P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿÿ kã, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym deëb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejüü, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wën metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yh, Kristo Jesus ër h'yyb tym deëb na-ããj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Õm ÿ eréd geët tsyt deëg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt deëg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejüü do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ãäts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ãäts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kã, taw'ãäts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ãäts hë dooh ta taah raky n'aa etsã bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ãäts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ãäts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ãäts hë dooh jaraké hedoo do heëek do tado bã. Taw'ãäts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ãäts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ãäts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ãäts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ãäts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm tabawät do hã. Taw'ãäts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ãäts hë tsyt hë P'op

Hagã Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ãäts hë tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ãäts hë Jesus ky n'aa ër ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yyim sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do majÿÿ hã tametëeh res'õös doo.

¹⁰ Tii da ÿ wën erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëëg kãn, ta wób rawedi. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejüü Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ãäts hë ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wën meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hë, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hë ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bã ta hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ da tsyt deëg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: "Noo kanesa had'yyt hë Keret buuj", näng mäh. "Tabanes'aa hedoo. Moo nehõj, tsyyim nehõj, h'yyb nehõj. Ta bahänh haw'aa doo", näng mã ta kyyh. ¹³ Te hub né hë Keret buuj sa ky n'aa ta her'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ reréd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejüü doo. ¹⁵ Baad tado bã ji h'yyb tym P'op Hagã Do matym gó, baad däg sahõnh hë ji hã. H'yyb tym nasaa do hanäng do hã, Kristo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã, sahõnh hë nesaa däg ta hã. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hë. Dooh rah'yy kamedug wäd bã nesaa do hã, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagã Do rahapëé né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hã daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagã Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do ganen'aak. Dooh raky dahé bã P'op Hagã Do kyyh. Tabad'op hë baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bã.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëek doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Õm kã, taw'ãäts hë baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëëg Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ² Ajyy wehëh hedo padëek do sa hã mama met'ëëg, kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm hyb n'aa. Mama met'ëëg

sa hã, baad rababok hyb n'aa, sa hã ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hã, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hã. Mamaher'ood sa hã, baad ub P'op Hagã Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanãm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, ta wób rakamahãn hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hã, rah'yy ganejê hõm hyb n'aa P'op Hagã Do karên doo da ji bawät do hã. ³ Ti hadoo ýÿj wehêh hedo padëek do sa hã kã. Mamaher'ood, P'op Hagã Do karên up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagã Do hã had'yyt hê rah'yyb padëek hyb n'aa na-ããj né hê. Mamaher'ood sa hã, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, jarakê hedoo do noo rana-hadoo hyb n'aa. Taw'ãäts hê baad hadoo do ti rametëek. ⁴ Tii bã kã rahajaa rama met'ëeg bã kã ýÿj wanehêh nã doo kã, sa patug, sa taah rakamahãn hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karên do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hã rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bã, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ããj né hê. Taw'ãäts hê tii da ýÿj wanehêh nã do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagã Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejãã hyb n'aa. ⁶ Hýÿ kã, ajyy wanehêh nã do hã kã. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karên do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Õm kã tii, taw'ãäts hê baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hê, a hã ta wób rahegãã bã, mabawät doo da rakarên rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagã Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuy manã P'op Hagã Do ky n'aa mamet'ëeg bã. ⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasêm hyb n'aa òm, a maji hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do èr ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hã, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hê hyb n'aa sahõnh hã. Mamaher'ood sa hã, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hã ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ãäts hê baad ub rababoo had'yyt hê, sa kariw n'aa rah'yy ganenãh hyb n'aa sa hã. Tii bã, sahõnh hê baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagã Doo, èr h'yyb tym deëb ky n'aa hã.

¹¹ Ta ti ý wén erih, tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym ji hã tametëeh, nes'aa né hê paawã ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hê badäk hahýÿ bã habong do ta hã h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahãnh, hý pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hã tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym do hã, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagã Do ganen'aak doo. Ji

tametëek badäk hahýÿ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karên do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karên do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagã Do karên do hã ji h'yyb däk hyb n'aa na-ããj né hê badäk hahýÿ hã ji bawät nã bã. ¹³ Tii da èr babok, baad èr gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hênh takasee doo. P'op Hagã Do Sahõnh Hê Haj'ap Doo, ji h'yyb tym deëb né tii. ¹⁴ Ta daaj hê takan'oo däk dajêb hã èr hyb n'aa, sahõnh hê nesaa do mahãnh èr tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do èr h'yyb tym gó hanãng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karên do èr bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ãäts hê ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti òm ý ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo òm raty n'aa gesyyg manãh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahýÿh

¹ Maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, raweh'ëeh hyb n'aa sa hãj n'aa wahê n'aa, ta wób hagã n'aa hedoo do na-ããj né hê. Maher'ood sa hã, raky daheeh hyb n'aa ramejüü doo. Mamaher'ood sa hã, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hê hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hã, sa da hadoo do raky n'aa narejãã hyb n'aa. Maher'ood sa hã, rakawanejãn hyb n'aa ta wób sa wê. Taw'ãäts hê raky en'yyim ta wób sa wê. Taw'ãäts hê baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hê rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj hã, Jesus èr nahapãh nã moo gó, èr na-ããj hê dooh paa èr h'yy genã bã. Dooh paa èr ky daheeh péh. Èr paa ta wób rawedii. Dooh paa èr haja bã èr eréd bã nesaa do ji h'yy karên doo, taw'ãäts hê èr ed'oo do paa èr hã. Nesaa do had'yyt paa èr ehat. Ta wób paa èr hyb n'aa jewês. Èr hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ênh èr hã. ⁴ Tii bã kã, ji takamahãn doo, ji wê taky enyym do na-ããj hê P'op Hagã Do èr h'yyb tym deëb metëeh bã kã, ⁵ èr tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do èr moo bok do jawén nado èr tabedëeb wät. Èr tat'yyd mehün do hyb n'aa èr tabedëeb wät. Hahýÿ da èr tabedëeb wät: Nesaa do èr h'yyb tym gó hanãng do tabawug hõm. P'aa hênh èr henãng do hadoo tan'oo bã èr h'yyb tym. Papuuj hado däk èr babok tan'oo bã. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo èr hã. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagã Doo. Baad tabanoo ta Sahee èr h'yyb tym gó, Jesus Kristo èr h'yyb tym deëb hyb n'aa. ⁷ Baad èr bahado

däk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä eër. Ta Sahee tabanoo er hã, ta taah er bahadoo hyb n'aa kã. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿÿ kã, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hë ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hë mamet'ëëg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hë ta ti kametëëk do ky n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã.

Ta s'ee hënh ma met'ëëk do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kã tii, mamaa newë manä daap ka-her'oot do Judah buuj wahë makü sa häd ketsén do hã. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ää ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hã masa do nado tii. Ti hyb n'aa, mamaa newë manäh, awäd manä sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hë pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëëk doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm raky nadahé nä bä, dawëë kanä da sa mahänh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kån baad hadoo do ky n'aa hã. Mahapäh né hë tii. Nesaa do had'yyt hë sa hã. Sa daaj hë raky n'aa ketyy nesaa do hã. Dooh baad rado bä P'op Hagä Do matym gó.

Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejo bä, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ karën, tahaja bä, nayyw hë mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä. T'ii hënh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, tabahahëëm do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kã, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'yyt hë nado masa. Taw'ääts hë er wakään, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hë rama kametëëk baad hadoo do ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ääts hë tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahänh.

¹⁵ Sahõnh hë pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hë kamahän do ää hã, er wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hã. Jääm hë kã.

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'ëëg bä. Dawëë ji kan'yyh sa mahänh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ér hÿÿj hadoo do Tsimoot hãd nãng do daheeh òm ãã edëng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wät doo. ² ãã edëng na-ããj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,* ér ãnh hadoo do Apija hãd nãng do na-ããj hë, aj'yy Akipo hãd nãng do na-ããj hë baad ãã nemuun Jesus wë moo wät doo. ³ ÿ karën P'op Hagã Do ér Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yyim.

⁴ Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëe bã, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagã Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. ⁵ ÿ tsebé, P'op Hagã Do karapee makamahãn ÿ ky n'aa napãh do hyb n'aa, Jesus ér wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napãh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁶ ÿ ky n'aa etsëe òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapãh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do ér hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ëp ÿ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kãn wakãn ÿÿ, P'op Hagã Do karapee mah'yyb tsebee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëe doo. ÿ karën bã paawã, ÿ mejüü paawã òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bã òm ÿ mejõ bã. ⁹ Òm ÿ kamahãn do hyb n'aa ÿ eaaj ub a hã. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëe dæg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ¹⁰ ÿ etsëe a hã, baad magado Onesim p'aa hënh a wë takajaa bã.‡ Tah ÿ hado dæk tii, Jesus hã tah'yy kae dæk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hã ÿ radawëes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a wë. Hÿÿ kã baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ããj né hë.

¹² ÿ mejõ nã a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahãn tii, hã ÿÿ ÿ kamahãn doo da. ¹³ Taw'ãäts hë paawã tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasaa paawã babã, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ÿ karën bã pa ÿ a karom tayyw bã makanarën bã. ÿ karën doo da nado. Makarën bã ti ÿ mamasaa. ¹⁵ Nepãh P'op Hagã Do an'oo bã Onesim ahõm dó a

mahãnh, a pa had'yyt hë hÿÿ kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hë nado wäd ta tii. A hÿÿj hado dæk hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ér wakãan, ér kamahãn do hado dæk hÿÿ kã ti Onesim. Tak'ëp ÿ kamahãn né paawã, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hë nado. A wak'ãan dæg hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hã, tii bã ÿ karën paawã ÿ magadoo doo da né hë magado Onesim. ¹⁸ Baad nadoo do a hã Onesim an'oo bã paah, ta küt nyy bã a wë, ÿ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ÿ né hë ÿ berih hahÿ moh ÿÿ me, mabahapãh hyb n'aa ÿ erih do hã, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapãh né hë ti anãng a küt hadoo wë ÿÿ, Jesus hã mah'yy kae dæk do hyb n'aa hëp ÿ n'aa. ²⁰ Ti hyb n'aa kã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karën paawã baad magado Onesim. Mah'yyb tsebé ÿÿh, hãj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã ér h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹ Hahÿ ÿ wén erih, hã ÿÿ pé mamoo wät né hë da a hã ÿ etsëe doo. ÿ etsëe do bahãnh né da man'oo bã ÿ hapãh. ²² Sét hë ÿ etsëe nã a hã: ÿ karën paawã mabenãm a tób gawakõ see ÿ gagã péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bã ÿ bahõm ÿ radawäts gëet doo gó naa, P'op Hagã Do hã bë ky n'aa etsëe do hyb n'aa. P'op Hagã Do maa napãh bë ky n'aa etsëe doo.

²³ Epararas, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, òm tahyb n'aa esee mãh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿÿ Jesus ky n'aa her'oot doo, òm rahyb n'aa esee mãh. ²⁵ ÿ karën Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky ennyim bë hã. Jããm hë kã.

* **1:2** Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahÿ da na-ããj hë ji hajaa ji erii bã tæg nad'ëed is do 6: "ÿ ky n'aa etsëe òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapãh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa ér hã P'op Hagã Do an'oo dæk doo." ‡ **1:10** Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahãnh.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahÿÿh

Ããs sa bahãnh P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hahÿÿh

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë makũũh* hã P'op Hagã Do maher'oot ta ky n'aa rod rahe'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ² Hÿÿ kã, da hã kã, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagã Do pahuuj wät paa badäk hahÿÿh, wë, sagõõh, papÿÿj, kamarab na-ããj hë. Sahõnh hë ta wë hanãng do ta T'aah gadoo da P'op Hagã Do ky dãng. ³ Ta T'aah hã P'op Hagã Do kabaj'aa do kametëeh. Ta Yb, P'op Hagã Do hadoo né hë tii. Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo me sahõnh hë tapahuuj wät do tamatakëë, baad tabahado had'yyt hë hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanãng do tado hõm do jawén paa bã, hÿ pong jé, P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso kãn, P'op Hagã Do bag'ããs doo bã. ⁴ Ããs sa bahãnh ti tanu gadãg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg dãk do hyb n'aa ããs sa bahãnh P'op Hagã Do an'oo dãk do hyb n'aa. ⁵ Ããs sa bahãnh tawén hadoo, dooh "Tah ÿ õm. A yb ÿ hado dãk naga hë",[†] P'op Hagã Do anoo bã ããs sa hã. Dooh na-ããj hë ããs hã "ÿ né da a Yb, õm kã Tah ÿÿ",[‡] tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh badäk hahÿÿ hã ta T'aah wah'ëeh hadoo do tajejũũ noo gó:

"ÿ karën sahõnh hë ããs raweh'ëeh."§

⁷ Ããs ky n'aa hã kã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh:

"Ããs karom ÿÿ, tabahëm do hadoo raba-hadoo ÿ an'oo bã.

Tëëg hõõ hadoo ÿ an'oo bã na-ããj hë karom ÿÿ hã", nãng ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kã hahÿÿ da P'op Hagã Do kyyh:

"Õm da tabagã n'aa had'yyt hë, P'op Hagã Doo.

Mabag'ããs do hã baad mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti makamahãnh doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'ããts hë nadoo doo.

* **1:1** Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakããnh tama erih do hyb n'aa, ër wahë makũũh tawén nãng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † **1:5** Saaw-Mo 2.7 ‡ **1:5** 2 Samuëw 7.14 § **1:6** Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** **1:7**

Saaw-Mo 104.4 †† **1:9** Saaw-Mo 45.6-7 ‡‡ **1:12** Saaw-Mo 102.25-27 §§ **1:13** Saaw-Mo 110.1 hã takerii dãk tii.

Ta T'aah hã tabaher'oot ta tii. * **2:2** P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah.

Ti hyb n'aa P'op Hagã Doo, mah'yy kaha'eeh doo,
õm tasëëw hõm,
tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh.**††

¹⁰ Hahÿÿ da na-ããj hë P'op Hagã Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
õm né ti sahõnh hë tadu dahãng noo gó badäk hahÿÿh,
wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahõnh hë gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hë. Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahÿÿh,
wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh na-ããj hë.

¹² Ji hatsé ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã. Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.

P'ooj ub mabawät doo da,
tii da mabawäd had'yyt hë da.

Dooh makawareem bã.

Õm da awäd had'yyt hë."‡‡

¹³ Dooh noo gó ããs sa hã P'op Hagã Do her'ood bã:

"Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majũ ÿ nes'ëem bã kã."§§

¹⁴ Ããs kã, sahee hedoo doo, P'op Hagã Do mejũũ do moo bok do tii. P'op Hagã Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wë hedëp doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kã, ããs sa bahãnh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hë ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëë ta ky n'aa hanãm do ër maa napãh do hã, ta s'ee hënh, dawëë ta mahãnh ër h'yyb nawät hyb n'aa. ² Ky n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagã Do kyyh p'ooj ub ããs Mosees sa hã ratab'ëës doo.* Sahõnh hë ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do péñh né hë ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ër kedëëb bã P'op Hagã Do ji tarejãã do mahãnh, tak'ëp baad hadoo do ër ted'ëëp do ky n'aa hã ër hyb n'aa manatakã bã, ta hã ër hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hë ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëëp do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napãh doo, te hub né hë tii, rametã kãn ër hã kã. ⁴ Ër hã ramaher'oot noo gó, ta metëë n'aa

me, meuj n'aa näng doo me, tapehuunh doo me na-ääj hē P'op Hagä Do metä kân te hub né hē tii. Ta Sahee hâ hana do ji hajaa doo, tah'yib dang doo da ji hâ tanoo doo, ta tii me na-ääj hē tametëeh ta tii.

Ëër, ta wakään bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahÿh

⁵ Bē ÿ maher'oot hahÿh: Doo hã sa hã tado bã P'op Hagä Do an'oo däk rabag'ãas hyb n'aa ta ti papuu hedoo do ta karapee rababok doo bã, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babã bē ÿ ma erih doo. ⁶ Doo hã hã tan'oo bã ta ti rabag'ãas. Ti anäng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahÿh da ta her'oot doo:

“Doo hã its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hã mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Doo hã its badäk hahÿh hã habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'ãas sa hã.

⁷ Aãs hyb n'aa jeywk do yd jé kanahén d'os hē ajyy rahyb n'aa jeywk man'oo bã.[†]

Ti hadoo né hē, tak'ëp rahyb n'aa jey'yyk, tak'ëp rakawehëë däk man'oo bã.

⁸ Sahõnh hã rabag'ãas man'oo bã,[‡] näng mã ta kyyh.

Sahõnh hã rabag'ãas P'op Hagä Do an'oo bã kã, dooh mad'aak pé rabanag'ãas péh. Tii d' tahado né paawã, da hē dooh ér hapëë nã bã sahõnh hã rabag'ãas. ⁹ Ta ti nepã né paawã ér hã, ér hapãh Jesus, ta hã ta ti kerii däk do paa kaja däk doo. Aãs hyb n'aa jeywk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bã paah, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Hÿh kã, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'ëp Jesus hyb n'aa jawyg däk, tak'ëp takawehëë däk.

¹⁰ Taw'ãäts hē né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hē hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kân tan'oo bã, hajök badäk hahÿh hã habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang rababoo padëëk hyb n'aa kã. Jesus sa h'yib tym deëb P'op Hagä Do wë. ¹¹ P'op Hagä Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagä Do wë ji bawäd däk hanoo doo. Ti hanaa na-ääj hē ji, tsyt hē P'op Hagä Do wë haboo däk doo. Sét hanaa né hē ëër. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy da “wakän haa” tanoo bã ér hã, ¹² hahÿh bã ta Yb hã tabahe'oot noo gó:

[†] 2:7 Hahÿh da na-ääj hē tahajaa ji erii bã: “Banadawëët do noo gó, aãs hyb n'aa jeywk do yd jé man'oo bã ajyy rahyb n'aa jeywk.” [‡] 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 [§] 2:12 Saaw-Mo 22.22 ^{**} 2:13 Isajas 8.17 ^{††} 2:13 Isajas 8.18 ^{‡‡} 2:14

Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng pé ti Dijab. ^{*} 3:2 Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuu gó Mosees tamaa sooh do apãh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ääj hē ramaneëënh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahananäng pé tii.

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakän haa sa hã. Õm ÿ ma ejam da sa hõö gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bã.”[§]

¹³ Hahÿh da na-ääj hē ta kyyh: “Ta hã da ÿ h'yy kasadät”, ^{**} näng mãh. Tii bã ahóm ná ta kyyh: “Gëët hahÿh ÿh, karapë haa sa sii, hã ÿ P'op Hagä Do anoo doo”,^{††} näng mãh.

¹⁴ Ta karapee ramajyyw enãh do hyb n'aa, radab enãh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado däk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawatsiig hóm hyb n'aa Dijab,^{‡‡} dajëb hejój wë näng doo, ¹⁵ ér tabed'ëëp hyb n'aa kã ji dajëp ji jeyÿm do mahãnh. Dajëb ji jeyÿm do hyb n'aa, sa karom hē'ÿym doo gó habok do hadoo paa ér p'ooj ub. Jesus ér tabedëëb wät hÿh kã, baad ub, neÿÿm doo gó ér babok hyb n'aa kã. ¹⁶ Wyt ta maab hē: Aj'yy Jesus wén hado däk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Doo hã tamasa do hyb n'aa tado bã tii. ¹⁷ Ta wakään hed'op tawén hado däk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wë, sa hã t'yyd mehÿn doo, P'op Hagä Do wë baad had'yyt hē moo wät doo. Sa da hadoo tabahado däk paah, tadajëp doo me nesaa do ér moo bok do tabado hóm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yib tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasa bã ji, da hē Nesaa Do Yb h'yib tatuk doo. Tahapãh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿh

¹ Ti hyb n'aa wakän haa hedoo doo, tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bē babok hyb n'aa, taw'ãäts hē Jesus hã bē hyb n'aa matakã. P'op Hagä Do ky n'aa rod ér wë tamejüü do tii. Èr ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät P'op Hagä Do wë. Ti né hē ér h'yy kaha'eeh doo. ² Sahõnh hē ta hã P'op Hagä Do mejüü doo Jesus moo wäd wäd had'yyt hē, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã. ^{*} ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bē ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëëh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëëh. ⁴ Anyy né paawã sahõnh hē tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hē mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kã, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hē P'op Hagä Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees

moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hä.† 6 Kristo hä kä, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hä kä. Èer, Kristo hä h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neŷým doo me èr gadaa bà had'yyt hē èr hä taky däng doo. Èr h'yy ganejē hōm bà èr pooj jé èr gada do hä, èr kasab'ee do hä.

Taw'ääts hē dooh ji aba bä ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

7 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta Sahee her'oot doo da:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bà, 8 bē aba manä bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem do paa da, banawäng doo bà P'op Hagä Do rametyy noo gó.

9 Ta tii bà bē wahē makū ŷ ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapëe né paawä kabaj'aa do ŷ moo wäd wät do sa mahang.

10 Ti hyb n'aa ŷ kawajääñ paa nanäng sa wē. Hahÿÿ d' paa ŷ her'oot sa ky n'aa, 'Ta s'ee hēnh had'yyt hē sa h'yyb bawät.

Dooh rakarēn bà rabok bà ŷ karēn doo da', näng paa kēh ŷÿ.

11 Ti hyb n'aa ŷ kawajääñ doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ŷ ky däng hahÿÿh:

'Dooh da ŷ an'oo bà ŷ benäm doo bà rajëe pä bà. Dooh da ŷ an'oo bà rakamehääg ŷ ky däng doo bà' ”, ‡ näng P'op Hagä Do kyyh.

12 Wakän haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakä nesaa bē h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakä bē h'yyb kanae mahänh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do bē neréd mahänh. 13 Taw'ääts hē bē sahōnh hē bē h'yyb enäw bē da hadoo doo, da hē ji P'op Hagä Do bats'yyt nä bà, bē see ta h'yyb baa mahänh nesaa do tamoo wät do ta hä wadii do hyb n'aa. 14 “Bē hyb n'aa matakä P'op Hagä Do bē neréd mahänh”, ŷ wén mejüü bē hä, Kristo h'yyb hataa èr bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hē èer, baad had'yyt hē èr h'yy kasadëe bà ta hä, pooj jé èr du doo noo gó baad èr h'yy kasadä doo da. 15 Hahÿ tabaheer'oot bà, “Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bà, bē aba manä bē h'yyb, P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem do paa da”.§ 16 Jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wē h'yy kawereem doo? Sahōnh hē Esit häj n'aa bà naa Mosees manyyh do né hē tii. 17 Jaa wē P'op Hagä Do kawajääñ 40 ta baab noo gó? Nesaa

do moo bok do wē takawajääñ. Banawäng doo bà daap sa kamag baboo hōm. 18 Jaa hä ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: “Dooh ŷ an'oo bà da ŷ benäm doo bà rajëe pä bà. Dooh da ŷ an'oo bà rakamehääg bà pa ŷÿ”? Ky nadah'eeh do hä ta ky däng tii. 19 Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hē rawén nahajaa rajëe pä bà P'op Hagä Do benäm doo bà, èr hapäh.

4

1 Ti hyb n'aa, tanahänh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bà ji h'yyb tym kameh'ääk doo, taw'ääts hē h'yyb eÿÿm doo me baad èr hyb n'aa matakëe, bē see nes'ōos hyb n'aa tii. 2 Ta tii d' bē ŷ wén maher'oot, banawäng doo bà sa hä ramaher'oot do paa da, èr hä na-ääj hē ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragadoo bà P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* 3 Èer kä, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, èr gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ääk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kä hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ŷ kawajääñ doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ŷ ky däng hahÿÿh: 'Dooh ŷ an'oo bà da ŷ benäm doo bà rajëe pä bà.

Dooh da ŷ an'oo bà rakamehääg ŷ benyyw hōm doo bà' ”†

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ääk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

4 P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti èr wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taheer'oot do hyb n'aa setsi däg kä ta ä ky n'aa hä, tapehuunh do jawén paa bà: “Setsi m' ta ä kä tamoo gawatsik. Setsi kä m' ta ä kä, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa.”‡ 5 Ta ti ky n'aa né hē na-ääj hē taheer'oot hahÿÿ da tabaheer'oot bà: “Dooh ŷ an'oo bà da ŷ benäm doo bà rajëe pä bà. Dooh da ŷ an'oo bà rakamehääg ŷ benyyw hōm doo bà.”

6 P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bà. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëeh doo, dooh raky dahé bà, ti hyb n'aa dooh ragadoo bà tii. Ti hadoo né hē, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa

† 3:5 Hahÿÿ da na-ääj hē tahajaa ji erii bà tii: “Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahōnh hē P'op Hagä do mejüü do P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bà. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hä.”

‡ 3:11 Saaw-Mo 95.7-11. § 3:15 Saaw-Mo 95.7-8 * 4:2 Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bà, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3 Saaw-Mo 95.11 ‡ 4:4 Genesis 2.2

ta gó. ⁷ Ti hyb n'aa p'aa hēnh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hä. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hä. Hajōng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hä, poojé ȳ erii wät doo. ⁸ Hahȳy' d' ta kyyh:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bä, bē aba manä bē h'yyb”,** nāng mäh.

⁸ Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hēej sa hä taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ääk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo.†† ⁹ Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hē kasēew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hä P'op Hagä Do karēn doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hē tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē tak'ēp ēr hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ēr gadoo hyb n'aa, nabuj keh'ūūm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da ēr nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti ȳ wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karēn doo. Sēn-jeer séd demuun tahāw padēek do bahānh P'op Hagä Do kyyh hehām do hadoo. Sēn-jeer t'ōp tabajēng doo da ji k'yy gahūūn gó, t'ōp P'op Hagä Do kyyh bajēng ji h'yyb tym gó. Sahōnh hē ji h'yyb gó hanāng do tametyy, sahōnh hē ji hyb n'aa newēē do tametyy. ¹³ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejēn pé P'op Hagä Do mahānh. Sahōnh hē P'op Hagä Do bahapäh. Sahōnh hē wyt ta maab hē ta matym gó. Ta matym gó ēr kametä däk da ēr metēeh hyb n'aa ta hä nyy da ēr baboo bok paah.

Jesus ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op Hagä Do wē ky n'aa hahȳy

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anāng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wē, h̄y pong jé P'op Hagä Do wē hajēē suun doo, taw'ääts hē dooh ēr h'yy keréd bä Jesus ky n'aa ēr gado däk do paa hä. ¹⁵ Taw'ääts hē ta tii hä ēr h'yy kanerét ȳ wén nāng, ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wē tabahapäh do hyb n'aa né hē ēr h'yy nahejooy. Tahapäh ēr hä kametēeh doo, ti na-āāj hē Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahōnh hä, ēr Nesaa Do Yb h'yyb

tatuk doo da né hē. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hä, dooh nesaa do Jesus hä. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky enyym do wē ēr bahōm,‡‡ ēr tat'yyd mehīin hyb n'aa, taky enyym doo gó ēr tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó ēr hä.

5

¹ Sahōnh hē sa ky n'aa rod wahē n'aa P'op Hagä Do wē takasēew hōm sa wakāan mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wē tamanaa hyb n'aa, sa masāāh wób P'op Hagä Do hä tama ejuu hyb n'aa na-āāj hē, nesaa do ramoo bok do kado hōm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hē ta h'yyb tamahūūm bä h'yy gatamah do hyb n'aa hes'ōōs do sa wē. ³ Sa da ta h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, ta wakāan hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wē. Ta hyb n'aa na-āāj hē ky n'aa jaw'yyk do mejūū P'op Hagä Do hä tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hōm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hē takasēew bä sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasēm tii, Arāw tasēew hōm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hä. Dooh ta daaj hē takasēew bä, dooh ta daaj hē takawehēē bä sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē tii, “Tah ȳ ōm, hana ȳ ōm”^{*} hanāng do ta hä. ⁶ Hahȳy da na-āāj hē Kristo hä P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hä:

“Sa ky n'aa rod wē ȳ had'yyt hē ōm, Merekisedek,[†] sa ky n'aa rod wē ȳ hadoo péh”,[‡] nāng mā ta hä.

⁷ Badäk hahȳy bä Jesus bawät noo gó tak'ēp taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä. Tak'ēp ta kyyh taky n'aa etsēē bä, haoot doo me na-āāj hē taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hä, dajēb mahānh ji hed'ēep do hä. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsēē doo, Jesus ky dahē had'yyt hē do hyb n'aa ta Yb karēn doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hē paawä, nesaa do ta hoop do hä tahapēē dāk nyy d' tahananāng pé P'op Hagä Do hä ji ky daheeh doo. ⁹ Sahōnh hē ta Yb karēn do ta hä kaja däk bä kä, sahōnh hē ta hä ky dah'eeh do sa h'yyb tym dēēb tabahado däg kán. P'op Hagä Do pa had'yyt hē da rababok tan'oo bä kä. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'äät P'op

§ 4:7 Poojé ȳ erii wät doo tawén nāng, tēg eh do 3 hä pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa. ** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaāh hāy n'aa hēnh Isaraéw buuj mahūūm do paah. ‡‡ 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsēē, tahananāng pé ta wē ji bahōm doo. * 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hä takerii dāk ta ti Merekisedek panyy. ‡ 5:6 Saaw-Mo 110.4

Hagä Do wë, Merekisedek hadoo do Jesus bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä.

Ji h'yy ganajëë hõm do Jesus hä ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajõng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, hejooñh ji maher'ood bä ta ky n'aa, nanyw hë bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hä. ¹² Bãp peej däg bë h'yy kae däk do hyb n'aa Jesus hä, ta wób paawä bë ma metëék da hë ta ky n'aa. Ti hadoo né hë, dooh tagah'ood nä bë bë hä. Bë karën p'aa hëñh ji ma metëék bë hä. Jääm hë pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bë rama metëék do paa ji ab'aanh bë karën. Karapee t'aah ta ÿÿñ bii gamyyj karën doo, ta tä nawëh nä do hadoo bëëh. ¹³ Bii karën nä doo, karapee t'aah hadoo näh, ji hä P'op Hagä Do karën do hä h'yy ganahoot nä doo. ¹⁴ Ta dab ti wahëh hedoo do sa tä. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: H'yy gah'ood däk do ramaa napäh sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newë had'yyt hë do hyb n'aa, rahapëë däk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër hyb n'aa matakëë baad tagahoot hyb n'aa ër hä sahõnh hë ër hä Kristo metëëh doo, baad ër bahaja däk hyb n'aa. Taw'ääts hë dooh ër abaj had'yyt hë jääm hë pooj jé Kristo ky n'aa ër rama metëék doo. Taw'ääts hë dooh p'aa hëñh ër abaj jääm hë pooj jé ër ma kamet'ëëg wät doo, daap hadoo do ji moo wät do ji eréd hõm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hä ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahë n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bä ky n'aa hedoo doo, dejëp do ragenä bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hë do ky n'aa hedoo do na-ääj hë. Èr hapëë däk né hë sahõnh hë ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bä, ër ma kametëék ër nahapäh nä doo, ër hapäh do takah'üüm hyb n'aa, baad ër bahaja däk hyb n'aa kä.

⁴⁻⁶ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh tahaja bä kä p'aa hëñh P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem bä Kristo tyw n'aa reréd bá, P'op Hagä Do panyyng hä rah'yy gah'ood däk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëë däk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado däk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanäm do ramepëë däk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ääs noo gó tametëëh do rahapëë däk do paa na-ääj né hë. Kristo heréd hõm doo, dooh tahaja wäd bá p'aa hëñh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë, p'aa hëñh P'op

Hagä Do T'aah b'aa kajatsëk do hä rabepëëm hadoo do hyb n'aa, sahõnh hë rabahapäh bä P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejää ran'oo bä ta tii hä. ⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng geëw naëng tös gado had'yyt doo, ta danäh joom baad hawäng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado geëw naëng hadoos do gado had'yyt né paawä jääm hë hawäng jawii hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh geëw baad hadoo do tado bä. Edaa däk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadëëg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hõm do wób bë do bä hä ÿÿ. Baad hadoo do hä, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hä bë h'yy kajäk, hä ÿÿ. ¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hä, taw'ääts hë hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hä. Dooh da tamabaan bä bë moo bok do paah. Dooh da tamabaan bä ta hä bë kamahän do hyb n'aa ta karapee tsyt hë ta wë kasëëw bong do bë masa do paah, da hë bë masa do na-ääj né hë. ¹¹ Ti hadoo né hë, ÿ karën paawä tsebë doo me, tak'ëp bë h'yyb hedoo doo me had'yyt hë bë bad'oo ta ti bë dajëb bá kä, baad bë gadoo hyb n'aa hÿ pong jé bë gahëen doo. ¹² Dooh ÿ karën bá bë nehõj padäg bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bë pooj jé gado däk do rababok doo da bë babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kán P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kä.

P'op Hagä Do moo wät né hë ji hä taky n'aa enooh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ P'ooj ub, Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hë, ta häd gó taky däng, dooh taky kahÿÿd bá Abaraäm bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. ¹⁴ Hahÿÿ da Abaraäm hä taky n'aa enooh: "Õm ÿ ky n'aa edëng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa", † näng mä ta kyyh. ¹⁵ Tii bá h'yy ganajëng doo me Abaraäm gada do jawén paa bá, tagado däg kán ta hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ¹⁶ Baad ji karën bá ji ky deë bá, ji bahänh hyb n'aa jawyk do hä ji ky däng, te hub né hë ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bá, dooh ji raky sëëw wäd bá. ¹⁷ Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó taky däng, sa hä taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hä P'op Hagä Do ky kahÿÿd bá baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸ Dooh P'op Hagä Do ahÿÿd bá ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bá. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ër hä, eër, ta wë kedëëb wät doo, ër h'yy kahejój

* 6:8 Gereg kyy me tabaher'oot, "Tagadëëg ub tagatang." Tagadëëg ub tagawats'iik tahañang pé tii, Gereg kyy me. Geëw ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hä h'yy ganajë hõm do sa ky n'aa, h'yy gejë hõm do sa ky n'aa na-ääj hë. † 6:14 Genesis 22.17

däk hyb n'aa, ër pooj jé ër gada do ër nerét hyb n'aa. ¹⁹ Baad ër gahëën ta wë né da ër babok ta jawén. Baad ër gahëën do ër h'yyb tahej'oonh ër h'yy gejë hõm mahãnh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahëm hõm mahãnh hadoo ti ër h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ër kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hä takahej'oonh. ²⁰ Ta tii bã, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëë suun ër hyb n'aa, ta majyyw me tabado hõm hyb n'aa nesaa do ër moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakô t'öp gadäk doo gó sa masãäh majyyw tamahej'ëeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahado däg had'yyt hë kä, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahÿyh

¹ Panang Sarëm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahãnh Hadoo Do wë sa ky n'aa rod. Abaraãm Merekisedek mamuun paa Abaraãm babaaj nä bã ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hë taj'aa ketsë jawén paa bã. Tii bã m' Abaraãm Merekisedek ky n'aa edëë gëët. ² Ti m' Abaraãm bets'ëë hõm ta hä ta majii hä tado hõm do uuh. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëë däk mä Merekisedek hä. "Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëët doo", tahanäng pé ti Merekisedek. Sarëm bã wahë n'aa m'. Sarëm bã wahë n'aa, "Sa wahë n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padëëk hanoo doo", tahanäng pé tii. ³ Dooh ji ky n'aa napëë bã ta yb, ta ÿÿn. Dooh ji ky n'aa napëë bã ta wahë makû tahana doo. Dooh na-ãäj hë ji ky n'aa napëë bã tabenäng do ky n'aa, tadjäp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hë tabahadoo doo da.

⁴ Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraãm, ër wahë makûüh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëë hõm ta majii hä tado hõm do uuh Merekisedek hä. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëë däk mä ta hä. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë hedoo doo, ti rahajaa ragahëën bã sa wakãän wë hanäng do uuh, Abaraãm panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraãm wë hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëë gëët

Abaraãm, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah. ⁷ Hÿÿ kä, wyt ta maab hë hahÿÿh: Ta bahãnh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.† ⁸ Rewi panaa, Isaraëw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, sa wakãän wë hanäng do uuh gah'ëën doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëëk bã radejëp. Merekisedek kä, Abaraãm wë hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'yyt hë P'op Hagä Do wë, sa wakãän do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahãnh tii. ⁹ Hahÿ hyb n'aa na-ãäj hë Rewi panaa sa bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakãän wë hanäng do uuh gah'ëën doo, ti na-ãäj hë repaag hõm hadoo Merekisedek hä sa wë hanäng do uuh, dooh nä né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hä Abaraãm ep'aak do hä rabepaag hõm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hä nä ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bã paawä sahõnh hë P'op Hagä Do karën do Isaraëw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hä, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asëm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arãw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraëw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo däk Isaraëw buuj sa hä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wë. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿÿd bã, ta nemuun né hë ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿÿt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahÿÿd däg kãn ër wén hapëë kãn, Jesus ër Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bã. Jakõh t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganä bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hë do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus ër wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hä taky dëë bã sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hë, takahÿÿd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd däg kãn na-ãäj hë ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado däk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado däk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hä:

* 7:3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadjäp doo, awäd had'yyt hë hadoo, dajëb né paawä tii. † 7:7 Abaraãm bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hä.

“Sa ky n'aa rod had'yyt hē da wē ȳȳ ōm, Merekisedek, sa ky n'aa rod wē ȳȳ hadoo péh.”[†]

¹⁸ Ti hyb n'aa kā, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo dāk do kado hōm kān h̄ȳȳ kā nahejoonh do hyb n'aa. Dooḥ tahajaa péh. ¹⁹ Dooḥ noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bā baad had'op ji bahadoo, P'op Hagā Do wē ji bahōm hyb n'aa. Ti bahānh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuḥ P'op Hagā Do an'oo dāk h̄ȳȳ kā. Ta ti ta tyw n'aa me ēr hajaa ēr kaja bā P'op Hagā Do wē.

²⁰ Ta ky kaneh'yyt doo me ta hād gó P'op Hagā Do ky dāng paa ta ti papuuḥ hadoo do taban'oo dāk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē rabahado padēek noo gó, dooh ta hād gó P'op Hagā Do ky dēē bā tanah'yyt sa hā tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kā ji ky n'aa rod P'op Hagā Do wē tabahado dāk bā, ta ky kaneh'yyt doo me P'op Hagā Do ky dēē kān tanah'yyt doo. Hahȳȳ da ta kyyh ta hā:

“Baad ȳ ky dāng hahȳȳh, dooh ȳ h'yy kahȳȳd bā:

‘Sa ky n'aa rod had'yyt hē ōm wē ȳȳ.’[‡]

²² Ky kaneh'yyt doo me Jesus hā P'op Hagā Do ky dāng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hā taky n'aa enooh do bahānh baad ub h̄ȳȳ kā ta tyw n'aa papuuḥ P'op Hagā Do wē ji tamahūm doo, ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja dāk né hē ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hā kā, ta see dajēb bā paah, takah'yyt paa ta seeh. Sa wahē n'aa gó radejēp do hyb n'aa, dooh sēt ub haja bā P'op Hagā Do wē tamoo wād had'yyt bā. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awād had'yyt hē do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagā Do wē. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedēeb bā ta hyb n'aa P'op Hagā Do wē hah'ūm doo. Awād had'yyt hē, sa hyb n'aa taky n'aa etsēē hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hē ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat do ji karēn. Baad tabahajaa ēr tamasaa bā sahōnh hā. Baad ub ti P'op Hagā Do matym gó. Dooḥ baad nadoo do tamoo wād bā. Dooḥ nesaa pé ta hā. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. H̄ȳ pong jé sahōnh hē sa bahānh tabahadoo P'op Hagā Do an'oo bā. ²⁷ Dooḥ hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahē n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wād bā. Ta āh hā had'yyt hē P'op Hagā Do hā rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hē nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bā sa wakān, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok

do hyb n'aa rama eju kān. Tii d' nado Jesus. Sēt nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sām tan'oo dāk P'op Hagā Do hā, ta daaj hē takan'oo dāk noo gó sa hyb n'aa tadjēp hyb n'aa.^{**} ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hā, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasēew dāk sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat P'op Hagā Do wē rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagā Do ky kaneh'yyt doo me taky dāng do hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo dāk doo. Ta T'aah tasēew dāk ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat do tabahadoo hyb n'aa kā. Baad had'op had'yyt hē ta T'aah bahadoo P'op Hagā Do an'oo bā.

8

Jesus ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat do P'op Hagā Do wē ky n'aa hahȳȳh

¹ Hahȳȳ ti bē ȳ maher'oot do mahang tak'ēp baad hadoo doo: Ti anȳ dāk né hē ēr ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat doo. H̄ȳ pong jé, P'op Hagā Doo, Sahōnh Ta Bahānh Hadoo Do hub hēnh, takaweh'ēeh doo bā tabaso dāk. ² P'op Hagā Do matym gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bā ēr ky n'aa rod moo wāt, badāk hahȳȳ bā sa hā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bā nado.*

³ Sahōnh hē ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat do[†] rasēm P'op Hagā Do matym n'aa P'op Hagā Do wē tamanaa hyb n'aa, sa masāh wób P'op Hagā Do hā tama ejuu hyb n'aa na-āāj hē. Ti hyb n'aa taw'āats hē Jesus Kristo na-āāj hē manaa P'op Hagā Do matym n'aa. ⁴ Badāk hahȳȳ bā Jesus awād nā bā paawā, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē tado bā paawā, anȳ dāk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagā Do hā rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da. ⁵ Sa hā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa, h̄ȳ pong jé hanāng do hād hadoo do katamaa sooh do yt hā ti ramoo heb'ook. Dooḥ P'op Hagā Do bawāt do heh'āat do tado bā ta ti tób ta yt hā ramoo bok do ēr wén hapāh, hahȳȳ da Mosees P'op Hagā Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wād ta tii, hahȳ waēē hā a hā ȳ metēeh do hadoo da, mahapāh do hadoo né hē.”[‡] Heh'āat doo, h̄ȳ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawā sa ky n'aa rod Rewi hād nāng do panaa ramoo bok doo, tak'ēp baad ub ti bahānh Jesus ēr ky n'aa rod moo wāt doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuḥ ta hyb n'aa P'op Hagā Do wē ēr kajaa Jesus anoo doo, p'ooḥ ub Mosees sa sii P'op Hagā Do kaner'oot do bahānh do hyb

‡ 7:17 Saaw-Mo 110.4 § 7:21 Saaw-Mo 110.4 ** 7:27 Dooḥ hyb n'aa pé hajōō nuu me tii d' tabad'oo. * 8:2

Esodo bód, tēg eh do 26 hā takerii dāk ta ti sa hā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hā nado Jesus moo wāt.

† 8:3 Isaraéw buuj hā rama erih do hahȳȳh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa thaher'oot tēg nad'ēēd is do 3 hā. ‡ 8:5 Esodo 25.40

n'aa.⁵ Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hê er hã taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bã paawä, baad ub sahõnh hê tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bã paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bã, P'op Hagä Do bahapäh bã, dooh né hê raky dahé bã Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿÿ da ta kyyh:

"Ti awät hê pooj jé papuuji Isaraéw buuji sii ÿ kaner'oot doo,

Judah buuji sa sii na-ããj hê.

Ta tyw n'aa papuuji ÿ anoo da sa hã.

⁹ Sa wahé makü sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii,

ÿ man'yyh noo gó Esit bã naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo,

ÿ eréd hõm paa sa wahé maküüh", nãng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ "Hahÿÿ da ta tyw n'aa papuuji

ta jawén Isaraéw buuji sa hã ÿ metëeh doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do kèh ÿ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakãan rama met'ëëg wät pé ÿ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hê da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hê ÿ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo,

ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd bã nesaa do ramoo bok do paa."** Nãng mã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuji P'op Hagä Do ky dãng do hyb n'aa, tado hõm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta säg däg tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuji tan'oo däk.

9

Badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do raj'aa etsé do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti anãng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa

jaw'yyk doo, ji hã metëeh do nyy da P'op Hagä Do wé ji kajaa, ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anãng paa na-ããj hê badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do raj'aa etsé do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramaneëënh doo. ² Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh do yt hã, ta gawakó tsyt hê P'op Hagä Do wé kasëew däk do ramaneëënh doo gó tagadahãng ta bag tyng, pãw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym gó kametëeh do pãw n'aa na-ããj hê. ³ Ta baa besuu n'aa bahãnh tagadäk ta gawakó tsyt hê P'op Hagä Do wé kasëew däk do heh'ãät doo. ⁴ Tii bã tabahãng k'ãäts tég gabarëeh do s'ëëb buu benyym do rabahej'uu do tyng n'aa. Tii bã tabahãng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-ããj hê. K'ãäts tég gabarëeh do ta hã. Tii gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah häd nãng do hood k'ãäts gabarëeh do s'ëëb, Manah ta gó, Arãw tatu n'aa ta ts'ooch genã hõm doo, pã gatsëbak do na-ããj hê ta hã Jawé ky n'aa jaw'yyk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rababëeh kabaj'aa do kég enãh do heen n'aa kerubím ramaneëënh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kametëeh. P'op kerubím kég ragadabëeh, p'op naa sa kég me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsé. Ta tii bã, ta ty gatsé jó, P'op Hagä Do awug hõm nesaa do Isaraéw buuji ramoo bong doo.* Hÿÿ kã, babã ÿ erih do hã, dooh né paawä tahaja bã sahõnh hê ta ti hedoo do ky n'aa bÿ ÿ maher'ood bã, ⁶ ti da né hê sahõnh hê ta ti ragadabëeh sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hã. Ta gawakó pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wé rabahej'ëeh ta tii bã P'op Hagä Do wé ramoo heb'ooch do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakó t'öp gadäk doo gó jããm hê hajëë suun sa ky n'aa rod wahé n'aa heh'ãät doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu me tabajëng ta tii bã. Tabajëë suun bã, tamajë had'yyt hê sa mas'ãã booji yb aj'yy majjyw P'op Hagä Do kahesé doo bã, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wóo moo bok do na-ããj hê kawug hõm hyb n'aa. Majjyw tamanajë bã, dooh né hê tahaja bã tajëë bã tii bã.

⁸ Ta tii hã P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hã rababok nã bã, dooh sa hã tagasëëts nã bã ta tyw n'aa hadoo ta gawakó tak'ëp P'op Hagä Do wé kasëew däk doo hënh. Dooh tagasëëts

§ 8:6 Hahÿÿ d' tahanãng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuji raky dahé bã, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky dãng paah. Tii bã ta kyyh ragadoo. "Åã ky daheeh da", nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã. ** 8:12 Jeremii 31.31-34 * 9:5 Ta noo gatsé pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hã. Ta ti tabasooch bã Isaraéw buuji sa rod n'aa P'op Hagä Do wé wahé n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsé na-ããj hê ramaneëënh "kajesu n'aa noo gatsé n'aa", kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanãng do paah.

nä bā sa wē ta tyw n'aa P'op Hagā Do wē tahanāng pé tii. ⁹ Da hē Kristo hā kaja dāk do metēē n'aa ub sahōnh hē ta tii. Dooh P'op Hagā Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masāāh majyyw ta wē ramahen'aa do na-āāj hē tahaja bā baad tabahado dāk tan'oo bā P'op Hagā Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jāām hē ji awēh, ji awa, ji eēēk do ky n'aa ub tii. Jāām hē naēng me sa hā renām do ky n'aa tii. Papuu j kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'ōp ji h'yyb tenyyw bā.

Jesus majyyw ky n'aa hahỹhỹ

¹¹ Kristo kā, baad hadoo do ta tyw n'aa papuu j kaja dāk do hā ji ky n'aa rod wahē n'aa heh'āat P'op Hagā Do wē tabahadoo noo gó, dooh tajēē suun bā P'op Hagā Do tób n'aa gó badāk hahỹhỹ bā ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajēē suun tak'ēp baad tabahadoo bā. Hỹ pong jé, P'op Hagā Do matym gó né hē tabajēē suun. ¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ī hēnh tamajē sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajē sun doo, tan'oo dāk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagā Do wē ēr tabedēēb had'yyt hē hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booj yb ajyy majyyw, booj yb taah ȳnh raju dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk do na-āāj hē, ta wób sa hā sa ky n'aa rod ratsawyyh bā, baad rabahado padēēk p'aa hēnh. J'ooj hē né paawā rabenyww bong ratsawyyh wāt do an'oo bā,[†] p'aa hēnh rahajaa P'op Hagā Do tób n'aa hēnh rabahōm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ēp ta bahānh Kristo majyyw ēr h'yyb tabenām nesaa do ji moo wāt do dajēb hanoo do mahānh, P'op Hagā Do hedēb had'yyt do wē ēr moo bok hyb n'aa kā. P'op Hagā Do Sahee hawād had'yyt do hejój gó ta daaj hē Kristo kan'oo dāk P'op Hagā Do hā tadajēp noo gó. Dooh nesaa pé ta hā.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kā, Kristo né hē ti ta tyw n'aa papuu j P'op Hagā Do wē gasēēts hōm doo, P'op Hagā Do asēēw hōm do ragadoo hyb n'aa nahānh doo, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do sa hā. Tadajēp do me tabedēēb kán tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hā mejūū do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahānh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bā tametēēh hyb n'aa ta me jaa wē tabaym ta ma paa tadajēp jawén paa bā, jāām hē wē ym do gadoo ta ma paah, ta hā ky n'aa kenoooh do paa dajēp bā kā. Dajēp né hē

sahōnh hē rabahapāh bā, tii bā kerih do paa ky n'aa jawyyg dāg kán. Kerih do mo haj'aa nāng do edēb nā bā, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nā bā. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagā Do kaner'ood wāt do hā. Jāām hē tahyb n'aa jawy dāk sa mas'āā see radaj'ēēp do jawén paa bā. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawy dāk P'op Hagā Do ky dāng doo. Hahỹy d' paa tii: ¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wāt do jawén paa bā m' Isaraéw buuj sa hā, tado dāk mā jawii isop hād nāng do mooh, b'ée wii hahiin do sii hē m', ti m' tadatu booj yb taah wōb majyyw naēng mahang kamekuuj dāk doo gó. Ti m' P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hā tatsawyyh hōm mā na-āāj hē. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hā: “Jawéh kaner'ood wāt do bē sii metēē n'aa hahỹ majyyw. Ta kyyh bē gado dāk, bē kyyh Jawéh gado dāk na-āāj hē hahỹ majyyw metēēh”,[‡] nāng mäh. ²¹ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyyh hōm doo da, tatsawyyh wāt na-āāj hē P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa hā, sahōnh hē ta nahēē jó, sahōnh hē ta gó hanāng do jó na-āāj hē. ²² P'eets hē paawā sahōnh hē takenyyw dāk P'op Hagā Do wē sa masāāh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo dāg bā, dooh takawug hōm bā nesaa do ji moo wāt doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hē nag'aap hē ȳ etsén wāt do renām paa P'op Hagā Do mejūū, jāām hē hỹ pong jé hanāng do heen n'aa hado né paawā ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hỹ pong jé hanāng doo, heh'āat doo, jāām hē takenyyw dāk tak'ēp baad hadoo doo me, ji masāāh majyyw bahānh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajēē suun bā P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ēp ta wē kasēēw dāk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hỹ pong jé hanāng do heen n'aa ub ta tii. Hỹ pong jé né hē taheh'āat bā kā Kristo bajēē suun, tanu dēē kán, t'ī hēnh P'op Hagā Do matym gó ēr taky n'aa etsēē hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajōō nuu me hỹ pong jé P'op Hagā Do matym gó Kristo ajēē suun bā ta daaj hē takan'oo dāk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahē n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenāh had'yyt hē sa mas'āā majyyw me rabahej'ēēh tii, P'op Hagā Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'ēp ta wē kasēēw dāk doo gó. ²⁶ Hajōō nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo dāg bā paawā, hajōō nuu me Kristo bahob wāt paawā badāk hahỹ P'op Hagā Do pahu-

[†] 9:13 Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh rahōm bā tób kamag nāng do yt hā hewād nā doo, kamag hā, dajēp do paa k'yy hā na-āāj hē moo dāng doo. Rabenyww bong hyb n'aa, p'aa hēnh P'op Hagā Do tób n'aa hēnh rabahajaa rabahōm hyb n'aa, ratsawyyh sa hā booj yb taah ȳnh hahiin do raju dāk do paa ooj naēng mahang kamekuuj dāk doo. Ta ti ky n'aa ti babā thaher'oot doo. [‡] 9:20 Esodo 24.8

unh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bá. Sét nuu me ub, tabedaa dák bá ká badák hahȳȳ hā ji hawät do gawatsig hōm noo gó, Kristo kaja dák ta daaj hē takan'oo dák doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hōm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahōnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bá ká P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bá, baad tanado bá. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hē takan'oo dák dajëb hā, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajök do ramoo bok do tabawug hōm hyb n'aa. P'aa hēnh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii ká. P'aa hēnh tawén kaja kán da, ta hā gad'aa do tamahūūm hyb n'aa P'op Hagä Do wē ká, ta tii bá raboo had'yyt hē hyb n'aa ká.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do wē tagasëets hōm do ky n'aa hahȳȳh

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hā kan'oo dák do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äät do h̄y pong jé hanäng do tado bá. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bá baad had'op rabahadoo tan'oo bá. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bá sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ää see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oo doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bá. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bá paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bá P'op Hagä Do wē han'aa do ta hā rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa masääh wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hōm hyb n'aa nesaa do sa hā hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hōm bá paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bá paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hā dooh né hē baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awät ná sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bá. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booj yb aj'yy majyyw haja bá, dooh kabara majyyw haja bá nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hōm bá.

⁵ Ti hyb n'aa badák hahȳȳ bá Kristo kajaa noo gó ká P'op Hagä Do hā taky hadoo:

“Sa masääh majyyw a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

A matym n'aa a wē ramahen'aa doo, ti nado ti makarēn doo.

Ti hyb n'aa ȳ dab näng ȳ majyyw näng man'oo bá majyyw ȳȳ ȳ banoo hyb n'aa ta sām”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Dooh magado bá òm rama heju doo.

Dooh magado bá a matym n'aa a wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hōm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bá hahȳȳ da kēh ȳȳh:

‘Mahegää P'op Hagä Doo. Ȳ kaja dák, a kyy kerih doo gó kēh ȳ n'aa takerih doo da, makarēn do ȳ moo wät hyb n'aa.’ ”*

⁸ Dooh m' sa masääh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, dooh m' ta wē rama ejuu doo P'op Hagä Do karēn bá. Dooh m' na-ääj hē takarēn bá ta matym n'aa ta wē ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hōm hyb n'aa paawä. Dooh m' ta ti tagado bá, näng mä Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō né paawä ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta jawén hahȳȳ d' mä Kristo kyy ká: “Mahegää P'op Hagä Doo”, näng mäh. “Ȳ kaja dák, makarēn do ȳ moo wät hyb n'aa ká”, näng mäh. Gawatsig hōm pooj jé sa hā kamejūū do rabahed'oo do paah, ta ti ta her'oot do hā ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hōm nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsyt hē P'op Hagä Do wē er tabasëew däg kán. Sét nuu me dajëb hā takan'oo dák. Jääm né tii.

¹¹ Ta äh hā had'yyt hē sa ky n'aa rod Arāw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'oo do P'op Hagä Do tób n'aa yt hā. Ta äh hā had'yyt hē rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bá nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hōm bá. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo h̄y ká. Sét nuu me ub takan'oo dák nesaa do er moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jääm né tii ká. Tii d' tabad'oo do jawén paa bá h̄y pong jé, P'op Hagä Do hub hēnh, ta hā P'op Hagä Do weh'ëeh doo bá tabaso däg kán. ¹³ Ti noo gó ká tagada ta majjī P'op Hagä Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bá ká. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hēnh tawén do däg kán, sét nuu me er hyb n'aa tadajëp doo me baad had'op rabahadoo padëek tan'oo bá tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-ääj hē er tamer'oot ta ti ky n'aa. Hahȳȳ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahȳȳ da papuuji Isaraéw buuj sii ta jawén ȳ kaner'oot doo:

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hā takerii dák tii. Kristo kyyh ta Yb hā tii. † **10:16** Jeremii 31.33

Sa h'yyb gó da ŷ banoo keh ŷ n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ŷ berih hadoo da tii",† näng mäh.

17 Ti m' ahôm ná ta kyyh:

"ŷ mabaan hóm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

ŷ mabaan hóm da ŷ mejüü do raky nada-heeh doo",‡ näng mäh.

18 Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hóm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kä, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'oooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bá nesaa do kado hóm hyb n'aa paawä.

19 Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó ér hajaa ér ajëë p'ëë hadoo ta gawakó tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ér hajaa ér ahóm bá had'yyt hë ŷ hanäng péh. 20 Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuÿ P'op Hagä Do wë tagasëets hóm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëes tii. § Edëb had'yyt hë da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahóm doo. 21 Ti anäng ér ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bá bag'ääs doo. 22 Ta ti hyb n'aa, taw'ääts hë ér h'yyb ehuh doo me, baad ér h'yy ka'eeh doo me na-ääÿ hë ér kah'üüm P'op Hagä Do wë. Dooh ér h'yyb ér taky n'aa tapa wäd bá Kristo an'oo bá. Baad ér bahado däk na-ääÿ hë P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ér hajaa P'op Hagä Do wë ér ahóm bá. ** 23 Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me had'yyt hë ér gada baad hadoo do ér hã taky däng doo, ér gada ér hanäng doo. Ér hã ky däng doo, moo wäd had'yyt hë taky däng doo. 24 Taw'ääts hë ér tyw n'aa esoos nyy d' ér bad'oo ér h'yyb mahüüm ér da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahän neh'äät do ér mahang takah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wë ji moo wät do takah'üüm hyb n'aa na-ääÿ hë. 25 Taw'ääts hë dooh ér eréd bá P'op Hagä Do hyb n'aa ér kahet'aa doo da, wób, h'yy gejë hóm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hë ta wób ér h'yyb en'yyim rah'yy gajëë hóm mahänh. Taw'ääts hë baad ta bahänh tii d' ér bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

26 Bë h'yy gejë hóm manä ŷ wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hë Jesus ji mak'yyts bá, nesaa do ji moo wäd ná bá had'yyt hë, ji hapëë däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hÿ jawén dooh tanyw wäd bá kã P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hóm do sãm. 27 Jããm né hë ti awät heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jããm né da tëeg hõh tak'ëp hajü do P'op Hagä Do majiÿ gawats'iik do ti awät da ta ti wë. 28 P'ooÿ ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. Tanyw bá pawóp hë, tamawoob hë ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd mehün bá ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. 29 Nyy da bë hã? Dooh g'eeh ti bahänh P'op Hagä Do rejã do P'op Hagä Do T'aah makyyts doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehün do ky n'aa rejãa doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hóm doo. Ta hyb n'aa né hë P'op Hagä Do wë rakasëew däk paah. 30 Ér hapäh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahÿ her'ood wät doo: "ŷ né ti sa sãm habaanh doo. ŷ né tii."†† "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee",‡‡ näng na-ääÿ mäh. 31 Tak'ëp ta äm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejä däg bá!

32 Taw'ääts hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooÿ ub, panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bá. Tabad'op hë bë h'yy gejë hóm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. 33 Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejãa paah, nyy da paa bë rarejäa. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejäa doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. 34 Ti noo gó bë t'yyd mehün paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hã. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hóm doo, ti bahänh baad hadoo do nahänh do ti awät bë pooÿ jé hÿ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. 35 Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hóm manäh. Baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy kae bá, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. 36 Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bá kã, bë gadoo hyb n'aa bë hã taky däng doo. 37 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

‡ 10:17 Jeremij 31.34 § 10:20 P'ooÿ ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pään hebaan do s'ëëb. P'op Hagä Do kahesé doo bá noo gatsë n'aa tii. Dooh ji haja bá ta tii bá ji tabëëj hã. Hÿÿ kä, Kristo hyb n'aa ér hajaa P'op Hagä Do wë ér ahóm bá. ** 10:22 P'ooÿ ub Isaraëw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'ooÿ ub, ranahaja bá P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahóm bá baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booy yb taah ÿÿnh rajü däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta äh tabahado däk bá, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabehop. Tii bá kã, baad rabahado padëëk p'aa hënh. Tii bá rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahóm. Ti ky n'aa gó tabeh'üüm.

†† 10:30 Dew-Teronom 32.35. ‡‡ 10:30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

“Edaa dāk da ti hawät do kajaa.

Doooh da tatabëej bā taky dāng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ȳy gó baad hedo padëek doo,

rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hē.

Doooh da ȳ tsebee bā h'yy gajëë hōm do wē”, nāng mäh. §§

³⁹ Eër kā, dooh ta tyw n'aa heréd hōm do èr ado bā, ragawatsig hōm doo hēnh hahōm doo gó haboo dāk doo. H'yy ka'eeh do èër, nesaa do mahānh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahȳh

¹ Hahȳ d' tahaanāng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapāh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hē, ti awät né da ji nahapāh doo, baad ji bahapāh ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do wén gadoo èr wahë maküüh.*

³ P'op Hagä Do hā èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa, èr hapāh hahȳh: Sahōnh hē badāk hahȳh, wē, kamarab, papȳy, sagōōh na-āāj hē, ta ky gabuu jé hē P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapāh doo me tapehuuj wät da hē ji hapāh doo.

⁴ Baad ub Abéw makü h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hyyj Kaih ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hē m' Abéw P'op Hagä Do hā. Baad mā P'op Hagä Do hā Abéw ma ejuu doo. Badāk hahȳ bā Abéw nawād wād né paawā, da hē nā tah'yy ka'eeh do paa èr hā tametëeh nny da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók hād nāng do P'op Hagä Do masāg kán ta wē ta hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Doooh paa Enók dajëb bā. Dawuh up mäh. Doooh rawyyd wād bā P'op Hagä Do mahūüm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enāw had'yyt hē tabawät do hā, ta wē P'op Hagä Do mahūüm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bā, dooh ji haja bā P'op Hagä Do ji h'yyb enāw bā. Jé karēn do P'op Hagä Do wē tahōm bā, jāam né hē tahajaa, P'op Hagä Do awät né hē taky dahé bā, baad hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hā hesoos do hā taky dahé bā.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tata-maa jat marakate, ta ȳm, ta taah, ta taah āj raked'ëep do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bā sa pooj jé hana do ranahapāh nā doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëë n'aa ta wób sa hā. Nesaa do hā ta wób rakyn n'aa kety dāk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh

do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad ji bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado dāk ta matym gó.

⁸ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hëej s'ee hēnh tabahōm hyb n'aa, hëej ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo hēnh. Abaraām ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawā tahapëë bā n'yy hēnh ta ti hëej badāk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hëej ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bā tabawād wät ta s'ee hēnh naa hadoo doo da. Ta tii bā jé pad'yyt hē takeh'ȳyt. Sa masāh byyh s'ëeb sa tób rah'ȳyt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hā na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëej Abaraām hā taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraām rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hā, nahānh doo, h̄y pong jé badāk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawā ta ȳm Sarah, tabëej dāg né paawā ta baab n'aa ta ȳm sii tabetaah hyb n'aa, Abaraām panaa nny dāk, P'op Hagä Do moo wät né hē ta hā taky dāng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kā, edaa dāg né paawā tadajëp do ta t'aah benāng noo gó, sagōōh hawób dāk, hood tég hawób dāg ta panaa ta jawén kā.

¹³ Abaraām, Isak, Jakóh na-āāj hē radejëp sa hā P'op Hagä Do ky n'aa eno dāk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejëp bā kā. Ti hyb n'aa, dawëe naa rahapāh hadoo sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Doooh m' badāk hahȳ tado bā sa panang heh'āat, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa hā n'aa bā habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa hā n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Doooh hëej reréd hōm do paa tado bā rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bā paawā, rahaja paawā rababaaj nā p'aa hēnh t'ii hēnh. ¹⁶ Panang h̄y pong jé badāk doo, hëej reréd hōm do bahānh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bā, “Ȳ ti rah'yy kaha'eeh doo”, taher'ood bā. Tenyyw hōm sa panang pan'aa h̄y pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraām P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawā ta t'aah Isak P'op Hagä Do wē. Tii d' tawén doo paawā, baad P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraām aju paawā, hahȳ da paawā P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hā: “Isak hanaa da a panaa heh'āat.”†

¹⁹ Abaraām hā, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenā boo bā tan'oo bā. Ti hyb n'aa,

§§ 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:2 Èr wahë maküüh tawén erii wät, ta wakāän, Isaraéw buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makü ti sa ky n'aa tamaher'oot doo. † 11:17-18 Genesis 21.12

dooħ né paawá Isak tadajëeb bã, ta t'aah tagadoo p'aa hënh, dajëp do mahang taganã wãt hadoo.

²⁰ P'op Hagã Do hã Isak h'y'y ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakoh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawãt do hã.

²¹ P'op Hagã Do hã Jakoh h'y'y ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëe wãt mã pawóp hadoo do Joséh taah, tii bã m' ta tatu hã tanu hyy hãng bã m', P'op Hagã Do taj'aa etsëe kãn.

²² Joséh h'y'y ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa dãk bã tadajëp doo, taky dãng mã Esit bã nãa Isaraéw buuj raban'yih da ta jawén. P'op Hagã Do hã tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ sa hã nyy d' rabad'oo ta k'y'y paa hã.

²³ P'op Hagã Do hã Mosees yb, Mosees yÿn rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa Mosees benãng do jawén paa bã, tamawoob hë kamarab noo gó rajëjën mã Mosees. Anãm mã sa hã sa t'aah. Dooħ m' rajeyÿm bã hãj n'aa wahë n'aa mejũũ doo.

²⁴ P'op Hagã Do hã Mosees h'y'y ka'eeh do hyb n'aa, dooħ takarën bã Paraóh toog t'aah ramaneënh karapee tanado wãt bã kã.

²⁵ Dooħ takarën bã nesaa do moo heb'ooħ do sa da tah'y'yb hado bã. Dooħ takarën bã sa sii tasebee bã. Ji wad'iits ti ta tii, ta hã. P'op Hagã Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejãã do takarën tagadoo. ²⁶ Tak'ëp baad ub ta hã Kristo, P'op Hagã Do H'y'yb Dãng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hã raky n'aa rejãã doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit hãj n'aa bã hanãng do bahãnh ti ta hã. Raky n'aa rejãã do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. ²⁷ Tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa në hë tawén eréd hõm Esit hãj n'aa. Dooħ Esit hãj n'aa wahë n'aa kawajãã do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bã. Dooħ tah'y'y gajëe hõm bã, P'op Hagã Do ji nahapãh do tahapëe dãk do hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagã Do hã tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëes. Tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ b'ée majyyw repeets hõm sa tób noo bã, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

²⁹ Isaraéw buuj rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do hãd nãng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kã rakarën bã paawã rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehãs mã naëng me.

³⁰ Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa Jerikó hãd nãng do panang hadë pá s'ëeb kajãg bëeh, setsi ta ãh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'ööd bong jawén paa bã. ³¹ Yÿnh Rahab hãd nãng doo, hajök do sii hë'yÿh do paah, tah'y'y ka'eeh do hyb n'aa dooħ tadajëb bã ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagã Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mã Rahab gadoo

paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begã n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³² Badawëet paawã Gidejõn, Barak, Sãn-sãw, Jepeté, Dawi, Samuëw hãd enãh doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod na-ããj hë sa ky n'aa ji maher'ood bã. ³³ Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa hõm rado hõm sa majiũ hãj n'aa. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagã Do karën doo da ti sa wób rabag'ããs. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagã Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagã Do noo mesoo awad. ³⁴ P'op Hagã Do hã rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõõ tak'ëp haju do mahãnh sa wób raked'ëep. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahãnh raked'ëep sa wób. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa, nahe'oonh do paa hejooj padëek. Rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majiũ sii rakaneb'ooħ noo gó, sa majiũ ranes'ëem. ³⁵ Yÿj wób p'aa hënh ragadoo sa taah dejëp do mahang genã bong doo.†

Sahõnh hë ta ti hedoo do ta wób rahapëe né paawã, h'y'y ka'eeh do wób rahoop sa hã rarejãã doo. Rahob had'y'yt hë, dejëp. Dooħ P'op Hagã Do raky n'aa jejën bã raked'ëep hyb n'aa paawã. Tak'ëp baad ji bawãd had'y'yt do hÿ pong jé, ragenã bong bã kã, ti ragahëen. ³⁶ H'y'y ka'eeh do wób raky n'aa rejãã, rahewyyh. H'y'y ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadaheew'ëes doo gó radewãts b'ëeh. ³⁷ Pã me ramakut h'y'y ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'y'y ka'eeh do wób rabaa gehög hõm seer me. H'y'y ka'eeh do wób sën-jeer me radej'ëep. Jé pad'y'yt hë h'y'y ka'eeh do wób raked'ëep sa majiũ mahãnh. Jããm hë b'ée byih kabara byih h'y'y kaa'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁸ Banawãng doo bã, waëë mahang, pä yb gabaho doo gó, k'ãats yt hã gabaho doo gó na-ããj hë rababok paah. Dooħ rahyb n'aa p'eed bã badãk hahÿÿ bã hanãng doo. Baad had'op ta tii. Badãk hahÿÿ bã habong do wób, P'op Hagã Do hã h'y'y kana'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hë P'op Hagã Do hã, ta hã rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooħ paa ragado bã sa hã P'op Hagã Do ky n'aa eno dãk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahãnh, P'op Hagã Do h'y'yb dãng do hyb n'aa sa hã ër hã na-ããj hë, séd demuun baad had'op ër bahadoo hyb n'aa kã.

12

Dooħ ji h'y'y gajëe hõm bã baad nadoo do

† 11:35 P'op Hagã Do ky n'aa rod sa hã masa do P'op Hagã Do hã rah'y'y ka'eeh do hyb n'aa tii.

ji ahob né paawá ky n'aa hahýŷh

¹ Ti hyb n'aa kā, hajók h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ér rahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hē ér eréd hōm sahōnh hē ji tahewaāt doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-āj hē. ² Taw'ääts hē h'yy ganajēng doo me P'op Hagä Do karēn doo da ér aboo had'yyt hē hý jawén, tsyym kas'yŷ do h'yy ganajēng doo me rawaj'aah doo da raka-jaa bá kā. ³ Taw'ääts hē Jesus hā ér h'yyb padēek. Ér h'yy ka'eeh do du na do tii, ér h'yy ka'eeh do kah'ūūm hanoo do tii. Tak'ēp tsebē do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsēk do hā tadajēp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajēp do hā. ⁴ Tii bá kā, P'op Hagä Do sahōnh hē bag'ääs do hub hēnh tabaso kān, takaweh'ēeh doo bá. ⁵ Bē hyb n'aa newē nyy da dooh Jesus h'yy gajēē hōm bá, tak'ēp ajyy nesaa do moo heb'oooh do ta hā rakamajē né paawá. Bē hyb n'aa newē Jesus, bē h'yy gejē hōm mahānh. ⁶ Bēeh, dooh dajēb bē ahob ná bá nesaa do hā bē h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yy keb'aah né hē, bē h'yy gejē hōm manāh. ⁷ Bē mabaan hōm P'op Hagä Do kyyh bē tah'yyb en'yyim do hyb n'aa bē tamaher'oot doo. Bēeh, ta taah hā tabaher'oot tii. Hahýŷ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ýŷ, mamak'yyts manā mahýŷnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do om tametēek doo.

H'yy gajēē hōm manā tak'ēp hadoo doo me om tamaher'ood bá, om tah'yy geām bá.

⁶ Mahýŷnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do metēek takamahān do hā.

Sahōnh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametēek hyb n'aa”,† nāng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bē ahoop doo, bē tametēek do pan'aa tii. Ta taah bē bahado dāk do hyb n'aa, ta t'aah hā tabad'oo doo da bē hā tabad'oo ta ti metēeh. Sahōnh hē né hē sa taah hedoo do mahýŷnh hadoo doo me sa yb metēek. ⁸ Mahýŷnh do hadoo doo me P'op Hagä Do bē tama net'ēeg bá paawá, sahōnh hē ta taah tametēek doo da, tii bá dooh paawá ta taah heh'āat bē do bá. Ýŷnh daap hetaah do taah hadoo paawá bē tii bá. ⁹ Ér karepé noo gó, ér yb badāk hahýŷ bá hanāng doo, mahýŷnh do hadoo doo me ér rametēek, ér wén weh'ēeh ér yb. Ti hyb

n'aa taw'ääts hē ti bahānh ér Yb hý pong jé hawāt do ér ky daheeh, ta pa had'yyt hē ér babok hyb n'aa. ¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametēek baad hadoo doo me sa hā, ér rawaw'ēeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kā ér tametēek baad tabahadoo hyb n'aa ér hā, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahānh ér babok hyb n'aa kā, tsyt hē nesaa do mahānh tabawāt doo da. ¹¹ Ji hā rametēek doo, ji rahewyyh doo, dooh né hē ji genaag bá ta tii d' ji hā rabad'oo do ti noo gó. Hejooonh ji hā, datés ji hā. Ti hado né paawá, ta jawén kā, P'op Hagä Do mo haj'aa ji ahob wāt do hyb n'aa ji h'yy ganýŷ dāk bá kā, tak'ēp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawāt tan'oo bá kā.

¹² Ti hyb n'aa kā, bēeh, h'yyb nahejooj padēek doo, bēeh, h'yyb nahedo padēek doo, taw'ääts hē bē h'yy kahej'oonh, bē h'yyb hedo p'aa hēnh. ¹³ Taw'ääts hē tyw n'aa dajang doo me bē babok, h'yyb nahed'oo do rah'yyg gajēē hōm hyb n'aa, p'aa hēnh baad had'yyt hē Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kā.

Dooh ji mak'yyts bá ji P'op Hagä Do maher'oot do ky n'aa hahýŷh

¹⁴ H'yyb nyyw gó bē aboo sahōnh hē sa wē. Tsyh hē, nesaa do mahānh, P'op Hagä Do wē bē aboo had'yyt hē. Tsyh hē nesaa do mahānh ji naboo bá, dooh da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapēē bá da. ¹⁵ Baad bē masaa bē da hadoo doo, dooh bē mahang makyys pé ji hā P'op Hagä Do ky enyym doo. Ji hā P'op Hagä Do ky enyym do makyys doo, ta hā h'yy gajēē hōm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawēē P'op Hagä Do mahānh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bē hyb n'aa matakā bē mahang tanaýŷh hyb n'aa ta ýŷm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bē hyb n'aa matakā bē mahang tananāng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ēeh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesēem hōm, tan'oo dāk ta wah'ēē hadoo do paa ta hýŷj hā. ¹⁷ Bē hapäh né hē, ta jawén, ta yb ky n'aa edēng takarēn bá, dooh ta yb gado wād bá. Aód né paawá dooh tahaja wād bá tahýŷd bá tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē h'yy ganajēng doo me baad had'yyt hē ér h'yy ka'eeh. Baad ub né hē ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hā kametā dāk do bahānh tii. Dooh bē kaja dāg ji hapäh do waēē bahōō dāk doo bá, tak'ēp tabadagyp doo bá, bah'ood darung do bawāt doo bá, ér wahē makū rabad'oo do paa hadoo.† ¹⁹ Dooh bē maa napēē bá b'ée s'āān gamehýŷh do ky ka'eeh doo. Dooh

* **12:2** Judah buuj sa hā, b'aa hā ji dajēp bá tak'ēp ji nu mebyng. Sa hā P'op Hagä Do ky n'aa was'ee dāk do tii d' dajēp doo. Ti hadoo né hē, dooh Jesus nu mebyy bá, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa. † **12:6** Proweh-Bijos 3.11-12

‡ **12:18** Ér wahē makūūh tawén her'oot, ta wakāān Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahýŷh.

bê maa napëë bâ P'op Hagä Do kyyh äm n'aa näng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bâ m' rabetsëë P'op Hagä Do ky ym hyb n'aa sa hä ta her'oot doo. ²⁰ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bâ ragado bâ P'op Hagä Do mejüü doo: "Dajëp né da waëë hä moo däng doo, bê masääh see na-ääj hë dajëp né hë da. Ji akut pä me tadjëp hyb n'aa",[§] näng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ëp mä ta äm n'aa näng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: "Tak'ëp ÿ kajajän ta äm n'aa hä",^{**} näng mäh. Ti hadoo paa sa hä.

²² Èr hä kä ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Pooj jé sa hä kametä däk do nahado tii. Waëë hadoo ji matym me ji nahapäh do wë, Sijön häd näng do wë bê kaja däk. Jerusarënh hÿ pong jé badäk doo hënh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do panang wë bê kaja kân. Tak'ëp hajök do ääs tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padëëk doo bâ bê kaja kân. ²³ P'op Hagä Do taah wah'ëeh hedoo do sa wë bê kaja däg kân. Hÿ pong jé sa häd kerüü däk. Sa wób bê bahado däk. P'op Hagä Do wë bê kaja kân, sahõnh hë badäk hahÿÿ bâ habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hÿÿ kä baad had'op do hado däk do sa wë bê kaja kân do hadoo.^{††}

²⁴ Ta tyw n'aa papuuji P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëets hõm do wë bê kaja kân. Baad ta majyyw èr h'yyb tym tabenyyw däk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hä tabetsëë P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta säm.^{‡‡} Jesus majyyw etsëë hadoo P'op Hagä Do hä tamabaan hõm hyb n'aa sahõnh hë nesaa do èr moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bê mak'yyts manä Jesus èr tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badäk hahÿÿ bâ Mosees sa hä tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hä raky n'aa kety däk tii. Ti bahänh ji P'op Hagä Do rejää do èr ahoop da hÿ pong jé naa èr tamaher'oot do èr mak'yyts bâ. Dooh èr haja bâ èr kejën bâ ta ti mahänh. ²⁶ P'ooj ub waëë Sinaih häd näng doo bâ sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo gó, tak'ëp badäk hahÿ katajus wät ta ky haj'aa. Da hë kä hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng: "Sët nuu me ti awät nä badäk hahÿ had'yyt nado katajus ÿ an'oo bâ. Wë na-ääj hë katajusu da ÿ an'oo bâ", näng ta kyyh. ²⁷ "Sët nuu me ti awät nä" ta her'ood bâ, gawatsig da tapehuunh do paa hahänh doo, naym doo, tahanäng pé tii. Jääm né hë haym nahänh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahänh do èr gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs doo bâ, taw'ääts hë dooh èr eréd bâ P'op Hagä Do

ky enyym do ji hä. Taw'ääts hë takarën doo da, èr j'aa etsë ta hä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do èr hyb n'aa jew'yyk èr hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ääts hë ta wë èr kadaduü doo me èr j'aa etsë ta hä. ²⁹ Taw'ääts hë tii d' èr bad'oo, tëëg hõõ sahõnh hë tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do èr h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bê kamahän had'yyt hë bê da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ääts hë baad bê gadoo bê tób bâ ta s'ee hënh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ääs né ti ragadoo, dooh né paawä rahapëë bâ ääs rado bâ. ³ Taw'ääts hë ragadahew'ëes doo gó radewäts b'ëeh do bê hyb n'aa esee, bê masaa. Bê hyb n'aa newë nyy d' bê karën paawä bê hä ta wób rado bâ, bê tado bâ paawä ènh radewäts b'ëeh doo. Bê hyb n'aa newë na-ääj hë rarahejää doo, bê hä pé hado né paawä ta tii.

⁴ Taw'ääts hë bê sahõnh hë bê hyb n'aa jew'yyk ji katëë doo. Masuuj nado tii. Taw'ääts hë ÿÿnh patug dooh ta ÿÿm tawad'ii bâ ÿÿnh see wë. Taw'ääts hë ÿÿnh na-ääj hë dooh tawad'ii bâ ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵ Bê kamahän manä dajëër. Taw'ääts hë bê h'yy gadeja bê wë hanäng do hä. Tii d' bê ÿ wén maher'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: "Dooh òm ÿ eréd bâ. A pa had'yyt hë ÿ bawät",^{*} näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejooonh do èr hä takametä bâ, dooh èr hyb n'aa tón bâ. P'op Hagä Do hä èr h'yy kasadä do hyb n'aa hahÿÿ da èr hajaa èr ky hadoo:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa.
Dooh da ÿ eÿÿm bâ.
Dooh hajaa pé hä ÿ ramoo bok péh."^{††}

⁷ Bê hyb n'aa es'ee bê wahë n'aa bê h'yyb mah'üüm do paah, P'op Hagä Do panyyg bê ramaher'oot do paah. Bê hyb n'aa newë nyy da rababok paa radejëp bâ kä. Taw'ääts hë rah'yy ka'eeh do paa da bê h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahÿÿd bâ. P'ooj ub tabawät doo da, da hë na-ääj hë tabawät, hÿ jawén na-ääj hë tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bê an'oo manä ta s'ee hënh bê rah'yyb mahüüm hajöng hedoo do ta see ky n'aa me rama metëëk doo me. Taw'ääts hë ji wë P'op Hagä Do ky enyym do bê tah'yyb hej'oonh, baad bê h'yy kae had'yyt hë hyb n'aa. Sa waa, sa tä ratayy do hä bê hyb n'aa matakä

§ 12:20 Esodo 19.12-13 ** 12:21 Dew-Teronom 9.19

†† 12:23 Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hÿ pong jé babuj Ti hyb n'aa né hë sahõnh hë tetsén do wë ji kaja däk tanooh.

‡‡ 12:24 Genesis 4.10 * 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

manäh. Doooh ta ti masaa bä tayy do sa hä.
 10-11 Èr wë ti anyy däg kân nesaa do èr moo bok do hado hõm doo, Jesus, èr hyb n'aa dajëp doo. Sa masâäh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahê n'aa tamahüüm P'op Hagä Do tób n'aa gawakò t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hõm hyb n'aa. Sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, dooh rahaja bã rawëë bã ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahänh rabaju hõm tii. Ta tii pé né hë, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hõm do ti Jesus.
 12 Ta hä kaja däk sahõnh hë sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ãäj hë ahob wät panang bahänh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë tabasëew hõm hyb n'aa ta karapee. 13 Ti hyb n'aa kã, panang bahänh Jesus ramahüüm doo da, ta hä rarejãã do tabahoop hyb n'aa, taw'ãäts hë èr na-ãäj hë èr eréd hõm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ãäts hë èr gadoo Jesus hyb n'aa èr raky n'aa rejã bã, Jesus gado däk do paa hadoo ta hä raky n'aa rejãã doo.
 14 Ta ti ý wén her'oot, dooh babã èr panang heh'ãät nahänh do tado bã. Hý pong jé èr panang heh'ãät do ti èr gada doo. 15 Jesus èr ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo do hyb n'aa, taw'ãäts hë Jesus wë èr bahõm èr j'aa etsëe had'yyt hë hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hë èr j'aa etsë doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hë tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hë tii. 16 Bë moo boo had'yyt hë baad hadoo do bë da hadoo do wë. Bë mabaan manã tii. Bë masaa had'yyt hë ta wób bë wë hanäng doo me. Bë mabaan manã tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hä. 17 Taw'ãäts hë bë ky dahé, bë hyb n'aa jewyyg Jesus hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë wahê n'aa hedoo doo. Bë rahagãã had'yyt hë, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rakametëeh hyb n'aa ta jawén kã nyy da paa bë rabahag'ãã. Bë an'oo manã bë rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bë hä. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë ky dahé né hë, tsebee gó bë rabahag'ãã hyb n'aa.

18 Bë ky n'aa ets'ëë ãã hyb n'aa P'op Hagä Do hä. ãã hapäh, baad ub ãã h'yyb. Baad ub ãã baboo had'yyt hë ãã karën. 19 Tak'ëp bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nyyw hë ý matëeh hyb n'aa bë wë.

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿh

20-21 Ý karën P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hä hanoo doo, bë hä tabanoo sahõnh hë baad hadoo doo, takarën do bë bahajaa bë moo bok hyb n'aa. Ý karën Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät èr h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahänh do P'op

Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasëets hõm do hyb n'aa, p'aa hënh Jesus èr Wahê N'aa ganã wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bã. B'éé hagã n'aa wahê n'aa heh'ãät do ti Jesus.† Taw'ãäts hë Jesus Kristo èr j'aa etsëe had'yyt hë. Ýý. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

22 Wakän haa hedoo doo, baad bë gado hahÿ bë ý ma erih doo gó bë ý maher'oot doo. Doooh tadowëd bã ý ma erih doo.

23 Bë ý maher'oot, dooh èr hÿÿj hadoo do Tsimoot ragadahew'ëes doo gó tag'ëëd wäd bã. Rado nyyh. Nyyw hë takaja bã babã, ý mahüüm da si ýý, bë wë ý beg'ãas bã.

24 Bë maher'ood ãã hyb n'aa esee bë wahê n'aa hedoo doo, sahõnh hë P'op Hagä Do karapee na-ãäj hë. Itarija häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do bë m' rahyb n'aa esee. 25 Ý karën P'op Hagä Do ky enyym bë wë. Jããm hë kã.

† 13:20-21 Èr hagã n'aa heh'ãät tahanäng pé tii.

Tsijaag Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ään ma erih do hahÿÿh

¹ Tsijaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë ketyñ hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahÿÿh

² Wakän haa,* taw'ääts hë baad bê tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametyy do bê wë tana bã. ³ Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejõj had'yyt hë tan'oo bã. Ta ti bê bahapäh do hyb n'aa "taw'ääts hë baad bê tsebee kametyy do hã" ÿ wén näng. ⁴ Taw'ääts hë bê h'yy kahejõj had'yyt hë baad tabahado däk hyb n'aa bê h'yyb tym, sahõnh hë ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bê h'yyb tym gó, bê wë tabadoo mahänh. ⁵ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do karën do bê see nahapëe bã, taw'ääts hë tabetsëe P'op Hagä Do hã. Tii bã P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kã. Tak'ëp P'op Hagä Do betsëeh sahõnh hë sa hã. Dooj ji tahajëew bã ji ky n'aa ets'ëe bã. ⁶ Taw'ääts hë hetsëe doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëe. Taw'ääts hë dooh taky sëew bã P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahüüm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooh tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hë hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿÿd had'yyt hë ragabok.

⁹ Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. ¹⁰ Taw'ääts hë tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'u P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooah ahëej jëng do hadoo da.† ¹¹ Papÿÿj nu ganä däk bã, tak'ëp tabajuu bã, tsawyy jëng jawii. Tüü ta ts'ooah kajäg jëng. Ahëej jëng tii bã hanäm do ta hã. Ti hadoo né hë tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hë ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kaneréd bã kametyy do ji wë tana bã. Kametyy do hã ji j'aa ketsëe däk bã kã ji gadoo ji hedëb heh'äat do ta sãm hadoo, ta hã kamahän do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bã, ji tah'yyb tatug bã nesaa do ji moo wät hyb n'aa,

taw'ääts hë dooh "P'op Hagä Do ÿ tah'yyb tatuk" ji noo bã. Dooj hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bã nesaa do hã. P'op Hagä Do na-ääj hë dooh ji tah'yyb tatug bã nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Èr tawedii, tii bã ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bã, nesaa do ër h'yyb karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bã, nesaa do kah'üüm bã kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hë bê kawad'ii manä wakän haa ÿ kamahän doo. ¹⁷ Sahõnh hë taw'ääts hë hadoo doo, baad had'op do na-ääj hë, p'op naa né hë tabana. P'op Hagä Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hë. Badäk hahÿ bag kawereem né hë paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahÿÿd bã, dooh ta hã hewaap pé na-ääj hë. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng ër h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hë tasëew däk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hë tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Wakän haa ÿ kamahän doo, bê hyb n'aa matakä hahÿÿ hã: Taw'ääts hë sahõnh hë ji, ji nanyw hë ji maa newëe. Taw'ääts hë dooh nanyw hë ji er'ood. Taw'ääts hë dooh nanyw hë ji kawaj'ään bã. ²⁰ Kawajään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hã gahëen do an'oo bã. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bê eréd hõm hesus hadoo do bê h'yyb tym gó hanäng doo. Bë eréd hõm na-ääj hë nesaa do hedoo do jé pad'yyt hë hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bê gado P'op Hagä Do kyyh bê h'yyb gó kan'oo däk doo. Ta ti né hë hajaa bê h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wë bê nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hë ji moo wät né hë taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nada-heeh doo, ta daaj hë takawadii. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejüü do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahõm, ti nanyw hë tamabañ hõm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëe do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahänh ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bã, tamanabañ bã, taky dahé bã, sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hã.

²⁶ P'op Hagä Do karën doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bã, ta hã hë

* 1:2 Wakän haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † 1:10 Rakadad'u P'op Hagä Do an'oo bã, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hë sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wë tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do ër Yb gadoo do ër hã: Kabarii, ÿnh patug tamaa wäd is do na-ãäj hë ji t'yyd mehÿn doo, baad tanado bã sa hã. Hahÿ na-ãäj hë P'op Hagä Do gadoo do ër hã: Ji matakëë ji hã badäk hahÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana eeh do h'yyb karën do mahãnh.

2

Dooh ji asëew bã ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahÿh

¹ Wakän haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, tak'ëp ji weh'ëeh do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bë asëew manã bë gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿ d' ÿ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tég gabarëeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë kahet'aa bã takajaa bã, baad bë gado bã, banãm doo bã bë atsyid bã tabasoo hyb n'aa, tii bã aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bë kahet'aa bã tajëë suun bã na-ãäj né hë, ti ta hã bë ky hado bã: "Nanäng bã ag'ëed däg, tũ tsym ÿ pa mabahÿ häng", bë noo bã. ⁴ dooh séd demuun bë gado bã bë wë heg'ääs doo. Tii d' bë adoo bã, bë asëew däk bë gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bë tii bã.

⁵ Wakän haa ÿ kamahän doo, bë maa newë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hõm badäk hahÿ hã habong do sa hã kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hã kamahän do sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bëë kã, bë mak'yyts kãn kas'uut doo. Tak'ëp ma enãh do nado g'eeh ti bë hã rejää doo? Ti nado g'eeh ti bë ramahũm do hyb n'aa jewyk do sa wë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã? ⁷ Tak'ëp ma nãng do né tii, Jesus bë wahë n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

⁸ Baad né hë ti bë hã, hahÿ ër Wahë N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bë ky dahë bã: "Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da."* Ta tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bë gado bã ta wób sa mahãnh, nesaa do bë moo boo däk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bë taky n'aa ety däk tii bã, ta ky n'aa jaw'yyk do bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Sahõnh hë né hë paawã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahë bã, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado däk

tii. ¹¹ "Aã manã ta seeh ÿÿm sii"† mejũ doo, "Madajëeb manã a da hadoo doo"‡ ti na-ãäj hë tamejũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëeb bã, a ÿÿm, a patug nadoo do sii naã né hë paawã õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do mabahado däk né hë õm. ¹² Ta jawén bë hã da P'op Hagä Do ky dang nyy d' tabad'oo bë hã, bë ky dahë bã, bë ky nadahë bã ta ky n'aa hanãm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hã P'op Hagä Do matakëë do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakã bë her'oot do hã, bë babok do hã. ¹³ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehÿn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehÿn bã. Ji t'yyd mehÿn bã ta wób, dooh tii bã P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã. Ji tat'yyd mehÿn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa ky n'aa hahÿh

¹⁴ Wakän haa, "Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh" ji noo bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bã ji tedëeb bã P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyy bã paawã ji hÿÿj hedoo doo, ji ãnh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ãäj hë, ¹⁶ tii bã bë see ky hadoo bã paawã sa hã: "Ahõm kã baad ub, kahatãh, mawog nyy däg da!", taky hadoo bã, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hã, daap hë ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hë, jããm ub Jesus hã ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã paawã ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa, daap hë ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apãh ky hadoo hã ÿÿ: "Ta see Jesus hã tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo", nãng apãh. Ta ti hã hahÿ d' këh ÿÿ: Mametã hã ÿÿ mahaja bã paawã Jesus hã mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hã. Tii bã da baad hadoo do ÿ moo wät do hã ÿ metëeh a hã Jesus hã ÿ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jããm hë sét ub né hë P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hë né paawã ta tii, karap'ar h'yyb nesaa do na-ãäj né hë rahapãh tii. Ti hadoo né hë, kajajãn bong P'op Hagä Do rajeyÿm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do õm! Makarën ÿ metëeh a hã daap hë ta tii da ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëë n'aa ji moo nawäd bã? ²¹ Bë hyb n'aa newë ër wahë makũ Abaraãm. P'op Hagä Do mejũ do taky daheeh do hyb n'aa né hë Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hã tabajuu hyb n'aa paawã. ²² Mahÿb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hã Abaraãm

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ääj hē P'op Hagä Do mejüü doo. P'op Hagä Do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä: "Abaraäm ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó."§ Abaraäm moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hē ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëj kån Abaraäm.

²⁴ Wyt ta maab hē: P'op Hagä Do karēn do ji moo wät do hyb n'aa na-ääj hē baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jääm hē ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.** ²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hä, ÿÿnh pooj jé hajök do sii heÿÿh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bä tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kä kejēn doo gó rabahōm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bä ji dajēp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bä ji hä, dajēp do hadoo tii bä ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa, bē hapāh hahÿÿh: Ta wób bahānh P'op Hagä Do ky n'aa etty da ta ky n'aa ma mehetēk do sa hä.* Ti bahānh taky n'aa etty do hyb n'aa ta kyyh ma mehetēk do sa hä, taw'ääts hē dooh hajök bē mahang karēn do ta ky n'aa ma mehetēk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahōnh hē èer, èr bes'ōōs hajōng. Hÿÿ kã, aj'yy taher'oot do hä nes'ōōs doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahōnh hē nesaa do mahānh baad takanã bä. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bä kawaaro noo hä ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bä ta hä sahōnh hē. ⁴ Marakate na-ääj né hē. Aee né paawä, tak'ëp tabahēm do mahūūm né paawä, ta poo wōj n'aa mahūūm rakarēn hēnh ta du wōd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hä. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajōng tahajaa. Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: Hēj baeh do ahōng, nad'ëed its né paawä ta hōō du n'aa doo. ⁶ Tëeg hōō hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hē hesus do hadoo sahōnh hē ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa,

ji karehejää do sahōnh hē. Tii d' had'yyt hē ji gawät. Ji madajēp né hē ta tii da. Tëeg hōō tabanesaa do hanāng doo hēnh naa tagahōō do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahōnh badāk hahÿ babo n'aa hēj hā habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hē ji hajaa ji met'ëeg bä. Pooj jé rahaja däk tii, da hē na-ääj né hē. ⁸ Ta ti ji haja né hē paawä, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bä, dooh hajaa pé tamedug bä. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bä ta hä. Tawäd had'yyt hē. P'yyim mahÿÿnh doo hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr Yb. Ta tii me na-ääj hē ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sét né hē ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsē do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ääj hē. Dooh taw'ääts hē tado bä ta ti wakān haa. ¹¹ K'ääts gó naa naēng ganyyh doo, dooh séd demuun naēng ganã bä ty ganām doo, naēng ty gasus do na-ääj hē. ¹² Wakān haa, joom dooh ta ag kawereem bä. Dooh wiigo häd näng do joom eag bä oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd hä taganã bä wiigo häd näng do ag. Dooh na-ääj hē naēng ty ganām doo bä naa ty gasus do taganã bä.†

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Bē mahang P'op Hagä Do ji hä karēn do tahapāh ted'oo doo, ta tii hä tah'yy ganāng ted'oo doo, taw'ääts hē baad tabawät do hä tametëeh ta tii. Taw'ääts hē kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wät. P'op Hagä Do karēn do hapāh doo, dooh takasabé bä. ¹⁴ Hÿÿ kã, tak'ëp bē h'yy kajewëts bä, ta wób sa bahānh had'yyt bä bē karēn bä bē h'yy kajäg bä, bē h'yy kasabé manã bē hajaa bē ed'oo do hä. Ta tii d' bē adoo bä, dooh baad hadoo do bē ky dahé wäd bä. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hÿ pong jé naa tado bä. Badāk hahÿÿ bä naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewëts do bawät bä, ji karēn do sa bahānh ji bawät do bawät bä, ta tii bä ky ked'aak doo, ta tii bä kaj'ōōk do bawät. Ta tii bä sahōnh hē nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hÿ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hä baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawät sahōnh hē sa wē tan'oo bä tii. Dooh h'yy gaēj me ta wób ji gado tan'oo bä. Ta wób her'oot do baad ji maa newēe ta ti an'oo bä. Ta wób ji t'yyd mehīn had'yyt hē, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hē ta wób hä tan'oo bä. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bä. Dooh ji h'yyb ji jejēn bä tan'oo

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooh Tsjajaag ma met'ëeg bä jääm hē baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ ti Tsjajaag hanāng péh: Heh'äät tado bä ji h'yy ka'eeh doo, tii bä baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hä karēn do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bä heh'äät. 2.26 hä Tsjajaag ji tamaher'oot nyy d' tahananāng péh. * 3:1 Ta wób bahānh P'op Hagä Do wén gahēen ta ky n'aa ma mehetēk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapāh do hyb n'aa. † 3:12 Ti hadoo ji nag'aad hä. Taw'ääts hē jääm hē baad hadoo do ji er'oot!

bä na-ääj né hē. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wē rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagä Do gen'aak doo da rababok tii kä.

4

Badäk hahÿ kamahän doo, P'op Hagä Do maji hado däk tii, ky n'aa hahÿh

¹ N'yy hēnh naa ti bē mahang bē kamaj'ii doo, bē kaj'ōök doo? Baad nadoo do bē h'yyb karēn do naa né tii. Baad nadoo do bē h'yyb karēn do bē hā hē takamaj'ii. ² Ti anäng tak'ēp bē h'yyb karēn doo. Dooh bē gado bā. Bē ganadoo do hyb n'aa, bē daj'ēep bē da hadoo doo.* Bē h'yy kajew'ēēs ta wób ma hā. Dooh bē haja bā bē gado bā, ti hyb n'aa bē kaj'ōök, bē kamaj'ii. Bē wén ganadoo bē karēn doo, bē netsēē do hyb n'aa P'op Hagä Do hā. ³ P'op Hagä Do hā bē betsēē bā, P'op Hagä Do nanoo bē hā baad hyb n'aa nado bē etsēē do hyb n'aa. Bē hā hē had'yyt hē bē karēn bē ahānh bē etsēē doo. ⁴ Ýnh ta patug wadii doo, h'yyb rejāā do hadoo bēēh! P'op Hagä Do heréd hōm do bēēh. Dooh bē hapēē bā g'eeh, badäk hahÿ hā hanäng do kamahän doo, P'op Hagä Do maji hado däk tii? Jé karēn pé takamahän bā badäk hahÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eēh do rakamahän doo, P'op Hagä Do maji tabahado däk. ⁵ Daap hē bē ed'oo g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? "P'op Hagä Do kamahän, tahyb n'aa jewēs ēr h'yyb tym ēr hā tanoo doo. Takarēn ta hā ub had'yyt ji h'yyb däk." ⁶ Tii d' tado né paawā, ta bahānh P'op Hagä Do ēr tamasa ēr tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahÿ da takerih ta kyy kerih doo gó: "P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hā. P'op Hagä Do t'yyd mehīn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky enyym sa hā", † näng kerih do hā. ⁷ Ti hyb n'aa taw'ääts hē P'op Hagä Do mejüü do bē ky dahé had'yyt hē. Taw'ääts hē bē kahejój Dijab* wē, tii bā da wajaah bē mahānh. ⁸ Taw'ääts hē P'op Hagä Do wē bē h'yy katahā, tii bā da bē wē takatahÿ na-ääj né hē. Bēēh, nesaa do moo heb'oooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēēh, h'yy kes'eenh doo, bē enyyw bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē. ⁹ Taw'ääts hē bē t'yyd kamehīn, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hā bē h'yyb padēēk do hyb n'aa. Bē kawewaw manāh!

* **4:2** Hahÿ da 1 Jowāw 3:15 hā takerii dāk: "Ta wakāān wē h'yy gaēēnh doo, dahej'ēep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó." Ji h'yyb gó ti tii. † **4:6** Proweh-Bijos 3:34 ‡ **4:7** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahananē pé ti Dijab. § **4:8** Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarēn do hyb n'aa paawā rakamahän badäk hahÿ bā hanäng doo, P'op Hagä Do na-ääj hē. ** **4:11** Hahÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hā: "Makamahän a da hadoo doo, a hā makamahän do hadoo", näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bā, dooh ji da hadoo do ji kamahän bā. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wāt. * **5:3** Rabaa esīh do hyb n'aa sa ma, jāām hē sa hā hē rakarēn rabah'ēēnh do hyb n'aa sa ma karejā dāk. Ta tii me ramasa paawā bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ēēnh do hyb n'aa sa hā P'op Hagä Do an'oo dāk doo, baad nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa ety da sa hā.

Taw'ääts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hā. Bē tseebe manāh! Taw'ääts hē bē hyb n'aa tón. ¹⁰ Taw'ääts hē bē kadad'uu P'op Hagä Do wē, tii bā da bē taweh'ēēh.

¹¹ Wakān haa, bē ky n'aa rejā manā ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejāā doo, ta da hadoo do ky n'aa ety doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejāā tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa ety tii. ** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bā, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daeēh do nado ōm tii bā. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hē tii bā mabanoo a hā. ¹² Jāām hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ēep, ti né ti hajaa ji tarejāā. Ōm nado. Jaa ōm a hā pé a da hadoo do maky n'aa ety bā?

Dooh ji hā hē ji h'yy kasabé bā do ky n'aa hahÿh

¹³ Bē maa newē hahÿ da her'oot doo: "Āā d' ah'ūūm, jati āā bahōm panang hēnh. Sét ta baab āā tab'ēēs t'ii hēnh āā es'ēēm āā daj'ēer enāh hyb n'aa." ¹⁴ Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapēē bā h'ēēd hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bēēh, badäk hahÿ hā bē babok bā? Wanakud hadoo bēēh. Kanahēn d'os hē taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hē hahÿ da paawā bē kyyh: "Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā āā babok nā, āā hyb n'aa newēē do āā moo bok tii bā." ¹⁶ Tii d' nado paawā bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wāt doo, tamoo nawād bā, nesaa do tamoo wād dāk P'op Hagä Do matym gó.

5

Tak'ēp ma näng do tamaher'oot do ky n'aa hahÿh

¹ Bē maa newē, tak'ēp ma näng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajäk do hyb n'aa da. ² Karejā dāk bē ma. Kamera rejā dāk bē saroor. ³ Hetōt dāk bē wē hanäng do k'ääts tēg gabarēēh doo, k'ääts tēg hawak doo. Ta ti hetōt do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó.* Hetōt do bē da taju toonh, tēēg hōō hado dāk. Bē bata dāk bē ma, edaa däg né hē paawā badäk hahÿ gawatsik doo. ⁴ Dooh

paa bë epaag hõm bã moo bok do bë joom hã. Bë maa newë da! Ta sãm bë nepaag hõm do eëej had'yyt hë hadoo bë hã ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Doo, maa napëë wät bë wë moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahõnh hë hanãm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bë baboo bong badäk hahÿÿ hã bë baboo bong noo gó. Sahõnh hë bë h'yyb karën do jawén bë baboo bok. Boojyb hepud do ji tä ji daj'ëep do hado däk bëëh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da bë hÿÿ kä. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëëh, dooh né paawä rahejooj bã bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Bëëh, wakãn haa, taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hënh tabahyng do bë gada do hã. Bë hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedeoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ääts hë bë na-ããj hë tii da bë bad'oo. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manãh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakãn haa, bë ky n'aa hajëew manã bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakãn haa, bë hyb n'aa newë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejä né hë paawä sa hã. Taw'ääts hë rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newë! Äã hã pé P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hã h'yy kanerët doo, rahob né paawä baad nadoo doo. Bë ky n'aa napäh Jóh h'yy kanerët doo, nesaa né hë paawä ta hã adäng. Bë ky n'aa napäh né kä nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hã tagadëëg ub kä.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yyd mehÿin.

¹² Sahõnh hë bahãnh hahÿ bë ÿ maher'oot wakãn haa: Bë ky deë manã P'op Hagä Do häd gó. Bë ky deë manã badäk hahÿÿ hã hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ããj hë. “ÿÿ” bë noo bã, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bã, “dooh” né bë h'yyb gó. Jääm ti ji kyyh. Dooh hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ääts hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bã bë see wë, taw'ääts hë taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Bë mahang tsebë péh, taw'ääts hë P'op

Hagä Do tama ejäm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëë nyy bã, taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eëh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëë hyb n'aa ta hã, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëë näng do paa kä, ji h'yy ka'eëh doo me ji ky n'aa etsëë do an'oo bã. Baad tabawät da p'aa hënh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã ta hã. Nesaa do nahëë näng do paa moo wäd wäd bã paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa etsëë bë da hadoo doo, tii bã bë bahub däg kãn. Tak'ëp tabahejooonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëë doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Èr hadoo në paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëë paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëë do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëë tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kãn p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kãn.

¹⁹ Wakãn haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bã, ta see mana bã p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahÿ ÿ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bã. Jääm hë kä.

† 5:11 Sahõnh hë Jóh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametty hyb n'aa, P'op Hagä Do hã tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Dooh Jóh hyb n'aa eréd bã P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bã kä, tametty do bahëej jëng bã kä, P'op Hagä Do banoo ta hã ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagä Do banoo ta hã ta ma.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahÿyh

Kedëng do ky n'aa hahÿyh

¹ Peed, Jesus Kristo mejüü do see ÿ ti hÿyh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahÿ bë panang heh'äat nado bahapäh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo. ² Bë P'op Hagä Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky ennym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hÿ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahÿyh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehÿn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuuj hado däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hÿ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejä bä, dooh tatsawyy bä. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gadajang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äat né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tég gabarëeh do tëeg hõo me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahänh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõo me ji ty ganäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'äat tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë

da taweh'ëeh na-ääj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooch né paawä bë hapëë bä paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahän ta hä. Da hë na-ääj hë, nepä né paawä bë hä, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadä, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Dooch bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëë, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hä. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hä. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hä. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëë, baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hä sa hä Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëë rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hä P'op Hagä Do metä wät do bawät. ¹² Tii bä P'op Hagä Do metëeh sa hä, dooh sa daaj hë rah'yyb en'yyw do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó raheer'oot doo. Bë hyb n'aa né hë tii, sa jawén paa bä habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hä. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raheer'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hÿy kä P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bë ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ääs na-ääj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, baad bë hyb n'aa newëë had'yyt hë. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bë gadoo doo. ¹⁴ Taw'ääts hë sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bë babok P'op Hagä Do wë. Bë ky dahé manä nesaa do bë h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bë nahapäh nä noo gó bë bahed'oo do paah. ¹⁵ Taw'ääts hë P'op Hagä Do bë tanaëej wät doo da né hë bë babok sahõnh hë wë, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahänh. ¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bë hä, hahÿy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: "Taw'ääts hë baad had'op doo da bë baboo had'yyt hë, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa",† näng P'op Hagä Do kyyh.

* ^{1:7} K'ääts tég gabarëeh do ji ajü bä, ji bahapäh heh'äat tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tég gabarëeh do heh'äat. Ti hadoo ji hä ji ahoop doo. † ^{1:16} Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7

17 Bē ky n'aa etsēē noo gó, “Ee” bē manēēnh do hyb n'aa P'op Hagā Doo, ji moo wāt do hyb n'aa sēd gó sahōnh hē taky n'aa etyy doo, † taw'āats hē P'op Hagā Do bē hyb n'aa jew'yyk bē ŷŷm gó badāk hahŷŷ bā bē babok nā bā. Bē hapāh, badāk hahŷŷ dooh bē panang heh'āat do tado bā. 18 Tii da ŷ karēn bē babok, bē hapāh do hyb n'aa ny hadoo doo me bē P'op Hagā Do bedēēb wāt bē wahē makū hanaa bē gadoo do daap ji bawāt do mahānh. Ta sām hahānh doo me, k'āats tēg gabarēēh doo me, k'āats tēg hawak doo me nado bē tabedēēb wāt. 19 Bē tabedēēb wāt Kristo majyyw me. Tak'ēp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagā Do matym gó. B'éé t'aaah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hōm hyb n'aa Judah buuj radahej'ēep do hadoo ti Kristo. 20 Sahōnh hē badāk hahŷŷ P'op Hagā Do pahu-unh do pooj jé P'op Hagā Do ky dāng paa ji hyb n'aa da Kristo dajēp. Hŷŷ kā, tabedaa dāg bā kā badāk hahŷŷ bā ji hawāt do gawat-sig hōm noo gó Kristo kaja dāk bē tabed'ēep hyb n'aa, 21 bēēh, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā h'yy kasadā doo. Ti né hē tii, dejēp do mahang Kristo ganā wāt hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ēp Kristo kawehēē dāk hanoo doo. Ti hyb n'aa bē hajaa P'op Hagā Do hā bē h'yy ka'eeh. Bē hajaa ta hanaa baad bē gada ji hā taky dāng doo.

22 Hŷŷ kā, Kristo ky n'aa hanām do bē ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyww dāk bē h'yyb tym, dooh nesaa do bē h'yyb gó tawād wād bā. Ti hyb n'aa bē hajaa bē kamahānh heh'āat bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ŷ etsēē bē hā, bē h'yyb gó naa baad bē kamahānh bē da hadoo doo. 23 P'aa hēnh bē benāng do hadoo. Papuu jé gó bē baboo dāg kán ŷ hanāng péh. Ji yb sa wahēh gó dejēp do hanaa nado ta tii. Nadajēp do hanaa ta tii, P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt do nahānh do hanaa. 24 Hahŷŷ da P'op Hagā Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hā:

“Jawii hadoo sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong doo.

Jawii ts'oooh hahānh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jēng. Tūū ta ts'oooh kajāk.

25 Tii d' nado P'op Hagā Do kyyh.

P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt hē”, § nāng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanām do bē āā maher'ood wāt do né hē ti P'op Hagā Do kyyh awād had'yyt doo.

2

1 Ti hyb n'aa kā, taw'āats hē bē eréd hōm sahōnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madāk doo me ji ky ken'yyw doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewēs doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejāā do na-āāj hē. 2 Taw'āats hē karapee t'aaah bii tak'ēp takarēn doo da tak'ēp bē h'yyb padāg P'op Hagā Do kyyh hā. Taw'āats hē P'op Hagā Do kyyh panyyg kamanekuunh do hā had'yyt hē bē h'yyb padāg, papuu jé bē babong do kah'ūūm hyb n'aa had'yyt hē, tagadēēg ub, hŷŷ pong jé ta wē bē tabed'ēep hyb n'aa kā. 3 Bē hapēē dāk né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyyw né hē ji wē.

4 Taw'āats hē bē ana had'yyt hē Kristo wē. Awād had'yyt né tii. Pā nahānh do hadoo tii. Badāk hahŷŷ bā habong do raty n'aa gesyyg né paawā, P'op Hagā Do asēēw hōm do tii. P'op Hagā Do kamahān do tii. 5 Ta wē bē ana had'yyt hē do hyb n'aa, pā nahānh do tób pan'aa hadoo bē hā na-āāj hē. P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē bahado dāk P'op Hagā Do an'oo bā, ēr mahang ta Sahee bawāt do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bē hā, Isaraēw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw bong do hadoo bē bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagā Do bē j'aa etsē hyb n'aa, ta hā bē hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kā. P'op Hagā Do gadoo da ta hā bē j'aa etsē doo, Jesus Kristo kyy gó bē bana do hyb n'aa. 6 Tii da né hē P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hā. Hahŷŷ da takerii dāk:

“Bē hyb n'aa matakā. Sijōn* bā ŷ daj'aat da pā.

Pā tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasēēw dāk doo, tak'ēp ji kamahān do tii.

Ta tii hā h'yy kasadā doo, dooh da tanu mebyy bā”, nāng kerih doo.†

7 Bēēh, P'op Hagā Do her'oot do ky dah'eeh doo, bē kamahān ta ti pā hadoo doo, bē kamahān Kristo ŷ hanāng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hā. Sa hā kaja dāk hahŷŷ P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pā tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo, hŷŷ kā pā ta ba n'aa, mesoo n'aa dāg.”‡

§ Hahŷŷ da na-āāj hē takerii dāk:

“Ta ti pā hadoo do hā ratsyyw poo heo da. Tūū rakajāk da ta ti pā yb an'oo bā.”§

Rawén tsyyw poo heo do hadoo, P'op Hagā Do panyyg hanām do raky nadaheeh do hyb

‡ 1:17 Dooh P'op Hagā Do asēēw bā ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hā taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hā taky n'aa etyy. § 1:25 Isajas 40.6-8 * 2:6 Jerusarēnh panang ti Sijōn. Isaraēw buuj na-āāj hē ramaneēēnh Sijōn. † 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hä.

⁹ Bëē kā, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahānh P'op Hagä Do wē kasëew bong do bëeh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'āas do karēn do bë moo bok, Isaraëw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bëeh. Bë P'op Hagä Do asëew hōm, tak'ëp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hā bë metëeh hyb n'aa. Ti né hē ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'ëp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿy kā. P'ooj ub dooh bë tat'yyd mehūn nā bā. Bë tat'yyd mehūn kån hÿy kā.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿyĥ

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'āat doo, tak'ëp ÿ betsëe bë hā, bë ky dahé manā nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majiī ta ti ji h'yyb säg karēn doo. ¹² Taw'āats hē baad ub bë babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bā, bë raky n'aa tapa né paawā, nesaa do bë moo bok raheh'ood né paawā, P'op Hagä Do hā raj'aa etsë da sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kā, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hā takawehëe däk do hyb n'aa, taw'āats hē bë ky daheeh sahōnh hē hyb n'aa jewyk do ji rabag'āas doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahé n'aa heh'āat ub doo.**

¹⁴ Bë ky dahé na-āāj hē ta karapee ta kyy gó bag'āas doo. Sa wahé n'aa heh'āat do mejūū ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejāā hyb n'aa, baad habok do raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do karēn baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hā h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooh bë hā mejō wät péh. Bë daaj hē bë bahajaa bë hyb n'aa newë bā nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hē, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëeh. Ti hyb n'aa, taw'āats hē takarēn doo da bë babok. ¹⁷ Taw'āats hē sahōnh hē bë weh'ëeh ta wób. Taw'āats hē bë kamahān bë da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'āats hē P'op Hagä Do tak'ëp bë hyb n'aa jew'yyk. Taw'āats hē bë weh'ëeh Roma buuj sa wahé n'aa heh'āat ub doo.

Sa karom Jesus hā h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿyĥ

** **2:13** Sesa ramaneëehh ti noo gó Roma buuj sa wahé heh'āat doo, hajōng hāi n'aa bā bag'āas doo. †† **2:22** Isajas 53.9

¹⁸ Bëeh, sa karom, h'yyb eÿym doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'āats hē bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'āats hē bë kariw n'aa ky en'yyom do had'yyt nado bë ky daheeh. Taw'āats hē ky nes'aa do na-āāj hē bë ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wē, ta hyb n'aa ji gado bā daap ji hā rarejāā doo. ²⁰ Hÿy kā, bë h'yyb haj'aa hē tado bā bë hā rarejāā doo, dooh bë hā raj'aa etsë pé h'yyb jawyg gó bë gado bā tii. Hÿy kā, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa tado bā bë hā rarejāā doo, h'yyb jawyg gó bë gado bā, tii bā P'op Hagä Do tsebé da bë wē, bë da taky n'aa edëng. ²¹ Bë P'op Hagä Do naëej wät h'yyb jawyk doo gó bë gadoo hyb n'aa bë rarejāā doo, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa. Bë hyb n'aa newë hahÿyĥ: Kristo na-āāj hē ahob wät. Bë hyb n'aa né hē tabahob wät. Tabawäd wät do hā bë hā tametëeh nyy da bë babok. Tabawäd wät doo da takarēn bë babok. ²² Dooh Kristo hā nesaa péh. Dooh tanoo kanesa bā.†† ²³ Ta hā raky n'aa rejāā bā, dooh tamebaaj bā. Rarejāā noo gó, dooh teām bā ta majiī. P'op Hagä Do moo gó takan'oo däk. Ti né hē ta jawén sahōnh hē baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh. ²⁴ B'aa kajatsëk do hā Kristo bahob wät nesaa do ër moo bok do paah, ër dejëp hyb n'aa hadoo nesaa do hā, ër ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo ër babok hyb n'aa kā. Tahob wät ta rog bë bahub padëek hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepā bong do hadoo bë p'ooj ub. Hÿy kā bë P'op Hagä Do mana kån p'aa hēnh b'éé hagä n'aa heh'āat do wē. Kristo, bë hagä n'aa wē bë tamana kån.

3

Ajyy, jÿj sa ky n'aa hahÿyĥ

¹ Jÿj, bë na-āāj hē. Taw'āats hē bë ky dahé bë patug. Tii bā, tanyy bā sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nā doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hā rah'yy ka'eeh rabahapäh bā ká nyy da baad sa āj rababok. Dooh hyb n'aa sa jÿm ky n'aa h'ūūm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bë babok P'op Hagä Do bë weh'ëeh do hyb n'aa. ³ Taw'āats hē dooh j'ooj hē ji padedëk do bë hetsóh. Hahÿy d' ÿ hanäng pé tii: Taw'āats hē dooh ta see mo n'aa hadoo pé ji sëen bë ramahetsóh do tii. Taw'āats hē dooh k'āats tég gabarëeh do s'ëeh, saroor tak'ëp ky n'aa gebah do na-āāj hē bë hetsóh. ⁴ Taw'āats hē bë h'yyb gó hanäng doo me bë kahets'oooh. Kaja hē bë h'yyb bë mahūūm do ta wób sa wē, h'yyb jawyg gó bë babok do na-āāj hē, ti né hē bë hetsó nahānh doo. Ti né hē tak'ëp

baad hadoo P'op Hagä Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj ub ýñh baad P'op Hagä Do karën doo da habong doo, ta hã h'yy kasadä do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. ⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraãm paa m' taky daheeh. “Wahëh ý n'aa”, ta patug tamaneëenh. Sarah hadoo bëeh, baad hadoo do bë moo boo bã, dooh hyb n'aa bë jeýým pé P'op Hagä Do hã bë h'yy kasadä do hyb n'aa.

⁷ Bëë kã, ýým nãng doo, taw'ääts hë baad ub bë babok bë ýým wë. Bë hapäh, dooh denaa hë rahejooj bã bë mahãnh. Taw'ääts hë bë weh'ëeh bë ýým bë nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ääts hë tii da bë aboo bë ýým wë, bë ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahõnh hë tamaher'oot do kyn'aa hahýýh

⁸ Bë sahõnh hë ý maher'ood kãn hýý kã. Ý karën séd bë h'yyb hedo had'yyt hë. Ý karën bë h'yyb en'yyim bë da hadoo doo, baad tanado bã sa hã. Ý karën bë kamahãnh bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë t'yyd mehĩn bë da hadoo doo. Taw'ääts hë bë kadad'uu bë da hadoo do sa wë. ⁹ Nesaa do ramoo boo bã bë hã, bë abaaj manã nesaa doo me. Bë raky n'aa rejã bã, bë abaaj manã ky n'aa rejãã doo me. Taw'ääts hë bë abaaj bë ky n'aa edëng doo me. Ta tii da baad ub bë babok hyb n'aa né hë bë P'op Hagä Do wén naëëj wät. Ta tii da baad bë aboo bã, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. ¹⁰ Tii d' ý wén her'oot, ti né hë ti Saaw-Mo hã ji hã taky dãng doo:

“Jé karën do tseebe gó hawät doo, jé karën do baad tawäd bã, taw'ääts hë dooh ta wób taky n'aa rejã bã. Taw'ääts hë dooh tawäd'ii bã.

¹¹ Tii d' karën doo, taw'ääts hë teréd hõm nesaa doo.

Taw'ääts hë baad hadoo do tamoo wäd kãn. Taw'ääts hë h'yyb nyyw gó had'yyt hë tabawät ta wób sa wë.

¹² Tii d' tawén hadoo, baad had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ääs baad habok doo.

Tagadoo ta hã raky n'aa etsëë doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hã.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, nãng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bë karën bã bë moo boo bã, dooh bë hã baad nadoo do ramoo bok

péh. ¹⁴ Ti hado né paawä, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa bë ahoop ran'oo bã, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Bë eýým manã sa hã. Bë hyb n'aa tón manã bë hã ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ääts hë Kristo bë hyb n'aa jew'yyk bë h'yyb gó. Ti né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hë hag'ääs doo. Taw'ääts hë bë maher'ood had'yyt hë sahõnh hë sa hã, h'ëed hyb n'aa Kristo hã bë h'yy kasadä, reaaj bã bë hã. ¹⁶ Sa hã bë maher'oot bã, taw'ääts hë kaja hë bë h'yyb bë mahüüm sa wë. Taw'ääts hë bë weh'ëeh he'aanh doo. Taw'ääts hë baad bë aboo had'yyt hë bë h'yyb bë hã hë taky n'aa tapa mahãnh. Tii bã nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bë babok do ky n'aa hã. Kristo hã h'yy kata däk do hyb n'aa baad bë babok do hyb n'aa bë ky n'aa rejãã do nu mebyk da.

¹⁷ Taw'ääts hë né hë ji ahoop nesaa do ji moo wät do sãm. Ti hadoo né hë, ta bahãnh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob bã, tii d' P'op Hagä Do karën bã ji hã. ¹⁸ Ta tii d' ý wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajëb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajëb, P'op Hagä Do wë bë tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajëeb wät paah. Tii bã taganã wät p'aa hënh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. ¹⁹⁻²⁰ Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hã, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bã kã.† Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hënh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hõm. Tahag'yypp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ëep naëng hag'yypp do mahãnh.

²¹ Naëng mahãnh Nowéh raked'ëep do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hë nesaa do mahãnh ji tamed'ëep doo. Ji ehop do hasus do mahãnh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado däk do ji betseë hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Jesus Kristo ganã wät do hyb n'aa ér edëb bong nesaa do hã ji P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh. ²² Hý pong jé Jesus Kristo basëek, P'op Hagä Do hub hadäk hënh, tabag'ääs doo bã tabawäd däg kãn. Ääs, sahõnh hë kabaj'aa do hejój enäh do hã na-ääj hë tamejõ däg kãn.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do kyn'aa hahýýh

¹ Ti hyb n'aa kã, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahýý bã tabawät noo gó,

* 3:7 Ji rejã bã ji ýým, ji ky n'aa rejã bã, ji hajëew bã, dooh P'op Hagä Do gado bã ta hã ji ky n'aa etsëë doo. † 3:12 Saaw-Mo 34.13-17 ‡ 3:19-20 Dooh baad ji hapëë bã nyy da Peed hanãng péh. Hahýý da apäh tahanãng pé tii: Panyyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yyd kamehĩn hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hã Kristo Sahee her'oot paah.

taw'ääts hē Kristo h'yyb hado dāk bē h'yyb. Taw'ääts hē bē gadoo bē ahoop doo. Jé hahob wāt doo, dooh nesaa do hā tah'yyb dāg wād bā had'yyt hē. ² Dooch nesaa do ji h'yyb karēn do jawén tawād wād bā badāk hahȳy bā tabawāt nā bā, P'op Hagā Do karēn do hā tah'yyb dāg kån. ³ Jāām hē dó p'ooj ub bē moo bok do paah, P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapāh do rabad'oo doo da. Tii d' bē moo boo manā wād. Sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ȳyh tii. Sa h'yyb karēn do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakē hedoo do hā rabaoom. Ta bahānh rawawēh, rabeēek. Jām ramoo bok rah'yy karēn doo da rabeēek hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ēeh hyb n'aa tak'ēp taw'ääts hē nadoo do ramoo bok. ⁴ Hyȳ ká, rahapāh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bē aboo boo bā, bē rahyb n'aa meuunh, bē raky n'aa rejāā. ⁵ Da hē bē raky n'aa rejā né hē paawā, ti awāt da ti noo gó P'op Hagā Do matym gó rabab'ēeh bā rakaher'oot hyb n'aa ta hā ká. P'op Hagā Do hedēp nā doo, dejēp do paa sii hē ky n'aa etyy do wē ká rakaher'ood kån. Baad nadoo do ta sām ragadoo da. ⁶ Sahōnh hē raky n'aa kety dāk hyb n'aa da P'op Hagā Do matym gó, Kristo hā h'yy ka'eeh do paa dejēb bong do hā na-āāj hē takaher'ood dāk paa rababok nā noo gó Kristo ky n'aa hanām doo. Ta ky n'aa hanām do takaher'ood dāk paa sa hā, dajēb hā sa hub ky n'aa ety dāg né hē paawā sahōnh hē badāk hahȳy bā habong doo da, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa P'op Hagā Do pa, takarēn doo da.

⁷ Edaa dāg kån sahōnh hē tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa newē, baad bē hyb n'aa matakā. Taw'ääts hē bē h'yyb bē mesoo ji h'yyb karēn do jawén bē nabok hyb n'aa, baad ub bē bahajaa hyb n'aa bē ky n'aa etsēē. ⁸ Hahȳ ti tak'ēp ȳ betsēē bē hā: Ȳ karēn tak'ēp bē kamahān bē da hadoo doo. Jé kamahān doo, hajōng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hā. ⁹ Taw'ääts hē tsebee gó bē gadoo bē tób yt hā bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Bē ky n'aa jōg manā ta ti p'āā. ¹⁰ Taw'ääts hē sahōnh hē bēeh, bē masaa ta wób P'op Hagā Do Sahee hanaa bē gado dāk doo me. Hajōng tanoo ēr hā ēr moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē bad'oo bē gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bē kahet'aa bā, P'op Hagā Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ääts hē hahȳy da tahyb n'aa newēē: "P'op Hagā Do kyyh né hē ti ȳ her'oot doo", nāng da ta h'yyb gó. Dooch taky gabuuj tado bā. Bē mahang ta wób masa doo, taw'ääts hē P'op Hagā Do hejój me ta

hā tanoo doo me tamasa. Taw'ääts hē tii da né hē bē bad'oo tii, Jesus Kristo bē tamasa do hyb n'aa P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa. Ȳ karēn Jesus Kristo kawehēē dāg had'yyt hē. Ȳ karēn sahōnh hē sa bahānh tabahejoonh, takabaj'aa. Ȳy. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹² Najis haa, bē h'yy gabedo manā bē wē kametyy do bawāt do hyb n'aa, bē hā rakamajē bā, bē rarejā bā. Ji ahoop né hē. ¹³ Taw'ääts hē bē tsebee Kristo ahoop do hā sēd bē h'yyb hedoo dāg bā ká. Tii bā ká, Kristo matēeh bā ká, ta kabaj'aa do kametēeh bā ká, tak'ēp da bē tsebē da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bē raky n'aa rejā bā, bē P'op Hagā Do ky n'aa edēng da, ta Sahee tak'ēp kabaj'aa do bē hā tabawād had'yyt hē do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bē ahob bā, taw'ääts hē dooh ta see bē daj'ēep do hyb n'aa tado bā bē ahoop doo, dooh bē ets'ēek do hyb n'aa tado bā, dooh nesaa do bē moo bok do hyb n'aa tado bā, dooh na-āāj hē ta wób hā bē nu so bā do hyb n'aa. ¹⁶ Hyȳ ká, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bā nesaa do bē ahoop doo, tii bā taw'ääts hē dooh bē nu mebyy bā. Taw'ääts hē P'op Hagā Do hā bē j'aa etsē Kristo hā h'yy ka'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja dāk hyȳ ká ēer, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bā, tii bā ta wób, P'op Hagā Do panyyng hanām do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedēeb bā. ¹⁸ Baad P'op Hagā Do matym gó habok do rakedēeb né paawā, hejoonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedēeb bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa ká, P'op Hagā Do karēn doo da hah'oop doo, taw'ääts hē baad hadoo do had'yyt hē ramoo bok. Taw'ääts hē P'op Hagā Doo, ji pahuuj wāt do hā rah'yy kasadēē had'yyt hē. Ti dooh ji taky n'aa ehyyd bā. Tamoo wāt né da ji hā taky dāng doo.

5

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, ta wób na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

¹ Bē nemuun Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa see ȳ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wāt do ȳ hapāh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó ta pa ta jawén ȳ bawāt do hyb n'aa, ȳ maher'oot bēeh. Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. ² Baad bē hagāā P'op Hagā Do karapee bē hā P'op Hagā Do anoo do bē bahag'āas hyb n'aa. P'op Hagā Do masāāh b'éeē hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagā Do karēn

* ⁵ J2 Ji masāāh b'éeē ji nahagāā bā, jé pad'yyt hē rababoo dāk sa waa jawén. Rakanapēē boo tii bā. Dooch rahapēē wāt sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagā n'aa hagāā had'yyt hē. Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Ti hyb n'aa b'éeē ky n'aa gó tabeh'ūūm.

doo da bë hagãã sa hã. Taw'ãäts hë dooh bë hã kamejũũ do hyb n'aa tado bã. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagãã sa hã baad bë h'yyb gó. ³ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Sa danãh sa hã tak'ëp mejũũ do nado bëëh. P'op Hagã Do karapee ti bë hag'ãäs doo. Taw'ãäts hë baad bë babok, bë hã rabahapãh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bã kã, Kristo, b'ée hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bã kã, Kristo matëëh bã kã, bë kawehëë ðäk sahõnh hë sa matym gó tan'oo bã. Ta ti bë hã tanoo doo, dooh tahëëj bã. ⁵ Bëë kã, papuuj hedoo doo, taw'ãäts hë bë ky dahé Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bë sahõnh hë, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ãäj hë, taw'ãäts hë bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manã bëëh, hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagã Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã.

P'op Hagã Do t'yyd mehĩn kadad'uu doo,
P'op Hagã Do ky ennyw sa hã.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë kadad'uu P'op Hagã Do tak'ëp hejoonh do wë, bë taweh'ëëh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kã. ⁷ Baad ub bë P'op Hagã Do bahag'ãäs. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hë bë hyb n'aa newëë doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakã. Awad kawajãã do reãw hãd nãng do hadoo, jé pad'yyt hë hawät do ta tã hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majĩ Dijab.‡ Tesoos jé tarejãã hyb n'aa. ⁹ Taw'ãäts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manã bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hë Jesus Kristo hã. Bë hapãh, jé pad'yyt hë badãk hahÿÿ hã bë wakããn hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hë bë wakããn hedoo do rarejãã. ¹⁰ Banadawëët bë ahob wät do jawén paa bã, p'aa hënh da baad tabahado ðäk sahõnh hë bë hã P'op Hagã Do an'oo bã da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bã. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooh da bë h'yy gejë hõm bã tan'oo bã. P'op Hagã Doo, tak'ëp ji wë taky ennyw doo, bë tanaëëj wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'yy kata ðäk do hyb n'aa. ¹¹ Taw'ãäts hë sahõnh hë P'op Hagã Do bagãã had'yyt hë. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

Sa hã Peed kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

† 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanãng pé ti Dijab. § 5:13 Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneëënh Babirõn.

¹² Siras ÿ tamasaa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hã. Hãj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hã ýÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yyw hyb n'aa. P'op Hagã Do ky ennyw had'yyt hë bë hã ÿ erii wät do hã bë ÿ metëëh. Taw'ãäts hë taky ennyw doo gó bë aboo had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manãh.

¹³ Jesus hã h'yy ka'eeh do Babirõn§ panang bã habong doo, bë nemuun P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ãäj hë. ¹⁴ Taw'ãäts hë baad bë edëë bë da hadoo doo.

Ý karën bëëh, Kristo hã h'yy kata padëëk doo, h'yyb nyyw gó bë babok.
Jããm hë kã.

2 Peed Ta jawén Jesus há h'yy ka'eeh do há Peed ma erih do hahýÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejüü do see ÿ ti hýÿh. Ý edëng bëëh, ää nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do há h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagä Do ér h'yy kaha'eeh doo, ér h'yyb tym dëëb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ér há tabanoo P'op Hagä Do há ér h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ér h'yy ka'eeh do ér há tanoo doo. ² P'op Hagä Doo, Jesus ér Wahë N'aa na-ääj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ý karën tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym bë wë, ý karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyim.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahýÿh

³ Ta hejój me P'op Hagä Do an'oo däk ér há sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ér há, Kristo, ér tanaëëj wät do ér hapëë däg kån do hyb n'aa ér h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me ér tanaëëj wät ta karapee ér bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahån do taky däng paa ér há. Ta ti ér há taky däng do an'oo bá, baad P'op Hagä Do bawät doo da ér babok hyb n'aa. Ér há taky däng do tan'oo bá na-ääj hë ér bedëp hyb n'aa, Jesus há h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejää do mahån. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejää tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'üüm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagä Do karën do há. ⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ääts hë bë kamahån bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus há h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahån sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takahüüm bá had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bá Jesus Kristo, ér Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ý etsén wät doo da nabok do há. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa há hanäng do paa kawug hõm

doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakån haa hedoo doo, taw'ääts hë ta bahånh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëëj wät do wób né bëëh, bë metëëh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëëw hõm do wób né bëëh, bë metëëh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë há ý ets'ëë wät do bë moo boo bá, dooh né da bë h'yy keréd hõm bá P'op Hagä Do há. ¹¹ Tii bá, baad bë P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ér Wahë N'aa, ér h'yyb tym dëëb tabagää had'yyt doo bá.

Te hub né hë Jesus mejüü do rama metëëk do ky n'aa hahýÿh

¹² Bë hapëë däg né paawä bë ý ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëëg wät doo, ý karën bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë ta tii. Dooh ý h'yy gajëë hõm bá bë ý maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa. ¹³ Há ýÿ, taw'ääts hë tii da bë ý maher'ood had'yyt hë badäk hahýÿ bá ý bawät nä bá, ¹⁴ edaa däk ý bahapäh do hyb n'aa badäk hahýÿ bá ý bawät do gawatsik. Ér Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti há ýÿ. ¹⁵ Edaa däk ý dajëp doo. Ti hyb n'aa ý karën sahõnh hë ý moo wät ý hajaa doo, badäk hahýÿ bá ý bawät nä bá, ý dajëp jawén paa bá na-ääj hë bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë hyb n'aa ta ti bë ý maher'ood wät doo.

¹⁶ Ér Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bë ää maher'oot noo gó, p'aa hënh da tamatëëh bë ää maher'oot bá, dooh sa pa-nyyg ub h'yy ganyg gó sa daaj hë rahyb n'aa newëë do ää ky s'üüd bá. Ää daaj hë né hë ää matym me ää bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waëë P'op Hagä Do wë kasëëw hõm do jó. Ta tii bá P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëëh ta há, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó tabawät tabanoo na-ääj hë. Hahýÿ da P'op Hagä Do kyyh ta há: “Hahý tah ýÿ, tak'ëp ý kamahån up doo. Baad ý h'yy gadajang ta wë”,† nang mäh. Ää daaj hë ää maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bá ää bab'ëëh bá.

¹⁹ Ta ti ää bahapäh, ta ti ää maa napäh do hyb n'aa na-ääj hë, ta bahånh baad ää bahapäh te hub né hë Kristo matëëh do ky n'aa há P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ý karën paawä baad bë hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa há. Ta bag tsëm ta tyw n'aa ji há tametëëh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do há bë hyb n'aa matakä bá bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hë rerih do bë ky dahé had'yyt hë Kristo matëëh bá kã. Tii bá kã, baad Kristo bë da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do há. Watom tapaj'ëë bá hana do hadoo bë há Kristo. ²⁰ Hahý ti baad ý karën bë hyb n'aa newëë: Dooh sa hanaa tado bá P'op Hagä Do kyy kerih

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bá P'op Hagä Do karën do há, tahanäng pé tii. † 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah.
 21 Doooh sa hanaa tado bá ta jawén hawát do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

1 Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ääj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëék da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadjajëp doo me tedëeb wät do sa hä, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëe do reréd hóm da Jesus hä rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nayyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hä. Gawatsig hóm da. 2 Hajök da ky s'üüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ääj hë. Sa hyb n'aa Jesus hä h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. 3 Tak'ëp ta säm hä rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëe doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hä. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb dëe däk nesaa do hä taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Doooh da rakedëeb bä. 4 Doooh P'op Hagä Do t'yyd mehüün bá ääs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadowäts bëeh tii, t'öp gadagyy doo gó. Ta tii bá ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hä. 5 Doooh na-ääj hë P'op Hagä Do t'yyd mehüün bá ta hä waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'yy doo tamejüü noo gó sa wë. Jääm hë Nowéh tabed'ëep naëng hag'yy do mahänh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. 6 P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëëg hóm me, sahöh hë tagawatsig hóm hyb n'aa. Jääm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hä tabad'oo do hä tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hä. 7 Jääm hë panang buuj mahang tabed'ëep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawát doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hä hanäng doo me. 8 Sa mahang Róh bawát paah. Ta äh hä had'yyt hë Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawát do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do

hyb n'aa na-ääj hë nesaa do panang buuj ramoo bok doo. 9 Hÿÿ ká, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehüün do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'oooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hë takarën doo da habok do tabed'ëep hejooon do sa hä kametyy do mahänh. P'op Hagä Do hajaa na-ääj hë tarejã had'yyt hë nesaa do moo heb'oooh doo, sahöh hë taky n'aa etyy noo gó kajaa bá ká. * 10 Tarejã do mahang tak'ëp sa bahänh tarejã da nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagä Do matym gó. Sa bahänh P'op Hagä Do rejää da tamejüü do mak'yyys doo.

Sa hä hë ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karën doo da ramoo bok. Doooh raky daheeh péh. Doooh rajeÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeÿÿm bá kabaj'aa do nes'aa padëék do raky n'aa rejã bá. 11 Ääs ká, ma matëg oow sa bahänh hejooj né paawä, sa bahänh rahyb n'aa jewyg né paawä, dooh raky n'aa rejää doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bá kabaj'aa do nes'aa padëék doo. 12 Har'ëëng hadoo ti ma matëg oow. Doooh har'ëëng rah'yy genä bá. Ti abong har'ëëng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ëëng h'yy ganenäh do hadoo ma matëg oow ý wén näng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hä. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii, har'ëëng ji nabooh do hadoo. 13 P'op Hagä Do rejää da ta tii, ta wób rarahejää do mabaj. Baad ub sa hä pé adëb bá sii hë rah'yy karën doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karën doo. Séd hä bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karën do ramoo bok bë sii rawëe bá. Baad nado ta wób raheer'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bá. 14 Ýÿj sa patug wad'ii do hä rah'yyb padëék had'yyt hë sa wë rababok hyb n'aa. Doooh reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nayyw hë h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëëg däk, sa h'yyb karën do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padëék do tii! 15 Reréd hóm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Baräm, Beor t'aah, p'ooj ub hawát do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Baräm h'yyb däk paa ta säm hä, Isaraéw buuj majüü ta hä raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. 16 Ta säm,

* 2:9 Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahöh hë badäk hahÿÿ hä habok do paah, ääs sii hë. Nesaa do moo heb'oooh do taky n'aa etyy da banesaa hënh rahob had'yyt hë hyb n'aa. Nahëej tii bá raahoop doo.

ta hã raky kajäk do jawén tabahôm bã, ta tyw n'aa baa bã, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mã ta hã. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ãã tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bã raheer'ood bã. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Barãm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'öp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'öp badagyp doo, tadewäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti raheer'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'öp hetsooh do rakamasab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahänh kedëëb bong doo, nag'aap hë Jesus hã h'yy kae padëëk doo, baad P'op Hagä Do kyyh hã h'yy ganenäh nä doo. Tahajaa, näk mã sa kyyh, ji aã bã ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb sãg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hã. ¹⁹ Hahÿÿ da raky kajäk sa kyyh maa newëë do sa hã: "Äã ma metëëk do bë gado bã, baad ub da bë babok tii bã. Dooch mejô wät pé bë hã", näk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hã raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejô had'yyt hë sa hã. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Ji hã j'aa ketsë doo, ti né hë ji hã mejüü doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëë däk sa hã. Ta ti sa hã mejüü do ti ramoo boo had'yyt hë. ²⁰ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hã: Pooj jé ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëëb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hõm dó nesaa do badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eëh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kä ta ti nesaa do j'aa ketsëë bã sa hã, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'öp baad nado boo hÿÿ kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahänh kä. ²¹ Taw'ääts hë paawä rana-hapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo. Dooch né paawä baad tado bã ji nahapëë bã ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hã paawä taw'ääts hë tii. Hahÿ hyb n'aa ÿ her'oot ta tii: Rahapëë däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd hõm tak'öp hanäm do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahänh P'op Hagä Do rejää da hÿÿ kä sa hã. ²² Sa hã kametä däk hahÿ pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: "Awaar

ad'ëëb jëng tehëen wät do paah."† "Too yb hasus do mahänh hehob wät doo, p'aa hënh da tsapab gó takahep'uut."‡

3

Jesus matëëh noo gó ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, pawóp däg bë ÿ ma erih do hahÿÿh. Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, hahÿ na-ääj hë bë ÿ wén ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëë hyb n'aa. ² ÿ karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raheer'oot do paah. ÿ karën bë hyb n'aa esee na-ääj hë Jesus, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëëb mejüü do paah, ajyy Kristo mejüü do bë wë heboo nä do bë hã ma met'ëëg wät doo. ³ Taw'ääts hë baad bë bahapäh hahÿÿh: Jesus matëëh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, Jesus matëëh do ky n'aa rawajehëët doo. ⁴ Hahÿÿ da d' sa kyyh: "Matëëh mäh, taky däng paah. Te hub tado bã, ny tawät? Bë hegää", näk, "ër wahë n'aa ër pooj jé habong do dejëb kãn. Ti hadoo né hë, paa hado had'yyt hë. Dooch takaja bã tamatëëh do pooj jé metëë n'aa.* Paa hado had'yyt hë badäk hahÿ kapahuuj wät noo gó naa", näk da sa kyyh. ⁵ Dooch rakarën bã rah'yy kadawuung bã, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wë kapahuuj wät doo. Dooch rakarën bã rah'yy kadawuung bã naëng bã naa k'ääts bawooj däk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naëng tetyn hõm, bawooj däk do hanyj däk hyb n'aa. ⁶ Dooch rakarën bã rahyb n'aa es'ee bã naëng hag'yyyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahÿ tapahuunh do paah, ta hã habong do sii hë. P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷ Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badäk hahÿÿ da hë ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tëëg hõõ me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enãm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kä, sahõnh hë ta hã waneh'ëëh do tagawatsiig kãn. ⁸ Bë mabaan manã hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hã sét pénh né hë sét ta baab, miw ta baab. ⁹ Dooch P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bã taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bë tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Dooch né takarën bã gawatsik péh. Takarën sahõnh hë rah'yy kawereem, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hë, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né

† 2:22 Pooj jé reréd hõm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok, tahanäng pé tii. ‡ 2:22 Pooj jé rakarën Jesus awug hõm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii.

* 3:4 Matew tég eh do 24 hã takerii däk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metëë n'aa. Dooch ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajehëët Jesus matëëh do ky n'aa. Nayyw hë Jesus matëëh, ta hã h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hë takanaja bã kä, ta wób raky sëm Jesus ky däng do paah.

da. Rah'yy kanapeet bä, raganadaa bä takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ëek do kajaa. Ti hadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hê wê gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahõnh hê adêe bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. Tii bä dewuh da. Badäk hahÿÿh, sahõnh hê ta hä hanäng do na-ãaj hê P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahõnh hê P'op Hagä Do gawats'ik do hyb n'aa da, taw'ääts hê tsyt hê nesaa do mahãnh baad bë babok P'op Hagä Do wê. Taw'ääts hê P'op Hagä Do karën doo da bë babok, ¹² baad bë gadaa nuujé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ääts hê nayyw hê ta ti kajaa bë an'oo bä.‡ Ta ti noo gó kajaa bä kä, wê aooj jëng da. Sahõnh hê adêe bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. ¹³ Sahõnh hê ta ti awäd né paawä, ëër, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ër gada wê papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jããm hê baad hadoo doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bë gahëen do hyb n'aa, taw'ääts hê tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa, tak'ëp baad ub bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Tak'ëp bë hyb n'aa tamah, h'yyb nyyw gó bë baboo had'yyt hê hyb n'aa ta wê, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nayyw hê takanajaa, ji kedëeb wät hyb n'aa bane-saa hënh ji taky n'aa etyy do mahãnh. Tii da na-ãaj hê Paw-Ro, ër hÿÿj hadoo do ër kamahãnh do bë tama erii wät. Bë tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hä. ¹⁶ Ti ky n'aa né hê tama erii wät sahõnh hê tama erih do hä. Tama erih do mahang ti anäng häd hejoonh doo, tak'ëp ji hyb n'aa manatakä bä, dooh ji maa napëë bä tahanäng péh. H'yy gatemah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bä. Tii da na-ãaj hê rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hê sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hä. ¹⁷ Ta ti bë hapëë däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ääts hê bë hyb n'aa matakä, ta s'ee hënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë rah'yyb mahüüm mahãnh te hub nadoo do rama metëek doo me. H'yy kanehÿÿd né paawä bë da hê, sa kyyh bë maa newë bä, bë da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bë erét da sa kyyh bë maa newë bä. ¹⁸ Taw'ääts hê P'op Hagä Do kyyh hä bë hyb n'aa matakä had'yyt hê, Jesus Kristo, ër

Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb bë wê taky enyym do takahüüm had'yyt hê hyb n'aa, baad Kristo bë bahapäh hyb n'aa na-ãaj hê bë h'yyb gó. Taw'ääts hê ti né hê ji j'aa etsëe had'yyt hê! Yÿ. Tii d' né hê. Taw'ääts hê. Jããm hê kä.

† **3:10** Tahajaa na-ãaj hê ji erii bä: "Badäk hahÿÿh, sahõnh hê ta hä kapahuuj wät do na-ãaj hê aooj jëng da." ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsëe, nayyw hê takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wê, takarën doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'ãap Kristo ky n'aa ji mahüüm do hä, sahõnh hê badäk hahÿÿ bä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-ãaj hê, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ääts hê nayyw hê ta ti kajaa bë an'oo bä, ta her'ood bä.

1 Jowāw

Jesus hā h'yy ka'eeh do hā pooj jé Jowāw ma erih do hahỹh

Ji h'yyb tym hed'ēep do ky n'aa hahỹh

¹ Bē āa ma erih hahỹh hā, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé hawāt do ky n'aa, P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do ky n'aa.* Āa maa napāh ta kyyh, āa hapāh na-āāj hē. Baad āa bahapāh āa matym me. Ta hā āa moo dāng. Ji h'yyb tym hed'ēep do ky n'aa né hē tii. ² Ji h'yyb tym hed'ēep do ana kån āa mahang.† Baad āa bahapāh né hē. Ti hyb n'aa ta ky n'aa āa wén her'oot baad ub. Hedēb had'yyt do ky n'aa bē āa maher'oot. P'op Hagā Doo, ta Yb sii tabawād wāt. Ti ana kån āa mahang P'op Hagā Do an'oo bā. ³ Bē āa maher'oot āa hapāh do ky n'aa, āa maa napāh do ky n'aa, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa da āa sii. Séd āa h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawāt do hā. Séd āa h'yyb hedoo na-āāj hē ta T'aah hā, Jesus Kristo hā. ⁴ Bē āa wén ma erih hahỹh hā Jesus ky n'aa, tak'ēp ēr tsebē hyb n'aa da.

Taw'āats hē ta bag hadoo doo gó ji bawāt do ky n'aa hahỹh

⁵ Bē āa maher'oot āa hā Kristo metēek doo. Hahỹh da tametēek āah: Ta bag hadoo P'op Hagā Doo. Baad ub had'yyt hē P'op Hagā Doo, tahanāng pé tii. Dooch badagyp pé ta hā. Tabad'op hē nesaa do ta hā, tahanāng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā ji her'ood bā, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awād had'yyt bā, daap ji menyyh tii bā ji her'oot do hā. Dooch baad hadoo do ky n'aa metēek doo da ji awād bā tii d' ji edo bā. ⁷ Baad ji aboo bā, P'op Hagā Do baad tabawād had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hā. Tii bā P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus, P'op Hagā Do T'aah majjyw me.

⁸ "Tabad'op hē nesaa do hā ȳy", ji noo bā, nesaa do ji jejēn bā, ji daaj hē ji kawadii. Dooch tanyy bā ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng do ji najejēn bā, P'op Hagā Do hā ji kawoow bā, tawug hōm da tii. Tamabaan hōm da sahōnh hē baad nadoo do ēr moo bok do paah. P'op Hagā Do anoo né hē taky dāng doo. Dooch tahỹyd bā ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ "Dooch nesaa do ȳy moo wād bā" ji ky hado bā, P'op Hagā Do noo kanesa, ji hanāng pé tii. Dooch tii bā ji h'yyb tym gó ta kyyh awād bā.

2

¹ Tah haa hedoo do bēeh. Bē ȳ ma erii wāt tii, nesaa do bē moo nabok hyb n'aa, nesaa do bē hyb n'aa nanewēē hyb n'aa. Ti hado né paawā, nesaa do bē see moo wād bā, nesaa do tahyb n'aa newē bā, ti anāng Jesus Kristo, P'op Hagā Do karēn doo da hawād up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagā Do ēr Yb wē. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajēp ēr hyb n'aa. Nesaa do ēr moo bok do sām tadajēp, P'op Hagā Do awug hōm hyb n'aa nesaa do ēr hā hanāng doo. Dooch ēr hyb n'aa had'yyt tado bā tadajēp. Sahōnh hē badāk hahỹh hā habong do sa hyb n'aa na-āāj né hē tadajēp.

³ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ji bahapāh P'op Hagā Do ji hapēē dāg bā ji h'yyb tym gó. ⁴ "Ȳ hapāh P'op Hagā Do hēp ȳy gó" hanāng péh, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahē bā, daap hē ti tamenyyh taheer'oot do hā. Dooch ta h'yyb tym gó tanyy bā baad hadoo do P'op Hagā Do metēeh doo. ⁵ P'op Hagā Do ji ky dahē bā, taheer'oot doo da ji awād bā, baad tabadāng tii bā ji h'yyb tym gó P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān doo da ji kamahān kån tii bā. Hahỹh hā ji bahapāh séd ji h'yyb hedoo bā P'op Hagā Do hā: ⁶ "Séd ȳ h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā", ji ky hado bā, taw'āats hē Jesus bawād wāt doo da ji bawāt.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē ȳ ma erii bā. Ta paa né hē bē ȳ ma erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēek do paa né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē ȳ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahỹ ky n'aa jawyk do bē ȳ ma erih doo. Papuuj dāg ji hapāh Kristo bawāt doo kā, bē babok doo kā na-āāj né hē. Bē erēd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo kā. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wāt hỹy kā. Baad hadoo do ganā dāk ēr h'yyb gó.

⁹ "Ta bag gó ȳ bawāt", hanāng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawāt ná tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahān doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Dooch ta hā hanāng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ȳ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanāng do P'op Hagā Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo ēr hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo,

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hē tii.

wahēh had'yyt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā h'yy kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo bēh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ēek do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ēr Yb hŷ pong jé hawāt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó.¹⁴ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedoo padēek doo, bē ŷ wén ma erii wāt hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā bē h'yy kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wāt, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooch ji kamahān bā badāk hahŷy hā hanāng do ky n'aa hahŷy

¹⁵ Bē kamahān manā badāk hahŷy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo. Bē kamahān manā badāk hahŷy hā hanāng doo. Jé badāk hahŷy kamahān doo, dooh P'op Hagā Do takamahān bā. ¹⁶ Sahōnh hē badāk hahŷy hā hanāng do nesaa doo, tak'ēp ji h'yyb sāg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'āas doo, tak'ēp ji karēn do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wāt do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagā Do ēr Yb hanaa tado bā. Badāk hahŷy hā tabana tii. ¹⁷ Badāk hahŷy gawatsik da. Ta hā hanāng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagā Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahŷy

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napāh, ti pooj jé Kristo majū, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajōk Kristo hā h'yy kawareem do rakas'ee kån. Ti hyb n'aa ji hapāh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹ Ēr mahang né paawā rababok do paah, dooh né hē ēr wób rado bā. Ēr wób rado bā paawā, dooh paawā ēr reréd bā ēr mahang rababok doo. Ēr mahānh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh ēr wób rado bā ji hapāh.

²⁰ Bē hā Jesus Kristo anoo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapāh panyyg heh'āat doo, P'op Hagā Do metēēh doo. ²¹ Dooch bē ŷ wén ma erii bā bē nahapāh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapāh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado", hanāng péh, daap

menyyh do yb tii. Ti né hē nanāng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagā Do T'aah, ta Yb na-āāj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagā Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-āāj hē tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'āat doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napāh doo. Taw'āats hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'āat doo. Panyyg heh'āat doo, p'ooj ub bē maa napāh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē enyyw bā, séd bē h'yyb hedoo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. ²⁵ Hahŷy ti ēr hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ēr tah'yyb edēeb had'yyt hē, hŷ pong jé ēr baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti hē ŷ ma erii wāt, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā.

²⁷ P'op Hagā Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēēk péh. P'op Hagā Do Sahee ti bē tama metēēk sahōnh hā. Baad bē tama metēēk. Dooch daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'āats hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēēk doo. Taw'āats hē Kristo hā bē h'yy kata dāg had'yyt hē.

²⁸ Hŷy kā, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aañh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēēh bā kā, h'yyb neŷŷm gó ta matym gó ēr bab'ēeh hyb n'aa, ēr nu manebyng hyb n'aa ta matym gó ēr bab'ēeh bā. ²⁹ Bē hapāh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapāh na-āāj hē P'op Hagā Do taah né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagā Do taah ēer ky n'aa hahŷy

¹ Bē hegāā nny da tak'ēp ēr Yb hŷ pong jé hawāt do ēr takamahān. Tak'ēp ēr takamahān do hyb n'aa P'op Hagā Do taah ēr tamaneēeh. Ti né hē ēer! Badāk hahŷy hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ēr rahapēē bā P'op Hagā Do taah ēer, ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Doo. ² P'op Hagā Do taah né hē ēr da hē, najis haa. Dooch né paawā ēr P'op Hagā Do metā nā bā nny d' tabad'oo da ēr hā, ēr hapāh Jesus Kristo hadoo dāk da ēer, tamatēēh bā, baad ub tii kā Jesus ēr bahapāh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēen doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahānh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kā.

⁴ Nesaa do moo heh'oooh doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawareem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. ⁵ Bē hapāh né hē, Jesus bahyng

wawēē hē nesaa do ji moo wāt do tabado hōm hyb n'aa. Dooch nesaa do ta hā. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawāt doo, dooch nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'ooch doo, dooch Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakā bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooch doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooch doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hē tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wāt doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooch nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do Sahee mahūüm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooch rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do taah raba-hadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ hā ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-āāj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawāt doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooch P'op Hagä Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿ ti bē maa napäh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hē ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawāt do Kaih makū bad'oo doo da, bē adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hÿÿj tanabooch. Ta hÿÿj Kaih wén nabooch, nesaa do Kaih moo hew'ēēt do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ēēt. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gabedo manā badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakawaj'ään bā baad bē babok do hyb n'aa.†

¹⁴ Ēēr, dooch ēr h'yyb tym dajēp do tahado wäd bā. Ēēr h'yyb tym edēb kän P'op Hagä Do wē. Baad ta ti ēr bahapäh, ēr wakāän Jesus hā h'yy ka'eeh do ēr kamahän do hyb n'aa. Ta wakāän Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēnh doo, dajēp do hadoo nā ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wē h'yy gaēēnh doo, dahej'ēēp do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ēēp do sa wē, dooch edēb had'yyt do awäd bā. Dooch P'op Hagä Do wē ras'ēēg bā. Bē hapäh né hē tii.

¹⁶ Hahÿÿ hā ēr bahapäh kamahän heh'äät doo: Ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo dāk dajēb hā ēr hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ēr na-āāj ēr kan'oo dāk ēr da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bā, ji da hadoo do ta wē badoh do ji t'yyd manehiin bā, dooch P'op Hagä Do hā ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hē

ji masa doo me ji kamahän ji wakāän Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē ji kamahän heh'äät, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakāän ji kamahän do hā, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakāän ji kamahän bā, dooch ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bā. ²⁰ Dooch ji eÿÿm bā ji h'yyb ji taky n'aa tapa bā paawā. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahōnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bā, dooch ji h'yyb eÿÿm bā P'op Hagä Do sii ji er'ood bā. ²² Ta hā ji ky n'aa etsēē do ji gadoo ji hapäh tii bā, tamejūū do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wāt do hyb n'aa. ²³ Hahÿ pawōp hē P'op Hagä Do ji tamejūū: Ta T'aah Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahän ji tamejūū doo da. ²⁴ Tamejūū do ky dah'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hā. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bā. Ta Sahee ēr hā tanoo do hyb n'aa ēr hapäh, ēr h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā rah'er'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, bē ky dahé manā “P'op Hagä Do Sahee kyy gó ÿ baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hē bē mety ta tii, bē bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bā sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bā. Hajök badäk hahÿÿ hā kety n h'ūüm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyih doo. ² Hahÿÿ hā da bē metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā rah'er'oot doo: Aj'yy gó né hē Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hē hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hē ti tabaher'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sēm doo, ky nadaheeh doo, dooch P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā ti tabaher'oot. Kristo hā h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bē ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kän badäk hahÿÿ bā. ⁴ Bē tah haa, P'op Hagä Do karapee né hē bēēh. Ta Sahee bē tah'yyb mahūüm doo, P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bē h'yy ganyy däg nanäng ma matēg oow sa hā, bē wén ky nadaheeh rah'er'oot doo. Bē j'aa etēēg wāt sa hā. ⁵ Badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh rah'er'oot doo. ⁶ Dooch sa wób ēr do bā. P'op Hagä Do karapee ēr ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do

* **3:8** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † **3:13** Ji wē rakawaj'ään, Kaih moo ti ragahōm do hyb n'aa.

maa napäh, ky daheeh, er metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Er her'oot do maa new'ëe doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Er her'oot do maa nanew'ëe doo, daap menyhyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo er hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëe bä. ⁹ Hahÿh da P'op Hagä Do metëeh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü er mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ heh'äat kamahän doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëe hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do er moo bok do sâm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug höm hyb n'aa ta T'aah majjyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëe däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kân tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëe hë, sahönh hë badäk hahÿh hä habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. ¹⁶ Baad er bahapäh P'op Hagä Do er takamahän. Er daab yyp P'op Hagä Do er takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da er babok badäk hahÿh hä. Ti hyb n'aa baad tabadëe däk er h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da er kamahän kân P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh er eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa ety noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji

eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hä. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëe nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj er wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do er takamahän do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagä Do ÿ kamahän" ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëëj bä, daap hë ji menyhyh tii bä. Ji wakään ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahÿh da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ääts hë ta da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do takamahän na-ääj hë.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿh

¹ Sahönh hë "Jesus né hë ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo" hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hë tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ääj hë. ² Hahÿh hä ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä: P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo. ⁴ Sahönh hë P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëëg bä badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hä h'yyb tatuk doo. Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahÿh hä hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë ky dah'eeh doo, jääm né hë ti rahajaa raj'aa etëëg bä nesaa do hä badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hë ti wawëe hë hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majjyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ääj né hë. Tan'oo däk ta majjyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hä ta ti ky n'aa. Te hub né hë had'yyt hë P'op Hagä Do Sahee. ⁷ Tamawoob hë ta metëe n'aa, te hub né hë Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majjyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa ta her'oot bä, ji ky daheeh ta her'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa ta her'oot doo. ¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hä ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky

n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahÿÿ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëëh ji hã: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëëp, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hë hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hë tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hë tagado bã edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿ bē hã, P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bē gado däk né hë, baad bē bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hã ji etsëë doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bã ji ky n'aa etsëë bã. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bã P'op Hagä Do sii ji er'ood bã. ¹⁵ Ji tamaa napäh ër hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hë ta hã ji etsëë do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo doo. Nasaa do ji wakään moo wäd bã ji hapëë bã, p'ää näng do tanado bã, taw'ääts hë ji ky n'aa etsëë tii. Tii bã P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ää näng doo, dawëë ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bē ky n'aa etsëë, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëë doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bã, dooh tan'oo bã dawëë ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Ër hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bã nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bã tarejã bã sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, ër hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh. ²⁰ Ër hapäh na-ãäj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganã däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bē h'yy kae manã ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hë kã.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹỹ

¹ Ỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ỹ ramaneēēnh doo, ỹ edēng sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do bē panang bā habong do P'op Hagā Do asēēw hōm doo. Baad bē ỹ kamahān. Ỹ had'yyt nado bē kamahān doo. Sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa hapāh do bē rakamahān na-āāj hē. ² Baad hadoo do ky n'aa āā h'yyb tym gó tabawāt. Āā h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Ti hyb n'aa bē āā kamahān. ³ Hahỹỹ da bē ỹ ky n'aa edēng: Ỹ karēn paawā P'op Hagā Do ēr Yb, Jesus Kristo ēr Yb T'aah ēr hā raky en'yyim, ēr rat'yyd mehīn, h'yyb nām do ranoo ēr hā. Tii d' né hē tabad'oo da ēr hā, baad hadoo do ky n'aa ēr bahapāh, ēr ky daheeh do hyb n'aa, ēr da hadoo do ēr kamahān do hyb n'aa.

⁴ Tak'ēp ỹ tsebee wāt baad bē wób rababok ỹ ky n'aa napāh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metēēk doo da rababok, P'op Hagā Do ēr Yb mejūū doo da rababok, ỹ ky n'aa napāh.

⁵ Hỹỹ kā wakān haa Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ỹ etsēē bē hā ēr kamahān had'yyt hyb n'aa ēr da hadoo doo. Doo papuu ky n'aa jawyk do tado bā tii. Ta paa né hē tii, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du doo noo gó bē ky n'aa napāh do né hē. ⁶ Hahỹ kamahān do heh'āat: P'op Hagā Do mejūū doo da ji bawāt. Ji tamejūū kamahān gó ji bawāt, pooj jé bē maa napāh doo da né hē.

⁷ Hajōk ma matēg ji wad'ii do raketyh hōm badāk hahỹ haw'āats hē. Sa hā dooh Jesus Kristo, P'op Hagā Do T'aah, ewād hyy bā babā aj'yy gó. Kristo hā h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hē ti tii d' ma metēēk doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā bē rawanadii hyb n'aa rametēēk do hā. Rametēēk do bē ky dahé bā bē hasōg hōm da P'op Hagā Do wē bē moo bok do paa sām. Bē hyb n'aa matakā bē moo bok do sām bē gadoo hyb n'aa sahōnh hē. ⁹ Kristo ma metēēk do herét doo, ta see dāg metēēk doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagā Do awād bā. Kristo metēēk do baad ta h'yyb gó tenām doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do awāt, ta h'yyb tym gó P'op Hagā Do T'aah bawāt na-āāj hē. ¹⁰ Bē wē ma matēg see kaja bā, Kristo metēēk do tama net'ēēg bā, bē gado manā bē tób bā. Bē edēē manā ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da. ¹¹ Ta ti hedēng pé ji wakān Jesus hā h'yy ka'eeh do ji edēng doo da, ta h'yyb hata hado dāk tii, nesaa do tametēēk do hā.

¹² Ti anāng nā hajōng nā bē ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hē, dooh ỹ karēn bā ỹ erih doo gó bē ỹ maher'ood bā. Ỹ karēn bē ỹ bahehēēn ỹ ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'ēp ēr tsebeē hyb n'aa.

¹³ P'op Hagā Do asēēw hōm do babā habong doo, bē wakān hedoo do bē m' rahyb n'aa esee. Jāām hē kā.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ỹ ramaneënh doo, ỹ edêng òm Gajo. Baad òm ỹ kamahãh.

² Ỹ karën paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wẽ, najis ỹỹ. Ỹ karën paawã dooh manahẽ nyy bã. ³ Tak'ëp ỹ tsebee wäd kãn ỹ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rahe'oot doo. Baad had'yyt mã mabawãt baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëe hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ëp né hẽ ỹ tsebé, baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tah haa hedoo do rababok ỹ ky n'aa napãh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ëp ỹ tsebé péh.

⁵ Najis ỹỹ, baad had'yyt hẽ mamasaa wãt ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëen doo, ma metëek doo, mahep'ëeh do nado né paawã. ⁶ Ta ti rahe'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãh wãt sa hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ẽr wakããn ramahõm me ramahũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hẽ Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajëer hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr gadoo ta ti hedoo do ẽr tób yt hã, taw'ããts hẽ ẽr masa sa hã. Tii da ẽr adoo bã, ẽr masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ panang bã habong do ỹ ma erii wãt. Ti hadoo né hẽ, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karën do nu gadãk doo, dooh ỹ taky dahé bã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bẽ ỹ bahehëen bã ỹ naëenh da ỹ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wãt do hyb n'aa, ãã tanu mer'oot do hyb n'aa, ãã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wãt doo. Dooh tagado bã ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarën paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ỹỹ, taw'ããts hẽ hanãm do mamoo wãt. Mamoo wãd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wãt doo, P'op Hagã Do kara-pee né hẽ tii. Nesaa do moo wãt doo, dooh P'op Hagã Do tahapëe bã ta h'yyb gó.

¹² Taw'ããts hẽ mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hẽ raj'aa etsë ta hã, baad tabawãt do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tabawãt. Baad ub tabawãt ta ti tametëeh. ãã hã na-ããj né hẽ, baad ãã hã tabawãt.

Mahapãh né hẽ, ãã ehuh né hẽ ãã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ mamasaa.

¹³ Ti anãng nã hajõng nã òm ỹ maher'oot do pan'aa. Dooh ỹ karën bã ỹ erih doo gó òm ỹ maher'ood bã. ¹⁴ Ỹ karën paawã nyyw hẽ òm ỹ bahehëen. Tii bã ẽr ber'oot.

¹⁵ Ỹ karën h'yyb nyyw gó baad mabawãt. Ẽr najiis babã habong do òm rahyb n'aa esee mãh. Sét ken'yyh mamaher'ood ỹ kedêng najis haa t'ĩ hënh habong do hã. Jããm hẽ kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky enyym doo, ji tah'yyb n'ymm doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii hä kã, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kã, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kã tak'ëp ÿ betsëe hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyyes Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëe däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bã, tagawat-siig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'ëeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ëe na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hä rabag'äas do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hõm tii. T'öp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bã haj'eenh do hä na-ääj hë. Sa hã

P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõõ nadëek doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'oooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëe gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Dooch ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hä tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* ⁹ Mikéw kã, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hã: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” ¹⁰ Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hã. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hã rejää doo. ¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hã! Kaih bawäd wät doo da paa rababok. Dajëer hã tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah maküüh, Mosees Aräw sa wë h'yy kawereem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hã bë bawëh bã, bë sii rabawëh bã, dooh ranu mebyb bã, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pã ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang.§ B'ëe hagä n'aa jääm hë sa hã hë hyb n'aa newëe do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hõm do hadoo tii. ¹³ Maadaka hewëeh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerët do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagõõh

* **1:8** Kabaj'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabaj'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng pé ti Dijab.

‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hä takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mã ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakã jëng hyb n'aa. Tadakã paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mã Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mã ta karom, näng mã Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bã ta hä Mosees kamag n'aa paah. § **1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rarejää, tahananäng pé tii.

daap ty gehūum do hadoo ti ajyy.** Tak'ëp gadagyy do P'op Hagä Do enyyw hōm sa pooj jē. T'ii hēnh raboo had'yyt da.

¹⁴ Hahȳy da aj'yy Enók hād nāng doo, setsi däg do Adāw bā naa ji etsén bā, tamaher'oot paa ta jawén hawät do hahȳy ajyy nesaa do sa ky n'aa: “Bē hegāā”, nāng mäh, “ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta āās tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵ sahōnh hē taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahōnh hē, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hā waneh'ēeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hēnh taky n'aa etyy da sahōnh hē, nesaa do moo heb'ooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hā raheer'oot do hyb n'aa”, nāng paa Enók. ¹⁶ Sahōnh hē hā raky n'aa hajēew had'yyt hē. Raheer'ood had'yyt hē ti sa hā dooh baad tado bā ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Sa hā hē rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hā. J'ooj madäk doo me ta wób hā raj'aa etsē ky ken'yym doo me, sa daaj hē rakarēn do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajēē hōm do ky n'aa hahȳy

¹⁷ Najis haa, bē hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ēr Wahē N'aa mejūū doo, 12 hedoo do bē ramaher'oot do paah. ¹⁸ Hahȳy d' paa sa kyyh bē hā: “Jesus matēeh do pooj jē, ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, bē raky n'aa wajahēēt doo”, nāk paa sa kyyh. ¹⁹ Séd bē h'yyb nahedo bong ran'oo bā ta tii. Bē ketyn h'ūūm ran'oo bā. Sa h'yyb säg karēn do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bā sa h'yyb gó.

²⁰ Bēeh, najis haa, taw'āāts hē baad had'yyt hē bē h'yyb padäg panyyg hanām do hā Jesus mejūū do ēr hā rama met'ēeg wät doo, P'op Hagä Do hā hana doo. Ta tii hā bē h'yyb padäg, bē h'yy kahejój magyys hē hyb n'aa. Bē ky n'aa ets'ēē bē hā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo da. ²¹ Taw'āāts hē bē an'oo P'op Hagä Do kamahān do bē h'yyb gó tabawäd had'yyt hē. Taw'āāts hē edēb had'yyt do bē gada, ēr tat'yid mehīn do hyb n'aa, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr hā tanoo doo.

²² Taw'āāts hē bē t'yyd mehīn jē hād ky sēm doo. ²³ Nayyw hē bē maher'ood ta s'ee hēnh sa h'yyb baboo dāk doo, tēeg hōō nadēek do mahānh ta ti bē bed'ēep hyb n'aa. Bē t'yyd mehīn ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hā bē t'yyd mehīn bā, taw'āāts hē h'yyb e'yym doo gó baad bē hyb n'aa matakā, nesaa do ramoo bok do

bē tah'yyb tatug mahānh. Taw'āāts hē baad né hē bē kanā tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahānh, ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahānh.††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa ēr tedēeb wät do hajaa bē tamo n'aa jesuu nesaa do bē moo boo mahānh. Tahajaa ta bag tak'ëp gabarēeh doo gó bē tamanaa, tseebe gó ta matym gó bē bab'ēeh hyb n'aa tak'ëp baad hado dāk do hyb n'aa bē h'yyb tym. Taw'āāts hē ti né hē ji j'aa etsēē had'yyt hē. Ti né hē had'yyt hē tak'ëp hyb n'aa jawyk do sahōnh hē bag'āas doo. Ti né hē had'yyt hē kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hē sahōnh hā mejō had'yyt doo. Ȳy. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kā.

** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'āās sagōōh rabahapāh hyb n'aa ny nemuun rabahōm. Dooh tahaja bā ramatakā bā sagōōh daap ty gehūum do hā. Ti hadoo, dooh ji haja bā ji ky dahē bā nanāng ma matēg oow. Ta s'ee hēnh ji rah'yyb mahūūm. Tii d' tahananāng pé tii. †† **1:23** Hahȳy d' Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'āāts hē sa saroor sii hē bē ty n'aa ges'yk, nas'aa dāk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yuh, sahōnh hē nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahānh, tahananāng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nayyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejö wät ääs ta mejüü do seeh, wë yÿ, ÿ ta karom Jowāw, ër pooj jé hawät do ky n'aa ër hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahõnh hë hä ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edëng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yyim bë hä, ÿ karën bë rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bä ta her'oot doo. Ti né hë jãām hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.† Sähõnh hë badäk hahÿh bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë ti.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus ër hä kamahän doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do ër moo bok do hejój mahänh ër tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëer, ër hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do ëer, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!
Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do ma-
hang.
Sähõnh hë rabahapäh da.
Baa ej'oooh do sii hë rabahapäh da.
Tii bä, sahõnh hë badäk hahÿh hä habong do
a'oot da ta hyb n'aa.
ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë ti. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé ti. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee. † **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jãām pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo.

‡ **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: ÿ né hë Aw-Pah ÿ né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsën bä. Tagadëeg ub hadoo do retsën do ti Omekah. Ti hyb n'aa jãām hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé ti. § **1:18** Hahÿh d' Jesus hanäng péh tii: "ÿ né hë ti dejëp do hä mejüü doo. ÿ né hë ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo Ades häd näng doo bä, dejëp do rababong bä habong do sa hä."

⁸ "ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jãām hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo",‡ näng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sähõnh Hë Haj'ap Doo. "ÿ né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo", näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿh

⁹ ÿ Jowāw, bë hÿÿj hadoo doo, bë nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo ër hä rarahejää doo. Bë nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsyt dëeg hä Pat-Mos häd näng doo hënh majë yÿ ÿ rataj'oo geët, ÿ maher'ood hõm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ääj hë. ¹⁰ Ta tii bä ÿ bawät bä, met'uuh hä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahüüm. Tii bä, ÿ jó däk hënh ÿ maa napäh tak'ëp hadoo do kyyh, toröm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿh da ky hadoo doo: "Ma kahé bãh kapõös do hä merii da mahapäh doo. Tii bä mamejõ hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bä habong do sa wë. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hënh", näng ta kyyh.

¹² Tii bä, jawén ÿ p'aa hënh ÿ begää wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hä ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëet ta saroor, ta tsyym hä tagadäk. K'ääts tég gabarëeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sëen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarëeh ta matym, tëeg hõh hadoo. ¹⁵ K'ääts tég hahiin do hadëe jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõõh rapadëek. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun häw padëek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy ÿ bahapäh bä, tüü ÿ badëe jat tii bä ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bä ta moo hub tadasooh hä ÿÿ, ti taky hadoo: "Eÿÿm manäh. ÿ né hë jãām hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo. ¹⁸ ÿ né hë Hedëb Had'yyt Doo. ÿ dajëb né paawä, ÿ awäd had'yyt hë hÿÿ kä. ÿ né hë dejëp do rababong bä, Ades häd näng do

têg wê dâk doo”,[§] näng ta kyyh. ¹⁹ “Ti hyb n’aa merii mahapäh doo”, näng ta kyyh hä yÿ. “Merii mahapëë dâk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan’aa na-ääj hê”, näng ta kyyh. ²⁰ “Ôm y maher’oot hÿÿ kâ nyy d’ tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagôöh moh yÿ gó mahapëë wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagôöh, setsi ääs hä y h’yy ka’eeh do setsi hedoo do panang bä habong do hag’ääs doo. Setsi ta bag tyng, hä y h’yy ka’eeh do setsi hedoo do panang bä habong doo”, näng ta kyyh.

2

Ta hä h’yy ka’eeh do Epeso panang bä habong do hä Jesus maher’oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom yÿ hä, hä y h’yy ka’eeh do Epeso panang bä habong do hag’ääs do hä:

“Hahÿÿ setsi hedoo do sagôöh ta moo hub me padëëk doo, setsi hedoo do ta bag tyng k’ääts tég gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² Y hapäh sahõnh hê bë moo bok doo. Tak’ëp P’op Hagä Do wê bë moo bok y hapäh. H’yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do y hapäh. Dooh bë gado hä bë mahang nesaa do moo heb’ooh do y hapäh. Bë metä wät, y hapäh, nanäng ajyy daap men’yyh doo, ‘Kristo mejüü do ää, hanäk doo. Daap ti ramenyyh bë hapëë däg kân. ³ H’yyb jawyg gó bë gado had’yyt hê baad nadoo do hëp y n’aa bë ahoop doo. Y hapäh, ti dooh bë h’yy gejë hõm bä. ⁴ Ti hadoo né hê, sét hê ti y ganen’aak bë hä: Dooh y bë kamahän wäd bä, pooj jé y bë kamahän wät doo. ⁵ Ti hyb n’aa taw’ääts hê bë hyb n’aa newë ta ti tak’ëp bë es’ôos doo, y bë kamanahän wät doo. Taw’ääts hê bë t’yyd kamehün. P’aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t’yyd kamanehün bä, y da ana bë wë, y ado hõm da bë bag tyng tabasoo doo bä naa. ⁶ Ti hadoo né hê, ti anäng na-ääj hê hahÿÿ baad bë bad’oo doo: Tak’ëp bë ganen’aak Nikoraw ma metëëk do ky s’üüt doo.* Y na-ääj hê tak’ëp y ganen’aak tii.

⁷ “Bë sahõnh hê, bë maa newë hä y h’yy ka’eeh do jé pad’yyt hê kahet’aa do hä

P’op Hagä Do Sahee maher’oot doo. Jé nesaa do hä j’aa ketsë do hä y anoo da joom ji hed’ëëp do ag tabepóh hyb n’aa, P’op Hagä Do panang bä hahäng doo.”†

Ta hä h’yy ka’eeh do Es-Mirina panang bä habong do hä Jesus maher’oot do hahÿÿh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom yÿ hä, hä y h’yy ka’eeh do Es-Mirina panang bä habong do hag’ääs do hä:

“Hahÿÿ da jãam hê pooj jé hawät doo, tagadëëg ub hawät doo, dajëp do paah, p’aa hënh ganä wät do kyyh: ⁹ Y hapäh bë hä rarahejää doo. Y hapäh bë kas’uut. Bë kasuud né paawä, bë h’yyb gó ti anäng hajöng baad hadoo doo. Y hapäh Judah buuj wób bë raky n’aa rejää doo, nesaa do bë ky n’aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawä, dooh karapé haa heh’äät rado bä tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bë eÿÿm manä bë ahoop do pan’aa. Bë wób radewäts b’ëeh da Dijab‡ an’oo bä da, bë tametyÿ hyb n’aa, bë h’yy gejë hõm hyb n’aa paawä. Da hê had’yyt ub da ta äh, ji moo sahõnh hê ta äh bë da rano n’aa masoo doo. Taw’ääts hê bë h’yy gejë hõm manä hä yÿ, bë radejëëb bä na-ääj hê. Tii bë y anoo da bë hä ji edëb heh’äät do ta sãm.

¹¹ “Bë sahõnh hê, bë maa newë hä y h’yy ka’eeh do jé pad’yyt hê kahet’aa do hä P’op Hagä Do Sahee maher’oot doo. Jé nesaa do hä j’aa ketsë doo, dooh da tahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamanëënh doo.”§

Jesus hä h’yy ka’eeh do Peh-Gamo panang bä habong do hä Jesus maher’oot do hahÿÿh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom yÿ hä, hä y h’yy ka’eeh do Peh-Gamo panang bä habong do hag’ääs do hä:

“Hahÿÿ da sën-jeer séd demuun hãw padëëk do hanäng do kyyh: ¹³ Y hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bä bë panang badäk.** Y hapäh ta ti hejooñh bë hä. Ti hadoo né hê, dooh hä y bë h’yy gejë hõm bä. Dooh noo gó bë eréd wäd hä y bë

* **2:6** Dooh ji hapëë wäd bä jaa ti Nikoraw. Jãam hê ji hapäh ta ky s’üüt do ma met’ëëk doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëë bë ta wób sa kabarii rahyb n’aa jew’yyk do tá n’aa. Tahajaa mä na-ääj hê ji h’yy karën do sii ji bahe’yÿh. Jesus hä h’yy ka’eeh do mahang rakarën rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9 ‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneëñh Nesaa Do Yb, Dijab.

“Ji taky n’aa tapa had’yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hä ji h’yy kanae bä, ji hub dajëb bä, ji h’yyb tym dajëp hadoo na-ääj hê ta jawén, tég hõh hënh ji P’op Hagä Do ky n’aa etyy noo gó. Ji h’yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bä. Ji ahob had’yyt hê da. Ti hyb n’aa “pawóp nuu me däg radejëp doo” ta ti kamanëëñh. ** **2:13** Ta tii bë Nesaa Do Yb mejüü twän näng, Roma buuj sa wahë n’aa Sesa ramaneëñh do tak’ëp panang buuj rahyb n’aa jew’yyk do hyb n’aa. Ta tii bë Jesus hä h’yy kana’eeh do tak’ëp rahyb n’aa jew’yyk na-ääj hê sa kabarii wób, sa hä pé kabaj’aa doo. Sa kabarii rahyb n’aa jew’yyk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n’aa jew’yyk doo. Tak’ëp rarejëää paa tii bë Jesus hä h’yy ka’eeh doo.

h'yy ka'eeh doo. Bë seeh, aj'yy Ān-Tipas hād nāng doo, baad had'yyt hē kēh ŷ n'aa her'oot do paa bë panang bā, Nesaa Do Yb bawāt bā radaj'ēep noo gó na-āāj hē dooh bë eréd wād hā ŷ bë h'yy ka'eeh doo.

¹⁴ "Ti hadoo né hē, ti anāng ta mahang ŷ ganen'aak doo: Ti anāng bë mahang Barām, p'ooj ub hawād wāt do metēek doo da habok doo. Isaraéw buuj majīī sa wahē n'aa Barak hād nāng do hā Barām metēeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametēeh ta hā nyy d' tabad'oo kabarii t' n'aa Isaraéw buuj rabawēh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ŷŷm nadoo do sii raba'ŷŷh hyb n'aa, tak'ēp baad nado né paawā ta ti P'op Hagā Do matym gó. ¹⁵ Ti anāng na-āāj hē bë mahang Nikoraw hād nāng do karapee ma metēek do ky s'ūūt doo. ¹⁶ Taw'āāts hē bë t'yyd kamehīn, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manā ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehīn bā, nayw hē ŷ ana da bë wē. Sēn-jeer noh ŷŷ gó naa ganyyh doo me ŷ gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo."^{††}

¹⁷ "Bë sahōnh hē, bë maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ anoo da Manah hād nāng do kejēn hōm doo.^{‡‡} Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da na-āāj hē pā hawak doo. Pā hā takerii dāk da ta hād papuuj, jāām hē pā gadoo do hapāh doo."^{§§}

Jesus hā h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hag'āās do hā:

"Hahŷŷ da P'op Hagā Do T'aah kyyh, ta matym gabarēeh do tēeg hōō hadoo, k'āāts tēg hahiin do hadēē jat do tak'ēp tagabarēeh do hadoo tsym nāng do kyyh: ¹⁹ ŷ hapāh sahōnh hē bë moo bok doo. ŷ hapāh nyy da ŷŷh, ta wób na-āāj hē bë kamahān. ŷ hapāh nyy da hā ŷ bë h'yy ka'eeh. ŷ hapāh bë da hadoo do bë masa. ŷ hapāh na-āāj hē h'yy ganajēng doo me

bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahānh baad bë moo bok hŷŷ kā wē ŷŷ, ŷ hapāh na-āāj hē.

²⁰ "Ti hadoo né hē, ti anāng hahŷŷ bë hā ŷ ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanāng ŷŷnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawāt do tak'ēp nesaa do moo wāt do hadoo doo. Kēh ŷ n'aa rod ta daaj hē takamaneēēnh. Ta ma metēek doo me ta s'ee hēnh tah'yyb mahūūm karapé haa. Sa ŷŷm, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh tan'oo bā. Hā ŷ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahy n'aa jew'yyk do tā n'aa rawēh tan'oo bā na-āāj hē. ²¹ ŷ gamedaa wāt ta ti ŷŷnh t'yyd kamehīn hyb n'aa paawā. Ti hadoo né hē, dooh tat'yyd kamehīn bā. Dooh takarēn bā teréd hōm bā ta patug nadoo do sa sii tabahe'ŷŷh doo. ²² Ti hyb n'aa nahēē nāng da ŷ an'oo bā. Tak'ēp rabahoop ŷ an'oo bā da ayy ta sii ha'ŷŷh pé rat'yyd kamanehīn bā ŷŷnh sii rabahed'oo do hā. ²³ ŷ dej'ēep da ŷŷnh hadoo do karapee, tii bā sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rahapāh da, ŷ né hē ti t'ōp sahōnh hē sa h'yyb gó hanāng do hapāh doo, rahy n'aa newēē do na-āāj hē hapāh doo. Rabad'oo do pénh ŷ anoo da ta sām sahōnh hē sa hā.

²⁴ "ŷ maher'oot hŷŷ kā bëēh, Tijatira panang bā habong do hā ŷ h'yy ka'eeh do wób, ŷŷnh hadoo do ma metēek do ky nas'ūūt doo, 'Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapāh doo."^{***} ramaneēēnh do ma kamanetēek doo. Baad bë baboo dāk do hyb n'aa, dooh ŷ mejūū pé bë hā. ²⁵ Jāām hē hahŷŷ jé karēn bë hā: Taw'āāts bë baad bë baboo dāk doo da bë aboo had'yyt hē ŷ matēeh bā kā.

²⁶ "Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ matēeh bā kā ŷ karēn do had'yyt moo wāt do hā, ŷ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,^{†††} sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do tabag'āās hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hā ŷ tan'oo dāk doo da ŷ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ēp da j'aa ketsēē do mejūū da sa hā, dooh rat'yyd mehīn da ky nadah'eeh doo. Rarejāā da sa hā manajuu ji ganebēēh doo da tatu me sapaar s'ēēb, rabag'āās do heen n'aa. Nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ matēeh bā kā ŷ karēn do had'yyt hē moo wāt do hā, ŷ anoo da na-āāj hē watom."^{‡‡‡}

^{††} **2:16** Ta kyyh tak'ēp hejooonh doo, ta ti sēn-jeer. ^{‡‡} **2:17** Tabanawāng doo bā Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagā Do an'oo had'yyt hē sa waa Manah ramaneēēnh doo. Sa waa P'op Hagā Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'ūūm hŷ pong jé ji awād had'yyt hē hanoo do ji hā. ^{§§} **2:17** P'ooj ub ranoo pā hawak do jé rats'yyt do sa hā, ti hyb n'aa hŷ pong jé Jesus bag'āās bā, ta jān n'aa hēnh ji tagadoo tahananēng pé ti tahyb n'aa péh. ^{***} **2:24** Ti noo gó ti abong ma matēeg ooo Jesus ky n'aa heréd hōm doo. Rahapāh māh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapāh doo. Ta ti ky n'aa rama metēek jé sa hā ky s'ūūt doo. ^{†††} **2:26** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā: "Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ karēn do moo wāt do tadajēp bā kā, ŷ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa." ^{‡‡‡} **2:27-28** Dooh baad ji hapēē bā nyy d' Jesus hanāng pé ŷ anoo da watom taher'ood bā. Apokarip 2:21.6 hā Jesus ta daaj hē takamaneēēnh "watom tak'ēp gabarēeh doo". Ti hyb n'aa, raj'aa etsē do hyb n'aa, ta bag tak'ēp gabarēeh doo doo Jesus anoo da sa hā, tahananēng pé tahyb n'aa péh.

29 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo” — nāng mā Jesus.

3

Jesus hā h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷh

1 Ti taky hadoo:

—Hahŷh da merii karom ŷh hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bā habong do hag'āas do hā:

“Hahŷh da setsi hedoo do P'op Hagā Do Sahee hā mejūū do kyyh, setsi hedoo do sagōōh hā mejūū do kyyh: ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Baad bē babok ta wób redoo né paawā, dajēp do hadoo bē h'yyb tym P'op Hagā Do hā, ŷ hapāh. 2 Taw'āāts hē bē h'yy kadawuung baad bē h'yy kana'eeh do hā! Kana'hēn d'os hē madaag is nā baad hadoo do bē mahang, edaa dāk ta ti na-āāj hē gawatsik. Taw'āāts hē bē h'yy kahasaāb, ta ti bē mahang mad'aak do takaha'ejó dāk hyb n'aa, tanahānh hyb n'aa. ŷ hapēē dāg kán hŷh kā, bē moo bok do dooh baad had'op do tado bā P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do matym gó. 3 Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa es'ee bē gadoo do paah, baad hadoo do bē rama metēēk doo. Bē hyb n'aa es'ee bē maa napāh do paah. Bē ky dahé tii. Bē t'yyd kamehīn! Bē h'yy kanadawuung bā, ŷ ana da bē wē bē h'yy kanapeet bā, hets'ēēk do ji ganada bā takajaa doo da. Dooh bē hapēē bā ny noo gó ŷ kajaa da bē wē.

4 “Ti hadoo né hē, pawóp its bē mahang, Sar-Des panang bā habong doo, dooh rahasuuts padāg bā sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajōk bē wób rabahed'oo doo da, ŷ hanāng pé tii. Si ŷh rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo dāk do sām.* 5 Jé nesaa do hā j'aa ketsé do hā sa nemuun ŷ anoo da sa saroor hawak do rapadedēēk hyb n'aa. Dooh da ŷ awug hōm bā sa hād edēb had'yyt do gadoo do sa hād kerih do heen n'aa hā naa. Ee matym gó, āas ta karom sa matym gó na-āāj hē hahŷh da ŷ her'oot sa ky n'aa hā, 'Hahŷ karapé haa tak'ēp ŷ kamahān doo', nāng da kēh ŷh.

6 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷh

7 Ti taky hadoo:

—Hahŷh da merii karom ŷh hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hag'āas do hā:

“Hahŷh da baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahānh hawāt doo,† P'op Hagā Do heh'āat do kyyh. Hahŷh da sa wahē n'aa tak'ēp hyb n'aa jawyk do makū Dawi hād nāng do panang noo tēg danāh‡ kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsé pé ta ti noo gasēēts hōm doo. Dooh hajaa pé noo gas'ēēs pé ta ti noo gatsēē dāk doo. Hahŷh da ta kyyh: 8 ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Bē hegāā, ŷ noo gasēēts dāk bē pooj jé ta noo hadoo doo. Dooh hajaa pé ta ti ranoo gatsēē bā.§ Nahejooj its né paawā bēēh,** ŷ bē ky dahé had'yyt hē, dooh ŷ bē eréd bā. 9 Nesaa Do ŷb karom hā kā, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hē rakamaneēj né paawā karapé haa heh'āat nadoo do ŷ anoo da bē pooj jé rabehyy b'ēēh tūū bē raweh'ēēh hyb n'aa, bē ŷ kamahān né hē rabahapāh hyb n'aa. 10 H'yy ganajēng doo me had'yyt hē bē baboo dāk do hyb n'aa bē ŷ mejūū do paa hadoo, bē ŷ mo n'aa jesuu da tak'ēp hejooñh do mahānh, sahōnh hē badāk hahŷh hā habong do sa wē kajaa do mahānh. Ta ti tawēn kajaa da sa wē, ŷ metyy hyb n'aa sa hā.

11 “Eadaa dāk ŷ kajaa doo. Taw'āāts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'yyt hē, ranado hōm hyb n'aa bē hā ta sām bē hā ŷ ky dāng doo. 12 Jé nesaa do hā j'aa ketsé do hā ŷ anoo da P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooh takado hōm bā. ŷ anoo da ta tii bā tabayyw had'yyt hē. Ta hā ŷ erih da P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do hād. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē P'op Hagā Do ŷ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarēnh papuuj hadoo do hād, hŷ pong jé P'op Hagā Do wē naa hahyng doo. Ta hā ŷ erih da na-āāj hē hāt ŷ papuuj.

* 3:4 Hawak, baad had'op do ji bawāt do ky n'aa, j'aa ketsé do ky n'aa na-āāj hē. † 3:7 P'op Hagā Do Judah buuj ramaneēēnh, “Baad Had'op Doo, Tsytt Hē Nesaa Do Mahānh Hawāt Doo”. ‡ 3:7 Hahŷh d' tahanāng pé tii: Jāām hē Jesus tii, panang Jerusarēnh papuuj bā ji ajēē suun hanoo doo, Dawi panaa heh'āat do P'op Hagā Do ky dāng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § 3:8 Hahŷh d' tahanāng pé tii: Jesus an'oo dāk sa hā ta tyw n'aa, baad P'op Hagā Do wē ramoo bok hyb n'aa. Dooh hajaa pé hewaāt péh. ** 3:8 Dooh rahyb n'aa jewyg bā ta wób sa matym gó, tahanāng pé tii. Dooh rahajōō bā na-āāj hē. †† 3:12 P'op Hagā Do matym gó had'yyt hē j'aa kets'ēē do rababok da, tahanāng pé ti tahyb n'aa péh.

¹³ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹⁴ Ti taky hadoo:

–Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hāg'āas do hā:

“Hahŷŷ da Amen^{††} hād nāng do kyyh. Hahŷŷ da baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahŷŷ da sahōnh hē tadu na do kyyh: ¹⁵ ŷ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Dooch ŷ bē ty n'aa gesyyg bā, dooh na-āāj hē tak'ēp ŷ bē kamahān bā. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ŷŷ. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēeh. Taw'āats hē paawā naēng dagāp do hadoo bēeh. Tii d' tanado bā, taw'āats hē paawā naēng aju do hadoo bēeh. ¹⁶ Ti nahado bēeh. Jāām hē naēng hād ju do hadoo bēeh! Ti hyb n'aa edaa dāk bē ŷ makyyis da, naēng hād ju do ji ka-aaw nyuh doo da. ^{§§} ¹⁷ Hahŷŷ da bē kyyh, Āā ma enāh. Sahōnh hē ti anāng āā wē, āā karēn doo. Dooch hyb n'aa ta see āā karēn pēh', nāk bē kyyh. Tii d' né paawā bē h'yyb, dooh bē h'yy kadawuung bā tak'ēp baad nado né bēeh, tak'ēp kasuud is do ji t'yyd mehīn do hadoo bēeh. Dooch bē h'yy kadawuung bā, bē ty temah do hadoo. Nu meby n'aa nāng bē babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hē hawāt do hadoo bēeh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bē ŷ maher'oot hahŷŷ da: Taw'āats hē hā ŷ bē ets'ēē k'āats tēg gabarēeh do tēeg hōō me ty nāw dāk doo, bē h'yyb tym gó bē ma enāh heh'āat hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Taw'āats hē hā ŷ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padēēk hyb n'aa, bē nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'āats hē hā ŷ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapāh heh'āat hyb n'aa.

¹⁹ “ŷ nabuuj gedoo ŷ kamahān doo. Mahŷŷh do hadoo doo me ŷ metēēk ŷ kamahān doo. Ti hyb n'aa, taw'āats hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aaah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagā Do wē, bē erét hyb n'aa j'ooj madāk doo me bē h'yy ka'eeh doo. ²⁰ Bē hyb n'aa matakā da! Tób noo ^{***} bā ŷ bagēēt, ŷ naēēh. Jé kēh ŷ maa

newēē doo, tanoo gasēēts bā, tii bā ŷ d' ajēē suun ta sii ŷ bawēh hyb n'aa.

²¹ “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da pa ŷŷ, ŷ bag'āas do tyng n'aa jó tabasooch hyb n'aa da, ŷ j'aa ketsēē dāk doo da, Ee bag'āas do tyng n'aa jó ŷ baso dāk doo da.

²² “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo” – nāng mā Jesus kyyh.

4

Hŷ pong jé P'op Hagā Do bag'āas do tyng n'aa Jowāw hapāh do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ta ti jawēn ŷ hegāā wāt, ti hŷ pong jé nooh, noo gasēēts hōm do ŷ bahapāh. Tii bā, pooj jé ŷ maa napāh do kyyh, tak'ēp hadoo do torōm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hā ŷŷ: “B'ēep. As'ēēg wawēē hē, tii bā hŷ jawēn hawāt do ŷ metēēh da a hā.” ² Nayyw hē P'op Hagā Do Sahee ŷ tah'yyb mahūūm kān tii bā. Tii bā ta bagā tyng n'aa ŷ hapāh hŷ pong jé. ŷ hapāh ta jó hasooch doo. ³ Tak'ēp tagabarēeh ta jó hasooch doo, pā gabarēeh do hapēeh do jas-peh hād nāng do hadoo, pā ty gahiin do gabarēeh do kor-narina hād nāng do hadoo na-āāj hē. Ta tyng w'oo hā ti akēē sarahōd, pā tak'ēp gabarēeh do emerad hād nāng do gabarēeh doo da. ⁴ Ta bagā tyng n'aa w'oo hā ti atoonh 24 bagā n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahē n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'āats tēg gabarēeh do s'ēēb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bā hasooch do ta bagā tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hē, tak'ēp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abēeh setsi ta bag hahōng doo. Setsi P'op Hagā Do Sahee hedoo do tii. ⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp taty ganām pā tēg hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bā, ta bagā tyng n'aa w'oo hā ji meheet pé kabaj'aa do ab'ēeh. Séd dó sa hā sa matym, sa mamets hā sa jó hā na-āāj hē ramatym enāh. ⁷ Awad reāw hād nāng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Kēg enāh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa kēg. Matym enāh sa kēg hā, ta jó ta matym wób, ta yt hā ta matym wób. Adēb bā, atsēm na-āāj hē P'op Hagā Do raj'aa etsēē had'yyt hē. Hahŷŷ da sa kyyh:

“Tak'ēp baad had'op, tsyt hē nesaa do mahānh hawāt do

†† 3:14 “ŷ. Tii d' né hē. Taw'āats hē”, tahanāng pé ti amen.

§§ 3:16 P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, naēng dagāp do hadoo. Tak'ēp P'op Hagā Do hā kamahān doo, naēng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagā Do wē hawāt doo, naēng jāām hē hād ju do hadoo. Tak'ēp da Jesus makyyis ta ti hedoo doo. Rahapēē né paawā ta ky n'aa, dooh rahyero n'aa p'eed bā. *** 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii. * 4:5 Sét ub P'op Hagā Do Sahee. Setsi tawēn hapāh, numero setsi tak'ēp baad had'op tahanāng pé do hyb n'aa. Taw'āats hē tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bā hanāng do sii hē.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, p'ooj ub hawät doo, da hë hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo", näk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagä tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsë bä, ta hä raweh'ëéh bä, ta hä ratsebë bä, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehyy bë had'yyt hë tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsë hyb n'aa. Rabag'ääs do heen n'aa sa soog radatoohn tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bä hahÿy da raj'aa etsë P'op Hagä Doo:

11 "Õm né ti sahõnh hë pahuuj wät doo. Makarën do hyb n'aa mapahuuj wät sahõnh hë.

Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.

Ti hyb n'aa taw'ääts hë òm ji j'aa etsë, ji weh'ëéh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë òm né hë ti sahõnh hë bagää had'yyt doo", näk sa kyyh.

5

Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿy

¹ Tii bä, tabagä tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hënh ÿ bahapäh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ääj hë kerih doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapõõs do poo gad'oo hënh.* ² Tii bä, ääs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: "Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa däk do hado hõm péh, kerih do kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?", näng ta kyyh. ³ Dooch ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿy bä, t'õp dejëp do rababong bä na-ääj hë, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bä taner'oot hyb n'aa ta hä kerih doo. ⁴ Tii bä tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. ⁵ Tii bä 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hä ÿy: "Aód manäh. Mahegää, awad Reaw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'äät doo, ti né hë j'aa ketsë doo. Ti né hë hajaa kerih do kap'õõj däk do tapyn hõm bä. Ti né hë hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä kets'aa däk do tado hõm bä", näng ta kyyh hä ÿy.

* 5:1 Sét hë ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jewyk do rerih do hä, jãam hë ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowäw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä tabets'aa padëék P'op Hagä Do an'oo bä, jãam hë sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ääts hë ji ner'oot tég eh do 1, tég nad'ëéd is do 4, ta ky n'aa ta tii bä takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapäh doo, tahanãng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hë tabag'ääs, tahanãng pé ti setsi ta s'ään.

⁶ Tii bä, P'op Hagä Do bagä tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bä ti agëët ÿ hapäh B'éé T'aah. Wyt ta maab hë ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ään, setsi na-ääj hë ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee tii,† badäk hahÿ haw'ääts hë kamejüü doo. ⁷ Tii bä B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kä, tii bä tado däk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hënh hadäk doo. ⁸ Tabado däk bä, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë rabehyy b'ëéh tüü. Sét ken'yih rapatsä kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb na-ääj hë. Buu benyym do in-sijëen häd näng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ta hä raky n'aa etsëë do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bä kä, papuuj ky n'aa kä rejãm kãn, B'éé T'aah hä rama ejãm doo. Hahÿy da sa kyyh:

"Õm né ti radaj'ëep do paah.

A majjyw me ta sãm mets'ëë hõm P'op Hagä Do wë,

ajyy, ÿÿj sahõnh hë panaa uuh, ajyy, ÿÿj sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh, sahõnh hë häj n'aa babuj uuh, sahõnh hë né hë badäk hahÿy bä habong do uuh.

A karapee mabag'ääs do rabahado padëék man'oo bä,

P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do wë ramoo bok,

ta hä rahyb n'aa jew'yyk man'oo bä.

Badäk hahÿy bä rabag'ääs da man'oo bä.

Ti hyb n'aa, òm né ti tak'ëp hyb n'aa jawyk däk doo,

kapõõs do hä kerih do magado däk hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hä ketsaa do mabado hõm hyb n'aa", näk sa kyyh.

¹¹ Tii bä ÿ hegää wät, ÿ maa napëë däk tak'ëp hajõk do ääs sa kyyh. Tak'ëp né hë rakanekan ääs. Dooch ji haja bä ji etsën bä. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ääj hë ranu hawõõt. ¹² Tak'ëp hadoo do sa kyy me ramejãm. Hahÿy da rejãm doo:

"B'éé T'aah radaj'ëep do paah, taw'ääts hë jãam ub tii, sét hë, sahõnh hë bagää had'yyt doo.

Taw'ääts hë ti né hë sahõnh hë danäh!

Taw'ääts hē tak'ēp tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawät!

Taw'ääts hē tak'ēp tabahejooonh!

Taw'ääts hē ji weh'ēeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!

Taw'ääts hē ta ti ji j'aa etsē!”, nāk sa kyyh.

¹³ Tii bā ŷ maa napāh sahōnh hē kapahuuj wāt doo, hŷ pong jé habong doo, badāk hahŷŷ bā habong doo, t'ōp dejēp do rababong bā, t'ōp tamii yt hā habong do na-āāj hē rejām doo:

“Tabagā tyng n'aa jó hasooh do hā, B'éé T'aah hā na-āāj hē,
ēr j'aa etsē, ēr weh'ēeh, ēr hyb n'aa jawyyg had'yyt hē!

Ti né hē tak'ēp rabahejooj had'yyt hē”, nāk sa kyyh.

¹⁴ Tii bā ji meheet pé kabaj'aa do raky gadoo: “ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē”, nāk sa kyyh. Tii bā 24 wahē n'aa hedoo do rabehyy b'ēeh tūū P'op Hagā Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6

Kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ky n'aa hahŷŷh

¹ ŷ hapāh jāām hē pooj jé kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé T'aah bado hōm doo. Tii bā ŷ maa napāh ji meheet pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ēp ta kyyh, darung do ky hadoo. “B'ēep ana!”, nāng. ² ŷ hegāā kán, tii bā kawaaro hawak do ti ahāng pój ŷŷ jé, tanaēēnh doo. Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh do hā takan'oo dāk ta soog.* Ti tabahōm kán sahōnh hē ta majīī taj'aa et'ēek hyb n'aa, sa hāj n'aa hā tamejūū hyb n'aa ká.

³ Kets'aa dāk do see B'éé T'aah bado hōm bā ká, ŷ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēep ana!”, nāng. ⁴ Tii bā anā kán kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hā takan'oo dāk ta hejój, badāk hahŷŷ hā habong do rakamajīī hyb n'aa, sa da hadoo do radej'ēep hyb n'aa. Sēn-jeer tēg gaeh do kan'oo dāk kawaaro jó hasooh do hā.

⁵ Ketsaa do see hā ká B'éé T'aah bado hōm bā ká, ŷ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēep ana!”, nāng. ŷ hegāā kán, tii bā kawaaro hasus do ŷ hapēē dāg kán. Ji nu metyy do nahēē ta jó hasooh do moo gó. ⁶ Tii bā ká, ji meheet pé kabaj'aa do sa mahang ky ganyyh ji kyyh hād hadoo do hahŷŷ da her'oot doo: “Sēt adēb bā ramoo bok do sām, jāām hē da sēt its kiw tiriig s'ēeb ta sām. Sēt adēb bā ramoo bok do sām, jāām hē da tamawoob its kiw sewada hād nāng do s'ēeb

ta sām.† Ti hadoo né hē, marejā manā joom oriib, joom uwa.” Nāng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa dāk do see B'éé T'aah bado hōm bā ká, ŷ maa napēē dāk kabaj'aa do see kyyh. “B'ēep ana!”, nāng. ⁸ ŷ hegāā kán, tii bā kawaaro saw'aak do ŷ hapēē kán. Ta jó hasooh do hād Dajēb. Ta jawén tabawät panang Ades hād nāng doo, dejēp do rababong doo bā. Sa hā takan'oo dāk rabahej'ooonh hyb n'aa, sēt hē sa see dajēb had'yyt hē ran'oo bā ji meheet pé ken'yyh badāk hahŷŷ bā habong do uuh. Kaneb'oooh doo me, sah mahŷŷj, nahēē mahŷŷj, har'ēēng ji hawēh doo me radej'ēep da.

⁹ Kets'aa dāk do see B'éé T'aah bado hōm bā ká, rama ejuu do tyng hŷ pong jé hahāng do yt hā ŷ hapāh P'op Hagā Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ēēg wāt do ranerēt do hyb n'aa sa majīī radej'ēeb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahŷŷ da raky hadoo tak'ēp hadoo doo me sa kyyh: “Āā kariw n'aa sahōnh hē mabag'āās doo, baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahānh hawāt doo, P'op Hagā Do heh'āat doo, ny noo gó da maky n'aa etyy hāj n'aa haw'ääts hē habong do sa hā? Ny noo gó da ta sām mababaanh, āā radej'ēep do hyb n'aa? H'ēēd pénh g'ee da?”, nāk sa kyyh. ¹¹ Tii bā ká ran'oo dāk sa hā saroor hawak doo, rapadedēek hyb n'aa. Tii bā takaher'ood dāk sa hā, kanahēn d'os hē ragada nā hyb n'aa, sahōnh hē sa hataa, sa wakāān hedoo do sa majīī radej'ēep do pan'aa radejēp bā ká sa hā rabad'oo do paa hadoo.

¹² ŷ hapāh kets'aa dāk do see B'éé T'aah bado hōm bā ká. Tak'ēp k'āāts katajus wāt. Tak'ēp papŷŷj ty gamaug dāk, pāān hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin dāk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagōōh rakajāk tūū badāk hahŷŷ bā, wiigo hād nāng do ag hapēēh do tūū kejāk doo da bah'ood an'oo bā. ¹⁴ Wē badoo wād kán, ma kahé bāh ji apōōs doo da. Sahōnh hē waēē, sahōnh hē tsyt dēēg na-āāj hē rakahŷŷd kán P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁵ Tii bā sahōnh hē badāk hahŷŷ bā habong do hāj n'aa sa wahē n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hē, warahén sa wahē n'aa sii hē, ma nāng do sii hē, ta wób mejūū do sii hē, sahōnh hē sa karom, sahōnh hē kariw n'aa temah do sii hē rakejēn hōm pā gabeho doo gó sa wób, waēē bā, pā yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahŷŷ da rabetsēē waēē hā, pā yb hā na-āāj hē: “Bē kajāg āā jó! Āā bē ejēn tabagā tyng n'aa jó hasooh do mahānh! Āā bē jejēn B'éé T'aah āā wē takawajāān do mahānh. ¹⁷ Takaja dāk do hyb n'aa ta sām baj tak'ēp ām n'aa nāng doo, P'op Hagā Doo, B'éé T'aah daheeh

* 6:2 Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsē do heen n'aa na-āāj hē ta ti soog. † 6:6 Tak'ēp da badāk hahŷŷ bā habong do rabas'aah da, tahañāng pé tii. Tak'ēp ta bahānh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejā dāk do hyb n'aa.

ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëep péh", nâk da sa kyyh.

7

144 miw kasëw bok do sa kyn'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapëë dâk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëëk, hëej hã, akajar hã, b'aa hã rabanahëm hyb n'aa. ² Tii bã ÿ hapëë dâk ääs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëëk doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji metsaa doo* P'op Hagã Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bã ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hã takan'oo dâk do hëej hã akajar na-ääj hë rarejäã hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hã: ³ "Bë rejã manã nã hëej, akajar, joom. Pooj jé dó ää ets'aa dâk da ta heen n'aa P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa maboos hã", nãng ta kyyh. ⁴ Tii b' ÿ maa napëë dâk nyy hë tii, ta heen n'aa sa maboos hã kets'aa dâk doo. 144 miw mäh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷ Simijãw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

Isakah panaa mahang 12 miw,

⁸ Seburün panaa mahang 12 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,

Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ääj hë.

Tak'ëp hajök do Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ta ti jawén ÿ hegãã wät, tii bã tak'ëp hajök do ÿ hapäh. Dooch ji haja bã ji etsén bã tak'ëp rabahajök do hyb n'aa. Sahõnh hë hãj n'aa buuj uuh, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hã habong do uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagã Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëë madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa. ¹⁰ Tak'ëp rageëenh hahÿÿ da:

"P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ääj hë ti ër hed'ëep doo!", nâk sa kyyh.

¹¹ Sahõnh hë ääs rabab'ëeh P'op Hagã Do bag'ääs do tyng n'aa w'oo hã, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hã, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hã. Tii bã rabehyy b'ëeh tütü, tütü ramaboos ehyy bëeh, tii bã P'op Hagã Do hã raj'aa etsëë kân. ¹² Hahÿÿ da sa kyyh:

"ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë!

Õm, P'op Hagã Doo, ää h'yy kaha'eeh doo,

õm ää j'aa etsëë had'yyt hë,

õm ää hyb n'aa jewyyg had'yyt hë.

Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

A wë ää tsebee had'yyt hë sahõnh hë ää hã mabanoo do hyb n'aa.

Õm ää wehëë had'yyt hë.

Sahõnh hë bagãã had'yyt do õm.

Tak'ëp mabahejooj had'yyt hë!

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë!", nâk sa kyyh.

¹³ Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa see ÿ teanh: "Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hënh rahana?", nãng.

¹⁴ Tii ÿ ky gadoo: "Dooch ÿ hapëë bã. Õm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo", nãng ÿ ta hã.

Ti hã ÿ taky hadoo: "Ti ti nanãng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bã B'éé T'aah majyyw hyb n'aa",‡ nãng. ¹⁵ "Ti hyb n'aa", nãng, "P'op Hagã Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëeh. Ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hã ta hã rahy n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bã, atsëm na-ääj hë. P'op Hagã Doo, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hã tamo n'aa jesuu da. ¹⁶ Dooch rasa boo bã, dooh rahoo kaaj boo bã. Dooch papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bã, dooh na-ääj hë tak'ëp batãng do rahob boo bã. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagã Do bag'ääs do tyng n'aa hoo gad'oo bã hagëët do hag'ääs da sa hã, b'éé hagã n'aa ta masããh baad tabahag'ääs doo da. Tamahüüm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hë hanoo doo hënh. P'op Hagã Do awug hõm da sa ty nabëeh, ta tii bã dooh ji aód wäd bã do hyb n'aa", nãng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa dâk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Setsi däg kets'aa dâk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bã kã, badatih dâk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

* 7:2 P'ooj ub sa moo heen n'aa hã takerii dâk sa hã heen n'aa. Ta me rabats'aa dâk sa h'ëed hedoo doo. Ta me na-ääj hë rabats'aa dâk kerih do hã taky n'aa jawyg dâk hyb n'aa. † 7:4 Jakóh né ti Isaraéw. ‡ 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hë nesaa do sa h'yyb gó hanãng do paah. Tii d' né hë tahanãng pé tii.

² Tii bā setsi hedoo do āās P'op Hagā Do matym gó hab'ēēh do ŷ hapēē kán. Tii bā takan'oo dāk sa hā setsi gamehŷȳh do nahēēh, torōm-bet hād nāng doo.

³ Tii bā kā, āās see ana kán, rama ejuu do tyng pa tabag'ēēd dāk. Buu benyym do ji ejuu do nahēē k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb ta moo gó tatón. Tii bā hajōng buu benyym do in-sijēēn hād nāng do takan'oo dāk ta hā, buu benyym do rama ejuu do tyng k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagā Do karapee ta hā ky n'aa ets'ēē do daheeh P'op Hagā do hā takan'oo dāk hyb n'aa. ⁴ Tii bā āās moo gó naa in-sijēēn tsyg as'ēēg kán P'op Hagā Do wé. Atsyg as'ēēg kán ta wé, ta karapee ky n'aa ets'ēē do sa kyyh sii hē. ⁵ Tii bā āās bado dāk buu benyym do nahēēh, rama ejuu do sēh me tah'aa dāk, tii bā kā sahōnh hē hēēj haw'āāts hē wé tadawāts hyy kán. Tii bā tetoow kán, daruu dāk, awywb kán, k'āāts katajus kán.

Setsi gamehŷȳh do nahēē torōm-bet hād nāng do ky n'aa hahŷȳh

⁶ Tii bā kā, setsi hedoo do āās gamehŷȳh do nahēē pats'ēē do ramatakā dāk ragamehŷȳh hyb n'aa.

⁷ Tii bā pooj jē hadoo do āās gamehā kán ta gamehŷȳh do nahēēh. Tii bā kā, naēng tak'ēp dagāp do pā hado dāk doo, tēēg hōō majyyw mahang kamekuuj dāk do na-āāj hē pepyyj hyy kán hēēj hēnh. Tamawoob hē hadoo do see aooj jēē kán hēēj bód. Tamawoob hē hadoo do hāj n'aa bā hanāng do uuh aooj jēē kán b'aah. Sahōnh hē jawii aooj jēē kán.

⁸ Tii bā āās see gamehā kán ta gamehŷȳh do nahēēh. Tii bā kā, waēē hadoo tak'ēp p'op nu dāk do kadaw'uuh do kadawāts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado dāk. ⁹ Tamawoob hē ta me habong do uuh dejēp. Tamawoob hē akajar me habong do marakate uuh karejā bong.

¹⁰ Tii bā āās see gamehā kán ta gamehŷȳh do nahēēh. Tii bā sagōōh tak'ēp haeh doo, ta bag tak'ēp hōō eh do hadoo, p'op naa tabadēē hyng. Tamii wób me, naēng k'āāts gó hana do wób me tabadēē kán. ¹¹ "Datsāng Doo", sagōōh hād. Naēng uuh datsēē kán ta ti haj'aa. Hajōk badāk hahŷȳ hā habong do radejēp ta ti naēng datsāng do an'oo bā.

¹² Tii bā, āās see gamehā kán ta gamehŷȳh do nahēēh. Tii bā sēt hē papŷȳj bāh, sēt hē kamarab bāh karejā kán. Pawóp hē papŷȳj bāh, pawóp hē kamarab bāh mad'aak doo, dooh takarejā bā. Tamawoob nuu me ji etyn bā sagōōh, tamawoob hē hadoo do see karejā wāt. Rababong do paa badagyb dāk. Sēt adēb bā bód, sēt hē atsēm bód dooh bag nāng péh. ¹³ Tii bā, ŷ baheg'āās bā, ŷ maa napāh wawii p'op wé hā kapuuh do

kyyh. Hahŷȳ da ta kyyh: "Tak'ēp baad nado da, tak'ēp baad nado da badāk hahŷȳ bā habong do sa hā, tamawoob hē āās mad'aak do ragamehŷȳh do nahēē ragamehā bā kā. Tak'ēp baad nado né da sa hā ta ti an'oo bā!", nāng wawii kyyh.

9

¹ Tii bā ji moo séd me hadoo do āās kā gamehā kán ta gamehŷȳh do nahēēh. Tii bā kā, ŷ hapāh sagōōh tūū, hēēj hā hadāng doo.* Ta hā takan'oo dāk tak'ēp t'ōp gadarong do tabanesaa hēnh noo tēg. ² T'ōp gadarong do banesaa do tanoo gas'ēēs bā, ganyyh tēēg tsyg tak'ēp hadoo doo, p'op hasēēk doo, tēēg hōō tsyg nāng do hadoo. Papŷȳj, wé na-āāj hē ta tsyg ty gatsēē dāk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hē, hēēj haw'āāts hē sabakar baboo kán. Sa hā takan'oo dāk sēēj betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejō dāk sa hā jawii, b'aah, joom na-āāj hē ranarejāā hyb n'aa. Kamejō dāk sa hā jāām hē hēēj haw'āāts hē habong do P'op Hagā Do ma heen n'aa sa maboob nanāng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooch takan'oo bā sa hā ta ti radej'ēep hyb n'aa, jāām hē takan'oo dāk ji moo séd me kamarab noo gó rarahējāā hyb n'aa hēēj haw'āāts hē habong doo. Datés do rahoop, sēēj ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawāt noo gó hēēj haw'āāts hē habong do ratyw n'aa esoos da radejēp hyb n'aa paawā, tak'ēp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh da rawyyd bā. Rakarēn da radejēb paawā, ti hadoo né hē, dooh rahaja bā radejēb bā.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hōm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ŷȳj hād hadoo sa mamets. ⁸ ŷȳj sēēn hadoo sa sēēn. Awad reāw hād nāng do hadoo sa tēg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ēēb hadoo. Tak'ēp maa nesaa do sa kēg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyyk do na-āāj hē kaneb'ooh doo hēnh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dōm enāh. Sēēj hadoo sa w'oooh. Sa w'oo hā hana doo me ta mahŷȳj me hēēj haw'āāts hē habong do rabahoop ran'oo bā ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹ Āās nesaa do t'ōp gadarong doo gó tabanesaa hēnh naa hanyyh doo, sa wahē n'aa. Eberew kyy me ta hād Abadōn. Gereg kyy me ta hād Aporijōn.†

¹² Pooj jē tak'ēp nesaa do s'ēēh hadoo doo gó ŷ hapāh do tabēēj hōm kán. Pawóp hē rahoop do pan'aa ti abong nā.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do āās gamehā kán tii bā ta gamehŷȳh do nahēēh. Tii bā, P'op Hagā Do pa hahāng do in-sijēēn

* 9:1 Āās see tahyb n'aa pé ti sagōōh.

† 9:11 "Rejāā doo," tahananāng pé ta hād.

‡ 9:12 Tamawoob hē hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hā wawii her'oot do paa né tii.

rama ejuu do tyng k'ääts tég gabarëéh do s'ëéb, ta sasu me habëéh do poo gesôm doo bâ naa ŷ maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hahÿÿ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ääs hä: "Masood hóm ji meheet pé hedoo do ääs tamii maeh do Ēw-Parat häd näng doo bâ kamaw'yyd däk doo", näng poo gesôm doo bâ naa ganyyh do kyyh. ¹⁵ Tii bâ tasood hóm ji meheet pé hadoo do ääs, tamawoob hë hadoo do uuh badäk hahÿÿ hä habong do radej'ëép hyb n'aa. Ta ti noo gó bē no n'aa däg né hē, ta ti radej'ëép hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ääs P'op Hagä Do enyyw däk. ¹⁶ ŷ maa napäh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'üüm doo: 200 milhōes.

¹⁷ Hahÿÿ da säh ŷ hadoo doo gó ŷ hapäh kawaaro, ta jó hah'üüm doo: Ty gahiin, tēég hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ääj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reāw nuu häd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tēég hōō, tēég tsyg, saw'aak do na-ääj hē. ¹⁸ Tamawoob hē hadoo do uuh badäk hahÿÿ hä habong do dejēp, tēég hōō, tēég tsyg, saw'aak do mahÿÿj. ¹⁹ Sa hejój banä kän sa noo gó naa, sa dóm hä naa. Aw'yy hadoo sa dóm. Sa dóm poo gad'oo hä nu enäh. Tii me rarejää badäk hahÿÿ hä habong doo.

²⁰ Hëej haw'ääts hē habong do wób, nadejēp doo, sahōnh hē ta ti rabahapēé né paawä, dooh rat'yyd kamehīin bâ baad nadoo do ramoo bok do hä. Dooh reréd bâ karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bâ sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tég gabarëéh do s'ëéb, k'ääts tég hawak do s'ëéb, k'ääts tég hahiin do s'ëéb, pä s'ëéb, b'aa s'ëéb ta ti sa kabarii. Dooh rahapēé bâ, dooh ramaa napēé bâ, dooh raboo bâ. ²¹ Dooh badäk hahÿÿ bâ habong do rat'yyd kamehīin bâ ta wób radej'ëép do hä, ramehēm do hä, sa ŷÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hä, ta wób sa ma rets'ëék do hä.

10

Kerih do kapōōs do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bâ ääs tak'ëp kabaj'aa do see ŷ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo.* Wē puh mahang tabahyng. Sarahōd ta nu pong jé tabakēē. Papyÿj gabarëéh do hadoo ta mamets. Tēég hōō hadoo ta tsyym. ² Kerih do kapōōs do paa kapyn hóm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahäng. Hëej hä ta tsyym s'ÿÿ bahäng. ³ Tak'ëp ta kyyh, awad reāw häd näng do hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bâ, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ ŷ berih

bä paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, ŷ maa napäh kyyh hä ŷÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: "Merii manä setsi hedoo do darung do rahe'r'oot doo. Mahe'r'ood manä da", näng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hä ŷÿ.

⁵ Tii bâ, ääs akajar jó, hëej hä na-ääj hē hageēt do ŷ hapēé wät doo, p'op ta moo hub tagadahëē kän wē hä. ⁶ Tii bâ kã, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng. Wē, papyÿj, kamarab, sagōōh, badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hä hanäng do sii hē, akajar ta me habong do sii hē pahuuj wät do häd gó né hē taky däng. Hahÿÿ da ta kyyh: "Dooh da P'op Hagä Do gadaaw wäd bâ. ⁷ Ta gamehÿÿh do nahëé setsi hadoo do ääs kã gamehä bâ kã, kaja däg kän da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nä doo. Ta ky n'aa rod sa hä tametëéh do paa hadoo doo da né da", näng ääs kyyh.

⁸ Tii bâ kã, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ŷ maa napäh doo, p'aa hēnh taky hadoo hä ŷÿ. "Magado kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hä tsyym häng do moo gó naa", näng ta kyyh hä ŷÿ. ⁹ Tii bâ ta wē ŷ bahóm, ŷ betseē kerih do tabanoo hyb n'aa hä ŷÿ. Ti taky hadoo hä ŷÿ: "Mado däg. Makarëéb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing", näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bâ kerih do ŷ bado däk ta moo gó naa, ŷ awa jëng. Egëeh né hē noh ŷÿ gó, mabaa bëeh hadoo. ŷ karëéb jëng jawén paa bâ, matsii kän wok ŷÿ gó. ¹¹ Tii bâ rē tanyy ky hadoo hä ŷ hahÿÿ da: "Kamejō däk a hä, p'aa hēnh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëéh do hajök do hëej haw'ääts hē habong do sa ky n'aa hä, hajōng häj n'aa babuuj sa ky n'aa hä, hajök hedoo do badäk hahÿÿ bâ sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hä", näng hä ŷ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bâ takan'oo däk hä ŷÿ ji metyy n'aa nahëé ji tatu hadoo doo. Ti rē tanyy ky hadoo hä ŷÿ: "Ahóm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëēt doo, ta gagod, h'ëéd pénh tanu däk. Mamety na-ääj hē P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bâ P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hē. ² Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hä. ⁴² ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarēnh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ ŷ mejüü da pawóp

* 10:1 Badäk hahÿÿ bâ naa Jowāw bahapäh tii.

* 11:2 Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarēn rarejää tii. Dooh rahyb n'aa jewyng bâ da, tahanäng pé tii.

hadoo do kēh ŷ n'aa herot doo. Kēh ŷ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hā ta ti 1,260 ta ā noo gó.[†] Saroor hebaan do hejoooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedēek da", nāng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'āās do pooj jé habēeh do tii.[‡] Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'āās do pooj jé habēeh do ti na-āāj hē.[§] ⁵ Sa majīī rakarēn bā rarahejā bā paawā sa hā, tēeg hōō ganyyh sa noo gó naa sa majīī ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ēep sahōnh hē sa hā rarejāā karēn do paawā. ⁶ P'op Hagā Do an'oo dāk sa hā 42 kamarab noo gó naēng nadots wād ran'oo bā, P'op Hagā Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagā Do an'oo dāk majyyw hado dāk ran'oo bā naēng. Tan'oo dāk na-āāj hē sahōnh hē hedoo pé baad nadoo doo me badāk hahŷ rarejāā. Rakarēn do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagā Do anoo sa hā.

⁷ Rabahajaa bā ká P'op Hagā Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahēej jēng bā ká, tabanas'aa, tak'ēp t'ōp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa hanyyh do kamajīī da sa wē, taj'aa et'ēek da sa hā, tadej'ēep da. ⁸ Panang ky n'aa etsēeh do tyw n'aa bā abē hōm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do repēem dāk do paa ti panang ky n'aa etsēeh doo. Sodoma, Esit na-āāj hē ramaneēēnh ta ti panang hād wób.** ⁹ Sahōnh hē né hē badāk hahŷ bā habong doo, ajyy, ŷjy, sahōnh hē panaa uuh, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa uuh, sahōnh hē hāj n'aa babuj uuh na-āāj hē, tamawoob hē ta āh, sét hē ta bód ta jó noo gó rahēg'āās da sa kamag n'aa paah. Doooh da ran'oo bā sa kamag n'aa radakā jēē bā. ¹⁰ Sahōnh hē badāk hahŷ hā habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejēp do paa sa hyb n'aa. Tak'ēp ratsebé do hyb n'aa ká, sa matym n'aa ramejūū da sa da hadoo do wē. Tii d' rawén d'oo tak'ēp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Tii hado né paawā, tamawoob hē ta āh, sét ta bód ta jó jawén paa bā, ta pahuunh do ji edēb hanoo do P'op Hagā Do hā hana do edēeb bong sa kamag n'aa paah. Edēb bē kán. Tak'ēp rabeŷŷm bong sahōnh hē ta ti hapāh doo. ¹² Tii bā pawóp hadoo do ramaa napēē wāt kyyh tak'ēp hadoo do hŷ pong jé naa. "Bē as'ēeg wawēē hē", nāng ta ti kyyh sa hā. Tii bā wē puh mahang rabas'ēeg kán hŷ pong jé sa majīī matym gó.

¹³ Tii noo gó né hē tak'ēp k'āāts katajus wāt. Tób panang bā hatoonh do ji moo sahōnh hē ken'yyh sét hē kag'ēed bēeh. 7 miw panang

buuj dejēp k'āāts katajusu do haj'aa. Ta wób ká, kedēeb bong do raj'aa etsēē wād kán tii bā P'op Hagā Do hŷ pong jé hawāt doo.

¹⁴ Tabēej hōm kán pawóp dāg ká tak'ēp nesaa do s'ēeh hadoo doo gó ŷ hapāh doo. Tamawoob hē hadoo doo ká ti awāt nā.

Setsi dāg do gamehŷŷh do nahēē ky n'aa hahŷŷh

¹⁵ Tii bā setsi hedoo do āās ká gamehā kán ta gamehŷŷh do nahēeh. Tii bā hajōng kyyh tak'ēp ky hedoo do ky ganā kán hŷ pong jé. Hahŷŷ da sa kyyh:

"Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr h'yy kaha'eeh doo,

Kristo tah'yyb dāng do na-āāj hē tii ká hŷŷ ká sahōnh hē badāk hahŷ bag'āās doo.

Tabagāā had'yyt da", nāk sa kyyh.

¹⁶ Tii bā 24 hedoo do wahē n'aa, sa bagā tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ēeh P'op Hagā Do matym gó. Tūū sa maboore me rabehyy bēeh, P'op Hagā Do raj'aa etsēē kán. ¹⁷ Hahŷŷ da sa kyyh:

"A wē āā tseb'ee, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo.

Ōm né ti da hē hawāt doo, p'ooj ub hawāt doo, hŷ jawén hawād had'yyt doo.

A wē āā wén tseb'ee, tak'ēp hadoo do a hejój mametā dāk do hyb n'aa,

sahōnh hē mabagāā dāg kán do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ēp sahōnh hē hāj n'aa babuuj rakawajāān paa a wē.

Kaja dāg kán hŷŷ ká makawajāān doo gó ta sām mabaanh doo.

Kaja dāk dejēp do paa nesaa doo hēnh maky n'aa etyy doo.

Kaja dāk na-āāj hē ta sām baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hā,

tsyt hē a wē kasēew bong doo, ōm weh'ēeh do sa wē na-āāj hē.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'ās do sa hā, ky n'aa etsēeh do sa wē na-āāj hē.

Ōm rejāā da badāk hahŷ rejāā doo", nāk sa kyyh.

¹⁹ Tii bā noo kasēets dāg kán P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hŷ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagā Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapēē kán tii bā ta gó hahāng doo. Tak'ēp tabawyp tii bā, tak'ēp tadarung, et'oom, naēng tak'ēp dagāp do pā hado dāk do kajāg kán.

[†] 11:3 1,260 ta āh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tēg nad'ēed is do 2 hā takerii dāk doo. [‡] 11:4 P'op Hagā Do ky n'aa rod Sakarija hād nāng do hapāh do paa ti ta tii. [§] 11:4 Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa

metēē n'aa tii. ** 11:8 Jerusarēnh panang hā rapes'āap tii.

12

Ŷ̄ȳnh, tabanas'aa daheeh Jowāw hapāh do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Tii bā kā, tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa ganyyh wē hā. Ŷ̄ȳnh ganyyh. Pap̄ȳj gabarēeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagēēt. ² 12 sagōōh ta nuu gó hasooh do hā.* ² Etaah Ŷ̄ȳnh hadoo doo. Tak'ēp tabawaam ajān mah̄ȳj ganyyh do hyb n'aa.

³ Tii bā tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa see ganyyh wē hā. Tabanas'aa hahiin do tak'ēp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahōnh hē ta s'āān, dōm nāng.† ⁴ Tamawoob hē hadoo do uuh sagōōh tadewāts hyng tūū hēēj hā ta dōm me. Ŷ̄ȳnh hedoo do ajān benāng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ēēd dāk, ajān benyy dāk bā kā nanyw hē tabawēh hyb n'aa paawā. ⁵ Tii bā ta t'aah aj'yy enyy dāg kån. Dooch tabanas'aa haja bā Ŷ̄ȳnh hadoo do t'aah tawēē jēē bā, nanyw hē P'op Hagā Do masāg kån do hyb n'aa ta wē, tabagā tyng n'aa wē kā. Sahōnh hē hāj n'aa buuj Ŷ̄ȳnh hadoo do t'aah bag'āās da. Tagawats'iik da ta hā ky nadah'eeh doo.‡ ⁶ Tii bā Ŷ̄ȳnh hadoo do kejēn hōm tabanawāng hēnh, ta pooj jé P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. Ta tii bā Ŷ̄ȳnh rabahagāā kån 1,260 ta ā noo gó.§

⁷ Tii bā rakaneb'ooch h̄y pong jé. Mikéw kā, āās sa wahē n'aa, āās ta sii habong do rakanebōh kån tabanas'aa sa sii, āās nes'aa padēēk do tabanas'aa karapee sa sii. ⁸ Tabanas'aa rakamaj̄ē boō né paawā Mikéw sa wē, dooch tahaja bā Mikéw. Ti hyb n'aa dooch takan'oo wād bā h̄y pong jé raboo boō bā, tabanas'aa hā, ta karapee sa hā. ⁹ Tabanas'aa yb paa radawāts hyng tūū. Ti né hē ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawāt do Dijab ramaneēēnh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hē ti ta s'ee hēnh, dawēē P'op Hagā Do mahānh sahōnh hē badāk hah̄ȳ hā habong do h'yyb mahūūm do paah. Badāk hah̄ȳ hēnh radawāts hyng, āās nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bā Ŷ̄y maa napāh tak'ēp h̄y pong jé her'oot doo. Hah̄ȳ da ta kyyh:

“Kaja dāg kån h̄y kā P'op Hagā Do ji ted'ēēp do Nesaa Do Yb hejój mahānh.

Kaja dāg kån na-āāj hē ta hejój me sahōnh hē tabag'āās doo.

Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hyb n'aa jawyng dāk h̄y kā sahōnh hē sa bahānh.

* **12:1** Isaraéw buuj P'op Hagā Do karēn do moo bok do heen n'aa tahyh n'aa pé ta ti Ŷ̄ȳnh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hah̄ȳ da takerii dāk: “Sapaar s'ēēb tabagā n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagā n'aa ratōn rabag'āās do heen n'aa. Sapaar s'ēēb tabag'āās do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majī, ta hā ky nadah'eeh doo, tahanāng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hah̄ȳh. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

** **12:17** Jesus hā h'yy ka'eeh do tii.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagā Do dawāts hyng do hyb n'aa ēr h̄ȳj hedoo do ky n'aa tapa had'yyt hē do P'op Hagā Do matym gó.

¹¹ B'ée T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē ta ti raj'aa et'ēēk ta ti sa majī, Nesaa Do Yb. Dooch ta bahānh rakamahān bā badāk hah̄ȳ hā ji hawāt doo.

Ti hyb n'aa, dooch reŷ̄m bā dajēb hā.

¹² Ti hyb n'aa, bē tsebee h̄y pong jé.

Sahōnh hē bē h̄y pong jé habong do bē tsebee!

Bēē kā, badāk hah̄ȳ bā habong doo, akajar me habong do na-āāj hē, tak'ēp nesaa da bē hā bē wē Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ēp né hē takawajāān,

tahapēē dāk do hyb n'aa edaa dāk radawāts gēēt doo”,

nāng h̄y pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapāh bā kā ti tūū, badāk hah̄ȳ hēnh radawāts hyng doo, ta no n'aa masoo Ŷ̄ȳnh t'aah henāng doo. ¹⁴ Dooch tabanas'aa haja bā, Ŷ̄ȳnh hadoo do hā takan'oo dāk do hyb n'aa wawii tak'ēp haeh do kēg, tabanawāng hēnh ta hā tabennyw dāk doo hēnh takapuh hōm hyb n'aa, takejēn hyb n'aa. Ta tii bā rabahag'āās ta hā tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Dooch aw'yy hadoo do haja bā ta t'ī hēnh tahōm bā. ¹⁵ Tii bā aw'yy hadoo do etsōs wāt naēng. Tamii hado dāk. Takarēn paawā wān n'aa hejooch do bahēm hyng Ŷ̄ȳnh. ¹⁶ Dooch tahaja bā. Ŷ̄ȳnh hadoo do k'āāts masaa kån. K'āāts karēēb jēng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ēp tabanas'aa kawaj'āān kån Ŷ̄ȳnh wē, ti hyb n'aa ahōm kån Ŷ̄ȳnh hadoo do panaa wōb sa wē takamaj'ī hyb n'aa. P'op Hagā Do mejūū do ky dah'eeh do ti ta panaa wōb,** Jesus ky n'aa nerēt doo. ¹⁸ Tii bā akajar nabyy me tabanas'aa bag'ēēd dāk.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hah̄ȳh

¹ Tii bā Ŷ̄y hapāh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahōnh hē ta s'āān. Ta s'āān hā ti atoonh ta soog. Sēt ken'yyh ta nuu hā takerii dāk ta hād wōb P'op Hagā Do tah'yyb rejāā doo. ² Awad rewopaad hād nāng do hād hadoo ta

ti tabanas'aa y hapäh doo. Awad see péh, uus häd näng do hadoo ta tsyyim, ta mooh. Awad reäw häd näng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, döm näng doo,* pooj jé y hapäh doo, an'oo däk ta hejój, tabag'ääs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hä. Tan'oo däk na-ääj hē ta hä tak'ëp tahyb n'aa jawyng däk hyb n'aa. ³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hä ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji edoo né paawä ta rog mahÿÿj, dooh tadajëb bä. Mah'uu däk ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky süüt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴ Tii bä badäk hahÿÿ bä habong do rahyb n'aa jewyyg däg kån tabanas'aa döm näng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyng däk tan'oo däk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ääj hē rahyb n'aa jew'yyk. Hahÿÿ da sa kyyh: "Doooh hahÿ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Doooh hajaa pé ta hä j'aa ketsé péh", näk sa kyyh.

⁵ Tii bä tabanas'aa akajar me hanyyh do hä takan'oo däk ta hä hē taj'aa etsé ta ky n'aa hä. Takan'oo däk ta hä taher'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Takan'oo däk ta hä 42 kamarab noo gó h'yyb jawyng gó tamejüü hyb n'aa. ⁶ Tii bä taher'ood kån nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Taher'ood kån P'op Hagä Do häd rejää doo. Taky n'aa rejää P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hÿ pong jé habong do na-ääj hē. ⁷ Takan'oo däg kån ta hä P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wé kasëew bong do wé takamaj'ii hyb n'aa. Takan'oo däk sa hä taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bä takan'oo däk ta hä, sahõnh hä tamejüü hyb n'aa. Sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do hä, ajyy, ÿÿj sahõnh hē sa panaa hä, sahõnh hē sa kyyh her'oot do hä, sahõnh hē häj n'aa babuuj hä tamejō kån. ⁸ Sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong doo, sa häd kanerii däk do edëb had'yyt hē gadoo do heen n'aa hä raj'aa etsé da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahÿÿ bä tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ääts hē sahõnh hē maa nap'ëeh do ramaa newëe hahÿÿh:

10 "Jé sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng do sa maj'ii rameso padëek hyb n'aa, sa maj'ii moo gó rakameso däk né da.

Jé sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa, sën-jeer me radejëp né da."

Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yyb jawyng gó P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wé kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ääts hē dooh rah'yy gejë bä Jesus hä rah'yy ka'eeh do hä.

Tabanas'aa see k'ääts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bä tabanas'aa see k'ääts gó naa hana doo kä y bahapëe kån. Pawóp hē ta s'ään. B'éé t'aah s'ään hadoo ta s'ään. Tabanas'aa döm näng do hadoo ta kyyh.† ¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahõnh hē ta ti hyb n'aa jawyng doo gó tabanas'aa k'ääts gó hana do buawä. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahõnh hē tamoo wät doo. K'ääts gó hana do anoo sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah. ¹³ Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ääts gó hanyyh do moo wät. Tëeg hõo sii hē adëe hyng tüü hÿ pong jé naa tan'oo bä badäk hahÿÿ bä habong do sa matym gó. ¹⁴ Meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, takad'ii kån badäk hahÿÿ hä habong doo. Tamejüü sa hä, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hä raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog näng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nä. ¹⁵ Tii bä tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do hä takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedëb geët hyb n'aa kä. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kån. Tamejüü radej'ëep hyb n'aa sahõnh hē kabarii ta heen n'aa hä hyb n'aa najew'yyk doo. ¹⁶ Tamejüü na-ääj hē, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do sa moo hub hä tanado bä sa maboor hä radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hä, ky n'aa etsëeh do hä, ma näng do hä, kas' uut do hä, kariw n'aa tamah do hä, sahõnh hē sa karom hä na-ääj hē radadäk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanäng doo, dooh da tahaja bä tets'ëe bä takarën doo, dooh na-ääj hē tahaja bä ta wé hanäng do tesëem bä. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'ääts hē tak'ëp ji h'yy ganäng hahÿÿ hä. Taw'ääts hē jé h'yy ganäng do tahyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wé kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿÿh

* 13:2 Nesaa Do Yb tii. † 13:8 Ta tii hä sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëe bä tabanas'aa. ‡ 13:11 Kaja hē tah'yyb mahüüm sahõnh hē sa wë ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii. * 14:1 Waëe Sijõn häd näng do jé P'op Hagä Do tob n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bä Jerusarënh panang basooh na-ääj hē.

¹ Tii bā ȳ hegāā wāt. Pój ȳȳ jé ȳ bahapāh B'éé T'aah waëé Sijōn hād nāng do jó hāgēēt doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboore hā takerii dāk B'éé T'aah hād, B'éé T'aah Yb hād daheeh. ² Tii bā ȳ maa napāh h̄ȳpong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ēp maa ena do ky hadoo. Etēn do nahēē hajōng tyd nāng do retēn do hadoo ȳ maa napāh doo. ³ P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahē n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kā rejām kān. Dooch hajaa pé ta ti kejām do ma kameteēk péh. Jāām hē hajaa rama kameteēg bā 144 miw hedoo doo, badāk hahȳȳ hā habong do mahang P'op Hagā Do wē kedēēb bong doo. ⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ȳȳj sa wē. Ti hyb n'aa baad had'ȳyt hē sa h'ȳyb P'op Hagā Do wē.† B'éé T'aah rahadaa had'ȳyt hē tahahōm hēnh. Jesus dajēp doo me ta sām, rakets'ēē hōm badāk hahȳȳ bā habong do sa mahang naa, tsyt hē P'op Hagā Do wē, B'éé T'aah wē na-āāj hē ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagā Do wē kasēēw hōm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵ Dooch noo gó ranoo kanesa bā. Baad had'ȳyt hē rababok.

Tamawoob hē hedoo do āās sa ky n'aa hahȳȳh

⁶ Tii bā ȳ hapāh āās seeh, p'op wē hā kapuuh doo. Jé pad'ȳyt hē badāk hahȳȳ hā habong do hā tapanāk baad hadoo do nahānh do ky n'aa. Sahōnh hē hāj n'aa buuj sa hā, sahōnh hē panaa sa hā, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa hā, sahōnh hē né hē badāk hahȳȳ hā habong do sa hā tapanāk. ⁷ Tak'ēp ta kyyh hahȳȳ da tapanāk bā: "Kaja dāk sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē h'ȳyb eŷȳm P'op Hagā Do hā, taw'āāts hē tak'ēp bē weh'ēēh, bē j'aa etsēē ta hā. Bē hyb n'aa jewyyg, wē, hēēj haw'āāts hē, akajar, naēng k'āāts gó naa ganyyh do mo haj'aa nāng doo", nāng ta kyyh.

⁸ Tii bā āās seeh, pooj jé hahōm do jawén tabana. Hahȳȳ da ta kyyh: "Gawatsig kān, gawatsig kān panang tak'ēp ky n'aa etsēēh do Babirōn hād nāng doo! Ȳȳnh hajōk do sii heŷȳh do hadoo Babirōn panang. Tan'oo dāk naēng oow mahȳȳnh do sahōnh hē badāk hahȳȳ bā habong do sa hā, tak'ēp baad naadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagā Do kawajāān tan'oo bā sa wē."‡

⁹ Tii bā āās see ana kān, āās pooj jé hah'ūūm do sa jawén. Tak'ēp ta kyyh. Hahȳȳ da tky hadoo: "Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-āāj hē, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboore hā, ta moo hā radadāk hyb n'aa, ¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagā Do rejāā da sa hā tak'ēp takawajāān doo gó. Tak'ēp sa hā tarejāā do ra hoop da. Dooch da P'op Hagā Do t'ȳyd mehīn bā sa hā.§ Ta ti hedoo do ra hoop da pā hadoo saw'aak do hahōng do tak'ēp mahȳȳnh doo. Āās P'op Hagā Do wē kasēēw bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-āāj hē ra hoop da tii. ¹¹ Ra hoop do tsyg as'ēēg had'ȳyt hē da. Dooch tahēēj bā tii. Dooch da takan'oo bā rakameh'āāk pé ra hoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-āāj hē hyb n'aa jew'yyk doo, ta hād heen n'aa gad'oo do rahob had'ȳyt né da", nāng āās kyyh.

¹² Ta ti hana nā do hyb n'aa, taw'āāts hē h'ȳyb jawyk doo gó rababoo had'ȳyt hē P'op Hagā Do karapee tsyt hē ta wē kasēēw bong doo, tamejūū do ky dah'eeh doo, Jesus hā h'ȳy ganajēng doo.

¹³ Tii bā ȳ maa napāh kyyh h̄ȳ pong jé hana do hā ȳ ky hadoo doo. Hahȳȳ da ta kyyh: "Merii hahȳȳ da: Ky n'aa kedēng da h̄ȳ jawén dejēp doo, h'ȳy ganajēng doo me Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'ȳy kata dāk doo", nāng.

"Te hub né hē tii", nāng P'op Hagā Do Sahee. "Ta ti hedoo do rakameh'āāk da hejoonh do ra hoop do mahānh. H̄ȳ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sām", nāng P'op Hagā Do Sahee.

Badāk hahȳȳ bā habong do ta hā h'ȳy kana'eeh do Jesus rejāā do ky n'aa hahȳȳh

¹⁴ Tii bā ȳ hegāā wāt, wē puh hawak do ȳ hapāh pój ȳȳ jé. Wē puh pong jó ti asooh aj'ȳy hadoo doo. K'āāts tēg gabarēēh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nuu gekāā do nahēē tak'ēp hehām doo. ¹⁵ Tii bā āās see bana kān. P'op Hagā Do tób n'aa, h̄ȳ pong jé hasooh doo bā naa tabanyyh. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wē puh pong jó hasooh do hā. Hahȳȳ da ta kyyh: "Mata dāg badāk hahȳȳ hā habong doo, raky n'aa kety hōm hyb n'aa, joom ta nahēē me ji gekāā doo da, ji bataa doo da. Kaja dāk nesaa do hā raky n'aa kety hōm do hā n'aa, joom ahōō dāk do ji ata hōm do kaja doo da", nāng āās kyyh wē

† 14:4 P'op Hagā Do hā had'ȳyt hē rah'ȳyb padēēk. Dooch ta wób rah'ȳy kaha'eeh do hā rah'ȳy kae bā. Dooch kabarii hā rah'ȳy kae bā, dooh P'op Hagā Do rawad'ii bā, tahanāng pé ti dooh ȳȳj sa wē rabok péh. ‡ 14:8 Ȳȳnh hajōk do sii heŷȳh doo, sa sii naēng oow mahȳȳj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'ūūm. P'op Hagā Do mak'yys doo, ta wób h'ȳyb tatuk do sa nemuun P'op Hagā Do ramakyyys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. § 14:10 Panyyg ky n'aa gó tabeh'ūūm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahȳȳ da takerii wāt: "Tak'ēp mahȳȳnh doo, ta hood gó tagedu dāk do tan'oo bā reēēk. Tak'ēp mahȳȳnh do tii. Dooch takamekuuj bā tanahejoonh hyb n'aa. P'op Hagā Do kawajāān tii."

puh pong jó hasooh do hä. ¹⁶ Tii bä kä, ta nahëe me wë puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahÿÿ hä habong doo. Sahõnh hë tabata hõm.**

¹⁷ Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanä kån ääs seeh. Ti na-ääj hë tatón joom nahëe tak'ëp hehäm doo. Uwa ag ji gamakää do nahëe tii. ¹⁸ Tii bä ääs seeh, tēēg hõo hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng bahäng bä naa tabana kån. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëe hehäm do hatón do hä tamaher'oot bä. Hahÿÿ da taky hadoo ta hä: "Mado däg joom nahëeh, mata däg badäk hahÿÿ bä joom uwa ta tyd hä padëek doo. Wah'ëe padäg kä ta ag." ¹⁹ Tii bä ääs gak'ää hõm kån uwa ag badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadewäts hõm kån ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bä ta hä h'yy kana'eeh do tahanäng pé tii. ²⁰ Tii bä sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji gatsi do hood panang w'oo hä hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewöd n'aa hä takajäk, p'op péj takajäk. Dawëe né hë takajäk, 300 kirõom tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ääs setsi tagadëeg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tak'ëp mej n'aa näng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ääs ÿ hapäh, tagadëeg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëeg ub tawén hadoo, ta ti tabës bä, gawatsig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajään doo. ² Tii bä akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tēēg hõo hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëe doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hä, kabarii ta heen n'aa hä na-ääj hë j'aa kets'ëe doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëe retën do nahëeh, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³ Tii bä rejäm kån Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ääj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jäm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

"Tak'ëp mej n'aa näng do sahõnh hë mamoo wät doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äat, sahõnh hë mamoo wät doo,

õm, sahõnh hë had'yyt bag'ääs doo.

⁴ Jääm hë õm ti baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahänh hawät doo. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rabana da a wë, õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa. Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametä däg kån do hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä, sahõnh hë a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm. Tak'ëp da õm raweh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahõnh hë õm da raj'aa etsë", näk sa kyyh rejäm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegää wät, tii bä ÿ hapäh tanoo kasëets hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kån setsi ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa doo. Pään papuuj rino häd näng do s'ëeb hawak do gabarëeh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tēg gabarëeh do s'ëeb. ⁷ Tii bä, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hä setsi ta hood k'ääts tēg gabarëeh do s'ëeb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajään do metëe n'aa, badäk hahÿÿ bä habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bä kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëe suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa do kajaa bä kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajään do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä, ÿ ma napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bä naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ääs sa hä: "Bë ahõm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajään do metëe n'aa", näng ta kyyh. ² Tii bä pooj jé hadoo do ääs ahoog kån ta hood gó hanäng do hëej jó. Tii bä, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa mabooh hä, sa moo hä gado däk do hä, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hä na-ääj hë genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bä ääs see akajar me tahoog kån ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë näeng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kån.

** 14:16 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bä habong do taky n'aa etyy do ky n'aa. †† 14:20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ii do ääs radej'ëep do ky n'aa tii.

⁴ Ääs see ahoog kån ta hood gó hanäng do sahõnh hê tamii me, naêng k'ääts gó ganyyh doo me na-ääj hê. Majyyw hado dák sahõnh hê naêng. ⁵ Tii bā ȳ maa napāh ääs naêng hagā n'aa, hahȳy da P'op Hagā Do hā her'oot doo:

“Baad had'op õm.
P'op Hagā Doo, tsyt hê nesaa do mahānh hawāt doo,
da hê hawāt doo, p'ooj ub hawāt doo.
Baad hadoo do ti mamoo wāt doo,
ta tii da sa hā maky n'aa ety do hā,
⁶ Baad ub né ti sa hā mamoo wāt doo,
a karapee tsyt hê a wê kasëew bong doo,
a ky n'aa rod na-ääj hê radej'ëep do hyb n'aa paah.
Sa majyyw gatsëk ran'oo bā radej'ëep noo gó.
Ti hyb n'aa man'oo dák majyyw né hê rabeëek hyb n'aa.
Sa h'yyb haj'aa hê tii”, nāng ääs naêng hagā n'aa kyyh.

⁷ Tii bā ȳ maa napāh kyyh P'op Hagā Do rama ejuu do tyng n'aa hā naa ääs her'oot do ky gadoo doo. Hahȳy da ti kyyh P'op Hagā Do hā:
“Ȳy, te hub né hê Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagā Do Sahõnh Hê Haj'ap Doo.
Baad had'op, heh'äät, sahõnh hê sa hā maky n'aa ety doo”, nāng ti kyyh.

⁸ Tii bā ääs see papyȳj hā kã tahoog kån ta hood gó hanäng doo. Tii bā kã, papyȳj hā takan'oo dák badāk hahȳy bā habong do tarejāa hyb n'aa tak'ëp baju doo me. ⁹ Tii bā byyh hetā padëek tak'ëp baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagā Doo, sahõnh hê rahoop do mo haj'aa nāng do raky n'aa was'ee kån. Tak'ëp rahob né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā, dooh reréd bā nesaa doo. Dooh rakarēn bā P'op Hagā Do rahyb n'aa jewyyg bā.

¹⁰ Tii bā ääs see ahoog kån ta hood gó hanäng do tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa bagā tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb dák jé pad'yyt hê tabanas'aa bag'ääs doo bā. Badāk hahȳy bā habong do nag'aad kegës, tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagā Do hý pong jé bag'ääs do raky n'aa was'ee kån tak'ëp datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ääj hê. Rahob né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bā baad nadoo doo. ¹² Tii bā ji ma poo oow see

pé ääs kã ahoog kån ta hood gó hanäng do tamii maeh do Éw-Parat hād nāng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj dák, sa wahē n'aa papyȳj hana hēnh naa hena do sa warahén sii hē mawooj dák doo me rabatsëg hõm hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh.

¹³ Tii bā ȳ hapāh tamawoob hê karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dõm nāng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa do né hê tii. Tak'ëp meuj n'aa nāng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hê badāk hahȳy bā haj' n'aa wahē n'aa wê rabahõm, haj' n'aa wahē n'aa sa warahén sii hê rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh. P'op Hagā Do wê, ta karapee wê na-ääj hê rakaneboh paawā. P'op Hagā Do Sahõnh Hê Haj'ap Do h'yyb dāng do noo gó da ta ti kaneb'ooh do bawāt.

¹⁵ Hahȳy da Jesus kyyh:

“Bê hyb n'aa matakã. Ȳ ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ëek do ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedēng da jé hyb n'aa matakëe doo. Ta ti hadoo do hā dooh takado hõm bā ta saroor. Dooh da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hê tawād ȳ an'oo bā do hyb n'aa”, nāng Jesus.[†]

¹⁶ Tii bā tamawoob hê hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bā hëej sa wahē n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneëēnh doo bā.

¹⁷ Tii bā setsi dāg do ääs kã ahoog hyy kån ta hood gó hanäng do wê hā. Tii bā ȳ maa napāh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagā Do tób n'aa hý pong jé hasooh doo bā naa, P'op Hagā Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa. Hahȳy da ta kyyh: “Gawatsig hõm kån sahõnh hê!”, nāng. ¹⁸ Tii bā kã, tak'ëp tabawyb kån, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hê k'ääts katajus kån, k'ääts ganabëeh. Badāk hahȳy bā ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawāt. Tak'ëp né hê badāk hahȳ hëej hā katajuus jé pad'yyt hê. ¹⁹ K'ääts nanāng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hê hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyn padäg kån panang paa tan'oo bā. Tamawoob dāg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahõnh hê badāk hahȳy bā hanäng do sa panang bā hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagā Do mabaan bā nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn hād

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hā takerii dák ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarēnh bā hasooh do P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa awāt kawoõt doo da atsēm. Tii d' tawén d'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagā n'aa ramatakã bā. Tawyyd bā tób hagā n'aa see hahȳh doo, rado hõm ta saroor, raju hõm, tii bā ramejūū bag hēnh tababaaj hõm hyb n'aa ta tób hēnh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'ūūm tamatëeh do baad ji gada do ky n'aa hā.

näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajään doo gó sa hä tarejää doo, tahanäng pé tii. ²⁰ Sahõnh hë tsyt dëëg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëë na-ääj hë bedo bong. ²¹ Naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kån badäk hahÿÿ bā habong do sa jó. ⁴⁰ kiw bahānh pä hadoo kejäk doo. Tii bā P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kån tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bā do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹ Tii bā setsi hedoo do āās, ta hood sa moo gó patsëë do paa sa see ana kån wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hä ÿÿ: “B'ëëp, ÿ metëëh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejää da ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajõng tamiü takeën hä hasooh doo.* ² Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿh hā habong do rabaom kån do hadoo uwa s'ëëb mahÿÿnh do hä, ÿÿnh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad nadoo do ÿÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kån”,† näng āās kyyh hä ÿÿ.

³ Tii bā s'ëëh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Säh ÿ hadoo doo gó āās ÿ tamahüüm kån tabanawäng hënh. Ta tii bā ÿ hapäh ÿÿnh tabanas'aa hād hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä takerii dāk séd dó ta hād wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hë ta s'ään. ⁴ Jabaruut péh, hād hahiin pé ta mahang ÿÿnh saroot. K'āats tēg gabarëëh do s'ëëb, pä gabarëëh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëëh do perora hād näng do na-ääj hë ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëëk do hood n'aa k'āats tēg gabarëëh do s'ëëb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿÿh do hyb n'aa. ⁵ Hahÿÿ da takerii dāk ta maboór hā: “Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëëh do ÿÿh. ÿÿj hajök do sii he'ÿÿh do sa ÿÿn. Sahõnh hë tak'ëp nesaa do badäk hahÿÿh bā hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii dāk ta maboór hā, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ÿÿnh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëëw bong do sa majyyw. Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëëp do teëg wät do hyb n'aa.

* **17:1** Panang Babirõn ramaneëënh do ky n'aa ti ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do Jowāw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'ÿys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'ÿyk do ky n'aa tii. Hajõng do tamiü, hajõng badäk hahÿ hëëj babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé dāk, ramoo boo dāk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metëëh doo. Séd rah'ÿyib hedo dāk nesaa do hä, tahanäng pé tii. ‡ **17:9** Ta wób sa hä, setsi bagä n'aa hajõng häj n'aa bag'āās do ta ti setsi waëë. Ta wób sa hä Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë hād tüü nu dāk do jó Roma panang katamaa dāk do hyb n'aa. Ta wób sa hä Jerusarënh ky n'aa.

Tak'ëp ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿÿnh hadoo do ÿ bahapäh bā. ⁷ Tii bā āās ky hadoo hä ÿÿ: “Hëd n'aa mahyb n'aa meuunh? Òm ÿ maher'oot da ÿÿnh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Òm ÿ maher'oot da na-ääj hë tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahõnh hë s'ään näng do ÿÿnh jó jasoooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hë dooh tawäd bā. Ti hadoo né hë tak'ëp t'õp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa taganyyh da tagawatsig hõm hyb n'aa kā. Badäk hahÿÿh bā habong doo, sa hād badäk hahÿ kapahuuj dāk noo gó naa kanerih do edëb had'ÿyt do gadoo do heen n'aa hä, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bā. Pooj jé tabawäd wät paah, da hë dooh tawäd bā. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hënh kā”, näng āās kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ënh: “Taw'āats hë tak'ëp ji h'ÿy ganäng ta tii hä, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëë ÿÿnh jó jasoooh doo.‡ Setsi ta nuuh, setsi bagä n'aa heen n'aa na-ääj hë. ¹⁰ Setsi hedoo do paa ká, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'āās da hë. Ta seeh, tagadëëg ub hadoo doo, dooh tana nā bā. Takajaa bā ká, tabag'āās da kanahën d'os hë ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hë nawät nā doo, oito hado dāk do bagä n'aa da tii, t'õp gadarong doo gó naa tabanyyh bā ká. Setsi bag'āās do hadoo pé tii. Tagadëëg ub da P'op Hagä Do gawats'üik da tii”, näng ta kyyh.

¹² Tii bā ahõm nā ta kyyh: “Ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ään mahapäh doo, ji moo sahõnh hë hëb n'aa wahë n'aa. Dooh radu do nā bā rabag'āās doo. Ti hadoo né hë, kanahën d'os hë ub bag'āās da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'ÿyib hedoo da ji moo sahõnh hë hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'ÿyk do ranoo da tabanas'aa hä. ¹⁴ B'éé T'aah wë da rakamajüü. Tii d' né paawā rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëëk da sa hä, sa wahë n'aa heh'āät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'ÿyt hë da rababok ta wë tanaëëj bong doo, ta wë tatsÿyid bong doo, ta hä h'ÿy kanerét doo”, näng mā āās kyyh.

¹⁵ Tii bā āās ky hadoo ënh hä ÿÿ: “Hajõng tamiü mahapäh do ta takëëh hä ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hasooh doo, hajök do badäk hahÿÿ hā habong do tii. Sahõnh hë häj

n'aa buuj, sahõnh hē sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶ Tak'ēp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'āān, ji moo sahõnh hē hēej sa wahē n'aa, rakawajāān da ȳyñh hajök do sii heỹyñh do wē. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hē ta wē hanāng doo. Rakabo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hē tabawāt hyb n'aa. Rawēh da ta dab, raju jēng da tēēg hõõ me. ¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagā Do an'oo dāk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarēn do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yyb hedo padēēk, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hā. Tii d' rabad'oo da P'op Hagā Do ky dāng do paa takaja dāk bā kā. ¹⁸ Ȳyñh pan'aa paa mahapāh doo, panang ky n'aa etsēēh do tii, badāk hahỹy bā hanāng do hēej wahē n'aa hā mejūū doo", nāng āās kyyh.

18

Panang Babirõn hād nāng do gawatsig hõm do ky n'aa hahỹyñh

¹ Ta ti jawén y hapāh āās see hỹ pong jé naa hahyng doo. Tak'ēp tahyb n'aa jawyk. Tak'ēp tagabarēēh do hyb n'aa badāk hahỹy bā haw'āāts hē ta bag dāk. ² Tak'ēp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kån, gawatsig kån panang tak'ēp ky n'aa etsēēh do paa Babirõn hād nāng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang dāg tii.

Ta tii bā sahõnh hē hedoo pé taw'ēēd nesaa do ramoo boo dāk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm, ȳyñh hajök do sii heỹyñh do hadoo, naēng oow mahỹyñh do sahõnh hē badāk hahỹy hā habong do sa hā tan'oo dāk do hyb n'aa,

tak'ēp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii,

tak'ēp sa wē P'op Hagā Do kawajāān hanoo doo.

Sahõnh hē hāj n'aa sa wahē n'aa rabahe'ȳyñh hadoo ta ti ȳyñh hadoo do sii.†

Tak'ēp rama enā dāk ajyy hes'ēēm doo, sahõnh hē sa h'yyb karēn do panang buuj rabetsēē do hyb n'aa sa hā", nāng.

⁴ Tii bā ȳ maa napāh kyyh see hỹ pong jé hana do hahỹy da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bē beréd dāg ta ti panang.

Bē beréd dāg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb hataa bē nahadoo hyb n'aa,

sa hā ȳ rejāā do mahānh bē kedēēb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ēp tabahajōō dāk nesaa do ramoo bok doo.

P'op ji at'ēēg sēek do hadoo, wē hā kaja dāk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagā Do mabaan bā nesaa do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hā ramoo bok do bē[‡] moo boo Babirõn panang buuj hā.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahānh da bē an'oo bā ta hā baad nadoo doo.

Tak'ēp bē mekuuj reēek do pan'aa, panang buuj ta wób sa hā ran'oo dāk do bahānh.

⁷ Sa hā hē rah'yy kasab'ee do paa pénh, sa hā hē hajõng dajēer rah'ēēnh do paa pénh bē an'oo bā kā rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahỹy da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

"Sa wahē n'aa ȳyñh bag'āās do tyng n'aa jó hasooh do ēr panang.

Ȳyñh patug tamaa wāt do nado ēr panang. Dooh ēr h'yy ketón da', nāng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa, séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wē:

Dajēb kajaa da sa wē, h'yy ketón da, as'aah da.

Tēēg hõõ gó da panang baooj jēng.

Tii da tawén hadoo, tak'ēp tabahejooñh, tak'ēp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagā Doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo", nāng mā hỹ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badāk hahỹy bā hāj n'aa sa wahē n'aa ta sii rabahe'ȳyñh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajēer rah'yy karēn do jawén rah'ēēnh do paa a'oot da panang haooj jēng do tsyg rabahapāh bā. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa. ¹⁰ Dawē hā rababē hõm da, panang buuj rahoop do rajeỹym do hyb n'aa rahob bā. Hahỹy da sa kyyh:

"Baad nado né hē a wē kajaa do panang ky n'aa etsēēh doo,

baad nado né hē a wē kajaa do Babirõn, panang hejooñh doo,

séd noo gó õm P'op Hagā Do rejāā do kaja dāk do hyb n'aa!", nāk da hāj n'aa wahē n'aa sa kyyh.

* **18:2** Judah buuj sa hā ti anāng taw'ēēd nesaa doo. Ji nawēh do tii. † **18:3** Hahỹy d' tahananāng pé ti ta sii raba'ȳyñh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahūūm sahõnh hē hāj n'aa wahē n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagā Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawēē P'op Hagā Do mahānh rababok ran'oo bā. ‡ **18:6** Dooh baad ji hapēē bā jaa hā ta ti takamejūū. Āās panang rejāā do hā apāh takamejūū. Ji moo sahõnh hē hāj n'aa wahē n'aa sa ky n'aa 17.16 hā takerii dāk do hā apāh takamejūū na-āāj hē.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëe wät pé do hyb n'aa sa wak'ääb marakate yb gó ramena doo. ¹² Doo hets'ëe wät pé k'ääts tég gabarëeh doo, k'ääts tég hawak doo, gabarëeh do perora häd näng doo. Doo hets'ëe wät pé rino häd näng do s'ëeb pään tak'ëp baad hadoo doo, pään jabaruut péh, pään häd hahiin doo, pään sawasaab is do seda häd näng do s'ëeb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë hedoo pé ta hood erepääts^S tég s'ëeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëeb, k'ääts tég hahiin do s'ëeb, sapaar s'ëeb, pä mar-more häd näng do s'ëeb na-ääj hë. ¹³ Doo hets'ëe wät pé sa hã b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëen häd näng doo, b'aa tég buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ääj hë. Doo hets'ëe wät pé sa hã uwa s'ëeb mahÿÿnh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëeb, booj yb, b'ëe, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Doo na-ääj hë hets'ëe wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'oooh noo gó rameso padëek do na-ääj hë sa karom pan'aa.

¹⁴ Tii bã hahÿÿ da da sa kyyh panang hã:

“Doo wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.
Doo wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.
Doo wäd gabarëeh do a wë hanäng do paah.
Doo takawyyd wäd bã ta tii”, nãk da sa kyyh.

¹⁵ Ajyy wekãp do ta ti hedoo do panang babuuj hã hes'ëem do paah, tak'ëp ma enã padëek doo, dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. A'oot da, h'yy ket'oon da. ¹⁶ Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.
Pään, rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo,
pään jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.
K'ääts tég gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo,
gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hë sa hetsó paah.
¹⁷ H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,
séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo. ¹⁸ Hahÿÿ da da sa kyyh panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã: “Doo hahÿÿ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëeh pé”, nãk da. ¹⁹ K'ääts ooj rehaa da sa nuu hã. ** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.
Tak'ëp panang buuj rama enäh do hã marakate yb danäh rama enã padëek.
H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,
séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk sa kyyh.

²⁰ Taw'ääts hë bëe kã, hÿ pong jé habong do bë h'yy gadejah. Bëeh, tsyt hë P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ääj hë, taw'ääts hë bë h'yy gadejah, nesaa do hã P'op Hagã Do ky n'aa ety dák do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bë hã ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bã ääs tak'ëp kabaj'aa do see tado dák pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pã tadawëes bã taky hadoo:

“Tii bã né kã, tak'ëp baad nadoo doo me tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsëeh doo, Babirõn.
Doo da rahapëe wäd bã hahÿÿ panang”, näng ääs kyyh.

²² Tii bã panang gawatsig hõm do hã ääs ky hadoo:

“Hÿ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëeh,
ji gamehÿÿh do nahëeh,
jãm hejãm do sa kyyh.
Hÿ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do hã moo bok doo.
Hÿ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõds doo,
tiriig s'ëeb moo bok doo.

²³ Hÿ jawén dooh ragataas pé ta bag hahÿÿ panang bã.
Hÿ jawén dooh ji maa napëe wäd bã aj'yy katëe do pan'aa,
ÿÿnh katëe do pan'aa sa kyyh a mahang.
Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb n'aa paah,
hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿÿ bã a panang bã hes'ëem do paah.
Ramehëm doo me a babuuj rawedii,
ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm do hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hëej babuuj.

²⁴ Babirōn panang bā radej'ēēp paa P'op Hagā Do ky n'aa rod, P'op Hagā Do wē kasēew bong do na-āāj hē. Babirōn panang hyb n'aa badāk hahy haw'āāts hē radej'ēēp paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagā Do wén gawats'iik ta tii", nāng mā āās kyyh.

19

P'op Hagā Do raj'aa etsē do ky n'aa hahy'ŷh

¹ Ta ti jawēn ŷ maa napāh tak'ēp kanekan do hŷ pong jé habong do sa kyyh. Hahy'ŷ da tak'ēp sa kyyh:

"Ēr j'aa etsē P'op Hagā Doo!

Ti né hē ti ji hed'ēēp doo.

Taw'āāts hē P'op Hagā Do ēr h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'āāts hē sahōnh hē tabag'āās.

² Baad had'op, heh'āāt sahōnh hē sa hā taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'āāts hē ji j'aa etsē P'op Hagā Doo.

Babirōn buuj, ŷy'nh hajōk do sii heŷy'ŷh do hadoo do ky n'aa etsēēh do

P'op Hagā Do ky n'aa ety dāk nesaa doo hēnh.

Baad nado boo sahōnh hē badāk hahy'ŷ bā habong do panang buuj ran'oo bā.

ŷy'nh hajōk do sii heŷy'ŷh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ŷy'm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagā Do reréd hōm ran'oo bā,

daap hadoo do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ēēp do majyyw sām P'op Hagā Do abaaj kán panang buuj sa hā", nāk sa kyyh.

³ Tii bā p'aa hēnh raky hadoo:

"Āā j'aa etsē P'op Hagā Doo!

As'ēēg had'yyt hē panang haoj jēng do tsyg. DooH tahēēj bā rahoop doo", nāk sa kyyh.

⁴ Tii bā 24 wahē n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-āāj hē rabehyy b'ēēh P'op Hagā Do pooj jé, tabag'āās do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsē ta hā. Hahy'ŷ da sa kyyh: "ŷy, tii d' né hē. Taw'āāts hē hajōk do raher'oot doo. P'op Hagā Do ēr j'aa etsē!", nāk sa kyyh.

⁵ Tii bā, P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo:

"Bēēh, sahōnh hē ta karapee tak'ēp ta hā weh'ēēh doo, ky n'aa nets'ās doo, ky n'aa etsēēh doo,

bē j'aa etsēē P'op Hagā Doo", nāng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bā ŷ maa napāh tak'ēp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahy'ŷ da sa kyyh:

"P'op Hagā Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo,

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr h'yy kaha'eeh do sahōnh hā tabag'āās.

Ti hyb n'aa ēr j'aa etsē ta hā!

⁷ Taw'āāts hē ēr tsebē, ēr h'yy gadejah,

taw'āāts hē ēr j'aa etsē ta hā, kaja dāk do hyb n'aa B'éé T'aah katēē doo kā.

Ta ŷy'm pan'aa gadaa dāg kán ta patug kajaa raketēē hyb n'aa.*

⁸ Ta ŷy'm pan'aa hā takan'oo dāk ta saroor pāān papuuj rino hād nāng do tak'ēp baad hadoo do s'ēēb.

Baad hadoo do tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew bong do ramoō bok doo,

baad hadoo do rababok doo, tahanāng pé ti pāān rino hād nāng do s'ēēb tak'ēp baad hadoo doo", nāk sa kyyh.

⁹ Tii bā āās ky hadoo hā ŷy: "Merii hahy'ŷh, 'Ky n'aa kedēng da B'éé T'aah katēē do jām n'aa hēnh katsyyd bong doo.'" Tii b' āās ky hadoo nā: "Ti né hē P'op Hagā Do kyyh heh'āāt doo", nāng āās kyyh.

¹⁰ Tūū ŷ badēē jat tii bā āās tsyym pa, ta hā ŷ j'aa etsē hyb n'aa paawā. Tii b' taky hadoo hā ŷy: "DooH. Tii d' madoo manāh. P'op Hagā Do karom né ŷy'ŷ, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakāān hedoo do Jesus metēēh do hā h'yy kanerēt do ta karom rabahadoo doo da na-āāj hē. Taw'āāts hē P'op Hagā Do ti maj'aa etsēē. P'op Hagā Do karom ŷy'ŷ bē nemuun ŷ wén nāng, jāām hē Jesus metēēh do tii, ēr ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hā maher'oot doo", nāng āās kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahy'ŷh

¹¹ Tii bā ŷ hapāh hŷ pong jé noo kasēēts hōm doo. Pój ŷy'ŷ jé ŷ hapāh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'āāt Do na-āāj hē ta jó hasooh do hād. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. DooH tesōōts hōm bā. Baad ub ti ta majī wē takamajī doo, dooh daap hē sa wē takamajē bā. ¹² Gabarēēh ta matym, tēēg hōō hadoo. Hajōng ta nuu hā hatoonh do ta soog, tabag'āās do heen n'aa. Ta hā takerii dāk ta hād. DooH hapāh pé ta ti ta hād. Jāām hē ta daaj hē tabahapāh. ¹³ Majyyw ta saroor hā. P'op Hagā Do Kyyh ta hād seeh. ¹⁴ Hŷ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh

* **19:7** Ket'ēē do ky n'aa gó rabeh'ūūm Jesus hā h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo dāk do ta hā ky n'aa. Ta ŷy'm pan'aa, ta hā h'yy ka'eeh doo.

do ta jawén rabana. Pään rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo, papuu, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sën-jeer hehäm do ganyyh. Ta me taj'aa et'ëëk sahõnh hê badäk hahÿy bã hanäng do häj n'aa babuu. Tak'ëp tamejüü da sa hä, dooh tat'yyd mehün da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ëëb, tabag'ääs do heen n'aa me tabag'ääs da sa hä. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahõnh hê Haj'ap Do tak'ëp takawajään doo gó kawaaro jó hasooh do rejää da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsë hä, ta hä hadäk doo, ta kóm hä na-ääj hê takerii däk hahÿy ta hêd seeh: "Sa Wahë N'aa Heh'äat Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahë N'aa."

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ÿ bahapäh ääs see papÿÿj jó hageët doo. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh tanaëënh sahõnh hê taw'ëëd dab hawëh doo, wê hä habong doo. Hahÿy da ta kyyh sa hä: "B'ëëp dana bê bawëh hyb n'aa bê hä P'op Hagä Do anoo doo. Häj n'aa sa wahë n'aa sa dab, warahén sa wahë n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bê tä da. Sahõnh hê badäk hahÿy bã habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsëëh do sa dab, ky n'aa nets'äs do sa dab na-ääj hê da bê tä", näng ääs papÿÿj jó hageët do kyyh taw'ëëd sa tä hawëh do hä.

¹⁹ Tii bã kä, ÿ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hëej sa wahë n'aa sa warahén sii hê séd hä rakata padëek, kawaaro jó hasooh do wê, ta warahén da-heeh sa wê rakaneb'ooch hyb n'aa paawä. ²⁰ Tii d' rakarên né paawä, tabanas'aa kamaso däk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-ääj hê takamaso däk, tii bã, rabadëp nä bã, karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõõ gó, saw'ak do hahõng doo gó radewäts bëej kân. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahõnh hê sa kyyh has'üt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bëeh ta sën-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hê taw'ëëd sa dab hawëh do noo nehõj padäg tak'ëp kanekan do hyb n'aa sa tä.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿyh

¹ Tii b' ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa do noo tæg ta moo gó. Haak sapuuw

hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dõm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'öp gadarong doo gó tadawäts hyy kân. Miw ta baab tabagëët. Tii b' ääs noo gatsëë däk, tanoo garib däk t'öp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿy häj n'aa babuu tawad'ii mahänh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bã, takado nyh dó da.

⁴ Tii bã ÿ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hê baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehõg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bã tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bã kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bã tabanas'aa heen n'aa sa maboar hä, sa moo hä. Ta ti ragenä boo kân, tii b' Kristo sii rabagää kân miw ta baab noo gó. ⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejëp do wób dooh ragenä boo bã miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hê P'op Hagä Do wê kasëëw bong tii, jääm hê pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bã banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëënh doo.† P'op Hagä Do wê, Kristo wê na-ääj hê ramoo bok da, sa hä rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hõm jawén paa bã, Nesaa Do Yb kado nyh dó tabagëët doo gó naa. ⁸ Ahõm da tii bã badäk hahÿy bã haw'ääts hê, sahõnh hê häj n'aa babuu tawedii hyb n'aa. Séd hä da rakata padëek tan'oo bã, Gog, Magog ramaneëënh doo,‡ rakaneb'ooch hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ääts tæg akajar naby me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hê badäk hahÿy bã naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahän do ranu haw'õöd däk da, sa wê rakamajÿi hyb n'aa paawä. Tii bã hÿ pong jé naa tëëg hõõ adëë hyng da sa jó. Sahõnh hê ragawatsig hõm da, aooj jëng da. ¹⁰ Tii bã, Dijab, hëej babuu wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'ak do § hahõng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëënh do paa me. Ta tii bã rahob had'yyt hê. Dooh da tahëej bã rahoo doo.

* **20:4** Tahajaa na-ääj hê ji erii bã: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa." † **20:6** Taw'ääts hê 2.11 hä ji ner'oot ta ti ky n'aa.

‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wê h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wê kaneb'ooch doo. § **20:10** Mäs kyy me ta ti saw'ak do ramaneëënh enxofre. Tak'ëp mahÿyng do ta tsyg ji poo gó tajëë bã. Tak'ëp tabahõng, tak'ëp ta buu banesaa.

Dejêp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety do ky n'aa hahÿyh

¹¹ Tii bā ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hē. Ta jasoooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿyh, wē na-ääj hē bedo bong. ¹² Tii bā sahōnh hē dejêp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hē P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababē kån ÿ hapäh. Tii bā ma kahé bäh hā kasëets däg kån ta hā ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edēb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëets hōm na-ääj hē. Tii b' dejêp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hā takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejêp do paa akajar me pehäs do paah, dejêp doo, dejêp do rababong bā habong do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bā dajêb gawatsig hōm. Ades häd nang doo, dejêp do rababong do gawatsig hōm na-ääj hē. P'op Hagä Do dawäts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me däg dajêp do tii. ¹⁵ Ta tii bā radewäts bëenh sahōnh hē sa häd kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā.

21

Jerusarēnh papuu j ky n'aa hahÿyh

¹ Tii bā wē papuu j, hē j papuu j ÿ bahapēē kån. Badäk hahÿ pooj jé hanäng do paah, wē pooj jé hanäng do paa bedo bong. Doooh boo akajar. ² Tii bā panang Jerusarēnh papuu j,* tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bā naa. Tak'êp tabanäm, maruus katēē do pan'aa saroor tak'êp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bā P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo: “Hÿÿ kã, ajyy, ÿÿ j rababok doo bā P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabëeh. Doooh wäd dajêb. Doooh dajêp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajêb. Doooh ji aód wäd bā. Doooh ji ahob wäd bā. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, nang P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahōnh hē papuu j däk ÿ an'oo bā”, nang. Ti taky hadoo hā ÿÿ: “Merii sahōnh hē hahÿ òm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hē hahÿ ÿ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bā”, nang. ⁶ Tii b' taky

hadoo ēnh: “Sahōnh hē kaja däk. ÿ né hē Aw-Pah, ÿ né hē Omekah. ÿ né hē jãam hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadëeg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hā ÿ anoo da tabeëek hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Bag hēnh ÿ banoo da ta tii. Doooh ta sãm ÿ gahëen bā. ⁷ Jé nesaa do hā j'aa ketsé do paa hā ÿ anoo da sahōnh hē hahÿ papuu j ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hēp ÿ n'aa ra hoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahy n'aa eréd hōm do sa hā, Jesus hā h'yy kanae bong do sa hā, nesaa do sa h'yy gó hanäng do sa hā, sa da hadoo do dahej'ëep do sa hā, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hā, mehēm do sa hā, kabarii hā h'yy ka'eeh do sa hā, daap men'yyh do sa hā na-ääj hē. Karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hadoo doo gó, saw'aak do hahōng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajêp do tii”, nang hā ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bā setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bā habong do a hoop do man'aa do paa see ana kån wē ÿÿ, ti hā ÿ taky hadoo: “B'ëep. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëeh da a hā”, nang ta kyyh. ¹⁰ Tii bā s'ëeh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahūum kån waëē aeh do p'op nu däk doo hēnh. Ta tii bā Jerusarēnh papuu j, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasëew däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bā naa hahyng do tametëeh hā ÿÿ. ¹¹ Panang gabar'ëeng däk P'op Hagä Do bag tak'êp gabarëeh do an'oo bā. Pā tak'êp ky n'aa gebah do gabarëeh do hadoo tagabar'ëeng. Pā gabarëeh do jas-peh häd nang do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'êp ty ganäm pā tēg hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hā ta hadē tak'êp p'op nu däk doo. ¹² ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hā ääs see bagëēt. Sét ken'yyh ta noo hā takerii däk 12 hedoo do Isaraew taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papÿÿ j hana hēnh tamawoob hē ta nooh. Papÿÿ j hahyng hēnh tamawoob hē. Ta karawaa me tamawoob hē, ta karawaa see me tamawoob hē ta nooh. ¹⁴ 12 pā ta hadē hejój n'aa. Sét ken'yyh do hā takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejüü do sa häd. Sét ken'yyh pā hā takerih sét hē häd.

¹⁵ Ääs si ÿ her'oot do atón ji metyy do nahëē k'ääts tēg gabarëeh do s'ëeb ji tatu hadoo doo. Ta me tametty panang ta madawëēt doo, ta gagod, panang nooh, panang hadē. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawëēt doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëē me panang ääs etyn hōm. 2,200 kirōom ta madawëēt doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bā ääs ety

* 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

hōm ta hadē n'aa. Ta hadē hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hē ti āas metyy doo. ¹⁸ Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do s'ēēb panang hadē. Tak'ēp baad hadoo do k'āāts tēg gabarēēh do s'ēēb me panang katamaa dāk. Ty ganām, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pā, ta hadē mejōj n'aa hā sahōnh hē hedoo pé pā gabarēēh do ky n'aa gebah doo. Pā gabarēēh do jas-peh hād nāng do pā ta hadē hejōj n'aa see hā.† Pā gabarēēh do sapiro hād nāng do ta see hā.‡ Pā gabarēēh do agata hād nāng do ta see hā.§ Pā gabarēēh do emerad hād nāng do ta see hā.** ²⁰ Pā gabarēēh do onis hād nāng do pā ta hadē hejōj n'aa see hā.†† Pā gabarēēh do rubi hād nāng do ta see hā.‡‡ Pā gabarēēh do kirisorit hād nāng do ta see hā.§§ Pā gabarēēh do beriwo hād nāng do ta see hā.*** Pā gabarēēh do topasijo hād nāng do ta see hā.††† Pā gabarēēh do kirisop hād nāng do ta see hā.‡‡‡ Pā gabarēēh do jasīnto hād nāng do ta see hā.§§§ Pā gabarēēh do ametis hād nāng do tagadēēg ub pā ta hadē hejōj n'aa hā.* ²¹ Gabarēēh do perora hād nāng do s'ēēb 12 hedoo do panang hadē noo hā ji bejēng doo bā. Sēt hē perora ken'y'yyh sēt ta noo pan'aa.† K'āāts tēg tak'ēp baad hadoo do s'ēēb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bā tabēs doo. Ty ganām paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bā dooh ŷ hapēē bā tób P'op Hagā Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagā Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-āāj hē panang bā né hē rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bā, dooh hyb n'aa pé pap'ŷj bag, kamarab bag, tabawag had'y'yt hē do hyb n'aa P'op Hagā Do bag tak'ēp gabarēēh do an'oo bā. B'éé T'aah na-āāj hē panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahōnh hē hējē babuuj‡ rababok da. Sahōnh hē hējē sa wahē n'aa, Jesus hā h'y'yy kae dāk doo, panang hēnh ramēnaa da rakaweh'ēēh doo, ta tii bā rabajēē p'ēē bā, P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rakaweh'ēē dāk hyb n'aa kā. ²⁵ Dooh da ranoo gatsēē bā panang. Dooh hyb n'aa péh. Adēb bā had'y'yt hē ta tii bā. Dooh wād atsēm. ²⁶ Sahōnh hē hējē babuuj rabajēē p'ēē da panang hēnh P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa, ta hā raweh'ēēh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooh

nesaa pé t'īi hēnh hajēē pēē péh. Dooh da rajēē pā bā ta tii bā kabarii hā h'y'yy ka'eeh do paah, P'op Hagā Do wad'ii do paah. Jāām hē hajēē p'ēē da ta tii bā B'éé T'aah wē hanāng do edēb had'y'yt do gadoo do sa hād heen n'aa hā sa hād kerih doo.

22

Tamii edēb had'y'yt hē hanoo do ky n'aa hahŷy'yyh

¹ Tii bā kā, tamii awād had'y'yt hē do naēng hanoo do āas metā wād kán hā ŷy'. Paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp ty ganām pā tēg hawak do hadoo tamii. P'op Hagā Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagā tyng n'aa bā naa tagany'yyh. ² Ta tyw n'aa panang hōō bā tabēs do hoo gad'oo bā tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-āāj hē tabahāng joom ji hed'ēēp doo. Kamarab hē had'y'yt hē ti rabeaak. ¹² nuu me sēt ta baab ken'y'yyh rabeaak. Dooh hējē haw'āāts hē babuj n'aa rahob wād bā nahēēh, baad had'y'yt hē rababok tan'oo bā ta ti joom g'aad. ³ Ta tii bā dooh ky n'aa kawasee do tany' wād bā. Tii d' tawēn hadoo da, panang bā né hē P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rabag'āās do tyng n'aa batooj kán do hyb n'aa. P'op Hagā Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'y'yyk da ta hā. ⁴ Rahapāh da P'op Hagā Do mamets. Sa maboor hā takerii dāk da ta hād. ⁵ Dooh wād da atsēm. Dooh hyb n'aa wāt pé sa bag, dooh hyb n'aa wāt pé pap'ŷj bag. P'op Hagā Do ti sa bag. Ta karapee rabagāā had'y'yt da. ⁶ Tii bā āas ky hadoo hā ŷy': "Te hub né hē sahōnh hē mahapāh doo, maaaa napāh doo, tahajaa ji ky dahē bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawy'k Doo, P'op Hagā Doo, ta ky n'aa rod h'y'yy mahūūm do tamejō wāt ta āas, nany'w hē hawāt do ta karom sa hā tametēēh hyb n'aa", nāng āas kyyh hā ŷy'.

⁷ Tii bā Jesus ky hadoo: "Bē hyb n'aa matakā da! Nany'w hē da ŷ matēēh. Ky n'aa kedēng da, ta jawēn hawāt do ky n'aa hahŷy' hā kerih do ky daheeh doo", nāng.

⁸ ŷ Jowāw, ŷ né hē ti sahōnh hē hahŷ maa napāh doo. ŷ né hē ti sahōnh hē hahŷ hapāh doo. Sahōnh hē ta ti ŷ maa napāh jawén paa bā, ŷ bahapāh do jawén paa bā, ŷ badēē jat tūū āas sahōnh hē ta ti hā ŷ metēēh do tsyyim pa, ta hā ŷ j'aa etsē hyb n'aa paawā. ⁹ Tii b' taky hadoo: "Dooh. Tii d' madoo manāh.

† 21:19 Hād pēēh ty gadoo ta ti jas-peh. ‡ 21:19 Hād ty gabajaruut ti sapiro. § 21:19 Hahiin, rii nāng ti agata

. ** 21:19 Hapēēh ty gadoo ta ti emerad. †† 21:20 Hād hasēnh ty gadoo ta ti onis. ‡‡ 21:20 Hād hahiin ta ti rubi. §§ 21:20 Hapees ty gadoo ta ti kirisorit. *** 21:20 Hapees ty gadoo ta ti beriwo. ††† 21:20 Kata ty gadoo ta ti topasijo.

‡‡‡ 21:20 Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisorit. §§§ 21:20 Kata hād hiin do hadoo ta ti jasīnto.

* 21:20 Sāānh tyb hadoo ta ti ametis. † 21:21 Nu nad'ēēd its perora hād nāng do badāk hahŷy' bā ji aw'y'yt doo. Tak'ēp tanu eh hahŷ perora. ‡ 21:24 Jesus hā h'y'yy kae dāk do ti ta tii. Jesus hā h'y'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewāts bēēnh akajar hahōng doo me. § 21:26 Tahajaa na-āāj hē ji erii bā hahŷy' da: "Panang hēnh ramajēēh da badāk hahŷ hējē babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ēēh hanoo doo, P'op Hagā Do hā takan'oo dāk hyb n'aa kā, P'op Hagā Do kaweh'ēē dāk hyb n'aa kā."

P'op Hagä Do karom né ȳyh, ta karom maba-hadoo doo da né hē, a wakān hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahōnh hē hahy kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-āāj hē. P'op Hagä Do ti maj'aa etsēē!”, nāng ta kyyh.

¹⁰ Tii bā taky hadoo ēnh hā ȳy: “Majejēn manā ta jawén hawät do ky n'aa hahy hā ma kahé bāh hā kerii dāk doo, edaa dāk do hyb n'aa kerii dāk do kajaa. ¹¹ Edaa dāk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarēn bā rah'yy kawanareem bā. Na ji h'yyb hasuts dāk do hadoo hanoo doo gó rababok nā h̄y jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hā rakanarēn bā rah'yy kawana-reem bā. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'āāts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ēnh tsyt hē P'op Hagä Do wē habok doo. Taw'āāts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē”, nāng āās kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: “Bē hyb n'aa matakā da! Nayyw hē da ȳ kajaa. Ȳ kajaa bā kā ȳ manaa da sahōnh hē ta sām. Ramoo bok do pénh da ȳ banoo sahōnh hē sa hā ta sām. ¹³ Ȳ né hē Aw-Pah, ȳ né hē Omekah. Ȳ né hē jāām hē pooj jé hawät doo, ȳ né hē tagadēēg ub hawät doo. Ȳ né hē sahōnh hē du doo doo, ȳ né hē sahōnh hē gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedēng da sa saroor rahetsyyd wät doo. * Sa hā takan'oo dāk panang Jerusarēnh papuuj gó rabajēē p'ēē hyb n'aa. Sa hā takan'oo dāk joom ji hed'ēēp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ȳy awaar nesaa do hedo padēēk doo, mehēm doo, sa ȳym sa patug nadoo do sii ha'ȳyh doo, sa da hadoo do dahej'ēēp doo, kabarii hā h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-āāj hē, dooh rahaja bā rajēē pā bā ta tii bā.†

¹⁶ “Ȳ Jesus, ȳ mejō dāk āās karom ȳ seeh, hā ȳ h'yy ka'eeh do hā sahōnh hē hahy tamaher'oot hyb n'aa. Ȳ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hā P'op Hagä Do ky dāng do paah. Watom tak'ēp gabarēēh do hadoo ȳyh”,‡ nāng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ȳym pan'aa§ na-āāj hē ky hadoo Jesus hā: “B'ēēp ahyh!” nāk sa kyyh. Taw'āāts hē hahy maa new'ēē do ti na-āāj hē raky hadoo: “B'ēēp ahyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'āāts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo dāk doo.

¹⁸ Tak'ēp péj ȳ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahy ma kahé bāh hā kerih do maa napāh do hā. Hahy da bē ȳ maher'oot: Hahy kerii dāk do bahānh herih pé ta hā, ta ti hedoo do hā P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahy ma kahé bāh hā kerii dāk doo, ta bahānh ji erii bā. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahy ma kahé bāh hā kerih do ta ky n'aa wób hado hōm péh, ta ti hadoo do hā dooh P'op Hagä Do an'oo wād bā panang tsyt hē kasēew dāk doo hēnh tajēē suun bā, ta ky n'aa hahy hā kerih doo. Dooh tan'oo wād bā joom ji hedēp do ag tepoo bā, ta ky n'aa hahy ma kahé bāh hā kerih doo.

²⁰ Hahy da Jesus, hahy hā bē tama-her'oot do kyyh: “Nayyw hē da ȳ bahyng ȳ matēēh doo. Né hup ȳ né hē”, nāng.

“Ȳy. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. B'ēēp ahyh Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, nāng ȳ ta hā.

²¹ Ȳ karēn Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wē. Tii d' né hē taw'āāts hē. Jāām hē kā.

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'ūum ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado dāk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bā radewāts bēēnh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ēē bā bawag dāk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametēēh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hā h'yy ka'eeh do tii.